

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

CYFANSODDIAD

CYNNWYS

ADRAN 1	
1. Cyflwyniad	
1.1 Pwrpas a chynnwys y cyfansoddiad	
1.2 Sut mae'r Cyngor yn Gweithio	
ADRAN 2	
2. Pwrpas, Dehongli Diffiniad a Diwygio'r Cyfansoddiad	
2.1 Pwrpas y Cyfansoddiad.....	
2.2 Diffiniadau yn y Cyfansoddiad	
2.3 Dehongli'r Cyfansoddiad	
2.4 Dyletswydd i fonitro ac adolygu'r cyfansoddiad	
2.5 Protocol ar gyfer Monitro ac Adolygu'r Cyfansoddiad gan Swyddog Monitro	
2.6 Newidiadau i'r cyfansoddiad	
2.7 Atal y Cyfansoddiad	
2.8 Cyhoeddiad	
ADRAN 3	
3. Cael gwybodaeth a chymryd rhan.....	
3.1 Cael gwybodaeth	
3.2 Cymryd rhan	
3.3 Cymryd Rhan – Aelodau	
ADRAN 4	
4. Cyngor Llawn.....	
4.1 Cyflwyniad.....	
4.2 Y Fframwaith Polisi	
4.3 Y Cynllun Llesiant (Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus).....	
4.4 Y Gyllideb.....	
4.5 Trosglwyddo Tir Tai.....	
4.6 Swyddogaethau'r Cyngor Llawn	

4.7	Aelodaeth.....
4.8	Cyfarfodydd y Cyngor.....
4.9	Rheolau Gweithdrefn a Dadl
4.10	Rheolau Gweithdrefn y Cyngor – Cyfarfod Blyneddol y Cyngor.....
4.11	Cyfarfodydd cyffredin
4.12	Cyfarfodydd Arbennig.....
4.13	Amser, Lle a Hyd y Cyfarfodydd.....
4.14	Hysbysiad o Gyfarfodydd a Galwadau i Gyfarfodydd.....
4.15	Cadeirydd y Cyfarfod.....
4.16	Cworwm
4.17	Presenoldeb o bell
4.18	Cwestiynau gan y Cyhoedd.....
4.19	Cwestiynau gan Aelodau.....
4.20	Cynigion ar rybudd
4.21	Cynigion heb rybudd
4.22	Rheolau Trafod
4.23	Dadl Cyflwr y Fwrdeistref Sirol
4.24	Penderfyniadau a Chynigion Blaenorol
4.25	Pleidleisio
4.26	Munudau
4.27	Cofnod o bresenoldeb
4.28	Gwahardd y cyhoedd
4.29	Ymddygiad yr Aelodau
4.30	Aflonyddwch gan y Cyhoedd
4.31	Ffilmio a defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol yn ystod cyfarfodydd
4.32	Darllediadau electronig o gyfarfodydd
4.33	Atal a diwygio Rheolau Gweithdrefn y Cyngor.....
4.34	Cais i Bwyllgorau ac Is-bwyllgorau

4.35	Penodi Aelodau Eilydd ar Gyrrff y Cyngor	
4.36	Mater Cyffredinol Arall.....	
ADRAN 5		
5.	Y Cabinet.....	
5.2	Cyflwyniad.....	
5.3	Ffurf a chyfansoddiad y Cabinet.....	
5.4	Arweinydd	
5.5	Dirprwy Arweinydd	
5.6	Aelodau eraill o'r Cabinet	
5.7	Dirprwy Swyddogaethau	
5.8	Cynorthwyr i'r Pwyllgor Gwaith.....	
5.9	Rheolau Gweithdrefn a Dadl	
5.10	Sut mae'r Cabinet yn gweithio?	
5.11	Sut mae cyfarfodydd y Cabinet yn cael eu cynnal?	
5.12	Aflonyddwch gan y cyhoedd, ffilmio a defnyddio cyfryngau cymdeithasol.....	
5.13	Rhannu swyddi gan Arweinwyr Gweithredol ac Aelodau Gweithredol	
ADRAN 6		
6.	Yr Arweinydd	
6.1	Etholiad	
6.2	Tymor y Swyddfa	
6.3	Ymddiswyddiad, diswyddo, anghymhwyso ac atal	
6.4	Dirprwy Arweinydd	
6.5	Swyddogaethau ac Awdurdod dirprwyedig.....	
ADRAN 7		
7.1	Pwyllgorau Craffu	
7.2	Cyflwyniad.....	
7.3	Pwyllgorau Craffu.....	
7.4	Rôl, Cwmpas ac Aelodaeth	

7.5	Swyddogaethau Penodol
7.6	Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
7.7	Pwy all eistedd ar y pwyllgorau craffu?
7.8	Cyd-Optees
7.9	Cynrychiolwyr Addysg
7.10	Pwy sy'n cadeirio?
7.11	Rôl y Cadeirydd a'r Pwyllgorau Craffu
7.12	Rhaglen Waith
7.13	Cyfarfodydd
7.14	Cydbwyllgorau Craffu
7.15	Rheolau Gweithdrefn a Dadl
7.16	Beth fydd y Nifer a'r Trefniadau ar gyfer Pwyllgorau Craffu?
7.17	Cyfarfodydd y Pwyllgorau Craffu
7.18	Cworwm
7.19	Eitemau Agenda
7.20	Adolygiad a Datblygiad Polisi
7.21	Adroddiadau gan y Pwyllgorau Craffu
7.22	Sicrhau bod y Cabinet yn ystyried Adroddiadau Craffu
7.23	Hawliau Aelodau o'r Pwyllgorau Craffu i Ddogfennau
7.24	Aelodau a Swyddogion yn rhoi cyfrif
7.25	Presenoldeb gan eraill
7.26	Galw i mewn
7.27	Galw i Mewn a Brys
7.28	Chwip y Blaid
7.29	Gweithdrefn yng Nghyfarfodydd y Pwyllgor Craffu
7.30	Materion o fewn cylch gwaith mwy nag un Pwyllgor Craffu
7.31	Cynghorydd yn galw am weithredu
7.32	Rheolau ar gyfer Taliadau Cyfethol

ADRAN 8	
8. Y Pwyllgor Safonau	
8.1 Aelodaeth.....	
8.2 Tymor y Swyddfa	
8.3 Cworwm	
8.4 Pleidleisio.....	
8.5 Cadeirydd y Pwyllgor.....	
8.6 Rôl a swyddogaeth.....	
8.7 Adroddiad Blynyddol	
8.8 Rhaglen Waith.....	
8.9 Cydbwyllgor Safonau	
8.10 Rheolau Gweithdrefn a Dadl	
8.11 Rheolau ar gyfer Taliadau Cyd-etholedig	
ADRAN 9	
9. Pwyllgorau Rheoleiddio	
9.1 Pwyllgorau Rheoleiddio ac Eraill	
9.2 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	
9.3 Y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd	
9.4 Pwyllgorau ac is-bwyllgorau eraill.....	
9.5 Rheolau Gweithdrefn a Dadl	
9.6 Rheolau ar gyfer Taliadau Cyd-etholedig	
ADRAN 10	
10. Cydbwyllgorau	
10.1 Cyflwyniad.....	
10.2 Trefniadau i Hyrwyddo Lles	
10.3 Trefniadau ar y Cyd.....	
10.4 Mynediad at Wybodaeth.....	
10.5 Dirprwyo i ac oddi wrth Awdurdodau Lleol Eraill	

10.6	Contractio Allan.....	
ADRAN 11		
11.	Cyd-bwyllgorau Corfforaethol.....	
11.1	Cyflwyniad.....	
11.2	Cyd-bwyllgorau Corfforaethol	
ADRAN 12		
12.	Swyddogion	
12.1	Strwythur Rheoli.....	
12.2	Swyddogaethau'r Prif Weithredwr	
12.3	Swyddogaethau'r Swyddog Monitro	
12.4	Swyddogaethau'r Prif Swyddog Cyllid	
12.5	Swyddogaethau Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd	
12.6	Dyletswydd i ddarparu digon o adnoddau i'r Prif Weithredwr, Swyddog Monitro, Prif Swyddog Cyllid a Phennaeth Democrataidd Gwasanaethau.....	
12.7	Arwain	
12.8	Cyflogaeth.....	
12.9	Rheolau Gweithdrefn Cyflogaeth Swyddogion.....	
12.10	Materion Disgyblu	
ADRAN 13		
13.	Contractau Cyllid a Materion Cyfreithiol	
13.1	Rheolaeth Ariannol.....	
13.2	Contractau	
13.3	Achosion Cyfreithiol.....	
13.4	Dilysu Dogfennau	
13.5	Sêl Gyffredin y Cyngor	
ADRAN 14		
14.	Cyfrifoldeb am Swyddogaethau - Crynodeb.....	
14.1	Pwy all fod yn benderfynwyr?.....	

14.2	Egwyddorion Gwneud Penderfyniadau
14.3	Swyddogaethau'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau
14.4	Cyrff eraill.....
14.5	Pwy sy'n Penderfynu – Swyddogaethau Anweithredol?
14.6	Pwy sy'n Penderfynu – Swyddogaethau Gweithredol?
14.7	Tynnu dirprwyaeth.....
14.8	Pwy all ddirprwyo swyddogion ymarfer?
ADRAN 15	
15.	Mynediad at Reolau'r Weithdrefn Wybodaeth
15.1	Cwmpas
15.2	Hawliau ychwanegol i wybodaeth.....
15.3	Hawliau i Fynychu Cyfarfodydd
15.4	Hysbysiadau Cyfarfod
15.5	Mynediad at agenda ac adroddiadau cyn y cyfarfod.....
15.6	Cyflenwi Copïau
15.7	Mynediad i gofnodion ac ati ar ôl y cyfarfod.....
15.8	Papurau Cefndir
15.9	Crynodeb o Hawliau'r Cyhoedd
15.10	Gwahardd mynediad gan y cyhoedd i gyfarfodydd
15.11	Prawf Budd y Cyhoedd.....
15.12	Gwahardd mynediad gan y cyhoedd i adroddiadau
15.13	Y Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol.....
15.14	Ymgynghoriad ar gynigion i'w hystyried gan y Cabinet.....
15.15	Cofnod o benderfyniadau'r Cabinet
15.16	Penderfyniadau gan Aelod Unigol o'r Cabinet
15.17	Pwyllgor Craffu a Mynediad Aelodau at Ddogfennau.....
15.18	Hawliau Mynediad Ychwanegol i Aelodau Pwyllgorau Craffu
ADRAN 16	

16.	Rheolau Gweithdrefn Fframwaith Cyllideb a Pholisi.....
16.1	Y Fframwaith ar gyfer Penderfyniadau Gweithredol.....
16.2	Proses ar gyfer Datblygu'r Fframwaith.....
16.3	Penderfyniadau y tu allan i'r gyllideb neu'r fframwaith polisi
16.4	Penderfyniadau brys y tu allan i'r gyllideb neu'r fframwaith polisi.....
16.5	Trosglwyddiad
16.6	Newidiadau i'r Fframwaith Polisi yn ystod y flwyddyn
16.7	Galw i mewn penderfyniadau y tu allan i'r gyllideb neu'r fframwaith polisi.....
16.8	Proses Datblygu Polisi
ADRAN 17	
17.	Rheolau Gweithdrefn Ariannol
17.1	Statws Rheolau Gweithdrefn Ariannol
17.2	Rheolaeth Ariannol - Rolau a Chyfrifoldebau Cyffredinol.....
17.3	Cynllunio Ariannol
17.4	Rheoli Risg a Rheoli Adnoddau.....
17.5	Systemau a Gweithdrefnau Ariannol
17.6	Trefniadau Allanol
17.7	Archwilio mewnol
17.8	Trefniadau a Sieciau Bancio.....
17.9	Incwm
17.10	Buddsoddiadau a Benthycu.....
17.11	Prynu/prydlesu (nid tir)
17.12	Archebion ar gyfer Nwyddau a Gwasanaethau (gan gynnwys E-fasnach).....
17.13	Talu Cyfrifon.....
17.14	Cyfrifon Arian ac Imprest Petty.....
17.15	Cyflogau a chyflogau.....
17.16	Lwfansau Teithio, Cynhaliaeth, Treuliau a Phresenoldeb
17.17	Trethiant.....

17.18	Yswiriannau
17.19	Rhestrau
17.20	Storfeydd.....
17.21	Gweithdrefnau Gwaredu
17.22	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu
17.23	Lletygarwch, Rhoddion a Nawdd.....
17.24	Diogelwch
17.25	Post sy'n dod i mewn
17.26	Cronfeydd answyddogol.....
17.27	Amddiffyn Eiddo Preifat.....
17.28	Deunydd ysgrifennu finacial
17.29	Gweithdrefnau Ariannol.....
17.30	Cadw cofnodion ariannol.....
17.31	Afreoleidd - dra.....
17.32	Ystad, Tir, Adeiladau a Datblygiadau
ADRAN 18	
18.	Rheolau Gweithdrefn Contract (Rheolau Caffael)
	Diffiniadau a Dehongliadau
	Negeseuon Allweddol
	Nodau
	Statws
18.1	Egwyddorion Sylfaenol.....
18.2	Cyfrifoldebau Swyddogion
18.3	Cyfrifoldebau Adran Caffael a Chleientiaid
18.4	Cynllunio Caffael
18.5	Gwrthdaro Buddiannau
18.6	Hepgoriadau
18.7	Amrywiadau Estyniadau

18.8 Contractau Perthnasol	
18.9 Llywodraethu	
18.10 Adrodd	
18.11 Trothwyon ar gyfer Caffael	
18.12. Math o Dendro	
18.13 Gofynion Cystadleuaeth / Asedau ar gyfer Gwaredu	
18.14 Rhestrau Cymeradwy a Chytundebau Fframwaith	
18.15 Bondiau a Gwarantau & Gwarant Cwmni Rhieni	
18.16 Hysbsebu	
18.17 Profi ac Ymgynghori Cyn Dendro'r Farchnad	
18.18 Meini Prawf a Safonau Gwerthuso	
18.19 Gwahoddiad i Dendro / Cais am Ddyfynbris	
18.20 Rhestr ferf	
18.21 Cyflwyno, Derbyn ac Agor Tendrau / Dyfynbrisiau	
18.22 Gweithdrefnau Eglurhad	
18.23 Gwerthuso, Dyfarnu Contract a Hysbysu Sefydliadau	
18.24 Dogfennau'r Contract	
18.25 Atal Llygredd	
18.26 Datganiad o Fuddiannau	
18.27 Rheoli Contract / Monitro	
18.28 Darparwy Mewnol	
18.29 Cyllid Grant Corff Allanol	
Atodiadau Adran 18	
Atodiad A: Crynodeb o'r Gweithdrefnau ar gyfer Caffael Nwyddau Gwasanaethau a Gwaith	
Atodiad B: Amrywiadau ac Estyniadau	
Atodiad C: Hysbysiad Cynllun Ymlaen Caffael	
ADRAN 19	
19. Cod Ymddygiad i Aelodau	

19.1	Dehongliad
19.2	Darpariaethau Cyffredinol.....
19.3	Personol Diddordebau.....
19.4	Datgelu Diddordebau Personol
19.5	Buddiannau rhagfarnol
19.6	Cymryd rhan mewn perthynas â buddiannau a ddatgelir.....
19.7	Cofrestru Diddordebau Personol
19.8	Gwybodaeth Sensitif
19.9	Cofrestru Anrhegion a Lletygarwch
Atodiadau Adran 19	
Atodiad 1: Ymddygiad Aelodau - Yr Egwyddorion.....	
Atodiad 2: Protocol - Safon Ymddygiad a ddisgwylir gan Aelodau	
Atodiad 3: Gweithdrefn ar gyfer Delio â Honiadau a wnaed yn erbyn Cyngorwyr a chyfeiriodd at y Pwyllgor Safonau	
Atodiad 4: Gweithdrefn Datrys Lleol ar gyfer delio â honiadau bod a Mae'r Cyngorydd wedi torri'r Protocol Lleol ar gyfer Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful Cyngor	
Atodiad 5: Gollyngiadau: Detholiad Rheoleiddio	
Atodiad 6: Cofrestr o Fuddiannau'r Aelodau.....	
Atodiad 7: Datgan Derbyn Swydd	
ADRAN 20	
20.	Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau a Swyddogion sy'n ymdrin â Materion Cynllunio
20.1	Cyflwyniad.....
20.2	Rôl ac Ymddygiad yr Aelodau a'r Swyddogion
20.3	Buddiannau Aelodau
20.4	Datblygiad a gynigiwyd gan y Cyngor neu gwmni sy'n eiddo i'r Cyngor.....
20.5	Dyletswyddau Statudol.....
20.6	Lobïo a chan Aelodau
20.7	Cyn ac ar ôl Trafodaethau a Thrafodaethau
20.8	Adroddiadau Swyddogion i'r Pwyllgor.....

20.9	Ystyriaethau Cynllunio.....	
20.10	Y broses o wneud penderfyniadau	
20.11	Ymweliadau Safle gan y Pwyllgor.....	
20.12	Sylwadau ar geisiadau cynllunio	
20.13	Adolygiad o Benderfyniadau.....	
20.14	Hyfforddiant.....	
ADRAN 21		
21.	Cod Ymddygiad i Weithwyr	
21.1	Egwyddorion Cyffredinol	
21.2	Atebolrwydd	
21.3	Stiwardiaeth	
21.4	Chwythu'r chwiban	
21.5	Ymchwiliadau gan Swyddogion Monitro	
21.6	Safonau ac Agwedd	
21.7	Cyfrinachedd a Datgelu Gwybodaeth	
21.8	Niwtraliaeth wleidyddol.....	
21.9	Perthynas.....	
21.10	Materion Penodi a Chyflogaeth Eraill	
21.11	Ymrwymïadau y tu allan	
21.12	Diddordebau Personol.....	
21.13	Cydraddoldeb.....	
21.14	Gweithdrefnau tendro.....	
21.15	Llwgr	
21.16	Cymhellion posibl	
21.17	Nawdd - Rhoi a Derbyn	
21.18	Rheolau Gweithdrefn Ariannol.....	
Atodiadau Adran 21		
Atodiad 1: Deddf Llywodraeth Leol 1972, Adran 117		

Atodiad 2: Sefydliadau nad ydynt ar agor i'r cyhoedd.....	
Atodiad 3: Deddf Llwgrwobrwy 2010.....	
Atodiad 4: Ffurflenni CCE	
ADRAN 22	
22. Protocol ar Gysylltiadau Aelodau / Swyddogion	
22.1 Cyflwyniad.....	
22.2 Rolau Aelodau.....	
22.3 Rolau Gweithwyr	
22.4 Parch a chwarteisi.....	
22.5 Pwysau gormodol.....	
22.6 Cynefindra.....	
22.7 Torri Protocol.....	
22.8 Darparu cyngor a gwybodaeth i Aelodau.....	
22.9 Cyfrinachedd.....	
22.10 Darparu Gwasanaethau Cymorth i Aelodau	
22.11 Rôl y Cyngor fel Cyflogwr	
22.12 Gweithgaredd Gwleidyddol.....	
22.13 Sanctsiynau	
22.14 Casgliad	
Atodiadau Adran 22	
Atodiad 1: Siarter Ymgynghorol Aelodau Lleol.....	
ADRAN 23	
23. Cod Adrodd Cyfrinachol ("Chwythu'r Chwiban").....	
23.1 Cyflwyniad.....	
23.2 Nodau a Chwmpas y Cod	
23.3 Diogelu.....	
23.4 Cyfrinachedd.....	
23.5 Honiadau dienw	

23.6	Honiadau anwir
23.7	Sut i Godi Pryder.....
23.8	Sut bydd y Cyngor yn Ymateb.....
23.9	Y Swyddog Cyfrifol
23.10	Sut y gellir mynd i'r afael â'r mater ymhellach.....
23.11	Ffurflen Cod Adrodd Cyfrinachol
Atodiadau Adran 23	
Atodiad 1: Dyfyniad o Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998	
Atodiad 2: Nodyn Canllaw i Weithwyr	
ADRAN 24	
24.	Disgrifiadau Rôl Aelod
24.1	Disgrifiad Rôl Aelod Etholedig
24.2	Arweinydd (a Dirprwy) Disgrifiad Rôl
24.3	Dirprwy Arweinydd
24.4	Disgrifiad Rôl Aelod Cabinet.....
24.5	Maer Disgrifiad Rôl y Cyngor
24.6	Dirprwy Faer
24.7	Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd Disgrifiad Rôl
24.8	Aelod o Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd Disgrifiad Rôl.....
24.9	Cadeirydd Disgrifiad Rôl y Pwyllgor Rheoleiddio
24.10	Aelod o Bwyllgor Rheoleiddiol Disgrifiad Rôl
24.11	Disgrifiad Rôl Cadeirydd y Pwyllgor Safonau
24.12	Aelod o Ddisgrifiad Rôl y Pwyllgor Safonau.....
24.13	Disgrifiad Rôl Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
24.14	Aelod o Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Disgrifiad Rôl.....
24.15	Disgrifiad Rôl Cadeirydd Craffu
24.16	Disgrifiad Rôl Aelod Craffu
24.17	Arweinydd Disgrifiad Rôl yr Wrthblaid

24.18	Rôl Dirprwy Arweinydd yr Wrthblaid
24.19	Rôl Aelod manylebau personol.....
24.20	Pwrpas a rôl hyrwyddwr aelod.....
24.21	Disgrifiad Rôl Hyrwyddwr Aelod

ADRAN 14 APPENDICES

Atodiad 1:	Swyddogaethau anweithredol

Atodiad 2:	Dirprwyaethau i Gyfarfodydd Rheoleiddiol a Chyfarfodydd Eraill

Atodiad 3:	Cyfrifoldeb am Swyddogaethau Gweithredol

Cynllun Atodiad 3 A:	Ar gyfer dyrannu swyddogaethau'r Cabinet i Aelodau Unigol y Cabinet.....

Atodiad 4:	Cynllun Swyddogion Dirprwyaethau.....

Atodiad 4 Cynllun B:	Ar gyfer dyrannu swyddogaethau'r Cabinet i Swyddogion y Cyngor

Atodiad 4 Cynllun B Rhan I:	Swyddogaethau'r Cabinet a ddyrennir i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr Gweithrediaeth, cyfarwyddwyr, y Prif Swyddog Cyllid a Phenaethiaid Gwasanaeth ni chaniateir ei ryddhau oni bai bod ymgynghoriad blaenorol wedi bod gyda Aelodau (au) penodedig y Cyngor a/neu Swyddogion y Cyngor

Atodiad 4 Cynllun B Rhan II:	Swyddogaethau'r Cabinet a ddyrannwyd i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, y Prif Swyddog Cyllid a Phenaethiaid Gwasanaeth y gallir eu rhyddhau heb ymgynghori ymlaen llaw.....

Atodiad 4 Cynllun B Rhan III:	Swyddogaethau'r Cabinet a ddyrennir i Swyddogion y Cyngor y gallir eu cyflawni heb Ymgynghori ymlaen llaw
	

Cynllun Atodiad 4 C:	Dyrannu swyddogaethau nad ydynt yn Gabinet i Swyddogion y Cyngor

Atodiad 4 Cynllun C Rhan I:	Swyddogaethau nad ydynt yn Gabinet a ddyrennir i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, y Prif Swyddog Cyllid a Phenaethiaid Gwasanaeth nad ydynt o bosibl yn

rhyddhau oni bai y bu ymgynghori ymlaen llaw gyda'r Cyngor penodedig
Aelodau(au) a/neu Swyddogion (au) y Cyngor.....

Atodiad 4 Cynllun C Rhan II:

Swyddogaethau nad ydynt yn Gabinet a ddyrennir i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif
Weithredwr,

Cyfarwyddwyr, y Prif Swyddog Cyllid a Phenaethiaid Gwasanaeth a allai fod

Rhyddhau heb ymgynghori ymlaen llaw.....

Atodiad 4 Cynllun C Rhan III:

Swyddogaethau nad ydynt yn Gabinet a ddyrennir i Swyddogion y Cyngor y gellir eu
cyflawni heb

Ymgynghori ymlaen llaw

ADRAN 1

1. CYFLWYNIAD

1.1 Pwrpas a chynnwys y cyfansoddiad

- (a) Mae'r Cyfansoddiad yn disgrifio'r gwahanol gyrff sy'n rhan o'r Cyngor, eu swyddogaethau, eu haelodaeth a'u rheolau gweithdrefnol.
- (b) Yn Adran 3 (Cael Gwybodaeth a Chymryd Rhan) Rydym wedi darparu gwybodaeth i aelodau'r cyhoedd a chynghorwyr ar sut y gallwch gael gwybodaeth am y Cyngor, a sut y gallwch gymryd rhan. Gobeithiwn y bydd hyn yn helpu pobl sydd â diddordeb yng ngwaith y Cyngor, neu fater penodol y mae'n ymdrin ag ef, deall ble y gallant gael mwy o wybodaeth, a sut y gallant gyfrannu at weithgareddau'r Cyngor.
- (c) Gallwch gael gwell dealltwriaeth o'r hyn y mae pob un o gyrff y Cyngor yn ei wneud mewn Adrannau 4 i 10 o'r Cyfansoddiad hwn, gan gynnwys y Cyngor Llawn, Cabinet, Pwyllgor Craffu Gwasanaethau Cymdeithasol, Gwasanaethau Cymdogaeth, Pwyllgor Craffu Cefn Gwlad a Chynllunio, Pwyllgor Craffu Dysgu a LGES, Pwyllgor Craffu Cefnogaeth Gorfforaethol ac Adnoddau Adfywio, Pwyllgor Craffu ar Ddiogelu y Cyhoedd a Thai, Cydbwyllgor Craffu, Pwyllgor Safonau, Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu, Pwyllgor Trwyddedu Statudol, Pwyllgor Apelio, Is-Wrthwynebiadau ac Apeliadau Pwyllgor, Pwyllgor Hawliau Tramwy, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.
- (d) Mae Adran 12 yn darparu gwybodaeth am strwythurau Rheolaeth a Swyddogion y Cyngor. Mae gan rai Swyddogion ddyletswydd benodol i sicrhau bod y Cyngor yn gweithredu o fewn y gyfraith ac yn defnyddio adnoddau'n ddoeth. Mae'r cyfrifoldeb am swyddogaethau yn Adran 14 yn dweud bod gan gyrff y Cyngor, a pha Swyddogion, awdurdod i'w gwneud pa benderfyniadau.
- (e) Mae'r rheolau gweithdrefnol sy'n berthnasol i gyrff gwahanol y Cyngor wedi'u cynnwys yn yr adrannau sy'n ymwneud â'r gyrff hynny, e.e. y Cyngor Llawn (Adran 4), y Cabinet (Adran 5) a Phwyllgorau Craffu (Adran 7). Efallai y bydd y rhain yn ddefnyddiol i chi os ydych am fynychu cyfarfod, yn enwedig os ydych am allu gofyn cwestiynau, trafod mater, neu roi eich safbwynt i'r cyfarfod.
- (f) Mae gan adrannau 19 i 22 y Codau Ymddygiad a Phrotocolau y mae Swyddogion ac Aelodau wedi cytuno i gydymffurfio â nhw. Maent yn gosod safonau ymddygiad.
- (g) Mae'r tudalennau Cynnwys ar ddechrau'r Cyfansoddiad hwn yn rhoi canllaw ar yr hyn sydd yn y Cyfansoddiad a ble y gallwch ddod o hyd iddo.

1.2 Sut mae'r Cyngor yn Gweithio

- (a) Mae'r Cyngor yn cynnwys 30 Cynghorydd o 11 ward a etholir bob pum mlynedd neu unrhyw gyfnod arall a ragnodir o bryd i'w gilydd mewn deddfwriaeth ("y Tymor"). Mae pob Cynghorydd yn atebol yn ddemocrataidd i drigolion eu rhanbarth etholiadol yn ogystal â phawb sy'n byw ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful. Mae dyletswydd pennaf y Cynghorwyr i'r gymuned gyfan, ond mae ganddynt ddyletswydd arbennig i'w hetholwyr, gan gynnwys y rhai na phleidleisiodd drostynt.

- (b) Mae'r holl gynghorwyr wedi cytuno i ddilyn Cod Ymddygiad, er mwyn sicrhau safonau uchel yn y ffordd y maent yn cyflawni eu dyletswyddau. Mae'r Pwyllgor Safonau a'r Swyddog Monitro yn gyfrifol am hyfforddi a chynghori ar y Cod Ymddygiad.
- (c) Mae'r holl Gynghorwyr yn cyfarfod yn rheolaidd fel y Cyngor. Fel arfer, mae cyfarfodydd y Cyngor ar agor i'r cyhoedd ac eithrio pan fydd materion cyfrinachol yn cael eu trafod. Yma mae cynghorwyr yn penderfynu Fframwaith Polisi cyffredinol y Cyngor ac yn gosod y gyllideb bob blwyddyn. Mae'r Cyngor yn penodi Arweinydd y Cyngor am gyfnod o 5 mlynedd, neu unrhyw gyfnod arall a ragnodir o bryd i'w gilydd mewn deddfwriaeth ar gyfer y Tymor neu fel arall yn unol ag Adran 4.6.4 y Cyfansoddiad. Yn amodol ar y terfynau rhagnodedig ynghylch maint y Cabinet fel y nodir mewn rheoliadau, mae'r Arweinydd wedyn yn penderfynu maint ac aelodaeth y Cabinet h.y. rôl Aelodau unigol y Cabinet a threfniadau ar gyfer arfer a dirprwyo swyddogaethau gweithredol. Penodir y Cabinet i gyflawni holl swyddogaethau'r Cyngor nad ydynt yn gyfrifoldeb unrhyw ran arall o'r Cyngor, boed hynny yn ôl y gyfraith (gweler [Rheoliadau Awdurdodau Lleol \(Trefniadau Gweithredol\) \(Swyddogaethau a Chyfrifoldebau\)\(Cymru\) 2007](#)) neu o dan y Cyfansoddiad hwn, ynghyd â gwneud penderfyniadau o fewn y Fframwaith Cyllideb a Pholisi a bennwyd gan y Cyngor.

Os oes angen rhagor o help arnoch i ddeall sut mae'r Cyngor yn gweithredu, mae croeso i chi gysylltu â ni.

Y Swyddog Monitro, Y Ganolfan Ddinesig, Stryd y Castell, Merthyr Tudful, CF47 8AN

Ffôn: 01685 725000

Er bod y Cyfansoddiad yn hir iawn, gobeithiwn y byddwch yn ei chael hi'n hawdd ei defnyddio. Rydym wedi treulio llawer o amser yn ceisio ei gwneud mor hawdd i'w ddilyn ag sy'n bosibl gyda dogfen gyfreithiol mor hir a chymhleth.

Efallai y byddai'n ddefnyddiol i chi ddarllen y Cyfansoddiad hwn ar y cyd â'r Canllaw Cyfansoddiad, sydd ar gael ar gais gan Swyddfeydd y Cyngor neu drwy'r ddolen hon Canllaw Cyfansoddiad.

ADRAN 2

PWRPAS, DEHONGLI DIFFINIAD A DIWYGIO'R CYFANSODDIAD

2.1 Pwrpas y Cyfansoddiad

Pwrpas y Cyfansoddiad yw:

- 2.1.1 galluogi'r Cyngor i ddarparu arweinyddiaeth glir i'r Gymuned mewn partneriaeth â dinasgyddion, busnesau a sefydliadau eraill;
- 2.1.2 cefnogi cyfranogiad gweithredol dinasgyddion yn y broses o wneud penderfyniadau awdurdodau lleol;
- 2.1.3 helpu Cynghorwyr i gynrychioli eu hetholwyr yn fwy effeithiol;
- 2.1.4 galluogi penderfyniadau i gael eu gwneud yn effeithlon ac yn effeithiol;
- 2.1.5 creu ffordd bwerus ac effeithiol o ddwyn y rhai sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif cyhoeddus;
- 2.1.6 sicrhau na fydd unrhyw un yn craffu ar benderfyniad y maent yn ymwneud yn uniongyrchol ag ef;
- 2.1.7 sicrhau bod y rhai sy'n gyfrifol am wneud penderfyniadau yn cael eu hadnabod yn glir i bobl leol a'u bod yn esbonio'r rhesymau dros wneud penderfyniadau; a
- 2.1.8 Darparu ffordd o wella darpariaeth gwasanaethau i'r gymuned.

2.2 Diffiniadau yn y Cyfansoddiad

- 2.2.1 Cyfansoddiad y Cyngor yw'r ddogfen hon (Adrannau 1 i 24).
- 2.2.2 O fewn y Cyfansoddiad mae gan y geiriau a'r ymadroddion canlynol yr ystyr a nodir isod:

"Cyllideb"	y gyllideb refeniw a chyfalaf gyffredinol a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn (Adran 4);
'Galw i mewn'	Mecanwaith sy'n caniatáu i Bwyllgorau Craffu archwilio a herio unrhyw benderfyniad y Cabinet cyn iddo gael ei weithredu.
"Prif Weithredwr"	Swyddog y mae'n rhaid ei benodi gan y gyfraith i gyflawni swyddogaethau penodol. Gweler Adran 12 am fwy o fanylion.
"Prif Weithredwr"	y Prif Weithredwr a'r swyddogion hynny (ac eithrio person y mae ei ddyletswyddau yn ysgrifenyddol neu'n weinyddol yn unig neu y mae ei ddyletswyddau fel arall o ran natur gwasanaethau cymorth) sy'n adrodd yn uniongyrchol i'r Prif Weithredwr mewn perthynas â'r

	cyfan neu'r rhan fwyaf o'u dyletswyddau sef y Dirprwy Brif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Addysg, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, y Prif Swyddog Cyllid, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau a'r Swyddog Monitro;
"Canllaw Cyfansoddiad"	dogfen sy'n esbonio, mewn iaith gyffredin, gynnwys y cyfansoddiad hwn, a gyhoeddwyd gan y Cyngor yn unol ag adran 37 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000.
"Cydbwyllgor Corfforaethol"	cyrff corfforaethol, a sefydlwyd drwy reoleiddio, sy'n cynnwys prif gynghorau penodedig yng Nghymru, at ddiben galluogi cynllunio strategol a darparu ar raddfa ranbarthol. Gweler adran 11 am fanylion y Cydbwyllgor Corfforaethol y mae'r Cyngor yn aelod ohono, a'r swyddogaethau y bydd y Cyd-bwyllgor Corfforaethol yn eu cyflawni.
"Tîm Rheoli Corfforaethol"	Uwch Gorff Rheoli Swyddogion (Adran 12). Mae'n cynnwys y Swyddogion hynny a ddynodwyd gan y Prif Weithredwr o bryd i'w gilydd fel Aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol;
"Cynghorydd"	"person a etholwyd i'r Cyngor i gynrychioli ardal (a elwir yn rhanbarth etholiadol neu ward) o fewn Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful;
'Deddfwriaeth Diogelu Data'	Deddf Diogelu Data 2018, Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol y DU (UK GDPR) a'r holl gyfreithiau eraill sy'n ymwneud â defnyddio, diogelu a phreifatrwydd data personol;
"Gweithrediaeth"	y Cabinet neu Aelod neu Aelodau o'r Cabinet wrth arfer Swyddogaethau Gweithredol;
"Penderfyniad Gweithredol neu benderfyniad y Cabinet"	unrhyw benderfyniad a wnaed gan y Cabinet i arfer neu ymatal rhag arfer Swyddogaeth Weithredol. Mae hefyd yn cynnwys penderfyniadau a wneir gan unigolion neu gyrff sy'n aelodau y mae'r Cabinet wedi dirprwyo Swyddogaethau Gweithredol iddynt i arfer y swyddogaethau hynny neu beidio ag arfer y swyddogaethau hynny;
'Swyddogaeth weithredol neu swyddogaeth y Cabinet'	(a) Diffinnir Swyddogaethau Gweithredol gan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, is-ddeddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig. Mae unrhyw swyddogaeth nad yw'n arferadwy gan y Cyngor Llawn yn unig neu a ddirprwyir i gorff Aelod arall yn Swyddogaeth Weithredol. (b) Mae materion cytundebol, caffael a gwaredu tir a chymorth ariannol i sefydliadau ac unigolion hefyd yn swyddogaethau gweithredol.

Dylid nodi nad yw swyddogaethau rheoleiddiol fel trwyddedu cynllunio a rheoli adeiladu, yn Swyddogaethau Gweithredol;

Gwybodaeth sy'n perthyn i un o 7 categori a nodir yn Neddf Llywodraeth Leol (Mynediad at Wybodaeth) 1985;

'Gwybodaeth wedi'i heithrio'

sydd fel arfer ddim yn gallu cael ei ddatgelu'n gyhoeddus – gweler Rheolau'r Weithdrefn Mynediad at Wybodaeth.

"Rhaglenni Gwaith Blaen/Cynllun"

Mae Rhaglenni Gwaith i'r Dyfodol yn ddogfennau sy'n rhestru'r holl benderfyniadau y mae'r Cyngor a'r Cabinet yn bwriadu eu gwneud a pha fusnes y bydd Pwyllgorau Craffu'r Cyngor yn ei ystyried a phryd y bydd y materion hynny'n cael eu trafod. Nid yw hyn yn atal materion brys neu annisgwyl rhag cael eu hystyried;

'Cyngor llawn'

y corff lle mae'r holl Gynghorwyr yn gweithredu i arfer swyddogaethau'r Cyngor;

'Swyddogaethau Dewis Lleol'

mae rhai swyddogaethau y gall y Cyngor eu trin fel cyfrifoldeb y Cabinet (yn gyfan gwbl neu'n rhannol) neu fel rhai anweithredol, yn ôl ei ddisgresiwn;

"Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011"

cyfeirir ato fel "Y Mesur". Cyflwynodd deddfwriaeth, ymhlith pethau eraill, i gryfhau democratiaeth leol, delio â newidiadau i drefniadau gweithredol, trosolwg a chraffu, cynghorau bwrdeistref sirol a thaliadau Aelodau;

"Aelod"

naill ai Cynghorydd neu berson a ddewiswyd gan y Cyngor i wasanaethu ar un o'i Gyrff Aelod (a elwir yn "Aelod Cyfetholedig");

"Aelodaeth o'r Corff"

Unrhyw un o'r canlynol:

- Cyngor llawn;
- Cabinet;
- Pwyllgor Craffu Gwasanaethau Cymdeithasol;
- Gwasanaethau Cymdogaeth, Pwyllgor Craffu Cefn Gwlad a Chynllunio;
- Pwyllgor Craffu Dysgu a LGES;
- Pwyllgor Craffu Cefnogaeth Gorfforaethol ac Adnoddau;
- Pwyllgor Adfywio, Gwarchod y Cyhoedd a Chraffu Tai;

- Cyd-bwyllgor craffu;
- Pwyllgor Safonau;
- Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu;
- Pwyllgor Trwyddedu Statudol;
- Pwyllgor Apeliadau;
- Is-bwyllgor Gwrthwynebiadau ac Apeliadau;
- Pwyllgor Hawliau Tramwy;
- Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio;
- Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd;

Sylwer - mae cyfeiriadau at y Pwyllgor hefyd yn cynnwys Is-bwyllgor;

"Swyddog Monitro"

Swyddog y mae'n rhaid ei benodi gan y gyfraith i gyflawni swyddogaethau penodol. Gweler Adran 12 i gael disgrifiad o'r swyddogaethau hynny. Fel arfer, bydd gan y Swyddog ddyletswyddau eraill a theitl swydd wahanol. Gweler Adran 12 y Swyddog Monitro ar ei gyfer;

'Swyddogaethau anweithredol'

unrhyw swyddogaeth a all gael ei harfer gan y Cyngor Llawn yn unig (p'un ai trwy ddewis lleol neu fel mater o gyfraith) neu a ddirprwir i Gorff Aelod heblaw'r Cabinet;

"Cynllun deisebau"

cynllun a baratowyd ac a gyhoeddwyd yn unol ag adran 42 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (ac a adolygwyd o bryd i'w gilydd) at ddiben nodi: -

- sut y gellir cyflwyno deiseb i'r Cyngor;
- sut a phryd y bydd y Cyngor yn cydnabod derbyn deiseb;
- y camau y bydd y Cyngor yn eu cymryd mewn ymateb i ddeiseb a dderbyniwyd ganddo;
- yr amgylchiadau (mewn unrhyw amgylchiadau) lle na all y Cyngor gymryd unrhyw gamau pellach mewn ymateb i ddeiseb; a
- sut bynnag erbyn pryd y bydd y Cyngor yn darparu ei ymateb i ddeiseb i'r person a gyflwynodd y ddeiseb ac i'r cyhoedd.

"Cais Cynllunio"

Unrhyw un o'r canlynol:

- cais am ganiatâd cynllunio (gan gynnwys adnewyddu);

- cais am gymeradwyo materion a gadwyd yn ôl;
- cais am ganiatâd adeilad rhestredig;
- cais sy'n ymwneud â choed;
- cynnig i gyflwyno hysbysiad gwaith brys neu gaffael adeilad rhestredig sydd angen ei atgyweirio;
- cais am ganiatâd ardal gadwraeth;
- cais am ganiatâd hysbyseb;
- cais i amrywio neu ddileu amodau ar amod cynllunio;

"Fframwaith Polisi"	y fframwaith a nodir yn Adran 4.2;
'Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus'	y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus a sefydlwyd ar gyfer ardal awdurdod lleol y Cyngor o dan Ran 4 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015;
"Cworwm"	Y nifer lleiaf o bobl sy'n gorfod bod yn bresennol cyn y gellir cynnal cyfarfod;
"Swyddog Adran 151"	Swyddog y mae'n rhaid ei benodi yn ôl y gyfraith i gyflawni rhai swyddogaethau mewn perthynas â gweinyddu ariannol. Gweler Adran 12 i gael disgrifiad o'r swyddogaethau hynny. Fel arfer, bydd gan y Swyddog ddyletswyddau eraill a theitl swydd wahanol. Gweler Adran 12 y mae'r Swyddog yn Swyddog Adran 151 ar ei chyfer;
"Pwyllgor Craffu"	Darparu cefnogaeth a chynghor i'r Cyngor a'r Cabinet drwy gyfrannu at adolygu a datblygu polisi; dwyn y Cabinet i gyfrif drwy holi, herio a monitro eu perfformiad.
'Gwasanaeth'	un o'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor;
'Trosglwyddiad'	Symud arian o un maes gwariant i'r llall;
Cynllun Llesiant (Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus)	Mae hyn yn disodli'r Cynllun Integredig Sengl a ddisodlodd gynlluniau a strategaethau presennol a oedd yn rhan o'r Fframwaith Polisi, sef y Cynllun Cymunedol, y Cynllun Diogelwch Cymunedol, Cynllun Plant a Phobl Ifanc a'r Cynllun Partneriaeth Craidd Cymdeithasol a Lles Iechyd.

2.3 Dehongli'r Cyfansoddiad

- a) Rydym wedi ceisio gwneud y Cyfansoddiad mor glir ac mor hawdd i'w ddeall â phosibl. Yn anochel, bydd gan bobl farn wahanol am beth mae rhai darnau yn ei olygu.
- b) Yn ystod cyfarfodydd, gall y person sy'n cadeirio neu'n llywyddu yn y cyfarfod ddehongli rheolau'r weithdrefn berthnasol.
- c) Ym mhob sefyllfa arall, bydd y Swyddog Monitro yn penderfynu ar ddehongli a chymhwyso'r Cyfansoddiad.

2.4 Dyletswydd i fonitro ac adolygu'r cyfansoddiad

Bydd y Swyddog Monitro yn monitro ac yn adolygu gweithrediad y Cyfansoddiad i sicrhau bod nodau ac egwyddorion y Cyfansoddiad yn cael effaith lawn. Bydd y Swyddog Adran 151 yn gyfrifol am adolygu'r Rheolau Gweithdrefnau Ariannol a nodir yn Adran 17 y Cyfansoddiad a bydd yn gwneud unrhyw ddiwygiadau a diwygiadau angenrheidiol fel sy'n ofynnol o bryd i'w gilydd. Byddant yn adrodd am unrhyw ddiwygiadau a wneir i Adran 17 i'r cyfarfod Cyngor nesaf sydd ar gael i'w nodi.

2.5 Protocol ar gyfer Monitro ac Adolygu'r Cyfansoddiad gan Swyddog Monitro

Rôl allweddol i'r Swyddog Monitro yw gwneud argymhellion ar gyfer ffyrdd y gellid diwygio'r Cyfansoddiad er mwyn cyflawni'r dibenion a nodir yn yr Adran hon yn well. Wrth ymgymryd â'r dasg hon, gall y Swyddog Monitro:

- a) arsylwi cyfarfodydd o wahanol rannau o strwythur yr Aelod a'r Swyddogion;
- b) ymgymryd â llwybr archwilio o sampl o benderfyniadau;
- c) cofnodi a dadansoddi materion a godwyd gyda nhw gan Aelodau, Swyddogion, y cyhoedd a rhanddeiliaid perthnasol eraill; a
- d) cymharu arferion yn y Cyngor hwn â'r rhai mewn awdurdodau tebyg, neu enghreifftiau cenedlaethol o arfer gorau.

2.6 Newidiadau i'r Cyfansoddiad

a) Cymeradwyaeth

Yn ddarostyngedig i baragraffau 2.6. (b) a 2.6. (c) isod, bydd newidiadau i'r Cyfansoddiad ond yn cael eu cymeradwyo gan y Cyngor Llawn ar ôl ystyried cynnig gan y Swyddog Monitro neu ar argymhelliad y Cabinet.

b) Newidiadau Bach

Os, ym marn resymol y Swyddog Monitro, newid yw:

- (i) mân amrywiad; neu

- (ii) mae'n ofynnol ei wneud i gael gwared ag unrhyw anghysondeb, amwysedd neu gywiriad argraffyddol; neu
- (iii) ei gwneud yn ofynnol ei wneud er mwyn rhoi unrhyw benderfyniad gan y Cyngor neu ei bwyllgorau neu'r Cabinet ar waith,

Os felly, gall y Swyddog Monitro wneud newid o'r fath. Bydd unrhyw newid o'r fath a wneir gan y Swyddog Monitro yn dod i rym ar unwaith. Bydd newidiadau o'r fath yn cael eu hadrodd i gyfarfod nesaf y Cyngor Llawn i gael gwybodaeth.

c. Newid Deddfwriaethol

Gall unrhyw ran o'r Cyfansoddiad gael ei diwygio gan y Swyddog Monitro lle mae'n ofynnol gwneud gwelliant o'r fath er mwyn cydymffurfio ag unrhyw ddarpariaeth ddeddfwriaethol. Bydd diwygiadau o'r fath yn dod i rym pan fydd y Swyddog Monitro yn penderfynu felly, neu os yw'r ddeddfwriaeth (lle bo'n berthnasol) yn darparu hynny. Bydd newidiadau o'r fath yn cael eu hadrodd i gyfarfod nesaf y Cyngor Llawn i gael gwybodaeth.

2.7 Atal y Cyfansoddiad

a) Terfyn i Atal

Gellir atal unrhyw un o'r rheolau gweithdrefn a gynhwysir yn y Cyfansoddiad i'r graddau a ganiateir yn y rheolau hyn a'r gyfraith.

b) Gweithdrefn i Atal

Ni fydd cynnig i atal unrhyw Reolau yn cael ei symud heb rybudd oni bai bod o leiaf un hanner o gyfanswm y cyngorwyr yn bresennol. Bydd maint a hyd yr ataliad yn gymesur â'r canlyniad sydd i'w gyflawni, gan ystyried dibenion y Cyfansoddiad a nodir yn yr Adran hon.

2.8 Cyhoeddiad

a) Bydd y Swyddog Monitro yn sicrhau bod copïau o'r Cyfansoddiad hwn ar gael i'w harchwilio ar wefan y Cyngor.

b) Bydd y Swyddog Monitro yn sicrhau bod copïau o'r Canllaw Cyfansoddiad ar gael i'w harchwilio yn swyddfeydd y Cyngor ac ar wefan y Cyngor.

c) Bydd y Swyddog Monitro yn rhoi dolen electronig i gopi o'r Cyfansoddiad hwn i bob Aelod o'r Cyngor ar ôl ei gyflwyno iddynt ddatgan derbyn swydd yr unigolyn hwnnw ar yr Aelod sy'n cael ei ethol gyntaf i'r Cyngor ac wedi hynny sicrhau bod fersiwn gyfredol ar gael i'w archwilio a'i chyhoeddi ar wefan y Cyngor.

d) Bydd y Swyddog Monitro yn sicrhau bod y Cyfansoddiad yn cael ei ddiweddarau yn ôl yr angen yn unol â pharagraff 2.6.

ADRAN 3

CAEL GWYBODAETH A CHYMRYD RHAN

3.1 Cael Gwybodaeth

3.1.1 Gwybodaeth ar gael i aelodau'r cyhoedd

(a) pryd y cynhelir cyfarfodydd y cyrff sy'n aelodau

Mae rhaglen o gyfarfodydd ar gael drwy gysylltu â'r Cyngor yn uniongyrchol neu drwy'r wefan – gweler y ddolen i [Atodlen y cyfarfodydd](#).

(b) Rhaglenni Gwaith Ymlaen

O Raglenni Gwaith i'r Dyfodol, gweler pa benderfyniadau fydd yn cael eu gwneud gan y Cabinet neu'r Cyngor a pha faterion y bydd y Pwyllgorau Craffu yn eu hystyried a phryd y bydd y materion hyn yn cael eu trafod.

(c) gwybodaeth ar gael cyn cyfarfod

(i) Tri diwrnod clir cyn cyfarfod, bydd yr agenda, ar gael i'w archwilio yn swyddfeydd y Cyngor ac ar y wefan. Nid yw diwrnodau clir yn cynnwys (a) y diwrnod y cyhoeddir y ddogfen a (b) diwrnod y cyfarfod; (c) penwythnosau a gwyliau banc.

(ii) Ni fydd adroddiadau cyfrinachol a'r holl bapurau cefndir i adroddiad o'r fath ar gael i'r cyhoedd eu harchwilio neu eu rhoi ar y wefan.

(iii) Ni fydd gwybodaeth sy'n gyfrinachol neu wedi'i heithrio (fel y'i diffinnir yn Adran 15) yn cael ei datgelu i aelodau'r cyhoedd.

(d) gwybodaeth ar gael mewn cyfarfod

Bydd y Cyngor yn darparu i aelodau'r cyhoedd sy'n bresennol yn gorfforol mewn cyfarfod nifer resymol o gopïau o'r Agenda a'r Adroddiadau ar gyfer y cyfarfod (ac eithrio yn ystod unrhyw ran o'r cyfarfod y mae'r cyhoedd yn cael eu gwahardd iddo) ar yr aelod o'r cyhoedd yn rhoi hysbysiad ymlaen llaw o'r cais hwn i'r Adran Gwasanaethau Democrataidd.

(e) gwybodaeth ar gael ar ôl cyfarfod

Am gyfnod o chwe blynedd, bydd yr agenda, adroddiadau, atodiadau a chofnodion y cyfarfod ar gael i'w harchwilio.

(f) Cyfrifon y Cyngor

Gall y cyhoedd archwilio cyfrifon y Cyngor a mynegi eu barn i'r archwilydd allanol (adrannau 29 a 30 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004). O dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, bydd y cyfrifon ar gael i'r cyhoedd eu harchwilio am ugain (20) diwrnod gwaith ar ôl y dyddiad a benodir gan yr archwilydd.

Ni fydd gwybodaeth sy'n gyfrinachol neu wedi'i heithrio (fel y'i diffinnir ym mharagraff 15.10) yn cael ei datgelu i aelodau'r cyhoedd ar unrhyw adeg.

3.1.2 Gwybodaeth ar gael i Aelodau'r Cyngor

- (a) Gall aelodau weld unrhyw wybodaeth, sydd ar gael i aelod o'r cyhoedd.
- (b) Yn ogystal, gall Aelod weld unrhyw wybodaeth y mae angen iddo ei wybod er mwyn cyflawni ei rôl fel Aelod o'r Cyngor (a elwir hefyd yn "angen gwybod"). Ni fydd Aelod yn gwneud gwybodaeth gyhoeddus sy'n gyfrinachol neu wedi'i heithrio (fel y'i diffinnir yn Adran 15) heb gydsyniad y Cyngor nac yn datgelu gwybodaeth a roddir yn gyfrinachol i unrhyw un heblaw Cynghorydd neu berson/person(au) neu sefydliad(au) sydd â hawl i'w hadnabod.

3.1.3 Aelodau Pwyllgor Craffu

Gall Aelod etholedig o Bwyllgor Craffu neu aelod cyfetholedig sydd â hawliau pleidleisio hefyd weld unrhyw ddogfen o fewn cylch gwaith y pwyllgor sy'n cynnwys deunydd sy'n ymwneud â:

- (a) unrhyw fusnes a drafodwyd mewn cyfarfod o'r Cabinet;
- (b) unrhyw benderfyniad a wneir gan Aelod unigol o'r Cabinet.

Nid oes gan Aelod o'r Pwyllgor Craffu hawl i:

- (a) unrhyw ddogfen ar ffurf drafft;
- (b) unrhyw ran o ddogfen sy'n cynnwys gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth eithriedig oni bai bod yr wybodaeth honno'n berthnasol i weithred neu benderfyniad y maent yn ei hadolygu neu'n craffu neu'n bwriadu craffu arno ac yn cael ei chynnwys yn Rhaglen Gwaith y Dyfodol y Pwyllgor.
- (c) Byddai unrhyw ran o ddogfen os yw gwneud hynny yn torri unrhyw ddarpariaeth ddeddfwriaethol o unrhyw ddeddfwriaeth diogelu data, hawliau unrhyw berson mewn perthynas â chyfrinachedd, neu fuddiannau masnachol, unrhyw ddarpariaeth yn y Cyfansoddiad hwn neu unrhyw bolisi, rheol neu weithdrefn y Cyngor neu'r Llywodraeth.

DS. Nid oes gan unrhyw Aelod hawl i weld unrhyw wybodaeth sy'n ymwneud â mater y mae ganddo fuddiant sy'n rhagfarnu ynddo.

3.1.4 Gwybodaeth sydd ar gael i swyddogion

Gall y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151 a'r Prif Weithredwr weld unrhyw bapurau neu gofnodion a ddelir gan unrhyw ran o'r Cyngor neu ei Swyddogion. Efallai y bydd Swyddogion eraill yn gweld unrhyw wybodaeth a gedwir gan y Cyngor ar gael:

- (a) mae angen iddynt weld y wybodaeth i wneud eu gwaith; a
- (b) Mae'r wybodaeth honno'n cael ei phrosesu'n gyfreithlon yn unol â deddfwriaeth diogelu data.

3.2 Cymryd rhan

3.2.1 Rhaid i'r Cyngor annog pobl leol i gymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau gan y Cyngor. Gweler strategaeth cyfranogiad y cyhoedd y Cyngor am fwy o wybodaeth.

3.2.2 Aelodau o'r cyhoedd

Gall aelodau'r cyhoedd gymryd rhan yn y ffyrdd canlynol:

(a) *Pleidleisio dros Gynghorwyr*

Os ydynt yn 16 oed neu'n hŷn ac wedi'u cofrestru fel etholwr lleol gyda'r Cyngor.

(b) *Awgrymu Eitemau Busnes ar gyfer Cyfarfodydd*

Gall aelod o'r cyhoedd geisio cael mater wedi'i gynnwys mewn agenda drwy:

- (i) gofyn i Gadeirydd unrhyw Gorff Aelod ychwanegu eitem at yr agenda; a/neu
- (ii) mynychu cyfarfod o'r corff ac awgrymu ei fod yn edrych ar fater pan mae'n ystyried "eitemau o fusnes yn y dyfodol sy'n ymwneud â swyddogaethau'r Corff Aelod".

(c) *Cyflwyno Deisebau*

Gall aelod o'r cyhoedd geisio codi mater gyda'r Cyngor drwy gyflwyno deiseb yn unol â [pholisi deisebau'r Cyngor](#).

(d) *Cymryd rhan mewn cyfarfodydd*

- (i) Gall aelodau o'r cyhoedd ddod i siarad mewn unrhyw gyfarfod y mae'r Cyngor wedi'i ddatrys a ddylai gynnwys cyfranogiad gan aelodau'r cyhoedd. Y rheolau ynghylch pryd y gallwch siarad ac am ba hyd y maent wedi'u cynnwys yn Adran 4.
- (ii) Gallwch hefyd ofyn cwestiynau ffurfiol yng nghyfarfodydd y Cyngor Llawn (Adran 4)

(e) *Barn y cyhoedd*

O dan y trefniadau a roddwyd ar waith gan y Cyngor o dan adran 62 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, gall aelodau'r cyhoedd ddwyn i sylw'r Pwyllgor Craffu perthnasol eu barn ar unrhyw fater sy'n cael ei ystyried gan y Pwyllgor perthnasol. Mae'n rhaid i'r Pwyllgor Craffu perthnasol ystyried unrhyw sylwadau a ddaw i'w sylw o dan y trefniadau hyn.

(f) *Pryd mae'r cyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd?*

Bydd cyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd lle bynnag y bo modd. Rhaid gwahardd y cyhoedd o gyfarfodydd pryd bynnag y mae'n debygol y bydd gwybodaeth gyfrinachol yn cael ei datgelu. Efallai y bydd y cyhoedd yn cael eu gwahardd o gyfarfodydd lle mae'n debygol y bydd gwybodaeth eithriedig yn cael ei datgelu. (Gweler adran 15.10 am ddiffiniad o wybodaeth eithriedig ac adran 15.11 am ddiffiniad o ddiddordeb cyhoeddus.)

(g) *Gwneud Sylwadau/Cwynion*

(i) Gall aelod o'r cyhoedd wneud sylwadau neu gwyno am wasanaethau'r Cyngor drwy:

- (A) cysylltu â'u Cynghorydd lleol;
- (B) cysylltu â'r Aelod Cabinet sy'n gyfrifol am y gwasanaeth;
- (C) cysylltu â'r Swyddog sy'n gyfrifol am ddarparu'r gwasanaeth neu ei reolwr;
- (D) defnyddio gweithdrefn gwyno'r Cyngor;
- (E) cysylltu ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn 1 Ffordd Yr Hen Gae, Pencoed, CF35 5LJ. Ffôn: 0300 790 0203 neu drwy'r wefan www.ombwdsmon.cymru.

(ii) Gellir gwneud sylwadau neu gwynion am Swyddog neu Aelod drwy:

(A) Swyddog

Cysylltu â'r Swyddog, rheolwr y Swyddog neu drwy gysylltu ag adran cwynion/canmoliaeth y Cyngor drwy'r ddolen hon [Cwynion/canmoliaeth/sylwadau](#) neu drwy wefan y Cyngor

(B) Aelodau

Os yw'r gŵyn yn erbyn Aelod, yna dylid cyfeirio'r gŵyn at y Swyddog Monitro neu Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (manyllion cyswllt uchod).

(h) Wrth ymgysylltu â'r Cyngor, rhaid i aelodau o'r cyhoedd beidio â bod yn dreisgar, yn ymosodol neu'n fygythiol i Gynghorwyr neu swyddogion, ac ni ddylent niweidio eiddo sy'n eiddo i'r Cyngor yn fwriadol, ei Gynghorwyr na'i swyddogion. Yn ogystal, ni ddylai aelodau'r cyhoedd fyth gamddefnyddio gweithdrefnau cymeradwy i wneud cwynion gwamal neu flinderus yn erbyn Cynghorwyr neu swyddogion.

3.3 Cymryd Rhan – Aelodau

Gall aelodau gymryd rhan drwy:

3.3.3 Awgrymu Eitemau Busnes ar gyfer yr Agenda

Fel Aelod o'r Cyngor, mae gennych yr un hawliau ag aelodau o'r cyhoedd. Yn ogystal â'r hawliau hyn, mae gennych hefyd yr hawliau canlynol:

(a) Gall aelod-gyrff yng Ngholofn A ofyn i gyrff Aelod yng Ngholofn B ystyried neu ailystyried mater.

Colofn A	Colofn B
Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd	Cyngor (Adran 4)
Pwyllgorau Craffu	Cabinet (Adran 7)

- (b) Gall unrhyw Aelod gyflwyno hysbysiad o gynnig i'r Cyngor (Adran 4) a hefyd gofyn cwestiynau (Adran 4).

3.3.4 Cymryd rhan mewn cyfarfodydd

Mae gan aelodau'r Cyngor hawl i fynychu unrhyw gyfarfod ffurfiol o'r Cyngor, ei bwyllgorau neu is-bwyllgorau neu'r Cabinet.

- (a) Gall aelodau o'r Cyngor fynychu a siarad mewn unrhyw gyfarfodydd lle maent yn aelod o'r corff hwnnw. Lle nad ydynt yn Aelod o'r corff hwnnw, mae eu presenoldeb a'u hawl i siarad yn ôl disgrisiwn Cadeirydd y corff.
- (b) Mae gan aelodau'r Cabinet rôl arbennig i'w chwarae o fewn y Cyngor. Mae ganddynt hawl i arfer unrhyw Swyddogaeth Weithredol ar yr amod bod y Swyddogaeth Weithredol wedi'i dirprwyo iddynt gan Arweinydd y Cyngor.

3.3.5 Sylwadau a Chwynion

- (a) Gall Aelodau wneud sylwadau, yn amodol ar gyfyngiadau yn y Cod Ymddygiad i Aelodau (Adran 19) ar unrhyw agwedd o fusnes y Cyngor drwy:
- (i) siarad â swyddogion;
 - (ii) siarad â'r Arweinydd neu Aelodau'r Cabinet;
 - (iii) siarad â Chadeirydd Pwyllgor Craffu.
- (b) Os yw Aelod yn dymuno cwyno am:
- (i) Swyddog - Gellir defnyddio'r weithdrefn a nodir yn y Protocol ar Gysylltiadau Aelodau/Swyddogion (Adran 22).
 - (ii) Aelod - Gellir dilyn y gweithdrefnau a nodir yn Atodiad 3 a 4 i Adran 19.

ADRAN 4

4. Y CYNGOR LLAWN

4.1 Rhagair

Mae'r Cyngor Llawn yn gyfarfod ffurfiol o'r holl Gynghorwyr. Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i'r Cyngor Llawn wneud rhai penderfyniadau pwysig gan gynnwys pennu cyllideb y Cyngor a threth y cyngor a chymeradwyo nifer o gynlluniau a strategaethau allweddol, sydd gyda'i gilydd yn ffurfio'r Fframwaith Polisi (a restrir isod). Y Cyngor Llawn ac nid y Cabinet sy'n gyfrifol am yr holl swyddogaethau. Bydd yn cyflawni rhai swyddogaethau ei hun, ond bydd eraill yn cael eu dirprwyo i Bwyllgorau neu Swyddogion a enwir.

4.2 Y Fframwaith Polisi

Mae'r Fframwaith Polisi yn golygu'r cynlluniau a'r strategaethau canlynol:

- Cynllun Llesiant Corfforaethol 2023-2028 - Gweithredu Heddiw ar gyfer Gwell Yfory
- Datganiad Llesiant 2023-2028
- Cynllun Cyhoeddi Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful
- Cynllun Datblygu Lleol Newydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful (2016 - 2031)
- Cynllun Trafnidiaeth Lleol Cymoedd De-ddwyrain Cymru
- Strategaeth y Gymraeg 2022-2027
- Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 2022-2032
- Cynllun Cyfiawnder Ieuenctid
- Cynllun Gweithredu Gwasanaeth Cynnal a Chadw ar gyfer y Gaeaf Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful
- Cynllun Llesiant Cwm Taf
- Cynllun Rheoli Asedau Corfforaethol
- Datganiad Strategaeth Trysorlys
- Cynllun Ariannol Tymor Canolig CBS Merthyr Tudful 22/23 i 25/26
- Cynllun Cynnal a Chadw Prifffyrdd
- Cynlluniau a strategaethau corfforaethol
- Polisi a Strategaeth Caffael
- Strategaethau Adfywio

- Cynllun Cydraddoldeb Strategol (2020-2024)
- Cynllun Datgarboneiddio Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful 2023-2030
- Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful (19–24)
- Gwella canlyniadau addysgol ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful 2021-2026
- Cynllun Strategol Bwrdd Diogelu Cwm Taf Morgannwg 2023-2026
- Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd CBSMT Mehefin 2015
- Strategaeth Rhaglen Cymorth Tai CBS Merthyr Tudful 22-26
- Codi Dyheadau Codi Safonau 2021-2026

4.3 Y Cynllun Llesiant (Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus)

Mae hyn yn disodli'r Cynllun Integredig Unigol a ddisodlodd y cynlluniau a'r strategaethau presennol a oedd yn rhan o'r Fframwaith Polisi, sef y Cynllun Cymunedol, Cynllun Diogelwch Cymunedol, Cynllun Plant a Phobl Ifanc a Chynllun Partneriaeth Iechyd, Craidd a Lles.

4.4 Y Gyllideb

Mae'r gyllideb yn cynnwys dyrannu adnoddau ariannol i wahanol wasanaethau a phrosiectau, cronfeydd wrth gefn arfaethedig, sylfaen treth y cyngor, pennu treth y cyngor a phenderfyniadau'n ymwneud â rheoli gofyniad benthyca'r Cyngor, rheoli ei wariant cyfalaf a phennu terfynau o ran yr hawl i drosglwyddo arian. Bydd y Cyngor Llawn yn penderfynu ar gyllideb refeniw gyffredinol a chyllideb gyfalaf gyffredinol y Cyngor ac unrhyw newidiadau i'r rhain. (Gweler Adran 16 am sut y gall y Cyngor newid y Fframwaith Polisi neu'r Gyllideb a gyfeiriwyd ato i'w cymeradwyo gan y Cabinet.)

4.5 Trosglwyddo Tir ar gyfer Tai

Mae Trosglwyddo Tir ar gyfer Tai yn golygu cymeradwyo neu fabwysiadu ceisiadau (boed ar ffurf drafft ai peidio) i Weinidogion Cymru am gymeradwyaeth i raglen o waredu tir a ddefnyddir at ddibenion preswyl pan fo angen cymeradwyaeth o dan adran 32 neu 43 o Ddeddf Tai 1985.

4.6 Swyddogaethau'r Cyngor Llawn

Dim ond y Cyngor Llawn fydd yn arfer y swyddogaethau canlynol:

- 4.6.1 mabwysiadu a newid y Cyfansoddiad, ac eithrio newidiadau a wneir drwy bwerau dirprwyedig;
- 4.6.2 cymeradwyo neu fabwysiadu'r Cynllun Llesiant, y Fframwaith Polisi, y Gyllideb ac unrhyw gais i Weinidogion Cymru mewn perthynas ag unrhyw Drosglwyddiad Tir ar gyfer Tai;
- 4.6.3 yn amodol ar y weithdrefn frys a gynhwysir yn y Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth yn Adran 15 y Cyfansoddiad hwn, gwneud

penderfyniadau am unrhyw fater wrth gyflawni Swyddogaeth Weithredol a gwmpesir gan y Fframwaith Polisi neu'r Gyllideb lle mae'r sawl sy'n gwneud penderfyniad yn bwriadu gwneud mewn modd a fyddai'n groes i'r Fframwaith Polisi neu'n groes i/neu ddim yn gwbl unol â'r Gyllideb;

- 4.6.4 penodi a diswyddo'r Arweinydd;
- 4.6.5 cytuno ar, a/neu ddiwygio'r cylch gorchwyl ar gyfer Pwyllgorau, penderfynu ar eu cyfansoddiad a phenodi aelodau i fod yn rhan ohonynt (yn unol â Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989) oni bai bod y penodiadau wedi'u dirprwyo gan y Cyngor;
- 4.6.6 cyflawni swyddogaethau'r cydbwyllgor corfforaethol a nodir yn Adran 11 y Cyfansoddiad hwn, gan gynnwys gwneud cais i greu cydbwyllgor corfforaethol a rhoi cydsyniad i reoliadau cydbwyllgor corfforaethol gael eu gwneud;
- 4.6.7 newid enw'r ardal neu roi teitl rhyddid y Fwrdeistref Sirol;
- 4.6.8 gwneud neu gadarnhau penodiad y Prif Weithredwr a Chyfarwyddwyr/Prif Swyddogion eraill;
- 4.6.9 gwneud, diwygio, dirymu, ailddeddfu neu fabwysiadu is-ddeddfau a hyrwyddo neu wrthwynebu i ddeddfwriaeth leol neu filiau personol gael eu creu;
- 4.6.10 yr holl Swyddogaethau Dewis Lleol a nodir yn Adran 14 y Cyfansoddiad hwn y mae'r Cyngor yn penderfynu y dylid eu cyflawni ganddo'i hun yn hytrach na'r Cabinet;
- 4.6.11 holl faterion y mae'n rhaid yn ôl y gyfraith eu cadw i'r Cyngor eu cwblhau. Er enghraifft, penodi Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd, cymeradwyo penodiad neu ddiswyddo'r Prif Weithredwr, pennu lefel (ac unrhyw newid yn lefel) y tâl i'w dalu i Swyddog Cyfarwyddwr a chymeradwyo'r datganiad polisi tâl;
- 4.6.12 penodi cynrychiolwyr i gyrff allanol oni bai bod y penodiad wedi'i ddirprwyo gan y Cyngor;
- 4.6.13 cymeradwyo, adolygu a diwygio polisi deisebau'r Cyngor
- 4.6.14 ymgynghori â phobl leol, pobl eraill sy'n cynnal busnes yn ardal y Cyngor, swyddogion y Cyngor a phob undeb llafur a gydnabyddir gan y Cyngor ynghylch i ba raddau y mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion perfformiad;
- 4.6.15 paratoi adroddiad blynyddol ar y graddau y mae'r Cyngor wedi bodloni ei ofynion perfformiad;
- 4.6.16 adolygu, cymeradwyo a diwygio amcanion llesiant y Cyngor yn unol ag adran 9 '[Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#)' a'r canllawiau statudol cysylltiedig a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru;
- 4.6.17 ystyried adroddiadau'r Prif Weithredwr a baratowyd yn unol ag adran 54(2)(b) Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, o fewn 3 mis iddynt gael eu gwneud;

4.6.18 ystyried adroddiadau blynyddol a dderbyniwyd gan y Pwyllgor Safonau, o fewn 3 mis iddynt gael eu gwneud;

4.6.19 parhau i adolygu i ba raddau y mae:

- a. yn arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- b. yn defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol; a
- c. ei drefniadau llywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r materion a nodir yn a) a b) uchod.

4.7 Aelodaeth

4.7.1 Bydd holl Aelodau'r Cyngor yn Aelodau o'r Cyngor Llawn.

4.7.2 Nid yw dirprwyo yn bosibl yng nghyfarfodydd y Cyngor.

4.7.3 Cadeirio'r Cyngor

- a. Bydd y Cyngor Bwrdeistref Sirol yn ethol o blith ei Gynghorwyr, Cadeirydd y Cyngor ac Is-gadeirydd y Cyngor ym mhob Cyfarfod Blynyddol;
- b. Bydd y Cynghorydd a etholir yn flynyddol gan y Cyngor fel ei gadeirydd yn cael ei alw'n "Maer".
- c. Bydd y Maer yn peidio â bod yn Faer os bydd yn ymddiswyddo, yn cael ei ddiswyddo yn unol â phleidlais y Cyngor Llawn, yn peidio â bod yn Aelod o'r Cyngor, neu'n methu â gweithredu fel Aelod o'r Cyngor. Mae'n parhau i weithredu fel Maer ar ôl etholiad nes bod ei olynydd wedi'i benodi.

4.7.4 Rôl a Swyddogaeth y Maer

Bydd gan Faer y Cyngor ac yn ei absenoldeb, y Dirprwy Faer y rolau a'r swyddogaethau canlynol:

a. *Swyddogaeth Seremonïol*

Mae Maer y Cyngor:

- (i) yn arweinydd dinesig Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful;
- (ii) yn hyrwyddo buddiannau ac enw da'r Cyngor a Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn ei chyfanrwydd ac yn gweithredu fel llysgennad i'r ddau; ac
- (iii) yn ymgymryd â gweithgareddau dinesig, cymunedol a seremonïol ac yn meithrin hunaniaeth a balchder cymunedol.

b. Cyfrifoldebau'r Maer

- (i) cynnal a hyrwyddo pwrpas y Cyfansoddiad, a dehongli'r Cyfansoddiad pan fo angen;
- (ii) llywyddu cyfarfodydd y Cyngor fel y gellir cyflawni ei fusnes yn deg ac yn effeithlon ac mewn perthynas â hawliau Cyngorwyr a buddiannau'r gymuned;
- (iii) sicrhau bod cyfarfod y Cyngor yn fforwm ar gyfer trafod materion sy'n peri pryder i'r gymuned leol a'r man lle y gall aelodau nad ydynt ar y Cabinet ddwyn y Cabinet a Chadeiryddion Pwyllgorau i gyfrif;
- (iv) hyrwyddo rhan y cyhoedd yng ngweithgareddau'r Cyngor;
- (v) i fod yn gydwybod y Cyngor ; a
- (vi) mynychu digwyddiadau dinesig a seremonïol y mae'r Cyngor yn pennu sy'n briodol;

4.8 Cyfarfodydd y Cyngor

Mae tri math o gyfarfod y Cyngor:

4.8.1 y cyfarfod blynyddol;

4.8.2 cyfarfodydd cyffredin; a

4.8.3 cyfarfodydd arbennig.

4.9 Rheolau Gweithdrefn a Dadl

Bydd Rheolau Gweithdrefn y Cyngor a gynhwysir yn yr Adrannau isod yn berthnasol i gyfarfodydd y Cyngor Llawn.

4.10 Rheolau Gweithdrefn y Cyngor – Cyfarfod Blynyddol y Cyngor

4.10.1 Amseru a Busnes

Mewn blwyddyn pan fydd cyngorwyr yn cael eu hethol yn arferol, cynhelir y cyfarfod blynyddol cyn pen 21 diwrnod i ymddeoliad y cyngorwyr sy'n gadael. Mewn unrhyw flwyddyn arall, cynhelir y cyfarfod blynyddol ym mis Mawrth, Ebrill neu Fai. Bydd y cyfarfod blynyddol yn:

- a. ethol unigolyn i lywyddu os nad yw Maer a Dirprwy Faer y Cyngor yn bresennol;
- b. ethol Maer y Cyngor;
- c. ethol Dirprwy Faer y Cyngor;
- d. derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Maer a/neu'r Prif Weithredwr;

- e. ethol Arweinydd y Cyngor, ac eithrio lle penodwyd yr Arweinydd am gyfnod o bum mlynedd yng nghyfarfod blynyddol cychwynnol y Cyngor;
- f. cael gwybod nifer yr Aelodau sydd angen i'r Arweinydd eu penodi i'r Cabinet
- g. penodi Pwyllgorau Craffu, Pwyllgor Safonau, Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ac unrhyw bwyllgorau ac is-bwyllgorau eraill y mae'r Cyngor yn eu hystyried yn briodol i ymdrin â materion nad ydynt wedi'u cadw'n ôl i'r Cyngor nac ychwaith yn Swyddogaethau Gweithredol.;
- h. penodi Cadeirydd, Is-gadeirydd ac Aelodau i fod yn rhan o'r Pwyllgorau Craffu. Bydd y Cyngor yn pennu pa grwpiau gwleidyddol a gynrychiolir yn y Cyngor sydd â'r hawl i benodi cadeiryddion craffu. Lle nad oes unrhyw gadeirydd craffu yn cael ei benodi, bydd y Cyngor yn pennu sut i benodi'r cadeiryddion sydd heb eu penodi. Nid yw unrhyw Gynghorydd sydd, neu nad yw, yn aelod o unrhyw grŵp gwleidyddol, neu sydd, neu nad yw, yn aelod o grŵp gwleidyddol penodol yn cael ei atal rhag cael ei benodi yn gadeirydd pwyllgor Craffu;
- i. penodi Cadeirydd, Is-gadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu;
- j. penodi Cadeirydd, Is-gadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor Trwyddedu Statudol; Y Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu sydd i gyflawni swyddogaethau'r Pwyllgor Trwyddedu Statudol.
- k. penodi Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Bydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn penodi cadeirydd ac is-gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio;
- l. penodi Cadeirydd, Is-gadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd. Bydd swyddogaethau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn cael eu cyflawni gan y Pwyllgor Craffu Cymorth ac Adnoddau Corfforaethol ynghyd â swyddogaethau'r Aelod Cabinet dros Wasanaethau Democrataidd;
- m. penodi Aelodau'r Pwyllgor Apeliadau ac Aelodau'r Pwyllgor Safonau sy'n Gynghorwyr;
- n. cytuno ar y cynllun dirprwyo neu unrhyw ran ohono y mae'r Cyfansoddiad yn pennu y dylai'r Cyngor gytuno arno (fel y nodir yn Adran 14 y Cyfansoddiad hwn);
- o. cymeradwyo rhaglen o gyfarfodydd cyffredin y Cyngor am y flwyddyn; a
- p. ystyried unrhyw fusnes a nodir yn yr hysbysiad sy'n galw'r cyfarfod.

4.10.2 Dewis Cynghorwyr i fod yn rhan o Bwyllgorau a Chyrff Allanol

Yn y cyfarfod blynyddol, bydd cyfarfod y Cyngor yn:

- a. penderfynu pa bwyllgorau ac is-bwyllgorau sydd i gael eu sefydlu ar gyfer blwyddyn y Cyngor;
- b. penderfynu ar faint a chylch gorchwyl y pwyllgorau hynny;
- c. penderfynu ar ddyraniad aelodaeth pwyllgor;
- d. derbyn a chymeradwyo enwebiadau Cynghorwyr i wasanaethu ar bob Pwyllgor a chorff allanol, yn unol â rheolau cydbwysedd gwleidyddol
- e. penodi i gyrff allanol ac eithrio pan fo penodiad i'r cyrff hynny wedi'i ddirprwyo gan y Cyngor neu'n arferadwy gan y Cabinet yn unig.

4.11 Cyfarfodydd Cyffredin

Cynhelir cyfarfodydd cyffredin y Cyngor yn unol â rhaglen a benderfynwyd yng nghyfarfod blynyddol y Cyngor. Bydd trefn busnes cyfarfodydd cyffredin fel a ganlyn:

- 4.11.1 ethol unigolyn i lywyddu os nad yw'r Maer a'r Dirprwy Faer yn bresennol;
- 4.11.2 cymeradwyo cofnodion y cyfarfod diwethaf;
- 4.11.3 cymeradwyo cofnodion y Cabinet, Pwyllgorau'r Cyngor ac Is-bwyllgorau;
- 4.11.4 cael unrhyw ddatganiadau o fuddiant gan Aelodau;
- 4.11.5 ymdrin ag unrhyw fusnes o gyfarfod diwethaf y Cyngor
- 4.11.6 derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Maer, yr Arweinydd neu'r Prif Weithredwr
- 4.11.7 derbyn adroddiad gan yr Arweinydd a derbyn cwestiynau ac atebion ar yr adroddiad;
- 4.11.8 derbyn adroddiad gan y Cabinet a derbyn cwestiynau ac atebion ar yr adroddiad;
- 4.11.9 derbyn adroddiadau gan bwyllgorau'r Cyngor a derbyn cwestiynau ac atebion ar yr adroddiadau hynny;
- 4.11.10 derbyn adroddiadau a derbyn cwestiynau ac atebion ar fusnes trefniadau ar y cyd a sefydliadau allanol;
- 4.11.11 ystyried unrhyw fusnes arall a nodir yn y wŷs i'r cyfarfod, gan gynnwys ystyried cynigion gan y Cabinet mewn perthynas â Fframwaith Polisi a Chyllideb y Cyngor, y Cynllun Llesiant (Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus) ac adroddiadau'r Pwyllgorau Craffu;
- 4.11.12 ystyried cynigion;

- 4.11.13 ymdrin â chwestiynau gan Aelodau yn unol â Rheol 4.19 ;
- 4.11.14 derbyn cwestiynau gan y cyhoedd, a rhoi atebion iddynt, mewn perthynas â materion sydd ym marn y Maer yn berthnasol i swyddogaethau'r Cyngor.

4.12 Cyfarfodydd Arbennig

4.12.1 Galw Cyfarfodydd Arbennig

Gall y Prif Weithredwr alw cyfarfodydd y Cyngor yn ychwanegol at gyfarfodydd cyffredin. Gall y rhai a restrir isod ofyn i'r Prif Weithredwr alw cyfarfodydd ychwanegol:

- a. y Cyngor drwy benderfyniad;
- b. Maer y Cyngor;
- c. y Swyddog Monitro
- d. unrhyw bum Aelod o'r Cyngor os ydynt wedi llofnodi cais a gyflwynwyd i Faer y Cyngor a bod y Maer wedi gwrthod galw cyfarfod neu wedi methu â galw cyfarfod cyn pen saith niwrnod i gyflwyno'r ymholiad.

4.12.2 Busnes

Bydd y busnes sydd i'w drafod mewn cyfarfod arbennig yn cael ei gyfyngu i'r eitem neu'r eitemau o fusnes sydd wedi'u cynnwys yn y cais i gynnal y cyfarfod arbennig ac ni fydd unrhyw ystyriaeth i gofnodion neu adroddiadau blaenorol gan bwyllgorau ac ati, ac eithrio y gall y Maer yn ôl ei ddisgresiwn llwyr ganiatáu i eitemau eraill o fusnes gael eu cynnal er mwyn cyflawni busnes y Cyngor yn effeithlon.

4.13 Amser, Lleoliad a Hyd Cyfarfodydd

4.13.1 Amser a Lleoliad Cyfarfodydd

- (a) Bydd amser a lleoliad cyfarfodydd yn cael eu pennu gan y Prif Weithredwr ac yn cael eu hysbysu yn y wŷs.
- (b) Lle cynhelir y cyfarfod yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer cyfarfodydd aml-leoliad, bydd y wŷs hefyd yn cynnwys manylion ynghylch sut i gael mynediad i'r cyfarfod o bell.

4.13.2 Hyd Cyfarfodydd

Mewn cyfarfod cyffredin o'r Cyngor pan fydd tair awr wedi mynd heibio ar ôl i'r cyfarfod ddechrau, oni bai bod mwyafrif yr aelodau sy'n bresennol yn pleidleisio i'r cyfarfod barhau, bydd y Maer yn gohirio yn syth ar ôl gwaredu'r eitem o fusnes sy'n cael ei hystyried ar y pryd. Bydd y busnes sy'n weddill yn cael ei ystyried ar amser a dyddiad a bennir gan y Maer. Os na fydd y Maer yn pennu dyddiad, bydd gweddill y busnes yn cael ei ystyried yn y cyfarfod cyffredin nesaf.

4.14 Hysbysiad a Gŵys i Gyfarfodydd

Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gwybod i'r cyhoedd am amser a lleoliad unrhyw gyfarfod yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth yn Adran 15. O leiaf dri diwrnod clir cyn cyfarfod, bydd y Prif Weithredwr yn anfon gŵys wedi'i llofnodi ganddo at bob Aelod o'r Cyngor. Bydd y wŷs yn rhoi dyddiad, amser a lleoliad pob cyfarfod a, lle cynhelir cyfarfodydd yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer cyfarfodydd aml-leoliad, manylion ynghylch sut i gael mynediad i'r cyfarfod o bell. Bydd y wŷs hefyd yn nodi'r busnes i'w drafod a bydd adroddiadau sy'n cyd-fynd ar gael.

4.15 Cadeirydd y Cyfarfod

Gall y sawl sy'n llywyddu'r cyfarfod arfer unrhyw bŵer neu ddyletswydd sydd gan y Maer. Pan fo'r rheolau hyn yn berthnasol i gyfarfodydd pwyllgor ac is-bwyllgor, dylid darllen cyfeiriadau at y Maer yn lle hynny fel cyfeiriadau at gadeirydd y pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw.

4.16 Cworwm

4.16.1 Cworwm cyfarfod fydd chwarter cyfanswm yr Aelodau. Yn ystod unrhyw gyfarfod, os yw'r Maer yn cyfrif nifer yr Aelodau sy'n bresennol ac yn datgan nad oes cworwm yn bresennol, yna bydd y cyfarfod yn cael ei ohirio ar unwaith. Bydd y busnes sy'n weddill yn cael ei ystyried ar amser a dyddiad a bennir gan y Maer. Os na fydd y Maer yn pennu dyddiad, bydd gweddill y busnes yn cael ei ystyried yn y cyfarfod cyffredin nesaf.

4.17 Presenoldeb o Bell

4.17.1 Ystyrir bod aelodau'n bresennol mewn cyfarfod lle maent yn mynychu'r cyfarfod hwnnw o bell yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer cyfarfodydd aml-leoliad cyn belled â'u bod yn gallu siarad, clywed a chael eu clywed gan fynychwyr eraill y cyfarfod. Rhaid i unrhyw aelod sy'n mynychu o bell gadw ei gamera ymlaen drwy gydol y cyfarfod oni bai ei fod yn cael anawsterau gyda'i gysylltiad rhwyngwyd, ac os felly rhaid iddo roi gwybod i'r Gwasanaethau TG/Democrataidd a fydd yn ceisio penderfyniad gan y Maer a ddylai'r aelod barhau i ymgysylltu â'r cyfarfod.

4.17.2 At ddibenion adran 4.17.1, mae presenoldeb "drwy ddulliau o bell" yn golygu presenoldeb mewn lleoliad ffisegol gwahanol i leoliad unigolion eraill a chymryd rhan drwy blatfform cyfarfod ar-lein.

4.18 Cwestiynau gan y Cyhoedd

4.18.1 Cyffredinol

- a. Gall aelodau'r cyhoedd ofyn cwestiynau i Aelodau'r Cabinet yng nghyfarfodydd cyffredin y Cyngor (bydd y rheolau hyn hefyd yn berthnasol i'r Cabinet).
- b. Dylid cyfyngu cyfanswm yr amser a neilltuir ar gyfer cwestiynau gan y cyhoedd i 30 munud.

4.18.2 Trefn y Cwestiynau

Gofynnir cwestiynau yn y drefn y derbyniwyd hysbysiad ohonynt, ac eithrio y gall y Maer grwpio cwestiynau tebyg at ei gilydd.

4.18.3 Hysbysiad o Gwestiynau

Dim ond os rhoddwyd hysbysiad ysgrifenedig neu drwy bost electronig i Bennaeth y Gwasanaethau Democrataidd dim hwyrach na chanol dydd bum niwrnod gwaith cyn diwrnod y cyfarfod y gellir gofyn cwestiwn. Rhaid i bob cwestiwn nodi enw a chyfeiriad yr holwr.

4.18.4 Nifer y Cwestiynau

Mewn unrhyw un cyfarfod ni chaiff neb gyflwyno mwy na thri chwestiwn ac ni ellir gofyn mwy na thri chwestiwn o'r fath ar ran un sefydliad. Bydd pob elfen o gwestiynau amlran yn cael eu trin fel cwestiwn ar wahân. Fel arfer caniateir uchafswm o bum munud i bob holwr neu sefydliad gyflwyno eu cwestiwn (cwestiynau), oni bai y cytunir yn wahanol gan y Maer (neu'r Cadeirydd). Pan fo'r Maer (neu'r Cadeirydd) yn cytuno i gyfnod cwestiynau hwy, yna rhaid rhoi gwybod i'r holwr cyn cychwyn. Rhaid i holwyr eraill hefyd gael tegwch o ran dyraniad amser.

4.18.5 Cwmpas y Cwestiynau

Gall Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd mewn ymgynghoriad â'r Swyddog Monitro wrthod cwestiwn os:

- a. nad yw'n ymwneud â mater y mae gan y Cyngor gyfrifoldeb amdano, neu sy'n effeithio ar y Fwrdeistref Sirol;
- b. yw'n ddifrifol, yn ofer neu'n sarhaus;
- c. yn sylweddol yr un fath â chwestiwn a ofynnwyd mewn cyfarfod o'r Cyngor yn y chwe mis diwethaf;
- d. yw'n gofyn i wybodaeth gyfrinachol neu eithriedig gael ei datgelu.

4.18.6 Cofnod o Gwestiynau

- a. Bydd Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd yn cadw cofnod o bob cwestiwn ar ffurf sy'n eu galluogi i fod ar gael i'r cyhoedd eu harchwilio a bydd yn anfon copi o'r cwestiwn ar unwaith at y Cyngorydd y cafodd y cwestiwn ei gyfeirio. Bydd cwestiynau a wrthodwyd yn cynnwys rhesymau pam y cawsant eu gwrthod.
- b. Bydd copïau o bob cwestiwn yn cael eu dosbarthu i bob Cyngorydd a byddant ar gael i'r cyhoedd sy'n mynychu'r cyfarfod.

4.18.7 Gofyn y Cwestiwn yn y Cyfarfod

Bydd y Maer yn gwahodd yr holwr i ofyn y cwestiwn i'r Cyngorydd a enwir yn yr hysbysiad. Os nad yw'r holwr wedi cyflwyno cwestiwn ysgrifenedig yn gallu bod yn bresennol, gallant ofyn i'r Maer ofyn y cwestiwn ar ei ran. Gall y Maer ofyn y cwestiwn ar ran yr holwr, gan nodi

y bydd ateb ysgrifenedig neu benderfynu, yn absenoldeb yr holwr, na fydd yn ymdrin â'r cwestiwn ac na fydd dadl yn cael ei gynnal.

4.18.8 Cwestiwn Atodol

Gall holwr sydd wedi gofyn cwestiwn yn bersonol hefyd ofyn un cwestiwn ychwanegol heb rybudd i'r Cynghorydd sydd wedi ateb ei gwestiwn gwreiddiol. Rhaid i gwestiwn ychwanegol godi'n uniongyrchol o'r cwestiwn gwreiddiol neu'r ateb. Gall y Maer wrthod cwestiwn ychwanegol ar unrhyw un o'r seiliau a nodir yn Rheol 4.18.5 uchod ac os caiff ei wrthod ni chynhelir dadl.

4.18.9 Atebion Ysgrifenedig

Ymdrinnir ag unrhyw gwestiwn na ellir ymdrin ag ef yn ystod cwestiynau cyhoeddus, naill ai oherwydd diffyg amser neu oherwydd diffyg presenoldeb y Cynghorydd y'i cyflwynwyd iddo, trwy ateb ysgrifenedig.

4.18.10 Cyfeirio Cwestiwn i'r Cabinet neu Bwyllgor

Oni bai bod y Maer yn penderfynu fel arall, ni chynhelir trafodaeth ar unrhyw gwestiwn, ond caiff unrhyw Aelod gynnig bod mater a godwyd gan gwestiwn yn cael ei gyfeirio at y Cabinet neu'r pwyllgor neu is-bwyllgor priodol. Unwaith y caiff ei eilio, bydd pleidlais ar gynnig o'r fath yn cael ei gynnal heb drafodaeth.

4.19 Cwestiynau gan yr Aelodau

4.19.1 Ar Adroddiadau'r Cabinet neu Bwyllgorau

Gall Aelod o'r Cyngor ofyn unrhyw gwestiwn i'r Arweinydd, Aelod Cabinet neu Gadeirydd Pwyllgor sy'n codi'n uniongyrchol o eitem o adroddiad y Cabinet neu Bwyllgor heb rybudd, pan fydd yr eitem honno'n cael ei derbyn neu'n cael ei hystyried gan y Cyngor.

4.19.2 Cwestiynau gyda Rhybudd yn y Cyngor Llawn

Yn amodol ar Reol 4.19.4, gall Aelod o'r Cyngor ofyn cwestiwn:

- a. i'r Maer;
- b. Aelod o'r Cabinet;
- c. cadeirydd unrhyw bwyllgor neu is- bwyllgor;

ar unrhyw fater y mae gan y Cyngor bwerau neu ddyletswyddau mewn perthynas ag ef neu sy'n effeithio ar Fwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.

4.19.3 Cwestiynau gyda Rhybudd mewn Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau

Yn ddarostyngedig i Reol 4.19.4, caiff Aelod o bwyllgor neu is-bwyllgor ofyn cwestiwn i'w gadeirydd ar unrhyw fater y mae gan y Cyngor bwerau neu ddyletswyddau mewn perthynas ag ef neu sy'n effeithio ar Fwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, ac sy'n dod o fewn y cylch gorchwyl y pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw.

4.19.4 Hysbysiad o Gwestiynau

Caiff Aelod ofyn cwestiwn o dan Reol 4.19.2 neu 4.19.3 os ydynt naill ai:

- a. wedi rhoi o leiaf bum diwrnod gwaith clir o rybudd ysgrifenedig o'r cwestiwn i Bennaeth y Gwasanaethau Democrataidd; neu
- b. mae'r cwestiwn yn ymwneud â materion brys, maent wedi cael caniatâd y Maer a rhoddir cynnwys y cwestiwn i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd erbyn 10.00am ar ddiwrnod y cyfarfod yn achos cyfarfod prynhawn neu erbyn 1.00 o'r gloch y diwrnod gwaith cyn diwrnod y cyfarfod yn achos cyfarfod yn y bore.

4.19.5 Uchafswm Nifer y Cwestiynau

Dim ond un cwestiwn y gall Aelod ei ofyn o dan Reol 4.19.2 neu 4.19.3 ac eithrio gyda chaniatâd Maer y Cyngor, pwyllgor neu is-bwyllgor.

4.19.6 Trefn y Cwestiynau

Bydd cwestiynau y rhoddwyd rhybudd ohonynt dan Reol 4.19.2 neu 4.19.3 yn cael eu rhestru ar yr agenda yn y drefn a bennir gan Faer y Cyngor, pwyllgor neu is-bwyllgor.

4.19.7 Cynnwys y Cwestiynau

Rhaid i gwestiynau o dan Reol 4.19.2 neu 4.19.3, ym marn y Maer:

- (a) gynnwys dim mynegiant o farn;
- (b) fod yn ymwneud â materion y mae gan y Cyngor bolisi arno neu y gall bennu polisi;
- (c) nad ydynt yn ymwneud â chwestiynau ffeithiol.

4.19.8 Ymateb

Gall ateb fod ar ffurf:

- (a) ateb ar lafar uniongyrchol yn y cyfarfod;
- (b) pan fo'r wybodaeth a ddymunir yng nghyhoeddiad y Cyngor neu waith cyhoeddedig arall, cyfeiriad at y cyhoeddiad hwnnw; neu
- (c) lle na ellir rhoi'r ateb yn gyfleus ar lafar, bydd ateb ysgrifenedig yn cael ei ddosbarthu i'r holwr cyn pen 5 diwrnod gwaith.

4.19.9 Cwestiwn Ychwanegol

Caiff Aelod sy'n gofyn cwestiwn o dan Reol 4.19.2 neu 4.19.3 ofyn un cwestiwn ychwanegol heb rybudd i'r Aelod y gofynnwyd y cwestiwn cyntaf iddo. Rhaid i'r cwestiwn ychwanegol godi'n uniongyrchol o'r cwestiwn gwreiddiol neu'r ateb.

4.19.10 Hyd Areithiau

Gall aelod sy'n gofyn cwestiwn o dan Reol 4.19.2 neu 4.19.3 ac Aelod sy'n ateb cwestiwn o'r fath siarad am fwy na phum munud oni bai bod y Maer yn cydsynio i gyfnod hwy.

4.20 Cynigion ar Hysbysiad

4.20.1 Hysbysiad

Ac eithrio cynigion y gellir eu cynnig heb rybudd o dan Reol 4.21 ac mewn achosion brys, rhaid cyflwyno hysbysiad ysgrifenedig o bob cynnig a lofnodwyd gan o leiaf dau Aelod, i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd heb fod yn hwyrach na hanner dydd wyth diwrnod gwaith cyn cyfarfod y Cyngor lle mae i'w ystyried. Bydd cynigion a dderbynnir yn cael eu cadw ar ffurf sy'n eu galluogi i fod ar gael ar gyfer arolygiad cyhoeddus.

4.20.2 Cynnig wedi'i Nodi ar yr Agenda

Bydd cynigion yr hysbyswyd amdanynt yn cael eu rhestru ar yr agenda yn y drefn a bennir gan y Maer.

4.20.3 Cwmpas

Rhaid i gynigion ymwneud â materion y mae gan y Cyngor gyfrifoldeb drostynt, neu sy'n effeithio ar les ardal weinyddol y Cyngor.

4.20.4 Cynnig i Ddiswyddo'r Arweinydd

- a. Ni ellir gwneud cynnig i ddiswyddo'r Arweinydd oni bai bod yr hysbysiad o gynnig yn cael ei lofnodi gan nifer o gynghorwyr sydd yn gyfwerth â 15% o leiaf o gyfanswm y cynghorwyr ar y Cyngor ac sy'n cynnwys cynghorwyr o ddau grŵp gwleidyddol o leiaf neu a. aelod (au) nad ydynt yn gysylltiedig â grŵp gwleidyddol. Gweler Adran 6.3(b).
- b. Er mwyn i gynnig o'r fath gael ei dderbyn, rhaid i'r cynnig fod wedi cael ei gefnogi gan o leiaf dwy ran o dair o'r Aelodau hynny a bleidleisiodd ac a oedd yn bresennol ar yr adeg y gofynnwyd y cwestiwn.
- c. Ni ellir gwneud cynnig i ddiswyddo'r Arweinydd fwy nag unwaith mewn unrhyw gyfnod treigl o 12 mis.

4.20.5 Un Cynnig i bob Aelod

Ni chaiff unrhyw Aelod roi hysbysiad o fwy nag un cynnig ar gyfer unrhyw gyfarfod o'r Cyngor, ac eithrio gyda chaniatâd y Maer.

4.20.6 Amser a Ganiateir ar gyfer Cynigion

Ni fydd yr amser a ganiateir ar gyfer ystyried cynigion a gyflwynir o dan y Rheol hon, heb ganiatâd y Cyngor, yn fwy nag 20 munud. Ar ddiwedd yr araith sy'n cael ei thraddodi ar ddiwedd 20 munud (neu gyfnod hwy y

mae'r Cyngor wedi cydsynio iddo) o ddechrau ystyriaeth y Cyngor o'r cynnig cyntaf o'r fath, bydd y Maer yn cynnal pleidlais, heb drafodaeth bellach, yr holl gwestiynau angenrheidiol i benderfynu ar y cynnig a oedd yn destun dadl ar yr amod:

- (a) os yw'r araith sydd i'w therfynu yn araith sy'n cynnig y cynnig, bydd y Maer yn caniatáu i'r cynnig gael ei eilio'n ffurfiol (heb sylw);
- (b) os yw'r araith sydd i'w therfynu yn araith sy'n cynnig gwelliant, bydd y Maer yn caniatáu i'r gwelliant gael ei eilio'n ffurfiol (heb sylw) ac i gynigydd y cynnig arfer ei hawl i ymateb; a
- (c) fel arall, bydd y Maer yn caniatáu i gynigydd y cynnig arfer ei hawl i ymateb.

Bydd unrhyw gynigion sy'n weddill a gyflwynir o dan y Rheol hon yn cael eu gohirio tan gyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor ac ymdrinnir â hwy yn y cyfarfod hwnnw yn yr un drefn a chyn unrhyw gynigion eraill y rhoddir rhybudd ohonynt ar gyfer y cyfarfod hwnnw.

4.21 Cynigion heb Rybudd

Gellir gwneud y cynigion canlynol heb rybudd:

- 4.21.1 penodi Cadeirydd y cyfarfod y caiff y cynnig ei gynnig ynddo;
- 4.21.2 mewn perthynas â chywirdeb y cofnodion;
- 4.21.3 newid trefn y busnes ar yr agenda;
- 4.21.4 cyfeirio rhywbeth at gorff neu unigolyn priodol;
- 4.21.5 penodi pwyllgor neu Aelod sy'n deillio o eitem ar y wŷs ar gyfer y cyfarfod;
- 4.21.6 derbyn adroddiadau neu fabwysiadu argymhellion pwyllgorau neu Swyddogion ac unrhyw benderfyniadau sy'n deillio ohonynt;
- 4.21.7 i dynnu cynnig yn ôl;
- 4.21.8 i ddiwygio cynnig;
- 4.21.9 i symud ymlaen i'r busnes nesaf;
- 4.21.10 bod y cwestiwn yn cael ei ofyn yn awr;
- 4.21.11 i ohirio dadl;
- 4.21.12 i ohirio cyfarfod;
- 4.21.13 i atal Rheol Gweithdrefn Cyngor penodol;
- 4.21.14 gwahardd y cyhoedd a'r wasg yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth;
- 4.21.15 peidio â chlywed ymhellach gan Aelod a enwir o dan Reol 4.29.3 neu ei wahardd o'r cyfarfod o dan Reol 4.29.4;

4.21.16 rhoi caniatâd y Cyngor lle bo angen ei ganiatâd yn ôl y Cyfansoddiad hwn;

4.21.17 ymestyn y cyfarfod y tu hwnt i dair awr o hyd.

4.22 Rheolau Dadl

4.22.1 Dim Areithiau hyd nes y caiff y Cynnig ei eilio

Ni chaniateir i unrhyw areithiau gael eu gwneud ar ôl i'r cynigydd gynnig cynnig ac egluro ei ddiben nes bod y cynnig wedi'i eilio.

4.22.2 Yr Hawl i Fynnu Cynnig yn Ysgrifenedig

Oni bai bod hysbysiad o'r cynnig wedi'i roi eisoes, efallai y bydd y Maer yn mynnu ei fod yn cael ei ysgrifennu a'i roi iddo cyn iddo gael ei drafod.

4.22.3 Araith yr Eilydd

Wrth eilio cynnig neu welliant, caiff Aelod gadw ei araith tan yn ddiweddarach yn y ddadl.

4.22.4 Cynnwys a Hyd Areithiau

Rhaid cyfeirio areithiau at y cwestiwn dan sylw neu at esboniad personol neu bwynt o drefn ac ni chaiff unrhyw araith fod yn hwy na 5 munud heb ganiatâd y Maer, ac eithrio yn achos cynigydd cynnig i dderbyn a mabwysiadu adroddiad neu gynnig o dan Reol 4.20, neu Aelod o'r Cabinet neu Gadeirydd Pwyllgor yn ymateb i welliant, a fydd â hawl i siarad am ddim hwy na 10 munud

4.22.5 Pryd y caiff Aelod Siarad Eto

Ni chaiff Aelod sydd wedi siarad ar gynnig siarad eto tra bydd yn destun dadl, ac eithrio:

- a. i siarad unwaith ar welliant a gynigiwyd gan Aelod arall;
- b. i gynnig gwelliant pellach os yw'r cynnig wedi'i ddiwygio ers iddo siarad diwethaf;
- c. os oedd ei araith gyntaf ar welliant a gynigiwyd gan Aelod arall, i siarad ar y prif fater (p'un a gafodd y gwelliant y siaradodd arno ei dderbyn ai peidio);
- d. wrth arfer hawl i ateb;
- e. ar bwynt o drefn; ac
- f. fel esboniad personol.

4.22.6 Gwelliannau i Gynigion

- a. Rhaid i welliant i gynnig fod yn berthnasol i'r cynnig a bydd naill ai:

- (i) yn cyfeirio'r mater at gorff neu unigolyn priodol i'w ystyried neu ei ailystyried;
- (ii) i adael geiriau allan;
- (iii) gadael geiriau allan a mewnosod neu ychwanegu rhai eraill; neu
- (iv) i fewnosod neu ychwanegu geiriau

cyn belled nad yw effaith 4.22.6 (a) (ii) i 4.22.6 (a) (iv) yn negyddu'r cynnig.

- b. Dim ond un gwelliant y gellir ei gynnig a'i drafod ar unrhyw un adeg. Ni chaniateir cynnig unrhyw welliant pellach nes bod y gwelliant sy'n cael ei drafod wedi'i benderfynu.
- c. Os na chaiff gwelliant ei dderbyn, gellir cynnig gwelliannau eraill i'r cynnig gwreiddiol.
- d. Os caiff gwelliant ei dderbyn, bydd y cynnig wedi'i ddiwygio yn disodli'r cynnig gwreiddiol. Hwn yw'r cynnig o sylwedd y cynigir unrhyw welliannau pellach iddo.
- e. Ar ôl i welliant gael ei dderbyn, bydd y Maer yn darllen y cynnig diwygiedig yn uchel cyn derbyn unrhyw welliannau pellach, neu os nad oes rhai, yn ei roi i bleidlais.

4.22.7 Newid y Cynnig

- a. Gall Aelod newid cynnig y mae wedi rhoi rhybudd ohono gyda chaniatâd y cyfarfod. Bydd caniatâd y cyfarfod yn cael ei lofnodi heb drafodaeth.
- b. Gall Aelod newid cynnig y mae wedi'i gynnig heb rybudd gyda chaniatâd y cyfarfod a'r eilydd. Bydd caniatâd y cyfarfod yn cael ei lofnodi heb drafodaeth.
- c. Dim ond newidiadau y gellir eu gwneud fel gwelliant y gellir eu gwneud.

4.22.8 Tynnu Cynnig yn ôl

Caiff Aelod dynnu cynnig y mae wedi'i gynnig yn ôl gyda chaniatâd y cyfarfod a'r eilydd. Bydd caniatâd y cyfarfod yn cael ei lofnodi heb drafodaeth. Ni chaiff unrhyw Aelod siarad ar y cynnig ar ôl i'r cynigydd ofyn am ganiatâd i'w dynnu'n ôl oni bai bod caniatâd yn cael ei wrthod.

4.22.9 Hawl i Ymateb

- a. Mae gan gynigydd y cynnig yr hawl i ymateb ar y cynnig ar ddiwedd y ddadl, cyn iddo gael ei roi i bleidlais.
- b. Os caiff gwelliant ei gynnig, bydd gan gynigydd y cynnig gwreiddiol yr hawl i ymateb ar y gwelliant ar ddiwedd y ddadl ond ni chaiff siarad arno fel arall.

- c. Nid oes gan gynigydd y gwelliant unrhyw hawl i ymateb i'r ddadl ar ei welliant.

4.22.10 Cynigion y Gellir eu Symud yn ystod y Ddadl

Pan fo cynnig yn cael ei drafod, ni chaniateir i unrhyw gynnig arall gael ei wneud ac eithrio'r cynigion gweithdrefnol a ganlyn:

- a. i dynnu cynnig yn ôl;
- b. i ddiwygio cynnig;
- c. i symud ymlaen i'r busnes nesaf;
- d. bod y cwestiwn yn cael ei ofyn yn awr;
- e. i ohirio dadl;
- f. i ohirio cyfarfod;
- g. gwahardd y cyhoedd a'r wasg yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth;
- h. peidio â chlywed ymhellach gan Aelod a enwir o dan Reol 4.29.3 neu ei wahardd o'r cyfarfod o dan Reol 4.29.4 a
- i. ymestyn y cyfarfod y tu hwnt i'r terfyn diffiniedig o dair awr.

4.22.11 Cynigion i Gloi Araith

- a. Caiff Aelod gynnig, heb sylw, y cynigion a ganlyn ar ddiwedd arait h Aelod arall;
 - (i) i symud ymlaen i'r busnes nesaf ;
 - (ii) i weithredu fod y cwestiwn yn cael ei ofyn yn awr;
 - (iii) i ohirio dadl; neu
 - (iv) i ohirio cyfarfod.
- b. Os caiff cynnig i symud ymlaen i fusnes nesaf ei eilio a bod y Maer o'r farn bod yr eitem wedi'i thrafod yn ddigonol, bydd yn rhoi hawl i i gynigydd y cynnig gwreiddiol ymateb ac yna'n rhoi'r cynnig gweithdrefnol i bleidlais.
- c. Os caiff cynnig y dylid ei ofyn yn awr ei eilio a bod y Maer yn credu bod yr eitem wedi'i thrafod yn ddigonol, bydd yn rhoi'r cynnig gweithdrefnol i bleidlais. Os caiff ei basio, bydd yn rhoi hawl i gynigydd y cynnig gwreiddiol ymateb cyn rhoi ei gynnig i bleidlais.
- d. Os caiff cynnig i ohirio'r ddadl neu i ohirio'r cyfarfod ei eilio a bod y Maer o'r farn nad yw'r eitem wedi'i thrafod yn ddigonol ac na ellir yn rhesymol ei thrafod felly ar yr achlysur hwnnw, bydd yn rhoi'r cynnig gweithdrefnol i bleidlais heb roi'r hawl i gynigydd gwreiddiol y cynnig yr hawl i ymateb.

4.22.12 Pwynt o Drefn

Pwynt o drefn yw cais gan Aelod i'r Maer i ddyfarnu ar anghysondeb honedig yn nhrefn y cyfarfod. Caiff Aelod godi pwynt o drefn ar unrhyw adeg. Bydd y Maer yn gwrandao arnynt ar unwaith. Gall pwynt o drefn ymwneud yn unig â thor honedig Rheolau Gweithdrefn y Cyngor neu'r gyfraith. Rhaid i'r Aelod nodi'r Rheol neu'r gyfraith a'r ffordd y mae'n ystyried ei bod wedi'i thorri. Bydd dyfarniad y Maer ar y mater yn derfynol.

4.22.13 Eglurhad Personol

Caiff Aelod roi eglurhad personol ar unrhyw adeg. Caiff eglurhad personol ymwneud â rhan berthnasol o araith gynharach gan yr Aelod y gall ymddangos ei bod wedi'i chamddeall yn y ddadl bresennol yn unig. Bydd dyfarniad y Maer ar dderbynioldeb yr eglurhad personol yn derfynol.

4.23 Dadl ar y Fwrdeistref Sirol

4.23.1 Galw Dadl

Gall yr Arweinydd alw dadl ar y Fwrdeistref Sirol yn flynyddol ar ddyddiad ac ar ffurf i'w gytuno gyda'r Maer.

4.23.2 Ffurf y Ddadl

Bydd yr Arweinydd yn penderfynu ar ffurf y ddadl gyda'r nod o alluogi'r cyhoedd i gymryd rhan a rhoi cyhoeddusrwydd mor eang â phosibl. Gall hyn gynnwys cynnal gweithdai a digwyddiadau eraill cyn neu yn ystod y ddadl.

4.23.3 Cadeirio'r Ddadl

Bydd y ddadl yn cael ei chadeirio gan y Maer neu'r Dirprwy Faer yn absenoldeb y Maer.

4.23.4 Canlyniadau'r Ddadl

Bydd canlyniadau'r drafodaeth yn cael eu lledaenu mor eang â phosibl yn y gymuned ac i asiantaethau a sefydliadau yn yr ardal sy'n gweithio mewn partneriaeth weithredol gyda'r Cyngor a'u hystyried gan yr Arweinydd wrth gynnig y Gyllideb a'r Fframwaith Polisi i'r Cyngor am y flwyddyn i ddod.

4.24 Penderfyniadau a Chynigion Blaenorol

Ni chaiff penderfyniad y Cyngor ei ddiddymu na'i newid ac eithrio ar ôl mabwysiadu argymhelliad gan y Cabinet neu Bwyllgor o'r Cyngor, yn nodi'r diddymiad neu'r newid arfaethedig.

4.24.1 Cynnig i Ddiddymu Penderfyniad Blaenorol

Ni ellir gwneud cynnig neu welliant i ddiddymu penderfyniad a wnaed mewn cyfarfod o'r Cyngor o fewn y chwe mis diwethaf oni bai bod yr

hysbysiad o gynnig yn cael ei lofnodi gan o leiaf 5 Aelod, ac eithrio yn achos gwybodaeth newydd yn dod i'r amlwg.

4.24.2 Cynnig Tebyg i Un a Wrthodwyd yn Flaenorol

Ni ellir gwneud cynnig neu welliant tebyg i un a wrthodwyd mewn cyfarfod o'r Cyngor yn y chwe mis diwethaf oni bai bod y rhybudd o gynnig neu welliant yn cael ei lofnodi gan o leiaf 5 Aelod. Unwaith yr ymdrinnir â'r cynnig neu'r gwelliant, ni all neb gynnig cynnig neu welliant tebyg am chwe mis.

4.25 Pleidleisio

4.25.1 Mwyafrif

Oni bai bod y Cyfansoddiad hwn yn darparu fel arall, bydd unrhyw fater yn cael ei benderfynu gan fwyafrif yr Aelodau hynny sy'n pleidleisio ac yn bresennol ar yr adeg y gofynnwyd y cwestiwn.

4.25.2 Pleidlais Fwrw'r Maer

Os oes nifer cyfartal o bleidleisiau o blaid ac yn erbyn, bydd gan y Maer ail bleidlais neu bleidlais fwrw. Ni fydd unrhyw gyfyngiad ar sut y bydd y Maer yn dewis arfer pleidlais fwrw.

4.25.3 Dull Pleidleisio

Oni bai bod pleidlais wedi'i chofnodi yn cael ei mynnu dan Reol 4.25.4 bydd y Maer yn cymryd y bleidlais drwy ddefnyddio system pleidleisio electronig y Cyngor neu drwy ddangos dwylo, neu os nad oes anghytundeb, drwy gadarnhad y cyfarfod.

4.25.4 Pleidlais a Gofnodwyd

Os bydd 5 Aelod sy'n bresennol yn y cyfarfod yn mynnu hynny, bydd yr enwau o blaid ac yn erbyn y cynnig neu'r gwelliant neu'n ymatal rhag pleidleisio yn cael eu cofnodi'n ysgrifenedig a'u cynnwys yn y cofnodion.

4.25.5 Hawl i Fynnu Bod Pleidlais Unigol yn Cael ei Chofnodi

Pan fydd unrhyw Aelod yn gofyn am hynny yn syth ar ôl cynnal y bleidlais, bydd ei bleidlais yn cael ei chofnodi yn y cofnodion i ddangos a yw wedi pleidleisio o blaid neu yn erbyn y cynnig neu wedi ymatal rhag pleidleisio.

4.25.6 Pleidleisio ar Benodiadau

Os oes mwy na dau unigolyn wedi'u henwebu ar gyfer unrhyw swydd wag ac nad oes mwyafrif clir o bleidleisiau o blaid un unigolyn, yna bydd enw'r sawl sydd â'r nifer lleiaf o bleidleisiau yn cael ei dynnu oddi ar y rhestr a bydd pleidlais newydd yn cael ei chynnal. Bydd y broses yn parhau nes bydd un unigolyn yn cael mwyafrif y pleidleisiau. Bydd gan bob Aelod un bleidlais yn unig ym mhob pleidlais, yn amodol ar hawl y Maer (neu'r Cadeiryddion) i roi pleidlais fwrw.

4.26 Cofnodion

4.26.1 Llofnodi'r Cofnodion

Bydd y Maer yn llofnodi cofnodion y trafodion yn y cyfarfod addas nesaf. Bydd y Maer yn cynnig bod cofnodion y cyfarfod blaenorol yn cael eu llofnodi fel cofnod cywir. Yr unig ran o'r cofnodion y gellir ei thrafod yw eu cywirdeb.

4.26.2 Dim Angen Llofnodi Cofnodion y Cyfarfod Blaenorol mewn Cyfarfod Arbennig

Mewn perthynas ag unrhyw gyfarfod, os mai'r cyfarfod nesaf at ddiben llofnodi'r cofnodion yw cyfarfod a elwir o dan baragraff 3 o Atodlen 12 Deddf Llywodraeth Leol 1972 (cyfarfod arbennig), yna'r cyfarfod nesaf (sef cyfarfod a elwir fel arall nag o dan y paragraff hwnnw) yn cael ei drin fel cyfarfod addas at ddibenion paragraff 41(1) a (2) o Atodlen 12 sy'n ymwneud â llofnodi cofnodion.

4.26.3 Ffurf Cofnodion

Bydd y cofnodion yn cynnwys yr holl gynigion a gwelliannau ar ffurf a threfn [y Maer] y mae'r Aelod Llywyddol wedi'u cyflwyno.

4.27 Cofnod Presenoldeb

Rhaid i bob Aelod sy'n bresennol yn gorfforol yn ystod cyfarfod gyfan neu ran o gyfarfod lofnodi eu henwau ar y taflenni presenoldeb cyn diwedd pob cyfarfod i gynorthwyo gyda'r cofnod presenoldeb. Rhaid i bob Aelod sy'n mynychu cyfarfod o bell anfon e-bost at y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd i gadarnhau eu presenoldeb cyn diwedd pob cyfarfod.

4.28 Gwahardd y Cyhoedd

Dim ond yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth yn Adran 15 y Cyfansoddiad hwn neu Reol 4.30 (Aflonyddwch gan y Cyhoedd) y gellir gwahardd aelodau'r cyhoedd a'r wasg.

4.29 Ymddygiad Aelodau

4.29.1 Siarad mewn Cyfarfodydd

Pan fydd Aelod yn siarad yn y Cyngor Llawn, rhaid iddo annerch y cyfarfod drwy'r Maer. Os bydd mwy nag un Aelod yn nodi eu bwriad i siarad, bydd y Maer yn gofyn i un siarad. Rhaid i Aelodau eraill aros yn dawel tra bod Aelod yn siarad oni bai eu bod yn dymuno gwneud pwynt o drefn neu bwynt o eglurhad personol.

4.29.2 Maer yn Siarad

Pan fydd y Maer yn siarad yn ystod dadl, rhaid i unrhyw Aelod sy'n siarad ar y pryd rhoi'r gorau i siarad.

4.29.3 Aelod i beidio â chael ei glywed ymhellach

Os bydd Aelod yn diystyru dyfarniad y Maer yn barhaus drwy ymddwyn yn amhriodol neu'n sarhaus neu'n rhwystro busnes yn fwriadol, caiff y Maer gynnig na ddylai'r Aelod gael ei glywed ymhellach. Os caiff ei eilio, bydd pleidlais ar y cynnig heb drafodaeth.

4.29.4 Aelod i Aael y Cyfarfod

Os bydd yr Aelod yn parhau i ymddwyn yn amhriodol ar ôl i gynnig o'r fath gael ei dderbyn, caiff y Maer gynnig naill ai bod yr Aelod yn gadael y cyfarfod neu fod y cyfarfod yn cael ei ohirio am gyfnod penodol. Os caiff ei eilio, bydd pleidlais ar y cynnig heb drafodaeth.

4.29.5 Aflonyddwch Cyffredinol

Os bydd aflonyddwch cyffredinol sy'n gwneud busnes arferol yn amhosibl, gall y Maer ohirio'r cyfarfod am gyhyd ag y mae'n meddwl sy'n angenrheidiol.

4.29.6 Ymddygiad Cyffredinol

Mewn unrhyw gyfarfod o'r Cyngor, Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau disgwylir y safon ymddygiad uchaf gan Aelodau bob amser. Bydd gofyn i aelodau ymatal rhag defnyddio iaith anweddus a gweithredu mewn modd sy'n cydymffurfio ag ymddygiad da. Gall Aelod sy'n dangos unrhyw ymddygiad afreolus neu annerbyniol mewn cyfarfod hefyd gael ei gyfeirio at Bwyllgor Safonau'r Cyngor neu at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (yr Ombwdsmon). Pan fydd aelod (au) cyfetholedig yn mynychu cyfarfod Pwyllgor neu Is-bwyllgor, yna bydd y darpariaethau a nodir 4.29.1 i 4.29.5 uchod yn berthnasol iddynt hwy.

4.30 Aflonyddwch gan y Cyhoedd

4.30.1 Diswyddo Aelod o'r Cyhoedd

Os bydd aelod o'r cyhoedd yn torri ar draws gweithrediadau, bydd y Maer yn rhybuddio'r unigolyn dan sylw. Os byddant yn parhau i dorri ar draws, bydd y Maer yn gorchymyn eu symud o'r ystafell gyfarfod neu eu symud o'r platfform ar-lein y maent yn ei ddefnyddio i gyrchu'r cyfarfod o leoliad arall.

4.30.2 Clirio Rhan o'r Ystafell Gyfarfod

Os bydd aflonyddwch cyffredinol mewn unrhyw ran o'r ystafell gyfarfod sy'n agored i'r cyhoedd, gall y Maer ofyn i'r rhan honno gael ei chlirio.

4.30.3 Clirio Platfform y Cyfarfod Ar-lein

Os oes aflonyddwch cyffredinol ar blatfform y cyfarfod ar-lein, efallai y bydd y Maer yn gofyn i blatfform y cyfarfod ar-lein gael ei rhoi ar y gosodiad 'tawel', gael ei atal dros dro neu gau.

4.31 Ffilmio a Defnyddio'r Cyfryngau Cymdeithasol Yn ystod Cyfarfodydd

Caniateir ffilmio a defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol yn ystod cyfarfodydd cyn belled nad oes unrhyw aflonyddwch ar drefn y cyfarfod ac eithrio pan fydd cyfarfodydd neu rannau o gyfarfodydd a gynhelir mewn sesiwn gyfrinachol yn unol ag Adran 15.

4.32 Darllediadau Electronig o Gyfarfodydd

4.32.1 Bydd cyfarfodydd cyffredin y Cyngor yn cael eu darlledu'n electronig fel y gall holl aelodau'r cyhoedd nad ydynt yn bresennol yn y cyfarfod weld a chlywed y trafodion. Bydd yr holl we-ddarllediadau sydd wedi'u harchifo ar gael i'w gweld ar wefan y Cyngor am gyfnod o chwe mis o leiaf. Os bydd unrhyw recordiad yn methu o ganlyniad i anawsterau technegol, bydd cofnodion y cyfarfod ar gael.

4.32.2 Ar flaen pob agenda ac ar arwyddion i'w harddangos y tu mewn a'r tu allan i'r ystafell gyfarfod bydd hysbysiad yn nodi y gall y cyfarfod gael ei ffilmio er mwyn ei ddarlledu'n fyw neu ar gyfer darllediad drwy wefan y Cyngor ar y rhyngrwyd.

4.32.3 Ar ddechrau pob cyfarfod sydd i'w ffilmio, bydd cyhoeddiad yn cael ei wneud i'r perwyl bod y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu, neu y gallai gael ei we-ddarlledu gan y Maer.

4.33 Atal a Newid Rheolau Gweithdrefn y Cyngor

4.33.1 Atal

Gellir atal pob un o Reolau Gweithdrefn y Cyngor ac eithrio Rheol 4.20.5, 4.25.5 a 4.26.2 drwy gynnig gyda rhybudd neu heb rybudd os yw o leiaf hanner holl Aelodau'r Cyngor yn bresennol. Dim ond am gyfnod y cyfarfod y gellir ei atal. Dim ond drwy gynnig gyda rhybudd y gellir atal Rheol 4.20.5 a rhaid i'r cynnig gael ei gefnogi gan o leiaf dwy ran o dair o'r Aelodau hynny sy'n bresennol ac sy'n pleidleisio.

4.33.2 Diwygiad

Bydd unrhyw gynnig i ychwanegu at, amrywio neu ddirymu Rheolau Gweithdrefn y Cyngor, pan gaiff ei gynnig a'i eilio, yn cael ei ohirio heb drafodaeth tan gyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor.

4.34 Cais i Bwyllgorau ac Is-bwyllgorau

Mae holl Reolau Gweithdrefn y Cyngor yn berthnasol i gyfarfodydd y Cyngor Llawn. Nid yw'r un o'r rheolau yn berthnasol i gyfarfodydd y Cabinet. Dim ond Rheolau 4.13 i 4.17, 4.19 i 4.22, 4.24 i 4.34 (ond nid Rheol 4.29.1) sy'n berthnasol i gyfarfodydd pwyllgorau ac is-bwyllgorau.

4.35 Penodi Aelodau Dirprwyol ar Gyrff y Cyngor

4.35.1 Ni fydd y rheolau amnewid yn berthnasol i gyfarfodydd y Cabinet, y Pwyllgor Safonau, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio na'r Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu.

- 4.35.2 Yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau eraill mewn mannau eraill yn y Cyfansoddiad, caniateir i unrhyw Aelod o'r Cyngor weithredu fel dirprwy ar Gorff Aelod.
- 4.35.3 Bydd y Swyddog Monitro yn caniatáu cais gan Aelod o Gorff Aelod i benodi dirprwy Aelod, ar yr amod bod yr Aelod dirprwyol hwnnw o'r un grŵp gwleidyddol.
- 4.35.4 Er mwyn bod yn gymwys i fod yn ddirprwyon ar bwyllgorau neu baneli rheoleiddio neu led-farnwrol neu benodiadau staff neu gyrff disgyblu a sefydlwyd gan y Cyngor, rhaid i Aelodau fod wedi cael; hyfforddiant ffurfiol mewn gweithdrefnau perthnasol a'r gyfraith.
- 4.35.5 Bydd gan Aelodau Dirprwyol yr holl bwerau a dyletswyddau sydd gan unrhyw Aelod cyffredin o'r pwyllgor ond ni fyddant yn gallu arfer unrhyw bwerau neu ddyletswyddau arbennig sy'n arferadwy gan yr unigolyn y maent yn dirprwyo ar ei ran.
- 4.35.6 Gall Aelodau Dirprwyol fynychu cyfarfodydd yn rhinwedd y swydd honno yn unig:
- a. i gymryd lle'r Aelod cyffredin y mae wedi'i ddynodi'n ddirprwy ar ei gyfer;
 - b. lle bydd yr Aelod cyffredin yn absennol am y cyfarfod cyfan; a
 - c. pan fo'r Aelod cyffredin neu grŵp gwleidyddol yr Aelod hwnnw wedi rhoi gwybod i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd neu'r Swyddog Monitro o'r dirprwyad a fwriedir o leiaf awr cyn dechrau'r cyfarfod perthnasol.

4.36 Materion Cyffredinol Eraill

Mae'n ofynnol i aelodau sicrhau nad ydynt yn bwyta nac yn ysmegu mewn unrhyw gyfarfod. Yn ogystal, mae'n ofynnol i Aelodau sicrhau eu bod yn diffodd unrhyw ffonau symudol neu unrhyw fath arall o gyfathrebu (oni bai bod eu hangen ar gyfer galwadau gwaith neu argyfyngau personol).

ADRAN 5

5.1 Y CABINET

5.2 Cyflwyniad

Penodir y Cabinet i gyflawni holl swyddogaethau'r Cyngor nad ydynt yn gyfrifoldeb unrhyw ran arall o'r Cyngor, boed hynny yn ôl y Gyfraith neu o dan y Cyfansoddiad hwn.

5.3 Ffurf a chyfansoddiad y Cabinet

Bydd y Cabinet yn cynnwys:

- 5.3.1 Arweinydd y Cyngor (yr "Arweinydd"); a
- 5.3.2 o leiaf dau ond dim mwy na naw Cynghorydd arall a benodwyd i'r Cabinet gan yr Arweinydd.

5.4 Arweinydd

5.4.1 Etholiad

- (a) Bydd yr Arweinydd yn gynghorydd a etholir i swydd Arweinydd gan y Cyngor.
- (b) Gellir ethol dau neu fwy o Gynghorwyr i rannu swydd Arweinydd gan y Cyngor.

5.4.2 Tymor y Swyddfa

Penodir yr Arweinydd yng nghyfarfod blynyddol y Cyngor am gyfnod o 5 mlynedd.

5.4.3 Rôl yr Arweinydd

Bydd yr Arweinydd yn cadeirio cyfarfodydd y Cabinet ac yn penderfynu portffolios Aelodau'r Cabinet. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn Adran 6.

5.5 Dirprwy Arweinydd

- 5.5.1 Gall yr Arweinydd benodi Dirprwy Arweinydd i weithredu fel Arweinydd yn absenoldeb yr Arweinydd. Gall yr Arweinydd hefyd os yw'n credu ei fod yn briodol symud y Dirprwy Arweinydd o'i swydd ar unrhyw adeg.
- 5.5.2 Caiff y Dirprwy Arweinydd arfer holl swyddogaethau'r Arweinydd pan fo'r swydd yn wag neu pan fo'r Arweinydd yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall.

5.6 Aelodau eraill o'r Cabinet

Bydd Aelodau eraill y Cabinet yn Gynghorwyr a benodir i swydd yr Aelod Cabinet gan yr Arweinydd. Bydd pob Aelod Cabinet yn dal ei swydd hyd nes iddynt:

- 5.6.1 ymddiswyddo o'r swydd honno; neu

- 5.6.2 cânt eu tynnu o'r swydd honno gan yr Arweinydd ar unrhyw hysbysiad (os o gwbl) y mae'r Arweinydd yn ystyried ei fod yn briodol; neu
- 5.6.3 eu bod yn peidio â bod yn gynghorydd.

Gall yr Arweinydd benodi Aelod Cabinet newydd ar unrhyw adeg i lenwi unrhyw swyddi gwag.

5.7 Dirprwyo Swyddogaethau

Gall yr Arweinydd arfer Swyddogaethau Gweithredol ei hun neu fel arall gall wneud trefniadau i ddirprwyo'r cyfrifoldeb i'w rhyddhau. Gall yr Arweinydd ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol i'r:

- 5.7.1 Cabinet cyfan;
- 5.7.2 Pwyllgor y Cabinet (yn cynnwys Aelodau'r Cabinet yn unig);
- 5.7.3 Aelod Cabinet unigol;
- 5.7.4 cyd-bwyllgor;
- 5.7.5 awdurdod lleol arall neu weithrediaeth awdurdod lleol arall;
- 5.7.6 Swyddog dirprwyedig.

5.8 Cynorthwywyr i'r Pwyllgor Gwaith

- 5.8.1 Gall Cynghorwyr eraill, o bryd i'w gilydd, gael eu dynodi gan yr Arweinydd fel Cynorthwywyr i'r Pwyllgor Gwaith. Ni fydd cynghorwyr o'r fath yn:
- (a) Aelodau o'r Cabinet
 - (b) Maer a Dirprwy Faer y Cyngor
- 5.8.2 Ni fydd cynorthwywyr i'r Pwyllgor Gwaith yn cymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau gweithredol ond gallant weithio'n agos gydag Aelod Cabinet. Ni fyddant yn Aelod o Bwyllgor Craffu sy'n ymwneud â chyfrifoldebau penodol yr Aelod Cabinet y maent yn ei gynorthwyo nac unrhyw feysydd eraill y maent wedi'u penodi iddynt.
- 5.8.3 Gall Cynorthwy-ydd i'r Pwyllgor Gwaith gefnogi'r Aelod Cabinet drwy ddirprwyo tasgau fel y cytunwyd ar gyfer maes cyfrifoldeb, gan gynnwys mynychu/cadeirio cyfarfodydd; digwyddiadau siarad/agor; darllen a rhoi sylwadau ar bapurau; Swyddogion cyfarfod; cytuno ar ddatganiadau i'r wasg/sylwadau a chynnal cyfweiliad; Cynrychioli'r Cyngor ar grwpiau priodol. Fodd bynnag, ni fydd gan Aelod Cymorth Gweithredol bwerau dirprwyedig ac ni fydd ganddo hawl i bleidleisio yng Nghyfarfodydd y Cabinet na dirprwyo ar ran yr Aelod Cabinet pan fydd yr Aelod Cabinet yn cael ei alw i ymddangos mewn Pwyllgor Craffu neu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 5.8.4 Mae gan gynorthwywyr i'r Pwyllgor Gwaith hawl i fynychu a siarad yn unrhyw gyfarfod o'r Cabinet neu bwyllgor o'r Cabinet.

5.9 Rheolau'r Cabinet ar Weithdrefnau a Dadl

Cynhelir trafodion y Cabinet yn unol â Rheolau'r Weithdrefn Weithredol yn Adran 5.10 isod.

5.10 Sut mae'r Cabinet yn gweithio?

5.10.1 Dirprwyaeth gan yr Arweinydd

Bydd y Swyddog Monitro, ar gyfarwyddyd yr Arweinydd, yn llunio cofnod ysgrifenedig o ddirprwyaethau gweithredol a wnaed gan yr Arweinydd i'w cynnwys yng nghynllun dirprwyo'r Cyngor yn Adran 14 i'r Cyfansoddiad hwn. Bydd hyn yn cynnwys y wybodaeth ganlynol am Swyddogaethau Gweithredol mewn perthynas â'r flwyddyn i ddod:

- (a) maint unrhyw awdurdod a ddirprwywyd i Aelodau'r Cabinet yn unigol, gan gynnwys manylion y cyfyngiad ar eu hawdurdod;
- (b) cylch gorchwyl a chyfansoddiad pwyllgorau Cabinet o'r fath y mae'r Arweinydd yn eu penodi ac enwau Aelodau'r Cabinet a benodir iddynt;
- (c) natur a maint unrhyw ddirprwyaeth o Swyddogaethau Gweithredol i unrhyw awdurdod arall neu unrhyw drefniadau ar y cyd;
- (d) natur a maint unrhyw ddirprwyaeth i Swyddogion gyda manylion unrhyw gyfyngiad ar y ddirprwyaeth honno, a theitl y Swyddog y gwneir y ddirprwyaeth iddo;

5.10.2 Is-ddirprwyaeth swyddogaethau gweithredol

- (a) Os yw'r Cabinet, un o bwyllgorau'r Cabinet neu Aelod unigol o'r Cabinet yn gyfrifol am Swyddogaeth Weithredol, gallant ddirprwyo ymhellach i drefniadau ar y cyd neu Swyddog.
- (b) Oni bai bod y Cyngor yn cyfarwyddo fel arall, os yw'r Arweinydd yn dirprwyo swyddogaethau i'r Cabinet, yna gall y Cabinet ddirprwyo ymhellach i un o bwyllgorau'r Cabinet neu i swyddog.
- (c) Oni bai bod yr Arweinydd yn cyfarwyddo fel arall, caiff pwyllgor o'r Cabinet y dirprwywyd swyddogaethau iddo gan yr Arweinydd ddirprwyo ymhellach i Swyddog.
- (d) Pan fo Swyddogaethau Gweithredol wedi'u dirprwyo, nid yw'r ffaith honno'n atal cyflawni swyddogaethau dirprwyedig gan y person neu'r corff a ddirprwyodd.

5.10.3 Cynllun Dirprwyo a Swyddogaethau Gweithredol y Cyngor

- (a) Gall yr Arweinydd ddiwygio'r cynllun dirprwyo sy'n ymwneud â Swyddogaethau Gweithredol ar unrhyw adeg. Wrth wneud hynny, bydd yr Arweinydd yn rhoi rhybudd ysgrifenedig i'r Swyddog Monitro ac i'r person, y corff neu'r pwyllgor dan sylw. Rhaid i'r hysbysiad nodi maint y gwelliant i'r cynllun dirprwyo, ac a yw'n golygu tynnu dirprwyaeth yn ôl o unrhyw berson, corff neu bwyllgor. Bydd y Swyddog Monitro yn cyflwyno

adroddiad i gyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor yn nodi'r newidiadau a wnaed gan yr Arweinydd.

- (b) Pan fydd yr Arweinydd yn ceisio tynnu dirprwyaeth yn ôl o un o bwyllgorau'r Cabinet, ystyrir bod rhybudd yn cael ei gyflwyno i'r pwyllgor hwnnw pan fydd wedi ei gyflwyno ar ei gadeirydd.

5.10.4 Gwrthdaro buddiannau

- (a) Lle mae gan yr Arweinydd wrthdaro buddiannau, dylid ymdrin â hyn fel y nodir yng Nghod Ymddygiad y Cyngor i Aelodau yn Adran 19 y Cyfansoddiad hwn.
- (b) Os oes gan unrhyw Aelod o'r Cabinet wrthdaro buddiannau, dylid ymdrin â hyn fel y nodir yng Nghod Ymddygiad y Cyngor i Aelodau yn Adran 19 y Cyfansoddiad hwn.
- (c) Os yw arfer swyddogaeth weithredol wedi'i dirprwyo i bwyllgor o'r Cabinet, Aelod unigol neu Swyddog, ac os bydd gwrthdaro buddiannau yn codi, yna bydd y swyddogaeth yn cael ei harfer yn y lle cyntaf gan y person neu'r corff y gwnaed y dirprwyaeth ganddo, ac fel arall fel y nodir yng Nghod Ymddygiad y Cyngor i Aelodau yn Adran 19 o'r Cyfansoddiad hwn.

5.10.5 Cyfarfodydd y Cabinet – Pryd a Ble?

Bydd amlder ac amseriad cyfarfodydd y Cabinet (bob pedair wythnos fel arfer) yn cael eu pennu gan yr Arweinydd. Bydd y Cabinet yn cyfarfod ym mhrif swyddfeydd y Cyngor neu leoliad arall y mae'r Arweinydd yn cytuno arno. Mae trefniadau'r Cyngor ar gyfer cyfarfodydd aml-leoliad yn berthnasol i gyfarfodydd y Cabinet.

5.10.6 Cyfarfodydd cyhoeddus neu breifat y Cabinet?

Bydd y Cabinet yn cynnal ei gyfarfodydd yn gyhoeddus, ac eithrio o dan yr amgylchiadau a nodir yn y Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth yn Adran 15, er enghraifft lle mae gwybodaeth gyfrinachol neu eithriedig yn cael ei thrafod.

5.10.7 Cworwm

Y cworwm ar gyfer cyfarfod o'r Cabinet fydd tri. Bydd yr Arweinydd a'r Dirprwy Arweinydd yn cael eu cynnwys fel un o'r tri aelod os ydynt yn bresennol yn y cyfarfod.

5.10.8 Presenoldeb o bell

- (a) Ystyrir bod yr Aelodau'n bresennol mewn cyfarfod o'r Cabinet neu bwyllgor o'r Cabinet lle maent yn mynychu'r cyfarfod hwnnw o bell yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer cyfarfodydd aml-leoliad ar yr amod y gallant siarad â mynychwyr eraill yn y cyfarfod a chael eu clywed ganddynt.
- (b) Rhaid i unrhyw aelod sy'n mynychu o bell gadw ei gamera ymlaen drwy gydol y cyfarfod oni bai ei fod yn cael anawsterau gyda'i gysylltiad

rhyngwrwyd pan allant geisio caniatâd gan yr Arweinydd i ddiffodd eu camera.

- (c) At ddibenion adran 5.10.8, mae presenoldeb "trwy ddulliau o bell" yn golygu presenoldeb mewn lleoliad corfforol gwahanol i leoliad cyfranogwyr eraill a chymryd rhan trwy blatfform cyfarfod ar-lein.

5.10.9 Sut mae'r Cabinet yn gwneud penderfyniadau?

- (a) Bydd Penderfyniadau Gweithredol a wneir gan y Cabinet yn gyffredinol yn cael eu gwneud mewn cyfarfod a gynullir yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth yn Adran 15 y Cyfansoddiad hwn.
- (b) Pan fo Penderfyniadau Gweithredol yn cael eu dirprwyo i bwyllgor o'r Cabinet, bydd y rheolau sy'n berthnasol i Benderfyniadau Gweithredol a wneir ganddynt yr un fath â'r rhai sy'n berthnasol i'r rhai a gymerir gan y Cabinet yn gyffredinol.

5.11 Sut mae cyfarfodydd y Cabinet yn cael eu cynnal?

5.11.1 Pwy sy'n dilyn?

Bydd yr Arweinydd yn llywyddu mewn unrhyw gyfarfod o'r Cabinet neu ei bwyllgorau y maent yn bresennol ynddynt. Yn absenoldeb yr Arweinydd, bydd y Dirprwy Arweinydd yn llywyddu. Yn absenoldeb y Dirprwy Arweinwyr bydd aelodau'r cyfarfod yn penodi cadeirydd gan y rhai sy'n bresennol yn y cyfarfod.

5.11.2 Pwy all fod yn bresennol?

Nodir y manylion hyn yn y Rheolau Mynediad at Weithdrefnau Gwybodaeth yn Adran 15 y Cyfansoddiad hwn. Gweler hefyd Adran 3 mewn perthynas â chyfranogiad Aelodau mewn cyfarfodydd.

5.11.3 Pa fusnes?

Ym mhob cyfarfod o'r Cabinet, bydd y busnes canlynol yn cael ei gynnal:

- (a) Ymddiheuriadau
- (b) datganiadau o ddiddordeb, os o gwbl;
- (c) materion a gyfeirir at y Cabinet (p'un ai gan Bwyllgor Craffu neu gan y Cyngor) i'w hailystyried gan y Cabinet yn unol â'r darpariaethau a gynhwysir yn y Rheolau Gweithdrefn Trosolwg a Chraffu neu'r Rheolau Gweithdrefn Fframwaith Cyllideb a Pholisi a nodir yn Adrannau 7 ac 16 o'r cyfansoddiad hwn;
- (d) ystyried adroddiadau gan y Pwyllgorau Craffu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio;
- (e) ystyried adroddiadau gan bwyllgorau'r Cabinet;
- (f) adroddiadau gan Aelodau'r Cabinet;
- (g) adroddiadau gan Swyddogion yr Awdurdod;

(h) unrhyw faterion eraill a nodir yn agenda'r cyfarfod;

O ran (c) a (d), caniateir i Gadeirydd perthnasol y Pwyllgor Craffu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (neu eu cynrychiolydd) gyflwyno a siarad ar y mater/adroddiad a chymryd rhan mewn unrhyw ddadl ddilynol ond na chaniateir iddynt bleidleisio.

5.11.4 Ymgynghoriad

Rhaid i bob adroddiad i'r Cabinet gan unrhyw Aelod o'r Cabinet neu Swyddog ar gynigion sy'n ymwneud â'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi gynnwys manylion natur a maint yr ymgynghoriad a wneir gyda rhanddeiliaid a chydag unrhyw Bwyllgor Craffu perthnasol a chanlyniad yr ymgynghoriad hwnnw. Bydd adroddiadau am faterion eraill yn nodi manylion a chanlyniad yr ymgynghoriad fel y bo'n briodol. Bydd lefel yr ymgynghoriad sydd ei angen yn briodol i natur y mater sy'n cael ei ystyried.

5.11.5 Pwy all roi eitemau ar agenda'r Cabinet?

- a. Bydd yr Arweinydd yn penderfynu ar yr amserlen ar gyfer cyfarfodydd y Cabinet a gall roi unrhyw fater ar agenda unrhyw gyfarfod o'r Cabinet p'un a yw awdurdod wedi'i ddirprwyo i'r Cabinet ai peidio, Pwyllgor ohono neu unrhyw Aelod neu Swyddog mewn perthynas â'r mater hwnnw.
- b. Gall unrhyw Aelod o'r Cabinet ei gwneud yn ofynnol i'r Pennaeth Gwasanaethau Democraidd sicrhau bod eitem yn cael ei rhoi ar agenda'r cyfarfod nesaf sydd ar gael o'r Cabinet i'w hystyried.
- c. Gall y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro a/neu'r Prif Swyddog Ariannol gynnwys eitem i'w hystyried ar agenda cyfarfod o'r Cabinet ac efallai y bydd yn ei gwneud yn ofynnol i gyfarfod o'r fath gael ei gynnull yn unol â'u dyletswyddau statudol.
- d. Mewn amgylchiadau eraill, lle mae unrhyw ddau o'r Prif Weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid a'r Swyddog Monitro o'r farn bod angen galw cyfarfod o'r Cabinet i ystyried mater sy'n gofyn am benderfyniad, gallant gynnwys eitem ar y cyd ar agenda cyfarfod o'r Cabinet. Os nad oes cyfarfod i ymdrin â'r mater dan sylw, yna gall y person(au) sydd â hawl i gynnwys eitem ar yr agenda hefyd ei gwneud yn ofynnol i gyfarfod gael ei ystyried lle y bydd y mater yn cael ei ystyried.
- e. Gall unrhyw Aelod o'r Cyngor ofyn i'r Arweinydd roi eitem ar agenda cyfarfod o'r Cabinet i'w hystyried, ac os yw'r Arweinydd yn cytuno y bydd yr eitem yn cael ei hystyried yng nghyfarfod nesaf y Cabinet. Bydd yr hysbysiad o'r cyfarfod yn rhoi enw'r Aelod a ofynnodd i'r eitem gael ei hystyried.

5.12 Aflonyddwch gan y cyhoedd, ffilmio a defnyddio cyfryngau cymdeithasol

- 5.12.1 Mae'r darpariaethau yn Rheolau Gweithdrefn y Cyngor yn Adran 4.30 mewn perthynas ag aflonyddwch gan y cyhoedd yn berthnasol i gyfarfodydd y Cabinet.

- 5.12.2 Mae'r darpariaethau yn Rheolau Gweithdrefn y Cyngor yn Adran 4.31 sy'n ymwneud â ffilmio a defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn berthnasol i gyfarfodydd y Cabinet.

5.13 Rhannu swyddi gan Arweinwyr Gweithredol ac Aelodau Gweithredol

- 5.13.1 Gall unrhyw etholiad neu benodiad i'r Cabinet (gan gynnwys yr Arweinydd) gynnwys ethol dau neu fwy o gynghorwyr i rannu swydd.
- 5.13.2 Lle mae dau neu fwy o Aelodau wedi cael eu hethol neu eu penodi i rannu'r un swydd ar y Cabinet, uchafswm nifer aelodau'r Cabinet, gan gynnwys yr Arweinydd[ion], fydd:
- (a) 12, pan fo o leiaf dau o'r aelodau wedi cael eu hethol neu eu penodi i rannu swydd; neu
 - (b) 13, lle mae o leiaf tri o'r aelodau wedi cael eu hethol neu eu penodi i rannu swydd.
- 5.13.3 Bydd gan aelodau'r Cabinet sy'n rhannu'r un swydd un bleidlais rhyngddynt mewn perthynas ag unrhyw fater y mae ganddynt hawl i bleidleisio arno oherwydd eu bod yn aelod o'r Cabinet.
- 5.13.4 Pan fydd mwy nag un o'r aelodau sy'n rhannu'r un swydd a'u bod yn bresennol yn eu rôl fel aelod o'r Cabinet, byddant yn cael eu cyfri fel un person ar gyfer dibenion penderfynu a yw'r cyfarfod yn gworwm.
- 5.13.5 Os bydd swyddfa'r cabinet yn cael ei rhannu rhwng Cynghorwyr o dan yr is-adran hon, yna byddant yn rhannu unrhyw gyflog uwch sy'n daladwy am y swydd a rennir y cawsant eu phenodi iddi.

ADRAN 6

6. YR ARWEINYDD

6.1 Etholiad

- a) Bydd yr Arweinydd yn cael ei ethol gan y Cyngor Llawn.
- b) Fel arfer, bydd yr Arweinydd yn cael ei ethol yng nghyfarfod blynyddol y Cyngor am gyfnod o 5 mlynedd. Fodd bynnag, pan fydd swydd Arweinydd yn dod yn wag rhwng etholiadau'r Cyngor bydd yr Arweinydd yn cael ei ethol yng nghyfarfod nesaf y Cyngor Llawn.

6.2 Tymor y Swydd

Bydd yr Arweinydd yn cael ei benodi mewn cyfarfod blynyddol o'r Cyngor. Mae'r Arweinydd yn cael ei benodi am gyfnod o 5 mlynedd.

6.3 Ymddiswyddiad, diswyddo, anghymhwysu ac atal

- a) Gall yr Arweinydd ymddiswyddo fel Arweinydd drwy ysgrifennu at y Maer.
- b) Gellir diswyddo'r Arweinydd pan fo'r Cyngor yn pasio penderfyniad yn ei dynnu o'i swydd yn unol â rheol 4.20.4.
- c) Bydd yr Arweinydd yn peidio â bod yn Arweinydd os caiff yr Arweinydd ei atal neu ei anghymhwysu fel Cyngorydd, neu, am resymau eraill o'r fath, ni all gyflawni rôl yr Arweinydd.
- d) Bydd yr Arweinydd yn peidio â bod yn Arweinydd ar ôl marwolaeth neu ar ôl dioddef unrhyw anabledd a fydd, neu sy'n debygol o, yn ei atal rhag ymgymryd â rôl Arweinydd am gyfnod o dri mis neu fwy.

6.4 Dirprwy Arweinydd

a) Apwyntiad

Gall yr Arweinydd ddynodi un o Aelodau'r Cabinet yn Ddirprwy Arweinydd.

b) Dyletswyddau'r Dirprwy Arweinydd

Caiff y Dirprwy Arweinydd arfer holl swyddogaethau'r Arweinydd pan fo'r swydd yn wag neu pan fo'r Arweinydd yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall.

c) Tynnu o'r Swyddfa

Gall yr Arweinydd dynnu'r Dirprwy Arweinydd o'i swydd ar unrhyw adeg, os yw'n credu ei fod yn briodol.

6.5 Swyddogaethau ac Awdurdod Dirprwyedig

a. Aelodaeth o Weithrediaeth y Cabinet

Mae'r Arweinydd yn penodi ac yn diswyddo Aelodau'r Cabinet yn amodol, yn unig os oes lleiafswm o ddau ac uchafswm o naw Aelod o'r Cabinet (heb gyfrif yr Arweinydd) ar unrhyw adeg.

b) Rôl yr Arweinydd

Bydd yr Arweinydd yn cadeirio cyfarfodydd y Cabinet ac yn penderfynu portffolios Aelodau'r Cabinet.

c) Cynllun dirprwyaethau'r Cabinet

Bydd yr Arweinydd yn paratoi ac yn cyflwyno i'w gymeradwyo Gynllun Dirprwyaethau'r Cabinet sy'n nodi'r dirprwyaethau o Swyddogaethau Gweithredol, gan gynnwys, lle mae'r egwyddor wedi'i chymeradwyo fel rhan o Drefniadau Gweithredol y Cyngor, awdurdod dirprwyedig pob Aelod o'r Cabinet, ac wedi hynny yn adolygu hyn ac yn cyflwyno diweddariadau i'r Cynllun fel y bo'n briodol. Yn ogystal, mae gan yr Arweinydd bwerau o dan a.15(4) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 i'w rhyddhau'n bersonol neu i drefnu i'w rhyddhau o dan bwerau dirprwyedig eraill unrhyw swyddogaethau Gweithredol nad ydynt wedi'u cynnwys yn y Cynllun Dirprwyo am y tro.

(DS: Ni chaiff unrhyw Aelod o'r Cabinet gael Dirprwy, ac eithrio'r Arweinydd. Mae hyn yn golygu na all unrhyw Aelod o'r Cabinet fod â chyfrifoldebau sy'n golygu y byddant yn gweithio i Aelod arall o'r Cabinet, neu o dan, ac eithrio'r Arweinydd).

d) Cyfarfodydd y Cabinet

Yn amodol ar y gofyniad i gyhoeddi hysbysiad o bob cyfarfod dri diwrnod gwaith clir cyn iddo ddigwydd, ac amodau eraill sydd wedi'u cynnwys yn Adran 5, gall yr Arweinydd alw cyfarfodydd y Cabinet ar adegau a lleoedd a ddewisir gan yr Arweinydd (DS: gall y Prif Weithredwr, y Swyddog Adran 151, a'r Swyddog Monitro oll, os bydd angen, alw am gyfarfodydd Cabinet hefyd).

e) Cadeirio Cyfarfodydd y Cabinet

Bydd yr Arweinydd yn cadeirio cyfarfodydd y Cabinet. Yn absenoldeb yr Arweinydd bydd y Dirprwy Arweinydd yn cadeirio. Os nad yw'r Dirprwy Arweinydd ar gael, bydd y Cabinet yn penodi Aelod o'r Cabinet i gadeirio'r cyfarfod ar eu rhan (yn amodol ar gworwm).

f) Gweithredu fel un o Gynrychiolwyr y Cyngor ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf

(i) Bydd yr Arweinydd yn un o ddau gynrychiolydd y Cyngor yng nghyfarfodydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Y llall yw'r Prif Weithredwr

(ii) Gall yr Arweinydd ddynodi aelod arall o'r Cabinet i fynychu cyfarfod o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn ei absenoldeb. Bydd yr Arweinydd yn dynodi'r Dirprwy Arweinydd i fod yn bresennol yn ei absenoldeb oni

bai nad yw'r Dirprwy Arweinydd ar gael. Yn yr achos hwnnw bydd yr Arweinydd yn dynodi Aelod arall o'r Cabinet.

g) Gweithredu fel aelod o'r Cyngor ar Gyd-bwyllgor Corfforaethol

Bydd yr Arweinydd yn aelod o'r Cyngor o Gyd-bwyllgor Corfforaethol. Lle nad yw'r Arweinydd yn gallu cyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas â'r Cyd-bwyllgor Corfforaethol, bydd y Cyngor yn penodi aelod arall o'r Cabinet i gyflawni'r swyddogaethau hynny ar ran y Cyngor.

h) Penodi cynrychiolwyr ar gyrff allanol

Mae gan yr Arweinydd awdurdod i benodi cynrychiolwyr o'r Cyngor ar gyrff allanol lle mae'r gyrff allanol hynny'n ymwneud â Swyddogaethau Gweithredol y Cyngor.

ADRAN 7

7.1 PWYLLGORAU CRAFFU

7.2 Cyflwyniad

- a) Yn ôl y gyfraith (Deddf Llywodraeth Leol 2000) mae'n ofynnol i'r Cyngor gyflawni rhai swyddogaethau trosolwg a chraffu. Mae'r swyddogaethau hyn yn rhan hanfodol o ddemocratiaeth leol. Dylai Pwyllgorau Craffu fod yn bwyllgorau pwerus a all gyfrannu at ddatblygu polisiau'r Cyngor a hefyd sicrhau fod y Cabinet yn atebol am ei benderfyniadau. Rhan allweddol arall o'r rôl graffu yw adolygu polisiau presennol, ystyried cynigion ar gyfer polisiau newydd ac awgrymu polisiau newydd.
- b) Dylid cynnal trosolwg a chraffu (y cyfeirir atynt fel craffu drwy gydol yr adran hon) mewn ffordd adeiladol a dylent anelu at gyfrannu at ddarparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol sy'n diwallu anghenion a dyheadau trigolion lleol. Ni ddylai Pwyllgorau Craffu osgoi yr angen i herio a chwestiynu penderfyniadau a dylent wneud beirniadaeth adeiladol.

7.3 Pwyllgorau Craffu

Er mwyn cyflawni hyn, mae'r Cyngor wedi penodi chwe Phwyllgor Craffu a fydd rhyngddynt:

- a) yn adolygu neu graffu ar benderfyniadau a wnaed neu sydd eto i'w gwneud (cyn-benderfyniad,) neu gamau a gymerwyd, mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw un o swyddogaethau'r Cyngor boed hynny gan y Cabinet neu ran arall o'r Cyngor;
- b) gwneud adroddiadau neu argymhellion i'r Cyngor neu'r Cabinet mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw swyddogaethau;
- c) adolygu neu graffu ar benderfyniadau a waned neu gamau a gymerwyd gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus; Adran 35 o [Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#)
- d) ystyried unrhyw fater sy'n effeithio ar ardal y Cyngor neu ei drigolion gan alluogi llais a phryderon y cyhoedd; a
- e) arfer yr hawl i ailystyried penderfyniadau a wnaed ond sydd heb eu gweithredu eto gan y Cabinet a'r Swyddogion.

7.4 Rôl, Cwmpas ac Aelodaeth

Disgrifir rôl, cwmpas ac aelodaeth y pwyllgorau craffu yn y tabl isod:

Pwyllgor ac Aelodaeth	Rôl a chwmpas
Pwyllgor Gwasanaethau Cymdeithasol Penderfynir aelodaeth y Cynghorydd gan y Cyngor 2 Aelod Cyfetholedig a benodir yn gyhoeddus (heb bleidleisio) 1 Aelod Cyfetholedig y Sector Gwirfoddol (heb bleidleisio). 1 Fforwm Ieuenctid Aelod Cyfetholedig (heb bleidleisio)	Craffu, mesur a hyrwyddo gwelliant yn weithredol ym mherfformiad y Cyngor wrth ddarparu gwasanaethau a chydymffurfio â pholisiau, nodau ac amcanion y Cyngor mewn meysydd gan gynnwys - • Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion; • Gwasanaethau Cymdeithasol i Blant; • Datblygu Cymunedol; • Diogelu; Lles ac ymateb cynnar gan gynnwys Eiriolaeth a Gwasanaethau Gadael Gofal; • Cefnogi Parhad; • Canolfan Deuluol Merthyr Tudful; • Cymorth i Deuluoedd; • Plant ag anableddau;

Pwyllgor ac Aelodaeth	Rôl a chwmpas
	• Plant sy'n derbyn gofal; • Cymorth Addysg LAC Maethu a Mabwysiadu (LACES); • Gwasanaeth Troseddau Ieuencid Cwm Taf; • Cymeriant gan gynnwys Gwasanaeth Plant sydd Mewn Angen Uwch a Hyb Diogelu Amlasiantaethol Plant; • Cymorth Integredig i Deuluoedd; • Tai â chymorth; • Gwasanaethau Cymorth Cychwynnol; • Gwasanaethau Dydd; • Anabledd Pobl Hŷn; • Seiciatreg henaint; • Asesiad Cwynion a Chodi Tâl; • Contractio; • Datblygu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol; • Therapi Galwedigaethol Cymunedol; • Teuluoedd yn Gyntaf; • Blynnyddoedd Cynnar / Gwasanaeth Ieuencid; • Dechrau'n Deg Asesu effaith partneriaethau ag adnoddau a gwasanaethau a ddarperir gan sefydliadau allanol gan gynnwys Llywodraeth Cymru, Llywodraeth Cymru - cyrff cyhoeddus nodedig a chyrrff anlywodraethol a gwasanaethau iechyd adrannol quasi ar effeithiolrwydd darparu gwasanaethau'r Cyngor. Adrodd i gyfarfod priodol o'r Cabinet neu'r Cyngor ar ei ganfyddiadau a gwneud argymhellion ar fesurau a allai wella perfformiad yr Awdurdod yn y maes hwn.
Gwasanaethau Cymdogaeth, Y Pwyllgor Cefn Gwlad a Chynllunio Penderfynir aelodaeth y Cyngorydd gan y Cyngor 2 Aelod Cyfetholedig a benodir yn gyhoeddus (heb bleidleisio) 1 Aelod Cyfetholedig y Sector Gwirfoddol (heb bleidleisio). 1 Fforwm Ieuencid Aelod Cyfetholedig (heb bleidleisio)	Craffu, mesur a hyrwyddo gwelliant yn weithredol ym mherfformiad y Cyngor wrth ddarparu gwasanaethau a chydymffurfio â pholisïau, nodau ac amcanion y Cyngor mewn meysydd i gynnwys - • Rheoli Gwastraff; • Glanhau Amgylcheddol • Priffyrdd a Pheirianeg; • Rheoli Fflyd; • Cynnal a Chadw Tiroedd; • Glanhau Stryd / Trefi Taclus; • Parciau a Gwasanaethau Profedigaeth; • Rheoli Datblygu; • Rheoli Adeiladu a Strwythurau Peryglus; • Polisi Cynllunio; • Treftadaeth Adeiledig, • Tirlun; Ecolleg;

Pwyllgor ac Aelodaeth	Rôl a chwmpas
	• Bioamrywiaeth; • Datgarboneiddio • Systemau Gwybodaeth Ddaearyddol a Asesu effaith partneriaethau ag adnoddau a gwasanaethau a ddarperir gan sefydliadau allanol gan gynnwys Llywodraeth Cymru, cyrff cyhoeddus a noddir gan Lywodraeth Cymru a chyrrff anllywodraethol a gwasanaethau iechedd led-adrannol ar effeithiolrwydd darparu gwasanaethau'r Cyngor. Adrodd i gyfarfod priodol o'r Cabinet neu'r Cyngor ar ei ganfyddiadau a gwneud argymhellion ar fesurau a allai wella perfformiad yr Awdurdod yn y maes hwn.
Pwyllgor Dysgu a LGES (Gwasanaeth Addysg Llywodraeth Leol) Penderfynir aelodaeth y Cynghorydd gan y Cyngor 2 Aelod Cyfetholedig a benodir yn gyhoeddus (heb bleidleisio) 1 Aelod Cyfetholedig y Sector Gwirfoddol (heb bleidleisio). Cynrychiolwyr addysg fel y dangosir yn Rheolau'r Weithdrefn Graffu. 1 Fforwm Ieuenctid Aelod Cyfetholedig (heb bleidleisio)	Craffu, mesur a hyrwyddo gwelliant yn weithredol ym mherfformiad y Cyngor wrth ddarparu gwasanaethau a chydymffurfio â pholisïau, nodau ac amcanion y Cyngor mewn meysydd i wella ysgolion; • Cynhwysiant a Llywodraethu; • Gwasanaethau Cynllunio a Chefnogi Ysgolion; • Anghenion Dysgu Ychwanegol; • Cynhwysiant a Lles; • Gwasanaethau Llywodraethwyr; • Gwybodaeth Ysgol / Capita One; • Derbyniadau a lleoedd ysgol; • Rheoli ysgolion ac adnoddau ysgolion yn lleol; • Arlwyriaeth; Iechyd a Diogelwch / Glanhau (Ysgolion) Asesu effaith partneriaethau ag adnoddau a gwasanaethau a ddarperir gan sefydliadau allanol gan gynnwys Llywodraeth Cymru, cyrff cyhoeddus a noddir gan Lywodraeth Cymru a chyrrff anllywodraethol a gwasanaethau iechedd led-adrannol ar effeithiolrwydd darparu gwasanaethau'r Cyngor. Adrodd i gyfarfod priodol o'r Cabinet neu'r Cyngor ar ei ganfyddiadau a gwneud argymhellion ar fesurau a allai wella perfformiad yr Awdurdod yn y maes hwn.
Pwyllgor Cefnogaeth Gorfforaethol ac Adnoddau Penderfynir aelodaeth y Cynghorydd gan y Cyngor 2 Aelod Cyfetholedig a benodir yn gyhoeddus (heb bleidleisio)	Craffu, mesur a hyrwyddo gwelliant yn weithredol ym mherfformiad y Cyngor o ran darparu gwasanaethau a chydymffurfio â pholisïau, nodau ac amcanion y Cyngor yn y meysydd gan gynnwys

Pwyllgor ac Aelodaeth	Rôl a chwmpas
1 Aelod Cyfetholedig y Sector Gwirfoddol (heb bleidleisio). 1 Fforwm Ieuenctid Aelod Cyfetholedig (heb bleidleisio) Bydd y pwyllgor craffu hwn yn ymgymryd â rôl Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yr Awdurdod	• Cyfathrebu Corfforaethol; • Technoleg Gwybodaeth; • Argraffu a Dylunio; • Newid / Trawsnewid Busnes; • Cyfrifeg; • Yswiriant; Caffael; • Credydwyr; Cyllid Corfforaethol; • Canolfan Cyswllt Cwsmeriaid; • Cymorth Gwasanaeth; • Gweinyddu Parcio, Gorfodi a Strategaeth; • Rheoli risg; • Cydraddoldeb/heneiddio'n dda; • Yr iaith Gymraeg; • Refeniw (Treth Cyngor, Dyledwyr, Casglu Arian); • Buddion; • Archwilio Rhanbarthol; • Cyfreithiol; • Gwasanaethau Democrataidd; • Gwasanaethau Perfformiad a Chraffu (gan gynnwys cynllunio corfforaethol); a • Llywodraethu Gwybodaeth (Rhyddid Gwybodaeth a GDPR) a Asesu effaith partneriaethau ag adnoddau a gwasanaethau a ddarperir gan sefydliadau allanol gan gynnwys Llywodraeth Cymru, cyrff cyhoeddus a noddir gan Lywodraeth Cymru a chyrrff anllywodraethol a gwasanaethau ieuchyd led-adrannol ar effeithiolrwydd darparu gwasanaethau'r Cyngor. Adrodd i gyfarfod priodol o'r Cabinet neu'r Cyngor ar ei ganfyddiadau a gwneud argymhellion ar fesurau a allai wella perfformiad yr Awdurdod yn y maes hwn.
Pwyllgor Adfywio, Gwarchod y Cyhoedd a Thai Penderfynir aelodaeth y Cynghorydd gan y Cyngor 2 Aelod Cyfetholedig a benodir yn gyhoeddus (heb bleidleisio) 1 Aelod Cyfetholedig y Sector Gwirfoddol (heb bleidleisio). 1 Fforwm Ieuenctid Aelod Cyfetholedig (heb bleidleisio) Bydd y pwyllgor craffu hwn yn ymgymryd â rôl Pwyllgor	Craffu, mesur a hyrwyddo gwelliant yn weithredol ym mherfformiad y Cyngor o ran darparu gwasanaethau a chydymffurfio â pholisïau, nodau ac amcanion y Cyngor mewn meysydd i gynnwys • Adfywio corfforol; • Datblygu Economaidd; • Twristiaeth; • Gwasanaethau Cyflogaeth / Cyflogadwyedd; • Cyllid allanol; • Cynllun Rheoli Cyrchfan; • Diogelu'r Cyhoedd a Thai; • Gwasanaethau Tai (Strategol/Datrysiadau Tai/Digartrefedd); • Ardal Adnewyddu Tai;

Pwyllgor ac Aelodaeth	Rôl a chwmpas
<i>Trosedd ac Anhrefn yr Awdurdod</i>	• Datblygu Chwaraeon, Hamdden a Diwylliant / Ymddiriedolaeth Hamdden / Ffyrdd lach o Fyw; • Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl; • Trwyddedu; • Safonau Masnach; • Iechyd yr Amgylchedd; • Gorfodi amgylcheddol (gan gynnwys tipio anghyfreithlon); • Y Cartref i'r Ysgol / Cludiant â chymhorthdal; • Gwasanaeth y Gofrestrfa; • Diogelwch cymunedol. • CCTV / Llinell Bywyd; • Cynllunio Argyfwng; • Ystadau a Rheoli Asedau • Partneriaethau; Datblygu Chwaraeon, Hamdden a Diwylliant / Ymddiriedolaeth Hamdden / Ffyrdd o Fyw'n lach; a • Masnacheiddio a Chaffael Asesu effaith partneriaethau ag adnoddau a gwasanaethau a ddarperir gan sefydliadau allanol gan gynnwys Llywodraeth Cymru, cyrff cyhoeddus a noddir gan Lywodraeth Cymru a chyrff anllywodraethol a gwasanaethau iechyd led-adrannol ar effeithiolrwydd darparu gwasanaethau'r Cyngor. Adrodd i gyfarfod priodol o'r Cabinet neu'r Cyngor ar ei ganfyddiadau a gwneud argymhellion ar fesurau a allai wella perfformiad yr Awdurdod yn y maes hwn. Bod yn Bwyllgor Trosedd ac Anhrefn y Cyngor fel sy'n ofynnol gan Ddeddf yr Heddlu a Chyfiawnder 2006 ac unrhyw ailddeddfiad neu addasiad ohono; ac fel cynrychiolydd llawn y Cyngor i arfer yr holl bwerau a swyddogaethau a ganiateir o dan y Ddeddf honno.
Cydbwyllgor Craffu <i>(pob un o'r 5 Pwyllgor Craffu)</i> Cadeirydd y Pwyllgor hwn fydd Cadeirydd y Pwyllgor Craffu Cefnogaeth Gorfforaethol ac Adnoddau a bydd yn cynnwys holl Aelodau'r 5 pwyllgor craffu fel y dangosir uchod.	Bydd y pwyllgor hwn yn cyfarfod yn ôl yr angen ac yn ystyried eitemau sy'n berthnasol neu'n gyffredin i bob un o'r 5 pwyllgor craffu fel uchod.

Pwyllgor ac Aelodaeth	Rôl a chwmpas
Cydbwyllgor Craffu (llai na 5) Bydd y Pwyllgorau hyn yn cael eu cadeirio gan y Cadeirydd Craffu y mae ei gylch gwaith pwyllgor yn cyfateb i bortffolio'r Aelod Cabinet yn adrodd yr eitem.	Bydd y pwyllgorau hyn yn cyfarfod yn ôl yr angen ac yn ystyried eitemau sy'n berthnasol neu'n gyffredin i bob un o'r pwyllgorau craffu.

7.5 **Swyddogaethau Penodol**

a. **Datblygu Polisi ac Adolygu**

Gallai'r pwyllgorau craffu:

- gynorthwyo'r Cyngor a'r Cabinet i ddatblygu ei Fframwaith Cyllideb a Pholisi drwy ddadansoddi'n fanwl faterion polisi;
- cynnal ymchwil, ymgynghori cymunedol ac ymgynghori arall wrth ddadansoddi materion polisi ac opsiynau posibl;
- holi Aelodau'r Cabinet a/neu Bwyllgorau a Chyfarwyddwyr y Cyngor ynghylch eu barn ar faterion a chynigion sy'n effeithio ar yr ardal;
- cysylltu â sefydliadau allanol eraill sy'n gweithredu yn yr ardal, boed yn genedlaethol, rhanbarthol neu leol, i sicrhau bod budd pobl leol yn cael ei wella drwy gydweithio;
- ystyried effaith polisiâu i asesu a ydynt wedi gwneud gwahaniaeth; a
- ystyried a gweithredu mecanweithiau i annog a gwella cyfranogiad cymunedol yn y gwaith o ddatblygu polisi.

b. **Craffu**

Gallai'r pwyllgorau craffu:

- adolygu a chraffu ar benderfyniadau a pherfformiad y Cabinet a/neu Bwyllgorau a Swyddogion y Cyngor mewn perthynas â phenderfyniadau unigol a thros amser;
- adolygu a chraffu ar berfformiad y Cyngor mewn perthynas â'i amcanion polisi, targedau perfformiad a/neu feysydd gwasanaeth penodol;
- holi Aelodau'r Cabinet a/neu Bwyllgorau a Chyfarwyddwyr y Cyngor ynghylch eu penderfyniadau a'u perfformiad, p'un a ydynt yn gyffredinol o'u cymharu â chynlluniau a thargedau gwasanaeth dros gyfnod o amser, neu mewn perthynas â phenderfyniadau, mentrau neu brosiect penodol;
- gwneud argymhellion i'r Cabinet a/neu'r Pwyllgor a/neu'r Cyngor priodol sy'n deillio o ganlyniad i'r broses graffu;
- adolygu a chraffu ar berfformiad cyrff cyhoeddus eraill yn yr ardal a gwahodd adroddiadau ganddynt drwy ofyn iddynt fynd i'r afael â'r Pwyllgorau Craffu a phobl leol am eu gweithgareddau a'u perfformiad; a
- holi a chasglu tystiolaeth gan unrhyw berson (gyda'i gydsyniad).

c. **Craffu ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf**

Gallai'r pwyllgorau craffu:

- (i) adolygu neu graffu ar benderfyniadau a wnaed, neu gamau eraill a gymerwyd, gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf;
- (ii) adolygu neu graffu ar drefniadau llywodraethu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf;
- (iii) gwneud adroddiadau neu argymhellion i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf mewn perthynas â swyddogaethau neu drefniadau llywodraethu'r bwrdd;
- (iv) ystyried materion o'r fath sy'n ymwneud â'r bwrdd ag y caiff Gweinidogion Cymru gyfeirio ato ac i adrodd i Weinidogion Cymru yn unol â hynny;
- (v) copi o adroddiadau i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf ynghylch swyddogaethau a threfniadau llywodraethu'r bwrdd i: -
 - Gweinidogion Cymru;
 - Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru; a
 - Archwilydd Cyffredinol Cymru; a
- (vi) ei gwneud yn ofynnol i un neu fwy o'r rhai sy'n bresennol ym Mwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf, neu unrhyw un a ddynodwyd gan berson o'r fath, fynychu cyfarfod o'r Pwyllgor Craffu a rhoi esboniadau iddo am faterion o'r fath y gall eu nodi.

d. Cyllid

Gall Pwyllgorau Craffu arfer cyfrifoldeb cyffredinol am y cyllid sydd ar gael iddynt.

e. Adroddiad Blynyddol

Rhaid i'r Pwyllgorau Craffu adrodd yn flynyddol i'r Cyngor Llawn ar eu gwaith gydag argymhellion ar gyfer eu rhaglen waith yn y dyfodol a dulliau gweithio diwygiedig os yw'n briodol.

7.6 Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Un o rolau Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd o dan adran 8 o'r Mesur yw hyrwyddo rôl Pwyllgorau Craffu'r Cyngor a hyrwyddo cefnogaeth ac arweiniad i Aelodau'r Cyngor a Swyddogion yn gyffredinol ynghylch swyddogaethau'r Pwyllgorau Craffu.

7.7 Pwy all eistedd ar y pwyllgorau craffu?

Gall pob Cyngorydd ac eithrio Aelodau'r Cabinet fod yn Aelodau o'r Pwyllgorau Craffu. Fodd bynnag, ni all unrhyw Aelod fod yn rhan o graffu ar benderfyniadau y mae wedi ymwneud yn uniongyrchol â nhw. Disgwylir i bob aelod cyfetholedig ddilyn Cod Ymddygiad yr Awdurdod ar gyfer Aelodau ac aelodau cyfetholedig.

7.8 Cyfetholedig

- (a) Bydd gan bob Pwyllgor Craffu hawl i argymhell penodi uchafswm o saith o bobl i'r Cyngor fel cyfetholedig nad ydynt yn pleidleisio. Wrth arfer neu benderfynu p'un ai i arfer cyd-ddewis, rhaid i'r Awdurdod, o dan adran 76 o'r Mesur, roi sylw i ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru a chydymffurfio â chyfarwyddydau a roddir ganddynt.
- (b) Mae Aelodau Cyfetholedig y Sector Gwirfoddol (heb bleidleisio) yn cael eu henwebu gan Gweithredu Gwirfoddol Merthyr Tudful (VAMT) am dymor yn y swydd o ddim llai na 4 blynedd a dim mwy na 6 blynedd.
- (c) Aelodau'r Fforwm Ieuenctid Cyfetholedig (heb bleidleisio) - Mae'r penodiadau i'w cytuno ar y sail bod y cynrychiolwyr yn aelodau o Fforwm Ieuenctid Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

ac yn destun newid gan Fforwm Ieuenctid Eang Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful ei hun. Nid yw cyfnod y swydd yn llai na 4 blynedd a dim mwy na 6 blynedd.

7.9 **Cynrychiolwyr Addysg**

- a. Bydd y Pwyllgor Craffu Dysgu a LGES yn cynnwys cynrychiolwyr pleidleisio Aelodaeth o ffydd grefyddol a rhiant-lywodraethwyr, fel sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith ac arweiniad gan Senedd Cymru.
- b. Bydd y Pwyllgor Craffu Dysgu a LGES yn penodi:
 - (i) 1 cynrychiolydd esgobaeth;
 - (ii) 1 Prif gynrychiolydd Rhiant-lywodraethwr; a
 - (iii) 1 Cynrychiolydd Rhiant-lywodraethwr Uwchradd/Arbennig,
- c. a gall benodi (heb bleidleisio):
 - (i) 1 cynrychiolydd Undeb Athro; a
 - (ii) 1 Cynrychiolydd Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgol Merthyr Tudful

fel cynrychiolwyr i'r Pwyllgor, yn ogystal â'r ddau aelod Cyfetholedig a benodir gan y Cyhoedd, y Sector Gwirfoddol yn aelod cyfetholedig, ac Aelod Cyfetholedig y Fforwm Ieuenctid
- d. Gall pob un o'r 3 Cynrychiolydd Addysg (cynrychiolwyr Esgobaeth a Rhiant Llywodraethwr) bleidleisio ar faterion sy'n ymwneud yn uniongyrchol â'r swyddogaethau Addysg yn unig.

7.10 **Pwy sy'n cadeirio?**

Dilynir y trefniadau sydd wedi'u cynnwys yn adrannau 66-75 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ar gyfer penodi personau i gadeirio Pwyllgorau Craffu.

7.11 **Rôl Cadeirydd y Pwyllgor Craffu**

- a. Bydd rôl Cadeirydd Pwyllgorau Craffu yn hanfodol wrth weithredu'r dull newydd o weithio. Bydd y Cadeiryddion yn cysylltu â'r Cabinet ac yn goruchwyllo Rhaglen Waith eu Pwyllgor Craffu ac yn nodi themâu trawsbynciol sy'n codi o'r gwahanol Bwyllgorau Craffu.
- b. I grynhoi, felly, bydd y Cadeirydd yn:
 - atebol am ddarparu'r ffordd newydd o weithio ar gyfer craffu;
 - yn cyfarfod yn rheolaidd i fonitro Rhaglenni Gwaith ar gyfer eu Pwyllgor Craffu; ac
 - yn cysylltu â'r Cabinet ar faterion sy'n effeithio ar y Rhaglen Waith Craffu;

7.12 **Rhaglen Waith**

Bydd y Pwyllgorau Craffu yn gyfrifol am bennu eu Rhaglen Waith eu hunain ac wrth wneud hynny dylent ystyried dymuniadau Aelodau'r Pwyllgor hwnnw nad ydynt yn Aelodau o'r grŵp gwleidyddol mwyaf ar y Cyngor. Dylai hefyd annog cyfranogiad cymunedol wrth ddatblygu'r Rhaglen Waith. Efallai y bydd hefyd yn ystyried materion brys ac annisgwyl nad ydynt wedi'u cynnwys yn y Rhaglen Waith.

7.13 **Cyfarfodydd**

- a) Bydd y Pwyllgorau Craffu yn cyfarfod o leiaf unwaith bob chwarter.

- b) Gellir galw cyfarfodydd anghyffredin o bryd i'w gilydd er mwyn delio â galwadau i mewn (Adran 7.26) lle mae Cadeirydd Pwyllgor Craffu a 2 aelod etholedig o'r pwyllgor hwnnw (nad ydynt i gyd yn aelodau o'r un blaid wleidyddol) yn cytuno ei bod yn angenrheidiol i'r Pwyllgor Craffu hwnnw ystyried y penderfyniad a alwyd cyn cyfarfod rhaglennu nesaf y Pwyllgor.

7.14 **Cydbwyllgorau Craffu**

- a) Gellir galw Cyd-bwyllgorau Craffu o bryd i'w gilydd sy'n cynnwys dau Bwyllgor Craffu mewnol neu fwy (Adran 7.3).
- b) O dan adran 58 o'r Mesur, caniateir i reoliadau gael eu gwneud i ganiatáu neu ei gwneud yn ofynnol i ddau neu fwy o awdurdodau lleol benodi Cydbwyllgor Craffu. Mae hyn wedi'i nodi yn [Rheoliadau Awdurdodau Lleol \(Trosolwg a Chraffu ar y Cyd\) \(Cymru\) 2013](#)

7.15 **Rheolau Gweithdrefn a Dadl**

Bydd Rheolau'r Weithdrefn Graffu 7.15 i 7.29 yn berthnasol i gyfarfodydd y Pwyllgorau Craffu.

7.16 **Beth fydd y Nifer a'r Trefniadau ar gyfer Pwyllgorau Craffu?**

- a) Bydd gan y Cyngor 6 Pwyllgor Craffu wedi'u nodi yn y tabl yn Adran 7.4 a bydd yn penodi iddynt fel y mae'n ystyried sy'n briodol o bryd i'w gilydd. Gall y Pwyllgorau benodi grwpiau llai i gynnal archwiliad manwl o bynciau penodol ar gyfer adrodd yn ôl iddynt. Gellir penodi grwpiau o'r fath am gyfnod penodol pan ddaw i ben y byddant yn peidio â bodoli.
- b) Bydd cylch gorchwyl y gwahanol Bwyllgorau Craffu fel y'u diffinnir yn y tabl ar 7.4 uchod.
- c) Bydd pob Pwyllgor Craffu yn cael ei gadeirio gan Gadeirydd a benodir o aelodaeth y Pwyllgor Craffu hwnnw:
- d) Bydd Aelodaeth drawsbleidiol o'r holl Bwyllgorau Craffu;
- e) Bydd y Pwyllgorau Craffu yn ymgymryd â'r canlynol:
- (i) ymchwilio neu adolygu mater penodol yn fanwl a heb oedi, adrodd ar eu casgliadau a gwneud unrhyw argymhellion i'r Cyngor neu'r Cabinet fel y bo'n briodol;
 - (ii) cynnal ymchwil, ymgynghori cymunedol (ac arall) at ddibenion dadansoddi materion a datblygu lle bo hynny'n briodol; opsiynau posibl, drwy gysylltu â'r ardal/partneriaethau cymunedol;
 - (iii) ystyried ac adrodd ar fecanweithiau i annog a gwella cyfranogiad cymunedol wrth ddatblygu opsiynau darparu gwasanaethau;
 - (iv) holi Aelodau'r Cabinet a Swyddogion am eu safbwyntiau a'u gweithredoedd ar faterion a chynigion sy'n effeithio ar y Fwrdeistref Sirol;
 - (v) cysylltu â sefydliadau allanol eraill sy'n gweithredu yn yr ardal, boed yn genedlaethol, rhanbarthol neu leol, i sicrhau bod buddiannau pobl leol yn cael eu gwella drwy gydweithio; a
 - (vi) holi a chasglu tystiolaeth gan unrhyw berson (gyda'i ganiatâd) wrth gynnal prosesau ymchwilio ac adrodd.

7.17 **Cyfarfodydd y Pwyllgorau Craffu**

Bydd y Cyngor yn penderfynu ar gyloch o gyfarfodydd ar gyfer y Pwyllgorau Craffu, ac amser cyfarfod cyntaf pob Pwyllgor. Cytunir ar amser y cyfarfodydd dilynol yng nghyfarfod cyntaf y Pwyllgor Craffu yn dilyn Cyfarfod Cyffredinol Blyneddol y Cyngor.

7.18 **Cworwm**

- (i) Y cworwm ar gyfer y Pwyllgorau Craffu mewnol a nodir yn Adran 7.4 (ac eithrio'r Cyd-bwyllgorau) fydd o leiaf hanner aelodaeth Cynghorydd y pwyllgor sy'n gymwys i fod yn bresennol.
- (ii) Y cworwm ar gyfer unrhyw Gyd-bwyllgorau Craffu fydd o leiaf hanner aelodaeth y Cynghorydd o'r Pwyllgor sy'n gymwys i fod yn bresennol; cynnwys o leiaf un Aelod Cynghorydd o bob un o'r pwyllgorau craffu eraill.
- (iii) Bydd cworwm unrhyw bwyllgor craffu arall na sonnir amdano yn (i) i (ii) uchod fel y nodir yn Rheolau Gweithdrefn y Cyngor yn Adran 4 o'r Cyfansoddiad hwn.

7.19 **Eitemau Agenda**

- a) Bydd gan unrhyw Aelod o Bwyllgor Craffu penodol hawl i roi hysbysiad i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd eu bod yn dymuno i eitem sy'n berthnasol i swyddogaethau'r Pwyllgor hwnnw gael ei chynnwys ar yr agenda ar gyfer y cyfarfod nesaf. Dylid rhoi saith diwrnod gwaith o rybudd ynghylch yr eitem i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ynghyd â digon o wybodaeth i alluogi'r Swyddog i gynghori am natur a phwmpas yr eitem.
- b) Ar ôl derbyn cais o'r fath, cyhyd â'i fod yn fater priodol i'w ystyried, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn sicrhau ei fod yn cael ei gynnwys ar yr agenda nesaf.
- c) Bydd Pwyllgor Craffu hefyd yn ymateb, cyn gynted ag y bydd ei raglen waith yn caniatáu, i geisiadau gan y Cyngor a/neu'r Cabinet i adolygu meysydd penodol o weithgarwch y Cyngor. Pan fyddant yn gwneud hynny, bydd y Pwyllgor Craffu yn adrodd ar eu canfyddiadau ac unrhyw argymhellion yn ôl i'r Cabinet a/neu'r Cyngor. Bydd y Cyngor a/neu'r Cabinet yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Craffu o fewn mis i'w dderbyn.

7.20 **Adolygiad a Datblygiad Polisi**

- a) Mae rôl y Pwyllgorau Craffu mewn perthynas â datblygu Fframwaith Cyllideb a Pholisi y Cyngor wedi'i nodi'n fanwl yn Rheolau Gweithdrefn y Fframwaith Cyllideb a Pholisi yn Adran 15.
- b) Mewn perthynas â datblygu dull y Cyngor o ymdrin â materion eraill nad ydynt yn rhan o'i Fframwaith Cyllideb a Pholisi, gall Pwyllgorau Craffu wneud cynigion i'r Cabinet ar gyfer datblygiadau i'r graddau y maent yn ymwneud â materion o fewn eu cylch gorchwyl.
- c) Gall Pwyllgor Craffu gynnal ymholiadau ac ymchwilio i'r opsiynau sydd ar gael ar gyfer cyfeiriad yn y dyfodol o ran datblygu polisi a gall benodi cynghorwyr ac aseswyr i'w cynorthwyo gyda'r broses hon. Gallant fynd ar ymweliadau safle, cynnal arolygon cyhoeddus, cynnal cyfarfodydd cyhoeddus, comisiynu ymchwil a gwneud popeth arall y maent yn ei ystyried yn rhesymol angenrheidiol i lywio eu trafodaethau. Efallai y byddant yn gofyn i dystion fod yn bresennol i roi sylwadau ar unrhyw faterion sy'n cael eu hystyried a gallant dalu ffi a threuliau rhesymol i unrhyw gynghorwyr, aseswyr a thystion am wneud hynny.

7.21 **Adroddiadau gan y Pwyllgorau Craffu**

- a) Bydd pob adroddiad ffurfiol gan y Pwyllgor Craffu yn cael ei gyflwyno i'w ystyried gan y Cabinet (os yw'r cynigion yn gyson â'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi presennol), neu i'r Cyngor fel y bo'n briodol (e.e. os byddai'r argymhelliad yn gofyn am ymadawiad o'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi y cytunwyd arno neu newid iddo).
- b) Os na all Pwyllgor Craffu gytuno ar un adroddiad terfynol unigol i'r Cyngor neu'r Cabinet fel y bo'n briodol, gellir paratoi a chyflwyno adroddiad lleiafrifol i'w ystyried gan y Cyngor neu'r Cabinet gyda'r adroddiad mwyafrifol.
- c) Bydd y Cyngor neu'r Cabinet yn ystyried adroddiad Pwyllgor Craffu o fewn mis i'r dyddiad y caiff ei gyflwyno i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

7.22 **Sicrhau bod y Cabinet yn ystyried Adroddiadau Craffu**

- a) Bydd yr agenda ar gyfer cyfarfodydd y Cabinet yn cynnwys eitem o'r enw "Materion sy'n Codi o Graffu". Bydd adroddiadau'r Pwyllgorau Craffu a gyfeirir at y Cabinet yn cael eu cynnwys yn yr agenda.
- b) Pan fydd y Cabinet wedi dirprwyo pŵer i Aelod unigol arall o'r Cabinet, bydd Pwyllgor Craffu yn cyflwyno copi o'i adroddiad iddynt i'w ystyried. Mae'n rhaid i'r Aelod sydd â phŵer gwneud penderfyniadau dirprwyedig ystyried yr adroddiad ac ymateb yn ysgrifenedig i'r Pwyllgor Craffu. Anfonir copi o'u hymateb ysgrifenedig at yr Arweinydd. Efallai y gofynnir i'r Aelod hefyd fynychu cyfarfod o'r Pwyllgor Craffu hwnnw yn y dyfodol i gyflwyno ei ymateb.

7.23 **Pwyllgorau Hawliau Aelodau Craffu i Ddogfennau**

- a) Yn ogystal â'u hawliau fel cynghorwyr, mae gan Aelodau Pwyllgorau Craffu yr hawl ychwanegol i ddogfennau, ac i rybudd o gyfarfodydd fel y nodir yn y Rheolau Mynediad at Weithdrefnau Gwybodaeth yn Adran 15 y Cyfansoddiad hwn.
- b) Nid oes dim yn y paragraff hwn yn atal cyswllt manylach rhwng y Cabinet a'r Pwyllgorau Craffu fel y bo'n briodol, yn dibynnu ar y mater penodol sy'n cael ei ystyried.

7.24 **Aelodau a Swyddogion yn rhoi sylw**

- a) Gall y Pwyllgorau Craffu graffu ac adolygu penderfyniadau a wneir neu gamau a gymerwyd mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw swyddogaeth y Cyngor. Yn ogystal ag adolygu dogfennau, wrth gyflawni'r rôl Craffu, gall ei gwneud yn ofynnol i unrhyw Aelod o'r Cabinet, y Prif Weithredwr a/neu unrhyw uwch swyddog fod yn bresennol cyn hynny ac egluro mewn perthynas â materion o fewn eu cylch gwaith:
 - (i) unrhyw benderfyniadau neu benderfyniadau penodol;
 - (ii) i ba raddau y mae'r camau a gymerwyd yn gweithredu polisi'r Cyngor; a/neu
 - (iii) eu perfformiad a dyletswydd y personau hynny yw bod yn bresennol os oes angen.
- b) At y diben hwn, mae uwch swyddog yn cynnwys unrhyw Gyfarwyddwr, dirprwy gyfarwyddwr ac uwch swyddogion priodol eraill. Pan fo pryderon ynghylch priodoldeb y Swyddog a ddylai fod yn bresennol, bydd y Prif Swyddog perthnasol yn trafod hyn gyda'r Cadeirydd neu'r Is-gadeirydd Craffu priodol gyda'r bwriad o gyflawni consensws.
- c) Pan fydd yn ofynnol i unrhyw Aelod neu Swyddog fynychu'r Pwyllgor Craffu o dan y ddarpariaeth hon, bydd Cadeirydd y Pwyllgor hwnnw yn hysbysu'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Bydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn hysbysu'r Aelod neu'r Swyddog, os oes angen, yn ysgrifenedig, gan roi o leiaf 10

diwrnod gwaith o rybudd o'r cyfarfod y mae'n ofynnol iddo fod yn bresennol ynddo (oni bai y cytunir yn wahanol.) Bydd unrhyw hysbysiad yn nodi natur yr eitem y mae'n ofynnol iddynt fod yn bresennol arni i roi sylw ac a yw'n ofynnol i unrhyw bapurau gael eu cynhyrchu ar gyfer y Pwyllgor.

- d) Pan fydd y cyfrif sydd i'w roi i Bwyllgor Craffu yn gofyn am lunio adroddiad, bydd yr Aelod neu'r Swyddog dan sylw yn cael digon o rybudd i ganiatáu paratoi'r dogfennau hynny.
- e) Mewn amgylchiadau eithriadol, pan na all yr Aelod neu'r Swyddog fod yn bresennol ar y dyddiad gofynnol, bydd y Pwyllgor Craffu mewn ymgynghoriad â'r Aelod neu'r Swyddog yn trefnu dyddiad arall ar gyfer mynychu.

7.25 **Presenoldeb gan eraill**

Gall Pwyllgor Craffu wahodd pobl heblaw'r bobl hynny y cyfeirir atynt ym mharagraff 7.24 uchod i fynd i'r afael ag ef, trafod materion sy'n peri pryder lleol a/neu ateb cwestiynau. Er enghraifft, efallai y bydd yn dymuno clywed gan drigolion, rhanddeiliaid ac Aelodau a Swyddogion mewn rhannau eraill o'r sector cyhoeddus a bydd yn gwahodd pobl o'r fath i fod yn bresennol. Mae presenoldeb wrth gwrs yn gwbl ddewisol.

7.26 **Galw i mewn**

Rheolau

- (a) Pan fydd penderfyniad yn cael ei wneud gan y Cabinet, Aelod unigol o'r Cabinet neu Bwyllgor y Cabinet neu o dan drefniadau ar y cyd, bydd y penderfyniad yn cael ei gyhoeddi gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, gan gynnwys lle bo'n bosibl drwy ddulliau electronig, a bydd ar gael ym mhrif swyddfeydd y Cyngor fel arfer o fewn dau ddiwrnod gwaith clir ar ôl iddo gael ei wneud. Bydd pob Aelod o'r Pwyllgor Craffu yn derbyn copïau o gofnodion yr holl benderfyniadau o'r fath o fewn yr un amserlen, gan y person sy'n gyfrifol am gyhoeddi'r penderfyniad.
- (b) Bydd yr hysbysiad hwnnw'n dwyn y dyddiad y caiff ei gyhoeddi a bydd yn nodi y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac yna y gellir ei weithredu, ar ôl i bum diwrnod gwaith clir ddod i ben ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad, oni bai bod Pwyllgor Craffu yn gwrthwynebu ac yn ei alw i mewn i'w adolygu.
- (c) Yn ystod y cyfnod hwnnw, bydd y Swyddog Monitro yn galw penderfyniad i graffu arno gan Bwyllgor Craffu os gofynnir hynny yn y fformat penodedig gan Gadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol neu unrhyw 5 Cynghorydd (nad ydynt i gyd yn aelodau o'r un blaid wleidyddol) ac yna bydd yn hysbysu'r sawl sy'n gwneud y penderfyniad am yr alwad. Byddant yn galw cyfarfod o'r Pwyllgor Craffu hwnnw ar y cyfryw ddyddiad ag y gallant ei bennu, lle y bo'n bosibl ar ôl ymgynghori â Chadeirydd neu Is-gadeirydd y Pwyllgor Craffu hwnnw, ac mewn unrhyw achos o fewn pum diwrnod gwaith clir i'r penderfyniad i alw i mewn (dim ond mewn amgylchiadau eithriadol y bydd Cadeirydd y Pwyllgor Craffu yn ystyried ymestyn y terfyn amser hwn.)
- (d) Os yw'r Pwyllgor Craffu, ar ôl ystyried y penderfyniad, yn dal i bryderu amdano, yna gall ei gyfeirio'n ôl at y corff sy'n gwneud penderfyniadau i'w ailystyried, gan nodi yn ysgrifenedig natur ei bryderon neu gyfeirio'r mater at y Cyngor Llawn. Os caiff ei gyfeirio at y penderfynwr, bydd yn ailystyried o fewn pum diwrnod gwaith clir arall, gan ddiwygio'r penderfyniad ai peidio, cyn mabwysiadu penderfyniad terfynol.

- (e) Os nad yw'r Pwyllgor Craffu yn cwrdd o fewn y cyfnod a nodir uchod yn dilyn gwrthwynebiad i'r penderfyniad, neu os yw'n cwrdd ond nad yw'n cyfeirio'r mater yn ôl at y person neu'r corff sy'n gwneud penderfyniadau, bydd y penderfyniad yn dod i rym ar ddyddiad cyfarfod y Pwyllgor Craffu, neu ddiwedd y cyfnod pellach hwnnw, pa un bynnag sydd gynharaf.
- (f) Os cyfeiriwyd y mater at y Cyngor Llawn ac nad yw'r Cyngor yn gwrthwynebu penderfyniad sydd wedi'i wneud, yna nid oes angen cymryd camau pellach, a bydd y penderfyniad yn effeithiol yn unol â'r ddarpariaeth isod. Fodd bynnag, os bydd y Cyngor yn gwrthwynebu, bydd y Cyngor yn cyfeirio unrhyw benderfyniadau y mae'n eu gwrthwynebu'n ôl i'r person neu'r corff sy'n gwneud penderfyniadau, ynghyd â barn y Cyngor ar y penderfyniad. Bydd y corff neu'r person hwnnw sy'n gwneud penderfyniadau yn dewis p'un ai i ddiwygio'r penderfyniad ai peidio cyn dod i benderfyniad terfynol a'i weithredu. Pan wnaed y penderfyniad gan y Cabinet yn ei gyfarwydd, neu Bwyllgor ohono, bydd cyfarfod yn cael ei gynnull i ailystyried o fewn pum diwrnod gwaith i gais y Cyngor. Pan wnaed y penderfyniad gan unigolyn, bydd yr unigolyn yn ailystyried o fewn pum diwrnod gwaith i gais y Cyngor.
- (g) Os nad yw'r Cyngor yn bodloni, neu os yw'n gwneud hynny, ond nad yw'n cyfeirio'r penderfyniad yn ôl at y corff neu'r person sy'n gwneud penderfyniadau, bydd y penderfyniad yn dod i rym ar ddyddiad cyfarfod y Cyngor neu'n dod i ben y cyfnod y dylai cyfarfod y Cyngor fod wedi'i gynnal, pa un bynnag sydd gynharaf.
- (h) Er mwyn sicrhau nad yw galw i mewn yn cael ei gam-drin, nac yn achosi oedi afresymol, mae cyfyngiadau penodol i'w gosod ar ei ddefnydd. Dyma'r rhain:
 - (i) Caiff Pwyllgor Craffu alw i mewn dim ond tri phenderfyniad am bob cyfnod o dri mis;
 - (ii) mae angen pum Aelod o leiaf ddau grŵp gwleidyddol er mwyn i benderfyniad gael ei alw i mewn;
 - (iii) unwaith y bydd Aelod wedi llofnodi cais am alwad i mewn o dan y paragraff hwn, ni chaiff wneud hynny eto nes bod y cyfnod o dri mis wedi dod i ben.
 - (iv) Ni chaiff unrhyw Aelod Cyfetholedig Addysg adrodd bod penderfyniad yn cael ei alw i mewn.
- (i) Gall y Swyddog Monitro roi feto ar unrhyw gais am alwad i mewn os yw'n disgyn y tu allan i gylch gwaith y cynllun hwn.
- (j) Ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol, rhaid i bob Aelod sy'n gofyn am fater gael ei alw i mewn fynychu'r cyfarfod lle mae'r mater yn cael ei ystyried.

7.27 **Galw i Mewn ar Frys**

- a) Ni fydd y weithdrefn galw i mewn a nodir uchod yn berthnasol pan fo'r penderfyniad sy'n cael ei wneud gan y Cabinet yn un brys. Bydd penderfyniad yn un brys os byddai unrhyw oedi sy'n debygol o gael ei achosi gan y broses galw i mewn, er enghraifft, yn niweidio'n ddifrifol fuddiannau cyhoeddus y Cyngor neu fuddiannau cyhoeddus eraill. Bydd y cofnod o'r penderfyniad, a'r hysbysiad y gwneir y penderfyniad yn gyhoeddus, yn nodi a yw'r penderfyniad, ym marn y person neu'r corff sy'n gwneud penderfyniadau, yn un brys, ac felly nid yw'n destun galw i mewn. Rhaid i'r Maer gytuno bod y penderfyniad a gynigir yn rhesymol o dan yr holl amgylchiadau ac iddo gael ei drin fel mater o frys. Yn absenoldeb y Maer, bydd angen caniatâd y Dirprwy Faer. Yn absenoldeb y ddau, dylai'r Prif Weithredwr neu ganiatâd ei enwebai fod yn

ofynnol. Rhaid rhoi gwybod am benderfyniadau a wneir ar frys yng nghyfarfod nesaf y Cyngor, ynghyd â'r rhesymau dros frys.

- b) Bydd gweithrediad y darpariaethau sy'n ymwneud â galw i mewn a brys yn cael ei fonitro'n flynyddol ac adroddiad a gyflwynir i'r Cyngor gyda chynigion i'w hadolygu os oes angen.

7.28 Chwip y Blaid

Os yw Aelod o Bwyllgor Craffu yn ddarostyngedig i chwip plaid mewn perthynas â mater i'w ystyried ganddo, rhaid i'r Aelod hwnnw ddatgan bodolaeth y chwip a'i natur cyn dechrau trafodaethau ar y mater. Bydd y datganiad, a manylion y trefniadau chwipio, yn cael eu cofnodi yng nghofnodion y cyfarfod. Yn y rheol hon, ystyr "chwip y blaid" yw unrhyw gyfarwyddyd a roddir gan neu ar ran grŵp gwleidyddol i unrhyw Gynghorydd sy'n aelod o'r grŵp hwnnw o ran sut y bydd y Cynghorydd hwnnw'n siarad neu'n pleidleisio ar y dull penodol gerbron y Cyngor neu unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor, neu'r cais neu'r bygythiad i gyflenwi unrhyw gosb gan y grŵp mewn perthynas â'r Cynghorydd hwnnw pe bai'n siarad neu'n pleidleisio yn y modd penodol hwnnw.

7.29 Gweithdrefn yng Nghyfarfodydd y Pwyllgor Craffu

- a) Bydd Pwyllgor Craffu yn ystyried y busnes canlynol:
- datganiadau o ddiddordeb;
 - ystyried unrhyw fater a gyfeirir at y Pwyllgor Craffu hwnnw am benderfyniad mewn perthynas â galw i mewn i benderfyniad;
 - ymatebion y Cabinet i adroddiadau'r Pwyllgor Craffu hwnnw;
 - Fel arall, mae'r busnes wedi'i nodi ar agenda'r cyfarfod.
- b) Bydd y Rheolau Gweithdrefn mewn Pwyllgor Craffu yr un fath â Rheolau Gweithdrefn y Cyngor ac eithrio y gall Cadeirydd y cyfarfod ganiatáu llacio'r rheolau trafod er mwyn galluogi cyfraniad llawn gan y rhai sy'n mynychu'r cyfarfod, boed hynny fel Aelodau Pwyllgor Craffu neu mewn unrhyw swyddogaeth arall sy'n caniatáu iddynt gyfrannu at werth y cyfarfod.
- c) Gall Pwyllgor Craffu ofyn i bobl fod yn bresennol i roi tystiolaeth neu ateb cwestiynau am unrhyw eitemau ar eu hagenda. Dylid cynnal cyfarfodydd yn unol â'r egwyddorion canlynol:
- bod y busnes yn cael ei gynnal yn deg, a bod holl Aelodau'r Pwyllgor Craffu yn cael cyfle i ofyn cwestiynau i'r rhai sy'n mynychu, a chyfrannu a siarad;
 - bod y rhai sy'n cynorthwyo drwy roi tystiolaeth yn cael eu trin â pharch a chwarteisi;
 - bod y busnes yn cael ei gynnal mor effeithlon â phosibl.
- c) Yn dilyn unrhyw ymchwiliad neu adolygiad, bydd Pwyllgor Craffu yn paratoi adroddiad, i'w gyflwyno i'r Cabinet a/neu'r Cyngor fel y bo'n briodol a bydd yn cyhoeddi ei adroddiad a'i ganfyddiadau.

7.30 Materion o fewn cylch gwaith mwy nag un Pwyllgor Craffu

Pan fo mater i'w ystyried gan Bwyllgor Craffu hefyd o fewn cylch gwaith un neu fwy o Bwyllgorau Craffu eraill, cynhelir cyfarfod craffu ar y cyd. Pan gynhelir Pwyllgor Craffu ar y cyd â'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, cadeirydd y pwyllgor fydd cadeirydd y Pwyllgor Craffu fel arall penodir cadeirydd yn unol â 7.10 uchod.

7.31 Cynghorydd yn galw am weithredu

- (a) Mae'r Galwad am Weithredu Cynghorydd yn fecanwaith ar gyfer galluogi Aelodau etholedig i ddod â materion o bryder lleol i sylw'r Cyngor drwy'r broses Graffu. Dylai fod yn opsiwn o "ddewis olaf".
- (b) Gall unrhyw Aelod ofyn i eitem gael ei rhoi ar agenda Pwyllgor Craffu i'w hystyried.
- (c) Mae'r weithdrefn ar gyfer delio â Galwad am Weithredu wedi'i nodi yn Galwad am Weithredu Cynghorydd - gellir cael arweiniad i Gynghorwyr gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

7.32 Rheolau ar gyfer Taliadau Cyd-etholedig

- (a) Dynodwyd y Swyddog Monitro fel y "swyddog priodol" a bydd yn penderfynu ar amser paratoi, amser teithio a hyd y cyfarfod, bydd y ffi yn cael ei thalu ar sail y penderfyniad hwn.
- (b) Gall y Swyddog Monitro benderfynu ymlaen llaw a yw cyfarfod wedi'i raglennu am ddiwrnod llawn a bydd y ffi yn cael ei thalu ar sail y penderfyniad hwn hyd yn oed os yw'r cyfarfod yn gorffen cyn i bedair awr fynd heibio.
- (c) Diffinnir cyfarfod hanner diwrnod fel hyd at 4 awr.
- (d) Diffinnir cyfarfod diwrnod llawn fel dros 4 awr.
- (e) Bydd Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd yn paratoi ac yn cadw at y rheolau diweddaraf. Bydd rheolau o'r fath yn cael eu galw'n "Rheolau ar gyfer Taliadau i Gyfetholedig ar holl Bwyllgorau'r Cyngor" a byddant yn cynnwys cyfraddau talu cyfredol. Bydd y Rheolau'n cael eu darparu i bob Cyfetholedig cyn dechrau eu cyfranogiad ar Bwyllgor y Cyngor.

ADRAN 8

8 Y PWYLLGOR SAFONAU

Cyfansoddiad

8.1 Aelodaeth

Mae'r Pwyllgor Safonau yn cynnwys naw Aelod. Mae ei aelodaeth yn cynnwys:

- a) 5 Aelod "annibynnol," nad ydynt naill ai'n Gyngorydd neu'n Swyddog neu'n briod i Gyngorydd neu Swyddog y Cyngor hwn neu unrhyw Awdurdod perthnasol arall fel y'u diffinnir gan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, a benodir yn unol â'r weithdrefn a nodir yn Rheoliadau Pwyllgorau Safonau (Cymru) 2001 (fel y'u diwygiwyd);
- b) Tri Chyngorydd heblaw'r Arweinydd a dim mwy nag un Aelod o'r Weithrediaeth; a
- c) Aelod o'r Cyngor Cymuned.

8.2 Tymor yn y rôl

- a) Caiff Aelodau Annibynnol eu penodi am gyfnod o ddim llai na phedwar a dim mwy na chwe blynedd a gellir eu hailbenodi am dymor yn olynol.
- b) Bydd gan aelodau awdurdodau lleol sy'n aelodau o'r Pwyllgor Safonau dymor yn y swydd tan yr etholiad llywodraeth leol arferol nesaf yn dilyn eu penodiad. Gellir eu hailbenodi am un tymor olynol arall.

8.3 Cworwm

Bydd cyfarfod o'r Pwyllgor Safonau ond yn cael ei gworeiddio pan:

- a) mae o leiaf tri Aelod, gan gynnwys y Cadeirydd, yn bresennol; a
- b) Mae o leiaf hanner yr Aelodau sy'n bresennol (gan gynnwys y Cadeirydd) yn Aelodau Annibynnol.

8.4 Pleidleisio

Bydd gan Aelodau Annibynnol ac Aelodau'r Cyngor Cymuned hawl i bleidleisio mewn cyfarfodydd.

8.5 Cadeirydd y Pwyllgor

- a) Dim ond Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Safonau all fod yn gadeirydd.
- b) Bydd y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd yn cael eu hethol gan Aelodau'r Pwyllgor Safonau ar gyfer pa un bynnag yw'r cyfnod byrraf o:
 - (i) Ddim yn llai na phedair blynedd neu ddim mwy na chwe blynedd; neu
 - (ii) tan y daw cyfnod swydd yr Aelod Annibynnol i ben.

8.6 Rôl a swyddogaeth

Bydd gan y Pwyllgor Safonau y swyddogaethau a'r swyddogaethau canlynol:

- a) hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan gynghorwyr ac Aelodau cyfetholedig yr Awdurdod (gan gynnwys cynrychiolwyr eglwys a rhieni lywodraethwyr);
- b) cynorthwyo'r Cynghorwyr a'r Aelodau cyfetholedig i gadw at God Ymddygiad yr Aelodau (gan gynnwys cynrychiolwyr yr eglwys a rhieni lywodraethwyr);
- c) cynghori'r Cyngor ar fabwysiadu neu adolygu Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- d) monitro ac adolygu gweithrediad Cod Ymddygiad yr Aelodau;

- e) datblygu ar gyfer argymhelliad i brotocolau lleol y Cyngor i ategu Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- f) gorfodi protocolau lleol a chymhwyso sancsiynau mewn perthynas â thorri rheolau fel y bo'n briodol;
- g) cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi Cynghorwyr a chyfethol Aelodau ar faterion yn ymwneud â Chod Ymddygiad yr Aelodau a phrotocolau lleol (os o gwbl);
- h) rhoi gollyngiadau i Gynghorwyr, aelodau cyfetholedig a chynrychiolwyr yr eglwys a rhieni lywodraethwyr o ofynion sy'n ymwneud â diddordebau a nodir yng Nghod Ymddygiad yr Aelodau a phrotocolau lleol cysylltiedig;
- i) ymdrin ag unrhyw adroddiadau gan dribiwnlys achos neu dribiwnlys achos dros dro, ac unrhyw adroddiad gan y Swyddog Monitro ar unrhyw fater a gyfeirir at y swyddog hwnnw gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.;
- j) adolygu, diwygio a gwneud darpariaethau ychwanegol i'r Protocol ar gysylltiadau Aelodau/Swyddogion;
- k) adolygu, diwygio a gwneud darpariaethau ychwanegol i'r Protocol ar gysylltiadau Aelodau/Swyddogion;
- l) adolygu, diwygio a gwneud darpariaethau ychwanegol i'r Protocol ar gysylltiadau Aelodau/Swyddogion;
- m) arfer (a) i (l) uchod mewn perthynas â'r Cyngor Cymuned yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn ei ardal ac aelodau'r Cyngor Cymuned.

8.7 **Adroddiad Blynyddol**

- a) Cyn gynted â phosibl ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol, rhaid i'r Pwyllgor Safonau gyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor.
- b) Rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys: -
 - i. disgrifiad o sut mae'r Pwyllgor Safonau wedi cyflawni ei swyddogaethau;
 - ii. crynodeb o unrhyw adroddiadau ac argymhellion a gyfeiriwyd at y Pwyllgor Safonau o dan Bennod 3 o Ran 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000;
 - iii. crynodeb o'r camau y mae'r Pwyllgor Safonau wedi'u cymryd ar ôl ystyried yr adroddiadau a'r argymhellion y cyfeirir atynt yn (b) uchod;
 - iv. crynodeb o unrhyw hysbysiadau a roddwyd i'r Pwyllgor Safonau o dan Bennod 4 o Ran 4 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000; a
 - v. asesiad y Pwyllgor Safonau o'r graddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau o'u grŵp ac i gydweithredu â'r Pwyllgor Safonau wrth arfer swyddogaethau'r Pwyllgor Safonau; a
 - vi. unrhyw argymhellion y mae'r Pwyllgor Safonau o'r farn ei bod yn briodol eu gwneud i'r Cyngor ynghylch unrhyw fater sy'n dod o fewn swyddogaethau'r Pwyllgor

8.8 **Rhaglen Waith**

Bydd y Pwyllgor yn paratoi rhaglen waith, a fydd yn cael ei hadolygu a'i chymeradwyo ym mhob cyfarfod Pwyllgor.

8.9 **Cydbwyllgor Safonau**

Gall y Cyngor sefydlu pwyllgor safonau ar y cyd gydag un neu fwy o awdurdodau lleol er mwyn cyflawni swyddogaethau statudol y Pwyllgor Safonau.

8.10 **Rheolau Gweithdrefn a Dadl**

- (a) Bydd Rheolau Gweithdrefn y Cyngor yn Adran 4 yn berthnasol i gyfarfodydd Aelodau'r Pwyllgor Safonau.
- (b) Wrth ystyried ymddygiad Cynghorwyr unigol, bydd y gweithdrefnau a amlinellir yn Atodiad 3 i Adran 19 yn berthnasol.

8.11 **Rheolau ar gyfer Taliadau Cyf-etholedig**

- (a) Dynodwyd y Swyddog Monitro fel y "swyddog priodol" a bydd yn penderfynu ar amser paratoi, amser teithio a hyd y cyfarfod, bydd y ffi yn cael ei thalu ar sail y penderfyniad hwn.
- (b) Gall y Swyddog Monitro benderfynu ymlaen llaw a yw cyfarfod wedi'i raglennu am ddiwrnod llawn a bydd y ffi yn cael ei thalu ar sail y penderfyniad hwn hyd yn oed os yw'r cyfarfod yn gorffen cyn i bedair awr fynd heibio.
- (c) Diffinnir cyfarfod hanner diwrnod fel hyd at 4 awr.
- (d) Diffinnir cyfarfod diwrnod llawn fel dros 4 awr.
- (e) Bydd Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd yn paratoi ac yn cadw at y rheolau diweddaraf. Bydd rheolau o'r fath yn cael eu galw'n "Rheolau ar gyfer Taliadau i Gyfetholedig ar holl Bwyllgorau'r Cyngor" a byddant yn cynnwys cyfraddau talu cyfredol. Bydd y Rheolau'n cael eu darparu i bob Cyfetholedig cyn dechrau eu cyfranogiad ar Bwyllgor y Cyngor.

ADRAN 9

9 PWYLLGORAU RHEOLEIDDIO

9.1 Pwyllgorau Rheoleiddio ac Eraill

Bydd y Cyngor yn penodi'r Pwyllgorau i gyflawni'r swyddogaethau a nodir yn Adran 14 y Cyfansoddiad hwn.

9.2 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- a) Bydd y Cyngor yn penodi Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i gyflawni'r swyddogaethau a ddisgrifir yn Adran 14 y Cyfansoddiad hwn ac yn unol ag adrannau 81-87 o'r Mesur.
- b) Bydd y Pwyllgor yn cynnwys dwy ran o dair o Aelodau'r Cyngor ac un rhan o dair aelod nad ydynt yn Aelod o'r Cyngor (aelodau lleyg). Ni chaiff mwy nag un aelod o'r Pwyllgor fod yn aelod o'r Cabinet (ac ni ddylai fod yn Arweinydd y Cabinet) nac yn Gynorthwydd i'r Weithrediaeth, er na fydd gan y Pwyllgor unrhyw Aelodau Cabinet na Chynorthwyr i'r Pwyllgor Gwaith ymhlith ei aelodaeth.
- c) Bydd y Cyngor yn penodi Aelodau i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn unol â'r rheolau cydbwysedd gwleidyddol.
- d) Penodir Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a'r Dirprwy Gadeirydd ganddo. Rhaid i'r personau a benodir yn Gadeirydd a Dirprwy Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio fod yn aelodau lleyg.
- e) Bydd cyfarfod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cael ei gadeirio:
 - i. gan Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, neu
 - ii. os yw Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn absennol, gan y Dirprwy Gadeirydd.
 - iii. Os yw Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Dirprwy Gadeirydd yn absennol, gall y Pwyllgor benodi aelod o'r Pwyllgor nad yw'n aelod o Cabinet y Cyngor, neu'n Gynorthwydd i'r Weithrediaeth, i gadeirio'r cyfarfod.
- f) Gall aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bleidleisio ar unrhyw fater gan y Pwyllgor.
- g) Lle cynhelir y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar y cyd â Phwyllgor Craffu, cadeirydd y pwyllgor fydd cadeirydd y Pwyllgor Craffu.
- h) Bydd cworwm cyfarfod yn chwarter holl nifer yr Aelodau.

9.3 Y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

- a) Bydd y Cyngor yn penodi Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd i gyflawni'r swyddogaethau a ddisgrifir yn Adran 14 y Cyfansoddiad hwn.
- b) Bydd y Pwyllgor yn cynnwys Aelodau sy'n Gynghorwyr ond dim mwy nag un Aelod o'r Cabinet (na ddylai'r Aelod Cabinet fod yn arweinydd).
- c) Bydd y Cyngor yn penodi Aelodau i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn unol â'r rheolau cydbwysedd gwleidyddol.
- d) Penodir Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd gan y Cyngor Llawn ac ni ddylai fod yn Aelod Cabinet.
- e) Bydd aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yr un fath â'r Pwyllgor Cefnogaeth Gorfforaethol ac Adnoddau, ac eithrio'r aelodau cyfetholedig ynghyd ag aelod Portffolio'r Cabinet sy'n gyfrifol am swyddogaeth y Gwasanaethau Democrataidd.
- f) Rhaid i unrhyw Swyddog neu Aelod a alwyd i fynychu cyfarfod Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wneud hynny a rhaid iddynt ateb unrhyw gwestiynau a

ofynnir ganddynt heblaw rhai y gallent wrthod eu hateb pe baent yn y llys. Gall y Pwyllgor wahodd personau eraill i fod yn bresennol o'i flaen, ond nid oes gorfodaeth ar unrhyw un arall a wahoddir i wneud hynny.

- g) Rhaid i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd gyfarfod o leiaf unwaith y flwyddyn a rhaid iddo hefyd gwrdd os bydd y Cyngor yn penderfynu hynny, neu os yw o leiaf un rhan o dair o Aelodau'r Pwyllgor yn mynnu cynnal cyfarfod. Fel arall, gall y Pwyllgor fodloni fel y dymuna yn ddarostyngedig i'r gofynion rhybudd arferol ac yn amodol ar y gofyniad i ystyried o fewn tri mis unrhyw adroddiad a gyflwynwyd i'r Pwyllgor gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.
- h) Bydd y cworwm yn o leiaf hanner y Cyngorwyr sy'n gymwys i fod yn bresennol.

9.4 **Pwyllgorau ac is-bwyllgorau eraill**

- a) Bydd y Cyngor yn penodi'r cyfryw Bwyllgorau eraill ag y mae'n ystyried sy'n briodol i arfer ei swyddogaethau. Bydd y rhain yn cynnwys Pwyllgor Cynllunio a Thrwyddedu.
- b) Gall unrhyw Bwyllgor a benodir gan y Cyngor benodi Is-bwyllgorau a phaneli ychwanegol ar unrhyw adeg drwy gydol y flwyddyn. Bydd cylch gorchwyl a dirprwyo pwerau iddynt yn eglur ac o fewn cylch gorchwyl y Pwyllgorau penodi.

9.5 **Rheolau Gweithdrefn a Dadl**

- a) Bydd Rheolau Gweithdrefn y Cyngor yn Adran 4 yn gymwys, ac eithrio fel y nodir ym mharagraff 9.5.b isod.
- b) Bydd cyfarfod o'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ond yn cael cworwm pan fydd o leiaf hanner cyfanswm aelodau'r Pwyllgor, sydd wedi'i dalgrynnu i'r rhif cyfan agosaf, yn bresennol.

9.6 **Rheolau ar gyfer Taliadau Cyf-etholedig**

- (a) Dynodwyd y Swyddog Monitro fel y "swyddog priodol" a bydd yn penderfynu ar amser paratoi, amser teithio a hyd y cyfarfod, bydd y ffi yn cael ei thalu ar sail y penderfyniad hwn.
- (b) Gall y Swyddog Monitro benderfynu ymlaen llaw a yw cyfarfod wedi'i raglennu am ddiwrnod llawn a bydd y ffi yn cael ei thalu ar sail y penderfyniad hwn hyd yn oed os yw'r cyfarfod yn gorffen cyn i bedair awr fynd heibio.
- (c) Diffinnir cyfarfod hanner diwrnod fel hyd at 4 awr.
- (d) Diffinnir cyfarfod diwrnod llawn fel dros 4 awr.
- (e) Bydd Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd yn paratoi ac yn cadw at y rheolau diweddaraf. Bydd rheolau o'r fath yn cael eu galw'n "Rheolau ar gyfer Taliadau i Gyfetholedig ar holl Bwyllgorau'r Cyngor" a byddant yn cynnwys cyfraddau talu cyfredol. Bydd y Rheolau'n cael eu darparu i bob Cyfetholedig cyn dechrau eu cyfranogiad ar Bwyllgor y Cyngor.

ADRAN 10

10 PWYLLGORAU AR Y CYD

10.1 Cyflwyniad

Mae nifer o amgylchiadau lle mae gan y Cyngor neu'r Cabinet hawl i gyflawni rhai swyddogaethau ar y cyd ag awdurdod lleol arall.

10.2 Trefniadau i Hyrwyddo Lles

Gallai'r Cabinet er mwyn hyrwyddo lles economaidd, cymdeithasol neu amgylcheddol ei ardal:

- a) ymrwymo i drefniadau neu gytundebau gydag unrhyw berson neu gorff;
- b) cydweithredu â, neu hwyluso neu gydlynu gweithgareddau unrhyw berson neu gorff;
a
- c) arfer ar ran y person neu'r corff hwnnw unrhyw swyddogaethau sydd gan y person neu'r corff hwnnw.

10.3 Trefniadau ar y Cyd

- a) Gall y Cyngor sefydlu trefniadau ar y cyd gydag un neu fwy o awdurdodau lleol a/neu eu swyddogion gweithredol i (a) arfer swyddogaethau nad ydynt yn Swyddogaethau Gweithredol yn unrhyw un o'r awdurdodau sy'n cymryd rhan neu (b) cynghori'r Cyngor. Gall trefniadau o'r fath gynnwys penodi cyd-bwyllgor gyda'r awdurdodau lleol eraill hyn.
- b) Gall y Cabinet sefydlu trefniadau ar y cyd ag un neu fwy o awdurdodau lleol i arfer swyddogaethau sy'n Swyddogaethau Gweithredol. Gall trefniadau o'r fath gynnwys penodi cyd-bwyllgorau gyda'r awdurdodau lleol eraill hyn. Ac eithrio fel y nodir isod, neu fel y caniateir neu sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith, dim ond i gyd-bwyllgorau o'r fath y caiff y Cabinet benodi Aelodau'r Cabinet ac nid oes angen i'r Aelodau hynny adlewyrchu cyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor cyfan.
- c) Caiff y Cabinet benodi Aelodau i Gyd-bwyllgor o'r tu allan i'r Cabinet lle mae gan y Cyd-bwyllgor swyddogaethau ar gyfer rhan yn unig o ardal y Cyngor ac mae'r ardal honno'n llai na dwy ran o bump o'r awdurdod lleol hwnnw, yn ôl ardal neu boblogaeth. Mewn achosion o'r fath, gall y Cabinet benodi i'r Cyd-bwyllgor unrhyw Gynghorydd sy'n Aelod dros adran etholiadol sydd wedi'i chynnwys yn yr ardal. Nid yw gofynion cydbwysedd gwleidyddol yn berthnasol i benodiadau o'r fath.
- d) Wrth ystyried a ddylid sefydlu cyd-bwyllgor, bydd y Cyngor a'r Cabinet yn rhoi sylw i unrhyw ganllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru ynghylch sefydlu cyd-bwyllgorau a'r amgylchiadau y mae'n briodol gwneud hynny ynddynt.

10.4 Mynediad at Wybodaeth

- a) Mae'r Rheolau Mynediad at Weithdrefnau Gwybodaeth yn Adran 15 yn berthnasol.
- b) Os yw holl Aelodau Cyd-bwyllgor yn Aelodau o'r Cabinet ym mhob un o'r awdurdodau sy'n cymryd rhan, yna mae ei fynediad at drefn wybodaeth yr un fath â'r hyn sy'n berthnasol i'r Cabinet.
- c) Os yw'r Cyd-bwyllgor yn cynnwys Aelodau nad ydynt ar Gabinet unrhyw awdurdod sy'n cymryd rhan, yna bydd y Rheolau Mynediad at Wybodaeth yn Rhan VA o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1972](#) (fel y'i diwygiwyd) yn berthnasol.

10.5 Dirprwyo i ac oddi wrth Awdurdodau Lleol Eraill

- a) Gall y Cyngor ddirprwyo Swyddogaethau Anweithredol i awdurdod lleol arall neu, lle mae'r swyddogaethau hynny'n gyfrifoldeb gweithredol awdurdod lleol arall, i'r weithrediaeth honno.
- b) Gall y Cabinet ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol i awdurdod lleol arall neu weithrediaeth awdurdod lleol arall o dan rai amgylchiadau.
- c) Mae'r penderfyniad a ddylid derbyn dirprwyaeth o'r fath gan awdurdod lleol arall yn cael ei gadw i'r Cyngor Llawn ai peidio.

10.6 **Contractio Allan**

Gall y Cyngor (mewn perthynas â Swyddogaethau Anweithredol) a'r Cabinet (mewn perthynas â Swyddogaethau Gweithredol) gcontractio i swyddogaethau corff neu sefydliad arall:

- a) y caniateir i Swyddog ei arfer ac sy'n ddarostyngedig i orchymyn o dan adran 70 o [Ddeddf Dadreoleiddio a Chontractio Allan 1994](#); neu
- b) o dan drefniadau contractio lle mae'r Contractwr yn gweithredu fel Asiant y Cyngor o dan yr egwyddorion contractio arferol, ar yr amod nad oes dirprwyaeth o benderfyniadau dewisol y Cyngor.

ADRAN 11

11 CYD-BWYLLGORAU CORFFORAETHOL

11.1 Cyflwyniad

Gellir sefydlu cyd-bwyllgorau corfforaethol: -

- a) ar anogaeth Gweinidogion Cymru, i ymgymryd â thrafnidiaeth, cynllunio strategol, datblygu economaidd a/neu wella swyddogaethau addysg y Cyngor; neu
- b) ar anogaeth y Cyngor, i ymgymryd ag unrhyw un o swyddogaethau'r Cyngor.

11.2 Cyd-bwyllgorau Corfforaethol

- a) Caiff y Cyngor, ar y cyd ag un neu fwy o awdurdodau lleol eraill, wneud cais ar y cyd i Weinidogion Cymru, gan ofyn iddynt ystyried gwneud rheoliadau o dan adran 72 o [Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021 gan](#) sefydlu cyd-bwyllgor corfforaethol i arfer swyddogaeth yr awdurdodau hynny neu'r swyddogaeth lles economaidd mewn perthynas â phrif feysydd yr awdurdodau hynny.
- b) Ni fydd y Cyngor yn gwneud cais o'r fath oni bai a hyd nes y bydd wedi ymgynghori: -
 - i. pobl leol yn ardal y Cyngor;
 - ii. cynghorau cymuned yn ardal y Cyngor;
 - iii. awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol, y mae unrhyw ran ohono yn ardal y Cyngor;
 - iv. y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus;
 - v. pob undeb llafur a gydnabyddir (o fewn ystyr [Deddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur \(Cydgrynhai\) 1992](#)) gan y Cyngor; a
 - vi. unrhyw bersonau eraill y mae'r Cyngor yn ystyried eu bod yn briodol.
- c) Caiff y Cyngor, ar y cyd â phob awdurdod lleol arall ar gyfer y prif ardaloedd yn ardal cyd-bwyllgor corfforaethol, wneud cais i Weinidogion Cymru yn gofyn iddynt ystyried gwneud rheoliadau o dan adran 80 o [Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021 i](#) ddiwygio neu ddirymu rheoliadau cyd-bwyllgor sy'n sefydlu cyd-bwyllgor corfforaethol y mae'r Cyngor yn aelod ohono.
- d) Ni chaiff y Cyngor arfer y pŵer yn adran 11.2. (c) gofyn i Weinidogion Cymru ddiwygio rheoliadau cyd-bwyllgor corfforaethol er mwyn hepgor neu addasu swyddogaeth sy'n ymwneud â thrafnidiaeth, cynllunio strategol, datblygiad economaidd neu wella swyddogaethau addysg y Cyngor.

11.3 Mae'r Cyngor yn aelod o'r Cyd-bwyllgor Corfforaethol canlynol –

- Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-ddwyrain Cymru

ADRAN 12

12 SWYDDOGION

12.1 Strwythur Rheoli

a) Cyffredinol

Gall y Cyngor Llawn ymgysylltu â staff o'r fath (y cyfeirir atynt fel Swyddogion) pan y bydd yn credo ei fod yn angenrheidiol iddynt gyflawni eu swyddogaethau.

b) Prif Swyddogion

Bydd y Cyngor Llawn yn ymgysylltu â phersonau ar gyfer y swyddi canlynol, a fydd yn Gyfarwyddwyr dynodedig, sy'n cynnwys personau sy'n gweithredu dros dro yn rhinwedd y swydd honno:

Swydd	Swyddogaethau a Meysydd Cyfrifoldeb
Prif Weithredwr	• Rheolaeth gorfforaethol gyffredinol a chyfrifoldeb gweithredol gan gynnwys cyfrifoldeb rheoli cyffredinol ar gyfer pob Swyddog. • Prif gynghorydd i'r Cyngor ar bolisi cyffredinol. • Darparu cyngor proffesiynol a diduedd i bob parti yn y broses o wneud penderfyniadau i'r Cabinet, Pwyllgorau Craffu, y Cyngor Llawn a Phwyllgorau eraill. • Ynghyd â'r Swyddog Monitro, cyfrifoldeb am system o gadw cofnodion ar gyfer holl benderfyniadau'r Awdurdod (gweithredol neu fel arall.) • Cynrychioli'r Awdurdod ar gyrff partneriaeth ac allanol (fel sy'n ofynnol gan statud neu'r Cyngor.) • Gwasanaeth i'r Cyngor cyfan, ar sail wleidyddol niwtral. • Ymgymryd â chyfrifoldebau statudol y 'Swyddog Priodol' at ddibenion gweinyddiaeth ddemocrataidd y Cyngor ac eithrio pan fo darpariaethau'r gyfraith, y cynllun dirprwyo neu rannau eraill o'r Cyfansoddiad yn nodi y dylai'r swyddogaeth gael ei chyflawni gan swyddog arall. • Cyfrifoldeb rheoli llinell uniongyrchol ar gyfer yr holl gyfarwyddwyr a'r Dirprwy Brif Weithredwr • Cyflawni dyletswyddau statudol y Swyddog Cynllunio Brys, • Cyflawni dyletswyddau'r Swyddog Canlyniadau a'r Swyddog Cofrestru Etholiadol.
Dirprwy Brif Weithredwr	• Gweithio gyda'r Prif Weithredwr a swyddogion eraill yn ôl yr angen ar reoli a chydlynu strategol ac ariannol mentrau a phrosiectau ar draws y Cyngor; i ddatblygu polisiau trawswasanaeth; a chymryd cyfrifoldeb cyffredinol am gyfeiriad a pherfformiad y gwasanaethau y maent yn gyfrifol amdanynt;

Swydd	Swyddogaethau a Meysydd Cyfrifoldeb
	• Cyfrifoldeb rheoli llinell uniongyrchol dros y Pennaeth Tai ac Adfywio a Phennaeth Gwarchod y Cyhoedd, • Cyfrifoldeb rheoli llinell uniongyrchol dros y Pennaeth Tai ac Adfywio a Phennaeth Gwarchod y Cyhoedd, • Cyfrifol am swyddogaethau gan gynnwys Masnacheiddio, Prosiectau Arbennig, Eiddo Corfforaethol ac Ystadau, Tai, Adfywio Corfforol, Datblygu Economaidd, Twristiaeth, Gwasanaethau Cyflogadwyedd, Rheoli Cyrchfannau, Gwarchod y Cyhoedd a Thrwyddedu. • Cyfrifol am hyrwyddo, hyrwyddo a darparu arweinyddiaeth ar gyfer thema datblygiad strategol Corfforaethol Twf Economaidd a Masnacheiddio. • Yn absenoldeb y Prif Weithredwr i ymgymryd ag unrhyw ymateb fel sy'n ofynnol wrth gyflawni dyletswyddau statudol y Swyddog Cynllunio Brys.
Pennaeth Cyllid	• Gweithio gyda'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwyr a swyddogion eraill ar reolaeth strategol ac ariannol y Cyngor a chydlynu mentrau a phrosiectau ar draws y Cyngor; datblygu polisiau traws-wasanaeth a systemau cynllunio a rheoli ariannol a chymryd cyfrifoldeb cyffredinol am gyfeiriad a pherfformiad y gwasanaethau y maent yn gyfrifol amdanynt. • Cyfrifol am swyddogaethau TG y Cyngor. • Cyflawni dyletswyddau statudol y Prif Swyddog Cyllid a Swyddog a.151. • Refeniw, Manteision Gwasanaethau i Gwsmeriaid
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth	• Cyfrifol am swyddogaethau gan gynnwys Cynllunio, Rheoli Adeiladau, Gwasanaethau Gwastraff, Priffyrdd a Pheirianeg, Rheoli Fflyd, Cynnal a Chadw Tiroedd, Glanhau Strydoedd, Gwasanaethau Profedigaeth a Pharciau, • Yn absenoldeb y Prif Weithredwr i ymgymryd ag unrhyw ymateb fel sy'n ofynnol wrth gyflawni dyletswyddau statudol y Swyddog Cynllunio Brys. • Yn gyfrifol am hyrwyddo, hyrwyddo a darparu arweinyddiaeth ar gyfer thema datblygu strategol Corfforaethol yr Amgylchedd a Datgarboneiddio.
Cyfarwyddwr Addysg	• Cyflawni dyletswyddau statudol y Prif Swyddog Addysg. • Yn gyfrifol am swyddogaethau gan gynnwys Cymorth ac Adnoddau Cynllunio Ysgol, Gwella, Cyflawniad a Chynhwysiant a Llywodraethu Lles, Gwasanaethau Cynllunio a Chefnogi Ysgolion, Anghenion Dysgu Ychwanegol, Cynhwysiant a Lles, Gwybodaeth Ysgol, Derbyn a Lleoedd Ysgol a'r Gymraeg mewn Addysg.

Swydd	Swyddogaethau a Meysydd Cyfrifoldeb
	• Yn absenoldeb y Prif Weithredwr i ymgymryd ag unrhyw ymateb fel sy'n ofynnol wrth gyflawni dyletswyddau statudol y Swyddog Cynllunio Brys. • Yn gyfrifol am hyrwyddo, hyrwyddo a darparu arweinyddiaeth ar gyfer thema datblygiad strategol Corfforaethol Dysgu Gydol Oes a Sgiliau.
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	• Cyflawni dyletswyddau statudol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol • Cyflawni swyddogaethau statudol Cyfarwyddwr Arweiniol Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc • Yn gyfrifol am wasanaethau cymdeithasol, gofal cymunedol a swyddogaethau diogelu, • Yn gyfrifol am y Gwasanaethau Plant, gan gynnwys amddiffyn plant, diogelu, plant sy'n cael eu lletya gan y Cyngor a gwasanaethau plant sy'n derbyn gofal a mabwysiadu. Gwella llesiant plant o fewn ardal y Cyngor, yn enwedig y rhai sydd ag anghenion gofal a chymorth, • Cyfrifol am wella ansawdd y gofal a'r cymorth i blant a ddarperir yn ardal y Cyngor (gan gynnwys y canlyniadau a gyflawnir o ddarpariaeth o'r fath), • Cyfrifol am amddiffyn plant sy'n dioddef, neu sydd mewn perygl o ddioddef, camdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed (o fewn ystyr Deddf Plant 1989); • Cyfrifol am wella lles, atal ac ymyrraeth gynnar, • Cyfrifol am ddiogelu oedolion bregus sy'n dioddef, neu sydd mewn perygl o ddioddef camdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed; • Cyfrifol am wasanaethau oedolion, datblygu cymunedol, gofal cymdeithasol, a diogelu, • Yn absenoldeb y Prif Weithredwr, ymgymryd ag unrhyw ymateb fel sy'n ofynnol wrth gyflawni dyletswyddau statudol y Swyddog Cynllunio Brys. • Yn gyfrifol am hyrwyddo, hyrwyddo a darparu arweinyddiaeth ar gyfer thema datblygiad strategol Corfforaethol Tlodi, Atal a Diogelu. • Bod yn ffynhonnell cyngor i'r awdurdod ar bob mater gwasanaethau cymdeithasol a bod yn gyfrifol am wneud penderfyniadau mewn perthynas ag unigolion yn ei ardal yn unol â gofynion deddfwriaeth. • Bod yn atebol am ansawdd a darpariaeth gwasanaethau at ddibenion cyflawni swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol, gan gynnwys sicrhau bod trefniadau diogelu effeithiol ar waith.

Swydd	Swyddogaethau a Meysydd Cyfrifoldeb
	Cyfrifol am ddarparu rheolaeth effeithiol ar wasanaethau a pherfformiad, cyfeiriad strategol clir ac arweinyddiaeth broffesiynol ar gyfer staff a gwasanaethau; meithrin cydberthnasau gwaith effeithiol ag o fewn a thu allan i'r awdurdod lleol.
Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau	- Cyfrifol am Lywodraethu ac Adnoddau i gynnwys Cyllid, Refeniw a Budd-daliadau, TGCh, Adnoddau Dynol, Polisi a Gwella, Cyfreithiol, Gwasanaethau Corfforaethol a Gwasanaethau Democrataidd. - Cyflawni dyletswyddau rheoli llinell i'r 'Swyddog Priodol' ar gyfer Genedigaethau, Marwolaethau a Phriodasau. - Swyddogaethau Corfforaethol – Trawsnewid a Newid Busnes; Cynllunio Corfforaethol; Anrhydedd, enw da a chyfranogiad. - Yn absenoldeb y Prif Weithredwr i ymgymryd ag unrhyw ymateb fel sy'n ofynnol wrth gyflawni dyletswyddau statudol y Swyddog Cynllunio Brys. - Cyfrifol am hyrwyddo, hyrwyddo a darparu arweinyddiaeth ar gyfer thema datblygiad strategol Corfforaethol Cynaliadwyedd a Gwella.
Swyddog Monitro	- Cyflawni dyletswyddau statudol y Swyddog Monitro - Cyflawni rôl y "swyddog priodol" ar gyfer y "Rheolau ar gyfer Taliadau Cyfetholedig ar holl Bwyllgorau'r Cyngor.
Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd	Cyflawni dyletswyddau statudol y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

c) Swyddogion Statudol

Bydd y Cyngor yn dynodi'r swyddi canlynol fel y dangosir:

Swydd	Dynodi
Prif Weithredwr	Prif Weithredwr
Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol	Swyddog Monitro
Pennaeth Cyllid	Prif Swyddog Cyllid a Swyddog A.151
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	Cyfarwyddwr Arweiniol Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc

Swydd	Dynodi
Cyfarwyddwr Addysg	Prif Swyddog Addysg
Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd	Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
Swyddog Diogelu Data	Swyddog Diogelu Data

Bydd gan swyddi o'r fath y swyddogaethau a ddisgrifir yn Adrannau 12.2 i 12.5.

Dim ond y Swyddog Monitro a'r Pennaeth Cyllid a all yn y drefn honno enwebu'r Dirprwy Swyddog Monitro a'r Dirprwy Brif Swyddog Cyllid yn y drefn honno, nid y Cyngor.

12.2 **Swyddogaethau'r Prif Weithredwr**

(a) **Cyflawni swyddogaethau gan y Cyngor**

- (i) Mae Adran 4 o [Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#) yn gosod dyletswydd ar awdurdodau i ddynodi un o'u swyddogion yn Brif Weithredwr. Bydd y Prif Weithredwr yn adrodd i'r Cyngor Llawn ar y modd y caiff cyflawni swyddogaethau'r Cyngor ei gydlyn, nifer a graddfa'r Staff sy'n ofynnol ar gyfer cyflawni swyddogaethau, trefnu staff yr awdurdod a phenodi a rheoli staff yr awdurdod yn briodol.

- (ii) Rhaid i'r Prif Weithredwr adolygu'r materion canlynol:

- (aa) y modd y caiff ymarfer ei swyddogaethau gwahanol gan y Cyngor ei gydlyn;
- (bb) trefniadau'r cyngor mewn perthynas â —
 - Cynllunio ariannol,
 - rheoli asedau, a
 - rheoli risg;
- (cc) nifer a graddau'r staff sy'n ofynnol gan y Cyngor i arfer ei swyddogaethau;
- (dd) trefnu staff y Cyngor;
- (ee) penodi staff y Cyngor; a
- (ff) y trefniadau ar gyfer rheoli staff y Cyngor (gan gynnwys trefniadau ar gyfer hyfforddi a datblygu).

- (iii) Os yw'r Prif Weithredwr o'r farn ei bod yn briodol gwneud hynny, rhaid iddynt gyflwyno adroddiad i'r Cyngor Llawn sy'n nodi eu dull o ymdrin â'r materion hyn. Cyn gynted â phosibl ar ôl paratoi adroddiad, rhaid i'r Prif Weithredwr drefnu i adroddiad gael ei anfon at bob Aelod o'r Cyngor.

- (iv) Gweithredu fel un o Gynrychiolwyr y Cyngor ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

Bydd y Prif Weithredwr yn un o ddau gynrychiolydd y Cyngor yng nghyfarfodydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

(b) **Cyfngiadau ar Swyddogaethau**

Efallai nad y Prif Weithredwr yw'r Swyddog Monitro neu'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ond gall ddal swydd y Prif Swyddog Cyllid os yw'n gyfrifydd cymwys.

12.3 **Swyddogaethau'r Swyddog Monitro**

Nodir y rhain yn adran 5 o [Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#) fel y'i diwygiwyd.

- (a) Cynnal y Cyfansoddiad
Bydd y Swyddog Monitro yn cynnal fersiwn gyfoes o'r Cyfansoddiad a bydd yn sicrhau ei fod ar gael yn eang ar gyfer ymgynghoriad gan Aelodau, staff a'r cyhoedd.
- (b) Sicrhau cyfreithlondeb a thegwch wrth wneud penderfyniadau
Ar ôl ymgynghori â'r Prif Weithredwr a'r Prif Swyddog Cyllid, bydd y Swyddog Monitro yn adrodd i'r Cyngor Llawn neu'r Cabinet mewn perthynas ag unrhyw Swyddogaeth os ydynt o'r farn y byddai unrhyw gynnig, penderfyniad neu anwaith yn arwain at anghyfreithlondeb neu os oes unrhyw benderfyniad neu anwaith wedi arwain at gamweinyddu. Bydd adroddiad o'r fath yn cael effaith atal y cynnig neu'r penderfyniad rhag cael ei weithredu nes bod yr adroddiad wedi'i ystyried.
- (c) Cefnogi'r Pwyllgor Safonau
Bydd y Swyddog Monitro yn cyfrannu at hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel drwy ddarparu cefnogaeth i'r Pwyllgor Safonau.
- (d) Derbyn Adroddiadau
Bydd y Swyddog Monitro yn derbyn ac yn gweithredu ar adroddiadau a wneir gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a phenderfyniadau'r tribiwnlysoedd achos.
- (e) Cynnal Ymchwiliadau
Bydd y Swyddog Monitro yn cynnal ymchwiliadau i faterion a gyfeirir gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ac yn gwneud adroddiadau neu argymhellion mewn perthynas â hwy i'r Pwyllgor Safonau.
- (f) Swyddog Priodol ar gyfer Mynediad at Wybodaeth
Bydd y Swyddog Monitro yn sicrhau bod penderfyniadau Gweithredol, ynghyd â'r rhesymau dros y penderfyniadau hynny ac adroddiadau perthnasol gan Swyddogion a phapurau cefndir, ar gael i'r cyhoedd cyn gynted â phosibl.
- (g) Cynghori a yw penderfyniadau'r Cabinet o fewn y Fframwaith Cyllideb a Pholisi
Bydd y Swyddog Monitro, ar y cyd â'r Prif Swyddog Cyllid, yn cynghori a yw penderfyniadau'r Cabinet - yn unol â'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi.
- (h) Darparu cyngor
Bydd y Swyddog Monitro yn rhoi cyngor ar gwmpas pwerau ac awdurdod i wneud penderfyniadau, camweinyddu, amhriodoldeb ariannol, cywirdeb a materion y Fframwaith Cyllideb a Pholisi i'r Cynghorwyr.
- (i) Cyfngiadau ar Swyddi
Ni all y Swyddog Monitro fod yn Brif Swyddog Cyllid na'r Prif Weithredwr.

12.4 **Swyddogaethau'r Prif Swyddog Cyllid**

Nodir y rhain yn adran 6 o [Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#) ac maent yn:

- (a) Sicrhau Cyfreithlondeb a Doethineb Ariannol Gwneud Penderfyniadau
Ar ôl ymgynghori â'r Prif Weithredwr a'r Swyddog Monitro, bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adrodd i'r Cyngor Llawn neu i'r Cabinet mewn perthynas â Swyddogaeth Weithredol ac archwilydd allanol y Cyngor os ydynt o'r farn y bydd unrhyw gynnig, penderfyniad neu gwrs gweithredu yn golygu mynd i wariant anghyfreithlon neu'n anghyfreithlon ac yn debygol o achosi colled neu ddiffyg neu os yw'r Cyngor ar fin cofnodi eitem o gyfrif anghyfreithlon.
- (b) Gweinyddu Materion Ariannol

- Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am weinyddu materion ariannol y Cyngor.
- (c) Cyfrannu at Rheolaeth Gorfforaethol
Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cyfrannu at reolaeth gorfforaethol y Cyngor, yn enwedig drwy ddarparu cyngor ariannol proffesiynol.
- (d) Darparu cyngor
Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn rhoi cyngor ar gwmpas pwerau ac awdurdod i wneud penderfyniadau, camweinyddu, amhriodoldeb ariannol, cywirdeb a materion y Fframwaith Cyllideb a Pholisi i bob Cynghorydd a bydd yn cefnogi ac yn cynghori Cynghorwyr a Swyddogion yn eu priod rolau.
- (e) Rhoi gwybodaeth ariannol
Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn darparu gwybodaeth ariannol i'r cyfryngau, aelodau'r cyhoedd a'r gymuned.
- (f) Cynghori a yw penderfyniadau'r Cabinet o fewn y Fframwaith Cyllideb a Pholisi
Bydd y Prif Swyddog Cyllid, ar y cyd â'r Swyddog Monitro, yn cynghori a yw penderfyniadau'r Cabinet yn unol â'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi.
- (g) Cyfngiadau ar Swyddi
- (i) Ni all y Prif Swyddog Cyllid fod yn Swyddog Monitro neu'n Bennaeth Gwasanaethau Democrataidd.
 - (ii) Rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid fod yn aelod o un neu fwy o'r cyrff proffesiynol canlynol:
 - Sefydliad y Cyfrifwyr Siartredig yng Nghymru a Lloegr;
 - Cymdeithas Siartredig y Cyfrifwyr Ardystiedig;
 - Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth;
 - Sefydliad Siartredig y Cyfrifwyr Rheoli; neu
 - unrhyw gorff arall o gyfrifwyr a sefydlwyd yn y Deyrnas Unedig ac am y tro yn cael ei gymeradwyo gan Weinidogion Cymru at y diben hwn.

12.5 **Swyddogaethau Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd**

Nodir y rhain yn adran 9 o'r Mesur. Swyddogaethau'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yw:

- (a) darparu cymorth a chynghori i'r awdurdod mewn perthynas â'i gyfarfodydd, pwnc paragraff 12.5. (i)(ii);
- (b) darparu cymorth a chynghori i bwyllgorau'r awdurdod ac aelodau'r pwyllgorau hynny, yn ddarostyngedig i baragraff 12.5. (i)(ii);
- (c) darparu cymorth a chynghori i unrhyw gyd-bwyllgor y mae awdurdod lleol yn gyfrifol am ei drefnu ac aelodau'r pwyllgor hwnnw, yn ddarostyngedig i baragraff 12.5. (i)(ii);
- (d) hyrwyddo rôl Pwyllgorau Craffu'r awdurdod;
- (e) Darparu cyngor a chefnogaeth i:
 - (i) Pwyllgorau Craffu'r Awdurdod ac aelodau'r pwyllgorau hynny;
 - (ii) Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yr awdurdod ac aelodau'r pwyllgor hwnnw; a
 - (iii) darparu cymorth a chynghori mewn perthynas â swyddogaethau Pwyllgor Craffu'r Awdurdod i bob un o'r canlynol:
 - aelodau'r awdurdod;
 - aelodau o weithrediaeth yr awdurdod;
 - swyddogion yr awdurdod;
- (f) darparu cymorth a chynghori i bob aelod o'r awdurdod wrth gyflawni rôl aelod o'r awdurdod, yn ddarostyngedig i baragraff 12.5. (i)(iii);
- (g) Gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas ag unrhyw un o'r canlynol:

- (i) nifer a graddau'r staff sydd eu hangen i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd;
- (ii) penodi staff i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd;
- (iii) trefnu a rheoli staff yn briodol swyddogaethau gwasanaethau democrataidd;
- (h) unrhyw swyddogaethau eraill a bennir gan y gyfraith.
- (i) Cyfngiadau ar Swyddi
 - (i) Ni all y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd fod yn Brif Weithredwr, na'n Brif Swyddog Cyllid.
 - (ii) Mae'r swyddogaeth o ddarparu cyngor ynghylch a ddylid neu sut y dylai swyddogaethau'r awdurdod fod, neu y dylid bod wedi'u harfer, yn berthnasol i gyngor yn ymwneud â swyddogaethau'r Pwyllgor Craffu a Gwasanaethau Democrataidd yn unig.
 - (iii) Nid yw cyngor i Aelod yn cynnwys cyngor mewn cysylltiad â'i rôl fel Aelod Gweithredol ac nid yw'n cynnwys cyngor ynghylch mater sy'n cael ei ystyried neu ei ystyried mewn cyfarfod (ac eithrio cyfarfod Pwyllgor Craffu neu Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd).

12.6 **Dyletswydd i ddarparu adnoddau digonol i'r Prif Weithredwr, Swyddog Monitro, Prif Swyddog Cyllid a Phennaeth Gwasanaethau Democrataidd**

Bydd y Cyngor yn darparu'r Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, y Prif Swyddog Cyllid a'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd gyda Swyddogion o'r fath, llety ac adnoddau eraill sydd yn eu barn hwy yn ddigonol i ganiatáu i'w dyletswyddau gael eu cyflawni.

12.7 **Arwain**

Bydd swyddogion yn cydymffurfio â Chod Ymddygiad y Swyddogion a'r Protocol ar Gysylltiadau Swyddog/Aelodau a nodir yn Adrannau 21 a 22 o'r Cyfansoddiad hwn.

12.8 **Cyflogaeth**

Bydd recriwtio, dethol a diswyddo Swyddogion yn cydymffurfio â Rheolau Cyflogaeth y Swyddogion a nodir isod.

12.9 **RHEOLAU GWEITHDREFNAU CYFLOGAETH SWYDDOGION**

12.9.1 *A WNAED O DAN DDARPARIAETHAU SY'N YMWNEUD Â STAFF ([RHEOLIADAU AWDURDODAU LLEOL \(RHEOLAU SEFYDLOG\)\(CYMRU\) 2006](#) FEL Y'U DIWYGIWYD GAN REOLIADAU AWDURDODAU LLEOL (RHEOLAU SEFYDLOG) (CYMRU) (DIWYGIO) 2014*

- A. Yn ddarostyngedig i baragraffau A) a B) islaw swyddogaeth penodi a diswyddo, a'r camau disgyblu yn eu herbyn, rhaid i aelod o staff y Cyngor gael ei ryddhau ar ran y Cyngor gan y swyddog a ddynodwyd o dan adran 4(1) o'r [Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#) (Deddf 1989) (dynodi ac adroddiadau am bennaeth y gwasanaeth cyflogedig) fel pennaeth y Cynghorau gwasanaeth taledig neu gan swyddog a enwebwyd gan bennaeth gwasanaeth cyflogedig y Cyngor y nodir manylion am y rhain yn y rheolau hyn.
- B. Nid yw paragraff A uchod yn gymwys i benodi neu ddiswyddo, neu gamau disgyblu yn erbyn:
 - (i) y swyddog a ddynodwyd yn bennaeth gwasanaeth cyflogedig y Cyngor;

- (ii) prif swyddog statudol o fewn ystyr adran 2(6) o Ddeddf 1989;
 - (iii) prif swyddog anstatudol o fewn ystyr adran 2(7) o Ddeddf 1989;
 - (iv) yn ddirprwy brif swyddog o fewn ystyr adran 2(8) o Ddeddf 1989;
 - (v) person a benodir yn unol ag adran 9 o Ddeddf 1989;
 - (vi) y Swyddog Monitro o fewn ystyr Adran 5 o'r [Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#) fel y'i diwygiwyd
 - (vii) Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd
 - (viii) person y mae rheoliadau a wnaed iddo o dan adran 35(4) a (5) (darpariaethau mewn perthynas â phenodi, disgyblu, atal a diswyddo athrawon a staff eraill ysgolion a gyflogir gan yr awdurdod addysg lleol) o'r [Deddf Addysg 2002](#).
- C. Pan fo pwyllgor, is-bwyllgor neu swyddog yn cyflawni swyddogaeth penodi neu ddiswyddo swyddog a ddynodir yn bennaeth gwasanaeth cyflogedig y Cyngor, rhaid i'r Cyngor gymeradwyo'r penodiad hwnnw cyn gwneud cynnig penodi neu yn ôl y digwydd, rhaid i'r Cyngor gymeradwyo'r diswyddo hwnnw cyn rhoi hysbysiad diswyddo.
- D. Nid oes dim ym mharagraff A yn atal person rhag gwasanaethu fel aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor a sefydlwyd gan y Cyngor i ystyried apêl gan aelod o staff y Cyngor yn erbyn penderfyniad yn ymwneud â diswyddo neu gymryd camau disgyblu yn erbyn aelod o staff.

12.9.2 CYFYNGIADAU AR BENODI AELODAU FEL SWYDDOGION

Mae Aelod o'r Cyngor wedi'i anghymhwysu rhag cael ei benodi i unrhyw swydd Swyddog yn y Cyngor tra'u bod yn parhau i fod yn Aelod.

12.9.3 RECRIWTIO A PHENODI

- (a) Datganiadau
 - (i) Bydd y Cyngor yn llunio datganiad sy'n ei gwneud yn ofynnol i unrhyw ymgeisydd i'w benodi fel gweithiwr ddatgan yn ysgrifenedig ai ef yw'r rhiant, brawd, mam-gu, tadcu, chwaer, partner, ewythr, plentyn, modryb, llysblentyn, nai, plentyn mabwysiedig, nith, nai, ŵyr, wyres Cynghorydd neu swyddog presennol y Cyngor; neu gan bartner y cyfryw bersonau.
 - (ii) Ni fydd unrhyw ymgeisydd sy'n gysylltiedig â Chynghorydd neu gyflogai yn cael ei benodi heb awdurdod y Cyfarwyddwr perthnasol neu Swyddog a enwebwyd ganddynt.
- (b) Ceisio cefnogaeth i'w benodi
 - (i) Yn ddarostyngedig i baragraff (iii), bydd y Cyngor yn anghymhwysu unrhyw ymgeisydd sy'n gofyn am gymorth unrhyw gynghorydd yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol am unrhyw benodiad gyda'r Cyngor. Bydd y rheol hon yn cael ei chynnwys mewn unrhyw wybodaeth recriwtio.
 - (ii) Yn ddarostyngedig i baragraff (iii), ni fydd unrhyw gynghorydd yn gofyn am gymorth i unrhyw berson ar gyfer unrhyw benodiad gyda'r Cyngor.

- (iii) Ni fydd unrhyw beth ym mharagraff (i) a (ii) uchod yn atal cynghorydd rhag rhoi geirda ysgrifenedig ar gyfer ymgeisydd i'w gyflwyno gyda chais i'w benodi.

12.9.4 **RECRIWTIO PRIF WEITHREDWR A CHYFARWYDDWYR/PRIF SWYDDOGION**

Os yw'r Cyngor yn bwriadu penodi'r Prif Weithredwr neu Gyfarwyddwr/Prif Swyddog (o fewn ystyr Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) 2006) ac ni chynigir gwneud y penodiad yn unig o blith ei swyddogion presennol, rhaid iddo:

- (a) Lunio ddatganiad yn nodi:
 - (i) dyletswyddau'r swyddog/swydd dan sylw, a
 - (ii) unrhyw gymwysterau neu rinweddau sydd i'w ceisio yn y person sydd i'w penodi;
- (b) gwneud trefniadau i'r swydd gael ei hysbysebu yn y fath fodd sy'n debygol o'i dwyn i sylw personau sy'n gymwys i wneud cais amdani; a
- (c) gwneud trefniadau i gopi o'r datganiad a grybwyllir ym mharagraff (i) gael ei anfon at unrhyw berson ar gais.

Pan fo swydd wedi'i hysbysebu fel y darperir ym mharagraff (b) uchod, rhaid i'r Cyngor:

- (i) gyfweld â phob ymgeisydd cymwys ar gyfer y swydd, neu
- (ii) dewis rhestr fer o ymgeiswyr cymwys o'r fath a chyfweld â'r rhai sydd wedi'u cynnwys ar y rhestr fer.

Lle nad oes unrhyw berson cymwys wedi gwneud cais, neu os yw'r Cyngor yn penderfynu ail-hysbysebu'r swydd/penodiad, gall y Cyngor wneud trefniadau pellach ar gyfer hysbysebu yn unol â pharagraff (b) uchod.

Gall y camau a gymerwyd uchod gael eu cymryd gan bwyllgor, is-bwyllgor neu brif swyddog y Cyngor;

Gall unrhyw Gyfarwyddwr/Prif Swyddog gael ei benodi gan bwyllgor neu is-bwyllgor o'r Cyngor neu gyd-bwyllgor.

Pan fo dyletswyddau Cyfarwyddwr/Prif Swyddog yn cynnwys cyflawni swyddogaethau dau neu fwy o Gynghorau yn unol ag adran 101(5) o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1972](#), yna :

- a) caniateir i'r camau a gymerir o dan baragraff (a), (b) ac (c) neu (i) a (ii) uchod gael eu cymryd gan gyd-bwyllgor o'r Cynghorau hynny, is-bwyllgor o'r pwyllgor hwnnw neu brif swyddog unrhyw un o'r Cynghorau dan sylw; a
- b) Gall unrhyw Gyfarwyddwr/Prif Swyddog gael ei benodi gan gyd-bwyllgor o'r fath, is-bwyllgor o'r pwyllgor hwnnw neu bwyllgor neu is-bwyllgor o unrhyw un o'r cynghorau hynny

12.9.5 **PENODI PRIF WEITHREDWR**

Bydd y Cyngor llawn yn penodi'r Prif Weithredwr yn unol â 12.9.4 uchod ond mae'n debygol y bydd penodiad o'r fath yn seiliedig ar restr fer ac adborth o gyfweiliad cychwynnol a gynhaliwyd gan banel (panel o'r fath i'w benodi gan y Cyngor) a gynghorir gan y Pennaeth Adnoddau Dynol.

12.9.6 PENODI DIRPRWY BRIF WEITHREDWR / CYFARWYDDWYR / PRIF SWYDDOG CYLLID / SWYDDOG MONITRO

Bydd y Cyngor yn penodi'r Dirprwy Brif Weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid, y Swyddog Monitro a swyddi'r Cyfarwyddwr/Prif Swyddog yn unol â 12.9.4 uchod ond mae'n debygol y bydd penodiad o'r fath yn seiliedig ar restr fer ac adborth o gyfweiliad cychwynnol a gynhaliwyd gan banel (panel o'r fath i'w benodi gan y Cyngor) a gynghorir gan y Prif Weithredwr neu eu cynrychiolydd enwebedig a'r Pennaeth Adnoddau Dynol.

12.9.7 APWYNTIADAU I SWYDDI RHEOLWR

Cyfrifoldeb y Prif Weithredwr neu eu henwebai a'u Cyfarwyddwr perthnasol yw penodi i'r swyddi hyn, ar y cyd â'r Pennaeth Adnoddau Dynol.

12.9.8 APWYNTIADAU ERAILL

Cyfrifoldeb y Rheolwyr neu'u cynrychiolwyr (au) enwebedig yw penodi i'r swyddi hyn.

D.S. Gall y Cabinet ystyried taliadau honorariwm/penodiadau gweithredu i fyny, ond bydd y Prif Weithredwr neu'r Cyfarwyddwr priodol yn gwneud y penderfyniad i wneud hynny. Fodd bynnag, ni ddylai trefniadau o'r fath fod yn fwy na chyfnod o 6 mis. Rhaid gwneud unrhyw estyniad i'r trefniadau hyn ar y cyd â'r Rheolwr AD.

12.9.9 APWYNTIO CYFARWYDDWR / PRIF SWYDDOG A DIRPRWY GYFARWYDDWR/PRIF GYFARWYDDWR

Os yw'r Awdurdod yn bwriadu penodi Cyfarwyddwr/Prif Swyddog neu Ddirprwy Gyfarwyddwr/Prif Swyddog (o fewn ystyr Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) 2006) a'r tâl y mae'n bwriadu ei dalu i'r Prif Swyddog yw £100,000 neu fwy y flwyddyn, rhaid iddo:

a) Lunio datganiad sy'n nodi:

i) dyletswyddau'r swyddog dan sylw, a

(ii) unrhyw gymwysterau neu rinweddau sydd i'w ceisio yn y person sydd i'w penodi;

b) gwneud trefniadau i'r swydd gael ei hysbysebu'n gyhoeddus yn y fath fodd ag sy'n debygol o'i dwyn i sylw personau sy'n gymwys i wneud cais amdani; a

c) gwneud trefniadau ar gyfer copi o'r datganiad a grybwyllir ym mharagraffau (a) a (b) a grybwyllir yn (a) i'w anfon at unrhyw berson ar gais.

Nid yw'n ofynnol i'r Awdurdod gymryd y cam a nodir yn 12.9.9 (b) h.y. hysbysebu'n gyhoeddus, os yw'n bwriadu penodi'r prif swyddog am gyfnod o ddim mwy na 12 mis.

12.10 MATERION DISGYBLU

12.10.01 PRIF WEITHREDWR, SWYDDOG MONITRO, PRIF SWYDDOG CYLLID A PHENNAETH GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

12.10.02 CYFFREDINOL

- a) Ni chaniateir i'r Cyngor gymryd unrhyw gamau disgyblu mewn perthynas â'r Prif Weithredwr, ei Swyddog Monitro, ei Brif Swyddog Cyllid na'i Bennaeth Gwasanaethau Democrataidd, na chan bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor y cynrychiolir y Cyngor arno neu unrhyw berson arall sy'n gweithredu ar ran y Cyngor ac eithrio yn unol ag argymhelliad mewn adroddiad a wnaed gan y person annibynnol dynodedig o dan reoliad 9 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) 2006 (ymchwilio i gamymddwyn honedig).
- b) Mae'r camau y mae'r paragraff hwn yn gymwys oddi tanynt yn cael ei atal gan y swyddog at ddiben ymchwilio i'r camymddwyn honedig sy'n achosi'r camymddwyn honedig; ar yr amod bod y fath ataliad ar gyflog llawn ac yn dod i ben heb fod yn hwyrach na dau fis sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r ataliad i rym. Rhaid i egwyddorion cyfiawnder naturiol ac arfer rheoli da lywodraethu ymddygiad unrhyw achos yn erbyn y swyddogion y cyfeirir atynt yn y paragraff uchod ar sail naill ai camymddwyn honedig (h.y. 'disgyblaeth') neu anallu honedig i gyflawni eu rolau (h.y. 'gallu').
- c) Dylai'r Cyngor hefyd roi sylw llawn i'r egwyddorion a'r safonau a nodir yng [Nghod Ymarfer ACAS ar Weithdrefnau Disgyblu](#).

12.10.03 **GWEITHDREFN DDISGYBLU – YMCHWILIO I GAMYMDDWYN HONEDIG**

- 1) Yn ddarostyngedig i'r darpariaethau cyffredinol uchod ac yn unol â [Rheoliadau Awdurdodau Lleol \(Rheolau Sefydlog\) \(Cymru\) 2006](#) fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) (Diwygio) 2014, pan mae'n ymddangos i'r Cyngor bod honiad o gamymddwyn a allai arwain at gamau disgyblu wedi'i wneud yn erbyn:
 - (a) y Prif Weithredwr;
 - (b) ei Swyddog Monitro;
 - (c) ei Brif Swyddog Cyllid, neu
 - d) ei Bennaeth Gwasanaethau Democrataidd
 ("y swyddog perthnasol"), yn ôl y digwydd, rhaid i'r Cyngor benodi pwyllgor (pwyllgor ymchwilio) i ystyried y camymddwyn honedig.
- 2) Mae'n rhaid i'r pwyllgor ymchwilio:
 - a) cynnwys o leiaf 3 Cynghorydd y Cyngor;
 - b) bod yn gytbwys yn wleidyddol yn unol ag adran 15 o Ddeddf 1989; a
 Rhaid iddo o fewn 1 mis i'w benodiad, ystyried yr honiad o gamymddwyn a phenderfynu a ddylid ymchwilio ymhellach iddo.
- 3) At ddibenion ystyried honiad camymddwyn, gall y pwyllgor ymchwilio:
 - a) wneud ymholiadau o'r fath gan y swyddog perthnasol neu unrhyw berson arall y mae'n ystyried ei fod yn briodol;
 - b) gofyn i'r swyddog perthnasol neu unrhyw berson arall y mae'n ystyried ei bod yn briodol darparu'r wybodaeth, yr esboniad neu'r dogfennau hynny y mae'n credu sy'n angenrheidiol o fewn terfyn amser penodol; a
 - c) gall dderbyn sylwadau ysgrifenedig neu lafar gan y swyddog perthnasol neu unrhyw berson arall y mae'n ystyried ei fod yn briodol.

- 4) Os yw'n ymddangos i'r pwyllgor ymchwilio y dylid ymchwilio ymhellach i honiad o gamymddwyn gan y swyddog perthnasol, rhaid iddo benodi person ("y person annibynnol dynodedig") at ddibenion y Rheolau hyn.
- 5) Y person annibynnol dynodedig sy'n cael ei benodi:
 - a) rhaid iddo fod yn berson y cytunir arno rhwng y Cyngor a'r swyddog perthnasol o fewn 1 mis i'r dyddiad y cododd y gofyniad i benodi'r person annibynnol dynodedig; neu
 - b) lle nad oes cytundeb o'r fath, rhaid iddo fod yn berson a enwebwyd at y diben gan Lywodraeth Cymru.
- 6) Y person annibynnol dynodedig:
 - a) Gall gyfarwyddo:
 - i) bod y Cyngor yn terfynu unrhyw ataliad gan y swyddog perthnasol;
 - ii) bod unrhyw ataliad o'r fath i barhau ar ôl i'r cyfnod o ddau fis ddod i ben;
 - iii) bod y telerau y digwyddodd unrhyw ataliad o'r fath arnynt i'w amrywio yn unol â'r cyfarwyddyd; neu
 - iv) nad oes unrhyw gamau (boed gan y Cyngor neu unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor neu swyddog sy'n gweithredu ar ran y Cyngor) drwy gamau disgyblu neu gamau disgyblu pellach yn erbyn y swyddog perthnasol, ac eithrio camau a gymerwyd ym mhresenoldeb neu gyda chytundeb y person annibynnol dynodedig i'w cymryd cyn gwneud adroddiad o dan is-baragraff (d);
 - b) caiff archwilio unrhyw ddogfennau sy'n ymwneud ag ymddygiad y swyddog perthnasol sydd ym meddiant y Cyngor neu y mae gan y Cyngor y pŵer i awdurdodi'r person annibynnol dynodedig i'w harchwilio;
 - c) gall fod yn ofynnol i unrhyw gynghorydd neu aelod o staff y Cyngor ateb cwestiynau ynghylch ymddygiad y swyddog perthnasol;
 - d) Rhaid gwneud adroddiad i'r Cyngor:
 - i) ddatgan barn ynghylch a yw'r dystiolaeth a gafwyd (ac os felly, i ba raddau) yn cefnogi unrhyw honiad o gamymddwyn yn erbyn y swyddog perthnasol; a
 - ii) argymhell unrhyw gamau disgyblu sy'n ymddangos yn briodol i'r Cyngor eu cymryd yn erbyn y swyddog perthnasol, a
 - e) rhaid iddo beidio â bod yn hwyrach na'r amser y gwneir yr adroddiad o dan is-baragraff D ac anfon copi o'r adroddiad at y swyddog perthnasol.
- 7) Yn ddarostyngedig i baragraff 8 isod rhaid i'r swyddog perthnasol a'r Cyngor ar ôl ymgynghori â'r person annibynnol dynodedig yn ceisio cytuno ar amserlen y mae'r person annibynnol dynodedig i ymgymryd â'r ymchwiliad oddi mewn iddi.
- 8) Pan nad oes cytundeb o dan baragraff 7 uchod, rhaid i'r person annibynnol dynodedig osod amserlen fel y mae'r person hwnnw'n ystyried ei bod yn briodol i gynnal yr ymchwiliad oddi mewn iddi.

- 9) Rhaid i'r Cyngor ystyried yr adroddiad a baratowyd o dan baragraff 6 d) uchod o fewn 1 mis o dderbyn yr adroddiad hwnnw.
- 10) Rhaid i Gyngor dalu tâl rhesymol i'r person annibynnol dynodedig a benodir gan y pwyllgor ymchwilio ac unrhyw gostau a dynnir gan neu mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaethau o dan y Rheol hon.

12.10.04 **CYFARWYDDWYR A RHEOLWYR (CYFARWYDDWYR CYNORTHWYOL A PHENAETHIAID GWASANAETH)**

12.10.05 **CYFFREDINOL**

Mae'r gweithdrefnau sy'n ymwneud â disgyblaeth a gallu yn berthnasol i Gyfarwyddwyr/Prif Swyddogion a swyddi cysylltiedig uchod Pwynt Colofn Asgwrn Cefn 49 o'r [Graddfeydd Cyflog a Graddio Cenedlaethol ar gyfer Gweithwyr Llywodraeth Leol](#) (Llyfr Gwyrdd) ac eithrio'r swyddi hynny y manylir arnynt yn 12.10.01. Mewn achosion o gamymddwyn difrifol, efallai na fydd angen gweithredu pob cam o'r weithdrefn ddisgyblu.

12.10.06 **GWEITHDREFN DISGYBLU**

- 1) Dylai'r Prif Weithredwr gynnal ymchwiliad rhagarweiniol i unrhyw gŵyn ddisgyblu yn erbyn Prif Swyddog / Cyfarwyddwr neu swydd gysylltiedig. Os yw'n briodol, oherwydd cyfranogiad personol blaenorol gan y Prif Weithredwr neu am resymau arbennig eraill, gall y Cyngor yn hytrach drefnu i Brif Swyddog addas arall gynnal yr ymchwiliad cychwynnol.
- 2) Cyn penodi Pwyllgor Ymchwilio, bydd Cadeirydd y Cyngor (Maer), Arweinydd y Cyngor a'r Aelod Cabinet sy'n gyfrifol am Adnoddau Dynol ynghyd â Chynghorwyr enwebedig eraill sydd eu hangen i fodloni gofynion cydbwysedd gwleidyddol Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, yn cael ei rymuso i atal y swyddog dan sylw rhag dyletswydd.

Mae manylion llawn y weithdrefn wedi'u cynnwys yn y Telerau ac Amodau Gwasanaeth ar gyfer Prif Swyddogion.

Nodyn Cyffredinol

Mae Atodlen 3 Rhan 1 Paragraff 3 (a) i (i) o [Reoliadau Awdurdodau Lleol \(Rheolau Sefydlog\) \(Cymru\) 2006](#) fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) 2014 yn nodi gofynion gorfodol mewn perthynas ag achosion disgyblu sy'n ymwneud â swyddi penodedig i gynnwys (a) y Prif Weithredwr; (b) prif swyddog statudol, (c) prif swyddog anstatudol, (d) dirprwy brif swyddog, (e) person a benodir yn gynorthwydd i grŵp gwleidyddol; (f) person a benodir yn gynorthwy-ydd maer, (g) person y mae rheoliadau a wnaed iddo o dan adran 35(4) a (5) o [Ddeddf Addysg 2002 yn](#) gymwys iddo, (h) y Swyddog Monitro a (i) y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Mae'r darpariaethau sy'n ymwneud â'r swyddi hyn hefyd yn berthnasol i swyddog a oedd, ond ar adeg y camau disgyblu arfaethedig nad ydynt bellach yn swyddog o'r fath, a lle digwyddodd y camymddwyn honedig, neu, yn ôl y digwydd, y rheswm dros y cynnig am ddiswyddo, yn ystod y cyfnod pan oedd y swyddog yn swyddog o'r fath.

12.10.07 **SWYDDI ERAILL**

Cyfrifoldeb y Cyfarwyddwyr yw'r pŵer i atal a disgyblu gweithwyr sy'n is na lefel y Prif Swyddog/Cyfarwyddwr a, lle bo hynny'n briodol, Rheolwyr. Yn ogystal, mae rheolwyr wedi'u hawdurdodi i roi rhybuddion hyd at lefel ysgrifenedig derfynol. Fel arfer, cyfrifoldeb y cyfarwyddwyr fydd diswyddo o'r gwasanaeth, ond yn eu habsenoldeb gall y Cyfarwyddwr

enwebu rheolwr. Mae manylion llawn y weithdrefn wedi'u cynnwys yn y Polisi Disgyblu ar gyfer Gweithwyr y Cyngor. Bydd pob apêl hyd at ac yn cynnwys diswyddo dan Bolisi Disgyblu'r Cyngor, islaw lefel y Prif Swyddogion, yn cael ei chlywed gan y Prif Weithredwr neu yn ei absenoldeb gan Gyfarwyddwr enwebedig a gynghorir gan y Pennaeth Adnoddau Dynol.

12.10.08 **MATERION CWYNO**

12.10.09 **PRIF WEITHREDWR**

Mae manylion llawn wedi'u cynnwys yn y ddogfen Telerau ac Amodau Gwasanaeth ar gyfer Prif Weithredwr.

12.10.10 **CYFARWYDDWYR, PRIF SWYDDOG CYLLID A RHEOLWYR**

Mae'r gweithdrefnau sy'n ymwneud â chwynion yn berthnasol i brif swyddogion a swyddi cysylltiedig uchod Pwynt Colofn Asgwrn Cefn 49 o'r [Graddfeydd Cyflog a Graddio Cenedlaethol ar gyfer Gweithwyr Llywodraeth Leol](#) (Llyfr Gwyrdd) ac eithrio'r Prif Weithredwr. Mae manylion llawn wedi'u cynnwys yn y ddogfen Telerau ac Amodau Gwasanaeth ar gyfer Prif Swyddogion.

12.10.11 **SWYDDI ERAILL**

Cyfrifoldeb y Cyfarwyddwyr yw'r pŵer i benderfynu ar gwynion sy'n is na lefel y Prif Swyddog a, lle bo hynny'n briodol, Rheolwyr. Bydd pob apêl hyd at ac yn cynnwys diswyddo dan [Bolisi Cwynion y Cyngor](#), islaw lefel y Prif Swyddogion, yn cael ei chlywed gan y Prif Weithredwr neu yn ei absenoldeb gan Gyfarwyddwr enwebedig, a gynghorir gan y Pennaeth Adnoddau Dynol.

12.10.12 **RHEOLI A RHEOLI ABSENOLDEB SALWCH**

12.10.13 **PRIF WEITHREDWR**

Bydd y weithdrefn ar gyfer gallu o ran ffitrwydd meddygol yn unol â [Gweithdrefnau Absenoldeb Salwch](#) y Cyngor. Yn achos salwch parhaol nid oes angen penodi person annibynnol.

12.10.14 **CYFARWYDDWYR, CYFARWYDDWYR CYNORTHWYOL, PRIF SWYDDOG CYLLID, SWYDDOG MONITRO A RHEOLWYR.**

Bydd y weithdrefn ar gyfer gallu o ran ffitrwydd meddygol yn unol â Gweithdrefnau Absenoldeb Salwch y Cyngor.

12.10.15 **SWYDDI ERAILL**

Cyfrifoldeb y Cyfarwyddwyr a'r Rheolwyr sy'n gyfrifol am bennu materion absenoldeb salwch sy'n is na lefel y Cyfarwyddwr/Prif Weithredwr. Yn ogystal, mae rheolwyr wedi'u hawdurdodi i roi rhybuddion hyd at lefel ysgrifenedig derfynol. Fel arfer, cyfrifoldeb y cyfarwyddwyr fydd diswyddo o'r gwasanaeth, ond yn eu absenoldeb gall y Cyfarwyddwr enwebu rheolwr. Bydd pob apêl hyd at ac yn cynnwys diswyddo o dan [Weithdrefn a Chanllawiau Disgyblu'r Cyngor](#) (gan gynnwys y rhai ar gyfer absenoldeb salwch), islaw lefel y Cyfarwyddwr / Prif Swyddog, yn cael ei chlywed gan y Prif Weithredwr neu yn eu absenoldeb gan Gyfarwyddwr enwebedig, a gynghorir gan y Pennaeth Adnoddau Dynol.

NODER. Bydd unrhyw gais a dderbynnir mewn perthynas ag ymestyn hawl cyflogai i dâl salwch yn cael ei benderfynu gan y Prif Weithredwr/Cyfarwyddwr/Prif Swyddog Cyllid, ar y cyd â'r Pennaeth Adnoddau Dynol.

12.10.16 **RHEOLI NEWID**

Mae rheolwyr wedi'u hawdurdodi i ymgynghori ag undebau llafur ar reoli materion newid e.e. ailstrwythuro, ailraddio, trosglwyddo gweithwyr, ar y cyd â'r Pennaeth Adnoddau Dynol.

ADRAN 13

13 CONTRACTAU CYLLID A MATERION CYFREITHIOL

13.1 Rheolaeth Ariannol

Bydd rheolaeth materion ariannol y Cyngor yn cael eu cynnal yn unol â'r rheolau ariannol a nodir yn Adran 17 y Cyfansoddiad hwn.

13.2 Contractau

Bydd pob contract a wneir gan y Cyngor yn cydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn Contractau a nodir yn Adran 18 y Cyfansoddiad hwn.

13.3 Achosion Cyfreithiol

- a) Mae'r Prif Weithredwr a'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol wedi'u hawdurdodi i sefydlu, amddiffyn, cymryd rhan mewn neu setlo unrhyw achos cyfreithiol a chymryd pob cam angenrheidiol mewn unrhyw achos lle mae angen cymryd camau o'r fath i weithredu penderfyniadau'r Cyngor neu mewn unrhyw achos lle mae'r Prif Weithredwr neu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol o'r farn bod camau o'r fath yn angenrheidiol i amddiffyn buddiannau'r Cyngor.
- b) Mae'r Prif Weithredwr a'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol wedi dirprwyo pwerau i awdurdodi Swyddogion i ymddangos yn y llys ar ran y Cyngor.

13.4 Dilysu Dogfennau

- a) Pan fo angen unrhyw ddogfen i unrhyw weithdrefn neu achos cyfreithiol ar ran y Cyngor, bydd yn cael ei llofnodi gan y Prif Weithredwr neu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol neu berson arall a awdurdodir ganddynt, oni bai bod unrhyw ddeddfiad neu fel arall yn awdurdodi neu'n gofyn amdano, neu fod y Cyngor wedi rhoi awdurdod angenrheidiol i unrhyw berson arall.
- b) Bydd unrhyw gontract sydd â gwerth mwy na £25,000, yr ymrwymir iddo ar ran y Cyngor wrth gyflawni swyddogaeth Cabinet yn cael ei wneud yn ysgrifenedig. Yn ddarostyngedig i Reolau'r Weithdrefn Contractau, rhaid i gontractau o'r fath gael eu llofnodi gan o leiaf ddau Swyddog o'r Cyngor neu eu gwneud o dan sêl gyffredin y Cyngor a ardystiwyd gan y Prif Weithredwr, y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol neu ryw berson arall a awdurdodir ganddynt.
- c) Yn ogystal ag unrhyw berson arall a all gael ei awdurdodi drwy benderfyniad y Cyngor, y Swyddog Priodol at ddibenion dilysu dogfennau o dan y Deddfau Llywodraeth Leol fydd:
 - (i) y Prif Weithredwr;
 - (ii) y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol;
 - (iii) unrhyw Brif Swyddog neu Gyfarwyddwr y Cyngor sy'n ymwneud â'r mater y mae'r ddogfen yn ymwneud ag ef; neu
 - (iv) unrhyw Swyddog sydd wedi'i awdurdodi'n ysgrifenedig gan Gyfarwyddwr / Prif Swyddog o'r fath.

13.5 Sêl Gyffredin y Cyngor

a) Sêl Gyffredin

- (i) Bydd Sêl Gyffredin y Cyngor yn cael ei gadw mewn lle diogel yng ngofal Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol.

- (ii) Bydd penderfyniad y Cyngor, gan gynnwys penderfyniadau o dan bwerau dirprwyedig, yn ddigon o awdurdod i selio unrhyw ddogfen sy'n angenrheidiol i roi effaith i'r penderfyniad.
- (iii) Bydd y Sêl Gyffredin yn cael ei gosod ar y dogfennau hynny y dylid eu selio, ym marn y Prif Weithredwr. Bydd y Prif Weithredwr neu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol yn tystio i osod y Sêl Gyffredin, yr Uwch Gyfreithiwr neu ryw berson arall a awdurdodir gan y Prif Weithredwr.

b) Selio a Gweithredu Dogfennau

- (i) Bydd gan y Prif Weithredwr, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a'r Uwch Gyfreithiwr awdurdod i gyd-osod y Sêl Gyffredin a gweithredu o dan Sêl unrhyw weithred neu ddogfen.
- (ii) Bydd gan y Prif Weithredwr, y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a'r Uwch Gyfreithiwr awdurdod i weithredu unrhyw weithred neu ddogfen nad yw'n ofynnol yn ôl y gyfraith i fod o dan sêl sy'n angenrheidiol i effeithio ar benderfyniadau'r Cyngor.
- (iii) Gellir dirprwyo'r swyddogaeth hon ymhellach gan y Prif Weithredwr a'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol.

c) Cofnod o Selio Dogfennau

Bydd unrhyw gofnod o selio pob gweithred neu ddogfen y gosodwyd y Sêl Gyffredin iddi yn cael ei wneud gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a'i rifo'n olynol mewn llyfr i'w ddarparu at y diben.

ADRAN 14

14 CYFRIFOLDEB AM SWYDDOGAETHAU - CRYNODEB

Pwrpas yr Adran hon o'r Cyfansoddiad yw nodi pwy sy'n gyfrifol am wneud y penderfyniadau amrywiol yn y Cyngor.

14.1 Pwy all fod yn benderfynwyr?

O dan y cyfansoddiad hwn, mae nifer o wahanol wneuthurwyr penderfyniadau:

- Cyngor llawn;
- Pwyllgor neu Is-bwyllgor y Cyngor;
- yr Arweinydd Gweithredol;
- y Cabinet;
- Pwyllgor y Cabinet;
- Aelod Cabinet unigol;
- Cyd-bwyllgor;
- Cydbwyllgor corfforaethol;
- Swyddog.

Bydd y Cyngor yn cyhoeddi ac yn cadw i fyny â chofnod y mae gan unigolyn gyfrifoldeb dros fathau penodol o benderfyniadau. Nodir y cofnod hwn yn Adran 14 o'r Cyfansoddiad hwn.

14.2 Egwyddorion Gwneud Penderfyniadau

Bydd holl benderfyniadau'r Cyngor yn cael eu gwneud yn unol â'r egwyddorion canlynol:

- yn gymesur (h.y. rhaid i'r weithred fod yn gymesur â'r canlyniad a ddymunir);
- ystyriaeth briodol a derbyn cyngor proffesiynol gan Swyddogion;
- parchu hawliau dynol;
- rhagdybiaeth o blaid bod yn agored;
- eglurder nodau a'r canlyniadau a ddymunir;
- ystyried unrhyw ddewisiadau amgen; a
- rhoi a chofnodi rhesymau dros y penderfyniad a chofnodi'r rhesymau hyn yn briodol.

14.3 Swyddogaethau'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau

Mae'r swyddogaethau yn perthyn i'r categorïau canlynol:

a) Swyddogaethau'r Cyngor Llawn

Y Cyngor yw'r corff sy'n gwneud penderfyniadau goruchaf a gall, gyda rhai eithriadau, arfer unrhyw un o'r swyddogaethau a freiniwyd yn y Cyngor yn ôl y Gyfraith. Gall hefyd ddirprwyo llawer o'r swyddogaethau hynny i Bwyllgor, Is-bwyllgor neu Swyddog. Nodir swyddogaethau'r Cyngor Llawn yn Adran 4.

b) Swyddogaethau anweithredol

Mae'r rhain yn swyddogaethau na fydd, yn ôl y gyfraith, yn gyfrifoldeb i'r Cabinet. Mewn rhai achosion, dim ond cyfarfod llawn y Cyngor all wneud y penderfyniad. Mewn achosion eraill, gall y Cyngor ddirprwyo'r cyfrifoldeb am wneud y penderfyniad i Bwyllgor neu Swyddog.

c) Swyddogaethau "Dewis Lleol"

Mae rhai swyddogaethau y gall y Cyngor eu trin fel cyfrifoldeb y Cabinet (yn gyfan gwbl neu'n rhannol) neu fel rhai anweithredol, yn ôl ei ddisgresiwn.

d) Swyddogaethau Gweithredol

Mae'r holl swyddogaethau eraill yn swyddogaethau gweithredol.

14.4 **Cyrff eraill**

a) Cyrff Cyngori

Gall y Cyngor a/neu'r Arweinydd hefyd sefydlu Pwyllgorau Cyngori a Chydbwyllgorau Cyngori.

b) Pwyllgorau Craffu

Y Pwyllgorau Craffu sy'n gyfrifol am y swyddogaeth trosolwg a chraffu. Ni allant arfer swyddogaethau eraill a gwneud penderfyniadau.

c) Dirprwyaethau Swyddogion

Mae dirprwyaethau swyddogion hefyd wedi'u cynnwys yn Atodiadau'r Adran hon o'r Cyfansoddiad.

14.5 **Pwy sy'n Penderfynu – Swyddogaethau Anweithredol?**

a) Gall y Cyngor benderfynu a ddylid dirprwyo Swyddogaethau Anweithredol i bwyllgor, is-bwyllgor, Swyddog dirprwyedig neu gyd-bwyllgor.

b) Pan fo swyddogaeth anweithredol wedi'i dirprwyo i bwyllgor, gall y pwyllgor ddirprwyo ymhellach i is-bwyllgor neu Swyddog dirprwyedig.

c) Pan fo swyddogaeth anweithredol wedi'i dirprwyo i is-bwyllgor, gall yr is-bwyllgor ddirprwyo ymhellach i Swyddog dirprwyedig.

14.6 **Pwy sy'n Penderfynu – Swyddogaethau Gweithredol?**

Gall yr Arweinydd benderfynu a ddylid dirprwyo Swyddogaethau Gweithredol i bwyllgor o'r Cabinet, Aelod Cabinet unigol, Swyddog dirprwyedig neu gyd-bwyllgor.

14.7 **Tynnu dirprwyaeth**

a) Pan fo swyddogaeth wedi'i dirprwyo, gall y corff a ddirprwyodd y swyddogaeth dynnu'r ddirprwyaeth yn ôl yn gyffredinol neu mewn unrhyw achos penodol a gall arfer y swyddogaeth ei hun.

b) Pan fo swyddogaeth wedi'i dirprwyo, nid yw'n ofynnol i'r penderfynwr arfer y ddirprwyaeth a gall gyfeirio unrhyw fater penodol at y corff a wnaeth y ddirprwyaeth neu unrhyw gorff arall sydd â phŵer i arfer y swyddogaeth.

14.8 **Pwy all arfer swyddogion dirprwyedig ymarfer?**

Pan fo swyddogaeth wedi'i dirprwyo i Swyddog(ion) ("Swyddogion dirprwyedig"), gellir gwneud y penderfyniad yn enw (ond nid o reidrwydd yn bersonol gan) Swyddog (au) dirprwyedig o'r fath ("Swyddogion (au)") yn unol â threfniadau a wneir o bryd i'w gilydd gan Swyddogion (au) dirprwyedig o'r fath at y diben hwn. Gall y Swyddog sydd â phwerau dirprwyedig i drydydd parti dim ond os rhoddir pwerau dirprwyedig i'r Swyddog hwnnw i "ddirprwyo" y penderfyniadau hynny.

ADRAN 14 ATODIAD 1	ADRAN 14 ATODIAD 2	ADRAN 14 ATODIAD 3	ADRAN 14 ATODIAD 4	
<u>Anweithredol</u> - Swyddogaethau	Dirprwyaethau i Bwyllgorau	Cyfrifoldeb dros <u>Swyddogaethau</u> Gweithredol	Dirprwyaethau i Swyddogion	
		↓	↓	
		CYNLLUN A	CYNLLUN B	CYNLLUN C
		<u>Swyddogaethau</u> <u>Gweithredol</u> wedi'u dirprwyo i Aelodau'r Cabinet	<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor
			↓	↓
			RHAN I	RHAN I
			<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> dirprwyedig i Uwch Swyddogion y Cyngor drwy ymgyngori	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Uwch Swyddogion y Cyngor drwy ymgyngori
			↓	↓
			RHAN II	RHAN II
			<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> a ddirprwywyd i Uwch Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Uwch Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori
			↓	↓
			RHAN III	RHAN III
			<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori

ADRAN 15

15.0 MYNEDIAD AT REOLAU'R WEITHDREFN WYBODAETH

15.01 Cwmpas

Mae'r rheolau hyn yn berthnasol i holl gyfarfodydd y Cyngor, y Cabinet, y Pwyllgor Craffu, y Pwyllgor Safonau, a'r Pwyllgorau Rheoleiddio gan gynnwys Is-bwyllgorau.

15.02 Hawliau ychwanegol i wybodaeth

Nid yw'r rheolau hyn yn effeithio ar unrhyw hawliau mwy penodol i wybodaeth a gynhwysir mewn manau eraill yn y Cyfansoddiad hwn neu'r gyfraith.

15.03 Hawliau i Fynychu Cyfarfodydd

Gall aelodau'r cyhoedd fynychu pob cyfarfod yn unol â'r eithriadau yn y rheolau hyn yn unig.

15.04 Hysbysiadau Cyfarfod

- (i) Oni bai bod cyfarfod yn cael ei gynnull ar fyr rybudd, bydd y Cyngor yn rhoi o leiaf dri diwrnod gwaith clir o rybudd o unrhyw gyfarfod drwy bostio manylion y cyfarfod yn y Ganolfan Ddinesig ac ar ei wefan.
- (ii) Os ystyrir mater gan y Swyddog Monitro i fod mor ddifrifol o frys ac annisgwyl fel bod yn rhaid gwneud penderfyniad ac nad yw'n bosibl rhoi tri diwrnod clir o rybudd o ddyddiad y cyfarfod y mae'n rhaid gwneud y penderfyniad ynddo, yna gyda chytundeb Cadeirydd y cyfarfod, Gall y Swyddog Monitro alw cyfarfod ar fyr rybudd, yn amodol ar yr agenda ac adroddiadau sydd ar gael i'r cyhoedd ar yr un diwrnod ag y maent ar gael i'r Aelodau.
- (iii) Pan fo'r cyfarfod neu'r rhan o'r cyfarfod yn agored i'r cyhoedd ac yn cael ei gynnal yn gyfan gwbl drwy ddulliau o bell, rhaid i'r hysbysiad gynnwys manylion am amser y cyfarfod, a sut i gael mynediad ato.
- (iv) Pan fo'r cyfarfod neu ran o'r cyfarfod yn agored i'r cyhoedd ac yn cael ei gynnal yn rhannol drwy ddulliau o bell, rhaid i'r hysbysiad gynnwys manylion amser a lleoliad y cyfarfod a sut i gael mynediad ato.
- (v) Os nad yw'r cyfarfod yn agored i'r cyhoedd ac yn cael ei gynnal yn rhannol drwy ddulliau o bell neu heb ei gynnal drwy ddulliau o bell, rhaid i'r hysbysiad gynnwys manylion amser a lleoliad y cyfarfod a'r ffaith nad yw'n agored i'r cyhoedd.
- (vi) Lle nad yw'r cyfarfod yn agored i'r cyhoedd ac yn cael ei gynnal drwy ddulliau o bell yn unig, rhaid i'r hysbysiad gynnwys manylion am amser y cyfarfod, mae'r ffaith ei fod yn cael ei gynnal drwy ddulliau o bell golygu dim ond a'r ffaith nad yw'n agored i'r cyhoedd.

15.05 Mynediad at agenda ac adroddiadau cyn y cyfarfod

Bydd y Cyngor yn sicrhau bod copiâu o'r agenda a'r adroddiadau sydd ar agor i'r cyhoedd ar gael i'w harchwilio yn y Ganolfan Ddinesig ac ar ei wefan o leiaf dri diwrnod gwaith clir cyn y cyfarfod.

15.06 Cyflenwi Copïau

Bydd y Cyngor yn darparu copïau o:

- (i) unrhyw agenda ac adroddiadau sy'n agored i'r cyhoedd eu harchwilio;
- (ii) unrhyw ddatganiadau neu fanylion pellach sy'n angenrheidiol i nodi natur yr eitemau yn yr agenda; a
- (iii) os yw'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn credu ei fod yn briodol, copïau o unrhyw ddogfennau eraill a ddarparwyd i Gynghorwyr mewn cysylltiad ag eitem

i unrhyw berson naill ai'n electronig neu ar ôl talu tâl am bostio ac unrhyw gostau argraffu a thrin eraill am gopi papur.

15.07 Mynediad i gofnodion ac ati ar ôl y cyfarfod

Bydd y Cyngor yn sicrhau bod copïau electronig neu galed o'r canlynol ar gael am gyfnod o chwe blynedd ar ôl dyddiad y cyfarfod:

- (i) cofnodion y cyfarfod neu'r cofnod o benderfyniadau a wnaed gan y Cabinet, ac eithrio unrhyw ran o gofnodion y trafodion pan nad oedd y cyfarfod yn agored i'r cyhoedd oherwydd bod gwybodaeth eithriedig neu gyfrinachol yn cael ei hystyried;
- (ii) crynodeb o unrhyw drafodion nad ydynt yn agored i'r cyhoedd, lle na fyddai'r cofnodion sy'n agored i'w harchwilio yn gofnod rhesymol deg a chydlynol;
- (iii) agenda ar gyfer y cyfarfod;
- (iv) adroddiadau yn ymwneud ag eitemau pan oedd y cyfarfod yn agored i'r cyhoedd.

15.08 Papurau Cefndir

- (i) Rhestr o bapurau cefndir

Bydd y Swyddog sy'n paratoi'r adroddiad yn nodi ym mhob adroddiad restr o'r dogfennau hynny (a elwir yn bapurau cefndir) sy'n ymwneud â phwnc yr adroddiad sydd, yn eu barn hwy:

- a) datgelu unrhyw ffeithiau neu faterion y mae'r adroddiad neu ran bwysig o'r adroddiad yn seiliedig arnynt; a
- b) y dibynnwyd arnynt i raddau sylweddol wrth baratoi'r adroddiad

ond nid yw'n cynnwys gwaith cyhoeddedig na'r rhai sy'n datgelu gwybodaeth eithriedig neu gyfrinachol fel y'i diffinnir yn Rheol 15.10.

- (ii) Arolygiad Cyhoeddus o Bapurau Cefndir

Bydd awdur yr adroddiad yn sicrhau bod modd ei archwilio gan y cyhoedd am bedair blynedd ar ôl dyddiad y cyfarfod, un copi o bob un o'r dogfennau ar y rhestr o bapurau cefndir.

15.09 Crynodeb o Hawliau'r Cyhoedd

Bydd "Canllaw Cyfansoddiad" y Cyngor yn cynnwys crynodeb o hawliau'r cyhoedd i fynychu cyfarfodydd ac i archwilio a chopïo dogfennau. Bydd y Canllaw Cyfansoddiad yn cael ei gadw yn y Ganolfan Ddinesig a'i fod ar gael i'r cyhoedd a'i gyhoeddi ar wefan y Cyngor.

15.10 Gwahardd mynediad gan y cyhoedd i gyfarfodydd

(i) Gwybodaeth Gyfrinachol – Gofyniad i Eithrio'r Cyhoedd

Rhaid gwahardd y cyhoedd o gyfarfodydd pryd bynnag y bo'n debygol o ystyried natur y busnes i gael ei drafod, neu natur y trafodion, byddai'r wybodaeth gyfrinachol honno'n cael ei datgelu.

(ii) Gwybodaeth Eithriedig – Disgresiwn i Eithrio'r Cyhoedd

- a) Gellir gwahardd y cyhoedd o gyfarfodydd pryd bynnag y bo'n debygol o ystyried natur y busnes i'w drafod, neu natur y trafodion, byddai'r wybodaeth eithriedig honno yn cael ei datgelu.
- b) Pan fydd y cyfarfod yn pennu hawliau neu rwymedigaethau sifil unrhyw unigolyn, neu'n effeithio'n andwyol ar eu heiddo, mae erthygl 6 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998 yn sefydlu rhagdybiaeth y cynhelir y cyfarfod yn gyhoeddus, oni bai bod angen gwrandawriad preifat am un o'r rhesymau a bennir yn erthygl 6.

(iii) Ystyr gwybodaeth gyfrinachol

Mae gwybodaeth gyfrinachol yn golygu gwybodaeth a roddir i'r Cyngor gan Adran y Llywodraeth ar delerau sy'n gwahardd ei ddatgelu neu wybodaeth gyhoeddus na ellir ei datgelu'n gyhoeddus gan Orchymyn Lllys.

(iv) Ystyr gwybodaeth eithriedig

Mae gwybodaeth eithriedig yn golygu gwybodaeth sy'n dod o fewn y saith categori canlynol (yn amodol ar unrhyw amod) – gweler [Atodlen 12A Local Government Act 1972 \(fel y'i diwygiwyd\)](#)

Sylwer: Nid yw gwybodaeth wedi'i heithrio os yw'n ymwneud â datblygiad arfaethedig y gall yr awdurdod cynllunio lleol roi caniatâd cynllunio iddo'i hun yn unol â rheoliad 3 o [Reoliadau Cyffredinol Cynllunio Gwlad a Thref 1992](#).

Para.	Categori Gwybodaeth Eithriedig	Amod
12	Gwybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw unigolyn.	Mae prawf lles y cyhoedd yn berthnasol (gweler isod).
13	Gwybodaeth sy'n debygol o ddatgelu hunaniaeth unigolyn.	Mae prawf lles y cyhoedd yn berthnasol (gweler isod).
14	Gwybodaeth sy'n ymwneud â materion ariannol neu fusnes unrhyw berson penodol (gan	Nid yw'r wybodaeth sy'n dod o fewn paragraff 14 yn wybodaeth eithriedig yn rhinwedd y paragraff

Para.	Categori Gwybodaeth Eithriedig	Amod
	gynnwys yr awdurdod sy'n cadw'r wybodaeth honno).	hwnnw os yw'n ofynnol iddi gael ei chofrestru o dan y canlynol: • Deddf Cwmnïau 1985; • Deddf Cymdeithasau Cyfeillgar 1974; • Deddf Cymdeithasau Cyfeillgar 1992; • Deddf Cymdeithasau Diwydiannol a Darbodus 1965 i 1978; • Deddf Cymdeithasau Adeiladu 1986; neu • Deddf Elusennau 1993. Mae prawf lles y cyhoedd yn berthnasol (gweler isod).
15	Gwybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw ymgynghoriadau neu drafodaethau, neu ystyried ymgynghoriadau neu drafodaethau a drafodwyd, mewn cysylltiad ag unrhyw fater cysylltiadau llafur sy'n codi rhwng yr awdurdod neu un o Weinidogion Cymru neu un o Weinidogion Cymru a gweithwyr deiliaid swyddi o dan yr awdurdod.	Mae prawf lles y cyhoedd yn berthnasol (gweler isod).
16	Gwybodaeth y gellid cynnal hawliad am fraint broffesiynol gyfreithiol mewn perthynas â hi mewn achos cyfreithiol.	
17	Gwybodaeth sy'n datgelu bod yr awdurdod yn cynnig: • (i) rhoi hysbysiad o dan unrhyw ddeddfiad o dan neu yn rhinwedd ei ofynion yn cael eu gosod ar berson; neu • I wneud gorchymyn neu gyfarwyddyd o dan unrhyw ddeddfiad.	Mae prawf lles y cyhoedd yn berthnasol (gweler isod).
18	Gwybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw gamau a gymerwyd neu sydd i'w cymryd mewn cysylltiad ag atal, ymchwilio neu erlyn troseddau.	Mae prawf lles y cyhoedd yn berthnasol (gweler isod).

Para.	Categori Gwybodaeth Eithriedig	Amod
	Mae prawf lles y cyhoedd yn berthnasol (gweler isod). <i>(Mewn perthynas â chyfarfod Pwyllgor Safonau, neu Is-bwyllgor Pwyllgor Safonau, a gynnullir i ystyried mater a gyfeiriwyd o dan ddarpariaethau adran 70(4) neu (5) neu 71(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000):</i> 18A Gwybodaeth sy'n ddarostyngedig i unrhyw rwymedigaethau cyfrinachedd. 18B Gwybodaeth sy'n ymwneud mewn unrhyw ffordd â materion sy'n ymwneud â diogelwch cenedlaethol. 18C Trafodaethau Pwyllgor Safonau neu Is-bwyllgor Pwyllgor Safonau a sefydlwyd o dan ddarpariaethau Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 wrth ddod o hyd i unrhyw ganfyddiadau ar fater a gyfeirir ato.	

15.11 **Prawf Budd y Cyhoedd**

a) Gwybodaeth sy'n:

- (i) yn dod o fewn unrhyw un neu ragor o baragraffau 12 i 15, 17 a 18 uchod; a
- (ii) nad yw'n cael ei atal rhag cael ei eithrio yn rhinwedd y "cymwysterau" uchod;

yn wybodaeth eithriedig os, a chyhyd, fel yn holl amgylchiadau'r achos, mae budd y cyhoedd o ran cynnal yr eithriad yn gorbwyso budd y cyhoedd wrth ddatgelu'r wybodaeth.

- b) Y man cychwyn yw bod budd cyhoeddus cyffredinol mewn rhyddhau ac mae'n rhaid i'r awdurdod cyhoeddus benderfynu a fyddai'n well i'r cyhoedd ddatgelu neu gadw'r wybodaeth yn ôl mewn unrhyw achos penodol.
- c) Nid oes diffiniad cyfreithiol o beth yw budd y cyhoedd, ond nodwyd y canlynol fel rhai o'r ystyriaethau perthnasol:
 - (i) Mae gwahaniaeth rhwng budd y cyhoedd a'r hyn sydd o ddiddordeb i'r cyhoedd yn unig.

- (ii) A yw'n hyrwyddo dealltwriaeth a chyfranogiad yn y ddadl gyhoeddus am faterion y dydd?
- (iii) A yw'n hyrwyddo hygrychedd a thryloywder gan awdurdodau cyhoeddus ar gyfer penderfyniadau a wneir ganddynt hwy neu wrth wario arian cyhoeddus?
- (iv) A yw'n caniatáu i unigolion a chwmnïau ddeall penderfyniadau a wneir gan awdurdodau cyhoeddus sy'n effeithio ar eu bywydau?
- (v) A yw'n dod â gwybodaeth sy'n effeithio ar iechyd y cyhoedd a diogelwch y cyhoedd?

15.12 Gwahardd mynediad gan y cyhoedd i adroddiadau

Os yw'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd mewn ymgynghoriad â'r Swyddog Monitro yn credu ei fod yn briodol, gall y Cyngor eithrio mynediad gan y cyhoedd i adroddiadau sydd, yn eu barn hwy, yn ymwneud ag eitemau sydd, yn unol â Rheol 15.10, mae'n debygol na fydd y cyfarfod yn agored i'r cyhoedd. Bydd adroddiadau o'r fath yn cael eu marcio "Nid i'w Cyhoeddi", ynghyd â'r categori o wybodaeth sy'n debygol o gael ei datgelu ac os yw'n berthnasol, pam ei bod er budd y cyhoedd ystyrir na ddylid datgelu'r wybodaeth.

15.13 Y Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol

(a) Rhaglen Cyfnod Gwaith i'r Dyfodol

Mae Rhaglenni Gwaith i'r Dyfodol yn gyfres o ddogfennau sy'n rhestru materion pwnc penderfyniadau y mae'r Cyngor a'r Cabinet yn bwriadu eu cymryd a pha fusnes y bydd y Pwyllgorau Craffu yn ei ystyried a phryd y bydd y materion hynny'n cael eu trafod a phryd y bydd y materion hynny'n cael eu hystyried.

- Bydd Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol yn cael ei pharatoi ar gyfer y Cyngor gan y Prif Weithredwr ar gyfer cyfnod o 12 mis o ddechrau'r Flwyddyn Fwrdeistrefol.
- Bydd Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol yn cael ei pharatoi gan y Cabinet ac yn cael ei diweddarau bob chwarter
- Bydd Rhaglenni Gwaith i'r Dyfodol yn cael eu paratoi gan bob Pwyllgor Craffu a byddant yn cael eu diweddarau'n chwarterol

Nid yw hyn yn atal materion brys neu annisgwyl rhag cael eu hystyried.

(b) Cynnwys Rhaglenni Gwaith i'r Dyfodol

Bydd y Blaenraglenni Gwaith yn cynnwys materion y mae'r Cabinet, y Pwyllgorau Craffu a'r Cyngor Llawn yn debygol o'u hystyried. Byddant yn cynnwys gwybodaeth am:

- (i) yr amserlen ar gyfer ystyried y gyllideb ac unrhyw gynlluniau sy'n ffurfio rhan o'r Fframwaith Polisi a gofyn am gymeradwyaeth y Cyngor, a pha gorff sydd i'w hystyried;
- (ii) yr amserlen ar gyfer ystyried unrhyw gynlluniau sy'n gyfrifoldeb y Cabinet;
- (iii) unrhyw faterion unigol y mae'r Cabinet yn bwriadu ymgynghori arnynt cyn gwneud penderfyniad, a'r amserlen ar gyfer ymgynghori a phenderfynu;

(iv) Rhaglen Waith y Pwyllgorau Craffu, i'r graddau y mae'n hysbys"

Yna bydd y Rhaglenni Gwaith i'r Dyfodol yn cael eu cyhoeddi.

15.14 Ymgynghoriad ar gynigion i'w hystyried gan y Cabinet

- a) Dylid caniatáu o leiaf 2 wythnos yn y Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol ar gyfer ymgynghori â'r Pwyllgor Craffu perthnasol ac Aelodau o'r Is-adran Etholiadol lle mae mater i'w ystyried gan y Cabinet ac nad yw'n fater brys (fel y'i diffinnir isod) neu'n gyfrinachol neu wedi'i eithrio (fel y'i diffinnir ym mharagraff 15.10).
- b) Gellir ystyried mater ar frys lle nad oedd y digwyddiadau y mae'n cael sylw iddynt yn rhagweladwy ar yr adeg y cynhyrchwyd y Rhaglen Waith i'r Dyfodol diwethaf, ac mae angen penderfyniad o fewn yr amser gofynnol a ddarperir ar gyfer ymgynghori fel y nodir uchod.
- c) Dim ond os yw'r sawl sy'n penderfynu (os yw'r unigolyn) neu Gadeirydd y corff sy'n gwneud y penderfyniad yn cael cytundeb Cadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol na ellir gohirio gwneud y penderfyniad yn rhesymol. Os nad oes Cadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol, neu os nad yw Cadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol yn gallu gweithredu, yna bydd cytundeb y Maer neu, yn ei absenoldeb, yn ddigonol. Bydd unrhyw benderfyniadau a wneir o dan y weithdrefn frys hon yn cael eu cofnodi fel rhai sydd wedi'u gwneud yn absenoldeb ymgynghori yn y cofnod penderfynu.

15.15 Cofnod o benderfyniadau'r Cabinet

- a) Y Cofnod Penderfyniad
 - (i) Bydd cofnod yn cael ei wneud o bob penderfyniad gweithredol a wneir gan y Cabinet a'i Bwyllgorau (os o gwbl) a chan Aelodau Cabinet unigol, a Chydbwyllgorau ac Is-bwyllgorau ar y Cyd y mae eu Haelodau'n Aelodau o weithrediaeth awdurdod lleol.
 - (ii) Bydd y cofnod penderfyniad hwn yn cynnwys datganiad, ar gyfer pob penderfyniad, o:
 - y penderfyniad a wnaed;
 - y dyddiad y gwnaed y penderfyniad;
 - Y rhesymau dros y penderfyniad hwnnw;
 - unrhyw fuddiant personol a ddatgenir;
 - unrhyw ollyngiad i siarad a roddwyd gan Bwyllgor Safonau'r Awdurdod;
 - unrhyw ymgynghoriad a gynhaliwyd cyn y penderfyniad.
- b) Paratoi'r Cofnod Penderfyniad
 - i) Bydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd neu eu cynrychiolydd yn mynychu unrhyw gyfarfod o'r Cabinet, Pwyllgor y Cabinet neu Gyd-bwyllgor neu Is-bwyllgor lle mae ei holl Aelodau'n Aelodau o weithrediaeth awdurdod lleol, a bydd, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl y cyfarfod, yn cynhyrchu cofnod penderfynu.

- ii) Pan fo Aelod Cabinet unigol wedi gwneud unrhyw benderfyniad gweithredol:
- bydd yr Aelod hwnnw cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol yn cyfarwyddo'r Prif Weithredwr i lunio cofnod penderfynu; a
 - ni fydd y penderfyniad yn cael ei weithredu hyd nes y bydd y cofnod penderfyniad hwnnw wedi'i gynhyrchu, yn ddarostyngedig i baragraff iii) isod.
- iii) Pan fo'r dyddiad erbyn pryd y mae'n rhaid gweithredu Penderfyniad Gweithredol a wnaed gan Aelod Cabinet unigol yn cydymffurfio â 15.15.2(b)(ii) uchod yn anymarferol, gellir gweithredu'r penderfyniad os oes gan y penderfynwr gytundeb
- Cadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol; neu
 - os nad oes person o'r fath neu os nad yw'r person hwnnw'n gallu gweithredu, y Maer; neu
 - os nad oes un o'r uchod yna y Dirprwy Faer,

c) bod gwneud y penderfyniad yn un brys ac na ellir ei ohirio'n rhesymol.

15.16 Penderfyniadau gan Aelod Unigol o'r Cabinet

a) Rhaid ystyried adroddiadau

Pan fo Aelod unigol o'r Cabinet yn bwriadu gwneud unrhyw benderfyniad, yna ni fyddant yn gwneud y penderfyniad nes ystyried cynnwys adroddiad Swyddogion.

b) Darparu Copïau o Adroddiadau i Bwyllgorau Craffu

Wrth roi adroddiad o'r fath i benderfynwr unigol, bydd y person a baratôdd yr adroddiad yn rhoi copi ohono i Gadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ac yn ei wneud ar gael i'r cyhoedd ar yr un pryd.

c) Cofnod o Benderfyniad Unigol

Y rheolau ar gyfer cofnodi penderfyniadau ym mharagraff 15.15 Bydd yn berthnasol.

15.17 Pwyllgorau Craffu a Mynediad Aelodau at Ddogfennau

a) Hawliau Mynediad

Yn ddarostyngedig i baragraff b) isod, bydd gan y Pwyllgorau Craffu hawl i gael mynediad i unrhyw ddogfen sydd ym meddiant neu reolaeth y Cabinet neu ei Bwyllgorau ac sy'n cynnwys deunydd sy'n ymwneud â:

- (i) unrhyw fusnes a drafodwyd mewn cyfarfod o'r Cabinet neu ei Bwyllgorau; neu
- (ii) unrhyw benderfyniad a wneir gan Aelod unigol o'r Cabinet.

b) Terfyn ar Hawliau

Ni fydd gan Bwyllgorau Craffu hawl i unrhyw ran o ddogfen sy'n cynnwys:

- (i) gwybodaeth gyfrinachol neu wedi'i heithrio; neu

- (ii) Cyngor a ddarperir gan gynghorydd gwleidyddol neu gynorthwyydd

oni bai bod yr wybodaeth honno'n berthnasol i weithred neu benderfyniad sy'n cael ei adolygu neu ei graffu neu unrhyw adolygiad a gynhwysir mewn rhaglen waith y Pwyllgorau.

15.18 Hawliau Mynediad Ychwanegol i Aelodau Pwyllgorau Craffu

a) Hawliau Mynediad

Bydd gan bob Aelod hawl (ac eithrio pan fo gan Aelod fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fater) i archwilio unrhyw ddogfen sydd ym meddiant neu o dan reolaeth y Cabinet neu ei Bwyllgorau ac sy'n cynnwys deunydd sy'n ymwneud ag unrhyw fusnes a drafodir mewn cyfarfod o gorff gwneud penderfyniadau yn y Cyngor neu gan Aelod unigol o'r Cabinet.

b) Cyfngiad ar Hawliau

Ni fydd gan Aelod hawl i unrhyw ran o ddogfen lle:

- (i) byddai'n datgelu gwybodaeth eithriedig sy'n dod o fewn paragraffau 12 i 18, 21, 23, 24, a 26 o Ran 4 o Atodlen 12A o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1972](#); neu
- (ii) Byddai'n datgelu cyngor cynghorydd neu gynorthwyydd gwleidyddol.

c) Natur Hawliau

Mae hawliau Aelod yn ychwanegol at unrhyw hawl arall sydd ganddo.

ADRAN 16

16.0 RHEOLAU GWEITHDREFN FFRAMWAITH CYLLIDEB A PHOLISI

16.1 Y FFRAMWAITH AR GYFER PENDERFYNIADAU'R CABINET

- a) Bydd y Cyngor yn gyfrifol am fabwysiadu ei fframwaith polisi a'i gyllideb fel y nodir yn Erthygl 4. Bydd y fframwaith polisi a'r gyllideb a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn seiliedig ar yr hyn a gynigiwyd gan y Cabinet. Unwaith y bydd cyllideb neu fframwaith polisi ar waith, cyfrifoldeb y Cabinet fydd ei gweithredu.
- b) Bydd y Cabinet (sy'n gweithredu ar y cyd neu'n unigol) hefyd yn ystyried cynlluniau a strategaethau eraill a gymeradwywyd gan y Cyngor a rhanddeiliaid cymunedol eraill.

16.2 PROSES AR GYFER DATBLYGU'R FFRAMWAITH

Y broses y bydd y fframwaith cyllideb a pholisi yn cael eu datblygu yw:

- a) Bydd y Cabinet yn rhoi cyhoeddusrwydd drwy gyhoeddi ar y Wefan ac yn y Wasg Leol gan gymryd pa bynnag gamau eraill y mae'n eu hystyried yn briodol amserlen ar gyfer gwneud cynigion i'r Cyngor ar gyfer mabwysiadu unrhyw gynllun, strategaeth neu gyllideb sy'n ffurfio rhan o'r gyllideb a'r fframwaith polisi, a'i drefniadau ar gyfer ymgynghori ar ôl cyhoeddi'r cynigion cychwynnol hynny. Bydd Cadeiryddion y Pwyllgorau Craffu hefyd yn cael eu hysbysu. Fel arfer, ni fydd y cyfnod ymgynghori yn llai nag 8 wythnos.
- b) Ar ddiwedd y cyfnod hwnnw, bydd y Cabinet wedyn yn llunio cynigion cadarn gan ystyried yr ymatebion i'r ymgynghoriad hwnnw. Os yw'r Pwyllgor Craffu perthnasol yn dymuno ymateb i'r Cabinet yn y broses ymgynghori honno, yna gall wneud hynny. Gan fod gan y Pwyllgorau Craffu gyfrifoldeb am drwsio eu rhaglenni gwaith eu hunain, mae'n agored i'r Pwyllgor Craffu ymchwilio, ymchwilio neu adrodd yn fanwl gydag argymhellion polisi cyn diwedd y cyfnod ymgynghori. Bydd y Cabinet yn ystyried unrhyw ymateb gan y Pwyllgorau Craffu wrth lunio cynigion cadarn i'w cyflwyno i'r Cyngor, a bydd ei adroddiad i'r Cyngor yn adlewyrchu'r sylwadau a wnaed gan ymgynghoreion ac ymateb y Cabinet.
- c) Unwaith y bydd y Cabinet wedi cymeradwyo'r cynigion cadarn, bydd y swyddog priodol yn eu cyfeirio cyn gynted â phosibl at y Cyngor i'w penderfynu.
- d) Wrth ddod i benderfyniad, gall y Cyngor fabwysiadu cynigion y Cabinet, eu diwygio, eu cyfeirio'n ôl at y Cabinet i'w hystyried ymhellach neu, mewn egwyddor, amnewid ei gynigion ei hun yn eu lle.
- e) Os yw'n derbyn argymhelliad y Cabinet heb welliant, gall y Cyngor wneud penderfyniad sy'n dod i rym ar unwaith. Fel arall, dim ond penderfyniad mewn egwyddor y gall wneud hynny. Yn y naill achos neu'r llall, bydd y penderfyniad yn cael ei wneud ar sail mwyafrif syml o'r pleidleisiau a fwriwyd yn y cyfarfod.
- f) Caiff y penderfyniad ei gyhoeddi yn unol ag Adran 4 a rhoddir copi i'r Arweinydd.
- g) Bydd penderfyniad mewn egwyddor yn dod i rym yn awtomatig 5 diwrnod o ddyddiad penderfyniad y Cyngor, oni bai bod yr Arweinydd yn hysbysu'r swyddog priodol yn

ysgrifenedig o fewn 5 diwrnod pan fydd yn gwrthwynebu i'r penderfyniad ddod yn effeithiol ac yn darparu rhesymau pam.

- h) Yn yr achos hwnnw, bydd y swyddog priodol naill ai'n cyfeirio'r mater at gyfarfod nesaf y Cyngor sydd ar gael neu'n galw cyfarfod arbennig neu anghyffredin o'r Cyngor, gan ddefnyddio ei farn ynghylch pa mor gyflym y mae angen penderfyniad terfynol. Bydd gofyn i'r Cyngor yn y cyfarfod ailystyried ei benderfyniad a chyflwyniad ysgrifenedig yr Arweinydd. Gall y Cyngor
 - i) Gymeradwyo argymhelliad y Cabinet gan fwyafrif syml o'r pleidleisiau a furiwyd yn y cyfarfod; neu
 - ii) Gymeradwyo penderfyniad gwahanol nad yw'n cyd-fynd ag argymhelliad y Cabinet gan fwyafrif syml.
 - iii) Yna bydd y penderfyniad yn cael ei wneud yn gyhoeddus yn unol ag Adran 4 a bydd yn cael ei weithredu ar unwaith.
 - iv) Wrth gymeradwyo'r gyllideb a'r fframwaith polisi, bydd y Cyngor hefyd yn nodi maint y sefyllfa o ran y gyllideb a graddfa'r newidiadau yn ystod y flwyddyn i'r fframwaith polisi y gall y Cabinet eu gwneud, yn unol â pharagraffau 16.5 a 16.6 o'r Rheolau hyn (addasiadau parhaol ac yn ystod y flwyddyn). Mae unrhyw newidiadau eraill i'r fframwaith polisi a chyllidebol wedi'u cadw i'r Cyngor.

16.3 PENDERFYNIADAU Y TU ALLAN I'R GYLLIDEB NEU'R FFRAMWAITH POLISI

- (a) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau paragraff 16.5 (trosglwyddiad), ni chaiff y Cabinet, Pwyllgorau'r Cabinet, Aelodau unigol y Cabinet ac unrhyw swyddogion neu drefniadau ar y cyd sy'n cyflawni swyddogaethau'r Cabinet wneud penderfyniadau sy'n unol â'r gyllideb a'r fframwaith polisi yn unig. Os yw unrhyw un o'r cyrff neu'r personau hyn yn dymuno gwneud penderfyniad sy'n groes i'r fframwaith polisi, neu'n groes i neu beidio yn gyfan gwbl yn unol â'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn, yna gall y Cyngor wneud y penderfyniad hwnnw yn unig, yn ddarostyngedig i baragraff 16.4 isod.
- (b) Os yw'r Cabinet, Pwyllgorau'r Cabinet, Aelodau unigol y Cabinet ac unrhyw swyddogion, neu drefniadau ar y cyd sy'n cyflawni swyddogaethau'r Cabinet am wneud penderfyniad o'r fath, byddant yn derbyn cyngor gan y Prif Weithredwr a/neu'r Swyddog Monitro a/neu'r Prif Swyddog Cyllid ynghylch a fyddai'r penderfyniad y maent am ei wneud yn groes i'r fframwaith polisi, neu'n groes i neu beidio yn gyfan gwbl yn unol â'r gyllideb. Os mai cyngor unrhyw un o'r swyddogion hynny yw na fyddai'r penderfyniad yn unol â'r gyllideb a/neu'r fframwaith polisi presennol, yna rhaid i'r corff neu'r person hwnnw gyfeirio'r penderfyniad at y Cyngor i'w benderfynu, oni bai bod y penderfyniad yn fater brys, ac os felly bydd y darpariaethau ym mharagraff 16.4 (penderfyniadau brys y tu allan i'r gyllideb a'r fframwaith polisi) yn gymwys.

16.4 PENDERFYNIADAU BRYD Y TU ALLAN I'R GYLLIDEB NEU'R FFRAMWAITH POLISI

- (a) Gall y Cabinet, un o bwyllgorau'r Cabinet, Aelod unigol o'r Cabinet neu swyddogion, neu drefniadau ar y cyd sy'n cyflawni swyddogaethau'r Cabinet wneud penderfyniad sy'n groes i fframwaith polisi'r Cyngor neu'n groes i neu beidio yn gyfan gwbl yn unol

â'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn os yw'r penderfyniad yn fater o frys. Fodd bynnag, gellir gwneud y penderfyniad yn unig:

- i) Os nad yw'n ymarferol i gynnull cyfarfod cworwm o'r Cyngor llawn; a
- ii) Os yw Cadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol yn cytuno bod y penderfyniad yn fater o frys.

Rhaid nodi'r rhesymau pam nad yw'n ymarferol i gynnull cyfarfod cworwm o'r Cyngor llawn a Chadeirydd cydsyniad y Pwyllgor Craffu i'r penderfyniad sy'n cael ei wneud ar frys ar gofnod y penderfyniad. Yn absenoldeb Cadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol bydd cydsyniad y Maer neu, yn absenoldeb y ddau, y Dirprwy Faer, yn ddigonol.

- (b) Yn dilyn y penderfyniad, bydd y sawl sy'n gwneud penderfyniadau yn darparu adroddiad llawn i'r cyfarfod nesaf sydd ar gael gan y Cyngor yn esbonio'r penderfyniad, y rhesymau drosto, a pham y cafodd y penderfyniad ei drin fel mater o frys.

16.5 TROSGLWYDDIAD

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gytuno ar weithdrefnau ar gyfer cynnal gwariant rhwng penawdau'r gyllideb. Ni fydd y camau a gymerir gan y Cabinet, pwyllgor o'r Cabinet, Aelodau unigol y Cabinet neu'r Swyddogion neu drefniadau ar y cyd sy'n cyflawni Swyddogaethau Gweithredol i weithredu polisi'r Cyngor, yn fwy na'r cyllidebau hynny a ddysennir i bob pennaeth cyllideb. Os bydd angen neu ddymunol ar draws penaethiaid cyllideb neu gyllidebau, bydd yn cael ei wneud yn unol â Rheolau'r Weithdrefn Ariannol yn Adran 17 y Cyfansoddiad hwn.

16.6 NEWIDIADAU YN Y FLWYDDYN I'R FFRAMWAITH POLISI

- (a) Y Cyngor sy'n gyfrifol am gytuno ar y gyllideb a'r fframwaith polisi, a rhaid i benderfyniadau gan y Cabinet, un o bwyllgorau'r Cabinet, Aelod unigol o'r Cabinet neu swyddogion, neu drefniadau ar y cyd sy'n cyflawni swyddogaethau'r Cabinet fod yn unol ag ef. Ni all unrhyw newidiadau i unrhyw bolisi a strategaeth sy'n ffurfio'r fframwaith polisi gael eu gwneud gan y cyrff neu'r unigolion hynny ac eithrio'r newidiadau hynny:
 - (i) a fydd yn arwain at gau neu derfynu gwasanaeth neu ran o wasanaeth i fodloni cyfyngiad cyllidebol;
 - (ii) angenrheidiol i sicrhau cydymffurfiaeth â'r gyfraith, cyfarwyddyd gweinidogol neu ganllawiau'r llywodraeth;
 - (iii) mewn perthynas â'r fframwaith polisi mewn perthynas â pholisi a fyddai fel arfer yn cael ei gytuno'n flynyddol gan y Cyngor ar ôl ymgynghori, ond lle mae'r ddogfen bolisi bresennol yn dawel ar y mater dan ystyriaeth;
 - (iv) sy'n ymwneud â pholisi mewn perthynas ag ysgolion, lle mae'r mwyafrif o gyrff llywodraethu ysgolion yn cytuno â'r newid arfaethedig.

16.7 GALW I MEWN PENDERFYNIADAU Y TU ALLAN I'R GYLLIDEB NEU'R FFRAMWAITH POLISI

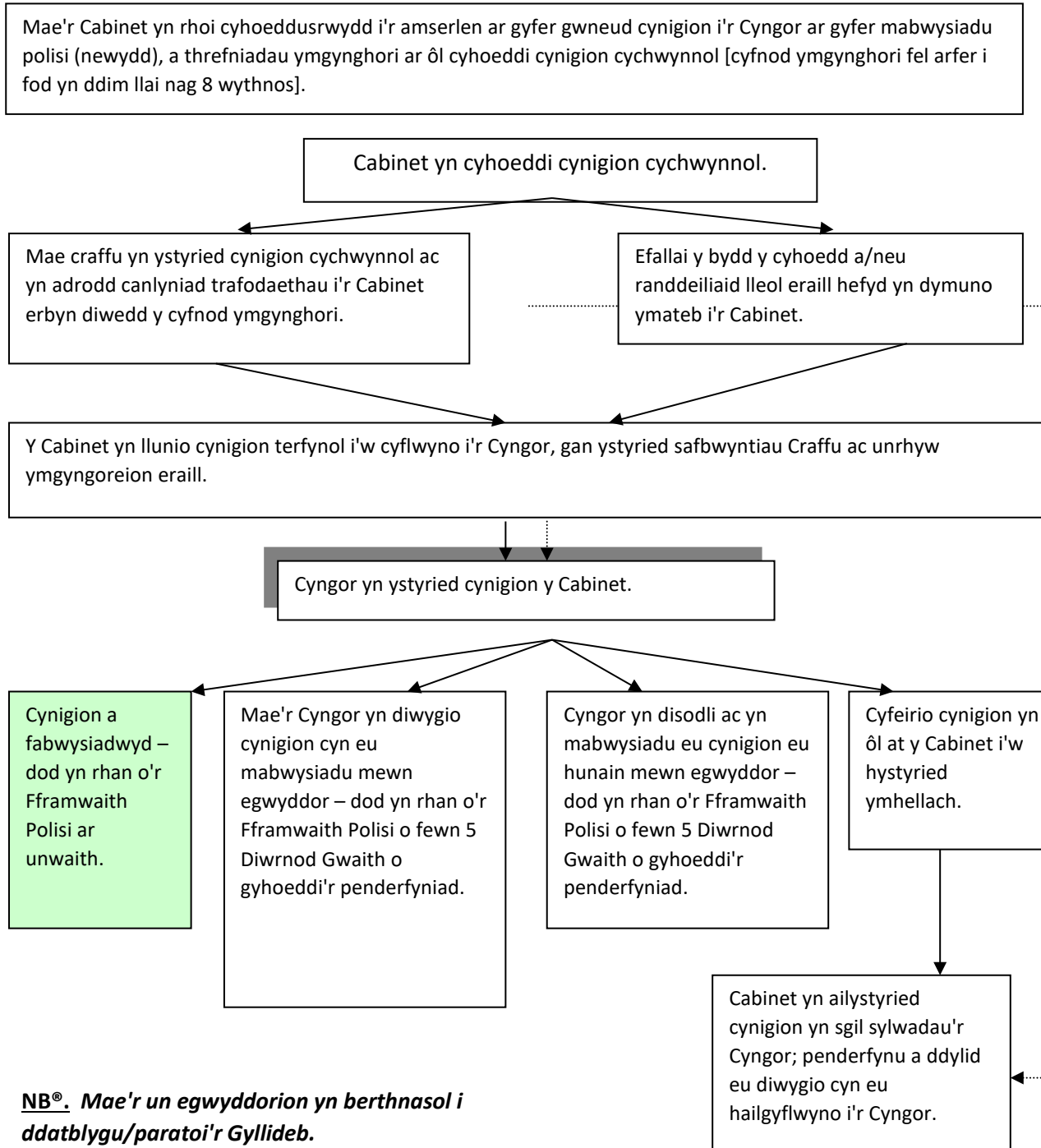
- (a) Pan fo Pwyllgor Craffu o'r farn bod penderfyniad gan y Cabinet, neu pe byddai'n cael ei wneud, yn groes i'r fframwaith polisi, neu'n groes i gyllideb y Cyngor yn llwyr neu beidio, ac na wnaed y penderfyniad yn unol â'r egwyddorion a nodir yn Adran 14, yna

bydd yn gofyn am gyngor gan y Prif Weithredwr a/neu Swyddog Monitro a/neu'r Prif Swyddog Cyllid.

- (b) Mewn perthynas â swyddogaethau sy'n gyfrifoldeb y Cabinet, bydd adroddiad y Prif Weithredwr a/neu adroddiad y Swyddog Monitro a/neu adroddiad y Prif Swyddog Cyllid i'r Cabinet gyda chopi i bob Cynghorydd. Ni waeth a yw'r penderfyniad yn cael ei ddirprwyo ai peidio, rhaid i'r Cabinet gyfarfod i benderfynu pa gamau i'w cymryd mewn perthynas ag adroddiad y Prif Weithredwr/Swyddog Monitro / Prif Swyddog Cyllid ac i baratoi adroddiad i'r Cyngor os bydd y Prif Weithredwr neu'r Swyddog Monitro neu'r Prif Swyddog Cyllid yn dod i'r casgliad bod y penderfyniad yn ymadael, ac i'r Pwyllgor Craffu perthnasol os yw'r Prif Weithredwr neu'r Swyddog Monitro neu'r Prif Swyddog Cyllid yn dod i'r casgliad nad ymadawiad oedd y penderfyniad.
- (c) Os nad yw'r penderfyniad wedi'i wneud eto, neu os yw wedi'i wneud ond heb ei weithredu eto, a'r cyngor gan y Prif Weithredwr a/neu'r Swyddog Monitro a/neu'r Prif Swyddog Cyllid yw bod y penderfyniad yn mynd yn groes i'r fframwaith polisi neu yn groes i'r gyllideb neu beidio'n gyfan gwbl yn unol â'r gyllideb, ac ni wnaed y penderfyniad yn unol â'r egwyddorion a nodir yn Adran 14, gall y Pwyllgor Craffu perthnasol gyfeirio'r mater at y Cyngor. Mewn achosion o'r fath, ni fydd unrhyw gamau pellach yn cael eu cymryd mewn perthynas â'r penderfyniad na'i weithredu nes bod y Cyngor wedi cyfarfod ac ystyried y mater. Bydd y Cyngor yn cyfarfod cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl i'r Pwyllgor Craffu perthnasol dderbyn y cais. Yn y cyfarfod bydd yn derbyn adroddiad o'r penderfyniad neu'r cynigion a chyngor y Prif Weithredwr a/neu'r Swyddog Monitro a/neu'r Prif Swyddog Cyllid. Gallai'r Cyngor:
 - i) gymeradwyo penderfyniad neu gynnig gan y sawl sy'n gwneud penderfyniadau'r Cabinet fel rhai sy'n dod o fewn y gyllideb a'r fframwaith polisi presennol. Yn yr achos hwn, nid oes angen cymryd camau pellach, ac eithrio bod penderfyniad y Cyngor yn cael ei gofnodi a'i gylchredeg i bob Cynghorydd yn y ffordd arferol; neu
 - ii) ddiwygio cyllideb y Cyngor neu'r polisi dan sylw i gwmpasu penderfyniad neu gynnig y corff neu'r unigolyn sy'n gyfrifol am swyddogaeth y Cabinet honno a chytuno i'r penderfyniad ar unwaith. Yn yr achos hwn, nid oes angen cymryd camau pellach oni bai bod penderfyniad y Cyngor yn cael ei gofnodi a'i gylchredeg i bob Cynghorydd yn y ffordd arferol; neu
 - iii) pan fo'r Cyngor yn derbyn bod y penderfyniad neu'r cynnig yn groes i'r fframwaith polisi neu'n groes i'r gyllideb neu'n gyfan gwbl yn unol â'r gyllideb neu beidio, ac nad yw'n diwygio'r fframwaith presennol i'w ddiwallu, ei gwneud yn ofynnol i'r Cabinet ailystyried y mater yn unol â chyngor y Prif Weithredwr/Swyddog Monitro/Prif Swyddog Cyllid

16.8 PROSES DATBLYGU POLISI

(mewn perthynas â pholisïau sy'n rhan o'r Fframwaith Polisi)

NB®. Mae'r un egwyddorion yn berthnasol i ddatblygu/paratoi'r Gyllideb.

ADRAN 17

RHEOLAU GWEITHDREFN ARIANNOL

17.1 STATWS RHEOLAU GWEITHDREFN ARIANNOL

- 17.1.1 Mae Rheolau Gweithdrefn Ariannol yn darparu'r fframwaith ar gyfer rheoli materion ariannol yr awdurdod. Maent yn berthnasol i bob aelod a swyddog o'r awdurdod ac unrhyw un sy'n gweithredu ar ei ran.
- 17.1.2 Mae'r rheolau'n nodi cyfrifoldebau ariannol y Cyngor, Aelodau'r Cabinet ac Aelodau Craffu, y Prif Weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid a'r Cyfarwyddwyr. Dylai Aelodau'r Cabinet a'r Cyfarwyddwyr gadw cofnod ysgrifenedig lle mae penderfyniadau wedi'u dirprwyo i Aelodau o'u staff, gan gynnwys staff ar secondiad. Lle mae penderfyniadau wedi'u dirprwyo neu eu datganoli i swyddogion cyfrifol eraill, megis llywodraethwyr ysgol, dylid darllen bod cyfeiriadau at y Cyfarwyddwr yn y rheolau yn cyfeirio atynt hwy.
- 17.1.3 Mae gan bob Aelod a phob aelod o staff gyfrifoldeb cyffredinol am gymryd camau rhesymol i ddarparu ar gyfer diogelwch yr asedau sydd o dan eu rheolaeth, ac am sicrhau bod y defnydd o'r adnoddau hyn yn gyfreithlon, wedi'i awdurdodi'n briodol, yn darparu gwerth am arian ac yn cyflawni gwerth gorau.
- 17.1.4 Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am gynnal adolygiad parhaus o'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol a chyflwyno unrhyw ychwanegiadau neu newidiadau angenrheidiol i'r Cyngor i'w cymeradwyo. Mae'r Prif Swyddog Cyllid hefyd yn gyfrifol am roi gwybod i'r Cyngor a/neu i'r Cabinet neu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio neu gyfwerth lle y bo'n briodol, am unrhyw Reolau Gweithdrefn Ariannol sydd wedi'u torri.
- 17.1.5 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau bod holl staff eu hadrannau yn ymwybodol o fodolaeth a chynnwys Rheolau Gweithdrefn Ariannol yr awdurdod a dogfennau rheoleiddio mewnol eraill, megis y Rheolau Caffael a Chontractio a'u bod yn cydymffurfio â hwy. Rhaid iddynt hefyd sicrhau bod nifer digonol o gopiau ar gael i gyfeirio atynt yn eu hadrannau.
- 17.1.6 Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am roi cyngor ac arweiniad i danategu'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol y mae'n ofynnol i Aelodau, swyddogion ac eraill sy'n gweithredu ar ran yr awdurdod eu dilyn.
- 17.1.7 Fel y nodwyd uchod, mae'r Rheolau hyn yn cynrychioli polisi'r Cyngor ar reoli materion ariannol yr awdurdod ac felly mae'n bwysig pwysleisio eu bod yn berthnasol i'r **holl** Aelodau a Staff, beth bynnag fo'u statws neu Adran, a rhaid cadw'n gaeth atynt bob amser. Bydd yr Isadran Archwilio Fewnol yn ymchwilio i unrhyw achos o dorri'r Rheolau ac yn dibynnu ar ddifrifoldeb y tor bydd camau disgyblu priodol yn cael eu cymryd.
- 17.1.8 Gall y Cynllun Ariannu Teg: Cynllun Ariannu Ysgolion gynnwys Rheolau gwahanol mewn rhai achosion. Er mwyn osgoi unrhyw amheuaeth pan fydd hyn yn digwydd bydd y Cynllun Ariannu Teg: Cynllun Ariannu Ysgolion yn disodli'r Rheolau hyn.

17.2 RHEOLAETH ARIANNOL – RÔL A CHYFRIFOLDEBAU CYFFREDINOL

(A) Rhagair

Mae rheolaeth ariannol yn cwmpasu'r holl atebolrwydd ariannol mewn perthynas â rhedeg yr awdurdod, gan gynnwys y fframwaith polisi a'r gyllideb.

(B) Y Cyngor

- (a) Mae'r Cyngor yn gyfrifol am fabwysiadu cyfansoddiad yr awdurdod a chod ymddygiad yr Aelodau ac am gymeradwyo'r fframwaith polisi a'r gyllideb y mae'r Cabinet yn gweithredu oddi mewn iddynt. Mae hefyd yn gyfrifol am gymeradwyo a monitro cydymffurfiaeth â fframwaith cyffredinol atebolrwydd a rheolaeth yr awdurdod. Mae'r fframwaith wedi'i nodi yn ei gyfansoddiad. Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am fonitro cydymffurfiaeth â'r polisi y cytunwyd arno a phenderfyniadau cysylltiedig y Cabinet.
- (i) Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gymeradwyo gweithdrefnau ar gyfer cofnodi ac adrodd ar benderfyniadau a wneir. Mae hyn yn cynnwys y penderfyniadau allweddol hynny a ddirprwywyd gan y cyngor a'i bwyllgorau a'r penderfyniadau a wneir ganddo. Mae'r dirprwyathau hyn a manylion ynghylch pwy sy'n gyfrifol am ba benderfyniadau wedi'u nodi yn y Cyfansoddiad a'r Cynllun Dirprwyo.

(C) Pwyllgorau'r Cyngor

Y Cabinet

- (i) Mae'r trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau'r Cabinet wedi'u nodi yn y Cyfansoddiad a'r Cynllun Dirprwyo. Bydd y trefniadau'n darparu i swyddogaethau'r Cabinet gael eu cyflawni gan:
 - (a) y Cabinet yn ei gyfanrwydd;
 - (b) Pwyllgor o'r Cabinet;
 - (c) gan Aelod unigol o'r Cabinet i raddau cyfyngedig;
 - (d) Swyddog;
 - (e) Pwyllgor ardal;
 - (f) trefniadau ar y cyd; neu
 - (g) awdurdod lleol arall.
- (ii) Wrth wneud penderfyniadau, bydd y Cabinet (gan gynnwys Aelodau unigol) yn ystyried y cynlluniau a'r strategaethau a nodir yng Ngweithdrefn y Fframwaith Polisi a bydd yn cadw at y protocolau a gymeradwywyd gan y Cyngor.
- (iii) Bydd hefyd yn ofynnol i'r Cabinet sicrhau nad oes 'penderfyniad allweddol' yn cael ei wneud oni bai bod ymgynghoriad digonol a phriodol wedi'i gynnal gyda rhanddeiliaid cymunedol ac aelodau eraill y Cyngor yn unol â'r gofynion a nodir gan Lywodraeth Cymru.
- (iv) Mae'r Pwyllgorau Craffu yn gyfrifol am gyflawni'r swyddogaethau a roddwyd gan adran 21 [Deddf Llywodraeth Leol 2000](#).

Y Pwyllgorau Craffu yw;

- (a) Pwyllgor Craffu Gwasanaethau Cymdogaeth, Cefn Gwlad a Chynllunio;
- (b) Pwyllgor Craffu Adfywio, Diogelu'r Cyhoedd a Thai;
- (c) Pwyllgor Craffu Gwasanaethau Cymdeithasol;

- (d) Pwyllgor Craffu Dysgu a LGES
 - (e) Cydbwyllgor Craffu
 - (f) Pwyllgor Craffu Adnoddau a Chymorth Corfforaethol
- (v) Mae Cydbwyllgor Trosolwg a Chraffu hefyd wedi'i sefydlu gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf sef "Cydbwyllgor Trosolwg a Chraffu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf".

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Mae'r Awdurdod hefyd wedi creu Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Bydd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r swyddogaeth a nodir yn adran 1.09 o Atodiad 2 i Adran 14. Gall hefyd ymgymryd â swyddogaethau eraill y Cyngor fel sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru.

Pwyllgor Safonau

Sefydlir y Pwyllgor Safonau gan y Cyngor ac mae'n gyfrifol am hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel ymhlith Aelodau. Yn benodol, mae'n gyfrifol am gynghori'r Cyngor ar fabwysiadu a diwygio cod ymddygiad yr Aelodau, ac am fonitro gweithrediad y cod.

Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu

Mae'r Pwyllgor hwn yn gyfrifol am holl faterion cynllunio gwlad a thref a materion rheoli datblygiad ynghyd â materion trwyddedu a materion rheoleiddio eraill ac mae'n adrodd i'r Cyngor.

Y Pwyllgor Trwyddedu Statudol

Mae'r Pwyllgor hwn yn gyfrifol am gyflawni swyddogaethau trwyddedu yn unol â Deddf Trwyddedu 2003, Deddf Gamblo 2005 ac unrhyw swyddogaeth drwyddedu arall a lywodraethir gan ddeddf.

Pwyllgor Apeliadau

Bydd gan y Pwyllgor hwn y swyddogaethau a nodir yn adran 1.05 o Atodiad 2 i Adran 14.

Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

Yn unol ag a11 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, mae gan y Cyngor bwyllgor gwasanaethau democrataidd i gyflawni'r rolau a ganlyn; cyflawni swyddogaeth yr awdurdod lleol wrth ddynodi Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, cadw'r ddarpariaeth o staff, llety ac adnoddau eraill sydd ar gael i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd dan adolygiad, er mwyn sicrhau ei fod yn ddigonol ar gyfer cyfrifoldebau'r swydd; a chyflwyno adroddiadau, o leiaf unwaith y flwyddyn, i'r cyngor llawn mewn perthynas â'r materion hyn.

(D) Y Swyddogion Statudol

Mae Swyddogion Statudol a'u rolau wedi'u nodi yng Nghyfansoddiad y Cyngor.

(E) Atebolrwydd Ariannol Eraill

Trosglwyddiad

- (i) Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gytuno ar weithdrefnau ar gyfer trosglwyddo gwariant rhwng penawdau cyllideb.
- (ii) Gall cyfarwyddwyr, gyda chaniatâd y Prif Swyddog Cyllid, gymeradwyo trosglwyddiadau hyd at y terfynau a nodir isod. Dylid ceisio trosglwyddo arian cyn bod unrhyw ymrwymiad i gyflawni gwariant.

Terfynau ar gyfer Trosglwyddiadau

Un Trosglwyddiad	Hyd at £100,000
Trosglwyddiadau Cronnus	Hyd at £200,000

- (iii) Nid oes terfyn uchaf ar y swm y gellir ei drosglwyddo y gall y Cabinet ei gymeradwyo.
- (iv) Rhaid i bob cynnig am drosglwyddiad sy'n fwy na'r terfynau uchod gael eu hystyried i'w cymeradwyo gan y Cabinet. Rhaid rhoi gwybod am gynigion i drosglwyddo arian hefyd os ydynt:
 - Yn awgrymu newid ym mholisiâu neu raglenni'r Cyngor;
 - Cynigion o bryder a gymeradwywyd yn benodol yn y Gyllideb Refeniw;
 - Awgrymu ymrwymiad refeniw ychwanegol yn y blynyddoedd i ddod.
- (v) Dylid osgoi trosglwyddo arbedion anfwriadol i ariannu gwariant parhaus er mwyn atal ymrwymadau rhag cronni yn y dyfodol, ble nad oes darpariaeth yn y gyllideb ar eu cyfer yn y dyfodol o bosibl.

(F) Trin Balans Diwedd Blwyddyn

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gytuno ar weithdrefnau ar gyfer cario tanwariant a gorwariant ymlaen ar benawdau cyllideb.

(G) Polisiâu Cyfrifyddu

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ddewis polisiâu cyfrifyddu a sicrhau eu bod yn cael eu rhoi ar waith yn gyson.

(H) Cofnodion a Ffurflenni Cyfrifyddu

Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am bennu gweithdrefnau a chofnodion cyfrifyddu'r awdurdod.

(I) Datganiad cyfrifon blynyddol

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am sicrhau bod y datganiad cyfrifon blynyddol yn cael ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig: Datganiad o'r Arfer a Argymhellir (CIPFA/LASAAC). Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gymeradwyo'r datganiad cyfrifon blynyddol.

17.3 CYNLLUNIO ARIANNOL

(A) Rhagair

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gytuno ar fframwaith polisi a chyllideb yr awdurdod, a fydd yn cael eu cynnig gan y Cabinet. O ran cynllunio ariannol, yr elfennau allweddol yw:

- Cynllun Strategol Trawsnewidiol, Adroddiadau Gwella, Strategaeth Gymunedol, a Strategaethau a Chynlluniau penodol eraill.
- Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP)
- Adroddiad Blynyddol Rheoli'r Trysorlys
- Y Gyllideb
- Y Rhaglen Gyfalaf.

(B) Fframwaith Polisi

- (i) Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gymeradwyo'r fframwaith polisi a'r gyllideb. Mae'r fframwaith polisi yn cynnwys llawer o gynlluniau a strategaethau statudol ac anstatudol a nodir yng Nghyfansoddiad y Cyngor.
- (ii) Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gymeradwyo gweithdrefnau ar gyfer cytuno ar amrywiadau i gyllidebau, cynlluniau a strategaethau cymeradwy sy'n ffurfio'r fframwaith polisi ac am bennu o dan ba amgylchiadau y bernir bod penderfyniad yn groes i'r gyllideb neu'r fframwaith polisi. Dylai'r Prif Weithredwr gyfeirio penderfyniadau at y Cyngor.
- (iii) Mae'r Cyngor yn gyfrifol am bennu'r lefel y gall y Cabinet ailddyrannu cyllideb o un gwasanaeth i'r llall. Mae'r Cabinet yn gyfrifol am wneud penderfyniadau yn ystod y flwyddyn ar adnoddau a blaenoriaethau i gyflawni fframwaith polisi'r gyllideb o fewn y terfynau ariannol a osodwyd gan y cyngor.

(C) Cyllidebu

Fformat y gyllideb

Bydd fformat cyffredinol y gyllideb yn cael ei gymeradwyo gan y Cyngor a'i gynnig gan y Cabinet ar gyngor y Prif Swyddog Cyllid. Dylai'r gyllideb ddrafft gynnwys dyraniad i wahanol wasanaethau a phrosiectau, lefelau trethiant arfaethedig a chronfeydd wrth gefn.

Paratoi cyllideb

- (i) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am sicrhau bod cyllideb refeniw yn cael ei pharatoi'n flynyddol a chynllun refeniw cyffredinol bob tair blynedd i'w hystyried gan y Cabinet, cyn ei gyflwyno i'r Cyngor. Gall y Cyngor ddiwygio'r gyllideb neu ofyn i'r Cabinet ei hailystyried cyn ei chymeradwyo. Bydd hyn yn dibynnu ar drefniadau Llywodraeth Cymru ar gyfer hysbysu Llywodraeth Leol am gyllid.
- (ii) Mae'r Cabinet yn gyfrifol am gyhoeddi canllawiau ar gynnwys cyffredinol y gyllideb mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid cyn gynted â phosibl yn dilyn cymeradwyaeth gan y Cyngor.
- (iii) Cyfrifoldeb y Cyfarwyddwyr yw sicrhau bod amcangyfrifon cyllideb sy'n adlewyrchu cynlluniau gwasanaeth y cytunwyd arnynt yn cael eu cyflwyno i'r Cabinet a bod yr

amcangyfrifon hyn yn cael eu paratoi yn unol â chanllawiau a gyhoeddwyd gan y Cabinet.

(D) Pennu Cyfradd Treth y Cyngor

Pan fydd amcangyfrifon y gyllideb wedi'u cymeradwyo gan y Cyngor bydd y Prif Swyddog Cyllid yn argymhell Cyfradd Treth y Cyngor am y flwyddyn i'r Cyngor.

(E) Monitro a Rheoli Cyllideb

- (i) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ddarparu gwybodaeth ariannol briodol i alluogi cyllidebau i gael eu monitro'n effeithiol. Rhaid iddynt fonitro a rheoli gwariant yn erbyn dyraniadau cyllideb ac adrodd i'r Cabinet ar y sefyllfa gyffredinol bob chwarter.
- (ii) Cyfrifoldeb y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr yw rheoli incwm a gwariant o fewn eu maes a monitro perfformiad, gan ystyried gwybodaeth ariannol a ddarperir gan y Prif Swyddog Cyllid. Dylent adrodd ar amrywiannau o fewn eu hardaloedd eu hunain. Dylent hefyd gymryd unrhyw gamau angenrheidiol i osgoi mynd y tu hwnt i'w dyraniad cyllideb a rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid am unrhyw broblemau.

(F) Dyrannu Adnoddau

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ddatblygu a chynnal proses dyrannu adnoddau sy'n sicrhau sylw priodol i Fframwaith Polisi'r Cyngor.

(G) Paratoi'r Rhaglen Gyfalaf

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am sicrhau bod Rhaglen Gyfalaf pedair blynedd yn cael ei pharatoi'n flynyddol i'w hystyried gan y Cabinet cyn ei chyflwyno i'r Cyngor.

(H) Monitro'r Rhaglen Gyfalaf

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ddarparu gwybodaeth ariannol briodol i alluogi i'r Rhaglen Gyfalaf gael ei monitro'n effeithiol. Rhaid iddynt fonitro a rheoli gwariant yn erbyn y Rhaglen ac adrodd i'r Cabinet ar y sefyllfa gyffredinol bob chwarter.

(I) Amrywio Cynlluniau Cyfalaf

Bydd unrhyw Gyfarwyddwr sy'n bwriadu amrywio rhaglen gymeradwy o Wariant Cyfalaf trwy ychwanegu, dileu neu addasu sy'n cynnwys cynnydd mewn prosiect yn y rhaglen honno yn gwneud argymhelliad o'r fath i'r Cabinet a fydd wedyn yn gwneud cynnig i'r Cyngor neu os oes angen i Gyngor Arbennig gymeradwyo neu anghymeradwyo cam o'r fath.

(J) Gwariant Ychwanegol Ac eithrio Argyfyngau

Pan fo'n debygol, yn ystod cwblhau prosiect, y bydd cost gymeradwy'r cynllun yn debygol o fod yn fwy, rhaid i Gyfarwyddwyr sicrhau y cedwir at yr adran (adrannau) perthnasol yn y 'Rheolau Caffael a Chontractio'.

(K) Achosion Brys sy'n Arwain at Amcangyfrif Atodol neu Drosaglwyddiadau.

Mewn amgylchiadau eithriadol, gall Cyfarwyddwr gyflawni gwariant na ddarperir ar ei gyfer yn yr amcangyfrifon, ond rhaid iddo sicrhau y cedwir at yr adran (adrannau) perthnasol yn y 'Rheolau Caffael a Chontractio' sy'n ymwneud ag 'Eithriadau oherwydd Gwaith Brys ac Amgylchiadau Arbennig'.

(L) Canllawiau

Bydd y Cabinet yn rhoi canllawiau ar baratoi cyllideb i Aelodau a Chyfarwyddwyr yn dilyn cytundeb caniatâd y Prif Swyddog Cyllid. Bydd y canllawiau yn ystyried:

- Gofynion cyfreithiol
- Rhagolygon cynllunio tymor canolog
- Cynllun Strategol Trawsnewidiol, Adroddiadau Gwella, Strategaeth Gymunedol, a Strategaethau a Chynlluniau penodol eraill.
- Adnoddau sydd ar gael
- Pwysau gwariant
- Gwerth gorau a chanllawiau perthnasol eraill y llywodraeth
- Dogfennau polisi mewnol eraill
- Materion trawsbynciol (lle y bo'n berthnasol).

(M) Cynnal cronfeydd wrth gefn

Cyfrifoldeb y Prif Swyddog Cyllid yw cynghori'r Cabinet a/neu'r Cyngor ar lefelau darbodus o gronfeydd wrth gefn ar gyfer yr awdurdod.

17.4 RHEOLI RISG A RHEOLI ADNODDAU

(A) Rhagair

Mae'n hanfodol bod systemau cadarn, integredig yn cael eu datblygu a'u cynnal ar gyfer nodi a gwerthuso'r holl risgiau gweithredol sylweddol i'r awdurdod. Dylai hyn gynnwys rhan ragweithiol pawb sy'n gysylltiedig â chynllunio a darparu gwasanaethau.

(B) Rheoli Risg

Mae'r Cabinet yn gyfrifol am gymeradwyo datganiad polisi a strategaeth rheoli risg yr awdurdod ac am adolygu effeithiolrwydd y broses rheoli risg. Mae'r Cabinet yn gyfrifol am sicrhau bod yswiriant priodol yn bodoli lle y bo'n briodol.

(C) Rheolaeth Fewnol

- (i) Mae rheolaeth fewnol yn cyfeirio at y systemau rheoli a ddyfeisiwyd gan reolwyr i helpu i sicrhau bod amcanion yr awdurdod yn cael eu cyflawni mewn modd sy'n hyrwyddo defnyddio adnoddau'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol a bod asedau a buddiannau'r awdurdod yn cael eu diogelu.
- (ii) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am roi cyngor ar systemau rheolaeth fewnol effeithiol. Mae angen i'r trefniadau hyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r holl ddeddfau a Rheolau cymwys, a datganiadau perthnasol eraill o arfer gorau. Dylent sicrhau bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu'n briodol a'i ddefnyddio'n ddarbodus, yn

effeithlon, ac yn unol â'r awdurdodau statudol ac awdurdodau eraill sy'n llywodraethu eu defnydd.

- (iii) Cyfrifoldeb y Cyfarwyddwyr yw creu trefniadau cadarn ar gyfer cynllunio, gwerthuso, awdurdodi a rheoli eu gweithrediadau er mwyn cyflawni gwelliant parhaus, darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ac ar gyfer cyflawni eu targedau perfformiad ariannol.
- (iv) Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2018 yn nodi bod Awdurdodau Lleol yn gyfrifol am sicrhau bod eu rheolaeth ariannol yn ddigonol ac yn effeithiol a bod ganddynt system gadarn o reolaeth fewnol sy'n cael ei hadolygu'n rheolaidd.
- (v) Mae'n ofynnol bod Datganiad ar Reolaeth Fewnol yn cael ei gyhoeddi gyda'r datganiadau ariannol.

(D) Gofynion Archwilio

- (a) Mae Archwilio Mewnol yn wasanaeth statudol. Mae Rhan 3 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2018, Rheoliad 7 (Archwilio Mewnol) yn cyfarwyddo:

'Rhaid i gorff perthnasol gynnal system archwilio fewnol ddigonol ac effeithiol o'i gofnodion cyfrifyddu a'i system rheolaeth fewnol.'

- (b) Mae gofyniad statudol i Archwilio Mewnol weithio yn unol â'r "arferion archwilio priodol". Mae'r rhain wedi'u nodi yn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) a ddatblygwyd gan Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) mewn cydweithrediad â Sefydliad Siartredig yr Archwilywyr Mewnol (CIIA).
- (c) Archwilydd Cyffredinol Cymru yw'r Archwilydd Allanol sydd wedi'i benodi a chaiff ei gefnogi gan Archwilio Cymru i gyflawni'r gwaith archwilio yn y Cyngor. Mae'r prif ddyletswyddau deddfwriaethol a phwerau ar gyfer gwaith Archwilio allanol yng Nghymru wedi'u nodi mewn nifer o ddarnau o ddeddfwriaeth gan gynnwys Deddf Archwilio Gyhoeddus Cymru 2004; Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015; Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.
- (d) Gall y Cyngor, o bryd i'w gilydd, fod yn destun archwiliad, arolygiad neu ymchwiliad gan gyrrf allanol megis Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi sydd â hawliau mynediad statudol.

(E) Atal twyll a llygredd

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ddatblygu a chynnal polisi gwrth-dwyll a gwrthlygredd.

(F) Asedau

Dylai cyfarwyddwyr sicrhau bod cofnodion ac asedau'n cael eu cynnal yn briodol a'u cadw'n ddiogel. Dylent hefyd sicrhau bod cynlluniau wrth gefn ar waith ar gyfer diogelwch asedau a pharhad gwasanaeth pe bai trychineb neu system yn methu.

(G) Rheoli'r Trysorlys

- (i) Mae'r awdurdod wedi mabwysiadu Cod Ymarfer CIPFA ar gyfer Rheoli'r Trysorlys mewn Awdurdodau Lleol.

- (ii) Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gymeradwyo Datganiad Polisi Rheoli'r Trysorlys sy'n nodi'r materion y manylir arnynt ym mharagraff 15 o God Ymarfer CIPFA ar gyfer Rheoli'r Trysorlys mewn Awdurdodau Lleol. Mae'r Datganiad Polisi yn cael ei gynnig i'r Cyngor gan y Cabinet. Mae'r Prif Swyddog Cyllid wedi dirprwyo cyfrifoldeb am weithredu a monitro'r datganiad.
- (iii) Mae'r holl arian sydd yn nwylo'r awdurdod yn cael ei reoli gan y swyddog a ddynodwyd at ddibenion adran 151 [Deddf Llywodraeth Leol 1972](#), y cyfeirir ato yn y cod fel y Prif Swyddog Cyllid.
- (iv) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am adrodd i'r Cabinet ar Strategaeth Rheoli'r Trysorlys arfaethedig ar gyfer y flwyddyn ariannol i ddod ar ddechrau pob blwyddyn ariannol neu cyn hynny.
- (v) Bydd holl benderfyniadau'r Cabinet ar fenthycu, buddsoddi neu ariannu yn cael eu dirprwyo i'r Prif Swyddog Cyllid, y mae'n ofynnol iddo weithredu yn unol â Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Rheoli'r Trysorlys mewn Awdurdodau Lleol.
- (vi) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am adrodd i'r Cabinet yn flynyddol ar weithgareddau rheoli'r Trysorlys.

(H) Staffio

- (i) Mae'r Cyngor yn gyfrifol am bennu sut y caiff cymorth gan swyddogion ar gyfer rolau'r Cabinet a rolau nad ydynt yn ymwneud â'r Cabinet yn yr awdurdod ei drefnu.
- (ii) Mae cyfarwyddwyr yn gyfrifol am reoli niferoedd staff drwy:
 - Cynghori'r Cabinet ar y gyllideb angenrheidiol mewn unrhyw flwyddyn benodol i dalu am lefelau staffio amcangyfrifedig
 - Addasu lefel y staff i lefel y gellir ei hariannu o fewn y gyllideb a gymeradwywyd, gan amrywio'r ddarpariaeth yn ôl yr angen o fewn y cyfyngiad hwnnw er mwyn bodloni anghenion gweithredol newidiol
 - Defnydd priodol o weithdrefnau penodi.

17.5 SYSTEMAU A GWEITHDREFNAU ARIANNOL

(A) Rhagair

Mae systemau a gweithdrefnau cadarn yn hanfodol i fframwaith atebolrwydd a rheolaeth effeithiol.

(B) Cyffredinol

- (i) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am weithrediad systemau cyfrifyddu'r awdurdod, ffurf y cyfrifon a'r cofnodion ariannol ategol. Rhaid i unrhyw newidiadau a wneir gan Gyfarwyddwyr i'r systemau ariannol presennol neu wrth greu systemau newydd gael eu cymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid. Fodd bynnag, mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau bod prosesau ariannol yn cael eu rhoi ar waith yn briodol yn eu hadrannau eu hunain.

- (ii) Dylid cytuno ar unrhyw newidiadau i weithdrefnau y cytunwyd arnynt gan Gyfarwyddwyr i fodloni eu hanghenion gwasanaeth penodol eu hunain gyda'r Prif Swyddog Cyllid.
- (iii) Dylai cyfarwyddwyr sicrhau bod eu staff yn cael hyfforddiant ariannol perthnasol sydd wedi'i gymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (iv) Rhaid i gyfarwyddwyr sicrhau, lle y bo'n briodol, bod systemau cyfrifiadurol a systemau eraill yn cael eu cofrestru yn unol â deddfwriaeth diogelu data. Rhaid i gyfarwyddwyr sicrhau bod staff yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau o dan deddfwriaeth rhyddid gwybodaeth.

(C) Incwm a Gwariant

Cyfrifoldeb y Cyfarwyddwyr yw sicrhau bod cynllun dirprwyo priodol wedi'i sefydlu yn eu hardal a'i fod yn gweithredu'n effeithiol. Dylai'r cynllun dirprwyo nodi staff sydd wedi'u hawdurdodi i weithredu ar ran y Cyfarwyddwr, neu ar ran y Cabinet, mewn perthynas â thaliadau, casglu incwm a gwneud archebion, ynghyd â therfynau eu hawdurdod. Mae'r Cabinet yn gyfrifol am gymeradwyo gweithdrefnau ar gyfer dileu dyledion fel rhan o'r fframwaith rheoli cyffredinol o atebolrwydd a rheolaeth.

(D) Taliadau i Weithwyr ac Aelodau

Mae'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau yn gyfrifol am dalu cyflogau'r holl staff, gan gynnwys taliadau am oramser (sydd wedi'u cymeradwyo gan y Cyfarwyddwr perthnasol) ac am dalu lwfansau i Aelodau.

(E) Trethiant

- (i) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am gynghori'r Cyfarwyddwyr, yng ngoleuni canllawiau a gyhoeddir gan gyrff priodol a deddfwriaeth berthnasol, ar bob mater trethiant sy'n effeithio ar yr awdurdod, fel y bo'n berthnasol.
- (ii) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am gynnal cofnodion treth yr awdurdod, gwneud yr holl daliadau treth, derbyn credydau treth a chyflwyno ffurflenni treth erbyn eu dyddiad dyledus fel y bo'n briodol.

(F) Cyfrifon Masnachu/Unedau Busnes

Cyfrifoldeb y Prif Swyddog Cyllid yw rhoi cyngor ar greu a gweithredu cyfrifon masnachu ac unedau busnes.

17.6 TREFNIADAU ALLANOL

(A) Rhagair

Mae'r awdurdod lleol yn darparu rôl arwain nodedig i'r gymuned ac yn dod â chyfraniadau'r rhanddeiliaid amrywiol at ei gilydd. Rhaid i'r awdurdod hefyd weithredu i hyrwyddo a gwella lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol ei ardal.

(B) Partneriaethau

- (i) Mae'r Cabinet yn gyfrifol am gymeradwyo dirprwyaethau, gan gynnwys fframweithiau ar gyfer partneriaethau. Y Cabinet yw'r ffocws ar gyfer ffurfio partneriaethau gyda

sefydliadau lleol eraill yn y sectorau cyhoeddus, preifat, gwirfoddol a chymunedol i fynd i'r afael ag anghenion lleol.

- (ii) Gall y Cabinet ddirprwyo swyddogaethau – gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â phartneriaethau – i swyddogion. Mae'r rhain wedi'u nodi yn y cynllun dirprwyo sy'n rhan o gyfansoddiad yr awdurdod. Lle dirprwyir swyddogaethau, mae'r Cabinet yn parhau i fod yn atebol i'r Cyngor amdanynt.
- (iii) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am hyrwyddo a chynnal yr un safonau ymddygiad uchel o ran gweinyddiaeth ariannol mewn partneriaethau ag sy'n berthnasol ledled yr awdurdod.
- (iv) Rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid sicrhau bod y trefniadau cyfrifyddu sydd i'w mabwysiadu mewn perthynas â phartneriaethau a mentrau ar y cyd yn foddhaol. Rhaid iddynt hefyd ystyried y trefniadau llywodraethu corfforaethol cyffredinol a materion cyfreithiol wrth drefnu contractau gyda chyrff allanol. Rhaid iddynt sicrhau bod y risgiau wedi'u gwerthuso'n llawn cyn ymrwymo i gytundebau â chyrff allanol.
- (v) Mae cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau y ceir cymeradwyaeth priodol cyn i unrhyw drafodaethau ddod i ben mewn perthynas â gwaith gyda chyrff allanol.

(C) Cyllid Allanol

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am sicrhau bod yr holl gyllid a hysbysir gan gyrff allanol yn cael ei dderbyn a'i gofnodi'n gywir yng nghyfrifon yr awdurdod. Mae cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau nad yw contractau'n cael eu gwneud hyd nes y bydd y corff sy'n ariannu wedi derbyn cymeradwyaeth derfynol.

(D) Gwaith gyda Thrydydd Parti

Mae'r Cabinet yn gyfrifol am gymeradwyo'r trefniadau cytundebol ar gyfer unrhyw waith gyda thrydydd parti neu gyrff allanol.

17.7 ARCHWILIAD MEWNOL

- a) Mae Adran 151 [Deddf Llywodraeth Leol 1972](#) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau "wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol a sicrhau bod un o'u swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny". Y Prif Swyddog Cyllid yw'r Swyddog hwnnw yng Nghyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.
- b) Mae Rhan 3 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygir o bryd i'w gilydd) yn ymwneud â rheolaeth ariannol a rheolaeth fewnol. Mae rheoliad 5 yn cyfarwyddo:

'Rhaid i'r corff perthnasol sicrhau bod system gadarn o reolaeth fewnol sy'n hwyluso arfer swyddogaethau'r corff hwnnw'n effeithiol, ac sy'n cynnwys:

 - (a) Trefniadau ar gyfer rheoli risg, a
 - (b) Rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.'
- c) Mae Rheoliad 7 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygir o bryd i'w gilydd) yn nodi "Rhaid i gorff perthnasol (h.y. y Cyngor) gynnal system archwilio fewnol ddigonol ac effeithiol o'i gofnodion cyfrifyddu ac o'i system rheolaeth fewnol". Rhaid i unrhyw swyddog neu aelod o'r corff hwnnw, os bydd y corff yn gofyn;

- i. Sicrhau bod unrhyw ddogfennau ar gael gan y corff sy'n ymwneud â'i gofnodion cyfrifyddu neu gofnodion eraill y mae'n ymddangos i'r corff hwnnw eu bod yn angenrheidiol at ddiben archwilio; a
 - ii. Bydd yn rhoi unrhyw wybodaeth ac esboniad y mae'r corff yn eu hystyried yn angenrheidiol at y diben hwnnw".
- d) Mae'n ofynnol i Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol gydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS). Mae cydymffurfio â'r Safonau, y Diffiniad o Archwilio Mewnol a'r Cod Moeseg yn orfodol. Mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol Rhanbarthol (RIAS) sy'n darparu Archwiliad Mewnol ar gyfer y Cyngor wedi ymrwymo i fodloni'r safonau a nodir yn Fframwaith Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus a bydd unrhyw wriadau sylweddol oddi wrth y Safonau yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- e) Mae cwmpas gwaith Archwilio Mewnol yn cynnwys yr amgylchedd rheoli sy'n cynnwys rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu.
- f) Mae hyn i bob pwrpas yn golygu bod gan Archwilio Mewnol y cylch gorchwyl i adolygu holl weithrediadau, adnoddau, gwasanaethau a phrosesau'r Cyngor yn annibynnol er mwyn:
- Sefydlu a monitro cyflawniad amcanion y Cyngor;
 - Nodi, asesu a rheoli'r risgiau i gyflawni amcanion y Cyngor;
 - Hwyluso polisïau a gwneud penderfyniadau;
 - Sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n ddarbodus, yn effeithiol ac yn effeithlon;
 - Sicrhau cydymffurfiaeth â pholisïau, gweithdrefnau, cyfreithiau a rheoliadau sefydledig;
 - Diogelu asedau a buddiannau rhag colledion o bob math, gan gynnwys y rhai sy'n deillio o dwyll, anghysondeb neu lygredd; a
 - Sicrhau cywirdeb a dibynadwyedd gwybodaeth, cyfrifon a data, gan gynnwys adroddiadau mewnol ac allanol.
- g) Mae holl weithgareddau'r Cyngor, a ariennir o ba bynnag ffynhonnell, ac yn wir yr amgylchedd rheoli cyfan yn dod o fewn cylch gorchwyl Archwilio Mewnol.
- h) Bydd Archwilio Mewnol yn ystyried digonolrwydd y rheolaethau angenrheidiol i sicrhau priodoldeb, darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ym mhob maes. Bydd yn ceisio cadarnhau bod y rheolwyr wedi cymryd pob cam angenrheidiol i gyflawni'r amcanion hyn.
- i) Dylai cwmpas gwaith Archwilio Mewnol gwmpasu'r holl reolaethau gweithredol a rheoli ac ni ddylid ei gyfyngu i archwilio systemau a rheolaethau sy'n angenrheidiol i ffurfio barn ar y datganiadau ariannol. Nid yw hyn yn awgrymu y bydd yr holl systemau o reidrwydd yn cael eu hadolygu, ond y bydd y cyfan yn cael ei gynnwys yn yr asesiad o anghenion archwilio ac felly'n cael ei ystyried ar gyfer adolygiad yn dilyn yr asesiad risg. Mae gweithgaredd Archwilio Mewnol yn rhydd o ymyrraeth wrth bennu cwmpas archwilio mewnol, perfformio gwaith a chyfathrebu canlyniadau.
- j) Mae'r PSIAS yn mynnu bod Siarter Archwilio Mewnol (sef dogfen ffurfiol sy'n diffinio pwrpas, awdurdod a chyfrifoldeb gweithgareddau Archwilio Mewnol) yn cael ei hystyried a'i chymeradwyo gan Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor yn flynyddol. Mae'r Siarter wedi'i rhannu i'r adrannau canlynol:

- Pwrpas, Awdurdod a Chyfrifoldeb;
 - Annibyniaeth a gwrthrychedd;
 - Hyfedredd a gofal proffesiynol dyladwy;
 - Rhaglen sicrwydd ansawdd a gwella.
- k) Mae gan Swyddog Adran 151, Archwilio Mewnol neu ei gynrychiolydd awdurdodedig hawl i weld holl gofnodion, gwybodaeth ac asedau'r Cyngor yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol i gyflawni eu cyfrifoldebau, gan gynnwys rhai sefydliadau partner. Bydd gan staff Archwilio Mewnol fynediad anghyfyngedig i holl weithgareddau a chofnodion y Cyngor (boed yn systemau â llaw neu gyfrifiadurol), personél, arian parod, storfeydd, asedau ac eiddo eraill, gan gynnwys rhai sefydliadau partner, a bydd ganddynt yr awdurdod i gael y wybodaeth ac esboniadau a ystyrir yn angenrheidiol i gyflawni cyfrifoldebau Archwilio Mewnol.
- l) Pryd bynnag y bydd unrhyw fater yn codi sy'n ymwneud â, neu y credir ei fod yn ymwneud ag anghysondeb ynghylch arian parod, storfeydd neu eiddo arall y Cyngor, neu unrhyw anghysondeb a amheuir wrth arfer swyddogaethau'r Cyngor, bydd y Prif Swyddog, neu unrhyw Swyddog arall yn rhoi gwybod i Swyddog Adran 151 ac Archwilio Mewnol ar unwaith.
- m) Mae gan bob Cyfarwyddwr, Pennaeth Gwasanaeth, Rheolwr a staff gyfrifoldebau mewn perthynas â materion Archwilio fel a ganlyn:
- Sicrhau bod Archwilwyr yn cael mynediad ar bob adeg resymol i adeiladau, personél, dogfennau ac asedau y mae'r archwilwyr yn eu hystyried yn angenrheidiol at ddibenion eu gwaith.
 - Sicrhau bod Archwilwyr yn cael unrhyw wybodaeth ac esboniadau y maent yn eu ceisio yn ystod eu gwaith.
 - Ystyried ac ymateb yn brydlon i argymhellion mewn adroddiadau archwilio.
 - Sicrhau bod unrhyw gamau y cytunwyd arnynt sy'n deillio o argymhellion archwilio yn cael eu cyflawni yn brydlon ac yn effeithlon.
 - Rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ac Archwilio Mewnol ar unwaith am unrhyw amheuaeth o dwyll, lladrad, anghysondebau, defnydd amhriodol neu gamddefnyddio eiddo neu adnoddau'r awdurdod. Wrth aros am ymchwiliad ac adroddiad, dylai'r Cyfarwyddwr / Rheolwr gymryd pob cam angenrheidiol i atal colled bellach ac i ddiogelu cofnodion a dogfennaeth rhag cael eu symud neu eu newid.
 - Sicrhau bod systemau newydd ar gyfer cynnal cofnodion ariannol, neu gofnodion asedau, neu newidiadau i systemau o'r fath, yn cael eu trafod gyda'r Rheolwr Archwilio, Perfformiad a Phartneriaethau ac y cytunir arnynt cyn eu rhoi ar waith.

17.8 TREFNIADAU BANCIO A SIECIAU

- (i) Bydd yr holl drefniadau gyda Bancwyr y Cyngor ynghylch cyfrifon banc y Cyngor a chyhoeddi sieciau yn cael eu gwneud trwy'r Prif Swyddog Cyllid.
- (ii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid wedi'i awdurdodi i weithredu cyfrifon banc atodol o'r fath y mae'n meddwl sy'n angenrheidiol.
- (iii) Y Prif Swyddog Cyllid fydd yr unig swyddog sydd wedi'i awdurdodi i gael sieciau a bydd yn gwneud trefniadau priodol i'w cadw'n ddiogel.

- (iv) Bydd sieciau ar gyfrif Banc y Cyngor yn cynnwys copi cywir o lofnod y Prif Swyddog Cyllid. Rhaid i sieciau sy'n fwy na'r gwerth penodedig hefyd gael eu cydlofnodi gan Swyddog awdurdodedig.
- (v) Ni chaniateir gorddrafft ar unrhyw un o gyfrifon Banc y Cyngor, ac eithrio gyda chymeradwyaeth y Prif Swyddog Cyllid ac ni fydd y gorddrafft yn fwy na'r gorddrafft uchaf a gymeradwyir gan y Cyngor ac a gytunir gyda'r Banc o bryd i'w gilydd.
- (vi) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am yr holl ddebyd uniongyrchol a chredyd ar gyfrif Banc y Cyngor.
- (vii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adrodd yn achlysurol i'r Cabinet ar weithrediad cyfrifon Banc y Cyngor ac i weithredu'r un fath. Ar adegau i'w cytuno gan y Cyngor, mae trafodaethau ar sail tendr dethol i'w cynnal rhwng y Banciau dan sylw a'r Prif Swyddog Cyllid neu ei gynrychiolydd enwebedig, gyda'r bwriad o ddod i gytundeb ar gyfer gweinyddu cyfrifon Banc yr Awdurdod dros gyfnod o amser diffiniedig, a ni fydd y cyfnod yn fwy na phum mlynedd.
- (viii) Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am drefnu i gysoni'r prif gyfrif banc gyda chyfrifon arian parod y Cyngor.

17.9 INCWM

- (i) Bydd casglu'r holl arian sy'n ddyledus i'r Cyngor o dan reolaeth gyffredinol y Prif Swyddog Cyllid. Bydd cyfrifoldeb o ddydd i ddydd y Swyddog dan sylw dan reolaeth gyffredinol y Cyfarwyddwr Adrannol a fydd bob amser yn cymryd cyngor y Prif Swyddog Cyllid ar faterion o'r fath.
- (ii) Bydd lefel rhenti'r Cyngor yn cael eu hystyried yn rheolaidd gan y Cyngor.
- (iii) Bydd y Cabinet yn adolygu'r holl ffioedd a thaliadau yn flynyddol ar adeg pennu cyllidebau adrannol trwy ddilyn y Polisi Chwyddiant Ffioedd a Thaliadau.
- (iv) Os yw'r Cyngor yn gallu cael incwm o ystod o ffynonellau yna rhaid dewis y dull o ddewis y ffynhonnell gyda'r gwerth gorau ar sail proses dendro fel yr amlinellir yn y Rheolau Caffael a Chontractio.
- (v) Bydd pob Cyfarwyddwr yn rhoi'r manylion i'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau mewn cysylltiad â gwaith a wnaed, nwyddau a gyflenwyd neu wasanaethau a ddarparwyd, a'r holl symiau eraill sy'n ddyledus fel y bo'n ofynnol i gofnodi'n gywir yr holl symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor, ac i sicrhau bod cyfrifon yn cael eu cyflwyno'n brydlon er mwyn adennill yr incwm sy'n ddyledus. Pan fydd Adrannau yn gyfrifol am gyflwyno cyfrifon am arian sy'n ddyledus i'r Cyngor, bydd cyfrifon o'r fath yn cael eu gwneud cyn gynted â phosibl ar ôl iddynt ddod yn ddyledus i'w casglu.
- (vi) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cael ei hysbysu'n brydlon o'r holl arian sy'n ddyledus i'r Cyngor o dan gontractau, les neu drefniadau eraill, neu drefniadau yr ymrwymir iddynt sy'n cynnwys derbyn arian gan y Cyngor. Bydd gan y Prif Swyddog Cyllid yr hawl i archwilio unrhyw ddogfennau neu dystiolaeth arall yn y materion hyn fel y gwêl yn angenrheidiol. Rhaid i ysgolion sydd â'u cyfrif banc eu hunain gadw cofnodion fel y'u hawdurdodwyd gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (vii) Bydd yr holl symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor yn cael eu hawlio ar anfonebau swyddogol. Rhaid i gyfarwyddiadau ar gyfer canslo neu leihau anfonebau am incwm

gael eu hawdurdodi gan y Cyfarwyddwr priodol neu'r aelod o staff a ddynodir yn benodol ganddynt at y diben hwnnw.

- (viii) Rhaid i Gyfarwyddwyr ddynodi Aelodau o staff i dderbyn yr arian sy'n ddyledus a dylent sicrhau bod yr holl gofnodion priodol yn cael eu cadw. Bydd yr holl arian a dderbynnir gan swyddogion casglu yn cael ei gydnabod ar unwaith trwy roi derbynneb swyddogol wedi'i rhifo ar ffurf a bennir neu a gytunir gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (ix) Bydd pob Cyfarwyddwr yn sicrhau bod yr holl incwm sy'n ddyledus yn cael ei gasglu'n brydlon, ei gofnodi fel wedi'i dderbyn yn gywir, ei gysoni, ei gyfrifo a'i fancio bob wythnos o leiaf a phob tro y cedwir £200 neu fwy mewn arian parod, oni bai y cytunir yn benodol gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (x) Ni wneir unrhyw alldaliadau o arian o'r fath.
- (xi) Rhaid gwneud iawn am unrhyw ddiffyg rhwng y swm a gofnodwyd fel y'i casglwyd a'r swm sydd wedi'i fancio gan y swyddog cyfrifol ar unwaith, oni bai y cytunir yn wahanol mewn achos penodol gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (xii) Rhaid i bob aelod o staff sy'n ymdrin ag arian parod gael cyfarwyddiadau ysgrifenedig ar ymdrin ag arian parod a gweithredu til gan y Cyfarwyddwr perthnasol a rhaid iddynt lofnodi i gydnabod bod eu bod wedi cael ac wedi deall y cyfarwyddiadau. Rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid gytuno ar y gweithdrefnau hyn.
- (xiii) Yn unol â'r Rheolau Cyfrifo ac Archwilio, bydd pob Swyddog sy'n bancio arian yn cael ei nodi ar y slip talu i mewn a'r copi ohono yn achos pob siec a delir i mewn:
- (xiv) Swm y siec;
- (xv) Cyfeirnod (fel rhif derbynneb, rhif cyfrif neu enw'r dyledwr) a fydd yn cysylltu'r siec â'r ddyled (dyledion) a gafodd ei rhyddhau neu ei rhyddhau'n rhannol. Ar gefn yr holl sieciau a dderbyniwyd, bydd cyfeiriad yn cael ei nodi i nodi'r ddyled y mae'r taliad yn cyfeirio ati.
- (xvi) Ni fydd sieciau personol yn cael eu cyfnewid am arian a ddelir ar ran y Cyngor.
- (xvii) Bydd pob trosglwyddiad o arian swyddogol o un aelod o staff i aelod arall yn cael ei ddangos yng nghofnodion yr Adrannau dan sylw trwy lofnod y Swyddog sy'n derbyn yr arian.
- (xviii) Bydd y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, ar ôl dihysbyddu'r gweithdrefnau adennill, gyda chytundeb y Prif Swyddog Cyllid yn dileu ôl-ddyledion rhent anadferadwy nad yw'n fwy na **£1000** (neu swm arall y bydd y Cyngor yn ei bennu o bryd i'w gilydd) sy'n weddill pan ddaw'r cytundeb tenantiaeth/contract diogel i ben.
- (xix) Rhaid i'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, gyda chytundeb y Prif Swyddog Cyllid, adrodd i'r Cabinet am yr holl ôl-ddyledion anadferadwy sy'n fwy na'r swm hwn gydag argymhelliad am awdurdod i'w dileu.
- (xx) Ar wahân i ôl-ddyledion rhent y cyfeirir atynt yn y paragraffau blaenorol, bydd yr holl ddyledion eraill nad ydynt yn fwy na £1000 (neu swm arall y bydd y Cyngor yn ei bennu o bryd i'w gilydd) yn cael eu dileu gan y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau ar ôl holl weithdrefnau adennill.

(xxi) Rhaid i'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau beidio â dileu unrhyw ddyled heb gytundeb y Prif Swyddog Cyllid a, dyled sy'n fwy na £1000 heb hefyd dderbyn caniatâd gan y Cabinet ymlaen llaw.

(xxii) Bydd y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau yn rhoi gwybod i'r Prif Weithredwr am ddyledion sydd heb eu talu gyda'r bwriad o gychwyn achos cyfreithiol mewn achosion priodol.

(xxiii) Bydd unrhyw swm sy'n ddyledus i'r Cyngor yn cael ei ryddhau trwy daliad neu ddileu dyled yn unig.

17.10 BUDDSODDIADAU A BENTHYCA

(i) Bydd yr holl fenthycia yn cael ei wneud yn enw'r Cyngor. Bydd yr holl Fondiau neu Adnau a roddir fel gwarant ar gyfer arian a fenthycir gan y Cyngor yn cael eu llofnodi gan y Prif Swyddog Cyllid neu Swyddog arall a awdurdodwyd i wneud hynny gan y Cyngor ar ran y Cyngor.

(ii) Y Prif Swyddog Cyllid neu asiant a enwebir ganddo fydd cofrestrydd stociau a bondiau'r Cyngor a bydd yn cadw cofnodion o'r holl arian y mae'r Cyngor yn ei fenthycia.

(iii) Bydd yn ddyletswydd ar y Cyngor i gymeradwyo unrhyw fuddsoddiadau sy'n cael eu prynu a'u gwerthu. Ni fydd unrhyw drafodion mewn cysylltiad â hyn yn cael ei wneud hyd nes y bydd y Cyngor wedi cael gwybod amdanynt ac wedi awdurdodi'r trafodion. Bydd holl fuddsoddiadau arian Cronfeydd Ymddiriedolaeth sydd o dan ei reolaeth yn cael eu gwneud yn enw'r Cyngor.

(iv) Bydd pob gwarant, eiddo'r Cyngor neu eiddo yn enw'r Cyngor, a gweithredoedd teitl yr holl eiddo yn ei berchnogaeth, yn cael eu cadw'n ddiogel gan y Prif Weithredwr.

(v) Bydd pob Swyddog sy'n gweithredu fel ymddiriedolwyr yn rhinwedd ei swydd swyddogol, yn adneuo pob gwarant sy'n ymwneud â'r Ymddiriedolaeth gyda'r Prif Weithredwr, oni bai bod y weithred yn darparu fel arall.

17.11 PRYNU / PRYDLESU (NID TIR)

(i) Mae'r gweithdrefnau ar gyfer pob prynu yn unol â 'Rheolau Gweithdrefn Caffael a Chontractau' y Cyngor.

(ii) Ni chaniateir i gyfarwyddwyr ymrwymo i unrhyw gytundeb prydles (ac eithrio tir sy'n cael ei gwmpasu o dan Adran 17.31 isod) heb awdurdodiad ysgrifenedig y Prif Swyddog Cyllid.

(iii) Dim ond y Prif Swyddog Cyllid neu yn ei (h)absenoldeb y Pennaeth Cyfrifyddu sydd â'r awdurdod i lofnodi cytundebau prydles ar ran y Cyngor.

17.12 ARCHEBION AM NWYDDAU A GWASANAETHAU (GAN GYNNWYS E-FASNACH)

(i) Cyhoeddir archebion swyddogol ysgrifenedig ar gyfer nwyddau sydd eu hangen neu waith/gwasanaethau i'w cyflawni. Bydd archebion o'r fath ar ffurf a bennir gan y Prif

Swyddog Cyllid a dim ond Swyddog a awdurdodwyd gan y Cyfarwyddwr sydd i'w cymeradwyo.

- (ii) Bydd bob Cyfarwyddwr yn anfon enwau'r Swyddogion sydd wedi'u hawdurdodi i lofnodi'r archebion swyddogol at y Prif Weithredwr ynghyd â llofnodion enghreifftiol, a byddant yn cael eu diwygio pan fydd unrhyw newidiadau.
- (iii) Ni ddylid defnyddio copi o lofnodion, stampiau rwber na llofnodion a gynhyrchwyd gan gyfrifiadur/ sydd wedi'u sganio.
- (iv) Rhaid ysgrifennu ac awdurdodi pob archeb ar yr adeg y gosodir yr archeb ac nid pan dderbynnir yr anfoneb. Lle gosodir archeb ar lafar, ar sail brys, bydd archeb swyddogol yn cael ei chyhoeddi cyn pen 24 awr, wedi'i nodi'n glir fel un sy'n cadarnhau'r cyfarwyddyd a roddwyd ar lafar yn gynharach.
- (v) Cyn cyflwyno archebion swyddogol, rhaid i'r Swyddogion sydd wedi'u hawdurdodi i'w llofnodi fod yn fodlon bod darpariaeth ar gyfer y gwariant wedi'i wneud yn yr amcangyfrifon a bod yr amcangyfrif yn ddigonol ar gyfer y gwariant arfaethedig. Hefyd, bod dyfynbrisiau neu dendrau amgen wedi'u derbyn yn unol â gofynion 'Rheolau Caffael a Chontractio' y Cyngor ac egwyddorion Gwerth Gorau.
- (vi) Bydd pob archeb yn cydymffurfio â chyfarwyddiadau'r Cyngor mewn perthynas ag unrhyw bolisi ar bwrcasu canolog, pwrcasu cyfrifiaduron, safoni, ansawdd a Strategaeth Amgylcheddol a fabwysiedir o bryd i'w gilydd gan y Cyngor. Bydd cyfarwyddwyr yn sicrhau bod pob pryniant yn cydymffurfio ag unrhyw ofynion cyfreithiol, iechyd a diogelwch.
- (vii) Cyhoeddir archebion swyddogol ar gyfer yr holl waith, nwyddau a gwasanaethau a gyflenwir i'r Cyngor. Gellir gwneud eithriadau ar gyfer taliadau cyfnodol fel rhent, trethi, nwy, trydan, dŵr a ffonau, ac ar gyfer pryniannau gydag arian parod neu unrhyw eithriadau eraill y mae'r Prif Swyddog Cyllid yn eu hystyried yn briodol.
- (viii) Rhaid i bob archeb sy'n cael ei chyflwyno ddangos yn glir y pris tendro, y pris a drafodwyd, y pris catalog, y dyfynbris a dderbynnir neu'r cytundeb cyflenwi ynghyd ag unrhyw ddisgownt masnach a/neu arian parod.
- (ix) Gellir talu cyn derbyn nwyddau neu wasanaethau pan fydd yn hanfodol er mwyn sicrhau'r cyflenwad penodol sydd ei angen neu lle byddai gostyngiad buddiol yn cael ei golli fel arall.
- (x) Bydd pob Cyfarwyddwr yn gyfrifol am ddilysrwydd yr holl archebion a gyflwynir ac am reoli a chadw'r llyfrau archebion swyddogol yn ddiogel.
- (xi) Ni ddylid codi archebion swyddogol ar gyfer unrhyw bryniant personol neu breifat, ac ni ddylid ychwaith defnyddio contractau'r Cyngor ar gyfer defnydd preifat personol.
- (xii) Bydd e-fasnach yn cael ei gyflwyno yn ôl disgrisiwn y Prif Swyddog Cyllid a fydd yn gyfrifol am sicrhau bod gweithdrefnau ar waith ac yn cael eu diwygio yn ôl yr angen i gynnal diogelwch a dilysrwydd data ar gyfer trosglwyddo busnes yn electronig.
- (xiii) Bydd cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau y cedwir yn gaeth at weithdrefnau E-fasnach.

- (i) Bydd yr holl daliadau ar ran y Cyngor yn cael eu gwneud gan y Prif Swyddog Cyllid ac eithrio taliadau o imprestau arian mân ac o gyfrifon banc atodol sydd wedi'u hawdurdodi gan y Prif Swyddog Cyllid. Y dull arferol o dalu arian sy'n ddyledus gan y Cyngor fydd siec, BACS neu adnodd arall a ddefnyddir gan gyfrif banc y Cyngor. Ar gyfer Ysgolion y telir eu cyfran o'r Gyllideb i mewn i gyfrif banc, bydd y taliadau uchod yn cael eu tynnu o'r cyfrif hwnnw.
- (ii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am wneud trefniadau diogel ac effeithlon ar gyfer pob taliad. Bydd pob siec yn cael ei hanfon yn uniongyrchol at y derbynnydd ac ni chaiff ei dychwelyd i'r swyddog cychwynnol sy'n awdurdodi'r taliad, oni bai bod y Prif Swyddog Cyllid wedi awdurdodi hynny'n benodol.
- (iii) Bydd pob Cyfarwyddwr yn gyfrifol am gyflwyno ac ardystio cyfrifon i'w talu yn unol â threfniadau a wneir gan y Prif Swyddog Cyllid. Lle bynnag y bo'n ymarferol, ni fydd y dyletswyddau o ran archebu, derbyn nwyddau neu wasanaethau ac ardystio'r cyfrif yn cael eu cyflawni gan yr un swyddog.
- (iv) Bydd taliad yn cael ei wneud yn erbyn anfonebau cyflenwyr neu gyfnodolion sefydlog yn unig, nid ar ddatganiadau'r cyfrif. Dim ond ar yr amod bod yr adran yn fodlon nad yw'r anfoneb wreiddiol wedi'i phasio i'w thalu o'r blaen y gellir prosesu copi o anfonebau. Bydd nodyn i'r perwyl hwn yn cael ei wneud ar y copi o anfoneb gan y swyddog ardystio.
- (v) Ni ddylid defnyddio ffurflenni archeb am daliad yn lle unrhyw anfoneb, hawliad, nodyn ffioedd neu gais ysgrifenedig arall am daliad a dderbyniwyd gan gredydwr. Dim ond ar gyfer taliadau a gynhyrchir yn fewnol y defnyddir ffurflenni archeb h.y lle na chynhyrchir anfoneb.
- (vi) Mae pob Cyfarwyddwr sy'n cyhoeddi archeb yn gyfrifol am archwilio, gwirio ac ardystio'r anfonebau cysylltiedig ac yn yr un modd am unrhyw dalebau talu neu gyfrifon eraill sy'n codi o ffynonellau yn yr Adran honno. Bydd enwau'r Swyddogion a awdurdodwyd i lofnodi cofnodion o'r fath yn cael eu hanfon at y Prif Weithredwr gan bob Cyfarwyddwr ynghyd â llofnod enghreifftiol a byddant yn cael eu diwygio pan fydd unrhyw newidiadau.
- (vii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid neu'r Cyfarwyddwr perthnasol neu eu Swyddogion enwebedig yn gyfrifol am archwilio, dilysu ac ardystio pob anfoneb. Bydd ardystiad yr anfoneb yn cynnwys:
- Bod y gwaith, nwyddau neu wasanaethau perthnasol wedi'u derbyn, eu cyflawni, eu harchwilio a'u cymeradwyo;
 - Y cydymffurfiwyd â Rheolau Caffael a Chontractau;
 - Bod prisiau, cyfrifiadau, gostyngiadau masnach ac arian parod, lwfansau eraill, credydau yn gywir;
 - Bod y gwariant wedi'i wneud o dan y penawdau a nodwyd, a'i fod yn angenrheidiol i'r diben hwnnw;
 - Bod cofnodion priodol wedi'u gwneud ar restrau, cofnodion storfeydd neu lyfrau stoc;
 - Nad yw'r cyfrif wedi'i basio i'w dalu o'r blaen, a'i fod yn atebolrwydd priodol i'r Cyngor;
 - Bod talu'r cyfrif yn briodol ym mhob ffordd.
- (viii) Rhaid i o leiaf ddau swyddog fod yn gysylltiedig â chwblhau'r stamp awdurdodi taliad.

(ix) Rhaid cwblhau pob adran o'r stamp awdurdodi taliad bob amser:-

- Derbyniwyd y nwyddau gan
Cwblheir hwn gan yr unigolyn sy'n derbyn y nwyddau neu sy'n cadarnhau bod gwaith/gwasanaethau wedi'i wneud. Mewn amgylchiadau eithriadol lle gwneir taliad cyn i waith/gwasanaethau gael eu darparu e.e tanysgrifiad, yna rhaid i'r aelod o staff sy'n gofyn am y gwaith/gwasanaethau lofnodi ac ychwanegu "taliad ymlaen llaw".
- Wedi'i wirio a'i farcio gan
Pan fydd taliad yn cael ei wneud, rhaid cofnodi manylion y taliad ar yr archeb swyddogol. Dylai'r unigolyn sy'n marcio'r anfoneb yn erbyn y llyfr archebion ac yn diweddarau'r archeb gyda manylion yr anfoneb lofnodi'r blwch hwn. Os nad oes archeb e.e Taliadau Cyfleustodau Cyhoeddus yna mae'n rhaid i swyddog priodol gadarnhau darlleniadau'r mesurydd cyn cwblhau'r adran hon.
- Ardystiedig a dyddiad
Rhaid i'r swyddog ardystio fod yn llofnodwr awdurdodedig y mae ei enw yn ymddangos ar restr llofnodwyr swyddogol yr Awdurdod ar gyfer y maes cyllideb hwnnw. Ni ddylai anfonebau gael eu hardystio i'w talu oni bai bod y rhannau derbyniwyd y nwyddau a gwiriwyd/marciwyd ar y stamp awdurdodi wedi'u cwblhau'n llawn. Rhaid nodi'r dyddiad llofnodi bob amser.
- Mewnbwn gan
Rhaid i'r unigolyn sy'n mewnbynnu'r anfoneb i system gredyd gyfrifiadurol y Cyngor gwblhau'r blwch hwn. Rhaid peidio â mewnbynnu anfonebau na chwblhau'r adran hon oni bai bod yr adran derbyniwyd y nwyddau gan, gwiriwyd/ marciwyd, a'r adrannau ardystio a dyddiad wedi'u cwblhau yn llawn.

(x) Rhaid i'r unigolyn sy'n ardystio'r taliad fod yn wahanol i'r unigolyn (unigolion) sy'n cwblhau'r adran 'gwiriwyd a marciwyd', a rhaid iddo/iddi fod yn llofnodwr awdurdodedig dynodedig. Rhaid i lofnodwyr awdurdodedig lofnodi yn eu henw eu hunain a phaidio ag arwyddo yn enw eu Cyfarwyddwr.

(xi) Rhaid rhoi llofnodion llawn ac ni dderbynnir llythrennau cyntaf enw o dan unrhyw amgylchiadau. Ni ddylid defnyddio copi o lofnodion, stampiau rwber na llofnodion a gynhyrchwyd gan gyfrifiadurol / sydd wedi'u sganio.

(xii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn amserlennu ac yn talu'r holl gyfrifon yr ystyrir eu bod yn foddhaol ac mewn trefn, i'w talu cyn pen 30 diwrnod i ddyddiad yr anfoneb neu'n gynt os oes angen cydymffurfio â thelerau cytundebol ac i gael gostyngiadau neu unrhyw reswm dilys arall.

(xiii) Rhaid i gyfarwyddwyr sicrhau bod taliadau'n cael eu gwneud o fewn telerau cytundebol a lle nad yw telerau o'r fath yn bodoli o fewn 30 diwrnod i ddyddiad yr anfoneb. Lle gwneir taliad y tu allan i'r 30 diwrnod rhaid nodi'r rheswm dros dalu'n hwyr ar yr anfoneb.

(xiv) Lle mae gan Gyfarwyddwyr fynediad uniongyrchol i system gredydwyd gyfrifiadurol y Cyngor:

- Bydd enwau a llofnodion y Swyddogion sy'n ymwneud â mewnbynnu ac awdurdodi anfonebau a/neu gyfrifon yn cael eu cyflwyno i'r Prif Weithredwr gan

yr holl Gyfarwyddwyr ac yn cael eu diwygio pan fydd unrhyw newid ynddynt. Fel arfer ni ddylai gweithwyr sydd wedi'u hawdurdodi i ardystio anfonebau gael eu hawdurdodi i fewnbynnu anfonebau i'r system. Bydd gan bob Swyddog sydd wedi'i awdurdodi i ddefnyddio'r system credydwy'r gyfrinair y mae'n rhaid iddo fod yn gyfrinachol ac ni chaiff ei ddatgelu i unrhyw unigolyn arall.

- Mae telerau talu (Telerau cytundebol neu daliad cyn pen 30 diwrnod i ddyddiad yr anfoneb, lle nad oes telerau o'r fath yn bodoli) wedi'u gosod ymlaen llaw yn y system. Felly er mwyn cydymffurfio â thelerau talu mae'n rhaid i bob Anfoneb/cyfrif gael eu mewnbynnu i'r system yn ddi-oed, gan sicrhau bod dyddiadau anfonebau'n cael eu cofnodi bob amser.
- Bydd yr holl anfonebau/cyfrifon yn cael eu ffeilio a'u storio'n ddiogel mewn modd a bennir gan y Prif Swyddog Cyllid.
- Bydd pob Cyfarwyddwr, ar 1 Ebrill, neu fel sy'n ofynnol ym mhob blwyddyn yn rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid o'r holl wariant sy'n weddill mewn perthynas â'r flwyddyn ariannol flaenorol ac yn cydymffurfio ag unrhyw gyfarwyddiadau a roddwyd mewn cysylltiad â threfniadau cyfrifyddu diwedd blwyddyn.

(A) Taliadau Cytundebol y Diwydiant Adeiladu

- (i) Ni ddylid dyfarnu unrhyw gontract i Gontractwr nad yw wedi cofrestru gyda Chyllid y Wlad fel Is-gontractwr.
- (ii) Rhaid i dystiolaeth o'r fath ddod i law Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful cyn i'r contractwr gael ei wahodd i Dendro / gyflwyno dyfynbris.
- (iii) Pan fydd yr Is-gontractwr wedi cofrestru gyda Chyllid y Wlad, bydd Cyfeirnod Treth Unigryw yn cael ei roi iddynt.
- (iv) Ynghyd â'r Cyfeirnod Treth Unigryw a Rhif Cofrestru'r Cwmni neu Rif Yswiriant Gwladol yr Unigolyn rhaid iddynt gael eu cyflwyno i'r Isadran Taliad Canolog cyn i'r Archeb / Contract gael ei ddyfarnu.
- (v) Os bydd Cyllid y Wlad yn barnu bod yr Is-gontractwr yn cael ei dalu'n Net ar y Gyfradd Ddifyniad Safonol, yna mae'n rhaid i'r anfoneb ddilydol nodi cynnwys Deunyddiau a Llafur ar wahân ar yr anfoneb fel y gellir gwneud y Didyniad Treth cywir. Lle nodir yr Is-gontractwr fel Contractwr sy'n cael Taliad Gros, yna gellir talu'r Cwmni'r taliad Gros (h.y, Heb Dynnu Treth).
- (vi) Er mwyn cynorthwyo'r Cyngor i gydymffurfio â'r Ddeddf Cyllid, rhaid i Adrannau nodi bod yr anfoneb yn daladwy i is-gontractwr.
- (vii) Lle bo angen contract wedi'i lofnodi, ni wneir unrhyw daliadau nes y bydd y contract wedi'i lofnodi a'i selio'n briodol gan y contractwr dan sylw a nes y bydd y Cyngor wedi'i dderbyn.
- (viii) Pan fo contractau'n darparu ar gyfer taliadau mewn rhandaliadau, bydd y Prif Swyddog Cyllid yn trefnu i gadw cofrestr neu gofrestrau contractau i ddangos statws cyfrifon pob contract rhwng y Cyngor a'r Contractwr, ynghyd ag unrhyw daliadau eraill a'r ffioedd proffesiynol cysylltiedig:
- (ix) Bydd taliadau i Gontractwyr ar gyfrif contractau yn cael eu gwneud ar dystysgrif a roddir gan y Cyfarwyddwr neu'r Ymgynghorydd priodol pan fydd un yn cael ei gyflogi gan y Cyngor yn unig.

- (x) Yn achos ardystiad gan Ymgynghorydd, bydd y Cyfarwyddwr priodol yn sicrhau bod pob tystysgrif yn cael ei hategu gan gopi o'r Prisiad a bydd yr Ymgynghorydd yn sicrhau nad yw'n cynnwys unrhyw nodweddion anarferol megis amrywiadau mawr nad yw'r Cyngor yn gwybod amdanynt.
- (xi) Bydd gan y Prif Swyddog Cyllid yr hawl i wneud ymholiadau o'r fath ac i gael y wybodaeth ac eglurhad y bydd eu hangen arno er mwyn bodloni ei hun ynghylch cywirdeb prisiadau interim y maent yn eu hystyried yn angenrheidiol.
- (xii) Yn amodol ar amodau'r contract, ni fydd y dystysgrif derfynol yn cael ei rhoi hyd nes y bydd y Cyfarwyddwr neu'r Ymgynghorydd priodol wedi cyflwyno datganiad manwl o'r cyfrif terfynol, ynghyd â'r holl ddogfennau perthnasol os oes angen i'r Prif Swyddog Cyllid. Bydd y Prif Swyddog Cyllid, i'r graddau y mae'n ei ystyried yn angenrheidiol, yn archwilio cyfrifon terfynol ar gyfer contractau a bydd ganddo'r hawl i wneud pob ymholiad o'r fath a derbyn y wybodaeth ac eglurhad y gall fod ei angen er mwyn bodloni ei hun ynghylch cywirdeb cyfrifon terfynol. Pwrpas y gofynion hyn o dan y paragraff hwn yw cynorthwyo Cyfarwyddwyr i sicrhau bod y cyfrifon yn gywir, ond nad ydynt mewn unrhyw fodd yn lleihau eu cyfrifoldeb personol am y contractau.
- (xiii) Nid yw cyfrifoldebau'r Adran yn dod i ben gyda derbyn deunydd neu nwyddau ac ati. Mae'r rhan fwyaf o gontractau yn rhoi pris a/neu ddisgownt os telir o fewn cyfnod penodol ar ôl i'r adran dderbyn yr anfoneb, a gellid colli symiau sylweddol o arian pe na fydd yr Adain Pwrcasu Ganolog neu'r Prif Swyddogion Cyllid yn cael ei hysbysu ar unwaith. Mae'n ddyletswydd ar bob Cyfarwyddwr i gyflawni'r cyfrifoldeb hwn.
- (xiv) Bydd gan y Prif Swyddog Cyllid yr hawl i ddefnyddio unrhyw wiriad y credir ei bod yn ddymunol, ac i gael unrhyw wybodaeth ac eglurhad gofynnol yn ymwneud ag unrhyw daliad.

17.14 ARIAN MÂN A CHYFRIFON IMPREST

- (i) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn darparu'r cyfrifon a ystyrir yn briodol ar gyfer Swyddogion y Cyngor y gall fod eu hangen arnynt at ddiben talu arian mân a threuliau eraill. Ac eithrio fel y cytunwyd fel arall rhwng y Prif Swyddog Cyllid a'r Cyfarwyddwr dan sylw, bydd taliadau o'r cyfrifon hyn yn cael eu cyfyngu i fân wariant.
- (ii) Lle mae'n ystyried ei fod yn briodol bydd y Prif Swyddog Cyllid yn agor cyfrif gyda bancwyr y Cyngor i'w ddefnyddio gan y deiliad imprest, na fydd yn achosi i gyfrif o'r fath gael gorddrafft. Bydd yn gyfarwyddyd sefydlog i fancwyr y Cyngor y dylid rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith am swm unrhyw falans gorddrafft ar gyfrif imprest.
- (iii) Ni ddylai sieciau personol gael eu cyfnewid am arian parod na benthyca arian o gyfrifon imprest o dan unrhyw amgylchiadau.
- (iv) Ni ellir talu cyflogau i weithwyr o gyfrif imprest. Ni ddylid talu isgontractwyr am waith adeiladu neu gynnal a chadw oni bai bod y Prif Swyddog Cyllid wedi awdurdodi hynny'n benodol yn ysgrifenedig.
- (v) Bydd swyddog sy'n gyfrifol am imprest yn:
 - Cael a chadw talebau i gadarnhau pob taliad o'r imprest. Dylid cymryd gofal i gael anfoneb gyda TAW pan godir y dreth hon;

- Sicrhau bod yr arian imprest yn cael ei gadw'n ddiogel, trwy ei gadw dan glo, yn ddelfrydol mewn sêff. Gellir cael arweiniad ar y mater hwn gan yr Is-adran Archwilio Mewnol;
- Cyfyngu swm pob taliad ar wahân i £50 neu fel y cytunwyd fel arall gan y Prif Swyddog Cyllid mewn achos penodol;
- Cynhyrchu, ar gais, arian parod a/neu dalebau i'r Prif Swyddog Cyllid neu gynrychiolwyr i gyfanswm yr imprest;
- Pan ofynnir am hynny, rhoi tystysgrif i'r Prif Swyddog Cyllid ynghylch statws y cyfrif imprest;
- Lle mae imprest yn cael ei weithredu drwy gyfrif banc, sicrhau bod y cyfrif yn parhau mewn credyd, a bod y gweithdrefnau a nodir o dan drefniadau bancio yn y Rheolau hyn yn cael eu dilyn;
- Cysoni'r imprest yn fisol o leiaf. Dylai uwch swyddog wneud gwiriadau cyfnodol i sicrhau bod hyn yn cael ei wneud yn briodol. Rhaid rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid am unrhyw ddiffyg a rhaid i ddeiliad yr imprest wneud iawn am y diffyg neu fel y cytunir fel arall mewn achos penodol gan y Prif Swyddog Cyllid;
- Ni fydd unrhyw incwm a dderbynnir ar ran y Cyngor yn cael ei fancio i gyfrif imprest. Rhaid i incwm o'r fath gael ei fancio a chyfrif amdano fel y darperir mewn man arall yn y Rheolau hyn;
- Wrth adael swydd gyda'r Cyngor neu roi'r gorau i ddal blaendaliad Imprest, bydd Swyddog yn rhoi cyfrif i'r Prif Swyddog Cyllid am y swm a roddwyd ymlaen llaw ac yn gwneud iawn am unrhyw ddiffyg y gellir ei ganfod.
- Wrth i Swyddog gael ei benodi, bydd Swyddog sy'n gyfrifol am imprest yn rhoi cyfrif ar unwaith am yr arian parod a'r anfonebau hyd at werth y blaendaliad.

17.15 **CYFLOGAU**

- (i) Y Prif Weithredwr yw'r Swyddog sy'n gyfrifol am gynghori'r Cyngor ar ddefnyddio adnoddau gweithlu'n effeithlon (gan gynnwys hyfforddiant a datblygu), ac ar weithrediad a rheolaeth gweithdrefnau ar gyfer penodi, disgyblaeth, cwynion, cyflogau ac amodau gwasanaeth cyffredinol fel y'u cymhwysir yn genedlaethol, yn daleithiol ac yn lleol.
- (ii) Penodir yr holl weithwyr yn unol â Rheolau'r Cyngor a'r sefydliadau, graddfeydd neu gyfraddau tâl cymeradwy.
- (iii) Y Prif Swyddog Cyllid fydd yn cyfrifo, talu a rheoli holl gyflogau ac enillion eraill i holl weithwyr y Cyngor, neu o dan drefniadau a gymeradwyir ac a reolir gan y Prif Swyddog Cyllid a enwebir.
- (iv) Bydd pob Cyfarwyddwr neu ei gynrychiolydd awdurdodedig yn rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid cyn gynted â phosibl ac, yn y ffurf a ragnodwyd, am bob mater sy'n effeithio ar daliadau o'r fath ac yn arbennig:
 - Holl benodiadau, ymddiswyddiadau, diswyddiadau, ataliadau, goruchwyliaeth, secondiadau a throsglwyddiadau, a
 - Holl absenoldebau o ddyletswydd oherwydd salwch, absenoldeb mamolaeth, damweiniau neu resymau eraill, ar wahân i absenoldeb cymeradwy, ac
 - Holl newidiadau a awdurdodwyd ac a gymeradwyir mewn tâl, gan gynnwys codiadau cyflog arferol, ond heb gynnwys dyfarniadau cyflog neu gytundebau cyffredinol, a
 - Holl newidiadau mewn oriau safonol neu delerau cyflogaeth, a
 - Newidiadau i amgylchiadau ynghylch talu lwfansau car, gan gynnwys newid cerbyd neu newid statws taliad, a

- Darparu'r holl wybodaeth bersonél sy'n angenrheidiol i gadw cofnodion gwasanaeth unigol ar gyfer y Cynllun Pensiwn, Cyllid y Wlad, ac asiantaethau priodol eraill.
- (v) Bydd cofnodion llawn amser neu ddogfennau tâl eraill ar ffurf a ragnodwyd neu a gymeradwyir gan y Prif Swyddog Cyllid a chânt eu hardystio gan lofnodwyr gan neu ar ran y Cyfarwyddwr perthnasol. Bydd bob Cyfarwyddwr yn **anfon** enwau'r Swyddogion sydd wedi'u hawdurdodi i lofnodi cofnodion o'r fath at y **Prif Weithredwr** ynghyd â llofnodion enghreifftiol a byddant yn cael eu diwygio pan fydd unrhyw newidiadau ynddynt.
- (vi) Bydd pob Cyfarwyddwr yn cyflwyno taflen amser wedi'i chwblhau'n gywir ar gyfer pob gweithiwr sy'n cael cyflog, wedi'i hardystio'n briodol o ran cywirdeb a dilysrwydd yn wythnosol i'r Prif Swyddog Cyllid.
- (vii) Bydd pob Cyfarwyddwr yn cyflwyno ffurflen hawlio amser wedi'i chwblhau'n gywir ar gyfer pob Adran neu Is-adran o'r Adran, wedi'i hardystio'n briodol o ran cywirdeb a dilysrwydd yn wythnosol ac yn fisol ar gyfer staff cyflogedig i'r Prif Swyddog Cyllid.

17.16 LWFANSAU PRESENOLDEB, COSTAU TEITHIO, CYNHALIAETH A THREULIAU

- (i) Bydd pob hawliad am daliad lwfansau cynhaliath, costau teithio a mân dreuliau, sydd wedi'u hardystio'n briodol ar ffurf a gymeradwyir gan y Prif Swyddog Cyllid, yn cael eu cyflwyno i'r Prif Swyddog Cyllid o fewn mis i hynny. Bydd taliad yn cael ei wneud trwy'r Gyflogres. Bydd bob Cyfarwyddwr yn anfon enwau'r Swyddogion sydd wedi'u hawdurdodi i lofnodi cofnodion o'r fath, ynghyd â'u llofnodion enghreifftiol, yn cael eu hanfon at y Prif Weithredwr, ynghyd â newidiadau i Swyddogion awdurdodedig pan fyddant yn codi.
- (ii) Bydd hawliadau lwfans car yn cael eu gwneud yn fisol a'u cyflwyno i'w talu o fewn wythnos i hynny.
- (iii) Cymerir bod yr ardystiad gan neu ar ran y Cyfarwyddwr yn golygu bod y Swyddog Ardystio yn fodlon bod y teithiau a wnaed yn angenrheidiol ac wedi'u hawdurdodi, y treuliau a dynnwyd yn briodol, bod y milltiroedd a hawli yn rhesymol, bod y Ffurflen Hawliad yn rhifyddol gywir a bod y lwfansau yn daladwy gan y Cyngor.
- (iv) Dim ond gyda chymeradwyaeth benodol y Prif Swyddog Cyllid y telir hawliadau swyddogion a gyflwynir fwy na thri mis ar ôl i'r treuliau godi.
- (v) Rhaid i gyfarwyddwyr sicrhau y rhoddir gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith am fanylion car, manylion yswiriant a manylion trwydded yrru, ar gyfer yr holl staff newydd a staff presennol sy'n newid ceir.
- (vi) Rhaid i gyfarwyddwyr sicrhau nad yw staff nad oes ganddynt yswiriant at ddefnydd busnes yn defnyddio eu car at ddibenion y Cyngor.

Bydd taliadau i Aelodau gan gynnwys Aelodau cyfetholedig y Cyngor neu ei Bwyllgorau, sydd â hawl i hawlio lwfansau, yn cael eu gwneud gan y Prif Swyddog Cyllid ar ôl iddo/iddi dderbyn y ffurflen hawlio briodol wedi'i chwblhau'n briodol. Mae'r holl hawliadau mewn perthynas â'r flwyddyn ariannol sy'n dod i ben ar 31 Mawrth i'w cyflwyno o fewn mis.

17.17 TRETHIANT

- (i) Fel pob sefydliad, mae'r awdurdod yn gyfrifol am sicrhau bod ei faterion treth mewn trefn. Mae materion treth yn aml yn gymhleth iawn ac mae'r cosbau am gyfrifo treth yn anghywir yn ddifrifol.
- (ii) Rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid sicrhau ei fod yn:
 - Cwblhau holl ffurflenni Cyllid y Wlad (Treth Incwm a Chyfraniadau Yswiriant Gwladol) ynghylch PAYE.
 - Cwblhau datganiad misol o fewnbynau ac allbynau TAW i Dollau Tramor a Chartref EM.
 - Darparu manylion i Gyllid y Wlad ynghylch cynllun didynnu treth y diwydiant adeiladu.
 - Cynnal y canllawiau diweddaraf i weithwyr yr awdurdod ar faterion trethiant yn y llawlyfr cyfrifyddu a'r llawlyfr treth.
- (iii) Mae'n gyfrifoldeb ar bob Cyfarwyddwr i:
 - Sicrhau bod y rhwymedigaeth TAW gywir yn gysylltiedig â'r holl incwm sy'n ddyledus a bod yr holl TAW y gellir ei hadennill ar bryniannau yn cydymffurfio â Rheolau Tollau Tramor a Chartref EM.
 - I sicrhau, lle gwneir gwaith adeiladu a chynnal a chadw, bod y contractwr yn bodloni gofynion didynnu treth angenrheidiol y diwydiant adeiladu.
 - Sicrhau bod yr holl unigolion a gyflogir gan yr awdurdod yn cael eu hychwanegu at gyflogres yr awdurdod a bod treth yn cael ei thynnu o unrhyw daliadau, ac eithrio pan fo'r unigolion yn hunangyflogedig neu'n cael eu cyflogi gan asiantaeth staff gydnabyddedig.
- (iv) Cedwir pob dogfen sy'n nodi Trethiant, gan gynnwys prawf o daliad a chofnodion banc, am chwe blynedd ynghyd â'r flwyddyn gyfredol i fodloni gofynion Cyllid y Wlad a Thollau Tramor a Chartref.

17.18 YSWIRIANT

- (i) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am holl yswiriant y Cyngor a chadw holl adeiladau, eiddo, cerbydau ac offer y Cyngor wedi'u hyswirio, a phob risg yswiriadwy angenrheidiol arall, i'r graddau y bydd y Cyngor yn eu pennu.
- (ii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn trefnu polisi yswiriant ffyddlondeb o swm priodol ar gyfer y gweithwyr hynny y mae hynny'n berthnasol iddynt.
- (iii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adolygu'r holl yswiriant o bryd i'w gilydd o leiaf bob blwyddyn, a bydd yn ymgynghori â Chyfarwyddwyr eraill ar faterion yn eu Hadrannau priodol.
- (iv) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am gael dyfynbrisiau yswiriant ar sail tendr detholus ar adegau a benderfynir gan y Cyngor, ond ni fydd y cyfnodau hynny yn fwy na 5 mlynedd.
- (v) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cadw holl bolisïau yswiriant y Cyngor yn ddiogel, yn trefnu i dalu premiymau erbyn y dyddiad dyledus ac yn rheoli Cronfa Yswiriant y Cyngor ei hun. Bydd gweithdrefnau ar gyfer delio â hawliadau ar Gronfa Yswiriant y Cyngor ei hun yn cael eu rhagnodi o bryd i'w gilydd gan y Prif Swyddog Cyllid.

- (vi) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ddyfeisio a gweithredu gweithdrefnau gweinyddol priodol ar gyfer hawlio, ac am adennill arian o dan y gwahanol benawdau polisi. I'r diben hwn, bydd gan y Prif Swyddog Cyllid yr hawl i dderbyn y wybodaeth y mae ei angen gan bob Cyfarwyddwr i hwyluso'r broses o wneud hawliadau yswiriant.
- (vii) Mae'n ofynnol i bob Cyfarwyddwr neu ei gynrychiolwyr roi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid neu ei gynrychiolydd o unrhyw fater a allai olygu bod hawliadau yswiriant yn cael eu gwneud naill ai gan yr Awdurdod neu yn ei erbyn, ac i gydymffurfio ag Amserlenni Cyfiawnder Sifil mewn perthynas â hawliadau anafiadau personol.
- (viii) Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adennill yr holl gostau / cosbau a osodir gan y Llysoedd gan unrhyw Adran sy'n methu â chydymffurfio â'r Amserlenni Cyfiawnder Sifil mewn perthynas â hawliadau anafiadau personol.
- (ix) Ni fydd unrhyw Aelod neu Swyddog yn cyfaddef atebolrwydd. Ymdrinnir â phob cwestiwn o atebolrwydd gan y sawl sy'n ymdrin â Hawliadau priodol y Cyngor.
- (x) Bydd y Cyfarwyddwyr yn rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith, yn ysgrifenedig, am unrhyw golled, atebolrwydd neu ddifrod neu unrhyw ddigwyddiad sy'n debygol o arwain at hawliad ac yn rhoi gwybod i'r heddlu, lle y bo angen. Bydd y Cyfarwyddwyr yn cyflwyno hawliadau ar y ffurf a fydd yn ofynnol gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (xi) Rhaid cadw cofnodion yswiriant yn ymwneud â pholisïau atebolrwydd a gohebiaeth gysylltiedig am gyfnod amhenodol. Rhaid cadw dogfennau sy'n ymwneud â pholisïau eraill a threfniadau ariannu mewnol am chwe blynedd.
- (xii) Bydd y Cyfarwyddwyr yn rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith pryd bynnag y bydd tir, adeiladau, cerbydau a pheiriannau, offer swyddfa neu adeiladau sy'n destun prydles yn:
- Cael ei gaffael
 - Cael ei waredu
 - Yn amodol ar newid i'r strwythur, gwresogi neu feddiannaeth.
- (xiii) Ni fydd unrhyw Gyfarwyddwr yn rhoi unrhyw indemniad ar ran y Cyngor heb yn gyntaf ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid a hefyd y Prif Weithredwr.

17.19 RHESTR EIDDO

- (i) Cyfarwyddwr yr Adran dan sylw fydd yn cadw rhestrau eiddo'r Cyngor, ac eithrio storfeydd. Y Prif Swyddog Cyllid mewn ymgynghoriad â'r Cyfarwyddwr perthnasol fydd yn pennu ar hyd a lled yr erthyglau sydd i'w cynnwys ar y rhestrau eiddo a'r ffurf y cedwir rhestrau eiddo.
- (ii) Bydd pob Cyfarwyddwr yn gyfrifol am sicrhau bod rhestrau eiddo'n cael eu diweddar'u'n llawn, a bod gwiriad blyneddol o'r holl eitemau ar y rhestrau eiddo yn cael ei gynnal. Bydd unrhyw wargedau neu ddiffygion yn cael eu nodi ar y rhestrau eiddo gyda nodyn o'r camau a gymerwyd mewn perthynas â gwahaniaethau o'r fath.
- (iii) Ni fydd eiddo'r Cyngor yn cael ei symud ac eithrio yn unol â chwrs arferol busnes y Cyngor, na'i ddefnyddio heblaw at ddibenion y Cyngor, ac eithrio yn unol â chyfarwyddiadau penodol a gyhoeddwyd gan y Cyfarwyddwr dan sylw.

- (iv) Bydd gan y Prif Swyddog Cyllid, ar adegau rhesymol, fynediad i holl eiddo'r Cyngor i archwilio'r rhestrau eiddo.
- (v) Yn unol â gofynion y Cyngor i gadw cofrestr asedau, ac i alluogi i daliadau am ddefnyddio eitemau o'r fath gael eu cyfrifo yn unol â'r system cyfrifo cyfalaf, dylai rhestrau eiddo gynnwys gwybodaeth yn ymwneud â dyddiad prynu, cost, lleoliad ac unrhyw nodweddion technegol a allai effeithio ar ei werth neu ei fudd ar gyfer pob eitem.

17.20 STORFEYDD

- (i) Bydd holl ofynion deunydd a storfeydd gan gynnwys dodrefn, offer swyddfa, deunydd ysgrifennu, coed, planhigion, llwyni, polion coed ac ati yn cael eu sianelu drwy'r system Prynu i Dalu Corfforaethol.
- (ii) Dylai gofynion stoc a deunyddiau unrhyw adran gael eu harchebu, eu derbyn, eu storio a'u dosbarthu i'r graddau uchaf o effeithlonrwydd a chost gan roi sylw dyledus i Reolau Caffael y Cyngor.
- (iii) Bydd pob Cyfarwyddwr, trwy ei swyddog enwebedig, yn gyfrifol am warchod a gofalu am storfeydd yn eu hadran. Mae'r Cyfarwyddwr hefyd yn gyfrifol am sicrhau bod lefel y stoc a ddelir yn rhesymol, gan ystyried cyfraddau defnydd a gofynion uniongyrchol. Ni ddylai adrannau weithredu fel canolfan stocio oni bai bod hynny'n gwbl anochel.
- (iv) Bydd cofnodion storfeydd yn cael eu cadw ar ffurf i'w chymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid. Bydd y Cyfarwyddwr dan sylw a'r Prif Swyddog Cyllid yn cytuno ar y trefniadau ar gyfer derbyn, dosbarthu a rheoli storfeydd.
- (v) Bydd cyfarwyddwyr yn trefnu archwiliad cyfnodol o stociau er mwyn sicrhau bod yr holl eitemau stoc yn cael eu gwirio'n ffisegol o leiaf unwaith y flwyddyn.
- (vi) Bydd pob Cyfarwyddwr yn ardystio'r stoc o storfeydd a ddelir yn ei adran ar ddiwedd pob cyfnod cyfrifyddu, pan fydd angen tystysgrifau o'r fath.
- (vii) Bydd gan y Prif Swyddog Cyllid yr hawl i gael y wybodaeth sydd ei hangen arno mewn perthynas â storfeydd ar gyfer cofnodion cyfrifyddu, costio a chofnodion ariannol gan bob Cyfarwyddwr.
- (viii) Bydd yr holl ddeunyddiau, storfeydd neu offer dros ben ac sydd wedi darfod yn cael eu gwaredu am y prisiau gorau posibl ac yn unol â gweithdrefnau tendro lle bo'n berthnasol. Rhaid cytuno ar y weithdrefn ar gyfer gwaredu gyda'r Prif Swyddog Cyllid.
- (ix) Rhaid i addasiad i ddileu diffygion neu roi cyfrif am warged fod yn unol â gweithdrefnau y cytunwyd arnynt gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (x) Rhoddir gwybod i'r Cyfarwyddwr dan sylw ac i'r Prif Swyddog Cyllid am ddiffygion sylweddol mewn eitemau storfeydd.

17.21 GWEITHDREFNAU GWAREDU

- (i) Mae'n rhaid i Reolwr y Fflyd gydlynw'r dull o waredu cerbydau a pheiriannau anarferedig nad ydynt yn cael eu prydlesu neu eu llogi.
- (ii) Bydd Rheolwr y Fflyd ar y cyd â'r Adran Gwasanaeth yn pennu'r dulliau o waredu er mwyn sicrhau gwerth marchnad teg ar gyfer y gwarediadau hynny.
- (iii) Gall y Cyfarwyddwr perthnasol gael gwared ar offer, dodrefn, ddeunyddiau sgrap ac asedau eraill nad oes eu hangen mwyach ar y Cyngor ar ôl ymgynghori ag Archwilio Mewnol.

17.22 TECHNOLEG GWYBODAETH A CHYFATHREBU

- (i) Lle rhennir systemau, bydd gan wasanaethau'r rhyddid gwybodaeth fwyaf posibl i'w gadw yn ddarostyngedig i'r safonau gofynnol sy'n angenrheidiol i fodloni rhwymedigaethau corfforaethol a chyfreithiol.
- (ii) Bydd yr holl offer Cyfrifiadurol a Thechnoleg Gwybodaeth nad ydynt yn gwricwlaidd yn cael eu prynu yn unol â'r manylbau a osodwyd gan y Pennaeth TGCh a bydd yn cydymffurfio â'r strategaeth gorfforaethol ar gyfer systemau gwybodaeth a chysylltiadau rhwydwaith. Bydd y Pennaeth TGCh yn cadw rhestr ganolog o offer Technoleg ac yn gweithredu'r Gronfa Dechnoleg Wrth Gefn.
- (iii) Bydd darpariaeth Polisi Diogelwch Cyfrifiadurol y Cyngor yn berthnasol i holl weithwyr y Cyngor fel sy'n briodol i'w defnydd o dechnoleg gwybodaeth. Bydd y Pennaeth TGCh, ar y cyd â'r Cyfarwyddwyr, yn rhoi arweiniad manwl i'r holl staff sy'n gyfrifol am a/neu'n defnyddio offer cyfrifiadurol ar eu cyfrifoldebau o fewn y polisi hwn.
- (iv) Cyfrifoldeb pob Cyfarwyddwr yw gweithredu a monitro'r gweithdrefnau a gynhwysir yn y polisi diogelwch. Rhaid i bob aelod o staff fod yn gyfarwydd â, a chydymffurfio â, deddfwriaeth diogelu data, [Deddf Hawlfraint, Dyluniadau a Phatentau 1988](#), [Deddf Camddefnyddio Cyfrifiaduron 1990](#) ac unrhyw ddeddfwriaeth neu bolisi arall y Cyngor a all fod yn berthnasol i bob gweithiwr ar unrhyw adeg.
- (v) Gall camddefnyddio adnoddau cyfrifiadurol effeithio'n ddifrifol ar fuddiannau busnes yr Awdurdod. Bydd camddefnydd o'r fath neu dorri unrhyw bolisi diogelwch yn arwain at gymryd camau disgyblu.
- (vi) Bydd y Pennaeth TGCh yn gyfrifol am sicrhau bod polisïau Rhynggrwyd ac e-bost y Cyngor yn cael eu hadolygu a'u diwygio yn ôl yr angen. Bydd cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau y cedwir atynt bob amser.

17.23 LLETYGARWCH, RHODDION A NAWDD

- (i) Dim ond os oes gwir angen rhoi gwybodaeth neu gynrychioli'r awdurdod lleol yn y gymuned y dylai aelodau a gweithwyr dderbyn cynigion o letygarwch cymedrol. Dim ond pan fydd y rhain yn rhan o fywyd y gymuned neu le y dylid gweld bod yr awdurdod yn cael ei gynrychioli y dylid derbyn cynigion i fynychu digwyddiadau cymdeithasol neu chwaraeon yn unig.
- (ii) Dylai lletygarwch gael ei awdurdodi'n briodol a'i gofnodi fel a ganlyn:
 - Rhaid i aelodau gofnodi'r cynnig a/neu dderbyniad yn y Gofrestr o Fuddiannau Aelodau ac wedi'i awdurdodi gan y Prif Weithredwr neu'r Swyddog Monitro.

Rhaid i weithwyr gofnodi'r cynnig a/neu dderbyniad yn y Gofrestr o Fuddiannau Swyddogion ac wedi'i awdurdodi gan y Cyfarwyddwr neu'r Rheolwr priodol.

- Dylai Cyfarwyddwyr gytuno â'r Prif Weithredwr cyn derbyn lletygarwch a chofnodi unrhyw dderbyniad, ynghyd â manylion yr ymgynghoriad, yn y Gofrestr o Fuddiannau Swyddogion a dylai gael ei awdurdodi gan y Prif Weithredwr.
 - Dylai'r Prif Weithredwr gytuno â'r Broses Fonitro cyn derbyn lletygarwch a chofnodi unrhyw dderbyniad, ynghyd â manylion yr ymgynghoriad, yn y Gofrestr Buddiannau Swyddogion ac a awdurdodwyd gan y Swyddog Monitro.
- (iii) Pan fydd yn rhaid gwrthod lletygarwch, dylid hysbysu'r cynnig yn gwrtais ond yn gadarn o'r gweithdrefnau a'r safonau sy'n gweithredu o fewn yr awdurdod.
- (iv) Ni ddylai aelodau a gweithwyr dderbyn rhoddion personol sylweddol gan contractwyr a chyflenwyr allanol, er efallai y bydd yr awdurdod yn dymuno caniatáu i Aelodau a gweithwyr gadw eitemau di-nod o werth tocyn megis beiros, dyddiaduron, ac ati.
- (v) Wrth dderbyn lletygarwch awdurdodedig dylai Aelodau a gweithwyr fod yn arbennig o sensitif o ran ei amseriad mewn perthynas â phenderfyniadau y gallai'r awdurdod fod yn eu cymryd sy'n effeithio ar y rhai sy'n darparu lletygarwch.
- (vi) Mae'n dderbyniol i Aelodau a gweithwyr dderbyn lletygarwch drwy fynychu cynadleddau a chysiau perthnasol lle mae'n amlwg bod y lletygarwch yn gorfforaethol yn hytrach nac yn bersonol, lle mae'r awdurdod yn rhoi caniatâd ymlaen llaw a lle mae'r awdurdod yn fodlon nad yw unrhyw benderfyniadau prynu yn cael eu peryglu. Lle bo angen ymweliadau i archwilio offer ac ati, dylai Aelodau a gweithwyr sicrhau bod yr awdurdod yn talu cost ymweliad o'r fath er mwyn osgoi peryglu uniondeb penderfyniadau prynu dilynol.
- (vii) Os oes gan Aelod unrhyw amheuaeth ynghylch y camau gweithredu y dylai eu cymryd, dylent ymgynghori â'r Prif Weithredwr neu'r Swyddog Monitro. Dylid gwneud cofnod yn y Gofrestr o Fuddiannau Aelodau i gofnodi'r mater.
- (viii) Os oes gan weithiwr unrhyw amheuaeth ynghylch y camau gweithredu y dylent eu cymryd, dylent ymgynghori â'u Cyfarwyddwr / Rheolwr ac, os oes angen, Archwilio Mewnol. Dylid gwneud cofnod yn y Gofrestr o Fuddiannau Swyddogion i gofnodi'r mater.
- (ix) Ar wahân i gymryd rhan mewn cynlluniau mantais a drefnir gan undebau llafur neu grwpiau eraill ar gyfer eu Haelodau, ni fydd Aelodau a gweithwyr yn manteisio ar wasanaethau contractwyr a gyflogir gan y Cyngor i gaffael deunyddiau, llafur neu beiriannau am bris cost, masnach neu ddisgownt. Er y gallai hyn, mewn rhai achosion, alluogi arbediad personol o'i gymharu â mathau eraill o gyflenwad, ni ellir gorbwysleisio na derbyn y risgiau i'r Aelod neu'r gweithwyr y gallant gael eu hunain mewn sefyllfa chwithig yn y dyfodol.
- (x) Dylai gweithwyr sy'n gyfrifol am brynu nwyddau a chyflenwadau ar ran y Cyngor nodi bod unrhyw gynigion hyrwyddo a roddir gan gyflenwyr yn eiddo i'r Cyngor.
- (xi) Lle bo sefydliad allanol yn dymuno noddi neu'n ceisio noddi gweithgaredd llywodraeth leol, boed hynny drwy wahoddiad, tendr, trafodaeth neu'n wirfoddol, mae'r confensiynau sylfaenol ynghylch derbyn rhoddion neu lletygarwch yn berthnasol. Rhaid cymryd gofal arbennig wrth ddelfio â chontractwyr neu ddarparu contractwyr.

(xii) Pan fo'r awdurdod yn dymuno noddi digwyddiad neu wasanaeth ni chaiff aelod neu weithiwr nac unrhyw bartner, priod neu berthynas elwa o nawdd o'r fath mewn ffordd uniongyrchol heb ddatgelu unrhyw fuddiant o'r fath yn llawn i unigolyn priodol. Yn yr un modd, pan fo'r awdurdod drwy nawdd, cymorth grant, arian neu ddulliau eraill, yn rhoi cymorth yn y gymuned, dylai Aelodau a gweithwyr sicrhau y rhoddir cyngor diduedd ac nad oes unrhyw wrthdaro rhwng buddiannau.

(xiii) Dylai pob Aelod a gweithiwr sicrhau eu bod yn dilyn eu Cod Ymddygiad penodol mewn perthynas â'u dyletswyddau penodol yn ymwneud â derbyn lletygarwch, rhoddion a nawdd, neu fe all camau disgyblu ddeillio o hynny.

17.24 DIOGELWCH

- (i) Mae pob Cyfarwyddwr yn gyfrifol am gynnal diogelwch priodol bob amser ar gyfer yr holl eiddo, stoc, storfeydd, dodrefn, offer ac arian parod o dan ei reolaeth. Bydd yn ymgynghori â'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau mewn unrhyw achos lle credir bod diogelwch yn ddiffygiol, neu lle ystyrir bod angen trefniadau diogelwch arbennig.
- (ii) Cytunir ar y terfynau uchaf ar gyfer daliadau arian parod gyda'r Prif Swyddog Cyllid ac ni fyddant yn mynd y tu hwnt iddynt heb ei ganiatâd penodol.
- (iii) Y sawl sy'n gyfrifol dylid cario allwedd i sêff a chynwysyddion bob amser. Dylai deiliad allwedd enwebedig eraill fod ar gael yn absenoldeb y prif ddeiliad. Rhaid rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith os bydd allwedd o'r fath yn mynd ar goll. Ni fydd deiliaid allwedd diogel yn derbyn arian answyddogol neu bethau gwerthfawr i'w hadneuo yn y sêff oni bai bod y Prif Swyddog Cyllid wedi awdurdodi hynny. Mewn amgylchiadau o'r fath rhaid ei gwneud yn glir i'r adnewwyr na fydd y Cyngor yn atebol am unrhyw golled.

17.25 POST SY'N DOD I MEWN

Bydd o leiaf ddau swyddog cyfrifol yn agor post sy'n dod i mewn lle gellir disgwyl taliadau. Ysgrifennir taliadau ar ffurf gymeradwy o gofrestr taliadau drwy'r post, fel y pennir gan y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau.

17.26 CRONFEYDD ANSWYDDOGOL

- (i) Bydd y Cyfarwyddwr dan sylw yn gyfrifol am reolaeth ariannol ac archwilio cronfeydd answyddogol a bydd yn ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid cyn llunio Rheolau a fydd yn berthnasol i gronfeydd o'r fath.
- (ii) Er gwaethaf dyletswyddau Cyfarwyddwyr yn yr achos hwn, bydd gan y Prif Swyddog Cyllid yr hawl i archwilio unrhyw gronfa answyddogol ar unrhyw adeg.
- (iii) Bydd cronfa answyddogol yn golygu unrhyw gronfa y mae un o swyddogion y Cyngor yn ymwneud â hi ac a allai effeithio ar unrhyw unigolyn neu eiddo y mae gan y Cyngor gyfrifoldeb amdano.

17.27 AMDDIFFYN EIDDO PREIFAT

- (i) Bydd y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, mewn unrhyw achos hysbys lle mae camau'n angenrheidiol i atal neu liniaru colled neu ddifrod i eiddo symudol, yn paratoi rhestr eiddo ym mhob achos ar ffurf y cytunwyd arni gyda'r Prif Swyddog Cyllid, wedi'i pharatoi ym mhresenoldeb dau Swyddog.
- (ii) Bydd yr holl bethau gwerthfawr megis gemwaith, oriawr ac eitemau bach eraill o natur debyg a dogfennau teitl a adneuwyd gyda'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau i'w cadw'n ddiogel yn cael eu cofnodi ar ffurf y cytunir arni gan y Prif Swyddog Cyllid.

17.28 LLYFRYDDIAETH ARIANNOL

Bydd yr holl ffurflenni derbynneb swyddogol, llyfrau, tocynnau, archebion siop, ffurflenni archebu swyddogol, llyfrau archebion a dogfennau eraill sy'n cynrychioli gwerth arian, yn cael eu harchebu, eu rheoli a'u cyhoeddi dan reolau a gymeradwyir gan y Prif Swyddog Cyllid. Cedwir cofrestr o'r holl dderbyniadau o'r ffurflenni, llyfrau ac ati, a bydd yn cael ei gydnabod gan lofnod y swyddog. Bydd y swm a roddir yn cael ei reoli gan anghenion a ganfyddir.

17.29 GWEITHDREFNAU ARIANNOL

Ategir y Rheolau Gweithdrefn Ariannol hyn gan weithdrefnau sy'n nodi gweithdrefnau ariannol manwl a bennir o bryd i'w gilydd gan y Prif Swyddog Cyllid.

17.30 CADW COFNODION ARIANNOL

- (i) Rhaid cadw cofnodion ariannol am y cyfnodau a bennir gan Reolau statudol neu allanol. Yn achos cofnodion ariannol lle nad oes gofynion o'r fath, y Prif Swyddog Cyllid fydd yn pennu'r cyfnodau cadw.
- (ii) Bydd Cyfarwyddwyr yn sicrhau bod cofnodion ariannol yn ymwneud â:

Rhaid cadw cofnodion am incwm am	6 blynedd ynghyd â'r flwyddyn gyfredol,
Rhaid cadw cofnodion am y gyflogres am	6 blynedd ynghyd â'r flwyddyn gyfredol,
Rhaid cadw cofnodion am bensiwn am	6 blynedd ynghyd â'r flwyddyn gyfredol,
Rhaid cadw cofnodion am daliadau am	6 blynedd ynghyd â'r flwyddyn gyfredol,
Rhaid cadw'r Contract Cyfalaf am 14 mlynedd ynghyd â'r flwyddyn gyfredol,	
- (iii) Yn achos pob cofnod ariannol arall, y Prif Swyddog Cyllid fydd yn pennu'r cyfnodau cadw.
- (iv) Rhaid i gyfarwyddwyr beidio â dinistrio neu waredu cofnodion ariannol heb ganiatâd ymlaen llaw gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (v) Ni fydd cofnodion ariannol yn cael eu gwaredu ac eithrio yn unol â gofynion statudol rhagnodedig ac fel y'u cymeradwyir gan y Prif Swyddog Cyllid.

17.31 AFREOLEIDD-DRA

Mewn unrhyw achos, lle amheuir afreoleidd-dra ariannol, bydd y Cyfarwyddwr Adrannol dan sylw yn rhoi gwybod i'r Prif Weithredwr a'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith. Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gwneud pa ymchwiliad y mae'n ei feddwl sy'n briodol ac, os yw'n fodlon bod afreoleidd-dra yn bodoli, ac os yw'n ystyried bod hynny'n angenrheidiol bydd yn rhoi gwybod i'r Prif Weithredwr, yr aelod Portffolio priodol, yr Archwiliwr Allanol ac o bosibl yr Heddlu.

17.32 YSTADAU, TIR, ADEILADAU A DATBLYGIADAU

- (i) Bydd y Dirprwy Brif Weithredwr yn cynnal a chadw rhestr o'r holl eiddo sy'n eiddo i'r Cyngor ar ffurf y cytunwyd arni gyda'r Prif Swyddog Cyllid, gan gofnodi'r daliad, y diben, lleoliad, maint a chyfeirnod y weithred, ynghyd â gorfodi cyfrifoldebau cytundebol. Bydd cofrestr (au) yn cynnwys manylion pryniant, manylion natur y llog a'r rhent sy'n daladwy, manylion y tenantiaethau a roddwyd ynghyd ag adnewyddiadau yn cael eu cadw gan y Pennaeth Eiddo Corfforaethol ac Adfywio Ffisegol, lle bo'r wybodaeth ar gael.
- (ii) Bydd y Dirprwy Brif Weithredwr yn cadw'r holl weithredoedd teitl dan drefniadau diogel y cytunwyd arnynt gyda'r Prif Swyddog Cyllid.

(A) Penodi Datblygwyr a Phrosiectau Datblygu

Mae'r polisi a nodir isod o ran 'Prynu a Gwaredu Tir ac Adeiladau' hefyd wedi'i fwriadu i gwmpasu penodi datblygwyr a phrosiectau datblygu. Rhaid cadw at broses dendro agored a thryloyw wrth benodi datblygwyr ar yr un sail ag a amlinellir isod.

(B) Caffael a Gwaredu Tir ac Adeiladau

- (i) Rheolir y maes hwn gan adrannau 123-127 [Deddf Llywodraeth Leol 1972](#) fel y'i diwygiwyd gan Gydsyniad Gwaredu Cyffredinol 1997.
- (ii) Mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor gyflawni'r 'ystyriaeth orau y gellir yn rhesymol ei chael'.
- (iii) Er mwyn cyflawni hyn, rhaid dilyn y weithdrefn ganlynol:
- (iv) Dylid cynnig yr holl dir ac adeiladau sydd ym marn y Dirprwy Brif Weithredwr yn ddiangen, ar ôl ymgynghori â'r Cyfarwyddwr, y Prif Weithredwr ac Aelod o'r Cabinet ac a allai fod o ddiddordeb i fwy nag un parti, ar werth ar y farchnad agored, **oni bai y cymeradwyr yn wahanol gan y Cabinet.**
- (v) Rhaid i'r holl dir neu adeiladau dros ben (ac eithrio garej, tramwyfeydd, hawddfreintiau a thir pori) sydd i'w gosod gael eu cynnig ar y farchnad agored, ac eithrio lle gallai fod angen yr asedau hynny i gyflawni rhwymedigaeth statudol neu i liniaru rhwymedigaethau prynu gorfodol neu i gefnogi neu wella gwasanaeth presennol y Cyngor. Mae unrhyw eithriad i'r polisi hwn i'w gymeradwyo gan y Cabinet.

- (vi) Mewn achosion priodol gall y Dirprwy Brif Weithredwr ar ôl ymgynghori â'r Cyfarwyddwyr a'r Prif Weithredwr gyflwyno adroddiadau i'r Cabinet i gytuno neu fel arall os bwriedir gwerthu tir neu adeiladau.
- (vii) Rhaid hysbysebu pob eiddo sydd i'w werthu neu ei osod ar y farchnad agored ar o leiaf ddau achlysur gwahanol yn y wasg, ac unrhyw gyfnodolion neu gyhoeddiadau eraill a allai gael eu hystyried yn briodol. Bydd y weithdrefn hon hefyd yn berthnasol mewn perthynas â phenodi datblygwyr a phrosiectau datblygu.
- (viii) Ni chaniateir gwerthu na gosod unrhyw dir nac adeiladau heb dderbyn gwerth gan Brisiwr cymwys.
- (ix) Wrth ymdrin â gwaredu eiddo bydd y Cyngor yn mabwysiadu rheolau Critchel Down. Mae hyn yn ymwneud â chael gwared ar dir dros ben a oedd wedi'i gaffael yn flaenorol drwy neu dan fygythiad o brynu gorfodol. Mae hyn yn gosod rhwymedigaeth ar yr Awdurdod i gynnig tir yn ôl os nad yw'n weddill, ar werth cyfredol y farchnad agored i'r gwerthwr gwreiddiol lle nad oedd y tir hwn wedi newid yn sylweddol ei iddo gael ei brynu. Mae'r ddeddfwriaeth bresennol hefyd yn ei gwneud yn ofynnol, os na chaiff tir ei ddychwelyd i'w gyn-berchennog neu olynydd mewn teitl, bod y cyn-berchennog i'w ad-dalu pan fydd gwerth y tir yn cynyddu o ganlyniad i unrhyw ganiatâd cynllunio a roddir o fewn 10 mlynedd i unrhyw gaffaeliad a gwblhawyd ar neu ar 25 Medi 1991 neu ar ôl hynny.
- (x) Bydd penderfyniadau derbyn yn cael eu gwneud gan y canlynol:

Lefel Prisio (nid Cynnig)	Cymeradwywyd Gan
O dan £5,000	Dirprwy Brif Weithredwr
£5,000 a throsodd ond o dan £150,000	Cyfarwyddwr
£150,000 a throsodd ond o dan £250,000	Cyfarwyddwr ac Aelod o'r Cabinet
£250,000 a mwy	Cabinet

(C) Gweithdrefnau Derbyn Swyddogion

Y Dirprwy Brif Weithredwr sydd i bennu'r dull mwyaf priodol o waredu tir o'r opsiynau canlynol oni bai y cytunir yn wahanol gan y Cabinet.

(D) Gwerthiant Cytundeb Preifat

- (i) Rhaid anfon 'taflen gynnig' wedi'i rhifo'n olynol ac amlen werdd wedi'i nodi yn y gornel chwith uchaf gydag enw'r tir neu'r adeilad, at bawb sy'n dymuno gwneud cynnig.
- (ii) Rhaid dychwelyd y 'daflen gynnig' wedi'i chwblhau yn yr amlen werdd i'r Cyfarwyddwr (Unigolyn, Gweinyddwr Busnes, Sefydliad).
- (iii) Ni fydd unrhyw gynnig nad yw yn y ffurf uchod yn cael ei dderbyn.
- (iv) Bydd yr amlen werdd yn cael ei hagor gan y Cabinet, a fydd yn cynnwys:
- Cynrychiolydd y Cyfarwyddwr,
 - Cynrychiolydd y Dirprwy Brif Weithredwr, a
 - Cynrychiolydd Archwilio Mewnol.

(v) Bydd y 'ddalen gynnig' yn cael ei llofnodi gan bawb sy'n bresennol a bydd y cynnig yn cael ei gofnodi yn y Gofrestr Tendrau.

(vi) Pan dderbynnir cynnig y mae'r Cyngor yn ystyried ei dderbyn:

- Rhaid ysgrifennu at bob 'cynigydd' arall a gofyn iddynt a ydynt yn dymuno cyflwyno cynnig terfynol. Rhaid nodi dyddiad ac amser cau.
- Rhaid gosod hysbyseb arall yn gwahodd cynigion terfynol erbyn dyddiad ac amser cau yn yr un cyfnodolion a chyhoeddiadau ag o'r blaen.
- Bydd yr holl gynigion terfynol a dderbynnir erbyn y dyddiad a'r amser cau a nodir yn cael eu hagor gan y Cabinet tender.
- Bydd pob cynnig a dderbynnir ar ôl y dyddiad a'r amser cau yn cael ei agor a'i farcio fel 'cynnig hwyr' a'i ddychwelyd at yr anfonwr.
- Ni dderbynnir unrhyw gynigion ar ôl y dyddiad cau.

(E) Tendr

(i) Rhaid cwblhau Hysbysiad o Wahoddiad i Dendro ar gyfer pob tendr y gofynnir amdano. Dylid anfon copïau at y Prif Swyddog Cyllid, y Swyddog Gweinyddol ac Archwilio Mewnol. Mae copi yn parhau yn llyfr yr Adran sy'n gwneud y cais.

(ii) Unwaith y bydd rhestr o gynigwyr i'w gwahodd i dendro wedi'i pharatoi, rhaid anfon y llythyr gwahoddiad i dendro (ITT). Rhaid i'r llythyr hwn fod yn ffurfiol, rhaid iddo gyfeirio at atodiadau a rhaid iddo nodi (neu gyfeirio at) y cyfarwyddiadau tendro yn eithaf clir. Rhaid i'r llythyr gynnwys:

(iii) Yr amser a'r dyddiad cau ar gyfer tendrau fydd 4.00pm ar y diwrnod cau. Rhaid caniatáu o leiaf 14 diwrnod gwaith rhwng anfon y gwahoddiad a'r dyddiad cau.

(iv) Ym mhob achos rhaid amgáu amlen dendro werdd, sydd â'r geiriau 'Tendr' ac enw'r contract yn y 'gornel chwith uchaf', a datgan y bydd tendr ond yn cael ei ystyried os caiff ei dderbyn yn yr amlen werdd wedi'i selio.

(v) Rhaid i'r amlen hefyd nodi na ddylai fod unrhyw sôn am enw'r anfonwr na ddylai fod unrhyw ffordd o'i adnabod o'r amlen. **NI DDYLAI'R ANFONWR GAEL EI ADNABOD O'R AMLEN.**

(vi) Rhaid dychwelyd tendrau i'r **Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Y Ganolfan Ddinesig, Stryd y Castell, Merthyr Tudful, CF47 8AN.**

(vii) Rhaid iddo ei wneud yn ofynnol i gynigwyr gadarnhau eu bod wedi derbyn yr ITT a'r dogfennau tendro.

(viii) Dylid cynnig un pwynt cyswllt penodol ar gyfer y sawl sy'n cyflwyno'r tendr fel bod pob ymholiad yn cael sylw cyson.

(ix) Unwaith y bydd y gwahoddiad i dendro wedi'i bostio at neu wedi'i gasglu gan yr unigolion arfaethedig, ac eithrio fel y darperir ar ei gyfer yn y ddogfen gwahoddiad i dendro, ni ddylai unrhyw Aelod neu Swyddog y Cyngor gyfathrebu mewn unrhyw ffordd ynghylch y contract neu'r broses dendro ag unrhyw barti sy'n cynnig tendr ac eithrio:

- Lle bo angen i Swyddog neu'r sawl sy'n cyflwyno tendr gynnal archwiliad o'r tir neu'r adeiladau;
- Rhoi gwybod i bartïon am newid yn y trefniadau tendro, gan gynnwys darparu gwybodaeth ychwanegol neu wybodaeth sydd wedi'i newid;
- Er eglurhad. Pe bai angen eglurhad i unrhyw un sy'n cyflwyno tendr, dylid dosbarthu unrhyw eglurhad i bawb arall hefyd.
- Dylid ateb ymholiadau yn brydlon bob amser gan ystyried yr amserlenni cyffredinol.
- Rhaid cymryd gofal mawr i gynnig cyfle cyfartal i bawb sy'n cyflwyno tendr a pheidio â rhoi unrhyw driniaeth ffafriol. Ni dderbynnir unrhyw letygarwch yn ystod y cyfnod hwn.
- Ni dderbynnir unrhyw gynigion eraill ar ôl y dyddiad cau.

(F) Gan Arwerthwr cyfrifol mewn Arwerthiant Cyhoeddus

- (i) Rhaid cael cymeradwyaeth y Cabinet cyn dechrau arwerthiant unrhyw dir neu adeilad sydd â phrisiad o fwy na £250,000.
- (ii) Rhaid i Brisiwr annibynnol cymwys osod pris wrth gefn, ac ni fydd y tir neu'r adeilad yn cael ei werthu o dan y pris hwnnw.
- (iii) Rhaid cadw at yr holl ddeddfau/rheolau a gweithdrefnau sy'n llywodraethu Arwerthiannau ac felly, rhaid i dderbyniad neu gynnig gan yr Arwerthwr fodloni'r gofynion hyn.

SECTION 18

RHEOLAU GWEITHDREFN CONTRACT

Diffiniadau a Dehongliadau

Yn y Rheoliadau hyn, mae'r diffiniadau canlynol yn berthnasol:

Swyddog Awdurdodedig	golygu bod deiliad unrhyw swydd a enwir yn y Cynllun Dirprwyaethau am y tro yn meddu ar bwerau a dyletswyddau dirprwyedig mewn perthynas â'r caffael dan sylw a'r Swyddog Cyfrifol Llinell Gyllideb.
Grŵp Llywio Masnachol	yw'r corff sy'n gyfrifol am yr holl weithgarwch caffael ar draws y Cyngor
Uned Fasnachol	golygu'r adran fasnachol a chaffael ganolog
Rheolwr Uned Fasnachol	Ystyr y Rheolwr neu unrhyw swyddog o dan y goruchwyliaeth neu'r rheolwyr hwnnw y rhoddir awdurdod dirprwyedig iddynt gyflawni unrhyw un o'r rhwymedigaethau, dyletswyddau neu weithgareddau y mae'n ofynnol iddynt gael eu cyflawni gan y person hwnnw o dan y Rheolau hyn neu i weithredu yn absenoldeb y person hwnnw.
Contract	Ystyr unrhyw fath o gytundeb (gan gynnwys, heb gyfyngiad, gorchmynion prynu swyddogol) ar gyfer cyflenwi Nwyddau, darparu Gwasanaethau neu gyflawni Gwasanaethau.
Rheolwr Contract	Ystyr unrhyw swyddog dirprwyedig cyfrifoldeb gan Reolwr yr Uned Fasnachol am gynnal proses(es)u caffael ac mae'n gyfrifol am gyflawni Contract.
Awdurdod Contractio	Ystyr Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful neu gorff cyhoeddus arall sy'n gyfrifol am gaffael Contract neu Fframwaith.
Contractiwr	yw unrhyw gontractwr, cyflenwr neu ddarparwr y mae'r Cyngor yn ymrwmo i gontract ag ef ar gyfer cyflawni Gwaith, darparu Gwasanaethau neu gyflenwi Nwyddau.
Datgarboneiddio	Yn golygu lleihau neu ddileu carbon deuocsid o'n cadwyni cyflenwi
Cyfarwyddwr	yw unrhyw swyddog yn y categorïau canlynol o swyddog, Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Corfforaethol a Phrif Swyddog.
Cytundeb Fframwaith	Ystyr cytundeb gydag un neu fwy o gontractwyr, a'i ddiben yw sefydlu'r telerau (yn enwedig o ran pris a maint) sy'n llywodraethu Contract neu Gontractau sydd i'w dyfarnu yn ystod y cyfnod y mae'r cytundeb fframwaith yn gymwys ar ei gyfer.
Nwydd	Yn cwmpasu'r holl nwyddau, cyflenwadau, sylweddau a deunyddiau y mae'r Cyngor yn eu prynu, eu llogi neu eu caffael fel arall.
Pennaeth Gwasanaeth	yn golygu rheolwr cyfrifol y maes gwasanaeth sydd â rheolaeth dros y gyllideb adrannol.
Swyddog	Yn golygu unrhyw swyddog neu ymgynghorydd sy'n gweithredu ar ran y Cyngor sy'n cyflawni gweithgareddau caffael.
Caffael	yw'r broses y mae'r Cyngor yn rheoli caffael ei holl Nwyddau, Gwasanaethau a Gwaith. Mae'n cynnwys nodi

	angen, ystyried opsiynau, y broses gaffael wirioneddol a rheoli ac adolygu'r Contractau dilynol.
Broses Gaffael	yw'r broses gaffael sy'n rhychwantu'r cylch oes gyfan, o nodi anghenion, gwerthuso opsiynau, dewis cyflenwyr, dyfarnu a rheoli Contract hyd at ddiwedd Contract neu ddiwedd oes ddefnyddiol yr ased, neu waredu'r ased.
Gwasanaethau	cynnwys yr holl wasanaethau, y mae'r Cyngor yn eu prynu neu fel arall yn eu cael, gan gynnwys cyngor, gwaith ymgynghori arbenigol, staff asiantaeth ac ati.
Tendrwr/ Tendrwy	unigol, unigolion, partneriaethau, cwmnïau neu gyrff eraill a wahoddir i gyflwyno dyfyniadau/tendrau/prisiau ar gyfer darparu Gwasanaethau i'r Cyngor, cyflenwi nwyddau neu wneud Gwaith.
Trothwyau	yn golygu'r gwerthoedd ariannol y mae'n rhaid hysbysebu tendrau ynddynt a dilyn prosesau rheoledig rhagnodedig
Amrywiad(au)	Ystyr unrhyw newid i Gontract, gan gynnwys ychwanegiadau, hepgoriadau, amnewidiadau, newidiadau, neu newidiadau o unrhyw natur arall.
Hepgor	Mae contract a ffurfiwyd gan y Cyngor nad yw, am reswm penodedig a derbyniol yn cydymffurfio â'r Rheolau Caffael.
Gweithfeydd	cynnwys yr holl waith adeiladu ac atgyweirio newydd mewn perthynas ag asedau ffisegol (adeiladau, ffyrdd, ac ati) gan gynnwys yr holl weithgareddau hynny sy'n ffurfio Gwaith at ddibenion Deddf Caffael 2023.

Negeseuon Allweddol

- Mae caffael yn cael ei lywodraethu gan ddeddfwriaeth fanwl. Mae'r gyfraith yn ei gwneud yn ofynnol i holl gaffael a chontractio'r Cyngor gael eu cynnal yn dryloyw, yn deg ac mewn modd anwahaniaethol. Os bydd gofyniad statudol neu gyfreithiol arall yn mynd y tu hwnt i'r gofynion sydd wedi'u cynnwys yn y Rheolau Gweithdrefn hyn, yna bydd statud yn cael blaenoriaeth dros unrhyw ddarpariaeth yn y Rheolau hyn.
- Dylai cynllunio caffael ystyried themâu allweddol Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Deddf Partneriaethau Cymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023, Datganiad Polisi Caffael Cymru, Polisi Lles y Cyngor a chymryd camau i sicrhau bod canlyniadau'n cyd-fynd ag Amcanion Llesiant perthnasol.
- Mae'r holl werthoedd y cyfeirir atynt yn y Rheolau hyn yn gyfyngedig i TAW ac eithrio lle nodir yn wahanol.
- Bydd unrhyw anghydfod ynghylch dehongli'r Rheolau hyn yn cael ei gyfeirio at Bennaeth y Rheolwr Uned Gyfreithiol a Masnachol i'w datrys.

Nodau

Rheolau Gweithdrefn Contract hyn:

- Anelu at ddiffinio perthynas a rôl a chyfrifoldebau staff caffael a staff adrannau (Rheolwyr Contractau).
- Anelu at gefnogi sicrhau gwerth am arian i'r Cyngor yn y farchnad drwy sicrhau darpariaeth ar gyfer sicrhau cystadleuaeth ar lefelau priodol o wariant gan

osgoi costau anghymesur neu fiwrocraidaidd lle mae lefelau gwariant yn llai sylweddol.

- Ceisiwch ystyried sut mae ein prosesau caffael yn cyfrannu at ddatgarboneiddio ac egwyddorion economi gylchol.
- Anelu at sicrhau atebolrwydd llawnaf ar bob lefel tra'n sicrhau llwybr archwilio digonol.
- Anelu at sicrhau bod Swyddogion yn dilyn gweithdrefnau priodol a theg ar gyfer cynnwys a dethol Contractwyr.
- Anelu at sicrhau cydymffurfiaeth â'r ddeddfwriaeth caffael.
- Anelu at sicrhau bod Swyddogion yn gwneud Manyleb briodol sy'n adlewyrchu'r gofynion ansawdd priodol a realistig ar gyfer unrhyw angen diffiniedig, ac y gellir barnu cynigion yn ôl meini prawf gwrthrychol.
- Anelu at sicrhau bod lefelau monitro a hyfforddiant yn bodoli i sicrhau cydymffurfiaeth briodol a bod y rheolau hyn yn cael eu hadolygu'n rheolaidd i ystyried amgylchiadau newydd.

Statws

Rheolau Gweithdrefn Contract hyn:

- Yn cael eu gwneud o dan Adran 135 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 a'r holl bwerau eraill sy'n galluogi'r Cyngor.
- Yn berthnasol i bob rhan o weithgareddau caffael y Cyngor
- Yn berthnasol pan fo'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i gorff arall oni bai bod y prif swyddog yn cyfarwyddo fel arall.
- Rhaid iddo gael ei fabwysiadu gan unrhyw gontractwyr allanol sydd wedi'u grymuso i ffurfio Contractau ar ran y Cyngor a chan unrhyw berson nad yw'n Swyddog y Cyngor sy'n ymwneud â rheoli Contract ar ran y Cyngor.
- Nid yw'n berthnasol i wariant rhwng Ardaloedd Gwasanaeth, Grwpiau na'r defnydd o sefydliadau masnachu'r Cyngor.

18.1 Egwyddorion Sylfaenol

Mae'n rhaid i'r holl weithdrefnau caffael:

- 18.1.1 sicrhau gwerth am arian drwy gyflawni'r cyfuniad gorau posibl o gostau bywyd cyfan, ac ansawdd y canlyniad;
- 18.1.2 bod yn gyson â'r safonau uchaf o ran uniondeb;
- 18.1.3 gweithredu mewn modd tryloyw;
- 18.1.4 sicrhau tegwch wrth ddyrannu contractau cyhoeddus;
- 18.1.5 cydymffurfio â'r holl ofynion cyfreithiol;
- 18.1.6 cefnogi holl flaenoriaethau a pholisïau perthnasol y Cyngor, gan gynnwys y Cynllun Ariannol Tymor Canol; a
- 18.1.7 cydymffurfio â Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor ar gyfer Caffael.

DS Bydd y Rheolau hyn yn cael eu cymhwyso i weithgareddau contractio unrhyw bartneriaeth y mae'r Cyngor yn gorff atebol amdani oni bai bod y Cyngor yn cytuno'n benodol fel arall.

18.2 Cyfrifoldebau Swyddogion

18.2.1 Swyddogion

- (a) Bydd swyddogion yn cydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn Contract (CPR), Cyfansoddiad y Cyngor a chyda holl ofynion cyfreithiol y DU a Chymru. Rhaid i swyddogion sicrhau bod unrhyw asiantau, ymgynghorwyr a phartneriaid cytundebol sy'n gweithredu ar eu rhan hefyd yn cydymffurfio.
 - (b) Bydd swyddogion yn:
 - i. rhoi sylw i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wrth bennu canlyniadau caffael, gan ystyried effeithiau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol;
 - ii. cydymffurfio â Deddf Caffael 2023, Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023, Rheoliadau Gwasanaethau Iechyd (Trefn Dewis Darparwyr) (Cymru) 2024 neu unrhyw reoliadau diwygio, amrywio neu amnewid eraill sydd mewn grym o bryd i'w gilydd ('Rheoliadau')
 - iii. rhoi sylw i God Ymarfer Llywodraeth Cymru – Cyflogaeth Foesegol mewn Cadwyni Cyflenwi, er mwyn sicrhau bod gweithwyr mewn cadwyni cyflenwi sector cyhoeddus yn cael eu cyflogi'n foesegol ac yn cydymffurfio â llythyren ac ysbryd Deddfau y DU, yr UE a rhyngwladol.
 - iv. ystyried effeithiau gwerth cymdeithasol a lles cymesur ar gyfer tendrau dros £75,000 (Lefel C i fyny)
 - v. ystyried ymgorffori datgarboneiddio yn unol ag unrhyw Nodyn Polisi Caffael Cymru perthnasol (WPPN)
 - vi. cadw'r cofnodion sy'n ofynnol gan Reol 18.10 o'r CPRs hyn;
 - vii. cymryd yr holl gyngor caffael, yswiriant, cyfreithiol, ariannol a phroffesiynol/technegol angenrheidiol cyn cwblhau ffurflen cyn-gaffael, gan ystyried gofynion y CPRs hyn;
 - viii. Cyn gosod contract ar ran y Cyngor, gwiriwch a yw:
 - (a) mae gan y Cyngor eisoes contract priodol ar waith yn y Gofrestr Contractau Corfforaethol; neu
 - (b) Mae contract cydweithredol cenedlaethol, rhanbarthol neu arall priodol eisoes ar waith.
- 1 Os oes gan y Cyngor contract priodol eisoes ar waith, yna rhaid defnyddio hyn oni ellir sefydlu nad yw'r contract yn bodloni gofynion penodol y Cyngor

yn llawn yn yr achos penodol hwn, a chytunir ar hyn yn dilyn ymgynghoriad â Chaffael Corfforaethol.

- 2 Lle bo contract cenedlaethol, rhanbarthol neu gydweithredol priodol ar gael, dylid ystyried defnyddio hyn, ar yr amod bod y contract yn cynnig gwerth am arian.
- lx sicrhau pan fydd unrhyw weithiwr, naill ai o'r Cyngor neu ddarparwr gwasanaeth, yn cael ei effeithio gan unrhyw drefniant trosglwyddo, yna ystyrir unrhyw faterion Trosglwyddo Ymgymryd (Diogelu Cyflogaeth) a cheir cyngor cyfreithiol ac Adnoddau Dynol cyn bwrw ymlaen â'r ymarfer caffael.
- x rhoi sylw i'r prosesau a nodir ar fewnwyd y cyngor yn <https://intranet.mtcbc.local/intranet/corporate/procurement/tendering/>
- Xi sicrhau bod cyllidebau perthnasol ar waith cyn cyhoeddi unrhyw gyfle tendro
- Xii sicrhau bod gofynion seiber perthnasol yn cael eu hymgorffori mewn dogfennau caffael
- Xiii sicrhau nad yw gofynion parhaus yn cael eu dadgyfuno i osgoi darpariaethau'r CPR hyn
- (c) Methiant i gydymffurfio ag unrhyw un o ddarpariaethau'r CPRs hyn, gellir dwyn Cyfansoddiad y Cyngor neu ofynion cyfreithiol y DU i sylw'r Swyddog Monitro, y Pennaeth Archwilio, neu'r Cyfarwyddwr Corfforaethol perthnasol fel y bo'n briodol. Yn dibynnu ar natur y diffyg cydymffurfio, gall hyn arwain at gamau disgyblu yn cael eu cymryd.

18.2.2 Penaethiaid Gwasanaeth

Bydd Penaethiaid Gwasanaeth yn:

- a) sicrhau bod eu Grŵp Gwasanaeth yn cydymffurfio'n llawn â gofynion y CPRs hyn;
- b) sicrhau bod contractau'n cael eu cofnodi yn y Gofrestr Contractau Corfforaethol fel y'u delir a'u cynnal gan Gaffael Corfforaethol;
- c) sicrhau bod eu Grŵp Gwasanaeth yn darparu'r wybodaeth angenrheidiol yn gynnar yn y broses o gynllunio'r prosiect er mwyn caniatáu i'r Cyngor gynnal y Rhaglen Waith Caffael – gweler 18.4 isod.

18.2.3 Ymgynghorwyr

Pan fydd y Cyngor yn cyflogi ymgynghorydd i weithredu ar ei ran mewn perthynas ag unrhyw gaffaeliad, bydd y Cyfarwyddwr perthnasol yn sicrhau bod

yr ymgynghorydd yn cydymffurfio â'r CPR hyn, gan ystyried adrodd a gwrthdaro buddiannau yn benodol.

18.3 Cyfrifoldebau Adran Caffael a Chleientiaid

- 18.3.1 Cyfrifoldeb yr adran cleientiaid yw darparu digon o wybodaeth i dendro. Mae hyn yn cynnwys datblygu'r fanyleb, lluniadau, gwybodaeth dechnegol, polisïau, ffurf contract ac ati.
- 18.3.2 Mae gan staff caffael gyfrifoldeb i sicrhau bod yr hyn y mae'r Cyngor yn ei gyflwyno i'r farchnad yn gyflawn, yn agored ac yn dryloyw o ran anghenion y Cyngor.
- 18.3.3 Bydd staff caffael yn gweithio gydag adrannau cleientiaid i sicrhau bod y gwahoddiad i ddogfennau tendro, yn ddiragfarn, yn cynnwys meini prawf gwerthuso priodol a bod yr holl gynhwysïadau angenrheidiol wedi'u cynnwys yn y dogfennau perthnasol. Gall methu â chwblhau'r holl ofynion arwain at a) nad yw'r tendr yn cael ei gyhoeddi b) nifer sylweddol o eglurhad c) methu â derbyn unrhyw dendrau dilys, d) methiant i ddyfarnu ac e) risgiau ymglyfreitha.

18.4 Cynllunio Caffael

- 18.4.1 Ar ddiwedd pob blwyddyn galendr, dylai'r Cyfarwyddwyr gyflwyno Hysbysiad Cynllun Ymlaen Caffael wedi'i gwblhau i'r Rheolwr Uned Fasnachol (gweler Atodiad C) sy'n manylu ar y gweithgareddau caffael ychwanegol sydd wedi'u cynllunio dros £25,000 cyn TAW (gofynion prynu newydd sy'n gysylltiedig â chynllunio'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod). Bydd yr Uned Fasnachol yn defnyddio'r wybodaeth hon ar gyfer cynllunio caffael, nodi blaengynllun gwaith i nodi cyfleoedd cydweithredol, i ddyrannu adnoddau priodol ac i sicrhau bod yr holl ofynion deddfwriaethol perthnasol yn cael eu bodloni.
- 18.4.2 Bydd cynllunio caffael hefyd yn cael ei ddefnyddio ar gyfer cyhoeddi Piblinell Gaffael y Cyngor yn allanol.
- 18.4.3 Cyhoeddir pob contract dros £2 filiwn ar y porth cenedlaethol yn unol â Deddf Caffael 2023 fel Hysbysiad Piblinell. Cyhoeddir Hysbysïadau Piblinell ar ddechrau pob blwyddyn ariannol ac maent yn cwmpasu cyfnod o 18 mis o'u cyhoeddi.

18.5 Gwrthdaro Buddiannau

- 18.5.1 Dylai pob caffaeliad fod yn destun asesiad gwrthdaro buddiannau. Mae hyn er mwyn sicrhau nad oes gan unrhyw swyddog sy'n cymryd rhan mewn proses gaffael unrhyw faterion gwrthdaro buddiannau.
- 18.5.2 Rhaid i gaffael ar lefel E gael asesiad gwrthdaro buddiannau ffurfiol, bydd hysbysïadau swyddogol yn gofyn am gadarnhad bod gwrthdaro wedi'i asesu a'i reoli.

- 18.5.3 Dylid ailasesu gwrthdaro buddiannau drwy gydol y broses i sicrhau nad oes unrhyw newidiadau.
- 18.5.4 Ni ddylai unrhyw swyddog sy'n nodi gwrthdaro buddiannau gymryd rhan yn y broses gaffael oni bai bod mesurau lliniaru priodol yn cael eu rhoi ar waith.

18.6 Hepgoriadau

- 18.6.1 Ac eithrio pan fo Deddf Caffael 2023 yn berthnasol, ac yn dibynnu ar lefel y caffaeliad, mae gan y swyddog awdurdodedig, Cyfarwyddwr, Swyddog Adran 151, Aelod Portffolio'r Cabinet a/neu'r Cabinet y pŵer i hepgor unrhyw ofynion o fewn y CPRs hyn ar gyfer prosiectau penodol.
- 18.6.2 Gellir hepgor y Rheolau hyn pan ardystir yr amgylchiadau (cynghorir fel y bo'n briodol gan y Rheolwr Uned Fasnachol) fel un o'r meini prawf canlynol:
- a) ar gyfer gwaith, cyflenwadau neu wasanaethau sydd naill ai wedi'u patentio neu o gymeriad arbennig o'r fath nad yw'n bosibl cael prisiau cystadleuol;
 - b) ar gyfer cyflenwadau a brynwyd neu a werthir mewn marchnad gyhoeddus neu arwerthiant;
 - c) ar gyfer gweithredu gwaith neu wasanaethau neu brynu cyflenwadau sy'n cynnwys gwybodaeth neu sgiliau arbenigol neu unigryw;
 - d) gyda sefydliad sydd wedi ennill contract ar gyfer cynnod cynharach o waith drwy broses gystadleuol a lle mae'r gwaith yn rhan o raglen gyfresol ac sydd wedi'i nodi o'r blaen felly;
 - e) gyda sefydliad sydd eisoes wedi ymgysylltu â'r Cyngor am gaffael tebyg a chysylltiedig a lle mae budd sylweddol i ymestyn y contract i gwmpasu'r gofyniad ychwanegol hwn, heb ddatgelu'r Cyngor i risg annerbyniol;
 - f) ar gyfer gwaith, cyflenwadau neu wasanaethau sydd ond ar gael gan un sefydliad;
 - g) cynnwys brys o'r fath nad yw'n bosibl cydymffurfio â'r CPRs;
 - h) ar gyfer prynu gwaith celf neu sbesimen amgueddfa, neu i fodloni gofynion penodol digwyddiad celfyddydol neu ddiwylliannol na ellir eu caffael yn gystadleuol oherwydd natur y gofyniad;
 - i) mewn perthynas â chyllid grant cyfyngedig o ran amser gan gorff allanol, lle na fydd y cyfyngiadau amser yn caniatáu cwblhau proses gaffael gystadleuol a lle mae amodau'r grant yn caniatáu hyn; neu
 - j) lle nad yw deddfwriaeth berthnasol y DU na chyfeirir ati fel arall yn y CPRs hyn yn atal y broses gaffael arferol rhag cael ei dilyn.

- 18.6.3 Dylid cyhoeddi pob hepgoriad dros £25,000 cyn TAW fel Hysbysiad Manylion Contract.
- 18.6.4 Bydd y Swyddog priodol yn llenwi ac yn cyflwyno ffurflen hepgor, gan ddarparu gwybodaeth ffeithiol a rhesymu, i'w chymeradwyo gan y swyddog(ion) perthnasol.
- 18.6.5 Pan wneir cais am amrywiad drwy Gaffael Corfforaethol, rhaid iddo gael ei graffu hefyd gan Archwilio Mewnol, er mwyn sicrhau cadernid y weithdrefn.
- 18.6.6 Nid yw'r CPRs hyn yn berthnasol i contractau:
- a) ar gyfer cyflawni gwaith gorfodol gan ymgwymerwyr statudol;
 - b) gydag Ofsted ar gyfer arolygu ysgol;
 - c) ar gyfer cyflogaeth (nid yw hyn yn ymestyn i recriwtio staff asiantaeth)
 - d) sydd wedi'u caffael ar ran y Cyngor:
 - i. drwy gydweithio ag awdurdodau lleol eraill neu gyrff cyhoeddus eraill, lle mae proses gystadleuol sy'n cydymffurfio â CPRs y sefydliad blaenllaw wedi'i chynnal;
 - ii. gan awdurdod contractio Cenedlaethol neu Ranbarthol lle mae'r broses a ddilyniir yn unol â Deddf Caffael 2023; neu
 - iii. o dan delerau trefniant Partneriaeth Strategol a gymeradwywyd gan y Weithrediaeth;
 - e) ymdrin ag anghenion addysgol arbennig brys, contractau gofal cymdeithasol brys neu anghenion gweithredol brys, os ystyrir ei bod er budd y Cyngor neu'n angenrheidiol ym marn y Cyfarwyddwr Corfforaethol perthnasol i fodloni rhwymedigaethau'r awdurdod o dan ddeddfwriaeth berthnasol. Rhaid dilyn y defnydd o'r eithriad hwn gan y Cyfarwyddwr Corfforaethol perthnasol gydag adroddiad ysgrifenedig o dan Reol 18.6.2 gan ddefnyddio'r ffurflen hepgor, gan nodi'r rheswm dros frys o'r fath, sut mae'n cydymffurfio â deddfwriaeth berthnasol ac yn cynrychioli gwerth am arian.
 - f) rhwng awdurdodau contractio gyda'r nod o gyflawni amcanion sydd gan yr awdurdodau yn gyffredin mewn cysylltiad â chyflawni eu dyletswyddau cyhoeddus ac er budd y cyhoedd yn unig (cytundebau llorweddol) a lle na fwriedir i fwy nag 20% o'r gweithgareddau gael eu cyflawni ac eithrio at ddibenion yr awdurdodau
 - g) Contract ar gyfer darparu gwasanaethau cyfreithiol esempt
 - h) Contract ar gyfer benthyca arian mewn unrhyw arian i Awdurdod Contractio

- i) Yn ymwneud yn unig â gwaredu neu gaffael buddiant mewn tir ac eiddo, y mae protocol ar wahân ar ei gyfer wedi'i gynnwys yng nghyfansoddiad y Cyngor. Gall gwaredu tir lle mae dyletswydd i adeiladu ar y tir hwnnw fod yn ddarostyngedig i Ddeddfwriaeth Caffael fel Contract Gwaith Cyhoeddus – rhaid ymgynghori â chyfreithiol cyn bwrw ymlaen
- j) Dewis defnyddiwr contractau gofal cymdeithasol

18.6.7 Bydd pob hepgoriad yn cael ei wrthlofnodi gan Reolwr yr Uned Fasnachol

18.7 Amrywiadau, Estyniadau

- 18.7.2 Bydd pob ffurflen Amrywiad yn cael ei chofnodi ar gofrestr meistr i'w chynnal drwy Gaffael Corfforaethol.
- 18.7.3 Bydd amrywio neu werth cyfanredol i bob amrywiad a wneir i Gontract yn ddarostyngedig i'r trothwyon a'r gofynion cymeradwyo fel yr amlinellir yn Atodiad B. Nid yw hawliadau contractwr (gweithiau annisgwyl fel enghraifft) yn cael eu hystyried yn amrywiadau contract ond dylid eu cymeradwyo yn yr un modd ag y gofynnodd unrhyw Gyngor am amrywiad i'r Contract
- 18.7.4 Ni ddylai amrywiad fod yn uwch na gwerth gwreiddiol y Contract a dylid ei gyfyngu i 50% o Werth y Contract sy'n union cyn unrhyw amrywiad/addasiad lle cafodd y Contract ei dendro ar Lefel E. Ar gyfer addasiadau mwy na 10% ar gyfer nwyddau/gwasanaethau a 15% ar gyfer gwaith, mae angen hysbysiadau newid contract swyddogol.
- 18.7.5 Ni chaniateir gwneud unrhyw amrywiad i Gontract os byddai'r amrywiad arfaethedig yn golygu bod y gwaith, y gwasanaethau neu'r nwyddau sydd i'w hychwanegu at y Contract gwreiddiol yn sylweddol wahanol o ran cwmpas neu fath i'r rhai a ystyriwyd gan yr ymarfer caffael gwreiddiol neu y byddent yn mynd â'r Contract y tu allan i'r gyllideb.
- 18.7.6 Bydd pob amrywiad yn cael ei awdurdodi'n ysgrifenedig gan y swyddogion/swyddogion priodol. Bydd y Swyddog Enwebwyd yn cadw cofnodion manwl o unrhyw amrywiad o'r fath a fydd yn agored i'w archwilio gan swyddog adran 151. Rhaid i awdurdodiad ddigwydd cyn i'r amrywiad gael ei osod gyda'r Contractwr.
- 18.7.7 Pan fo gan amrywiad posibl werth mwy na 5% o werth gwreiddiol y contract, rhaid hysbysu'r swyddog adran 151 at ddibenion monitro ariannol.
- 18.7.8 Rhaid anfon pob amrywiad i'r Uned Fasnachol i sicrhau bod cofrestr y Contract yn cael ei diweddarau.
- 18.7.9 Pan fo gan Gontract neu Fframwaith opsiwn i ymestyn am gyfnod o amser, gellir caniatáu hyn ar yr amod bod y contractwr yn cyflawni disgwyliadau. Bydd y Rheolwr Contract perthnasol yn gwneud penderfyniad o'r fath. Dylid cadarnhau'r estyniad y cytunwyd arno yn

ysgrifenedig i'r Contractwr. Dylid darparu cadarnhad o'r estyniad i'r Uned Fasnachol i sicrhau bod cofrestr y Contract yn cael ei diweddaru.

18.7.10 Gellir dod o hyd i'r ffurflen amrywiadau ac estyniadau ar y fewnwyd.
<https://intranet.mtcbc.local/intranet/corporate/procurement/tendering/>

18.8 Contractau Perthnasol

18.8.2 Rhaid i'r holl Contractau Perthnasol gydymffurfio â'r CPRs hyn. Contract Perthnasol yw unrhyw drefniant a wneir gan, neu ar ran, y Cyngor ar gyfer cyflawni gwaith, cyflenwadau neu wasanaethau. Mae'r rhain yn cynnwys trefniadau ar gyfer:

- a) cyflenwi neu waredu nwyddau a/neu nwyddau;
- b) llogi, rhentu neu brydlesu nwyddau neu offer;
- c) darparu gwasanaethau, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y rhai sy'n gysylltiedig â:
 - i. recriwtio staff;
 - ii. trafodion tir ac eiddo;
 - iii. gwasanaethau ariannol ac ymgynghori.

18.8.3 Nid yw contractau perthnasol yn cynnwys:

- a) contractau cyflogaeth sy'n gwneud unigolyn yn weithiwr uniongyrchol i'r awdurdod;
- b) cytundebau ynghylch caffael, gwaredu neu drosglwyddo tir (y mae'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol yn gymwys iddynt); neu
- c) talu grantiau i drydydd parti.

DS. Er nad yw grantiau yn dod o dan y CPRs hyn, mae rheolau ar ddyfarnu grantiau y mae angen eu dilyn. Ni all y Cyngor ddewis trin caffael fel grant er mwyn osgoi cynnal proses gystadleuol.

18.9 Llywodraethu

18.9.2 Bydd yr holl adroddiadau cyn-gaffael is-drothwy (lefelau B&C) yn cael eu cymeradwyo gan yr Uned Fasnachol cyn i'r broses gaffael gael ei datblygu.

18.9.3 Y Grŵp Llywio Masnachol yw'r corff llywodraethu ar gyfer gweithgarwch caffael ar draws y Cyngor. Bydd gofyn i Reolwyr Contract a/neu Swyddogion Awdurdodedig ar draws y Cyngor adrodd i'r Grŵp Llywio Masnachol ar gyfer prosiectau mawr penodol ar Lefel E. Ni fydd unrhyw broses gaffael Lefel E yn mynd rhagddo oni bai ei bod wedi'i chymeradwyo gan y grŵp llywio.

- 18.9.4 Dylid creu Adroddiadau Cyn-gaffael yn gynnar yn y broses gynllunio er mwyn sicrhau nad oes oedi wrth symud ymlaen.
- 18.9.5 Gellir hepgor adroddiadau'r Grŵp Llywio Masnachol os yw penderfyniadau prosiect wedi'u gwneud yn y Cabinet neu'r Cyngor.
- 18.9.6 Mae'r Grŵp Llywio Masnachol yn cadw'r hawl i alw unrhyw swyddog o'r Cyngor nad yw wedi dilyn y prosesau caffael a nodir yn y rheolau hyn.

18.10 Adrodd

- 18.10.2 Mae Deddf Caffael 2023 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau contractio gadw cofnodion cynhwysfawr o'u gweithgareddau caffael. Er mwyn sefydlu pob contract, cytundeb fframwaith neu farchnad ddeinamig, rhaid i Swyddogion baratoi adroddiad cyn caffael ysgrifenedig ar gyfer gwariant lefel C ac uwch.
- 18.10.3 Bydd y ffurflen cyn-gaffael yn cael ei chwblhau gan adrannau cyn datblygu'r broses gaffael.
- 18.10.4 Ni fydd unrhyw dendro yn dechrau heb ffurflen cyn-gaffael a gymeradwywyd ymlaen llaw.
- 18.10.5 Rhaid i'r Uned Fasnachol osod unrhyw ofynion sy'n cael eu gwerthfawrogi ar lefel E ar ôl cymeradwyo'r ffurflen cyn-gaffael yn y Grŵp Llywio Masnachol.
- 18.10.6 Rhaid cadw a storio cofnodion caffael ar gyfer pob prosiect Caffael. Mae hyn yn cynnwys enwau sefydliadau cynnig (llwyddiannus ac aflwyddiannus), gwrthod unrhyw dendrau anarferol o isel, y rhesymau dros ddewis tendrwy, cyfathrebu, nid yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr. Dylid storio'r rhan fwyaf o'r wybodaeth hon sy'n ymwneud â'r broses dendro o fewn y system e-dendro fel un pwynt cyfeirio.
- 18.10.7 Rhaid paratoi adroddiadau ar gyfer yr holl ddyfyniadau a thendrau cystadleuol a'u cyflwyno i'w penderfynu yn unol â'r gofynion cymeradwyo yn Atodiad A
- 18.10.8 Mae'r holl adroddiadau caffael i'w gweld ar y fewnrwyd yn <https://intranet.mtcbc.local/intranet/corporate/procurement/tendering/>

18.11 Trothwyon ar gyfer Caffael

- 18.11.1 Mae crynodeb o'r gofynion ar gyfer trothwyon y Cyngor wedi'i gynnwys yn Atodiad A.
- 18.11.2 Argymhellir bod gofynion Lefel A o dan £25,000 yn cael eu cyrchu drwy dri dyfynbris ond un dyfynbris yw'r gofyniad lleiaf.
- 18.11.3 Bydd yr holl ofynion dros £25,000 yn dilyn y prosesau a nodir yn Atodiad A a'r fewnrwyd.
- 18.11.4 Mae rhagor o wybodaeth am brosesau caffael y Cyngor sy'n gysylltiedig â'r trothwyon hyn wedi'u cynnwys ar fewnrwyd y Cyngor

yn

<https://intranet.mtcbc.local/intranet/corporate/procurement/tendering/>

18.12 Math o Dendro

Ar gyfer yr holl brosesau tendro (dros £75,000), rhaid i bob tendrwr gwblhau Ffurflen Dendr. Mae'r ffurflen hon yn ddatganiad gan denantiaid o'u pris tendro cyffredinol, eu bod yn ymrwymo i weithredu a chwblhau'r Nwyddau, Gwasanaethau a/neu'r Gwaith yn unol â'r Dogfennau Contract, ardystio nad oes unrhyw ganfasio na deisyf unrhyw aelod, swyddog neu gyflogai y cyngor wedi digwydd, a'i bod yn dendr bona fide a fwriedir i fod yn gystadleuol ac nid yn gydlynol mewn unrhyw ffordd. Rhaid i'r ffurflen gael ei llofnodi gan y tendrwr. Mae templed safonol ar gael ar y fewnwyd.

18.13 Gofynion Cystadleuaeth / Asedau ar gyfer Gwaredu

18.13.2 Gofynion y Gystadleuaeth

- a) Rhaid i'r Rheolwr Contract sefydlu cyfanswm gwerth y caffaeliad gan gynnwys costau oes gyfan ac ymgorffori unrhyw gyfnodau estyniad posibl y gellir eu dyfarnu.
- b) Yn seiliedig ar y gwerth hwn, rhaid gwahodd dyfynbrisiau neu dendrau yn unol â'r trothwyon ariannol yn y rheolau hyn a/neu eu manylu yn Neddf Caffael 2023.
- c) Pan fydd Deddf Caffael 2023 yn berthnasol, bydd y Rheolwr Contract yn ymgynghori â Chaffael Corfforaethol i benderfynu ar y weithdrefn ar gyfer cynnal yr ymarfer caffael.
- d) Ni ddylid rhannu'r gofynion yn artiffisial er mwyn osgoi tendro

18.13.3 Asedau ar gyfer Gwaredu

- a) Rhaid ymdrin ag asedau i'w gwaredu yn unol â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor
- b) Bydd nwyddau ar gyfer gwaredu sydd â marchnad canfyddedig yn ddarostyngedig i ofynion y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn.

18.14 Rhestrau Cymeradwy a Chytundebau Fframwaith

18.14.1 Rhestrau Cymeradwy

- a) Ni ddylid defnyddio rhestrau cymeradwy lle maent wedi'u gwahardd o dan Ddeddf Caffael 2023
- b) Dylid defnyddio rhestrau cymeradwy dim ond pan fo'n briodol ar gyfer gofynion is-drothwy

18.14.2 Cytundebau Fframwaith

- a) Mae Cytundebau Fframwaith yn gytundebau rhwng y Cyngor ac un neu fwy o gyflenwyr ar gyfer darparu nwyddau, gwaith neu wasanaethau ar delerau y cytunwyd arnynt am gyfnod penodol y gellir gosod gorchmynion os a phan fo angen yn ystod cyfnod y contract.
- b) Ni ddylai tymor Cytundeb Fframwaith fod yn fwy na phedair blynedd, oni bai bod Cytundeb Fframwaith agored wedi'i gaffael yn unol â Deddf Caffael 2023.
- c) Pan ddyfernir fframweithiau i sawl sefydliad, gellir dyfarnu contractau sy'n seiliedig ar Gytundebau Fframwaith mewn un o dair ffordd, fel a ganlyn:
 - i. heb ail-agor cystadleuaeth lle mae'r Cytundeb Fframwaith yn nodi (i) yr holl delerau sy'n llywodraethu darparu'r gwaith, y gwasanaethau a'r cyflenwadau dan sylw a (ii) yr amodau gwrthrychol ar gyfer penderfynu pa rai o'r gweithredwyr economaidd sy'n blaid i'r Fframwaith fydd yn eu cyflawni (**Gwobr Uniongyrchol**); neu
 - ii. pan fo'r Cytundeb Fframwaith yn nodi'r holl delerau sy'n llywodraethu darparu'r gwaith, y gwasanaethau a'r cyflenwadau dan sylw (i) yn rhannol drwy Ddyfarniad Uniongyrchol a (ii) yn rhannol drwy ailagor cystadleuaeth ymhlith y gweithredwyr economaidd sy'n rhan o'r cytundeb fframwaith (**Cystadleuaeth bellach**); neu
 - iii. lle nad yw'r holl delerau sy'n llywodraethu darparu'r gwaith, y cyflenwadau neu'r gwasanaethau wedi'u nodi yn y Cytundeb Fframwaith, drwy Gystadleuaeth Bellach:
- d) Os bydd Cystadleuaeth Bellach yn cael ei chynnal, gall y Cyngor (yn amodol ar delerau'r Cytundeb Fframwaith) wahodd y sefydliadau o fewn y Cytundeb Fframwaith, sy'n gallu gweithredu testun y contract i gyflwyno cynigion yn electronig drwy'r cam Cystadleuaeth Bellach ar y system e-dendro, gyda therfyn amser priodol ar gyfer ymatebion, ystyried ffactorau megis cymhlethdod pwnc y contract; a dyfarnu contract i'r sefydliad ymgeisio sydd wedi cyflwyno'r cais gorau ar sail y Meini Prawf Dyfarnu perthnasol a nodir yn y Cytundeb Fframwaith.
- e) Rhaid cwblhau'r ffurflen cyn-gaffael a'i llofnodi i gynnal cystadleuaeth bellach o dan Gytundeb Fframwaith. Dylai unrhyw ddefnydd o fframweithiau gael ei gymeradwyo gan yr uned fasnachol cyn ei ddefnyddio. Nid yw'n bosibl defnyddio Cytundeb Fframwaith oni bai bod y Cyngor wedi'i enwi ar yr Hysbysiad Contract a/neu ddogfennau Caffael y fframwaith hwnnw.
- f) Rhaid cyhoeddi dyfarniadau dros £25,000 a weithredir drwy fframwaith fel hysbysiad Manylion Contract ar werth2Wales.

18.15 Bondiau a gwarantau & Gwarant Cwmni Rhieni

- 18.15.1 Ar gyfer unrhyw ofyniad sy'n werth mwy na £1 miliwn, bydd y Rheolwr Contract yn cynnal asesiad risg i benderfynu a oes angen bond perfformiad neu warant perfformiad.
- 18.15.2 Bydd y Rheolwr Contract yn ceisio Gwarant Rhiant-gwmni pan fydd ymgeisydd yn is-gwmni i riant gwmni a/neu:
- a) Cyfanswm y gwerth yw £1miliwn neu fwy;
 - b) Mae'r wobr yn seiliedig ar werthuso'r rhiant-gwmni;
 - c) Mae rhywfaint o bryder ynghylch sefydlogrwydd yr ymgeisydd.

18.16 Hysbysebu

Bydd y Rheolwr Contract yn sicrhau bod y gofynion hysbysebu lleiaf, yn unol â Deddf Caffael 2023 (os yw'n berthnasol). Mae rhagor o wybodaeth am hysbysebu a gofynion hysbysiadau swyddogol ar gael ar y fewnwyd yn <https://intranet.mtcbc.local/intranet/corporate/procurement/tendering/>

18.17 Profi ac Ymgynghori Cyn-Dendro'r Farchnad

- 18.17.1 Gall y Cyngor ymgynghori â chyflenwyr posibl, cyn cyhoeddi'r Gwahoddiad i Dendro neu Gais am Ddyfynbris, yn gyffredinol ynghylch natur, lefel a safon y cyflenwad, pecynnu contractau a materion perthnasol eraill, ar yr amod nad yw hyn yn rhagfarnu unrhyw sefydliad posibl.
- 18.17.2 Wrth ymgysylltu â darpar gyflenwyr, rhaid i'r Cyngor beidio â cheisio na derbyn cyngor technegol ar baratoi Gwahoddiad i Dendro neu Ddyfynbris gan unrhyw un a allai fod â diddordeb masnachol ynddynt, lle gallai hyn ragfarnu triniaeth gyfartal yr holl sefydliadau cynnig posibl neu ystumio cystadleuaeth.
- 18.17.3 Wrth ymgymryd ag unrhyw weithgareddau profi marchnad, dylai'r Swyddog sy'n gyfrifol gyfeirio at unrhyw ganllawiau a gynhwysir yn Neddf Caffael 2023.
- 18.17.4 Bydd unrhyw ymgysylltiad dros y trothwy cyn y farchnad yn gofyn am gyhoeddi hysbysiad swyddogol.

18.18 Meini Prawf a Safonau Gwerthuso

18.18.1 Meini Prawf Gwerthuso

- a) Mewn unrhyw ymarfer caffael, y cais llwyddiannus ddylai fod yr un sy'n cynnig y tendr mwyaf manteisiol.
- b) Bydd y Cyngor yn defnyddio meini prawf sy'n gysylltiedig â phwnc y contract i benderfynu mai cynnig yw'r mwyaf manteisiol, er enghraifft: pris, ansawdd, teilyngdod technegol, nodweddion

esthetig a swyddogaethol, nodweddion amgylcheddol, costau rhedeg, cost-effeithiolrwydd, gwasanaeth ôl-werthu, cymorth technegol, dyddiad dosbarthu, cyfnod dosbarthu a chyfnod cwblhau.

- c) Gellir defnyddio materion sy'n bwysig i'r Cyngor o ran cyflawni ei amcanion corfforaethol i werthuso ceisiadau. Gall y meini prawf gynnwys, er enghraifft, ystyriaethau cynaliadwyedd, cefnogaeth i'r economi leol, neu ddefnyddio isgontractwyr. Gellid cynnwys dulliau'r sefydliadau cynnig tuag at welliant parhaus a gosod targedau ar gyfer gwella gwasanaethau neu arbedion yn y dyfodol hefyd. Rhaid i'r holl feini prawf ymwneud â phwnc y contract, bod yn unol ag amcanion corfforaethol y Cyngor a rhaid iddynt fod yn feintiol yn wrthrychol ac yn anwahaniaethol.
- d) Dylai'r ddogfennaeth gaffael egluro'n glir sail y penderfyniad i sefydliadau sy'n gwneud cais, gan nodi'n glir sut y bydd y meini prawf gwerthuso a bennir yn y broses yn cael eu cymhwyso, y pwysoliadau cyffredinol sydd i'w cysylltu â phob un o'r meini prawf lefel uchel, sut mae'r meini prawf lefel uchel wedi'u rhannu'n unrhyw is-feini prawf a'r pwysoliadau sydd ynghlwm wrth bob un o'r is-feini prawf hynny.

18.18.2 Safonau

- a) Rhaid cynnwys safonau caffael perthnasol sy'n berthnasol i destun y contract ac sy'n angenrheidiol i ddisgrifio'r ansawdd gofynnol yn iawn gyda'r contract.

18.19 Gwahoddiad i Dendro / Cais am Ddyfynbris

- 18.19.1 Rhaid anfon gwahoddiadau i Dendr/Ceisiadau am Ddyfynbris yn unol â gofynion y CPRs hyn.
- 18.19.2 Uwchlaw'r trothwy dyfynbris sengl, rhaid i bob Gwahoddiad i Dendro a Cheisiadau am Ddyfynbris gael eu cyhoeddi drwy system e-dendro y Cyngor. Rhaid cyhoeddi dogfennau caffael drwy'r system e-dendro.
- 18.19.3 Mewn achosion eithriadol, lle mae amgylchiadau penodol yn golygu na ellir cynnal proses gaffael yn electronig neu, er enghraifft, pan fydd y system electronig yn methu, rhaid cael caniatâd i gynnal proses gaffael drwy ddulliau amgen gan y Rheolwr Uned Fasnachol gan ddefnyddio'r ffurflen eithrio berthnasol.

18.20 Rhestr fer

- 18.20.1 Rhaid i unrhyw restr fer (hy amodau cyfranogi) roi sylw i'r safonau economaidd, ariannol a thechnegol sy'n berthnasol i'r contract a'r meini prawf gwerthuso. Mae rheolau arbennig yn berthnasol i gontractau a gwmpesir gan Ddeddf Caffael 2023. Dylai swyddogion ofyn am gyngor gan yr Uned Fasnachol.
- 18.20.2 Dylai pynciau perthnasol fel Seiber, Polisi gwybodaeth, datgarboneiddio, gallu technegol, yswiriant, iechyd a diogelwch,

sefyllfa ariannol ac ati, lle bo'n briodol, fod yn sail i unrhyw gyfnod rhestr fer neu ddethol.

18.21 Cyflwyno, Derbyn ac Agor Tendrau / Dyfynbrisiau

18.21.1 Tendrau

- a) Rhaid rhoi cyfnod digonol i sefydliadau ymgeisio baratoi a chyflwyno dyfynbris neu dendro priodol, yn unol â chymhlethdod gofynion y contract. Pan fydd Deddf Caffael 2023 yn berthnasol, mae Pennod 6 o'r Rheoliadau yn pennu cyfnodau amser gofynnol penodol ar gyfer tendrau.
- b) Gall y Swyddog Caffael dderbyn dyfynbrisiau hwyr yn yr amgylchiadau canlynol
 - i. Lle derbyniwyd tendrau ar ôl yr amser cau ond cyn agor tendrau. Bydd y Rheolwr Contract yn gofyn am gytundeb ar lwfansau'r tendr hwyr gan y Cyfarwyddwr perthnasol, yn enwedig pan fo nifer cyfyngedig o dendrau yn cael eu derbyn i gynnal cystadleuaeth ddigonol.
- c) Fel yn Rheol 18.19 (uchod), rhaid i dendrau, ac eithrio'r rhai sydd wedi'u cymeradwyo fel rhai sydd wedi'u heithrio rhag tendro electronig, gael eu cyflwyno'n electronig drwy'r system e-dendro. Ni ddylid derbyn tendrau a gyflwynir drwy unrhyw ddull arall.

18.21.2 Dyfyniadau

Fel yn Rheol 18.19 (uchod), rhaid cyflwyno dyfynbrisiau cystadleuol yn electronig drwy'r system e-dendro, ac eithrio pan fydd wedi'i eithrio'n benodol o dan Reol 18.19.3. Ni ddylid derbyn dyfynbrisiau a gyflwynir drwy unrhyw ddull arall.

18.21.3 Trefniadau Electronig

- a) Bydd dyfyniadau, ceisiadau Cystadleuaeth Bellach a Holiaduron Dewis a dderbynnir yn electronig drwy'r system e-dendro yn cael eu hagor gan y Swyddog Caffael.
- b) Bydd tendrau sy'n cael eu derbyn yn electronig drwy'r system e-dendro yn cael eu hagor gan yr Uned Fasnachol.

18.21.4 Trefniadau Copi Caled

- a) Os bydd tendrau "copi caled" yn cael eu derbyn (gweler Rheol 18.18 a Rheol 18.18 18.20.1c) o'r CPRs hyn ar gyfer canllawiau) rhaid cyflwyno, selio, yn yr amlen a ddarperir â'r dogfennau caffael a'u cyfeirio at yr Uned Gaffael heb unrhyw farc yn datgelu hunaniaeth y sefydliad ymgeisio.
- b) Bydd yr Uned Gaffael yn cadw'r holl dendrau copi caled hyd nes y cyrhaeddir y dyddiad/amser agor tendr.

- c) Bydd yr holl dendrau copi caled ar gyfer yr un contract yn cael eu hagor ar yr un pryd gan yr Uned Fasnachol. Bydd cofrestr o dendrau a dderbynnir yn cael ei chadw gan yr Uned Fasnachol a bydd yn cael ei chychwyn ar bob achlysur gan y Swyddogion sy'n bresennol wrth agor y tendrau.
- d) Os derbynnir dyfynbrisiau copi caled (gweler Rheol 18.18 a Rheol 18.20.2 o'r CPRs hyn am arweiniad) rhaid cyflwyno'r rhain mewn amlen plaen wedi'i marcio "Dyfynbris ar gyfer ..." ac yna disgrifiad o'r nwyddau, y gwaith neu'r gwasanaethau sy'n cael eu caffael.
- e) Bydd dyfynbrisiau copi caled yn cael eu derbyn yn uniongyrchol gan staff y Gwasanaeth. Rhaid agor pob dyfynbris gyda'i gilydd unwaith y bydd y dyddiad / amser dychwelyd swyddogol wedi'i basio.

18.22 Gweithdrefnau Eglurhad

- 18.22.1 Gall y Cyngor ofyn i sefydliadau ymgeisio am eglurhad o unrhyw fanylion a gyflwynir fel rhan o'u cais. Fodd bynnag, ni ddylai unrhyw eglurhad o'r fath gynnwys gofyn am neu ganiatáu newidiadau i nodweddion sylfaenol cyflwyno'r sefydliad ceisiadau. Mae hyn yn cynnwys peidio â cheisio eglurhad gan Dendrau unigol lle mae cwestiwn wedi'i gamddehongli a/neu ei ateb yn wael (bydd hyn yn cynnwys lle nad yw Tendrwr wedi dilyn fformat y Gwahoddiad i Dendro a/neu gyflwyno testun safonol yn lle ateb ysgrifenedig cwbl wybodus) a chyflwyniadau eraill a dderbynnir, wedi'u dehongli'n llawn a'u hateb yn llawn yr un cwestiwn.
- 18.22.2 Wrth ofyn am eglurhad, rhaid i'r Rheolwr Contract ddilyn unrhyw ganllawiau a ddarperir gan yr Uned Fasnachol.
- 18.22.3 Dylid rhoi eglurhad 3 diwrnod gwaith o leiaf ar gyfer ymatebion oni bai bod yr eglurhad yn syml ei natur.
- 18.22.4 Dylai dogfennau tendro gynnwys gwybodaeth am sut y dylid ymdrin â gwallau neu hepgoriadau.

18.23 Gwerthuso, Dyfarnu Contract a Hysbysu Sefydliadau

18.23.1 Gwerthusiad

- a) Rhaid gwerthuso'r cynigion yn unol â'r meini prawf gwerthuso a nodir yn y dogfennau caffael a ddarperir i sefydliadau bidio, ac yn unol ag unrhyw ganllawiau cymwys.
- b) O ran yr holl dendrau lle mae'r meini prawf tendr yw'r tendr mwyaf manteisiol, bydd y meini prawf gwerthuso a/neu'r is-feini prawf fel isafswm yn cael eu rhestru yn y ddogfennaeth Gwahoddiad i Dendro. Rhaid nodi unrhyw sgôr neu bwysoliad penodol y gellir ei briodoli i unrhyw feini prawf neu is-feini prawf yn glir. Yn ogystal, bydd y meini prawf yn cael eu harsylwi'n llym (ac yn aros yn ddigyfnewid oni nodir ymlaen llaw ar gyfer

y Weithdrefn Hyblyg Gystadleuol) bob amser drwy gydol y weithdrefn gwerthuso a dyfarnu contract.

18.23.2 Dyfarnu contract

- a) Mae'n ofynnol i'r Cyngor hysbysu cynigwyr llwyddiannus ac aflwyddiannus o ganlyniad proses gaffael, yn ysgrifenedig, mewn modd mor amserol â phosibl.
- b) Pan fo caffael wedi bod yn ddarostyngedig i Ddeddf Caffael 2023, bydd angen cynnwys y cyfnod gwahardd (cyfnod segur o 8 diwrnod gwaith cyn dyfarnu contract i ganiatáu cyfle i sefydliad ymgeisio aflwyddiannus herio'r dyfarniad contract arfaethedig) gael ei gynnwys yn yr amserlen gaffael cyn y gellir dyfarnu'r contract.
- c) Rhaid gwneud penderfyniadau ar ddyfarnu contract yn unol â'r gweithdrefnau dyfarnu a nodir yn Atodiad A
- d) Dyfernir dau gam Lefel E Contractau (gwaith) yng Nghyfnod 1 i ddechrau drwy Adroddiad Gwobr Dendro yn unol â'r weithdrefn a nodir yn Atodiad A. Pan gytunir ar swm a methodoleg Cyfnod 2 y Contract rhwng y Cyngor a'r Contractwr, dylid rhoi gwybod i'r Cabinet neu'r Cyngor am benderfyniad am ddyfarnu'r Contract ail gam.
- e) Ni ddylai contractau ddechrau nes bod y contract neu'r cytundeb wedi'i lofnodi gan y ddau barti.

18.23.3 Dadbriffio

Mae'n rhaid i sefydliadau ddadbriffio gael eu cynnal yn unol â gofynion Deddf Caffael 2023.

18.24 Dogfennau'r Contract

18.24.1 Bydd pob contract gan y Cyngor yn ysgrifenedig ar ffurf ac ar delerau a gymeradwywyd gan y Pennaeth Llywodraethu a Chyfreithiol a bydd yn nodi:

- a) Gwaith, deunyddiau, gwasanaethau neu bethau i'w dodrefnu, eu cael, eu gwneud neu eu gwaredu.
- b) Y pris sydd i'w dalu (neu, fel y bo'n briodol, y symiau sydd i'w derbyn), gyda datganiad o ostyngiadau neu ddiidyniadau eraill, a lle nad yw'n hysbys, pris amcangyfrifedig ymrwymedig, neu'r sail y mae swm terfynol y Contract i'w gyfrifo.
- c) Yr amser neu'r amseroedd y mae'r Contract i'w cyflawni, ynghyd â dyddiad terfynu'r Contract.

18.24.2 Fformat Dogfennau'r Contract

Bydd dogfennau neu amodau caffael cytûn y Cyngor a gyhoeddir gan gorff proffesiynol perthnasol yn cael eu defnyddio. Pan fo gwyriad o'r rhain, rhaid i'r dogfennau sydd i'w defnyddio gael eu hadolygu gan naill ai'r Uned Fasnachol neu'r Gwasanaethau Cyfreithiol cyn eu cyhoeddi.

18.24.3 Llofnod y Contract

a) Mae'n rhaid i gytundeb contract:

- i. pan fo'r contract ar ffurf gweithred, yn cael ei wneud o dan sêl y Cyngor a'i ardystio fel sy'n ofynnol gan y Cyfansoddiad; neu
- ii. Lle mae'r contract ar ffurf cytundeb, naill ai:
 - A. cael ei lofnodi (yn electronig neu'n wlyb) gan un Swyddog o'r Cyngor a awdurdodir fel sy'n ofynnol gan y Cyfansoddiad; neu
 - B. cael ei ffurfioli trwy anfon llythyr dyfarnu a chyhoeddi gorchymyn prynu wedi hynny.

18.24.4 Adolygiad o dendrau a chontractau

Er mwyn sicrhau uniondeb y broses gaffael:

- a) bydd yr holl wahoddiadau arfaethedig i Dendro, lle nad ydynt yn cydymffurfio â dogfennaeth contract cymeradwy y Cyngor neu delerau ac amodau safonol a gyhoeddir gan gorff proffesiynol perthnasol, yn cael eu hadolygu gan yr Uned Fasnachol a/neu Gwasanaethau Cyfreithiol perthnasol lle bo hynny'n berthnasol.
- b) Rhaid i unrhyw Wahoddiadau i Dendro arfaethedig sy'n ddarostyngedig i Ddeddf Caffael 2023, neu y bernir eu bod o risg uchel, gael eu hadolygu gan y Grŵp Llywio Masnachol.
- c) Dylai unrhyw gontract arfaethedig lle mae unrhyw wyriad o delerau'r contract a gynhwysir yn y Gwahoddiad i Dendro gael ei adolygu gan yr Uned Fasnachol a/neu'r Gwasanaethau Cyfreithiol.

18.25 Atal llygredd

Mae rheolau a rheoliadau sy'n ymwneud ag atal llygredd yn cael eu hamlinellu yn Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor a rhaid cadw atynt.

18.26 Datganiad o Fuddiannau

Mae rheolau a rheoliadau sy'n ymwneud â'r Datganiad o Fuddiannau wedi'u hamlinellu yn y Cod Ymddygiad ar gyfer Gweithwyr yn y Cyfansoddiad a rhaid cadw atynt.

18.27 Rheoli Contract / Monitro

18.27.1 Rhaid i bob contract fod â Rheolwr Contract penodedig ar gyfer y contract cyfan. Rhaid i'r Pennaeth Gwasanaeth cyfrifol sicrhau bod Rheolwr Contract wedi'i ddynodi cyn dyfarnu.

18.27.2 Mae angen sicrhau bod Contractau'n cael eu rheoli'n briodol yn ystod eu cylch bywyd. Bydd y Rheolwr Contract yn ymgymryd â'r diwrnod i reoli Contractau, a bydd yn cynnwys monitro mewn perthynas â

- a) Perfformiad
- b) Cydymffurfio â manylebau a thelerau contract
- c) Cost
- d) Gwerth am arian
- e) Boddhad defnyddwyr
- f) Perygl
- g) Buddion cymunedol, gwerth cymdeithasol a chanlyniadau cymunedol

18.27.3 Cyfrifoldeb y Rheolwr Contract yw codi unrhyw achosion o berfformiad gwael ar unwaith gyda'r Contractwr a cheisio cywiro. Mewn amgylchiadau penodol, efallai y bydd angen ymgynghori â chaffael a/neu Wasanaethau Cyfreithiol.

18.27.4 Mae'n rhaid cofnodi ac adrodd ar Reoli Contractau, perfformiad cyflenwyr a monitro DPA (Dangosyddion Perfformiad Allweddol) o leiaf unwaith y flwyddyn ar gyfer unrhyw Contract ar Lefel E.

18.28 Darparwyr Mewnol

Pan fo Gwasanaeth mewnol yn gwneud cais mewn cystadleuaeth am ddarparu nwyddau, gwaith neu wasanaethau, rhaid cymryd gofal i sicrhau proses deg a thriniaeth gyfartal rhwng y Gwasanaeth darparwyr mewnol a sefydliadau bidio allanol.

18.29 Cyllid Grant Corff Allanol

18.29.1 Pan gyllidir proses gaffael, yn gyfan gwbl neu'n rhannol, drwy gyllid grant a ddyfarnwyd i'r Cyngor gan gorff cyllido allanol, rhaid i'r Rheolwr Contract sicrhau y glynir at unrhyw reolau neu amodau a osodir gan y corff cyllido, yn ogystal â gofynion y CPRs hyn.

18.29.2 Lle mae unrhyw wrthdaro rhwng y CPRs hyn a'r rheolau neu'r amodau a osodir gan y corff cyllido, dylid dilyn y gofyniad llymach.

18.30 Adolygiad a Diwygio CPRS

Bydd y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn yn cael eu hadolygu a'u diweddarau o leiaf bob tair blynedd

**ATODIAD A - CRYNODEB O'R GWEITHDREFNAU AR GYFER CAFFAEL
NWYDDAU, GWASANAETHAU A GWAITH**

Lefelau Gwerth	A. O dan £25,000 (nwyddau, gwasanaethau a gwaith)	B. £25,000 i £74,999 (Nwyddau, Gwasanaethau a Gwaith)	C. £75,000 – Trothwyon (Nwyddau a Gwasanaethau)	£75,000 - Trothwyon (Gwaith yn unig)	Trothwyon uchod (nwyddau, gwasanaethau a gwaith)
Dull	Dyfyniadau	Dyfyniadau	Tendrau Ffurfiol	Tendrau Ffurfiol	Tendrau Ffurfiol
Llywodraethu Caffael	Na	Na	Adroddiad cyn- gaffael	Adroddiad cyn- gaffael	Adroddiad cyn- gaffael
Dull Dewis a Rhif ar gyfer Nwyddau, Gwasanaethau a Gwaith	<£25K yn dangos y gwerth gorau Dyfnbris sengl lleiafswm, argymhellir 3 dyfnbris	Paratoi manyleb a meini prawf dyfarnu Gwahodd o leiaf 3 chyflenwr neu gyhoeddi hysbyseb ar werth2wales, defnyddiuch y System E-Dendro	Paratoi manyleb a meini prawf dyfarnu Gwahodd o leiaf 4 tendr neu gyhoeddi hysbyseb ar werth2wales, defnyddiuch y System E-Dendro	Paratoi manyleb a meini prawf dyfarnu Gwahodd o leiaf 4 tendr neu gyhoeddi hysbyseb ar werth2wales, defnyddiuch y System E-Dendro	Paratoi manyleb a meini prawf dyfarnu Holl hysbysiadau swyddogol a gyhoeddwyd ar sell2Wales Defnyddio'r system e-dendro
Agorwyd gan	Rheolwr Contract	Rheolwr Contract / Caffael	Caffael	Caffael	Caffael
Cofnodion i'w cwbllhau	Dyfyniad wedi'i storio'n lleol	Dyfyniad wedi'i storio ar e-dendro, crynodebau asesu – Hysbysiad Manylion Contract	Cyn-gaffael, Adroddiad Dendro, crynodebau asesu, contract, hysbysiadau swyddogol	Cyn-gaffael, Adroddiad Dendro, crynodebau asesu, contract, hysbysiadau swyddogol	Adroddiad Cyn- gaffael, crynodebau asesu, hysbysiadau swyddogol
Cofrestr Talu Contractau ar gyfer Gwaith	Cedwir gan adrannau unigol	Cedwir gan adrannau unigol	Amherthnasol	Cedwir gan y Pennaeth Cyllid	Cedwir gan y Pennaeth Cyllid
Yswiriant Contractwyr ar gyfer Gwasanaethau / Gwaith	Ymgynghori ag Yswiriant	Ymgynghori ag Yswiriant	Ymgynghori ag Yswiriant	Ymgynghori ag Yswiriant	Ymgynghori ag Yswiriant
Cofrestriad Treth Is-gontractwyr ar gyfer Gwaith	Angen bod gyda thaliadau cyn y dyfarniad	Angen bod gyda thaliadau cyn y dyfarniad	Amherthnasol	Angen bod gyda thaliadau cyn y dyfarniad	Angen bod gyda thaliadau cyn y dyfarniad
Dyfernir gan	Swyddog Awdurdodedig	Swyddog Awdurdodedig	Swyddog Awdurdodedig a Chyfarwyddwr**	Swyddog Awdurdodedig a Chyfarwyddwr**	Cyfarwyddwr, Cyfarwyddwr Cyllid
Cofrestr Contract	Na	Ie	Ie	Ie	Ie
Dull dyfarnu	Llythyr Gwobrwy/PO	Llythyr o Ddyfarniad / Contract Cyfreithiol / PO	Contract cyfreithiol	Contract cyfreithiol	Contract cyfreithiol
Adroddiad i'r Cabinet	Na	Na	Na	Na	Oes* – gwybodaeth yn unig

* Adroddiadau Gwybodaeth - fel arfer yn cael eu cyflwyno bob chwarter.

** Lle mae materion cyllidebol hysbys gyda'r wob, dylai'r adroddiad hefyd gael ei gymeradwyo gan y
Cyfarwyddwr Cyllid.

ATODIAD B - AMRYWIADAU AC ESTYNIADAU

Contractau Nwyddau a Gwasanaethau

Gwerth y Contract	Gwerth cyntaf / cronnus amrywiad hyd at 5% o werth gwreiddiol y Contract	Gwerth cyntaf / cronnus amrywio rhwng 5% a 25% o werth gwreiddiol y Contract	Gwerth cyntaf / cronnus amrywiad dros 25% o werth gwreiddiol y Contract
Hyd at £75,000	Swyddog Awdurdodedig	Swyddog Awdurdodedig	Pennaeth Gwasanaeth
£75,001 i'r trothwyon	Pennaeth Gwasanaeth	Pennaeth Gwasanaeth, Pennaeth Cyllid	Pennaeth Gwasanaeth a Phennaeth Cyllid
Trothwyon uwchben	Cyfarwyddwr	Cyfarwyddwr, Pennaeth Cyllid	Cabinet

Contractau Gwaith

Gwerth y Contract	Gwerth cyntaf / cronnus amrywiad hyd at 5% o werth gwreiddiol y Contract	Gwerth cyntaf / cronnus amrywio rhwng 5% a 25% o werth gwreiddiol y Contract	Gwerth cyntaf / cronnus amrywiad dros 25% o werth gwreiddiol y Contract
Hyd at £75,000	Swyddog Awdurdodedig	Swyddog Awdurdodedig	Pennaeth Gwasanaeth
£75,001 i £1M	Pennaeth Gwasanaeth	Pennaeth Gwasanaeth	Pennaeth Gwasanaeth a Phennaeth Cyllid
£1m i drothwyon	Cyfarwyddwr	Pennaeth Gwasanaeth, Pennaeth Cyllid	Cyfarwyddwr, Pennaeth Cyllid
Trothwyon uwchben	Cyfarwyddwr	Cyfarwyddwr, Pennaeth Cyllid	Cabinet

Diwygiadau telerau ac amodau contract

Unrhyw newidiadau i'r Telerau ac Amodau	Cyfreithiol
Newidiadau i'r telerau ac amodau sy'n effeithio ar werth y contract	Cyfreithiol ac fel y tabl uchod

Ar gyfer Ysgolion, lle mae'n datgan Swyddog Awdurdodedig neu Bennaeth Gwasanaeth, mae Pennaeth yr un fath. Lle mae'n dweud y Cyfarwyddwr neu'r Cabinet, mae'r Corff Llywodraeth

ATODIAD C – HYSBYSIAD CYNLLUN YMLAEN CAFFAEL

[illegible]

ADRAN 19

19 COD YMDDYGIAD I AELODAU

Nodir isod y Cod Ymddygiad Enghreifftiol gan [Orchymyn Awdurdodau Lleol \(Cod Ymddygiad Enghreifftiol\) \(Cymru\) 2008](#) (fel y'i diwygiwyd gan Orchymyn Awdurdodau Lleol (Cod Ymddygiad Enghreifftiol) (Cymru) (Wedi ei Ddiwygio) 2016).

19.1 Dehongliad

Yn y cod hwn:

"Aelod Cyfetholedig"
("co-opted Member ")

Mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, mae'n berson nad yw'n Aelod o'r awdurdod ond sydd:

- (a) yn Aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor o'r awdurdod; neu
- (b) yn Aelod o, ac yn cynrychioli'r awdurdod ar, unrhyw gyd-bwyllgor neu gyd-bwyllgor yr awdurdod;

a chanddo hawl i bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu mewn unrhyw gyfarfod o'r pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw;

"cyfarfod" ("meeting")

Golyga hwn unrhyw gyfarfod:

- (a) o'r awdurdod perthnasol;
- (b) unrhyw weithrediaeth neu fwrdd o'r awdurdod perthnasol;
- (c) unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor o'r awdurdod perthnasol neu unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor o unrhyw weithrediaeth neu fwrdd yr awdurdod; neu
- (d) pan fo Aelodau neu Swyddogion yr awdurdod perthnasol yn bresennol ac eithrio cyfarfod grŵp gwleidyddol a gyfansoddwyd yn unol â rheoliad 8 o Reoliadau Llywodraeth Leol (Pwyllgorau a Grwpiau Gwleidyddol) 1990(1),

ac yn cynnwys amgylchiadau pan fo Aelod o weithrediaeth neu fwrdd neu Swyddog

	sy'n gweithredu ar ei ben ei hun yn arfer swyddogaeth awdurdod;
"Aelod"	Mae'n cynnwys, oni bai bod y cyd-destun yn gofyn fel arall, Aelod cyfetholedig;
"Cofrestr o fuddiannau'r aelodau" ("register of members' interests")	Dyma'r gofrestr a sefydlir ac a gynhelir o dan adran 81 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 ;
'Cymdeithas Gofrestredig'	Golyga hwn gymdeithas, ac eithrio cymdeithas sydd wedi'i chofrestru fel undeb credyd, sydd— (a) yn gymdeithas gofrestredig o fewn yr ystyr a roddir yn adran 1(1) o Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Chymdeithasau Budd Cymunedol 2014; neu (b) gymdeithas sydd wedi'i chofrestru neu y bernir iddi gael ei chofrestru o dan Ddeddf Cymdeithasau Diwydiannol a Darbodus (Gogledd Iwerddon) 1969;
"awdurdod perthnasol" ("relevant authority")	Golyga hwn: (a) gyngor sir; (b) gyngor bwrdeistref sirol; (c) gyngor cymunedol; (d) awdurdod tân ac achub a gyfansoddwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004(2) neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo; (e) awdurdod Parc Cenedlaethol a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995 (3);
"Chi" ("Chi")	Golyga hwn chi fel Aelod neu Aelod Cyfetholedig o'r awdurdod perthnasol; ac
"Eich awdurdod" ("your authority")	yw'r awdurdod perthnasol yr ydych yn Aelod neu'n Aelod Cyfetholedig ohono.

Mewn perthynas â chyngor cymunedol:-

Ystyr "swyddog priodol" ("proper officer") yw un o swyddogion y cyngor hwnnw o fewn ystyr adran 270(3) o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1972](#); ac

ystyr "pwyllgor safonau" ("standards committee") yw pwyllgor safonau'r cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol sydd â swyddogaethau mewn perthynas â'r cyngor cymunedol y mae'n gyfrifol amdano o dan adran 56(1) a (2) o [Ddeddf Llywodraeth Leol 2000](#).

19.2 Darpariaethau Cyffredinol

19.2.1 Ac eithrio pan fo paragraff 19.2.3(a) yn gymwys, rhaid i chi gadw at y cod ymddygiad hwn

- (a) pryd bynnag yr ydych yn cynnal y busnes, neu'n bresennol mewn cyfarfod, o'ch awdurdod;
- (b) pryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni i weithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu yn rôl yr Aelod y cawsoch eich ethol neu eich penodi iddo;
- (c) pryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni i weithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu fel cynrychiolydd o'ch awdurdod; neu
- (d) ar bob adeg ac mewn unrhyw fodd, mewn perthynas ag ymddygiad a nodwyd ym mharagraffau 19.2.6 (a) a 19.2.8.

19.2.2 Dylech ddarllen y cod hwn ynghyd â'r egwyddorion cyffredinol a ragnodir o dan adran 49(2) o [Ddeddf Llywodraeth Leol 2000](#) mewn perthynas â Chymru.

19.2.3. Lle cewch eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i wasanaethu —

- (a) (a) mewn awdurdod perthnasol arall, neu unrhyw gorff arall, sy'n cynnwys Bwrdd Iechyd Lleol, rhaid i chi, wrth weithredu ar ran yr awdurdod neu'r corff arall hwnnw, gydymffurfio â chod ymddygiad yr awdurdod neu'r corff arall hwnnw; neu
- (b) ar unrhyw gorff arall nad oes ganddo god sy'n ymwneud ag ymddygiad ei aelodau, rhaid i chi, wrth weithredu ar ran y corff arall hwnnw, gydymffurfio â'r cod ymddygiad hwn, ac eithrio ac i'r graddau y mae'n gwrthdaro ag unrhyw rwymedigaethau cyfreithlon eraill y gall y corff arall hwnnw fod yn ddarostyngedig iddynt.

19.2.4. Mae'n rhaid i chi —

- (a) gyflawni eich dyletswyddau a'ch cyfrifoldebau gan roi sylw dyledus i'r egwyddor y dylai fod cyfle cyfartal i bawb, waeth beth fo'u rhyw, hil, anabledd, cyfeiriadedd rhywiol, oedran neu grefydd;
- (b) ddangos parch ac ystyriaeth i eraill;
- (c) beidio â defnyddio ymddygiad o fwlio nag aflonyddu ar unrhyw berson; a
- (d) pheidio â gwneud unrhyw beth sy'n cyfaddawdu, neu sy'n debygol o gyfaddawdu, didueddrwydd y rhai sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar eu rhan.

19.2.5. Rhaid i chi beidio —

- (a) datgelu gwybodaeth neu wybodaeth gyfrinachol y dylid ystyried yn rhesymol ei bod o natur gyfrinachol, heb ganiatâd penodol y person sydd wedi'i awdurdodi i roi caniatâd o'r fath, neu oni bai ei bod yn ofynnol yn ôl y gyfraith i wneud hynny;
- (b) atal unrhyw berson rhag cael mynediad at wybodaeth y mae gan y person hwnnw hawl iddi yn ôl y gyfraith.

19.2.6 Rhaid i chi —

- (a) beidio ag ymddwyn mewn modd y gellid ystyried yn rhesymol ei fod yn dwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod;
- (b) adrodd, pa un ai drwy weithdrefn adrodd gyfrinachol eich awdurdod neu'n uniongyrchol i'r awdurdod priodol, unrhyw ymddygiad gan aelod arall neu unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ran eich awdurdod yr ydych yn credu'n rhesymol ei fod yn cynnwys neu'n debygol o gynnwys ymddygiad troseddol (nad yw at ddibenion y paragraff hwn yn cynnwys troseddau neu ymddygiad sy'n gallu cael eu cosbi drwy gosb benodedig);
- (c) adrodd i swyddog monitro eich awdurdod unrhyw ymddygiad gan aelod arall yr ydych yn credu'n rhesymol ei fod yn torri'r cod ymddygiad hwn;
- (d) peidio â gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wamal yn erbyn aelodau eraill neu unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran.

19.2.7 Rhaid i chi gydymffurfio ag unrhyw gais gan swyddog monitro eich awdurdod, neu Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mewn cysylltiad ag ymchwiliad a gynhelir yn unol â'i bwerau statudol priodol.

19.2.8. Rhaid i chi beidio —

- (a) yn rhinwedd eich swydd swyddogol neu fel arall, defnyddio neu geisio defnyddio'ch safle yn amhriodol i roi mantais neu sicrhau i chi'ch hun, neu unrhyw berson arall, fantais neu greu neu osgoi anfantais i chi'ch hun, neu unrhyw berson arall;
- (b) defnyddio, neu awdurdodi eraill i'w defnyddio, adnoddau eich awdurdod —
 - (a) yn annoeth;
 - (ii) yn torri gofynion eich awdurdod;
 - (iii) yn anghyfreithlon;
 - (iv) ac eithrio mewn modd a gyfrifir i hwyluso, neu i fod yn ffafriol i, gyflawni swyddogaethau'r awdurdod neu'r swydd yr ydych wedi eich ethol neu eich penodi iddi;
 - (v) yn amhriodol at ddibenion gwleidyddol; neu
 - (vi) yn amhriodol at ddibenion preifat.

19.2.9. Mae'n rhaid i chi —

- (a) Wrth gymryd rhan mewn cyfarfodydd neu ddod i benderfyniadau ynghylch busnes eich awdurdod, gwnewch hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau dan sylw ac er budd y cyhoedd gan roi sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan swyddogion eich awdurdod, yn arbennig gan —
 - (i) Brif Weithredwr yr awdurdod;
 - (ii) Prif Swyddog Cyllid yr awdurdod;
 - (iii) Swyddog Monitro'r awdurdod;
 - (iv) Prif Swyddog Cyfreithiol yr awdurdod (y dylid ymgynghori ag ef pan fo unrhyw amheuaeth ynghylch pŵer yr awdurdod i weithredu, ynghylch a yw'r camau a gynigir yn gorwedd o fewn fframwaith y polisi y cytunwyd arno gan yr awdurdod neu lle gallai canlyniadau cyfreithiol weithredu neu fethu â gweithredu gan yr awdurdod gael ôl-ffeithiau pwysig);
- (b) rhoi rhesymau dros bob penderfyniad yn unol ag unrhyw ofynion statudol ac unrhyw ofynion rhesymol ychwanegol a osodir gan eich awdurdod.

19.2.10. Rhaid i chi —

(a) gadw at y gyfraith a rheolau eich awdurdod sy'n llywodraethu hawlio treuliau a lwfansau mewn cysylltiad â'ch dyletswyddau fel aelod;

(b) osgoi derbyn rhoddion gan unrhyw un, lletygarwch (heblaw am letygarwch swyddogol, fel derbyniad dinesig neu ginio gwaith sydd wedi'i awdurdodi'n briodol gan eich awdurdod), buddion materol neu wasanaethau i chi'ch hun neu unrhyw berson a allai eich rhoi chi, neu sy'n ymddangos yn rhesymol i'ch rhoi o dan rwymedigaeth amhriodol.

DIDDORDEBAU

19.3. Diddordebau Personol

(A) Rhaid i chi ym mhob mater ystyried a oes gennych fuddiant personol, ac a ydy'r cod ymddygiad hwn yn ei wneud yn ofynnol i chi ddatgelu'r buddiant hwnnw.

(b) Rhaid i chi ystyried bod gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes a wneir gan eich awdurdod os

(a) ydyw yn ymwneud â, neu'n debygol o effeithio —

- (i) unrhyw gyflogaeth neu fusnes rydych chi'n ei wneud;
- (ii) unrhyw berson sy'n eich cyflogi neu sydd wedi eich penodi, unrhyw gwmni yr ydych yn bartner ynddo neu unrhyw gwmni yr ydych yn gyfarwyddwr cyflogedig ar ei gyfer;
- (iii) unrhyw berson, ac eithrio eich awdurdod, sydd wedi gwneud taliad i chi mewn perthynas â'ch ethol, neu unrhyw dreuliau a dynnir gennych wrth gyflawni eich dyletswyddau fel aelod;
- (iv) unrhyw gorff corfforaethol sydd â lle busnes neu dir yn ardal eich awdurdod, ac y mae gennych ddiddordeb buddiol ynddo mewn dosbarth o warannau o'r corff hwnnw sy'n fwy na'r gwerth enwol o £25,000 neu ganfed o gyfanswm cyfalaf cyfranddaliadau y corff hwnnw;
- (v) unrhyw gontract ar gyfer nwyddau, gwasanaethau neu waith a wnaed rhwng eich awdurdod a chi neu gwmni yr ydych yn bartner ynddo, cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr cyflogedig ohono, neu'n gorff o'r disgrifiad a bennir yn is-baragraff (iv) uchod;
- (vi) unrhyw dir y mae gennych fuddiant llesiannol ynddo, ac sydd yn ardal eich awdurdod;
- (vii) unrhyw dir lle mae'r landlord yn awdurdod i chi a'r tenant yn gwmni lle rydych yn bartner, yn gwmni yr ydych yn gyfarwyddwr cyflogedig ohono, neu'n gorff o'r disgrifiad a bennir yn is-baragraff (iv) uchod;
- (viii) unrhyw un yr ydych wedi cael eich ethol, eich penodi neu eich enwebu iddo gan eich awdurdod;
- (ix) unrhyw —

- awdurdod cyhoeddus neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus;
- cwmni, cymdeithas gofrestredig, elusen, neu gorff a gyfeirir at ddibenion elusennol;
- corff y mae ei brif ddibenion yn cynnwys dylanwad barn neu bolisi'r cyhoedd;
- undeb llafur neu gymdeithas broffesiynol; neu
- glwb, cymdeithas neu gymdeithas breifat sy'n gweithredu o fewn ardal eich awdurdod, lle mae gennych aelodaeth neu swydd o reolaeth neu reolaeth gyffredinol;

- (x) unrhyw dir yn ardal eich awdurdod lle mae gennych drwydded (ar eich pen eich hun neu ar y cyd ag eraill) i'w feddiannu am 28 diwrnod neu fwy;

[Noder: mae is-baragraff (b) wedi'i hepgor.]

(c) gellid ystyried yn rhesymol fod penderfyniad arno yn effeithio —

- (i) eich lles neu eich sefyllfa ariannol, neu les person yr ydych yn byw gydag ef, neu unrhyw berson y mae gennych gysylltiad personol agos ag ef;
- (ii) unrhyw gyflogaeth neu fusnes a gynhelir gan bersonau fel y disgrifir yn 19.13(2)(c)(i);
- (iii) unrhyw berson sy'n cyflogi neu sydd wedi penodi'r personau hynny a ddisgrifir yn 19.13(2)(c)(i), unrhyw gwmni y maent yn bartner ynddo, neu unrhyw gwmni y mae'n gyfarwyddwyr arno;
- (iv) unrhyw gorff corfforaethol y mae gan bersonau fel y'u disgrifir yn 19.13(2)(c)(i) fuddiant llesiannol mewn dosbarth o warannau sy'n fwy na'r gwerth enwol o £5,000; neu
- (v) unrhyw gorff a restrir ym mharagraffau 19.13(2)(a)(ix)(aa) i (ee) y mae gan bersonau a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) safle o reolaeth neu reolaeth gyffredinol ynddo,

i raddau mwy na'r mwyafrif o—

- yn achos awdurdod sydd â rhaniadau etholiadol neu wardiau, trethdalwyr eraill y cyngor, talwyr ardrethi neu drigolion yr adran etholiadol neu'r ward, yn ôl y digwydd, yn cael eu heffeithio gan y penderfyniad; neu
- Ym mhob achos arall, trethdalwyr eraill y cyngor, talwyr ardrethi neu drigolion ardal yr awdurdod.

19.4 Datgelu Buddiannau Personol

19.4.1 Os oes gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes sydd gan eich awdurdod a'ch bod yn mynychu cyfarfod lle mae'r busnes hwnnw'n cael ei ystyried, rhaid i chi ddatgelu ar lafar y ffaith ei fod yn bodloni bodolaeth a natur y buddiant hwnnw cyn neu ar ddechrau'r ystyriaeth honno, neu pan ddaw'r buddiant i'r amlwg.

19.4.2 Lle mae gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae eich awdurdod yn ei wneud a'ch bod yn gwneud hynny drwy

- (a) sylwadau ysgrifenedig (boed hynny drwy lythyr, ffacsibili neu ryw fath arall o gyfathrebu electronig) at aelod neu swyddog o'ch awdurdod ynghylch y busnes hwnnw, dylech gynnwys manylion y diddordeb hwnnw yn y cyfathrebiad ysgrifenedig; neu
- (b) Sylwadau llafar (boed yn bersonol neu ryw fath o gyfathrebu electronig) i aelod neu swyddog o'ch awdurdod dylech ddatgelu'r buddiant ar ddechrau sylwadau o'r fath, neu pan ddaw'n amlwg i chi fod gennych ddiddordeb o'r fath a chadarnhau'r gynrychiolaeth a'r diddordeb drwy ysgrifenu o fewn 14 diwrnod i'r gynrychiolaeth.

19.4.3 Yn ddarostyngedig i baragraff 19.6.1(b) isod, os oes gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes sydd gan eich awdurdod a'ch bod wedi gwneud penderfyniad

i arfer swyddogaeth gweithrediaeth neu fwrdd, rhaid i chi, mewn perthynas â'r busnes hwnnw, sicrhau bod unrhyw ddatganiad ysgrifenedig o'r penderfyniad hwnnw'n cofnodi bodolaeth a natur eich diddordeb.

19.4.4 Rhaid i chi, mewn perthynas â buddiant personol na ddatgelwyd o'r blaen, cyn neu yn syth ar ôl i gyfarfod ddod i ben pan wneir y datgeliad yn unol ag is-baragraff 19.14(1), roi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod yn unol ag unrhyw ofynion a nodwyd gan swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod o bryd i'w gilydd, ond, fel lleiafswm sy'n cynnwys —

- (a) manylion y buddiannau personol;
- (b) manylion y busnes y mae'r buddiant personol yn ymwneud ag ef; ac
- (c) eich llofnod.

19.4.5 Pan fo gennych gytundeb gan eich swyddog monitro bod y wybodaeth sy'n ymwneud â'ch buddiant personol yn wybodaeth sensitif, yn unol â pharagraff 19.19(1), mae rhwymedigaeth ar eich dyletswyddau o dan y paragraff hwn o dan y paragraff 19 hwn i ddatgelu gwybodaeth o'r fath, boed ar lafar neu'n ysgrifenedig, i gael ei disodli gan rwymedigaeth i ddatgelu bodolaeth buddiant personol ac i gadarnhau bod eich swyddog monitro wedi cytuno bod natur y fath fuddiant personol yn wybodaeth sensitif.

19.4.6 At ddibenion is-baragraff 19.14(4), bernir mai dim ond os darparwyd hysbysiad ysgrifenedig yn unol â'r cod hwn ers y dyddiad diwethaf y cawsoch eich ethol, eich penodi neu eich enwebu fel aelod o'ch awdurdod.

19.4.7 At ddibenion is-baragraff 19.14(3), lle na ddarperir hysbysiad ysgrifenedig yn unol â'r paragraff hwnnw, bernir eich bod heb ddatgan buddiant personol yn unol â'r cod hwn.

19.5 Buddiannau rhagfarnol

19.5.1 Yn ddarostyngedig i is-baragraff 19.5.2 isod, os oes gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes a wneir gan eich awdurdod mae gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu yn y busnes hwnnw os yw'r buddiant yn un y byddai aelod o'r cyhoedd sydd â gwybodaeth am y ffeithiau perthnasol yn rhesymol o'i ystyried mor arwyddocaol fel ei fod yn debygol o ragfarnu eich dyfarniad o fudd y cyhoedd.

19.5.2 Yn ddarostyngedig i is-baragraff 19.5.3, ni ystyrir bod gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes lle mae'r busnes hwnnw—

(a) yn ymwneud gydag —

- (i) awdurdod perthnasol arall yr ydych hefyd yn aelod ohono;
- (ii) awdurdod cyhoeddus neu gorff arall sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus lle bod gennych swydd o reolaeth neu reolaeth gyffredinol;
- (iii) corff yr ydych wedi cael eich ethol, eich penodi neu eich enwebu iddo gan eich awdurdod;
- (iv) eich rôl fel llywodraethwr ysgol (lle nad yw'n cael ei benodi neu ei enwebu gan eich awdurdod) oni bai ei fod yn ymwneud yn benodol â'r ysgol yr ydych yn llywodraethwr iddi;
- (v) eich rôl fel aelod o Fwrdd Iechyd Lleol lle nad ydych wedi cael eich penodi na'ch enwebu gan eich awdurdod;

(b) yn ymwneud â —

- (i) swyddogaethau tai eich awdurdod lle bod gennych denantiaeth neu brydles gyda'ch awdurdod, ar yr amod nad oes gennych ôl-ddyledion rhent gyda'ch awdurdod am fwy na dau fis, ac ar yr amod nad yw'r swyddogaethau hynny'n ymwneud yn benodol â'ch tenantiaeth neu'ch les;
 - (ii) swyddogaethau eich awdurdod mewn perthynas â phrydau ysgol, cludiant a chostau teithio, pan fyddwch yn warcheidwad, rhiant, taid neu nain neu fod gennych gyfrifoldeb rhiant (fel y'i diffinnir yn adran 3 o'r [cynnwys Deddf Plant 1989](#)) plentyn mewn addysg lawn-amser, oni bai ei fod yn ymwneud yn benodol â'r ysgol y mae'r plentyn hwnnw'n mynychu;
 - (iii) swyddogaethau eich awdurdod mewn perthynas â thâl salwch statudol o dan Ran XI o [Ddeddf Cyfraniadau a Budd-daliadau Nawdd Cymdeithasol 1992](#), pan fyddwch yn derbyn, neu fod gennych hawl i dderbyn tâl o'r fath gan eich awdurdod;
 - (iv) swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â lwfans neu daliad a wneir yn unol â darpariaethau Rhan 8 o [Fesur Llywodraeth Leol \(Cymru\) 2011](#), neu lwfans neu bensiwn a ddarperir o dan adran 18 o [Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#);
- (c) eich rôl fel cynghorydd cymuned mewn perthynas â grant, benthyciad neu fath arall o gymorth ariannol a wneir gan eich cyngor cymunedol i sefydliadau cymunedol neu wirfoddol hyd at uchafswm o £500.

19.5.3 Nid yw'r eithriadau yn is-baragraff 19.5.2(a) yn gymwys pan fo'r busnes yn ymwneud â phenderfynu ar unrhyw gymeradwyaeth, cydsyniad, trwydded, caniatâd neu gofrestrriad.

19.5.4 Mae gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes gerbron pwyllgor craffu o'ch awdurdod (neu is-bwyllgor pwyllgor o'r fath) os —

- (a) ydy'r busnes hwnnw'n ymwneud â phenderfyniad a wnaed (pa un ai yw'n cael ei weithredu ai peidio) neu gamau a gymerwyd gan weithrediaeth eich awdurdod, bwrdd neu un arall o bwyllgorau, is-bwyllgorau, cyd-bwyllgorau neu gyd-is-bwyllgorau eich awdurdod; a
- (b) Ar yr adeg y gwnaed y penderfyniad neu pan gymerwyd camau, roeddech yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith, y Bwrdd, y Pwyllgor, yr Is-bwyllgor, y Cyd-bwyllgor neu'r Cyd-bwyllgor a grybwyllir yn is-baragraff (a) a'ch bod yn bresennol pan wnaed y penderfyniad hwnnw neu pan gymerwyd camau gweithredu.

19.6 Cymryd rhan mewn perthynas â buddiannau a ddatgelir

19.6.1 Yn ddarostyngedig i is-baragraffau 19.6.2, 19.6.2A, 19.6.3 a 19.6.4, lle bod gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes yn eich awdurdod rhaid i chi, oni bai eich bod wedi cael gollyngiad gan bwyllgor safonau eich awdurdod —

- (a) tynnu'n ôl o'r ystafell, y siambr neu'r man lle mae cyfarfod sy'n ystyried y busnes yn cael ei gynnal—

- (i) pan fo is-baragraff 19.6.2 yn gymwys, yn union ar ôl i'r cyfnod ar gyfer gwneud sylwadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes ddod i ben ac, beth bynnag, cyn i ystyriaeth bellach o'r busnes ddechrau, pa un a ganiateir i'r cyhoedd barhau i fod yn bresennol am y cyfryw ystyriaeth ai peidio; neu
- (ii) mewn unrhyw achos arall, pryd bynnag y daw'n amlwg bod y busnes hwnnw'n cael ei ystyried yn y cyfarfod hwnnw;
- (b) peidio ag arfer swyddogaethau gweithrediaeth neu fwrdd mewn perthynas â'r busnes hwnnw;
- (c) peidio â cheisio dylanwadu ar benderfyniad ynghylch y busnes hwnnw;
- (d) peidio â gwneud unrhyw sylwadau ysgrifenedig (boed hynny drwy lythyr, ffacsibili neu ryw fath arall o gyfathrebu electronig) mewn perthynas â'r busnes hwnnw; a
- (e) pheidio â gwneud unrhyw sylwadau ar lafar (boed yn bersonol neu ryw fath o gyfathrebu electronig) mewn perthynas â'r busnes hwnnw neu beidio â gwneud sylwadau ar lafar o'r fath ar unwaith pan ddaw'r buddiant rhagfarnol i'r amlwg.

19.6.2 Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes sydd gan eich awdurdod gallwch fynychu cyfarfod ond dim ond er mwyn gwneud sylwadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, ar yr amod bod y cyhoedd hefyd yn cael mynychu'r cyfarfod at yr un diben, pa un ai o dan hawl statudol neu fel arall.

19.6.(2A) Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes a wneir gan eich awdurdod gallwch gyflwyno sylwadau yn ysgrifenedig i gyfarfod sy'n ymwneud â'r busnes hwnnw, ar yr amod y caniateir i'r cyhoedd fod yn bresennol yn y cyfarfod er mwyn gwneud sylwadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, pa un ai o dan hawl statudol neu fel arall.

19.6. (2B) Wrth gyflwyno sylwadau ysgrifenedig o dan is-baragraff (2A) rhaid i chi gydymffurfio ag unrhyw weithdrefn y gall eich awdurdod ei mabwysiadu ar gyfer cyflwyno sylwadau o'r fath.

19.6.3 Nid yw is-baragraff 19.6.1 yn eich atal rhag mynychu a chymryd rhan mewn cyfarfod -

- (a) mae'n ofynnol i chi fynychu cyfarfod pwyllgor trosolwg neu graffu, gan bwylgor o'r fath sy'n arfer ei bwerau statudol; neu
- (b) bod gennych fudd gollyngiad ar yr amod eich bod —
 - (i) datgan yn y cyfarfod eich bod yn dibynnu ar y gollyngiad; a
 - (ii) cyn neu yn syth ar ôl diwedd y cyfarfod rhwch hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod sy'n cynnwys —
 - manylion y buddiant sy'n rhagfarnu;
 - manylion y busnes y mae'r buddiant sy'n rhagfarnu yn ymwneud ag ef;
 - manylion y gollyngiad a'r dyddiad y rhoddwyd y gollyngiad;

- eich llofnod.

19.6.4 Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu a'ch bod yn cyflwyno sylwadau yn ysgrifenedig neu ar lafar i'ch awdurdod yn dibynnu ar ollyngiad, rhaid i chi ddarparu manylion y gollyngiad o fewn unrhyw gynrychiolaeth ysgrifenedig neu ar lafar o'r fath ac, yn yr achos olaf, darparu hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod o fewn 14 diwrnod i wneud y sylwadau.

COFRESTR BUDDIANNAU'R AELODAU

Cofrestru Buddiannau Ariannol a Buddiannau Eraill a Chofrestru Aelodaeth a Swyddi Rheoli

19.7 Cofrestru Diddordebau Personol

19.7.1 Yn gyfamodol i is-baragraff (4) isod, rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod i—

- (a) Cod ymddygiad eich awdurdod gael ei fabwysiadu neu fod darpariaethau gorfodol y cod model hwn yn cael eu cymhwyso i'ch awdurdod; neu
- (b) eich etholiad neu apwyntiad i'r swydd (os yw hynny'n ddiweddarach)

Mae'n rhaid i chi gofrestru eich buddiannau personol, pan fyddant yn dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 19.3.B(a), yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod.

19.7.2 Yn gyfamodol i is-baragraff 19.7.4 isod, rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o ddod yn ymwybodol o unrhyw fuddiant personol newydd sy'n dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 19.3.B(a), gofrestru'r buddiant personol newydd hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod.

19.7.3 Yn gyfamodol i is-baragraff 19.7.4) isod, rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o ddod yn ymwybodol o unrhyw newid i fuddiant personol cofrestredig sy'n dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 19.3.B(a), gofrestru'r newid hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod, neu yn achos cyngor cymunedol i swyddog priodol eich awdurdod.

19.7.4 Nid yw is-baragraffau 19.7.1, 19.7.2 a 19.7.3 yn gymwys i wybodaeth sensitif a bennir yn unol â pharagraff 19.8.

19.7.5 Nid yw is-baragraffau 19.7.1 a 19.7.2 yn gymwys os ydych yn aelod o awdurdod perthnasol sy'n gyngor cymunedol pan fyddwch yn gweithredu yn eich swydd fel aelod o awdurdod o'r fath.

19.7.6 Rhaid i chi, wrth ddatgelu buddiant personol yn unol â pharagraff 19.4 am y tro cyntaf, gofrestru'r buddiant personol hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r

aelodau drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn achos cyngor cymunedol i swyddog priodol eich awdurdod.

19.8 Gwybodaeth sensitif

- 19.8.1 Os ydych o'r farn bod y wybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw un o'ch diddordebau personol yn wybodaeth sensitif, a bod swyddog monitro eich awdurdod yn cytuno, nid oes angen i chi gynnwys y wybodaeth honno wrth gofrestru'r buddiant hwnnw, neu, yn ôl y digwydd, newid i'r buddiant o dan baragraff 19.7.
- 19.8.2 Rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o ddod yn ymwybodol o unrhyw newid mewn amgylchiadau sy'n golygu nad yw'r wybodaeth sydd wedi'i heithrio o dan is-baragraff 19.8.1 bellach yn wybodaeth sensitif, hysbysu swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod yn gofyn i'r wybodaeth gael ei chynnwys yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau.
- 19.8.3 Yn y cod hwn, ystyr "gwybodaeth sensitif" ("sensitive information") yw gwybodaeth y mae ei hargaeledd ar gyfer archwiliad gan y cyhoedd yn creu, neu'n debygol o greu, risg ddifrifol y gallech chi neu berson sy'n byw gyda chi fod yn destun trais neu fygythiad.

19.9 Cofrestru Anrhegion a Lletygarwch

- 19.9.1 Rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o dderbyn unrhyw rodd, unrhyw letygarwch, budd materol neu fantais* uwchlaw gwerth a bennir mewn penderfyniad gan eich awdurdod, ddarparu hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, i swyddog priodol eich awdurdod o fodolaeth a natur yr anrheg honno, lletygarwch, budd materol neu fantais faterol.

(* DS mae'r Cyngor wedi gosod ei werth am roddion, lletygarwch, budd materol neu fantais yn ddim)

ATODIAD 1 I ADRAN 19

Ymddygiad Aelodau – Yr Egwyddorion

ANHUNANOLDEB

Rhaid i Aelodau weithredu er budd y cyhoedd yn unig. Rhaid iddynt beidio byth â defnyddio eu swydd fel Aelodau i roi mantais amhriodol iddynt eu hunain neu i roi mantais neu anfantais amhriodol i eraill.

GONESTRWYDD

Rhaid i Aelodau ddatgan unrhyw fuddiannau preifat sy'n berthnasol i'w dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw wrthdaro mewn ffordd sy'n diogelu budd y cyhoedd.

UNIONDEB A PHRIODOLDEB

Rhaid i Aelodau beidio â rhoi eu hunain mewn sefyllfa lle mae eu gonestrwydd yn cael ei gwestiynu gan unrhyw rwymedigaeth ariannol neu rwymedigaeth arall i unigolion neu sefydliadau a allai geisio dylanwadu arnynt wrth gyflawni eu dyletswyddau. Rhaid i aelodau bob amser osgoi rhoi'r argraff o ymddygiad o'r fath.

DYLETSWYDD I GYNNAL Y GYFRAITH

Rhaid i Aelodau weithredu i gynnal y gyfraith a gweithredu ar bob achlysur yn unol â'r ymddiriedaeth y mae'r cyhoedd wedi'i gosod ynddynt.

STIWARDIAETH

Wrth gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau, rhaid i Aelodau sicrhau bod adnoddau eu hawdurdod yn cael eu defnyddio'n gyfreithlon ac yn ddarbodus.

GWRTHRYCHEDD WRTH WNEUD PENDERFYNIADAU

Wrth gyflawni eu cyfrifoldebau gan gynnwys gwneud apwyntiadau, dyfarnu contractau, neu argymhell unigolion am wobrau a buddion, rhaid i Aelodau wneud penderfyniadau ar sail teilyngdod. Er bod yn rhaid i Aelodau roi sylw i gyngor proffesiynol swyddogion a gallant ystyried safbwyntiau eraill yn briodol, gan gynnwys eu grwpiau gwleidyddol, eu cyfrifoldeb nhw yw penderfynu pa farn i'w chymryd ac, os yw'n briodol, sut i bleidleisio ar unrhyw fater.

CYDRADDOLDEB A PHARCH

Rhaid i aelodau gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau gan roi sylw dyledus i'r angen i hyrwyddo cyfle cyfartal i bawb, waeth beth fo'u rhyw, hil, anabledd, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, statws priodasol, oedran neu grefydd, a dangos parch ac ystyriaeth i eraill.

AGORED

Rhaid i aelodau fod mor agored â phosibl ynghylch eu holl weithredoedd a gweithredoedd eu hawdurdod. Rhaid iddynt geisio sicrhau bod datgelu gwybodaeth yn gyfyngedig yn unol â'r gyfraith yn unig.

ATEBOLRWYDD

Mae aelodau'n atebol i'r etholwyr a'r cyhoedd yn gyffredinol am eu gweithredoedd ac am y ffordd y maent yn cyflawni eu cyfrifoldebau fel Aelod. Rhaid iddynt fod yn barod i gyflwyno eu hunain i graffu o'r fath sy'n briodol i'w cyfrifoldebau.

ARWEINYDDIAETH

Rhaid i aelodau hyrwyddo a chefnogi'r egwyddorion hyn drwy arweinyddiaeth ac esiamply er mwyn hybu hyder y cyhoedd yn eu rôl ac yn yr awdurdod. Rhaid iddynt barchu didueddrwydd a chywirdeb swyddogion statudol yr awdurdod a'i weithwyr eraill.

ATODIAD 2 I ADRAN 19

Protocol - Safon yr Ymddygiad a ddisgwylir gan Aelodau

Mae'r protocol hwn yn nodi'r safonau ymddygiad a ddisgwylir gan Aelodau o fewn Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful wrth ddelio â'i gilydd. Dylid ei ddarllen ar y cyd â'r Cod Ymddygiad Aelodau a Phrotocol yr Aelodau. Mae'n ychwanegu at y dogfennau hyn ac nid yw'n tynnu oddi wrthynt.

Disgwylir i aelodau:

1. YMDDYGIAD CYHOEDDUS

- 1.1 dangos parch tuag at ei gilydd;
- 1.2 peidio â gwneud sylwadau camdriniol personol am ei gilydd;
- 1.3 peidio â chyhoeddi unrhyw beth sarhaus am ei gilydd;
- 1.4 peidio â gwneud honiadau maleisus yn erbyn ei gilydd;
- 1.5 peidio â chyhoeddi neu ledaenu unrhyw wybodaeth ffug am ei gilydd;
- 1.6 dangos parch at amrywiaeth a chydaddoldeb;

2. YMDDYGIAD MEWN CYFARFODYDD

- 2.1 ymddwyn gydag urddas;
- 2.2 dangos parch i'r Cadeirydd ac ufuddhau i'w benderfyniadau/ ei phenderfyniadau;
- 2.3 peidio â defnyddio iaith anwedus na gwneud sylwadau neu sylwadau hiliol sy'n rhagfarnu unrhyw ran o gymdeithas;

3. CYFRINACHEDD

- 3.1 cadw cyfrinachedd papurau esempt ac unrhyw ddogfennau eraill nad ydynt yn gyhoeddus;
- 3.2 peidio â rhyddhau gwybodaeth gyfrinachol i'r wasg na'r cyhoedd;
- 3.3 peidio â defnyddio gwybodaeth gyfrinachol at unrhyw ddibenion heblaw am y rhai y bwriadwyd;

4. AELODAU LLEOL

- 4.1 gweithio gydag Aelodau o raniadau etholiadol cyfagos er budd yr ardal;
- 4.2 Os ydych yn ymdrin ag unrhyw fater sy'n ymwneud ag adran etholiadol arall:
 - 4.2.1 esbonio i unrhyw un sy'n gofyn am gymorth nad y chi yw'r Aelod Lleol;
 - 4.2.2 hysbysu'r Aelod Lleol, oni bai y byddai'n arwain at dorri cyfrinachedd.

ATODIAD 3 I ADRAN 19

Gweithdrefn ar gyfer Delio â Honiadau a wnaed yn erbyn Cynghorwyr ac a gyfeiriwyd at y Pwyllgor Safonau

1. CYFLWYNIAD

Mae'r ddogfen hon yn nodi'r weithdrefn y bydd Pwyllgor Safonau'r Cyngor yn ei dilyn lle mae'n ofynnol iddo wneud penderfyniadau ynghylch ymddygiad Cynghorwyr yn dilyn ymchwiliadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru neu Swyddog Monitro'r Cyngor o dan Ran III o [Ddeddf Llywodraeth Leol 2000](#) a rheoliadau cysylltiedig. Os oes unrhyw wrthdaro rhwng y ddogfen hon ac unrhyw ofynion statudol, yna bydd y gofynion statudol hynny'n drech.

2. DEHONGLIAD

Yn y weithdrefn hon:

- 2.1 ystyr "y Ddeddf" ("the Act") yw [Deddf Llywodraeth Leol 2000](#);
- 2.2 ystyr "Cyngor" ("Council") yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful;
- 2.3 ystyr "Cod Ymddygiad" ("Code of Conduct") yw'r cod ymddygiad ar gyfer aelodau a fabwysiadwyd gan y Cyngor neu'r cyngorau cymunedol yn ardal y Cyngor yn 2008 yn unol ag adran 51 o'r Ddeddf, gan gynnwys unrhyw ddiwygiadau;
- 2.4 ystyr "achwynydd" yw unrhyw berson a wnaeth unrhyw honiad a arweiniodd at yr ymchwiliad;
- 2.5 ystyr y "Swyddog Ymchwilio" yw'r person a gynhaliodd ymchwiliad i unrhyw achos honedig o dorri'r Cod Ymddygiad a chynhyrchodd adroddiad yr ymchwiliad, naill ai'r Ombwdsmon (neu berson sy'n gweithredu ar ei ran) neu'r Swyddog Monitro;
- 2.6 ystyr "adroddiad ymchwiliad" ("investigation report") yw adroddiad ar ganlyniad ymchwiliad i unrhyw achos honedig o dorri'r Cod Ymddygiad a gynhyrchir naill ai gan yr Ombwdsmon o dan a71(2) o'r Ddeddf neu gan y Swyddog Monitro o dan y Rheoliadau;
- 2.7 ystyr "Aelod" ("Member ") yw unrhyw berson sy'n destun ymchwiliad i unrhyw achos honedig o dorri'r Cod Ymddygiad;
- 2.8 ystyr "Swyddog Monitro" yw'r swyddog sy'n cael ei benodi gan y Cyngor am y tro o dan adran 5 o [Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#) ;
- 2.9 ystyr "yr Ombwdsmon" yw Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru;
- 2.10 ystyr "Rheoliadau" ("Regulations") yw [Rheoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol \(Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau\) \(Cymru\) 2001 fel y'u diwygiwyd](#);
- 2.11 ystyr y "Swyddog Safonau" yw'r swyddog am y tro sy'n cael ei benodi gan y Cyngor i gefnogi gwaith y Pwyllgor Safonau.

3. **CRYNODEB O'R WEITHDREFN**

- 3.1 O dan adran 69 o'r Ddeddf, gall yr Ombwdsmon ymchwilio i unrhyw achos honedig o dorri'r Cod Ymddygiad gan Aelodau neu Aelodau Cyfetholedig (neu gyn-Aelodau neu Aelodau Cyfetholedig) y Cyngor neu gyngor cymunedol yn ardal y Cyngor.
- 3.2 O dan adran 70(4) o'r Ddeddf, pan fo'r Ombwdsmon yn rhoi'r gorau i ymchwiliad o'r fath cyn iddo gael ei gwblhau, gall gyfeirio'r materion sy'n destun yr ymchwiliad at y Swyddog Monitro. Yna bydd y Swyddog Monitro yn ymchwilio i faterion yn unol â'r Rheoliadau cyn adrodd ac, os yw'n briodol, gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Safonau.
- 3.3 Fel arall, o dan adran 71(2) o'r Ddeddf, pan fo'r Ombwdsmon yn penderfynu ar ôl ymchwilio ei bod yn briodol, byddant yn llunio adroddiad ar ganlyniad yr ymchwiliad a'i anfon at y Swyddog Monitro a Phwyllgor Safonau'r Cyngor. Yna bydd y Swyddog Monitro yn ystyried adroddiad yr Ombwdsmon yn unol â'r Rheoliadau, cyn gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Safonau os yw'n briodol.
- 3.4 Yna bydd y Pwyllgor Safonau yn gwneud penderfyniad cychwynnol naill ai:
 - 3.4.1 nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad; neu
 - 3.4.2 y dylai'r Aelod gael cyfle i gyflwyno sylwadau, naill ai ar lafar neu'n ysgrifenedig.
- 3.5 Pan roddir cyfle i'r Aelod gyflwyno sylwadau, bydd y Pwyllgor Safonau yn cynnal gwrandawriad i ystyried unrhyw ymateb a wneir gan yr Aelod a rhaid iddo benderfynu o dan reoliad 9(1) o'r Rheoliadau naill ai:
 - 3.5.1 nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ac felly nid oes angen cymryd unrhyw gamau;
 - 3.5.2 os yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ond nad oes angen cymryd unrhyw gamau mewn perthynas â'r methiant hwnnw;
 - 3.5.3 os yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad a dylid ei geryddu; neu
 - 3.5.4 os yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad a dylid ei atal neu ei atal yn rhannol rhag bod yn aelod neu'n Aelod cyfetholedig o'i awdurdod am gyfnod nad yw'n fwy na chwe mis

a chymryd unrhyw gamau o'r fath yn unol â hynny.

4. **YMCHWILIADAU GAN Y SWYDDOG MONITRO (ATGYFEIRIADAU O DAN ADRAN 70(4) O'R DDEDDF)**

- 4.1 Pan fydd yr Ombwdsmon yn rhoi'r gorau i'w ymchwiliad cyn iddo gael ei gwblhau ac yn gyfeirio'r materion sy'n destun yr ymchwiliad i'r Swyddog Monitro o dan adran 70(4) o'r Ddeddf, rhaid i'r Swyddog Monitro:
 - 4.1.1 cynnal ac ymchwilio; ac

- 4.1.2 adroddiad, ac os yw'n briodol, gwneud argymhellion i Bwyllgor Safonau'r Cyngor.
- 4.2 Bydd y Swyddog Monitro yn ymchwilio yn unol â'r Rheoliadau a gall ddilyn unrhyw weithdrefnau y mae ef neu hi yn eu hystyried yn briodol o dan amgylchiadau'r achos.
- 4.3 Ar ôl cwblhau ymchwiliad, rhaid i'r Swyddog Monitro:
 - 4.3.1 lunio adroddiad ar ganfyddiadau ei ymchwiliad ac, os yw'n briodol, gall wneud argymhellion i'r Pwyllgor Safonau;
 - 4.3.2 anfon copi o'r adroddiad at yr Aelod; a
 - 4.3.3 chymryd camau rhesymol i anfon copi o'r adroddiad at yr achwynydd.
- 4.4 Bydd y Pwyllgor Safonau yn ystyried adroddiad y Swyddog Monitro ac unrhyw argymhellion yn unol â'r weithdrefn a nodir isod.
- 5. **YMCHWILIADAU GAN YR OMBWDSMON (ATGYFEIRIADAU O DAN ADRAN 71(2) O'R DDEDDF)**
 - 5.1 Pan fydd yr Ombwdsmon yn cwblhau ei ymchwiliad ac yn anfon adroddiad at y Swyddog Monitro a Phwyllgor Safonau'r Cyngor o dan adran 71(2) o'r Ddeddf, rhaid i'r Swyddog Monitro ystyried adroddiad yr Ombwdsmon ac, os yw'n briodol, gwneud argymhellion i Bwyllgor Safonau'r Cyngor.
 - 5.2 Bydd y Pwyllgor Safonau yn ystyried adroddiad yr Ombwdsmon ynghyd ag unrhyw argymhellion a wnaed gan y Swyddog Monitro yn unol â'r weithdrefn a nodir isod.
- 6. **CYFARFOD CYNTAF Y PWYLLGOR SAFONAU - PENDERFYNIAD CYCHWYNNOL**
 - 6.1 Wedi i'r Swyddog Monitro:
 - 6.1.1 lunio adroddiad ymchwiliad yn unol â pharagraff 4.3; neu
 - 6.1.2 ystyried adroddiad ymchwiliad yr Ombwdsmon yn unol â pharagraff 5.1
 - Bydd ef/hi yn trefnu bod cyfarfod o'r Pwyllgor Safonau yn cael ei gynnal cyn gynted â phosibl ac i gopi o'r adroddiad ymchwilio, ynghyd ag argymhellion y Swyddog Monitro (os o gwbl), gael ei anfon at bob un o aelodau'r Pwyllgor Safonau.
 - 6.2 Rhoddir hysbysiad o amser a lleoliad y cyfarfod yn unol â Rhan VA o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1972](#) fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Pwyllgorau Safonau (Cymru) 2001.
 - 6.3 Os cynhyrchir adroddiad yr ymchwiliad gan yr Ombwdsmon, bydd y Swyddog Monitro yn cynghori'r Pwyllgor Safonau. Os cynhyrchir adroddiad yr ymchwiliad gan y Swyddog Monitro, bydd y Swyddog Safonau neu ryw berson arall sydd â chymwysterau addas yn cynghori'r Pwyllgor Safonau.
 - 6.4 Bydd busnes cyfarfod y Pwyllgor Safonau wedi'i gyfyngu i ystyried adroddiad yr ymchwiliad ac argymhellion y Swyddog Monitro (os o gwbl) ac i wneud penderfyniad cychwynnol naill ai:

6.4.1 nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad; neu

6.4.2 y dylai'r Aelod gael cyfle i gyflwyno sylwadau,

naill ai ar lafar neu'n ysgrifenedig mewn perthynas â chanfyddiadau'r ymchwiliad ac unrhyw honiad ei fod ef neu hi wedi methu, neu efallai wedi methu, â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.

7. AR ÔL CYFARFOD CYNTAF Y PWYLLGOR SAFONAU

7.1 Pan fydd y Pwyllgor Safonau yn penderfynu nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad, bydd y Swyddog Safonau yn hysbysu'r Aelod, yr achwynydd a'r Ombwdsmon yn unol â hynny.

7.2 Pan fo'r Pwyllgor Safonau yn penderfynu y dylai'r Aelod gael cyfle i gyflwyno sylwadau, bydd y Swyddog Safonau yn hysbysu'r Aelod o benderfyniad y Pwyllgor a'r weithdrefn y mae'r Pwyllgor yn bwriadu ei mabwysiadu i dderbyn ac ystyried unrhyw sylwadau y gallai ef neu hi fod am eu gwneud.

8. PARATOI AR GYFER GWRANDAWIAD ER MWYN YSTYRIED SYLWADAU'R AELOD

8.1 Bydd y Swyddog Safonau, mewn ymgynghoriad â Chadeirydd y Pwyllgor Safonau, yn ysgrifennu at yr Aelod i gynnig dyddiad ar gyfer gwrandawriad i ystyried unrhyw sylwadau y gallai'r Aelod ddymuno eu cyflwyno ac i ofyn i'r Aelod ymateb yn ysgrifenedig o fewn 14 diwrnod i gadarnhau a ydynt:

8.1.1 yn gallu mynychu'r gwrandawriad;

8.1.2 eisiau cyflwyno sylwadau, boed ar lafar neu'n ysgrifenedig ac, os felly, gynnwys unrhyw sylwadau ysgrifenedig yn ei ymateb;

8.1.3 yn anghytuno ag unrhyw un o ganfyddiadau'r ffaith yn adroddiad yr ymchwiliad, ac os felly, pa faterion y maent yn anghytuno â nhw a'r rhesymau dros unrhyw anghytundebau;

8.1.4 eisiau ymddangos gerbron y Pwyllgor yn bersonol neu gael eich cynrychioli yn y gwrandawriad gan gyfreithiwr, bargyfreithiwr neu unrhyw berson arall, yn unol â'ch hawl o dan y Rheoliadau;

8.1.5 eisiau rhoi tystiolaeth i'r Pwyllgor Safonau, naill ai ar llafar neu'n ysgrifenedig;

8.1.6 eisiau galw'r tystion perthnasol i roi tystiolaeth i'r Pwyllgor Safonau;

8.1.7 eisiau i unrhyw ran o'r cyfarfod gael ei gynnal yn breifat;

8.1.8 eisiau i unrhyw ran o adroddiad yr ymchwiliad neu ddogfennau perthnasol eraill gael eu dal yn ôl rhag y cyhoedd

8.2 Bydd y Swyddog Safonau yn hysbysu'r Swyddog Ymchwilio o'r dyddiad gwrandawriaethedig ac yn gofyn a fyddant yn mynychu'r gwrandawriad.

8.3 Bydd y Swyddog Safonau yn anfon copi o ymateb yr Aelod o dan baragraff 8.1 i'r Swyddog Ymchwilio a bydd yn gofyn iddynt gadarnhau'n ysgrifenedig o fewn saith diwrnod pa un ai:

- 8.3.1 oes unrhyw sylwadau ar ymateb yr Aelod;
- 8.3.2 ydynt eisiau cael eu cynrychioli yn y gwrandawriad;
- 8.3.3 ydynt eisiau galw tystion perthnasol i roi tystiolaeth i'r Pwyllgor Safonau;
- 8.3.4 ydynt eisiau i unrhyw ran o'r cyfarfod gael ei gynnal yn breifat; yntau
- 8.3.5 a ydynt eisiau i unrhyw ran o adroddiad yr ymchwiliad neu ddogfennau perthnasol eraill gael eu dal yn ôl rhag y cyhoedd.
- 8.4 Bydd y Swyddog Safonau yn ysgrifennu at aelodau'r Pwyllgor, yr Aelod a'r Swyddog Ymchwilio o leiaf bythefnos cyn y gwrandawriad i:
 - 8.4.1 gadarnhau dyddiad, amser a lleoliad y gwrandawriad;
 - 8.4.2 crynhoi'r honiad;
 - 8.4.3 amlinellu prif ffeithiau'r achos y cytunir arnynt;
 - 8.4.4 amlinellu'r prif ffeithiau nad ydynt yn cael eu cytuno;
 - 8.4.5 nodi a fydd yr Aelod neu'r Swyddog Ymchwilio yn bresennol neu'n cael eu cynrychioli yn y gwrandawriad;
 - 8.4.6 rhestru'r tystion hynny, os o gwbl, y gofynnir iddynt roi tystiolaeth;
 - 8.4.7 amgáu adroddiad yr ymchwiliad, unrhyw ddogfennau perthnasol, ymateb yr Aelod ac unrhyw ymateb pellach gan y Swyddog Ymchwilio; ac
 - 8.4.8 amlinellu'r weithdrefn arfaethedig ar gyfer y cyfarfod.

9. **PWERAU'R PWYLLGOR SAFONAU**

- 9.1 Gall y Pwyllgor Safonau, yn unol â gofynion cyfiawnder naturiol, gynnal y cyfarfod yn y modd y mae'n ei ystyried yn fwyaf addas i egluro'r materion o'i flaen ac yn gyffredinol i ymdrin â'r trafodion yn unig. Rhaid iddo, cyn belled ag y mae'n ymddangos yn briodol, geisio osgoi ffurfioldeb ac anhyblygrwydd yn ei drafodion. Bydd y Pwyllgor Safonau yn penderfynu ar dystiolaeth ffeithiol ar gydbwysedd tebygolrwydd.
- 9.2 Gall yr Aelod neu'r Swyddog Ymchwilio gael ei gynrychioli neu gall ddod a rhywun gydag ef pa un ai a oes ganddynt gymhwyster cyfreithiol ai peidio, ond os yw'r Pwyllgor Safonau yn fodlon mewn unrhyw achos penodol fod rheswm da, gellir gwrthod caniatáu i berson penodol gynorthwyo neu gynrychioli person yn y gwrandawriad.
- 9.3 Gall y Pwyllgor Safonau gymryd cyngor cyfreithiol gan swyddog y Cyngor a benodir at y diben hwn ar unrhyw adeg yn ystod y cyfarfod neu tra byddant yn ystyried y canlyniad. Bydd sylwedd unrhyw gyngor cyfreithiol a roddir i'r Pwyllgor yn cael ei rannu gyda'r Aelod a'r Swyddog Ymchwilio os ydynt yn bresennol.
- 9.4 Lle bo'n briodol, ac yn unol â'r Rheoliadau, mae gan y Pwyllgor Safonau bŵer i geryddu'r Aelod, neu atal neu atal yr Aelod yn rhannol am gyfnod nad yw'n fwy na chwe mis.

10. **TRINIAETH YN Y GWRANDAWIAD**

- 10.1 Bydd y gwrandawriad yn cael ei gynnal yn gyhoeddus oni bai bod y Pwyllgor Safonau yn cael ei berswadio bod rheswm da dros wahardd y cyhoedd.
- 10.2 Bydd y weithdrefn yn y cyfarfod fel y nodir isod, yn amodol ar i'r Cadeirydd wneud unrhyw newidiadau y credant eu bod yn briodol er mwyn sicrhau gwrandawriad teg ac effeithlon.

10.3 **Cyflwyniad**

Bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyflwyno'r personau hynny sy'n bresennol a bydd yn egluro dull a threfn y trafodion

10.4 **Y Cam Cyntaf - Materion Gweithdrefnol Rhagarweiniol**

Yna bydd y Pwyllgor Safonau yn datrys unrhyw faterion neu anghytundebau ynghylch sut y dylai'r gwrandawriad barhau, nad ydynt wedi'u datrys yn ystod y broses rhagweld.

10.5 **Yr Ail Gam - Gwneud Canfyddiadau Ffeithiol**

Yna bydd y Pwyllgor Safonau yn ystyried a oes unrhyw anghytundebau sylweddol ynghylch y ffeithiau a gynhwysir yn adroddiad yr ymchwiliad ai peidio.

10.5.1 Os oes anghytundeb ynghylch y ffeithiau:

- (a) gwahoddir y Swyddog Ymchwilio, os yw'n bresennol, i wneud unrhyw sylwadau angenrheidiol i gefnogi'r canfyddiadau ffeithiol perthnasol yn adroddiad yr ymchwiliad;
- (b) gall y Swyddog Ymchwilio alw unrhyw dystion ategol angenrheidiol i roi tystiolaeth, gyda chaniatâd y Pwyllgor Safonau, a bydd y Pwyllgor yn rhoi cyfle i'r Aelod herio unrhyw dystiolaeth a gyflwynwyd gan unrhyw dyst a elwir gan y Swyddog Ymchwilio;
- (c) yna gwahoddir yr Aelod i gyflwyno sylwadau i gefnogi ei fersiwn o'r ffeithiau;
- (d) gall yr Aelod alw unrhyw dystion angenrheidiol i roi tystiolaeth, gyda chaniatâd y Pwyllgor Safonau, a bydd y Pwyllgor yn rhoi cyfle i'r Swyddog Ymchwilio herio unrhyw dystiolaeth a gyflwynwyd gan unrhyw dyst a alwyd gan yr Aelod.

10.5.2 Ar unrhyw adeg, gall y Pwyllgor Safonau holi unrhyw un o'r bobl dan sylw neu unrhyw un o'r dystion.

10.5.3 Os yw'r Aelod yn anghytuno ag unrhyw ffaith berthnasol yn adroddiad yr ymchwiliad, heb roi rhybudd ymlaen llaw o'r anghytundeb, rhaid iddo roi rhesymau da dros beidio â'i grybwyll cyn y gwrandawriad. Os nad yw'r Swyddog Ymchwilio yn bresennol, bydd y Pwyllgor Safonau yn ystyried a fyddai er budd y cyhoedd i barhau yn ei absenoldeb ai peidio. Ar ôl ystyried esboniad yr Aelod am beidio â chodi'r mater yn gynharach, gall y Pwyllgor wedyn:

- (a) barhau â'r gwrandawriad, gan ddibynnu ar y wybodaeth yn adroddiad yr ymchwiliad;
- (b) ganiatáu i'r Aelod gyflwyno sylwadau am y mater, a gwahodd y Swyddog Ymchwilio i ymateb a galw unrhyw dystion, yn ôl yr angen; neu
- (c) gohirio'r gwrandawriad i drefnu bod y tystion priodol yn bresennol, neu i'r Swyddog Ymchwilio fod yn bresennol os nad yw ef neu hi eisoes yn bresennol.

10.5.4 Ar ddiwedd y sylwadau ynghylch materion ffeithiol, bydd y Pwyllgor Safonau yn ymddeol i ystyried y sylwadau yn breifat, ac ar ôl hynny bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyhoeddi eu canfyddiadau ffeithiol.

10.6 **Y Trydydd Cam - Penderfynu a yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod**

- 10.6.1 Yna bydd y Pwyllgor Safonau yn ystyried a yw'r Aelod, yn seiliedig ar y ffeithiau y mae wedi'u canfod, wedi methu â chydymffurfio â'r Cod.
- 10.6.2 Bydd y Pwyllgor Safonau yn gwahodd y Swyddog Ymchwilio i gyflwyno sylwadau ynghylch a yw'r Aelod, yn seiliedig ar y ffeithiau a ddarganfu'r Pwyllgor ai peidio, wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.
- 10.6.3 Bydd y Pwyllgor Safonau yn gwahodd yr Aelod i ymateb i gynrychioliadau'r Swyddog Ymchwilio ac i gyflwyno sylwadau ynghylch a yw wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ai peidio, yn seiliedig ar y ffeithiau a ddarganfu'r Pwyllgor.
- 10.6.4 Gall y Pwyllgor Safonau, ar unrhyw adeg, gwestiynu unrhyw un sy'n gysylltiedig ag unrhyw bwynt y maent yn ei godi yn eu sylwadau.
- 10.6.5 Gwahoddir yr Aelod i wneud unrhyw bwyntiau perthnasol terfynol.
- 10.6.6 Bydd y Pwyllgor Safonau yn ymneilltuio i le preifat er mwyn ystyried y mater ar eu pennau eu huanin, a byddant yn penderfynu a yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ai peidio, ac ar ôl hynny bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyhoeddi eu canfyddiadau.

10.7 **Y Pedwerydd Cam – Camau Gweithredu**

- 10.7.1 Os bydd y Pwyllgor Safonau yn penderfynu nad yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad, bydd yn cofnodi yn flaenorol nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant gan yr Aelod i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ac felly nid oes angen cymryd unrhyw gamau.
- 10.7.2 Os bydd y Pwyllgor Safonau yn penderfynu bod yr Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad, bydd yn gwahodd yr Aelod a'r Swyddog Ymchwilio i gyflwyno sylwadau ynghylch y canlynol:
 - (a) Pa un ai ddylai'r Pwyllgor gymhwyso cosb ai peidio; a
 - (b) Pha ffurf y dylai unrhyw gosb ei chymryd?

10.7.3 Bydd y Pwyllgor Safonau yn ymneulltio i le preifat er mwyn ystyried y sylwadau ar eu pennau eu hunain ac yn penderfynu naill ai:

- (a) nad oes angen cymryd unrhyw gamau mewn perthynas â'r methiant i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad; neu
- (b) y dylai'r Aelod gael ei gymeradwyo; neu
- (c) y dylid atal yr Aelod neu ei atal yn rhannol rhag bod yn aelod neu Aelod Cyfetholedig o'i awdurdod am gyfnod nad yw'n hwy na chwe mis;

Wedi hynny bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyhoeddi eu penderfyniad.

10.7.4 Ar ôl gwneud penderfyniad, bydd y Pwyllgor Safonau yn cyfarwyddo'r Swyddog Safonau i gadarnhau'r penderfyniad a'r rhesymau dros y penderfyniad yn ysgrifenedig ac i anfon copi o'r penderfyniad ysgrifenedig (gan gynnwys manylion am hawl apelio'r Aelod) at yr Aelod, yr achwynydd a'r Ombwdsmon cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

11. **METHIANT I GYFLWYNO SYLWADAU / MYNYCHU GWRANDAWIAD**

11.1 Os yw'r Aelod yn methu â gwneud sylwadau, gall y Pwyllgor Safonau:

11.1.1 oni bai ei fod yn fodlon bod rheswm digonol dros fethiant o'r fath, ystyried adroddiad yr ymchwiliad a gwneud penderfyniad yn absenoldeb yr Aelod; neu

11.1.2 rhoi cyfle pellach i'r Aelod gyflwyno sylwadau.

11.2 Os bydd person yn methu â bod yn bresennol neu os nad oes ganddo gynrychiolaeth mewn gwrandawriad, gall y Pwyllgor Safonau, os yw'n fodlon bod y person wedi cael gwybod yn briodol am y gwrandawriad ac nad oes rheswm da dros absenoldeb o'r fath:

11.2.1 glywed a phenderfynu'r mater yn absenoldeb y person; neu

11.2.2 Ohirio'r gwrandawriad.

12. **SALWCH NEU ANALLUOGRWYDD**

Os yw'r Pwyllgor Safonau yn fodlon nad oes modd i unrhyw berson, oherwydd salwch neu nam corfforol neu feddyliol, fynd i'r gwrandawriad a bod anallu'r berson yn debygol o barhau am amser hir, gall y Pwyllgor Safonau wneud unrhyw drefniadau sy'n ymddangos fwyaf addas, o ystyried holl amgylchiadau'r achos, i gael gwared ar y mater mewn modd teg.

13. **ATAL**

Bydd cyfnod o ataliad neu ataliad rhannol yn dechrau ar y diwrnod canlynol:

13.1 diwedd yr amser a ganiateir i gyflwyno hysbysiad apêl i dribiwnlys apêl o dan y Rheoliadau (h.y. o fewn 21 diwrnod o dderbyn hysbysiad o benderfyniad y Pwyllgor Safonau);

- 13.2 derbyn hysbysiad o gasgliad unrhyw apêl yn unol â'r Rheoliadau;
- 13.3 penderfyniad pellach gan y Pwyllgor Safonau a wnaed ar ôl derbyn argymhelliad gan dribiwnlys apeliadau o dan y Rheoliadau,

Beth bynnag sy'n digwydd yn olaf.

14. ATGYFEIRIO GAN DRIBIWNLYS APELIADAU

- 14.1 Pan fo'r Pwyllgor Safonau yn penderfynu bod yr Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad, gall yr Aelod apelio yn erbyn y penderfyniad i dribiwnlys apêl a dynnwyd o Banel Dyfarnu Cymru.
- 14.2 Gall Tribiwnlys Apêl gymeradwyo penderfyniad y Pwyllgor Safonau; gall gyfeirio'r mater yn ôl ato gan argymhell iddo osod cosb wahanol; neu gall wrthdroi'r penderfyniad.
- 14.3 Os:
 - 14.3.1 ydy'r Pwyllgor Safonau yn dyfarnu bod yr Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad;
 - 14.3.2 ydy'r Aelod yn apelio at dribiwnlys apêl a dynnwyd o Banel Dyfarnu Cymru; ac os
 - 14.3.3 ydy'r tribiwnlys dywededig yn cyfeirio'r mater yn ôl at y Pwyllgor Safonau gydag argymhelliad y dylid gosod cosb wahanol,

Bydd y Pwyllgor Safonau yn cyfarfod cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol i ystyried argymhelliad y Tribiwnlys Apêl a bydd yn penderfynu a ddylai gynnal ei benderfyniad gwreiddiol ai peidio neu dderbyn yr argymhelliad.

- 14.4 Ar ôl gwneud ei benderfyniad, bydd y Pwyllgor Safonau yn cyfarwyddo'r Swyddog Safonau i gadarnhau'r penderfyniad a'r rhesymau dros y penderfyniad yn ysgrifenedig ac i anfon copi o'r penderfyniad ysgrifenedig at yr Aelod, yr achwynydd, yr Ombwdsmon a llywydd Panel Dyfarnu Cymru cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

15. CYHOEDDI ADRODDIAD Y PWYLLGOR SAFONAU

- 15.1 Bydd y Pwyllgor Safonau yn achosi i'r canlynol gael ei gynhyrchu o fewn 14 diwrnod wedi:
 - 15.1.1 diwedd yr amser a ganiateir i gyflwyno hysbysiad apêl o dan y Rheoliadau, neu
 - 15.1.2 derbyn hysbysiad o gasgliad unrhyw apêl yn unol â'r Rheoliadau, neu
 - 15.1.3 benderfyniad pellach gan y Pwyllgor Safonau a wnaed ar ôl derbyn argymhelliad gan dribiwnlys apeliadau o dan y Rheoliadau,

pa un bynnag sy'n digwydd ddiwethaf, adroddiad ar ganlyniad yr ymchwiliad ac anfon copi at yr Ombwdsmon, y Swyddog Monitro, yr Aelod a chymryd camau rhesymol i anfon copi at yr achwynydd.

- 15.2 Ar ôl derbyn adroddiad y Pwyllgor Safonau, bydd y Swyddog Monitro:

- 15.2.1 am gyfnod o 21 diwrnod yn cyhoeddi'r adroddiad ar wefan y Cyngor a sicrhau bod copïau ar gael i'r cyhoedd eu harchwilio yn ddi-dâl ar bob awr resymol yn un neu fwy o swyddfeydd y Cyngor, lle bydd gan unrhyw berson hawl i gymryd copïau o'r adroddiad neu ddarnau ohono pan fydd ar gael iddynt;
- 15.2.2 darparu copi o'r adroddiad i unrhyw berson ar gais os yw'n talu'r cyfryw dâl ag y gall y Cyngor ei gwneud yn rhesymol ofynnol, a
- 15.2.3 heb fod yn hwyrach na saith diwrnod ar ôl i'r adroddiad gael ei dderbyn gan y Pwyllgor Safonau, rhoi rhybudd cyhoeddus, drwy hysbyseb mewn papurau newydd sy'n cylchredeg yn yr ardal ac unrhyw ffyrdd eraill sy'n ymddangos yn briodol iddynt, y bydd copïau o'r adroddiad ar gael fel y darperir gan baragraffau 15.2.1 a 15.2.2 uchod, a bydd yn nodi'r dyddiad (sef dyddiad heb fod yn fwy na saith diwrnod ar ôl rhoi hysbysiad cyhoeddus am y tro cyntaf) y bydd y cyfnod o 21 diwrnod yn dechrau ohono.

16. **COSTAU**

Nid oes gan y Pwyllgor Safonau unrhyw bŵer i ddyfarnu unrhyw gostau neu dreuliau sy'n deillio o unrhyw un o'i drafodion.

Atodiad 4 i Adran 19

Gweithdrefn Datrys Lleol ar gyfer delio â honiadau bod Cynghorydd wedi torri'r Protocol Lleol ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

1. Cyflwyniad

- 1.1 Nod Protocol Lleol Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yw hyrwyddo cydweithrediad da rhwng Cynghorwyr a Swyddogion a safonau ymddygiad rhagorol gan ganiatáu i'r Cyngor gyflawni ei ddyletswyddau yn effeithlon ac yn broffesiynol.
- 1.2 Mae deddfwriaeth yn nodi trefn statudol lle mae cwynion am dorri Cod Ymddygiad y Cynghorwyr yn cael eu cyfeirio at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (yr Ombwdsmon).
- 1.3 Mae gan yr Ombwdsmon y disgresiwn i benderfynu a fydd honiadau o dorri Cod Ymddygiad y Cynghorwyr yn cael eu hymchwilio. Felly, os oes sail resymol sy'n nodi toriad posibl o'r Cod, dylid cyfeirio'r mater at yr Ombwdsmon. Mae'r Protocol hwn wedi'i gynllunio i ymdrin yn effeithiol â'r cwynion hynny nad ydynt yn addas i'w cyfeirio at yr Ombwdsmon neu a fyddai'n elwa o benderfyniad lleol.
- 1.4 Mae'n bwysig delio ag unrhyw honiadau a wneir o dan y protocol hwn yn gyflym ac yn effeithiol.
- 1.5 Pwrpas y weithdrefn hon yw cyflwyno dull syml a chlir o ddelio â honiadau o'r fath.

2. Cwynion yn ymwneud â swyddogion

- 2.1 Bydd y Prif Weithredwr yn ymdrin â phob cwyn gan swyddogion yn erbyn Cynghorwyr a chwynion gan Gynghorwyr yn erbyn swyddogion o dan y Protocol hwn fel y nodir ym mharagraffau 8.1 ac 8.2 y Protocol. Mae'r Prif Weithredwr yn cadw'r disgresiwn i gyfeirio'r mater at yr Ombwdsmon neu gyda chaniatâd y Cadeirydd, at y Pwyllgor Safonau o dan Gam Tri o'r Weithdrefn isod.
- 2.2 Os bydd unrhyw gŵyn gan swyddog yn erbyn Cynghorydd yn cael ei chyfeirio at y Pwyllgor Safonau (y Pwyllgor), dilyni'r y weithdrefn fel y nodir yng Nghyfnod Tri isod.

3. Cwynion yn erbyn Cynghorwyr Eraill

- 3.1 Ymdrinnir â chwynion yn erbyn Cynghorwyr eraill o dan y drefn tri cham ganlynol.

4. Gweithdrefn

4.1 Cam Un o'r Weithdrefn: Gwneud y gŵyn.

- (i) Dylai unrhyw gynghorydd sy'n dymuno cyflwyno honiad anfon y gŵyn yn ysgrifenedig at y Swyddog Monitro. Ar ôl derbyn y gŵyn, bydd y Swyddog Monitro yn rhoi gwybod a yw'r honiad yn dod o fewn y Protocol hwn neu a ddylai'r achwynydd ystyried cyfeirio at yr Ombwdsmon fel honiad o dorri Cod Ymddygiad y Cynghorwyr. Gall y Swyddog Monitro ddewis peidio â delio â'r honiad ar hyn o bryd er mwyn gallu cynghori'r Pwyllgor yn ddiweddarach yn y broses, ac os felly bydd y Dirprwy Swyddog Monitro neu Swyddog Cyfreithiol yn cynghori'r achwynydd.
- (ii) Os ceisir penderfyniad lleol o dan y Protocol hwn, yna rhaid i'r holl bartïon dan sylw gytuno i beidio â chyfeirio'r mater at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, gan fethu na ellir defnyddio'r Protocol hwn. Os oes atgyfeiriad ffurfiol i'r Ombwdsmon yna mae deddfwriaeth a rheoliadau yn nodi sut y gall yr Ombwdsmon

ymchwilio i'r mater hwnnw ac, os yw'n briodol, atgyfeirio canlyniad unrhyw ymchwiliad i'r Pwyllgor Safonau fel y gall y Pwyllgor benderfynu ar y gŵyn honno.

- (iii) Os yw'r Cynghorydd yn dymuno bwrw ymlaen â'r honiad o dan y Protocol hwn ar ôl y cam cyntaf, gellir cyfeirio'r mater naill ai at benderfyniad anffurfiol o dan Gyfnod Dau neu at wrandawriad gan y Pwyllgor o dan Gam Tri.

4.2 Cam 2 y Weithdrefn: Datrysiaid anffurfiol

Yng Nghyfnod Dau, bydd y gŵyn (os yw'r ddwy ochr yn cytuno) yn cael ei chyfeirio at arweinwyr presennol y Grwpiau Gwleidyddol a'r Maer i gysylltu â'r Aelod y gwneir y gŵyn yn ei herbyn ac, os yw'n briodol, i geisio datrys y mater yn anffurfiol.

- (i) Gall Arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol a'r Maer wrthod ymgymryd â Chyfnod Dau a chyda chydysniad Cadeirydd y Pwyllgor cyfeiriwch ef ar unwaith at Gyfnod Tri.
- (ii) Os oes angen, gall Arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol a'r Maer alw ar y Swyddog Monitro, y Dirprwy Swyddog Monitro neu'r Swyddog Cyfreithiol i gael cyngor a chymorth. Ar adegau, efallai y byddai'n briodol i'r Swyddog Monitro beidio â chymryd rhan er mwyn gallu rhoi cyngor ar y mater yn ddiweddarach.

4.3 Cam 3 y Weithdrefn: Gwrandawriad gerbron y Pwyllgor Safonau

- (i) Os yw'r naill berson neu'r llall yn anfodlon ar ôl Cyfnod 2, yna gyda chaniatâd Cadeirydd y Pwyllgor, gellir cychwyn trydydd cam y gwrandawriad gerbron y Pwyllgor Safonau. Gofynnir i'r Cynghorydd sy'n gwneud y gŵyn gyflwyno sylwedd y gŵyn yn ysgrifenedig, a gofynnir i'r Cynghorydd sy'n destun y gŵyn honno am ymateb ysgrifenedig. Bydd y papurau hyn, ynghyd ag unrhyw dystiolaeth ysgrifenedig ychwanegol a gyflwynir gan y naill ochr a'r llall, yn cael eu dosbarthu i aelodau'r Pwyllgor Safonau.
- (ii) Mae gan y Cynghorydd sy'n gwneud y gŵyn a'r Cynghorydd y cwynwyd yn ei erbyn yr hawl i ymddangos gerbron y Pwyllgor a chyflwyno dystiolaeth gan dystion. Bydd gan y ddau hawl i gynrychiolaeth neu gael cydweithiwr yn bresennol. Ni fydd y Cyngor yn talu cost sylwadau.
- (iii) Os yw'r naill ochr neu'r llall yn dymuno peidio â bod yn bresennol neu'n methu â mynychu, gellir cynnal y gwrandawriad yn eu absenoldeb.
- (iv) Ar ôl i'r dystiolaeth gael ei chlywed, gofynnir i'r ddwy ochr a'u cynrychiolwyr adael y Siambr a bydd y Pwyllgor yn dod i gasgliad ar yr honiad. Bydd y Swyddog Monitro ar gael i gynghori'r Pwyllgor.
- (v) Gall y Pwyllgor ddod i un o dri chasgliad, sef:-
 - (a) Nid oes unrhyw sail i'r gŵyn.
 - (b) Bod sail i'r gŵyn ond nad oes angen cymryd camau pellach.
 - (c) Bod sail i'r Gŵyn ac y dylid ceryddu'r Cynghorydd.

4.4 Bydd y casgliad gan y Pwyllgor Safonau yn cael ei adrodd i'r Cyngor am wybodaeth.

5. Materion Eraill

- (i) Ni roddir cyhoeddusrwydd i enwau'r Cynghorwyr dan sylw oni bai y penderfynir cynnal y gŵyn ac y dylai'r Cynghorydd gael ei gymeradwyo. Bydd y gwrandawriad gerbron y Pwyllgor yn cael ei eithrio.

- (ii) Nid oes rhaid dilyn camau dau a thri yn olynol. Er ei bod yn bosibl i Gynghorydd sy'n parhau'n anfodlon ar ôl ymyrraeth arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol a'r Maer ofyn i'r mater gael ei gyfeirio at wrandawriad gerbron y Pwyllgor, mae hefyd yn bosibl i fater fynd yn uniongyrchol at y Pwyllgor heb gael ei gyflwyno gyntaf i broses Cam 2, ar yr amod bod Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cytuno.
- (iii) Nod y Weithdrefn hon yw ceisio datrys cwynion ynghylch Cynghorwyr yn gyflym ac yn effeithiol. Nid oes dim yn y weithdrefn hon yn atal swyddog neu gynghorydd rhag cyflwyno cwyn i'r Ombwdsmon bod Cynghorydd wedi torri Cod Ymddygiad y Cynghorwyr ar unrhyw adeg cyn Camau Dau (yn achos Cynghorydd) neu Tri (yn achos naill ai swyddog neu Gynghorydd) o'r Weithdrefn.
- (iv) Nid yw'r Protocol hwn wedi'i gynllunio i'w ddefnyddio gan aelodau'r cyhoedd. Os oes cwyn gan aelod o'r cyhoedd yn erbyn ymddygiad swyddog neu ymddygiad y cynghorydd, yna dylai hynny ddilyn prosesau arferol, naill ai drwy gŵyn i'r Prif Weithredwr neu'r Prif Swyddog perthnasol mewn perthynas â swyddog neu i'r Swyddog Monitro a/neu'r Ombwdsmon mewn perthynas â Chynghorydd.

Atodiad 5 i Adran 19

GOLLYNGIADAU: DETHOLIAD RHEOLEIDDIO

Caiff Pwyllgor Safonau awdurdod perthnasol roi gollyngiadau o dan Adran 81(4) o'r Ddeddf pan fo -

- (a) Dim llai na hanner aelodau'r awdurdod perthnasol neu bwyllgor o'r awdurdod (yn ôl y digwydd) sydd â buddiant mewn perthynas â'r busnes hwnnw erbyn hyn;
- (b) Mae gan ddim llai na hanner aelodau gweithrediaeth arweinydd a chabinet yr awdurdod perthnasol y mae'r busnes i gael ei ystyried ganddo fuddiant sy'n ymwneud â'r busnes hwnnw ac mae naill ai paragraff (d) neu (e) hefyd yn gymwys;
- (c) Yn achos cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol, byddai anallu'r aelod i gymryd rhan yn peri gofid i gydbwysedd gwleidyddol yr awdurdod perthnasol neu bwyllgor yr awdurdod y mae'r busnes i gael ei ystyried i'r fath raddau fel y byddai'r canlyniad yn debygol o gael ei effeithio;
- (d) Mae natur buddiant yr aelod yn golygu na fyddai cyfranogiad yr aelod yn y busnes y mae'r buddiant yn ymwneud ag ef yn niweidio hyder y cyhoedd wrth gynnal busnes yr awdurdod perthnasol;
- (e) Mae'r buddiant yn gyffredin i'r aelod a chyfran sylweddol o'r cyhoedd yn gyffredinol;
- (f) Mae cyfranogiad yr aelod yn y busnes y mae'r buddiant yn ymwneud ag ef yn cael ei gyfiawnhau gan rôl neu arbenigedd penodol yr aelod;
- (g) Mae'r busnes y mae'r buddiant yn ymwneud ag ef i'w ystyried gan un o bwyllgorau craffu'r awdurdod perthnasol ac nid yw diddordeb yr aelod yn fuddiant ariannol;
- (h) Mae'r busnes sydd i'w ystyried yn ymwneud â chyllid neu eiddo sefydliad gwirfoddol y mae'r aelod yn aelod ohono heblaw fel cynrychiolydd yr awdurdod perthnasol ac nid oes gan yr aelod unrhyw fuddiant arall yn y busnes hwnnw ar yr amod na fydd unrhyw ollyngiad yn ymestyn i gymryd rhan mewn unrhyw bleidlais mewn perthynas â'r busnes hwnnw; neu
- (i) Mae'n ymddangos i'r pwyllgor fod er budd trigolion ardal yr awdurdod perthnasol y dylid dileu'r anabledd ar yr amod bod hysbysiad ysgrifenedig o roi'r gollyngiad yn cael ei roi i Lywodraeth Cymru o fewn saith niwrnod yn y fath fodd ag y gall nodi.

Atodiad 6 i Adran 19

COFRESTR O FUDDIANNAU CYNGHORWYR (LLETYGARWCH / RHODDION / AELODAETH / BUDDIANNAU PERTHNASOL ERAILL)

ENW'R CYNGHORYDD:

DYDDIAD COFRESTRU YN Y GOFRESTR	NATUR Y DIDDORDEB NEU'R RHODD / LLETYGARWCH ** Gweler y nodyn isod**	SUT MAE HYN YN BERTHNASOL I'R CYNGOR	A DDERBYNIWYD Y RHODD / Y LLETYGARWCH	LLOFNOD PRIF WEITHREDWR NEU DDIRPRWY BRIF WEITHREDWR	WEDI'I LOFNODI GAN GYNGHORYDD

****DALIER SYLW****

Byddai'r golofn hon yn cynnwys diddordebau mewn sefydliadau, clybiau, cymdeithasau sy'n ymwneud â'r Cyngor neu ei Swyddogion a'i Gynghorwyr. Aelodaeth o "gymdeithasau cudd", perthynas â phobl / sefydliadau sy'n ymwneud yn agos â'r Cyngor a allai arwain at wrthdaro buddiannau posibl, a chynigion o anrhegion neu letygarwch p'un a ydynt yn cael eu derbyn neu fel arall.

Atodiad 7 i Adran 19

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL MERTHYR TUDFUL

DATGANIAD O DDERBYN SWYDD

Yr wyf i _____ ar ôl cael fy ethol i swydd yn Gynghorydd i Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn datgan fy mod yn cymryd y swydd honno arnaf fy hun, a byddaf yn cyflawni'r dyletswyddau yn briodol ac yn ffyddlon hyd eithaf fy ngallu a'm barn.

Yr wyf i'n ymrwymo i ddilyn y cod am y tro ynghylch yr ymddygiad a ddisgwylir gan Aelodau Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful ac yr wyf yn ymwybodol y gellir ei ddiwygio o bryd i'w gilydd.

(Llofnodwyd) _____

Dyddiad _____

Gwnaed y datganiad hwn a'i lofnodi ger fy mron

(Llofnodwyd) _____

Swyddog Priodol Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

COD YMDDYGIAD CYNLLUNIO

20. COD YMDDYGIAD AR GYFER AELODAU A SWYDDOGION SY'N YMDRIN Â MATERION CYNLLUNIO

Mae'r Cod Ymarfer hwn yn nodi egwyddorion i dywys Aelodau a Swyddogion wrth benderfynu ar Geisiadau Cynllunio. Er ei fod yn arbennig o berthnasol i Aelodau'r Pwyllgor Cynllunio, mae'n berthnasol i holl Aelodau'r Cyngor a allai gymryd rhan mewn materion cynllunio a datblygu.

Mae'r Cod Ymarfer hwn yn ategu Cod Ymddygiad y Cyngor ar gyfer Aelodau a, lle bo'n briodol, dylai Aelodau gyfeirio at y Cod Ymddygiad a nodir yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Gellir gofyn am gyngor Swyddog Monitro'r Cyngor ar ddehongli'r Cod Ymddygiad neu'r Cod hwn.

20.1 Cyflwyniad

20.1.1 Mae cynllunio yn effeithio ar fuddiannau tir ac eiddo, gan gynnwys gwerth ariannol tir ac ansawdd eu gosodiadau. Nid yw'n gwbl ddiwyo. Mae'n aml yn ddadleuol iawn oherwydd bod penderfyniadau'n effeithio ar fywydau beunyddiol pawb a buddiannau preifat aelodau'r cyhoedd, tirfeddianwyr a datblygwyr. Yn aml, mae safbwyntiau gwrthwynebol yn cael eu dal yn gryf gan y rhai sy'n cymryd rhan. Un o rolau allweddol y broses gynllunio yw cydbwysu anghenion a buddiannau unigolion a'r gymuned.

20.1.2 Gall y system gynllunio weithredu'n effeithiol dim ond os oes ymddiriedaeth ymhlith y rhai dan sylw. Rhaid bod ymddiriedaeth rhwng Aelodau a Swyddogion a rhwng y cyhoedd a'r Cyngor. Argymhellodd Trydydd adroddiad y Pwyllgor Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus (Pwyllgor Nolan) (1997) fod arferion a gweithdrefnau pob awdurdod lleol wedi'u nodi mewn cod ymddygiad cynllunio lleol er mwyn osgoi honiadau o gamymddwyn wrth weithredu'r system gynllunio.

20.1.3 Yr egwyddorion cyffredinol sy'n sail i God Ymddygiad y Cyngor i Aelodau ac sy'n berthnasol i'r Cod Ymarfer hwn yw:

- a) Dylai aelodau wasanaethu er budd y cyhoedd yn unig ac ni ddylent fyth roi mantais nac anfantais amhriodol i unrhyw berson.
- b) Ni ddylai aelodau roi eu hunain mewn sefyllfaoedd lle gellir cwestiynu eu gonestrwydd neu uniondeb.
- c) Dylai Aelodau wneud penderfyniadau ar sail teilyngdod.
- d) Dylai aelodau fod mor agored â phosibl am eu gweithredoedd a gweithredoedd eu hawdurdod a dylent fod yn barod i roi rhesymau dros y camau hynny.
- e) Gall Aelodau ystyried barn pobl eraill ond dylent ddod i gasgliadau eu hunain ar y materion sydd o'u blaenau a gweithredu yn unol â'r casgliadau hynny.
- f) Dylai aelodau barchu didueddrwydd a chywirdeb swyddogion.

20.1.4 Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud penderfyniadau agored, teg a thryloyw. Dylid gwneud penderfyniadau cynllunio yn ddiduedd â barn gadarn gan nodi rhesymau y gellir eu cyfiawnhau.

20.1.5 Mae'r Cod Ymarfer hwn yn nodi arferion a gweithdrefnau y bydd Aelodau a Swyddogion y Cyngor yn eu dilyn wrth gymryd rhan mewn materion cynllunio. Mae materion cynllunio yn cynnwys ystyried ceisiadau cynllunio, paratoi cynlluniau datblygu a pholisi cynllunio eraill a gorfodi rheolaeth gynllunio.

20.1.6 Gellid ystyried methu â dilyn y Cod hwn heb reswm da, mewn ymchwiliadau i gamweinyddu posibl yn erbyn y Cyngor, neu fod â goblygiadau i swydd Aelodau a Swyddogion etholedig unigol. Gall torri'r Cod hwn hefyd fod yn groes i God Ymddygiad y Cyngor i Aelodau. Os oes amheuaeth ynghylch pa gamau i'w cymryd, dylai Aelod neu Swyddog ofyn am gyngor Swyddog Monitro'r Cyngor.

20.2 Rôl ac Ymddygiad Aelodau a Swyddogion

20.2.1 Mae gan Aelodau a Swyddogion rolau gwahanol ond cyflenwol. Mae'r ddau yn gwasanaethu'r cyhoedd ond mae'r Aelodau yn gyfrifol am yr etholwyr, tra bod Swyddogion yn gyfrifol i'r Cyngor yn ei gyfanrwydd.

20.2.2 Rôl Aelod o'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yw gwneud penderfyniadau cynllunio yn agored, yn ddiduedd â barn gadarn ac am resymau y gellir eu cyfiawnhau.

20.2.3 Er bod gan Aelodau ddyletswydd arbennig i'w trigolion yn eu hadran etholiadol, gan gynnwys y rhai na phleidleisiodd drostynt, mae eu dyletswydd hollbwysig i'r gymuned gyfan. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i'r Aelodau sy'n ymwneud â gwneud penderfyniad cynllunio. Rôl allweddol y system gynllunio yw ystyried cynigion datblygu yn erbyn budd ehangach y cyhoedd.

20.2.4 Ni fydd penderfyniadau'r aelodau yn gwahaniaethu o blaid unrhyw unigolion neu grwpiau ac, er y gallai barn pobl eraill ddylanwadu arnynt, nhw yn unig sy'n gyfrifol am benderfynu pa farn i'w hystyried. Felly, mae'n rhaid i Aelodau ystyried yr holl faterion materol yng ngoleuni polisiâu'r Cynllun Datblygu, cyngor y Llywodraeth a'u barn unigol eu hunain a gwneud penderfyniad er budd yr ardal gyfan.

20.2.5 Er y dylai Aelodau ystyried yr holl safbwyntiau a fynegir, ni fyddant yn ffafrio unrhyw berson, cwmni, grŵp neu leoliad, nac yn rhoi eu hunain mewn sefyllfa lle mae'n ymddangos eu bod yn gwneud hynny.

20.2.6 Mae swyddogion sy'n Gynllunwyr Tref Siartredig yn cael eu harwain gan God Ymddygiad Proffesiynol y Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol (RTPI.) Gall torri'r cod hwnnw fod yn destun camau disgyblu gan y Sefydliad.

20.2.7 Bydd swyddogion yn eu rôl o gynghori Aelodau yn darparu:

- a) cyngor diduedd a phroffesiynol;
- b) cysondeb o ran dehongli polisi cynllunio; a
- c) cwblhau adroddiadau ysgrifenedig sy'n cwmpasu'r holl wybodaeth angenrheidiol er mwyn gwneud penderfyniad.

- 20.2.8 Mae'r Cyngor yn cymeradwyo'r datganiad yn y cod RTPI, "Ni fydd Aelodau RTPI yn gwneud nac yn tanysgrifio i unrhyw ddatganiadau neu adroddiadau sy'n groes i'w barn broffesiynol eu hunain" ac yn ei ymestyn i fod yn berthnasol i holl Swyddogion yr awdurdod sy'n cynghori ar faterion cynllunio.
- 20.2.9 Mae'r ffaith nad yw'r Cyngor bob amser yn dilyn cyngor eu Swyddogion Cynllunio Proffesiynol yn gwbl briodol. Efallai bod gan y Swyddog proffesiynol newid barn hefyd, ond rhaid i hyn fod ar sail dyfarniad proffesiynol, ac nid oherwydd bod awdurdod, ei Aelodau neu Swyddogion eraill, wedi trechu ar y Swyddog i gyflwyno ei farn broffesiynol fel rhywbeth heblaw mewn gwirionedd. Os yw'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn bwriadu gwrthod neu ganiatáu cais yn groes i argymhelliad y Swyddogion, dylai ystyried a ddylid gohirio'r cais i'r pwyllgor nesaf sydd ar gael, cyn gwneud y penderfyniad terfynol. Bydd hyn yn caniatáu i Aelodau gael cyngor cyfreithiol pellach ar y rhesymau arfaethedig dros weithredu'n groes i'r argymhelliad yn seiliedig ar ystyriaethau cynllunio perthnasol. Os gwneir penderfyniad o'r fath, rhaid iddo gael ei gofnodi'n glir, ei fynegi'n glir a bod yn seiliedig ar resymau cynllunio cadarn a gefnogir gan dystiolaeth. Pan fydd aelodau'n penderfynu gwrthod cais yn erbyn cyngor swyddogion, byddant yn gyfrifol am amddiffyn y penderfyniad hwnnw mewn apêl.
- 20.2.10 Bydd gan y Cyngor bennaeth dynodedig o'r gwasanaeth cynllunio, sy'n gymwys i gael ei ethol yn Aelodaeth o'r RTPI ac sydd â mynediad uniongyrchol at Aelodau etholedig fel eu cynghorydd proffesiynol ar faterion cynllunio. Ni fydd gan Uwch Swyddog y pŵer i ddiystyru cyngor proffesiynol pennaeth y gwasanaeth cynllunio.
- 20.2.11 Bydd swyddogion yn dilyn y canllawiau ar eu safonau ymddygiad fel y nodir yn y Cod Ymddygiad ar gyfer Gweithwyr yng Nghyfansoddiad y Cyngor ac unrhyw God Ymddygiad Cenedlaethol ar gyfer Swyddogion Llywodraeth Leol a gyhoeddwyd gan Senedd Cymru o dan adran 82 [Deddf Llywodraeth Leol 2000](#).
- 20.2.12 Bydd yr Aelodau'n dilyn y cyngor yn y Cod Ymddygiad Aelodau ynghylch derbyn rhoddion a lletygarwch. Dylai aelodau drin yn ofalus iawn unrhyw gynnig a wneir iddynt yn bersonol. Dylai'r rhagdybiaeth arferol fod bod yn rhaid gwrthod cynigion o'r fath yn gwrtais. Yn yr un modd, bydd Swyddogion yn gwrthod cynigion lletygarwch yn gwrtais gan bobl sydd â diddordeb mewn cynnig cynllunio. Os na ellir osgoi derbyn lletygarwch, bydd Swyddogion yn sicrhau ei fod o lefel isel a'i ddatgan yn y llyfr lletygarwch cyn gynted â phosibl.
- 20.2.13 Bydd Aelodau hefyd yn dilyn y canllawiau statudol ar y cod ymddygiad ar gyfer aelodau etholedig, cyfetholedig a phenodwyd cynghorau sir a bwrdeistref sirol yng Nghymru a gyhoeddwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru o dan adran 68 o [Ddeddf Llywodraeth Leol 2000](#).

20.3 Buddiannau Aelodau

- 20.3.1 Lle mae gan Aelodau fuddiannau y credir eu bod yn debygol o ddylanwadu ar eu penderfyniad, dylid datgan y ffaith yn y cyfarfod.
- 20.3.2 Os yw'r buddiant yn golygu y gall aelodau o'r cyhoedd deimlo na fydd yr Aelod yn gallu mynd i'r afael â materion gyda meddwl agored ac ystyried y cais ar sail ei rinweddau cynllunio, dylai'r Aelodau ystyried tynnu'n ôl oddi wrth y Pwyllgor ar gyfer yr eitem honno.
- 20.3.3 Mae'r egwyddorion hyn yn berthnasol yn gyfartal i Aelodau nad ydynt yn Aelodau o'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio. Dylai aelodau sydd â buddiannau o'r

fath ystyried a yw'n briodol iddynt gymryd rhan yn y broses gynllunio a dylent ddatgan buddiant o'r fath mewn unrhyw gyfarfod y gallant fod yn bresennol ynddo neu mewn unrhyw lythyr y gallant ei ysgrifennu.

20.3.4 Dylai aelodau ofyn am arweiniad gan swyddogion.

20.3.5 Dylai aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio a Swyddogion sy'n mynychu'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn rheolaidd gwblhau'r Ffurflen Flynyddol sy'n ofynnol at y diben hwn.

20.3.6 Mae'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau yn darparu canllawiau ynghylch buddiannau personol a rhagfarnol a allai effeithio ar allu'r Aelod i gymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau. Fodd bynnag, gall fod gan Aelodau ddiddordebau eraill a allai ddylanwadu ar eu penderfyniad na fydd yn gyfystyr â buddiannau personol neu rhagfarnol at ddibenion y Cod. Er mwyn cynnal cyfanrwydd y system gynllunio, dylai Aelodau fod yn ofalus i sicrhau nad yw buddiannau o'r fath yn dylanwadu'n ormodol ar eu penderfyniadau. Enghreifftiau o fuddiannau o'r fath yw:

- pryderon y pleidiau etholiadol;
- aelodaeth o Bwyllgorau eraill y Cyngor;
- aelodaeth o gyrff cyhoeddus neu gymunedol eraill;
- aelodaeth o gymdeithasau ac ymddiriedolaethau gwirfoddol (gan gynnwys lle penodir gan y Cyngor;)
- cysylltiad â menter bolisi benodol y Cyngor;
- aelodaeth o glybiau, cymdeithasau a grwpiau; a
- hobiau a diddordebau hamdden eraill.

Gall diddordebau o'r fath olygu bod Aelod yn ymwneud â Cheisiadau Cynllunio cyn i'r mater ddod gerbron y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio. Nid oes angen i ymglymiad o'r fath, ar ei ben ei hun atal Aelod rhag cymryd rhan mewn gwneud penderfyniad cynllunio pan fydd y mater yn cael ei ystyried gan y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ar yr amod nad yw'r Aelod eisoes wedi penderfynu sut y bydd yn pleidleisio ar y mater gerbron y Pwyllgor. Fodd bynnag, dylai aelodau bob amser ystyried yn ofalus a ellid yn rhesymol eu gweld mewn unrhyw achos penodol yn mynd i'r afael â rhinweddau cynllunio'r cais gyda meddwl agored. Os yw'r Aelod o'r farn nad yw hyn yn bosibl, dylai'r Aelod dynnu'n ôl o ystyried yr eitem honno.

20.3.7 Mae uniondeb y system gynllunio yn gofyn am fod yn agored ar ran yr Aelodau. Rhaid iddynt weithredu'n deg a chael eu gweld yn gweithredu'n deg.

20.4 Datblygiad a gynigiwyd gan y Cyngor neu gwmni sy'n eiddo i'r Cyngor

20.4.1 Mae deddfwriaeth gynllunio yn caniatáu i'r Cyngor gyflwyno a phenderfynu ar gynigion ar gyfer datblygu y mae'n bwriadu eu cyflawni ei hun. Mae cwmnïau sy'n eiddo i'r cyngor hefyd yn cyflwyno cynigion sy'n cael eu penderfynu gan y Cyngor.

20.4.2 Bydd cynigion a gyflwynir gan y Cyngor neu gwmni sy'n eiddo i'r Cyngor yn cael eu hystyried yn yr un modd â'r rhai gan ddatblygwyr preifat.

20.4.3 Bydd aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio sy'n eistedd ar fwrdd cwmni sy'n eiddo i'r Cyngor sydd wedi cyflwyno cynnig cynllunio yn datgan buddiant personol a rhagfarnol ac ni fyddant yn cymryd rhan yn nhrafodaeth a phenderfyniad y cynnig hwnnw, ac eithrio pan mai nhw yw'r Aelod lleol pan allant siarad ar faterion sy'n peri pryder lleol ond na fyddant yn pleidleisio.

20.4.4 Ni fydd swyddogion sy'n ymwneud â pharatoi cynigion datblygu yn cynghori ar Geisiadau Cynllunio mewn perthynas â chynigion o'r fath, nac yn cymryd unrhyw ran yn y broses o ystyried.

20.5 Dyletswyddau Statudol

Mae'r Cyngor hefyd yn ddarostyngedig i nifer o ddyletswyddau statudol y mae'n rhaid iddo gydymffurfio â nhw wrth gyflawni ei swyddogaethau statudol. Bydd y rhain yn berthnasol i'r swyddogaeth gynllunio ac eithrio pan fo materion o'r fath yn amlwg yn amherthnasol oherwydd nad ydynt yn gallu ymwneud â defnyddio tir datblygu. Mae enghreifftiau o'r dyletswyddau hyn yn cynnwys:

A) Deddf Cydraddoldeb 2010

Mae Adran 149 yn nodi:

(1) Wrth arfer ei swyddogaethau, rhaid i gyngor roi sylw dyledus i'r angen i:

- a) ddileu gwahaniaethu, aflonyddu, erledigaeth ac unrhyw ymddygiad arall a waherddir gan neu o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010;
- b) hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng personau sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a phersonau nad ydynt yn ei rhannu;
- c) meithrin perthynas dda rhwng personau sy'n rhannu nodwedd warchodedig a phersonau nad ydynt yn ei rhannu.

(6) Mae'r pwerau uchod yn ymwneud â'r nodweddion gwarchodedig canlynol:

- oedrannau;
- anabled;
- ailbennu rhywedd;
- priodas a phartneriaeth sifil;
- beichiogrwydd a mamolaeth;
- hil (gan gynnwys lliw, cenedligrwydd a gwreiddiau ethnig neu genedlaethol);
- crefydd neu gred;
- rhyw; neu
- cyfeiriadedd rhywiol.

B) Hawliau Dynol

Mae Adran 6(1) Deddf [Hawliau Dynol 1998](#) yn nodi:

"Mae'n anghyfreithlon i awdurdod cyhoeddus weithredu [neu beidio â gweithredu] mewn ffordd sy'n anghydnaws â hawl y Confensiwn."

C) Gwerth Gorau

Mae adran 3(1) o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1999](#) a Rhan 1 o [Fesur Llywodraeth Leol \(Cymru\) 2009 yn](#) nodi:

"Rhaid i awdurdod gwerth gorau wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd y mae ei swyddogaethau'n cael eu harfer, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd."

D) Trosedd a Gorchymyn

Mae Adran 17(1) Deddf [Trosedd ac Anhrefn 1998 yn](#) nodi:

"Heb ragfarnu unrhyw rwymedigaeth arall a osodir arno, dyletswydd [awdurdod lleol] fydd arfer ei swyddogaethau amrywiol gan roi sylw dyledus i effaith debygol arfer y swyddogaethau hynny ar, a'r angen i wneud popeth y gall yn rhesymol i atal, troseddu ac anhrefn yn ei ardal."

E) Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae adran 2(2) o [Ddeddf Cynllunio \(Cymru\) 2015 yn](#) nodi:

"Rhaid arfer [swyddogaethau cynllunio awdurdod lleol], fel rhan o gynnal datblygu cynaliadwy yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, er mwyn sicrhau bod datblygu a defnyddio tir yn cyfrannu at wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru".

F) Bioamrywiaeth

Mae adrannau 6(1) a 6(2) o [Ddeddf yr Amgylchedd \(Cymru\) 2016 yn](#) nodi:

"Rhaid i awdurdod cyhoeddus geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth arfer swyddogaethau mewn perthynas â Chymru, ac wrth wneud hynny hyrwyddo gwydnwch ecosystemau, i'r graddau sy'n gyson ag arfer y swyddogaethau hynny'n briodol."

"Wrth gydymffurfio â [y ddyletswydd hon], rhaid i awdurdod cyhoeddus ystyried gwydnwch ecosystemau, yn enwedig yr agweddau canlynol.

- (i) amrywiaeth rhwng ac o fewn ecosystemau;
- (ii) cysylltiadau rhwng ecosystemau ac o fewn ecosystemau;
- (iii) maint ecosystemau;
- (iv) cyflwr ecosystemau (gan gynnwys eu strwythur a'u gweithrediad);
- (v) hyblygrwydd ecosystemau."

G) Yr Iaith Gymraeg

Mae Adran 61 Deddf [Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004](#) yn nodi:

"Rhaid i'r awdurdod cynllunio lleol barhau i adolygu'r materion y disgwylir iddynt effeithio ar ddatblygiad eu hardal neu gynllunio ei ddatblygiad.

Mae'r materion hyn yn cynnwys prif nodweddion ffisegol, economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol ardal yr awdurdod (gan gynnwys i ba raddau y defnyddir y Gymraeg yn yr ardal)";

Mae Adran 62 Deddf [Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004](#) yn nodi:

Mae'n rhaid i awdurdodau cynllunio lleol gynnal gwerthusiad o gynaliadwyedd eu cynllun datblygu lleol.

"Rhaid i'r arfarniad gynnwys asesiad o effeithiau tebygol y cynllun ar ddefnydd y Gymraeg yn ardal yr awdurdod."

20.6 Lobïo gan Aelodau

20.6.1 Mae lobïo yn rhan arferol a phriodol o'r broses wleidyddol. Yn aml, bydd yr ymgeisydd, y cefnogwyr neu'r rhai a allai gael eu heffeithio gan gynnig yn ceisio dylanwadu ar y penderfyniad gan ymagwedd at eu Haelod Lleol neu Aelodau Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio. Fodd bynnag, gall ymateb i lobïo arwain at gwestiynu didueddrwydd Aelod a mynnu bod yr Aelod hwnnw'n datgan buddiant.

20.6.2 Mae'r wybodaeth a ddarperir gan lobïwyr yn debygol o gynrychioli darlun anghyflawn o'r ystyriaethau perthnasol mewn perthynas â mater cynllunio. Mae angen ystyried barn ymgynghorwyr, cymdogion ac asesu'r achos gan y Swyddog Cynllunio cyn bod Aelod mewn sefyllfa i wneud barn gytbwys ar rinweddau'r achos. Dylai Aelodau roi copïau i Swyddogion o unrhyw ddeunydd lobïo y gallent fod wedi'i gael, boed o blaid neu yn erbyn cynnig.

20.6.3 Mae'r amser i Aelodau unigol y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio wneud penderfyniad ar gynnig yn y cyfarfod pwyllgor pan fydd yr holl wybodaeth sydd ar gael wrth law ac wedi cael ei hystyried yn briodol.

20.6.4 Bydd Aelod o'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn rhydd i wrando ar safbwynt ynghylch cynnig cynllunio a darparu cyngor gweithdrefnol (yn enwedig cyfeirio'r person at Swyddogion.) Er y gallant gytuno â barn benodol, dylai Aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio gymryd gofal am fynegi barn sy'n nodi eu bod wedi penderfynu cyn y cyfarfod penderfynu. Byddai gwneud hynny, heb yr holl wybodaeth a safbwyntiau perthnasol, yn annheg ac yn rhagfarnllyd. Mae penderfyniad mewn perygl o gael ei herio os nad yw'r Aelodau'n cadw meddyliau agored ac nad ydynt yn wirioneddol agored i berswadio yn y cyfarfod gwneud penderfyniadau. Dylai aelodau sy'n cael eu lobïo:

- wneud yn glir eu bod yn cadw eu penderfyniad terfynol ar gynnig tan gyfarfod y pwyllgor;
- rhoi cyngor gweithdrefnol yn unig;

- ystyried cyfeirio'r rhai sy'n lloŷo at y Swyddog perthnasol a all roi cyngor pellach; a
- peidio â cheisio cwrdd ag ymgeisydd neu ddarpar ymgeisydd yn unig.

20.6.5 Yn gyffredinol, ni fydd aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn trefnu cefnogaeth neu wrthwynebiad ar gyfer cynnig, nac yn lloŷo Aelodau eraill (ac eithrio wrth annerch y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.) Ni fydd Aelodau yn rhoi pwysau amhriodol ar Swyddogion am argymhelliad penodol.

20.6.6 Bydd yr Aelod Lleol nad yw'n Aelod o'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn cael bod yn bresennol a siarad yn y cyfarfod gwneud penderfyniadau (naill ai'n cyflwyno ei farn ei hun os yw'n blaid yr effeithir arni neu'n cynrychioli barn trigolion eu hadran etholiadol) ond nid pleidleisio. Bydd yr Aelod o adran gyfagos y mae'r cynigion yn effeithio'n sylweddol, yn ôl disgresiwn cadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio, yn cael mynychu a siarad ond nid pleidleisio. Dylai Aelod Lleol sydd â diddordeb personol neu niweidiol mewn cais, o fewn ystyr y Cod Ymddygiad ofyn am gyngor ymlaen llaw gan y Swyddog Monitro am ei safbwynt.

20.6.7 Os yw Aelod o'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn nodi ei hun gyda grŵp neu unigolyn sy'n ymgychu o blaid neu yn erbyn cais, rhaid iddo ddatgan buddiant personol a rhagfarnol a pheidio â phleidleisio neu benderfynu ar y mater. Fodd bynnag, rhoddir cyfle i'r Aelod hwnnw annerch y Pwyllgor a rhaid iddo adael y cyfarfod cyn gynted ag y bydd wedi siarad a pheidio â dychwelyd nes bod penderfyniad wedi'i wneud gan y Pwyllgor.

20.6.8 Rhaid i aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio fod yn rhydd i bleidleisio fel y maent yn ystyried eu bod yn briodol ar faterion cynllunio. Ni ellir cyfarwyddo Aelod sut i arfer ei bleidlais ar fater cynllunio.

20.6.9 Dylai aelodau hysbysu'r Swyddog Monitro lle maent yn teimlo eu bod wedi dod i gysylltiad â lloŷo neu ddulliau gormodol diangen neu ormodol (gan gynnwys cynigion amhriodol o anrhegion neu letygarwch), a fydd yn ei dro yn cynghori'r Swyddogion priodol.

20.7 Cyn ac ar ôl Trafodaethau a Thrafodaethau

20.7.1 Gall trafodaethau rhwng ymgeisydd ac awdurdod cynllunio cyn cyflwyno cais fod o fudd sylweddol i'r ddau barti a chael eu hannog. Mae trafodaethau a thrafodaethau parhaus rhwng y partïon hyn, ar ôl cyflwyno cynigion, yn agwedd gyffredin a phwysig ar y broses gynllunio. Fodd bynnag, dylent ddigwydd o fewn canllawiau clir, fel a ganlyn.

20.7.2 Pan fo ymgeisydd yn bwriadu gwneud cais am ganiatâd cynllunio o ddisgrifiad a bennir mewn gorchymyn datblygu lleol, efallai y bydd yr ymgeisydd hwnnw yn dymuno trafod y camau y bydd angen iddynt eu cymryd i gydymffurfio ag unrhyw ofynion ymgynghori cyn ymgeisio gyda'r awdurdod cynllunio. Mae hyn yn gwbl briodol, ond dylid cynnal trafodaethau o'r fath yn unol â'r canllawiau a nodir isod.

20.7.3 Dylid egluro bob amser ar y dechrau na fydd y trafodaethau'n rhwymo'r Cyngor i wneud penderfyniad penodol a bod unrhyw farn a fynegir yn rhai y Swyddog yn unig, a'u bod yn rhai dros dro.

- 20.7.4 Dylai cyngor fod yn gyson ac yn seiliedig ar y Cynllun Datblygu ac ystyriaethau perthnasol. Ni ddylai fod gwahaniaeth sylweddol o ran dehongli polisiâu cynllunio gan Swyddogion cynllunio unigol.
- 20.7.5 Dylid gwneud nodyn ysgrifenedig o'r holl gyfarfodydd a allai fod yn ddadleuol. Dylai dau neu fwy o Swyddogion fynychu cyfarfodydd a allai fod yn ddadleuol. Dylid hefyd cymryd nodyn o drafodaethau ffôn a allai fod yn ddadleuol.
- 20.7.6 Mae angen i Aelodau gadw eu rôl fel rhai sy'n gwneud penderfyniadau diduedd ac ni ddylent gymryd rhan mewn trafodaethau cyn neu ar ôl cyflwyno cyflwyniad gydag ymgeiswyr ynghylch cynigion datblygu. Os bydd achlysuron pan fydd Aelodau'n cymryd rhan, dylai fod yn rhan o drefniant strwythuredig gyda Swyddogion, gan gynnwys uwch Swyddog Cynllunio. Rhaid i aelodau osgoi nodi'r penderfyniad tebygol ar gais neu fel arall ymrwymo'r awdurdod yn ystod cyswllt ag ymgeiswyr.
- 20.7.7 Gall aelodau dderbyn gwybodaeth gan ymgeiswyr a rhoi gwybodaeth i ymgeiswyr ac aelodau'r cyhoedd, ond er mwyn diogelu eu didueddrwydd, dylent gynnal gwahaniaeth clir rhwng derbyn gwybodaeth a thrafod. Dylid darparu unrhyw wybodaeth a dderbynnir gan yr Aelodau i'r Swyddogion sy'n ymdrin â'r cais. Dylai aelodau y gofynnir iddynt am gyngor cynllunio, gweithdrefnol neu dechnegol gyfeirio'r ymgeisydd at y Swyddog perthnasol.

20.8 Adroddiadau Swyddogion i'r Pwyllgor

- 20.8.1 Bydd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth yn cyflwyno adroddiadau ysgrifenedig i'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio priodol ar Geisiadau Cynllunio i'w penderfynu gan y Cyngor. Bydd yr adroddiadau'n rhoi cefndir i'r cais gan gynnwys unrhyw hanes cynllunio perthnasol o'r safle, disgrifiad o'r cynigion a'u heffeithiau tebygol, ac ystyriaethau polisi'r Cynllun Datblygu a'r Llywodraeth perthnasol, ynghyd ag unrhyw ystyriaethau perthnasol eraill. Pan fydd Cais Cynllunio yn gofyn am asesiad o'r effaith amgylcheddol, bydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdogaeth yn cynnwys crynodeb o'r datganiad amgylcheddol yn ei adroddiad, sylwadau gan gyrff yr ymgynghorwyd â hwy a sylwadau gan aelodau'r cyhoedd ynghyd â'u sylwadau eu hunain. Bydd yr adroddiadau'n cynnwys crynodeb o'r sylwadau a wnaed am y cais. Bydd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth yn eu hadroddiad yn rhoi asesiad rhesymegol o'r cynigion ac argymhelliad cyfiawn.
- 20.8.2 Dylai adroddiadau llafar (ac eithrio cyflwyno a diweddarau adroddiad) fod yn hynod o brin ac wedi'u cofnodi'n llawn pan fyddant yn digwydd.
- 20.8.3 Bydd gan Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdogaeth y cais cynllunio llawn, datganiad amgylcheddol (lle bo angen) a sylwadau gan gyrff yr ymgynghorwyd â hwy ac aelodau'r cyhoedd eu harchwilio.

20.9 Ystyriaethau Cynllunio

- 20.9.1 Dylid gwneud penderfyniadau cynllunio ar ystyriaethau cynllunio ac ni ddylid eu seilio ar ystyriaethau materol.
- 20.9.2 Dylai aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio fynychu sesiynau hyfforddi y gellir eu trefnu o bryd i'w gilydd. Mae pob Aelod arall yn cael eu hannog i fynychu.
- 20.9.3 Mae deddfwriaeth gynllunio, fel y'i hymestynnwyd gan ganllawiau'r Llywodraeth ac achosion penderfynol, yn diffinio pa faterion sy'n ystyriaethau perthnasol ar gyfer

penderfynu ar benderfyniadau cynllunio. Mae llawer o gyfraith achos ar yr hyn sy'n ystyriaethau cynllunio perthnasol. Rhaid i'r ystyriaeth ymwneud â defnyddio a datblygu tir.

20.9.4 Yn gryno, ar ddyddiad paratoi'r Protocol hwn, mae ystyriaethau cynllunio perthnasol yn cynnwys:

- y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (Cymru'r Dyfodol – y Cynllun Cenedlaethol 2040);
- unrhyw gynlluniau datblygu strategol;
- Cynllun Datblygu Lleol;
- unrhyw gynlluniau datblygu cymdogaeth drafft ar ôl yr arholiad;
- Canllawiau Cynllunio (a gynhwysir mewn dogfennau fel Polisi Cynllunio Cymru, y Llawlyfr Cynlluniau Datblygu, y Llawlyfr Rheoli Datblygu, Cylchlythyrau Llywodraeth Cymru, Nodiadau Cyngor Technegol a Llythyrau Eglurhad Polisi);
- Dogfennau Cynllunio Atodol a fabwysiadwyd gan unrhyw bwyllgor cysylltiedig;
- polisïau cynllunio anstatudol a fabwysiadwyd gan y Cyngor;
- y ddyletswydd statudol i roi sylw arbennig i ddymunoldeb cadw neu wella cymeriad neu ymddangosiad ardaloedd cadwraeth;
- y ddyletswydd statudol i roi sylw arbennig i ddymunoldeb cadw adeilad rhestredig neu ei leoliad neu unrhyw nodweddion o ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig sydd ganddo;
- sylwadau a wneir gan ymgynghoreion statudol a phersonau eraill sy'n cyflwyno sylwadau mewn ymateb i'r cyhoeddusrwydd a roddir i geisiadau, i'r graddau y maent yn ymwneud â materion cynllunio;
- rhwymedigaethau cynllunio (a roddir yn unochrog neu drwy gytundeb) o dan adran 106 o [Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990](#); a
- effaith y datblygiad arfaethedig ar y defnydd o'r Gymraeg yn ardal y Cyngor.

20.9.5 Dylid nodi, fodd bynnag, nad yw'r risg y bydd costau'n cael eu dyfarnu yn erbyn y Cyngor ar apel yn ystyriaeth gynllunio berthnasol ynddo'i hun.

20.9.6 Cyfrifoldeb Swyddogion yw paratoi adroddiadau ac argymhellion i'r Aelodau i nodi'r ystyriaethau cynllunio perthnasol a rhybuddio'r Aelodau am y materion hynny sy'n benderfyniadau cynllunio anfaterol.

20.9.7 Nid yw ystyriaethau personol ac ystyriaethau ariannol yn unig ar eu deunydd eu hunain. Dim ond mewn sefyllfaoedd eithriadol y gallant fod yn faterol a dim ond i'r graddau y maent yn ymwneud â defnyddio a datblygu tir – megis, yr angen i godi incwm i gadw adeilad rhestredig na ellir ei gyflawni fel arall.

- 20.9.8 Nid yw'r system gynllunio yn bodoli i ddiogelu buddiannau preifat un person yn erbyn gweithgareddau un arall neu fuddiannau masnachol un busnes yn erbyn gweithgareddau un arall. Nid y cwestiwn sylfaenol yw a fyddai perchnogion a deiliaid eiddo cyfagos neu gystadleuwyr masnach yn profi colled ariannol neu arall o ddatblygiad penodol, ond a fyddai'r cynnig yn effeithio'n annerbyniol ar amwynderau a'r defnydd presennol o dir ac adeiladau y dylid eu diogelu er budd y cyhoedd.
- 20.9.9 Nid yw gwrthwynebiad neu gefnogaeth leol ar gyfer cynnig ynddo'i hun yn sail dros wrthod neu roi caniatâd cynllunio, oni bai bod yr wrthblaid neu'r gefnogaeth honno yn seiliedig ar resymau cynllunio dilys y gellir eu profi.
- 20.9.10 Bydd yn anochel na fydd yr holl ystyriaethau'n pwyntio gwywer at roi neu wrthod. Ar ôl nodi'r holl ystyriaethau cynllunio perthnasol a rhoi i un ochr yr holl ystyriaethau materol, rhaid i Aelodau ddod i benderfyniad cytbwys y gellir ei gadarnhau, os caiff ei herio ar apêl.

20.10 Y broses o wneud penderfyniadau

- 20.10.1 Rhaid i Aelodau gydnabod bod y gyfraith yn ei gwneud yn ofynnol pan fo'r Cynllun Datblygu yn berthnasol, y dylid gwneud penderfyniadau yn unol ag ef, oni bai bod ystyriaethau perthnasol yn nodi fel arall.
- 20.10.2 Pan fo angen asesiad o'r effaith amgylcheddol, bydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn ystyried y wybodaeth a ddarperir yn yr adroddiad wrth benderfynu ar y cais.
- 20.10.3 Os yw argymhelliad yr adroddiad yn groes i ddarpariaethau'r Cynllun Datblygu, rhaid nodi'n glir yr ystyriaethau perthnasol sy'n cyfiawnhau hyn.
- 20.10.4 Pan fydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn penderfynu mabwysiadu argymhelliad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, bydd y rhesymau a gynhwysir yn eu hadroddiad yn cael eu cofnodi, ynghyd ag unrhyw resymau ychwanegol a bennir gan y Pwyllgor.
- 20.10.5 Pan fo'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio yn bwriadu cymeradwyo neu wrthod Cais Cynllunio, yn groes i argymhelliad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, neu'r Cynllun Datblygu, bydd cytundeb yn cael ei wneud yn y cyfarfod ar y rhesymau cynllunio dros y penderfyniad hwnnw. Byddant yn cael eu cofnodi'n llawn gan glerc y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.
- 20.10.6 Dylid cofnodi'r rhesymau dros benderfyniad y Pwyllgor i ohirio unrhyw gynnig hefyd.

20.11 Ymweliadau Safle gan y Pwyllgor

- 20.11.1 Gellir cynnal ymweliad safle os yw'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth mewn ymgynghoriad â Chadeirydd y pwyllgor perthnasol o'r farn y bydd yn cynorthwyo'r Aelodau i ddod i'w penderfyniad. Byddai hyn, er enghraifft, lle mae'n anodd delweddu effaith y datblygiad arfaethedig o gynlluniau a deunydd ategol. Dylai aelodau fynychu ymweliadau safle a drefnir gan y Cyngor lle bo hynny'n bosibl.
- 20.11.2 Bydd ymweliadau safle yn cael eu trefnu yn unol â'r gweithdrefnau canlynol:
- Bydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn gwahodd yr Aelod lleol i ymweliadau safle. Lle byddai cynnig yn cael effaith uniongyrchol sylweddol ar ranbarth etholiadol cyfagos, yn ôl disgrisiwn Cadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio a

Thrwyddedu Cynllunio, bydd yr Aelod lleol ar gyfer yr is-adran gyfagos hefyd yn cael ei wahodd.

- b) Rôl yr ymgeisydd yn ystod ymweliad safle fydd sicrhau mynediad i'r safle yn unol â darpariaethau iechyd a diogelwch yn unig. Ni fydd yr ymgeisydd yn cymryd rhan mewn unrhyw drafodaethau ar y safle ond efallai y gofynnir iddo ddarparu gwybodaeth ffeithiol.
- c) Ni fydd gwrthwynebwyr fel arfer yn cael eu gwahodd i fynychu ymweliad safle neu gymryd rhan mewn unrhyw drafodaethau ar y safle.
- d) Wrth ymgynnull ar y safle, ar yr adeg a nodwyd, bydd y Cadeirydd yn egluro pwrpas a gweithdrefnau ymweliad y safle fel bod pawb yn ymwybodol ei fod yn ymarfer canfod ffeithiau yn unig ac na wneir unrhyw benderfyniad tan gyfarfod y pwyllgor. Bydd y swyddog yn esbonio'r cais fel y mae'n ymwneud â'r safle a safbwyntiau perthnasol. Yn dilyn unrhyw gwestiynau, neu eglurhad a geisir ar faterion sy'n berthnasol i archwiliad y safle, bydd y Cadeirydd yn dod ag ymweliad y safle i ben.
- e) Pan gynhelir ymweliad safle cyn cyfarfod y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio mae'n ddymunol i bob Aelod sy'n mynychu'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio hefyd fynychu'r ymweliad safle. Gall aelodau sy'n pleidleisio ar Gais Cynllunio heb fod wedi mynychu'r ymweliad â'r safle penodol roi'r argraff nad ydynt wedi manteisio ar y cyfle i gael gwybod yn llawn am y cais. Dylid adrodd gwybodaeth a gafwyd o'r ymweliad safle yn ôl i'r pwyllgor fel bod gan yr holl Aelodau yr un wybodaeth.

20.11.3 Ni ddylai aelodau fynd i mewn i safle sy'n amodol ar gynnig heblaw fel rhan o ymweliad safle swyddogol, hyd yn oed mewn ymateb i wahoddiad, gan y gallai hyn roi'r argraff o ragfarn oni bai eu bod yn teimlo ei bod yn hanfodol iddynt ymweld â'r safle heblaw drwy fynychu'r ymweliad swyddogol â'r safle ac maent wedi siarad â'r Swyddog Cyfreithiol yn gyntaf am eu bwriad i wneud hynny a pham (a fydd yn cael ei wedi'i gofnodi ar ffeil) a gallant sicrhau y byddant yn cydymffurfio â'r rheolau arfer da hyn ar ymweliadau safle.

20.12 Sylwadau ar geisiadau cynllunio

20.12.1 Lle bynnag y bo'n bosibl, dylid cyflwyno gwrthwynebiadau neu sylwadau i Geisiadau Cynllunio yn ysgrifenedig. Bydd sylwadau ysgrifenedig a dderbynnir ar gael i'r cyhoedd eu harchwilio a'u gwrthwynebu a'u crynhoi a'u hadrodd i'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio. Rhoddir cyfle i'r Aelodau archwilio'r holl lythyrau a dderbynnir cyn i'r penderfyniad ar y cais gael ei wneud.

20.12.2 Bydd achlysuron pan fydd ymgeiswyr neu wrthwynebwyr, neu'r ddau, yn dymuno cyflwyno sylwadau yn bersonol i'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio. Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd y weithdrefn ganlynol yn berthnasol:

- a) Bydd yr ymgeisydd yn cael gwybod y bydd y cais a'r holl ddogfennau ategol yn cael eu hystyried. Bydd y gwrthwynebwyr yn cael gwybod y bydd eu sylwadau ysgrifenedig yn cael eu hystyried. Bydd yr ymgeisydd a'r gwrthwynebwyr hefyd yn cael gwybod bod ganddynt yr hawl i fynychu'r Pwyllgor a chyflwyno sylwadau wyneb yn wyneb os gwnaed gwrthwynebiad ysgrifenedig i'r cais o fewn y cyfnod cyhoeddusrwydd 21 diwrnod. Gall aelodau'r cyhoedd benodi cynrychiolwyr i siarad ar eu rhan.

- b) Bydd nifer y gwrthwynebwyr sy'n cyflwyno sylwadau wedi'u cyfyngu i 2 fesul cais. Rhaid iddynt gofrestru i siarad yn y cyfarfod drwy gysylltu â'r Gwasanaethau Democrataidd dros y ffôn ar 01685 725000 neu e-bostio registertospeak@merthyr.gov.uk erbyn 12.00 canol dydd ar y dydd Gwener yn union cyn y cyfarfod a chynnwys copi o'r sylwadau y maent yn bwriadu eu gwneud, os na fyddant yn gwneud hynny, ni chaniateir iddynt siarad oni bai bod y Cadeirydd yn arfer ei ddisgresiwn i ganiatáu iddynt wneud hynny. Ni all pobl sy'n dymuno siarad yn y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ddosbarthu dogfennau i Aelodau'r Pwyllgor. Gellir dosbarthu ffotograffau ar yr amod bod o leiaf 20 copi wedi'u dosbarthu i'r Cyngor erbyn 12.00 canol dydd ar y diwrnod gwaith olaf cyn y cyfarfod.
- c) Bydd pob siaradwr (gwrthwynebwyr a chefnogwyr) yn cael uchafswm o bum munud i annerch y pwyllgor. Os bydd mwy nag un person yn dymuno siarad o blaid neu yn erbyn cynnig, bydd yr amser yn cael ei rannu. Bydd grwpiau o siaradwyr yn cael eu hannog i benodi llefarydd.
- d) Yn y cyfarfod bydd y Swyddog Cynllunio yn cyflwyno ei adroddiad yn gyntaf.
- e) Bydd y gwrthwynebwyr yn cyflwyno eu sylwadau, yn amodol ar derfyn amser o bum munud a gall y Pwyllgor ofyn cwestiynau iddynt. Dylid cyfyngu sylwadau i faterion a godwyd yn eu sylwadau gwreiddiol a bod yn faterion cynllunio perthnasol.
- f) Yna, bydd yr ymgeisydd yn cyflwyno ei sylwadau, yn amodol ar derfyn amser o bum munud a gall y Pwyllgor ofyn cwestiynau iddynt.
- g) Gall swyddogion roi sylwadau ar y sylwadau a rhinweddau'r cais
- h) Bydd y Pwyllgor yn bwrw ymlaen i drafod y cais a gwneud penderfyniad. Bydd y cofnodion yn cynnwys y rhesymau dros y penderfyniad.

Caniateir siarad yn gyhoeddus ar un achlysur lle caiff ceisiadau eu hystyried gan y Pwyllgor Cynllunio. Pan fydd ceisiadau'n cael eu gohirio (e.e. ar gyfer FFSV) ac yn enwedig pan gaiff eu hailgyflwyno yn dilyn penderfyniad pwyllgor i benderfynu ar gais yn groes i gyngor swyddogion, ni chaniateir siarad yn gyhoeddus ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol gyda chytundeb y Cadeirydd.

Mae croeso i bleidiau annerch y Pwyllgor Cynllunio mewn unrhyw iaith, fodd bynnag, os yw siaradwyr yn dymuno defnyddio iaith heblaw y Saesneg, gofynnir iddynt egluro hynny wrth gofrestru i siarad, a gofynnir iddynt roi o leiaf 5 diwrnod gwaith o rybudd i ganiatáu amser i'r Cyngor gaffael cyfieithydd ar y pryd.

20.13 Adolygiad o Benderfyniadau

- 20.13.1 Argymhellodd Adroddiad y Comisiwn Archwilio, "Adeiladu o ran Ansawdd", y dylai Aelodau etholedig ymweld â sampl o ganiatâd cynllunio a weithredwyd i asesu ansawdd y penderfyniadau. Gall hyn wella ansawdd a chysondeb gwneud penderfyniadau a helpu gydag adolygiadau o bolisi cynllunio.
- 20.13.2 Bydd ymweliadau â safleoedd cais a ystyriwyd yn flaenorol gan y Cyngor yn cael eu trefnu ochr yn ochr ag ymweliadau â safleoedd ymgeisio presennol, fel y bo'n briodol. Bydd nodiadau briffio yn cael eu paratoi ym mhob achos.

20.13.3 Bydd presenoldeb yn yr ymweliadau safle adolygu yn cael ei gyfyngu i Aelodau'r pwyllgor a'r Aelod Lleol.

20.14 Hyfforddiant

20.14.1 Ni ddylai Aelodau gymryd rhan mewn penderfyniadau mewn cyfarfodydd sy'n delio â materion cynllunio os nad ydynt wedi mynychu'r hyfforddiant cynllunio gorfodol a ragnodir gan y Cyngor.

20.14.2 Dylai Aelodau ymdrechu i fynychu unrhyw sesiynau hyfforddi arbenigol eraill a ddarperir gan y bydd y rhain wedi'u cynllunio i ymestyn gwybodaeth yr Aelodau am gyfraith gynllunio, rheoliadau, gweithdrefnau, Codau Ymarfer a'r Cynlluniau Datblygu y tu hwnt i'r isafswm y cyfeirir atynt uchod ac felly'n eich cynorthwyo i gyflawni eich rôl yn briodol ac yn effeithiol.

ADRAN 21

COD YMDDYGIAD AR GYFER GWEITHWYR

21.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae gan y cyhoedd hawl i ddisgwyl y safonau ymddygiad uchaf gan holl weithwyr cymwys¹ yr awdurdodau perthnasol². Rôl gweithwyr o'r fath yw gwasanaethu eu hawdurdod cyflogi wrth ddarparu cyngor, gweithredu ei bolisiâu, a darparu gwasanaethau i'r gymuned leol. Wrth gyflawni eu dyletswyddau, rhaid iddynt weithredu gydag uniondeb, gonestrwydd, didueddrwydd a gwrthrychedd.

21.2 Atebolrwydd

Mae gweithwyr cymwys awdurdodau perthnasol yn gweithio i'w hawdurdod cyflogi ac yn gwasanaethu'r awdurdod hwnnw. Maent yn atebol i'r awdurdod hwnnw ac yn ddyledus iddo. Rhaid iddynt weithredu yn unol â'r egwyddorion a nodir yn y Cod hwn, gan gydnabod dyletswydd holl gyflogeion y sector cyhoeddus i gyflawni swyddogaethau cyhoeddus yn rhesymol ac yn unol â'r gyfraith.

21.3 Stiwardiaeth

Rhaid i gyflogeion cymwys awdurdodau perthnasol sicrhau eu bod yn defnyddio arian cyhoeddus a ymddiriedir iddynt mewn modd cyfrifol a chyfreithlon, ac ni ddylent ddefnyddio eiddo, cerbydau na chyfleusterau eraill yr awdurdod at ddefnydd personol oni bai eu bod wedi'u hawdurdodi i wneud hynny.

21.4 Chwythu'r chwiban

Os bydd gweithiwr cymwys yn dod yn ymwybodol o weithgareddau y mae'r cyflogai hwnnw'n credu eu bod yn anghyfreithlon, yn amhriodol, yn anfoesegol neu'n anghyson fel arall â'r Cod hwn, dylai'r gweithiwr adrodd ar y mater, gan weithredu yn unol â hawliau'r gweithiwr o dan Ddeddf [Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998](#), a chyda gweithdrefn adrodd gyfrinachol yr awdurdod perthnasol, neu unrhyw weithdrefn arall a gynlluniwyd at y diben hwn.

21.5 Ymchwiliadau gan Swyddogion Monitro

Pan fo swyddog monitro yn cynnal ymchwiliad yn unol â rheoliadau a wnaed o dan adran 73(1) o [Ddeddf Llywodraeth Leol 2000](#),³ rhaid i gyflogai cymwys gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a wneir gan y swyddog monitro hwnnw mewn cysylltiad ag ymchwiliad o'r fath.

¹ Mae gweithwyr awdurdodau perthnasol yng Nghymru nad ydynt yn dod o fewn unrhyw ddisgrifiad o gyflogai a bennir yn Rheoliadau Cod Ymddygiad (Gweithwyr Llywodraeth Leol Anghymwys) (Cymru) 2001 (OS 2001/(W)) yn weithwyr cymwys.

² ystyr awdurdod perthnasol, mewn perthynas â Chymru, yw awdurdod sirol, bwrdeistref sirol neu gyngor cymuned, awdurdod tân a gyfansoddwyd gan gynllun cyfuniad o dan Ddeddf Gwasanaethau Tân 1947 neu awdurdod Parc Cenedlaethol a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995.

³ Rheoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol (Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau) (Cymru) 2001 (OS 2001/2281 (Cy171)).

21.6 Safonau ac Agwedd

- (a) Disgwylir i holl weithwyr y Cyngor roi'r safon uchaf bosibl o wasanaeth i'r cyhoedd, a lle mae'n rhan o'u dyletswyddau, i roi cyngor priodol i gynghorwyr a chyd-weithwyr sydd â didueddrwydd.
- (b) Mae eich agwedd wrth ddelio â phobl yn adlewyrchu ar y Cyngor felly mae'n bwysig eich bod yn gymwynasgar, yn gwrtais ac yn gwrtais.
- (c) Disgwylir i bob gweithiwr hysbysu, yn y lle cyntaf, i'w rheolwr neu oruchwyliwr unrhyw anghyfreithlondeb, amhriodoldeb, torri gweithdrefn neu bolisi'r Cyngor.
- (d) Mae nifer o fecanweithiau ar gael i weithwyr wneud hyn gan gynnwys gweithdrefn gwynion y Cyngor neu drwy adrodd i Swyddog Monitro'r Cyngor.
- (e) Ym mhob achos, nid yw'n ddigon osgoi amhriodoldeb gwirioneddol, gan fod canfyddiadau'r cyhoedd yn bwysig iawn. Dylai gweithwyr bob amser osgoi unrhyw ymddangosiad ymddygiad amhriodol a allai arwain at amheuaeth.

21.7 Cyfrinachedd a Datgelu Gwybodaeth

- (a) Mae'r gyfraith yn ei gwneud yn ofynnol i fathau penodol o wybodaeth fod ar gael i gynghorwyr, archwilwyr, gwasanaethau'r llywodraeth, defnyddwyr gwasanaeth a'r cyhoedd. Mae rheolau gwahanol yn berthnasol mewn gwahanol sefyllfaoedd. Os oes gennych unrhyw amheuaeth ynghylch a allwch ryddhau unrhyw wybodaeth benodol, gwiriwch gyda'ch rheolwr neu'ch goruchwyliwr yn gyntaf.
- (b) Dylid parchu cyfrinachedd gwybodaeth a dderbynnir yn ystod eich dyletswyddau ac ni ddylid byth ei defnyddio er budd personol neu wleidyddol. Hefyd, wrth gwrs, ni ddylech drosglwyddo gwybodaeth yn fwriadol i eraill a allai ei defnyddio yn y fath fodd.
- (c) Ni ddylech gyfathrebu gwybodaeth na dogfennau cyfrinachol i eraill nad oes ganddynt hawl gyfreithlon i wybod. Rhaid datgelu gwybodaeth yn unol â gofynion y Ddeddfwriaeth Diogelu Data yn unig, sy'n cynnwys gwybodaeth gyfrifiadurol a llaw a gedwir am unigolion. Mae angen i bob aelod o staff gofio bod e-bost mor gyfreithiol rwymol ag y gellir defnyddio llythyr a gellir defnyddio negeseuon anffurfiol a anfonir yn fewnol mewn tystiolaeth mewn achos llys.
- (d) Dylai'r wybodaeth a roddir yn ystod eich dyletswyddau fod yn gywir ac yn deg a byth wedi'i chynllunio i gamarwain.
- (e) Ni ddylai unrhyw wybodaeth benodol a dderbynnir gan weithiwr gan gynghorydd sy'n bersonol i'r cynghorydd hwnnw gael ei datgelu gan y gweithiwr heb gymeradwyaeth ymlaen llaw gan y cynghorydd hwnnw, ac eithrio pan fo angen datgeliad o'r fath yn ôl y gyfraith.

21.8 Niwtraliaeth wleidyddol

- (a) Mae gweithwyr yn gwasanaethu'r awdurdod yn gyffredinol. Mae'n dilyn bod yn rhaid i chi wasanaethu pob cynghorydd yn gyfartal a sicrhau bod hawliau unigol pob cynghorydd yn cael eu parchu.
- (b) O bryd i'w gilydd, efallai y gofynnir i rai gweithwyr hefyd gynghori cyfarfod llawn o grŵp gwleidyddol neu ei weithrediaeth. Rhaid i chi wneud hynny mewn ffyrdd nad

ydynt yn peryglu eich niwtraliaeth wleidyddol ac yn hysbysu'r Prif Weithredwr ymlaen llaw.

- (c) P'un a oes gennych swydd â chyfyngiadau gwleidyddol ⁽³⁾ ai peidio, ni ddylech ganiatáu i'ch barn bersonol neu wleidyddol eich hun ymyrryd â'ch gwaith.

21.9 Perthynas

(a) Cynghorwyr

Mae cyd-barch rhwng gweithwyr a chynghorwyr yn hanfodol ar gyfer llywodraeth leol dda. Mae angen i rai gweithwyr weithio'n agos gyda chynghorwyr. Gall cynefindra personol agos rhwng gweithwyr a chynghorwyr unigol niweidio'r berthynas a bod yn embaras i weithwyr a chynghorwyr eraill ac felly dylid ei osgoi.

(b) Y Gymuned Leol a Defnyddwyr Gwasanaeth

Dylai gweithwyr bob amser gofio eu cyfrifoldebau i'r gymuned gyfan y maent yn ei gwasanaethu a sicrhau darpariaeth gwasanaeth cwrtais, effeithiol a diduedd i bob grŵp ac unigolyn yn y gymuned honno yn unol â pholisïau'r awdurdod.

(c) Contractwyr a Chyflenwyr

- (i) Rhaid i bob perthynas o natur fusnes neu bersonol gyda chontractwyr neu gyflenwyr allanol, neu gontractwyr neu gyflenwyr posibl, gael eu datgan i'ch rheolwr neu'ch goruchwyliwr priodol ar Ffurflen CCE 1 cyn gynted â phosibl.
- (ii) Rhaid dyfarnu gorchmynion a chontractau yn unol â Rheolau Gweithdrefn Contractau'r Cyngor ac ni ddylid dangos unrhyw ffafr arbennig i unrhyw un, yn enwedig busnesau sy'n cael eu rhedeg gan, er enghraifft, ffrindiau, partneriaid neu berthnasau. Ni ddylid gwahaniaethu yn erbyn unrhyw ran o'r gymuned.

21.10 Materion Penodi a Chyflogaeth Eraill

- (a) Mae'n anghyfreithlon i apwyntiadau gael eu gwneud ar sail unrhyw beth heblaw gallu'r ymgeisydd i gyflawni dyletswyddau'r swydd. Os ydych yn ymwneud â gwneud apwyntiadau, dylech wneud popeth posibl i sicrhau bod y rhain yn cael eu gwneud ar sail teilyngdod ac yn unol ag unrhyw bolisi neu weithdrefn recriwtio.
- (b) Er mwyn osgoi unrhyw gyhuddiad posibl o ragfarn, rhaid i chi beidio â chymryd rhan mewn unrhyw apwyntiad os ydych chi'n perthyn i ymgeisydd neu os oes gennych berthynas bersonol agos â nhw.
- (c) Yn yr un modd, ni ddylech fod yn rhan o benderfyniadau sy'n ymwneud â disgyblaeth, dyrchafiad neu addasiadau cyflog mewn perthynas ag unrhyw weithiwr arall sy'n berthynas neu y mae gennych berthynas bersonol agos ag ef; Ni ddylech geisio dylanwadu ar benderfyniadau o'r fath.
- (d) Rhaid i Uwch Swyddogion (h.y. Pennaeth Gwasanaeth ac uwch) ddatgelu i'r Pennaeth Adnoddau Dynol ar Ffurflen CCE 2 unrhyw berthynas y gwyddys ei bod yn bodoli rhyngddynt ac unrhyw berson y maent yn ei adnabod sy'n ymgeisydd am apwyntiad gyda'r Cyngor.
- (e) Os ydych yn gwneud cais am ddyrchafiad neu'n chwilio am swydd arall yn y Cyngor, rhaid i chi beidio â mynd at unrhyw gynghorydd i gael geirada. Dylid codi materion

sy'n ymwneud â'ch amodau gwasanaeth, trefniadau gweithio neu raddio gyda'ch rheolwr neu oruchwyliwr ac nid gyda chynghorwyr.

21.11 Ymrwymadau y tu allan

- (a) Eich oriau oddi ar ddyletswydd yw eich pryder eich hun, ond dylech sicrhau nad ydych yn caniatáu i'ch hun fynd i sefyllfa lle mae eich buddiannau preifat yn gwrthdaro â'ch rhwymedigaethau cytundebol neu'n niweidiol i fuddiannau neu enw da'r Cyngor.
- (b) Mae'n ofynnol i weithwyr sy'n destun amodau Llyfr Gwyrdd ac a delir o Bwynt 29 roi eu gwasanaeth amser llawn i waith y Cyngor a chael caniatâd ysgrifenedig cyn cymryd unrhyw gyflogaeth allanol. Os ydych yn perthyn i'r categori hwn, ac eisiau ceisio cytundeb y Cyngor, dylech gwblhau *Ffurflen CCE 3* a'i chyflwyno i'ch Cyfarwyddwr. Ni fydd y Cyngor yn afresymol yn atal Swyddogion rhag ymgymryd â chyflogaeth ychwanegol, ond ni ddylai'r gyflogaeth hon, ym marn y Cyngor, wrthdaro â'i fuddiannau na bod yn niweidiol iddo, na gwanhau hyder y cyhoedd wrth gynnal ei fusnes.
- (c) Hyd yn oed os nad ydych yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r Llyfr Gwyrdd dylech sicrhau nad oes yr un o'ch gweithgareddau allanol yn niweidiol i fuddiannau'r Cyngor.
- (d) Os ydych chi'n ysgrifennu llyfr neu erthygl i'w dalu ar bynciau sy'n ymwneud â'ch gwaith i'r Cyngor, rhaid i chi ofyn am ganiatâd y Cyngor drwy eich rheolwr neu oruchwyliwr gan ddefnyddio *Ffurflen CCE 3*. Y rhagdybiaeth gyffredinol fyddai y byddai unrhyw ffi neu freindal sy'n daladwy yn cael ei drosglwyddo i'r Cyngor.
- (e) Ni ddylech ymgymryd â gwaith preifat neu bersonol o unrhyw ddisgrifiad mewn oriau gwaith neu yn y swyddfa oni bai eich bod wedi cael caniatâd penodol gan eich rheolwr neu oruchwyliwr.
- (f) Ni chaniateir defnydd preifat o gyfleusterau ac offer y Cyngor, fel deunydd ysgrifennu a pheiriannau ffacs. Caniateir defnydd personol o'r ffôn o fewn rheswm, ar yr amod bod galwadau'n cael eu cofnodi'n briodol a thaliadau a delir yn ôl i'r Cyngor. Hefyd, ni ddylech drefnu i dderbyn gohebiaeth, galwadau ffôn a negeseuon ffacs yn y swyddfa sy'n gysylltiedig â gwaith allanol neu fuddiannau preifat.

21.12 Diddordebau Personol

- (a) Rhaid i chi ddatgan i'ch rheolwr neu oruchwyliwr ar *Ffurflen CCE 4* unrhyw fuddiannau ariannol neu anariannol a allai arwain at wrthdaro â buddiannau'r Cyngor.
- (b) Os oes gennych unrhyw amheuaeth ynghylch gwrthdaro buddiannau posibl, dylech ddwyn y mater i sylw eich rheolwr neu oruchwyliwr fel y gellir gwneud penderfyniad ynghylch y ffordd orau i fwrw ymlaen.
- (c) Rhaid i chi beidio â gwneud na dod yn rhan o unrhyw benderfyniadau swyddogol neu broffesiynol am faterion y mae gennych ddiddordeb personol ynddynt.
- (d) Mae Adran 117 o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 yn](#) ei gwneud yn ofynnol i chi wneud datganiad ffurfiol am *gontractau neu gontractau personol* gyda'r Cyngor y mae gennych fuddiant ariannol ynddo. Dylid gwneud datganiadau o'r fath ar *Ffurflen CCE 5* a'u hanfon at y Prif Swyddog Cyllid. Mae'n drosedd peidio â chydymffurfio â'r ddarpariaeth hon a nodir yn llawn yn Atodiad 1.

- (e) Rhaid i chi ddatgan i Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol Aelodaeth o unrhyw sefydliad nad yw'n agored i'r cyhoedd, sy'n gofyn am unrhyw ymrwymiad teyrngarwch, neu sydd â chyfrinachedd ynghylch rheolau neu Aelodaeth neu ymddygiad, er enghraifft, y seiri rhyddion. Mae diffiniad o sefydliad o'r fath yn ymddangos yn Atodiad 2 yr adran hon. Dylid gwneud datganiadau o'r fath ar *Ffurflen CCE 6* a'u hanfon at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol.

21.13 Cydraddoldeb

Mae gan bob aelod o'r gymuned leol, cwsmeriaid a gweithwyr eraill y Cyngor hawl i gael eu trin yn deg ac yn gyfartal. Dylech ddod yn gyfarwydd â pholisïau'r Cyngor ac arsylwi arnynt i gyd sy'n ymwneud â materion cydraddoldeb, e.e. Polisi Cyfle Cyfartal y Cyngor, yn ogystal â gofynion y gyfraith.

21.14 Gweithdrefnau tendro

- (a) Rhaid i weithwyr sy'n ymwneud â'r broses dendro neu sydd ag unrhyw berthynas swyddogol arall â chontractwyr, arfer tegwch a didueddrwydd wrth ddelio â phob cwsmer, cyflenwyr, contractwyr eraill ac iscontractwyr.
- (b) Os ydych chi'n gyfrifol am ymgysylltu neu oruchwylio contractwyr ac wedi cael perthynas yn flaenorol neu ar hyn o bryd mewn swyddogaeth breifat neu ddomestig gyda chontractwyr, rhaid i chi ddatgan y berthynas honno â'ch rheolwr neu oruchwyliwr gan ddefnyddio *Ffurflen CCE 4*.
- (c) Os byddwch yn dod yn gyfrinachol i wybodaeth gyfrinachol am dendrau neu gostau sy'n ymwneud naill ai â chontractwyr mewnol neu allanol, ni ddylech ddatgelu'r wybodaeth honno i unrhyw berson anawdurdodedig.
- (d) Rhaid i bob gweithiwr sicrhau nad oes unrhyw ffafr arbennig yn cael ei ddangos i weithwyr neu eu partneriaid presennol, perthnasau agos neu gymdeithion wrth ddyfarnu contractau i fusnesau sy'n cael eu rhedeg ganddynt neu eu cyflogi mewn unrhyw swydd.

21.15 Llwgr

- (a) Rhaid i weithwyr fod yn ymwybodol ei bod yn drosedd ddifrifol o dan [Ddeddf Llwgrwobrwy 2010](#) iddynt dderbyn neu roi unrhyw rodd, benthyciad neu wobr neu fantais yn rhinwedd eu swyddogaeth swyddogol "am wneud, neu beidio â gwneud, unrhyw beth", neu "ddangos ffafr, neu anffafrio unrhyw berson". Os gwneir honiad yn eich erbyn, chi fydd dangos nad yw unrhyw wobrau o'r fath wedi'u cael yn llygredig. Mae'r rheolau statudol perthnasol yn ymddangos yn Atodiad 3 yr adran hon.
- (b) Er eich diogelwch eich hun, os oes unrhyw un yn gwneud dull atoch sy'n ymddangos i chi, neu a allai ymddangos i drydydd parti, i gael ei anelu at gael rhyw fath o driniaeth ffafriol, neu mewn unrhyw amgylchiadau amheus mewn cysylltiad â chontract, rhaid i chi riportio'r mater i'ch Cyfarwyddwr.

21.16 Cymhellion posibl

- (a) Cyflwyniad

Ffynhonnell bosibl o wrthdaro rhwng buddiannau cyhoeddus a phreifat yw'r cynnig o roddion, lletygarwch neu fuddion mewn nwyddau i weithwyr mewn cysylltiad â'u

dyletswyddau swyddogol. Mae'n bwysig osgoi unrhyw awgrym o ddylanwad amhriodol. Mae rhestr wirio i'ch helpu ar ddiwedd yr adran hon.

(b) Rhoddion yn gyffredinol

- (i) Efallai na fydd rhoddion achlysurol a gynigir i weithwyr gan gontractwyr, sefydliadau, cwmnïau neu unigolion yn cael eu bwriadu fel cymhelliad neu wedi'u cysylltu mewn unrhyw ffordd â pherfformiad eich dyletswyddau swyddogol er mwyn cynnwys [Deddf Llwgrwobrwy 2010](#). Serch hynny, gyda'r eithriadau a restrir isod, dylech wrthod unrhyw rodd bersonol a gynigir i chi neu'ch partner, neu i Aelod o'ch teulu, gan unrhyw berson neu sefydliad sy'n ymwneud â'r Cyngor.
- (ii) Dylid adrodd unrhyw gynnig o'r fath i'ch rheolwr neu oruchwyliwr neu i Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol os ydych yn Brif Swyddog ar *Ffurflen CCE 7*.
- (iii) Pan fydd angen gwrthod rhodd, dylid gwneud hyn gyda thactau a chwarteisi, oherwydd mae'r cynnig o anrhegion yn arferiad cyffredin ac yn arfer yn y byd masnachol, yn enwedig adeg y Nadolig. Os yw'r rhodd yn cael ei danfon i'ch gweithle yn unig, efallai y bydd problem yn ei dychwelyd, ac os felly dylid rhoi gwybod i'ch rheolwr neu oruchwyliwr ar unwaith neu i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol fel y bo'n briodol.

(c) Rhoddion i Weithwyr â Rôl Ofalgar

- (i) Weithiau mae problemau arbennig yn dod ar eu traws gan weithwyr sydd â rôl "gofalgar" neu'n darparu gwasanaeth personol uniongyrchol i bobl fregus.
- (ii) Nid yw'n anarferol i breswylwyr cartrefi gofal preswyl, neu i bobl sy'n derbyn cymorth gartref gan weithwyr y Cyngor, neu eu perthnasau ddymuno mynegi eu diolch a'u diolch i staff gofal drwy gynnig rhoddion, arian neu hyd yn oed, yn eithriadol, drwy wneud gweithiwr yn fuddiolwr yn ei ewyllys.
- (iii) Mae'n bwysig mewn sefyllfaoedd o'r fath fod gweithwyr a'r Cyngor yn cael eu hamddiffyn rhag unrhyw awgrym o gymhellion neu ymddygiad amhriodol. Er mwyn osgoi amheuaeth, felly, ni chaniateir i Aelodau staff a'u teuluoedd dderbyn rhoddion neu gymynroddion gan gleientiaid.
- (iv) Os cewch wybod bod cleient yn ystyried gwneud rhodd i chi neu eich cynnwys yn ei ewyllys, neu wedi gwneud hynny mewn gwirionedd, yna dylech roi gwybod i'ch rheolwr ar unwaith a fydd yn mynd â'r mater gyda'r cleient.
- (v) Yn yr un modd, ni ddylech fyth gymryd rhan mewn gwneud Ewyllysiau i gleientiaid na gweithredu fel ysgutor yn ewyllys cleient.
- (vi) At ddibenion yr Adran hon o'r Cod ystyr "cleient" yw unrhyw gleient presennol neu flaenorol.

(d) Eithriadau

- (i) Rhoddion o werth symbolaidd a roddir adeg y Nadolig, megis calendrau, dyddiaduron, blotters, ysgrifbiniau neu eitemau syml eraill o offer swyddfa i'w defnyddio yn swyddfeydd y Cyngor, ond dim ond os yw'n dwyn enw neu insignia y cwmni.

- (ii) Rhoddion o natur hyrwyddo ar ddiwedd ymweliad cwrteisi â ffatri neu swyddfeydd cwmni, o fath a roddir fel arfer gan y cwmni i ymwelwyr.
- (e) Lletygarwch
 - (i) Mae cynigion lletygarwch yn rhan arferol o garedigrwydd bywyd busnes ond yn y gwasanaeth cyhoeddus mae'n bwysig i weithwyr osgoi creu ymddangosiad dylanwad amhriodol, gan danseilio hyder y cyhoedd.
 - (ii) Weithiau, cynigir lletygarwch i gynrychiolwyr y Cyngor mewn swydd swyddogol neu ffurfiol. Fel arfer, yr unig Swyddogion fyddai'n mynychu fyddai Cyfarwyddwyr a phenaethiaid gwasanaeth priodol.
 - (iii) Os cynigir lletygarwch i chi fel gweithiwr unigol, mae angen bod yn ofalus iawn, yn enwedig pan fydd y gwesteior yn ceisio gwneud busnes gyda'r Cyngor neu i gael penderfyniad ganddo. Mae'n rhaid i chi ymarfer y gofal mwyaf wrth ddelio â chontractwyr, datblygwyr ac ati, a allai fod yn elwa o ewyllys da'r Cyngor.
 - (iv) Dylech hefyd fod yn ofalus ynghylch mynychu arddangosfeydd, seminarau neu wneuthurwyr ymweliad, ac ati. Mae tuedd gynyddol tuag at gysylltu ymweliadau o'r fath â, er enghraifft, digwyddiad chwaraeon mawr, sioe neu gyngerdd gyda'r bwriad o gyfreithloni cynigion lletygarwch.
 - (v) Yn gyffredinol, mae'n fwy tebygol o fod yn dderbyniol i chi ymuno mewn lletygarwch a gynigir i grŵp, na derbyn rhywbeth unigryw i chi'ch hun. Pan fo gan berson neu gorff penodol fater sydd dan sylw ar hyn o bryd gyda'r Cyngor, er enghraifft, cymroddu sy'n deillio o gontract, yna mae'n amlwg bod synnwyr cyffredin yn mynnu y dylid gwrthod cynigion lletygarwch hyd yn oed pe byddent yn dderbyniol mewn amseroedd arferol.
 - (vi) Dylid rhoi gwybod i'ch Cyfarwyddwr, neu i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol os ydych yn Gyfarwyddwr, ar *ffurflen CCE 8*.

(f) Rhestr wirio

Mae'r cwestiwn yn yr holl achosion hyn yn un o'r dyfarniadau, a dylai'r rhestr wirio ganlynol o ymholiadau eich helpu i benderfynu a ddylid derbyn neu wrthod yn dactegol rhodd neu gynnig lletygarwch.

- (i) A yw'r rhoddwr, neu'r digwyddiad, yn arwyddocaol yn y gymuned neu'r ardal? Os felly, a yw'r gwrthodiad yn debygol o achosi tramgwydd?
- (ii) A oes disgwyl i chi fynychu oherwydd eich swydd yn y gymuned neu'r ardal?
- (iii) A fydd eraill yn mynychu'r digwyddiad o statws tebyg yn y gymuned neu mewn cymunedau eraill?
- (iv) Beth ydych chi'n meddwl yw'r cymhelliant y tu ôl i'r gwahoddiad?
- (v) A fyddai derbyn y gwahoddiad, mewn unrhyw ffordd, yn amhriodol neu'n eich rhoi dan bwysau mewn perthynas ag unrhyw fater presennol neu fater yn y dyfodol sy'n ymwneud â'r Cyngor?
- (vi) A allech chi gyfiawnhau'r penderfyniad i'r Cyngor, y wasg a'r cyhoedd?

- (vii) A yw maint y lletygarwch, neu natur yr anrheg yn rhesymol ac yn briodol?
- (viii) A oes disgwyl i chi ymateb i'r lletygarwch, ac os felly, sut?
- (ix) Ydych chi'n gyfforddus gyda'r penderfyniad?

21.17 Nawdd - Rhoi a Derbyn

- (a) Pan fo sefydliad allanol yn dymuno noddi neu geisio noddi gweithgaredd llywodraeth leol, boed drwy wahoddiad, tendr, negodi neu'n wirfoddol, mae'r confensiynau sylfaenol sy'n ymwneud â derbyn rhoddion neu letygarwch yn berthnasol. Rhaid cymryd gofal penodol wrth ddelio â chontractwyr neu gontractwyr posibl.
- (b) Pan fo'r Cyngor yn dymuno noddi digwyddiad neu wasanaeth, ni ddylai cyflogai nac unrhyw bartner, priod na pherthynas elwa o nawdd o'r fath mewn ffordd uniongyrchol heb i'w Prif Swyddog ddatgelu yn llawn i'w Prif Swyddog o unrhyw fuddiant o'r fath. Yn yr un modd, lle mae'r Cyngor drwy nawdd, cymorth grant, ariannol neu ddulliau eraill, yn rhoi cymorth yn y gymuned, dylai gweithwyr sicrhau bod cyngor diduedd yn cael ei roi ac nad oes gwrthdaro buddiannau ynghlwm â hynny.

21.18 Rheolau Gweithdrefn Ariannol

- (a) Rhaid i'r holl gyflogeion sy'n ymwneud â gweithgareddau a thrafodion ariannol ar ran y Cyngor, gan gynnwys rheolaeth gyllidebol, taliadau cyfrifon, taliadau cyflogau a chyflogau, arian mân ac archebion am waith, nwyddau neu wasanaethau ddilyn Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor.
- (b) Rhaid iddynt sicrhau eu bod yn defnyddio arian cyhoeddus a ymddiriedir iddynt mewn modd cyfrifol a chyfreithlon. Dylent ymdrechu i sicrhau gwerth am arian i'r gymuned leol ac osgoi her gyfreithiol i'r awdurdod.

GALL UNRHYW ACHOSION O DORRI'R CYFARWYDDIADAU HYN ARWAIN AT GAMAU DISGYBLU A GALLENT ARWAIN AT DDISWYDDO

FFURFLENNI CCE

**SYLWCH FOD CYFLENWADAU O FFURFLENNI CCE AR GAEL GAN EICH ADRAN
ADNODDAU DYNOL MAENT HEFYD WEDI'U NODI YN ATODIAD 4**

CCE 1 Allanol	Cysylltiadau Busnes neu Bersonol gyda Chontractwr neu Gyflenwr
CCE 2	Perthynas ag Ymgeisydd i'w Benodi gyda'r Cyngor
CCE 3	Cais am Gymeradwyo Buddiannau Allanol neu Gyflogaeth
CCE 4	Diddordebau Personol
CCE 5	Diddordebau Ariannol
CCE 6	Aelodaeth o Gymdeithasau/Sefydliadau Cyfrinachol
CCE 7	Datganiad o Gynnig Rhoddion
CPE 8	Datganiad o Gynnig Lletygarwch

ATODIAD 1 I ADRAN 21

Deddf Llywodraeth Leol 1972, Adran 117

1. Os yw'n dod i wybodaeth am Swyddog a gyflogir, boed o dan y Ddeddf hon neu unrhyw ddeddfiad arall, gan awdurdod lleol bod contract lle mae ganddo fuddiant ariannol ynddo, boed yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol (heb fod yn contract y mae ef ei hun yn barti iddo), wedi ei ymrwymo, neu y bwriedir iddo fod, gan yr awdurdod neu unrhyw bwyllgor ohono, Cyn gynted ag y bo'n ymarferol rhaid iddo roi hysbysiad ysgrifenedig i'r awdurdod o'r ffaith bod ganddo ddiddordeb ynddo. At ddibenion yr Adran hon, trinnir bod gan Swyddog fuddiant ariannol anuniongyrchol mewn contract neu gontract arfaethedig pe byddai'n cael ei drin felly yn rhinwedd Adran 95 pe bai'n Aelod o'r awdurdod.
2. Ni chaiff Swyddog awdurdod lleol, o dan liw ei swydd neu ei gyflogaeth, dderbyn unrhyw ffi neu wobwr o gwbl heblaw ei dâl priodol.
3. Unrhyw berson sy'n torri darpariaethau'r paragraffau 1 neu 2 Bydd uchod yn atebol ar gollfarn ddiannod i ddirwy nad yw'n fwy na lefel 4 ar y raddfa safonol.
4. Bydd cyfeiriadau yn yr Adran hon at awdurdod lleol yn cynnwys cyfeiriadau at gyd-bwyllgor a benodir o dan Ran VI o'r Ddeddf hon neu unrhyw ddeddfiad arall.

ATODIAD 2 I ADRAN 21

Sefydliadau nad ydynt ar agor i'r cyhoedd

(Gweler paragraff 21.18 o'r Cod)

Unrhyw lodge, chapter, cymdeithas, ymddiriedolaeth neu gyfarfod rheolaidd (ac eithrio cymdeithas broffesiynol), sydd:

1. nad yw'n agored i aelodau o'r cyhoedd nad ydynt yn aelodau o'r llety, y bennod, y gymdeithas neu'r ymddiriedolaeth honno; neu
2. (b) yn cynnwys rhoi rhwymedigaeth ar ran yr Aelod i ymrwymo (boed ar lw neu fel arall) o deyrngarwch i'r llety, y bennod, y gymdeithas neu'r cynulliad neu'r cyfarfod; neu
3. cynnwys, boed yn wreiddiol neu wedi hynny, ymrwymiad (boed ar lw neu fel arall) o gyfrinachedd ynghylch rheolau, Aelodaeth neu ymddygiad y llety, pennod, cymdeithas, ymddiriedaeth, casglu neu gyfarfod.

ATODIAD 3 I ADRAN 21

Deddf Llwgrwobrwyo 2010

Mae Deddf Llwgrwobrwyo 2010 yn creu troseddau sy'n ei gwneud hi'n anghyfreithlon i roi neu dderbyn manteision ariannol neu fudd-daliadau eraill yn gyfnewid am berfformiad amhriodol swyddogaeth neu weithgaredd perthnasol. Mae'r Ddeddf yn gymwys i swyddogaethau a gweithgareddau o natur gyhoeddus y disgwylir i unigolyn eu cyflawni'n ddidwyl, yn ddiduedd neu mewn safle o ymddiriedaeth.

ATODIAD 4 I ADRAN 21

Ffurflenni CCE

CCE.1

Perthynas â chontractwr allanol neu gyflenwr

Enw llawn y gweithiwr.....

Teitl swydd Gradd.....

Cyfarwyddiaeth ac Adran

Fel sy'n ofynnol ym mharagraff 21.15(c) o God Ymddygiad y Cyngor*, rhoddaf fanylion isod am fy mherthynas â chontractwr neu gyflenwr allanol

Enw a chyfeiriad y contractwr/cyflenwr

.....

.....

Natur y Berthynas

.....

.....

Llofnod..... Dyddiad.....

Anfonwch y ffurflen wedi'i chwblhau at eich Cyfarwyddwr

Derbyniwyd gan y Cyfarwyddwr Dyddiad.....

*Mae paragraff 21.15(c) o'r Cod (Contractwyr a Chyflenwyr) yn dweud:

Rhaid i bob perthynas o natur fusnes neu bersonol gyda chontractwyr neu gyflenwyr allanol, neu gontractwyr neu gyflenwyr posibl, gael eu datgan i'ch rheolwr neu'ch goruchwyliwr priodol ar Ffurflen CCE 1 cyn gynted â phosibl. Rhaid dyfarnu gorchmynion a chontractau yn unol â Rheolau Gweithdrefn Contractau'r Cyngor ac ni ddylid dangos unrhyw ffafr arbennig i unrhyw un, yn enwedig busnesau sy'n cael eu rhedeg gan, er enghraifft, ffrindiau, partneriaid neu berthnasau. Ni ddylid gwahaniaethu yn erbyn unrhyw ran o'r gymuned."

CCE.2

Perthynas ag ymgeisydd i'w benodi gyda'r Cyngor

Enw llawn y gweithiwr.....

Teitl swydd Gradd.....

Cyfarwyddiaeth ac Adran

Fel sy'n ofynnol ym mharagraff 21.16(d) o God Ymddygiad y Cyngor*, rwy'n rhoi manylion isod am fy mherthynas ag ymgeisydd i'w benodi i swydd gyda'r Cyngor*

Enw a chyfeiriad yr ymgeisydd

.....

.....

Post Gwnaed cais am

Natur y Berthynas

Llofnod..... Dyddiad.....

Anfonwch y ffurflen wedi'i chwblhau at y Pennaeth Adnoddau Dynol

Derbyniwyd gan y Pennaeth Adnoddau Dynol..... Dyddiad.....

*Mae paragraff 21.16(d) o'r Cod (Penodi a materion cyflogaeth eraill) yn dweud:

"Rhaid i Uwch Swyddogion (h.y. Pennaeth Gwasanaeth ac uwch) ddatgelu i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol ar Ffurflen CCE 2 unrhyw berthynas y gwyddys ei bod yn bodoli rhyngddynt ac unrhyw berson y maent yn ei adnabod sy'n ymgeisydd am apwyntiad gyda'r Cyngor."

Cymeradwyaeth ar gyfer diddordebau allanol neu gyflogaeth

Enw llawn y gweithiwr

Teitl swydd Gradd.....

Cyfarwyddiaeth ac Adran

Disgrifiad o Diddordeb/Cyflogaeth/Cyfarwyddiaethau Allanol:

.....

A yw'n cynnwys unrhyw dâl, tâl neu wobwr? (Os felly, rhwch fanylion)

.....

Beth yw'r ymrwymadau sy'n gysylltiedig â'r diddordebau / cyflogaeth hyn?

.....

Lleoliad Daearyddol Gweithgareddau:

Manylion Cyfranogiad Personol:

.....

A yw'r gweithgareddau'n cynnwys unrhyw gyswllt â'r Awdurdod Lleol hwn neu unrhyw Awdurdod Lleol arall? (Os felly, rhwch fanylion):

.....

Yn unol â pharagraff 21.17 o'r Cod Ymddygiad*, hoffwn ofyn am gymeradwyaeth ar gyfer fy rhan yn y gweithgaredd a amlinellir uchod ac rwyf wedi trafod y manylion uchod gyda fy rheolwr llinell.

Llofnodi..... Dyddiad.....

Anfonwch y ffurflen wedi'i chwblhau at eich Cyfarwyddwr

Derbyniwyd gan y Cyfarwyddwr.....
Dyddiad.....

*Mae paragraff 21.17 (Ymrwymadau Allanol) yn dweud:

"Mae'n ofynnol i weithwyr sy'n destun amodau'r Llyfr Gwyrdd ac sy'n cael eu talu o Bwynt 29 roi eu gwasanaeth llawn amser i waith y Cyngor a chael caniatâd ysgrifenedig cyn cymryd unrhyw gyflogaeth allanol. Os ydych yn perthyn i'r categori hwn, ac eisiau ceisio cytundeb y Cyngor, dylech gwblhau Ffurflen CCE 3 a'i chyflwyno i'ch Prif Swyddog. Ni fydd y Cyngor yn afresymol yn atal Swyddogion rhag ymgymryd â chyflogaeth ychwanegol, ond ni ddylai'r gyflogaeth hon, ym marn y Cyngor, wrthdaro â'i fuddiannau na bod yn niweidiol iddo, na gwanhau hyder y cyhoedd wrth gynnal ei fusnes."

Datganiad o Fuddiannau Personol

Enw llawn y gweithiwr

Teitl swydd Gradd.....

Cyfarwyddiaeth ac Adran

Fel sy'n ofynnol ym mharagraff 21.18(a) o God Ymddygiad y Cyngor*, rhoddaf fanylion isod am fy niddordebau personol a allai wrthdaro â buddiannau'r Cyngor:

Manylion	Diddordebau	Personol:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Mae'r buddiannau'n ariannol/anariannol (Dileu fel y bo'n briodol)

Llofnodi..... Dyddiad.....

Anfonwch y ffurflen wedi'i chwblhau at eich Cyfarwyddwr

Derbyniwyd gan y Cyfarwyddwr Dyddiad.....

*Mae paragraff 21.18(a) (buddiannau personol) yn dweud:

"Rhaid i chi ddatgan i'ch rheolwr neu oruchwyliwr ar Ffurflen CCE 4 unrhyw fuddiannau ariannol neu anariannol a allai achosi gwrthdaro â buddiannau'r Cyngor."

Mae Adran 117 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 yn ei gwneud yn ofynnol i chi wneud datganiad ffurfiol am gontractau neu gontractau personol gyda'r Cyngor y mae gennych fuddiant ariannol ynddo. Dylid gwneud datganiadau o'r fath ar Ffurflen CCE 5 a'u hanfon at y Prif Swyddog Cyllid.

CCE.6

Aelodaeth o Gymdeithasau Cyfrinachol Sefydliadau

Enw llawn y gweithiwr.....

Teitl swydd Gradd.....

Cyfarwyddiaeth ac Adran

Fel sy'n ofynnol ym mharagraff 21.18(e) o God Ymddygiad y Cyngor*, rwy'n datgan fy mod yn Aelod o'r gymdeithas/sefydliad / sefydliadau canlynol

Enw'r gymdeithas/sefydliad/au

.....
.....

Dyddiad dod yn aelod:

Llofnod..... Dyddiad.....

Anfonwch y ffurflen wedi'i chwblhau at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol

Derbyniwyd gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol.....
Dyddiad.....

*Mae paragraff 21.18(e) (buddiannau personol) yn dweud:

Rhaid i chi ddatgan i Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol Aelodaeth o unrhyw sefydliad nad yw'n agored i'r cyhoedd, sy'n gofyn am unrhyw ymrwymiad teyrngarwch, neu sydd â chyfrinachedd ynghylch rheolau neu Aelodaeth neu ymddygiad, er enghraifft, y seiri rhyddion. Mae diffiniad o sefydliad o'r fath yn ymddangos yn Atodiad 2. Dylid gwneud datganiadau o'r fath ar Ffurflen CCE 6 a'u hanfon at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol."

Cynigion o Anrhegion

Enw llawn y gweithiwr.....

Teitl swydd Gradd.....

Cyfarwyddiaeth ac Adran

Fel sy'n ofynnol ym mharagraff 21.22(b)(ii) o God Ymddygiad y Cyngor*, rwy'n rhoi manylion am gynnig o rodd/budd arall

Manylion	yr	anrhegion	a	gynigir
.....				

.....

.....

Cynnig Dyddiad a wnaed: Rwyf wedi derbyn y cynnig (ie neu NA?)

Enw a chyfeiriad y person sy'n gwneud cynnig:

.....

.....

Llofnod..... Dyddiad.....

**Anfonwch y ffurflen wedi'i chwblhau at eich Cyfarwyddwr (neu yn achos
Cyfarwyddwyr, at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol)**

Derbyniwyd	gan	Bennaeth	Gwasanaethau	Cyfreithiol/Cyfarwyddwr.....
Dyddiad.....				

*Mae paragraff 21.22(b)(ii) (Rhoddion yn gyffredinol) yn dweud:

Efallai na fydd rhoddion achlysurol a gynigir i weithwyr gan gontractwyr, sefydliadau, cwmnïau neu unigolion yn cael eu bwriadu fel cymhelliad neu wedi'u cysylltu mewn unrhyw ffordd â pherfformiad eich dyletswyddau swyddogol er mwyn cynnwys Deddf Llwgrwobrwy 2010. Serch hynny, gyda'r eithriadau a restrir isod, dylech wrthod unrhyw rodd bersonol a gynigir i chi neu'ch partner, neu i Aelod o'ch teulu, gan unrhyw berson neu sefydliad sy'n ymwneud â'r Cyngor. Dylai unrhyw gynnig o'r fath gael ei adrodd i'ch Cyfarwyddwr (neu i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol os ydych yn Gyfarwyddwr) ar Ffurflen CCE 7."

CCE.8

Cynigion Lletygarwch

Enw llawn y gweithiwr

Teitl swydd Gradd.....

Cyfarwyddiaeth ac Adran

Fel sy'n ofynnol ym mharagraffau 21.22(e)(vi) o God Ymddygiad y Cyngor* rwy'n rhoi manylion am gynnig rhodd, budd arall neu letygarwch:

Manylion lletygarwch a gynigir

.....

Cynnig	Dyddiad	wedi'i	wneud:

.....

Enw a chyfeiriad y person sy'n gwneud cynnig:.....

.....

Rhesymau dros gynnig derbyn y cynnig:

.....

Llofnod..... Dyddiad.....

Anfonwch y ffurflen wedi'i llenwi at eich Cyfarwyddwr (neu yn achos y Dirprwy/Prif Weithredwr neu Gyfarwyddwyr, at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol)

* Cyfarwyddwr/Pennaeth Awdurdodiad y Gwasanaeth Cyfreithiol.....

.....

Dyddiad.....

...

- Angen cymeradwyaeth cyn derbyn yr holl weithwyr ac eithrio'r Dirprwy/Prif Weithredwr neu Gyfarwyddwyr

Mae paragraff 21.22(e)(vi) (Lletygarwch) yn dweud:

"Dylid rhoi gwybod i'ch Cyfarwyddwr (neu i'r Pennaeth Gwasanaethau os ydych yn Gyfarwyddwr neu'n Ddirprwy/Prif Weithredwr) ar Ffurflen CCE 8."

ADRAN 22

22. PROTOCOL AR GYSYLLTIADAU AELODAU / SWYDDOGION

22.1 Cyflwyniad

Pwrpas y Protocol hwn yw tywys Aelodau a Gweithwyr y Cyngor yn eu perthynas â'i gilydd.

Mae parch at ei gilydd rhwng aelodau a gweithwyr yn hanfodol i lywodraeth leol dda. Fodd bynnag, gall perthynas glos personol rhwng Aelodau a Gweithwyr unigol niweidio'r berthynas hon a bod yn embaras i Aelodau a Gweithwyr eraill.

Mae'n rhaid i'r berthynas weithredu heb gyfaddawdu cyfrifoldebau gweithwyr i'r Cyngor yn ei gyfanrwydd, a chan roi sylw dyledus i gyngor technegol, ariannol, proffesiynol a chyfreithiol o'r fath y gall Gweithwyr ei ddarparu'n gyfreithlon i'r Aelodau. Mae'r Protocol yn ceisio gosod fframwaith sy'n cynorthwyo'r berthynas waith rhwng Aelodau a Gweithwyr.

22.2 Rolau Aelodau

Mae'r aelodau yn ymgymryd â llawer o rolau gwahanol. Yn gyffredinol, mae'r rhain yn:

- a) Mae aelodau'n mynegi gwerthoedd gwleidyddol ac yn cefnogi polisïau'r blaid neu'r grŵp y maent yn perthyn iddynt (os o gwbl).
- b) Mae aelodau'n cynrychioli eu hadran etholiadol ac yn eiriolwyr dros y dinasyddion sy'n byw yn yr ardal.
- c) Mae aelodau'n ymwneud â phartneriaethau gweithredol gyda sefydliadau eraill fel arweinwyr cymunedol.
- d) Mae aelodau'n cyfrannu at y penderfyniadau a wneir yn y Cyngor Llawn ac yn ei amrywiol gyrff y maent yn gwasanaethu arnynt, yn ogystal â chydbwyllgorau, gyrff allanol a sefydliadau partneriaeth.
- e) Mae aelodau'n helpu i ddatblygu ac adolygu polisi a strategaeth.
- f) Mae aelodau'n monitro ac yn adolygu gweithrediad polisi ac ansawdd gwasanaeth.
- g) Mae aelodau'n ymwneud â gwaith lled-farnwrol trwy eu Haelodaeth o bwyllgorau rheoleiddiol.

22.3 Rolau Gweithwyr

Yn fyr, mae gan weithwyr y prif rolau canlynol:

- a) Rheoli a darparu'r gwasanaethau y mae'r Cyngor wedi rhoi cyfrifoldeb amdanynt a bod yn atebol am effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y gwasanaethau hynny.
- b) Darparu cyngor i'r Cyngor a'i gyrff amrywiol ac i Aelodau unigol mewn perthynas â'r gwasanaethau a ddarperir.
- c) Cychwyn cynigion polisi.
- d) Gweithredu polisi y cytunwyd arno.
- e) Sicrhau bod y Cyngor bob amser yn gweithredu mewn modd cyfreithlon.

22.4 Parch a chwarteisi

Er mwyn cynnal busnes y Cyngor yn effeithiol, rhaid cael parch, ymddiriedaeth a chwarteisi ym mhob cyfarfod a chysylltiad, yn ffurfiol ac anffurfiol, rhwng Aelodau a Gweithwyr. Mae hyn yn chwarae rhan bwysig iawn yn enw da'r Cyngor a sut mae'n cael ei weld yn gyhoeddus. Mae'n bwysig iawn bod Aelodau a Gweithwyr yn cofio eu priod rwymedigaethau i wella enw da'r Cyngor ac i wneud yr hyn a allant i osgoi beirniadaeth o Aelodau eraill, neu Gyflogeion eraill, mewn mannau cyhoeddus.

22.5 Pwysau gormodol

- a) Mae'n bwysig mewn unrhyw ymwneud rhwng Aelodau a Chyflogeion na ddylai'r naill na'r llall geisio manteisio ar eu safbwynt yn annheg.
- b) Wrth ymwneud â Gweithwyr (yn enwedig Gweithwyr Iau) mae angen i Aelodau fod yn ymwybodol ei bod yn hawdd iddynt gael eu llethu a theimlo dan anfantais. Gellir dwysáu teimladau o'r fath pan fydd Aelodau'n dal swydd uwch a/neu swyddfa wleidyddol.
- c) Ni ddylai Aelod roi pwysau gormodol ar gyflogai i wneud unrhyw beth nad oes ganddynt y pŵer i'w wneud neu ymgymryd â gwaith y tu allan i ddyletswyddau arferol neu y tu allan i oriau arferol. Mae angen cymryd gofal penodol mewn cysylltiad â defnyddio eiddo a gwasanaethau'r Cyngor.
- d) Yn yr un modd, rhaid i Weithiwr beidio â cheisio defnyddio dylanwad gormodol ar Aelod unigol i wneud penderfyniad o'u plaid, na chodi materion personol sy'n ymwneud â'i swydd, na gwneud hawliadau na honiadau neu honiadau am Gyflogeion eraill. *(Mae gan y Cyngor weithdrefnau ffurfiol ar gyfer ymgynghori, cwyno a disgyblu, ac mae gan Gyflogeion yr hawl i adrodd am gamweddau posibl o dan God Adrodd Cyfrinachol y Cyngor.)*

22.6 Perthynas glos

- a) Gall perthynas glos personol rhwng Aelodau unigol a Gweithwyr niweidio'r egwyddor o barch at ei gilydd. Gallai hefyd, yn fwriadol neu'n ddamweiniol, arwain at drosglwyddo gwybodaeth neu wybodaeth gyfrinachol na ddylid ei throsglwyddo yn iawn rhyngddynt, megis manylion personol.
- b) Gallai perthynas glos o'r fath hefyd achosi embaras i Aelodau eraill a/neu Gyflogeion eraill a hyd yn oed arwain at amheuan o ffafriaeth.
- c) Am y rhesymau hyn, dylid osgoi perthynas glos personol.

22.7 Torri Protocol

- a) Os yw Aelod o'r farn nad ydynt wedi cael eu trin â pharch neu gwrteisi priodol, gall godi'r mater gyda rheolwr llinell y gweithiwr. Os na fydd trafodaeth uniongyrchol gyda'r rheolwr yn datrys y gŵyn, dylid ei chyfeirio at y Pennaeth Gwasanaeth neu'r Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gweithiwr dan sylw. Gall torri'r Protocol arwain at achos disgyblu yn erbyn gweithiwr os yw'r amgylchiadau'n cyfiawnhau hynny.
- b) Os yw gweithiwr o'r farn bod Aelod wedi torri'r protocol, dylent ymgynghori â'i reolwr llinell a fydd yn cynnwys y Pennaeth Gwasanaeth neu'r Cyfarwyddwr os oes angen. Mewn rhai amgylchiadau, gall torri'r Protocol hefyd fod yn groes i'r Cod Ymddygiad Aelodau. Os yw'r toriad yn ddigon difrifol gall hyn olygu cyfeiriad ffurfiol at y

Swyddog Monitro fel cwyn i'w hystyried ar gyfer ymchwiliad posibl gan y Pwyllgor Safonau. Bydd llawer o gwynion yn gallu datrys yn anffurfiol. Bydd y Swyddog Monitro neu'r Prif Weithredwr yn cynorthwyo gyda'r broses hon os bydd angen.

22.8 Darparu cyngor a gwybodaeth i Aelodau

- a) Mae aelodau yn rhydd i gysylltu â Gweithwyr y Cyngor i roi gwybodaeth a chynghor o'r fath iddynt y gallai fod eu hangen yn rhesymol er mwyn eu cynorthwyo i gyflawni eu rôl fel Aelod o'r Cyngor. Gall hyn amrywio o gais am wybodaeth gyffredinol am ryw agwedd o weithgareddau'r Cyngor i gais am wybodaeth benodol ar ran etholwr.
- b) Dylai gweithwyr bob amser ymdrechu i ymateb i geisiadau am wybodaeth yn brydlon a dylent hysbysu'r Aelod beth bynnag os yw'n debygol y bydd unrhyw oedi sylweddol wrth ddelio ag ymholiad. Dylid cadw at isafswm yr amserlen ar gyfer ymateb i ohebiaeth h.y. ymateb llawn neu, os nad yw hyn yn bosibl, cydnabyddiaeth sy'n egluro'n llawn beth sy'n digwydd o fewn pum diwrnod gwaith i dderbyn yr ymchwiliad.
- c) Mae hawliau cyfreithiol yr Aelodau i arolygu dogfennau'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn rhannol mewn statud ac yn rhannol yn ôl cyfraith gwlad.
- d) Mae Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth y Cyfansoddiad hwn yn esbonio'r sefyllfa o ran mynediad i bapurau sy'n ymwneud â busnes corff Aelod.
- e) Mae arfer yr hawl cyfraith gyffredin yn dibynnu ar allu Aelod i ddangos "angen gwybod". Yn hyn o beth nid oes gan Aelod hawl i "gomisiwn crwydro" i archwilio unrhyw ddogfennau gan y Cyngor. Nid yw chwilfrydedd yn unig yn ddigonol.
- f) Dim ond cyhyd ag y bo o fewn terfynau adnoddau'r Gwasanaeth y dylid darparu'r wybodaeth a geisir gan Aelod. O'u rhan hwy, dylai Aelodau geisio gweithredu'n rhesymol yn nifer a chynnwys y ceisiadau a wnânt.
- g) Mae'n bwysig bod Gwasanaethau a'u staff yn rhoi gwybod i'r Aelodau am y prif faterion sy'n ymwneud â'r Cyngor ac, yn fwy penodol, am faterion a digwyddiadau sy'n effeithio ar yr ardal y mae'n ei chynrychioli. Dylid hysbysu Aelodau Lleol am gynigion sy'n effeithio ar eu rhanbarth etholiadol a dylid eu gwahodd hefyd i fynychu digwyddiadau a gychwynnir gan y Cyngor yn eu hadran etholiadol. (Ceir rhagor o fanylion yn y Siarter Ymgynghorol Aelodau Lleol, sy'n atodol i'r Protocol hwn).
- h) Os bydd Aelod yn gofyn am wybodaeth benodol sy'n ymwneud â gwaith Gwasanaeth penodol, a'i bod yn ymddangos yn bosibl neu'n debygol y gellid codi mater mewn cyfarfod dilynol neu ofyn cwestiwn ar sail yr wybodaeth a ddarperir, yna dylid hysbysu'r Aelod Cabinet priodol neu Gadeirydd y Pwyllgor dan sylw am y wybodaeth a ddarparwyd.
- i) Mae'n rhaid i swyddogion gynghori'r Aelodau o bryd i'w gilydd na ellir cyflawni camau gweithredu penodol. Weithiau mae aelodau'n tybio mai achos o Swyddogion sy'n rhwystro dymuniadau gwleidyddion yn fwriadol. Mewn gwirionedd, go brin fod hyn yn wir byth. Mae swyddogion yn cael eu cyflogi i roi cyngor proffesiynol diduedd hyd yn oed os nad dyna'r hyn y mae'r Aelodau eisiau ei glywed. Maent yn gwneud hyn gymaint er mwyn amddiffyn Aelodau ag am unrhyw reswm arall. Fodd bynnag, mae Swyddog effeithiol yw, os oes rhaid iddo roi cyngor negyddol, bydd awgrymiadau ar y cyd â hyn ynghylch sut y gallai Aelodau gyflawni rhai neu bob un o'u hamcanion mewn ffyrdd eraill. Mae swyddogion o'r fath yn amhrisiadwy i unrhyw gyngor.

- j) Gall aelodau fod â hawl o dan [Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000](#) i dderbyn gwybodaeth sydd y tu allan i'w hawliau cyfraith gwlad yn seiliedig ar yr "angen i wybod". Anogir gweithwyr i gyflwyno dogfennau i'r Aelodau heb fod angen cais ffurfiol am y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth os yw'n amlwg o ymholiad yr Aelod y byddai gan unrhyw unigolyn hawl i dderbyn dogfennaeth o'r fath. Bydd Tîm Llywodraethu Gwybodaeth y Cyngor yn gallu cynghori mewn ymgynghoriad os oes angen, gyda'r Swyddog Monitro ynghylch a fyddai unrhyw gais yn dod o fewn y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth.

22.9 Cyfrinachedd

- a. Yn unol â'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau, rhaid i Aelod beidio â datgelu gwybodaeth a roddir iddynt yn gyfrinachol gan unrhyw un, neu wybodaeth y credant, neu y dylai fod yn rhesymol ymwybodol ohoni, o natur gyfrinachol, ac eithrio lle:
- (i) Mae ganddynt ganiatâd person sydd wedi'i awdurdodi i'w roi;
 - (ii) Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith iddynt wneud hynny;
 - (iii) Gwneir y datgeliad i drydydd parti at ddibenion cael cyngor proffesiynol ar yr amod bod y trydydd parti yn cytuno i beidio â datgelu'r wybodaeth i unrhyw berson arall; neu
 - (iv) mae'r datgeliad yn rhesymol ac er budd y cyhoedd; a'i wneud yn ddiwyll ac yn unol â gofynion rhesymol yr awdurdod.
- a. Dylid trin papurau pwyllgor cyfrinachol (papurau pinc) fel gwybodaeth gyfrinachol oni bai bod y Pwyllgor perthnasol yn penderfynu peidio â gwahardd y wasg a'r cyhoedd. Atgoffir yr aelodau bod awdur yr adroddiad yn gwneud y penderfyniad cychwynnol ynghylch a ddylid trin y papurau yn gyfrinachol ai peidio. Mae'r penderfyniad ynghylch a ydynt yn parhau'n gyfrinachol i'r Pwyllgor. Gall gwybodaeth arall fod yn gyfrinachol oherwydd y byddai ei datgelu yn erbyn budd y Cyngor neu'r cyhoedd. Gall gwybodaeth fod yn gyfrinachol hefyd oherwydd yr amgylchiadau y cafodd ei derbyn.
- b. Fel arfer, bydd gwybodaeth a gohebiaeth am faterion preifat neu fusnes unigolyn yn gyfrinachol.
- c. Dylai swyddogion ei gwneud yn glir i'r Aelodau os ydynt yn rhoi gwybodaeth gyfrinachol iddynt. Os nad yw Aelod yn siŵr a yw'r wybodaeth yn gyfrinachol, dylent ofyn i'r Swyddog perthnasol, ond trin y wybodaeth yn gyfrinachol yn y cyfamser.
- d. Dim ond mewn cysylltiad â pherfformiad priodol o ddyletswyddau'r Aelod fel Aelod y mae'n rhaid i unrhyw wybodaeth y Cyngor ei defnyddio mewn cysylltiad â pherfformiad priodol o ddyletswyddau'r Aelod fel Aelod o'r Cyngor.
- e. Os yw Aelod yn derbyn gwybodaeth gyfrinachol ac yn ystyried y dylid ei datgelu i berson arall oherwydd ei bod yn rhesymol ac er budd y cyhoedd i wneud hynny, yna rhaid iddo ymgynghori â'r Swyddog Monitro yn gyntaf ac ni fyddant yn datgelu'r wybodaeth heb roi sylw i unrhyw gyngor a roddir gan y Swyddog hwnnw.

22.10 Darparu Gwasanaethau Cymorth i Aelodau

- a) Yr unig sail y gall y Cyngor ddarparu gwasanaethau cymorth yn gyfreithlon (e.e. deunydd ysgrifennu, prosesu geiriau, argraffu, llungopïo, trafnidiaeth, ac ati) i'r

Aelodau yw eu cynorthwyo i gyflawni eu rôl fel Aelodau o'r Cyngor. Felly, dim ond ar fusnes y Cyngor y mae'n rhaid defnyddio gwasanaethau cymorth o'r fath. Ni ddylid byth eu defnyddio mewn cysylltiad â gweithgarwch gwleidyddol neu ymgyrchu plaid nac at ddibenion preifat.

b) Gohebiaeth

Dylid anfon llythyrau swyddogol ar ran y Cyngor yn enw'r Gweithiwr priodol, yn hytrach na thros enw Aelod. Mae amgylchiadau lle mae llythyr a anfonir yn enw Aelod yn gwbl briodol, er enghraifft, mewn ymateb i lythyr ymholiad neu gŵyn a anfonir yn uniongyrchol at yr Aelod hwnnw. Ni ddylai llythyrau, er enghraifft, sy'n creu rhwymedigaethau neu'n rhoi cyfarwyddiadau ar ran y Cyngor gael eu hanfon allan yn enw Aelod.

c) Cyfryngau

Gall cyfathrebu â'r cyfryngau fod yn rhan bwysig o lwyth gwaith Aelod. Yn gyffredinol, mae Aelodau yn rhoi sylwadau a safbwyntiau tra bod Gweithwyr yn darparu gwybodaeth ffeithiol. Os yw Aelod yn ansicr ynghylch amgylchiadau mater penodol, dylent gysylltu â'r Cyfarwyddwr neu'r Pennaeth Gwasanaeth priodol dan sylw neu ofyn i Swyddfa'r Wasg wneud hynny.

22.11 Rôl y Cyngor fel Cyflogwr

Wrth ymwneud â Swyddogion, dylai'r Aelodau gydnabod a rhoi sylw i rôl y Cyngor fel cyflogwr. Dylai aelodau fod yn ymwybodol y gallai Swyddogion ddibynnu ar ymddygiad amhriodol Aelod mewn achos cyflogaeth yn erbyn y Cyngor.

22.12 Gweithgaredd Gwleidyddol

1. Mae nifer o gyfyngiadau sy'n berthnasol i gyflogai sy'n meddiannu swydd sydd wedi'i dynodi'n "wleidyddol gyfyngedig" o dan delerau [Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989](#).
2. I grynhoi, mae gweithwyr o'r fath yn cael eu hatal rhag y canlynol:
 - a) bod yn Aelod Seneddol, Senedd Ewrop neu awdurdod lleol;
 - b) gweithredu fel asiant etholiadol neu is-asiant ar gyfer ymgeisydd ar gyfer etholiad fel Aelod o unrhyw gyrff y cyfeirir atynt yn a);
 - c) Bod yn Swyddog plaid wleidyddol neu unrhyw gangen o blaid wleidyddol neu Aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor plaid neu gangen o'r fath, os byddai eu dyletswyddau'n debygol o'i gwneud yn ofynnol iddynt gymryd rhan yn rheolaeth gyffredinol y blaid neu'r gangen; neu ar ran y parti neu'r gangen wrth ymwneud â phersonau heblaw Aelodau o'r Blaid;
 - d) canfasio ar ran plaid wleidyddol neu ymgeisydd ar gyfer etholiad i unrhyw gyrff y cyfeirir atynt yn a);
 - e) siarad â'r cyhoedd gyda'r bwriad ymddangosiadol o effeithio ar gefnogaeth y cyhoedd i blaid wleidyddol; a
 - f) cyhoeddi unrhyw waith ysgrifenedig neu artistig y maent yn awdur (neu'n un o'r awduron) neu'n gweithredu mewn rhinwedd olygyddol mewn perthynas â gweithiau o'r fath, neu i achosi, awdurdodi neu ganiatáu i unrhyw berson arall

gyhoeddi'r cyfryw waith neu gasgliad - os ymddengys mai bwriad y gwaith yw effeithio ar gefnogaeth y cyhoedd i blaid wleidyddol.

3. Mae'n gyffredin i grwpiau plaid roi ystyriaeth ragarweiniol i faterion busnes y Cyngor cyn i'r materion hyn gael eu hystyried gan y corff gwneud penderfyniadau perthnasol. Gall gweithwyr gael eu galw i gefnogi a chyfrannu at drafodaethau o'r fath gan grwpiau plaid ar yr amod eu bod yn cynnal safiad diduedd yn wleidyddol. Gall y gefnogaeth gynnwys amrywiaeth o weithgareddau gan gynnwys sesiynau briffio i Aelodau sy'n ymwneud â'u rolau, e.e. cadeirydd neu lefarydd. Dylai fod yn ofynnol i weithwyr roi gwybodaeth a chynghor i grwpiau gwleidyddol ar fusnes y Cyngor yn unig ac nid ar faterion sy'n gwbl wleidyddol. Dylai cyngor o'r fath fod ar gael i bob grŵp plaid ac nid i'r grŵp mwyafrif yn unig. Mae'n bwysig bod niwtraliaeth wleidyddol gweithwyr yn cael ei gadw, a bod cyfrinachedd grŵp yn cael ei gynnal gan Gyflogaeth.
4. Fel arfer, yr unig Weithwyr sy'n ymwneud â mynychu cyfarfodydd grŵp fydd y Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr a Phenaethiaid Gwasanaeth a byddant yn gyffredinol yn gadael y cyfarfod ar ôl gwneud eu cyflwyniad ac ateb cwestiynau.
5. Mae gweithwyr yn cael eu cyflogi gan y Cyngor cyfan. Maent yn gwasanaethu'r Cyngor ac yn gyfrifol i'r Prif Weithredwr a'u Cyfarwyddwyr/Penaethiaid Gwasanaeth priodol, ac nid i Aelodau unigol o'r Cyngor pa bynnag swyddfa a allai fod ganddynt.
6. Mae Aelodau a Gweithwyr yn ddarostyngedig i'w Codau Ymddygiad eu hunain sydd i'w gweld yn y Cyfansoddiad. Mae'r Protocol hwn yn darparu arweiniad ar berthnasodedd gwaith rhwng Aelodau a Gweithwyr. Mae'n hanfodol bod y ddau yn gyfarwydd â'r rhwymedigaethau manwl yn eu Codau Ymddygiad priodol a fydd yn drech os bydd unrhyw wrthdaro rhwng y Codau a'r Protocol hwn.

22.13 Sanctiynau

- a) Gellir cyfeirio cwynion am unrhyw doriad o'r Protocol hwn gan Aelod at y Swyddog Monitro. Dylid nodi y gallai rhai achosion o dorri rheolau hefyd fod yn groes i'r Cod Ymddygiad i Aelodau.
- b) Gellir cyfeirio cwynion am unrhyw doriad o'r protocol hwn gan Swyddog at y Cyfarwyddwr perthnasol neu'r Prif Weithredwr.

22.14 Casgliad

Gobeithir y byddwn, drwy ddilyn arfer da a sicrhau perthynas waith synhwyrol ac ymarferol rhwng Aelodau a Gweithwyr, yn gallu darparu un o gonglfeini awdurdod lleol llwyddiannus a thrwy hynny wella'r ddarpariaeth o wasanaethau o ansawdd uchel i bobl yr ardal. Cyd-ddealltwriaeth, didwylledd a pharch yw'r diogelwch mwyaf o gyfarwydd y Cyngor, ei Aelodau a'i Weithwyr.

ATODIAD 1 I ADRAN 22

Siarter Ymgynghorol Aelodau Lleol

1. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddarparu ymgynghori, cyngor a gwybodaeth gywir a defnyddiol ac amserol i'w Aelodau Etholedig mewn perthynas ag unrhyw faterion o unrhyw arwyddocâd neu sensitifrwydd sy'n ymwneud â'u Hadran Etholiadol benodol a lle bo amgylchiadau'n ei gwneud yn briodol cynnwys Aelod Lleol.
2. Bydd cyfarwyddwyr a staff yn wiliadwrus yn barhaus i nodi materion o'r fath a sicrhau bod Aelodau Lleol yn cael gwybod yn unol â hynny. Bydd hyn hefyd yn cynnwys unrhyw fater a allai effeithio ar ardaloedd cyfagos Aelodau eraill.
3. Bydd cyfarwyddwyr yn sicrhau yr ymdrinnir â'r holl ohebiaeth/ymholiadau gan Aelodau Lleol yn brydlon ac, os oes angen, bydd Aelodau'n cael gwybod am gynnydd.
4. Bydd Cyfarwyddwyr Priodol yn sicrhau, lle bo Cyfansoddiad y Cyngor yn caniatáu, y bydd Aelodau Lleol yn cael eu gwahodd i gyfarfodydd ac yn derbyn y dogfennau angenrheidiol.
5. Bydd unrhyw fater o arwyddocâd neu sensitifrwydd sy'n ymwneud ag Is-adran neu Is-adran Etholiadol benodol yn cael ei drafod gyda'r Aelod (au) Lleol dan sylw cyn cael ei gyflwyno i'w ystyried gan y Cabinet neu Gorff Aelod arall. Bydd hyn yn rhoi cyfle i gael ymwybyddiaeth gynnar ac yn caniatáu i bersectif lleol gael ei gael.
6. Bydd cyfarwyddwyr a staff yn briffio Aelodau'r Cabinet priodol yn rheolaidd ar faterion a datblygiadau gwasanaeth a phartneriaeth a byddant yn defnyddio achlysuron o'r fath i helpu i nodi unrhyw faterion lleol posibl.
7. Bydd manylion unrhyw ddeisebau a dderbynnir sy'n ymwneud â materion mewn Is-adran Etholiadol benodol yn cael eu hanfon at yr Aelod Lleol dan sylw. Yn ogystal, bydd copïau hefyd yn cael eu darparu i'r Arweinydd. Bydd Aelodau Lleol yn cael gwybod am gynnydd/canlyniadau deisebau o'r fath.
8. Yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau a achosir gan gyfrinachedd fasnachol, cyfreithiol neu bersonol, anfonir copïau o'r holl ohebiaeth â Chynghorau Tref a'r Ombwdsmon Llywodraeth Leol sy'n ymwneud â materion o unrhyw arwyddocâd neu sensitifrwydd mewn Is-adran Etholiadol benodol at yr Aelod Lleol dan sylw.
9. Bydd copïau o'r holl ohebiaeth gydag ASau sy'n ymwneud â materion mewn Is-adran Etholiadol benodol yn cael eu hanfon at yr Aelod Lleol dan sylw. Yn ogystal, bydd copïau hefyd yn cael eu darparu i'r Arweinydd.
10. Bydd cyfarwyddwyr a staff yn sicrhau bod cymaint o wybodaeth am wasanaethau lleol â phosibl yn cael ei darparu i Aelodau Lleol.
11. Bydd y gwasanaethau'n rhoi Canllaw Cyswllt Swyddogion i bob Aelod ar gyfer y gwasanaethau y maent yn eu darparu, gan gynnwys cysylltiadau lleol lle bo hynny'n briodol.
12. Lle bynnag y bo'n briodol, bydd y Gwasanaethau yn rhoi gwybod i Aelodau Lleol ac yn eu gwahodd i ddigwyddiadau a gweithgareddau gwasanaeth yn eu hardal. Bydd hyn yn cynnwys glynu'n gaeth at y trefniadau y cytunwyd arnynt ar gyfer agor/lansio prosiectau, cynlluniau, arddangosfeydd ac ati'r Cyngor yn swyddogol.

13. Mewn rhai achosion, bydd yr Aelodau a'r Swyddogion yn derbyn ymholiad sy'n ymwneud â mater mewn maes penodol. Er mwyn sicrhau cysondeb yn yr amgylchiadau hyn, bydd Swyddogion yn cytuno â'r Aelod(au) yn ymwneud ag un ymateb i ymholiadau o'r fath.
14. Fel rhan o adolygiad parhaus o effeithiolrwydd y Siarter, ceisir cydweithrediad yr Aelodau yn y defnydd cyfrifol ar bob adeg o gyngor a gwybodaeth a ddarperir iddynt, ac anogir Aelodau i gynghori Swyddogion am y gofynion gwybodaeth ac unrhyw amgylchiadau neu sensitifrwydd lleol a allai effeithio ar waith y Cyngor.

ADRAN 23

COD ADRODD CYFRINACHOL ("CHWYTHU'R CHWIBAN")

MAE'R POLISI HWN YN ADLEWYRCHU YMRWYMIAD YR AWDURDOD I ARFERION DA, I WERTHFAWROGI STAFF A CHEISIO GWELLA'N BARHAUS O RAN DARPARU GWASANAETHAU A BYDD YN CAEL EI ADOLYGU BOB DWY FLYNEDD NEU'N GYNHARACH PE BAI DEDDFWRIAETH NEU GANLLAWIAU PERTHNASOL YN CAEL EU CYHOEDDI.

23.1 Cyflwyniad

- a) Polisi'r Cyngor yw annog a galluogi gweithwyr i godi pryderon o fewn y Cyngor heb ofni erledigaeth, gwahaniaethu ddilydol neu embaras. Mae'n adlewyrchu ymrwymiad y Cyngor i arferion da, i werthfawrogi staff a gosod gwelliant parhaus o ran darparu gwasanaethau.
- b) Yn aml, gweithwyr yw'r cyntaf i sylweddoli y gallai fod rhywbeth difrifol o'i le o fewn y Cyngor. Fodd bynnag, efallai na fyddant yn mynegi eu pryderon oherwydd eu bod yn teimlo y byddai codi llais yn anffyddlon i'w cydweithwyr neu i'r Cyngor. Efallai y byddant hefyd yn ofni aflonyddu neu erledigaeth. Yn yr amgylchiadau hyn, efallai y bydd yn haws anwybyddu'r pryder yn hytrach nag adrodd am yr hyn a allai fod yn amheuaeth o gamymddwyn yn unig.
- c) Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r safonau uchaf posibl o fod yn agored, cywirdeb ac atebolrwydd. Yn unol â'r ymrwymiad hwnnw rydym yn disgwyl i weithwyr, ac eraill yr ydym yn delio â hwy, sydd â phryderon difrifol am unrhyw agwedd o waith y Cyngor gyflwyno a lleisio'r pryderon hynny. Lle bynnag y bo'n bosibl, anogir gweithwyr i ddefnyddio gweithdrefnau perthnasol y Cyngor i roi gwybod am faterion mewn ffordd agored a thryloyw, oherwydd dyna'r math o ddiwylliant sefydliadol yr ydym yn ceisio ei faethu. Fodd bynnag, cydnabyddir y bydd yn rhaid i rai achosion fynd yn eu blaen yn gyfrinachol.
- d) Mae'r ddogfen hon yn ei gwneud yn glir y gallwch wneud hynny heb ofni erledigaeth, gwahaniaethu neu anfantais ddilydol. Bwriad y Cod Adrodd Cyfrinachol yw annog a galluogi gweithwyr i godi pryderon difrifol o fewn y Cyngor yn hytrach nag edrych dros broblem neu "chwythu'r chwiban" y tu allan.
- e) Mae'r Cod yn berthnasol i'r holl weithwyr a'r contractwyr hynny sy'n gweithio i'r Cyngor ar eiddo'r Cyngor, er enghraifft, staff asiantaethau, adeiladwyr a gyrwyr. Mae hefyd yn cynnwys cyflenwyr a'r rhai sy'n darparu Gwasanaethau o dan gontract o fewn y Cyngor yn eu heiddo eu hunain, er enghraifft, cartrefi gofal. Bydd y Cyngor yn ceisio sicrhau, fel rhan o'i brosesau caffael, y daw'r cod hwn i sylw contractwyr, cyflenwyr a darparwyr gwasanaethau allanol o'r fath (a ddisgrifir yn y cod hwn fel "Contractwyr").
- f) Mae'r gweithdrefnau hyn yn ychwanegol at weithdrefnau cwynion y Cyngor a gweithdrefnau adrodd statudol eraill sy'n berthnasol i rai Gwasanaethau. Os gofynnir iddynt, dylai gweithwyr wneud defnyddwyr gwasanaeth yn ymwybodol o fodolaeth y gweithdrefnau hyn.
- g) Trafodwyd y Cod hwn gyda'r undebau llafur perthnasol a sefydliadau proffesiynol ac maent yn ei gefnogi.

23.2 Nodau a Chwmpas y Cod

- a) Mae'r cod hwn yn anelu at:
 - (i) eich annog i deimlo'n hyderus wrth godi pryderon difrifol ac i gwestiynu a gweithredu ar bryderon am ymarfer.
 - (ii) darparu llwybrau i chi godi'r pryderon hynny a derbyn adborth ar unrhyw gamau a gymerir.
 - (iii) Sicrhewch eich bod yn derbyn ymateb i'ch pryderon a'ch bod yn ymwybodol o sut i'w dilyn os nad ydych yn fodlon.
 - (iv) Sicrhewch y byddwch yn cael eich diogelu rhag cosb neu erledigaeth bosibl.
- b) Mae gweithdrefnau presennol ar waith i'ch galluogi i gyflwyno cwyn sy'n ymwneud â'ch cyflogaeth eich hun neu rydych o'r farn eich bod yn cael eich aflonyddu oherwydd eich hil, rhyw neu oedran, neu os ydych chi'n poeni am risgiau iechyd a diogelwch. Bwriad y Cod Adrodd Cyfrinachol yw ymdrin â phryderon mawr sydd y tu allan i gwmpas gweithdrefnau eraill.
- c) Mae'r rhain yn cynnwys:
 - (i) ymddygiad sy'n drosedd neu'n torri'r gyfraith;
 - (ii) datgeliadau sy'n ymwneud â chamweinyddu cyfiawnder;
 - (iii) risgiau iechyd a diogelwch, gan gynnwys risgiau i'r cyhoedd yn ogystal â gweithwyr eraill;
 - (iv) niwed i'r amgylchedd;
 - (v) defnydd anawdurdodedig o arian cyhoeddus;
 - (vi) twyll a llygredd posibl;
 - (vii) cam-drin rhywiol neu gorfforol cleientiaid;
 - (viii) unrhyw ymgais i atal datgelu unrhyw un o'r uchod;
 - (ix) ymddygiad anfoesegol arall.
- d) Felly, gellir adrodd am unrhyw bryderon difrifol sydd gennych am unrhyw agweddau ar ddarparu gwasanaethau neu ymddygiad Swyddogion neu Aelodau o'r Cyngor neu eraill sy'n gweithredu ar ran y Cyngor o dan y Cod Adrodd Cyfrinachol.
- e) Gallai hyn fod am rywbeth sydd:
 - (i) yn gwneud i chi deimlo'n anghyfforddus o ran safonau hysbys, eich profiad neu'r safonau rydych chi'n credu bod y Cyngor yn tanysgrifio iddynt;
 - (ii) yn erbyn Cyfansoddiad a pholisïau'r Cyngor;
 - (iii) yn is na'r safonau ymarfer sefydledig;
 - (iv) yn gyfystyr ag ymddygiad amhriodol.

23.3 Diogelu

- a) Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i arfer da a safonau uchel ac mae am fod yn gefnogol i weithwyr.
- b) Mae'r Cyngor yn cydnabod y gall y penderfyniad i roi gwybod am bryder fod yn un anodd i'w wneud. Os ydych chi'n credu bod yr hyn rydych chi'n ei ddweud yn wir a bod y datganiad yn cael ei wneud yn ddidwyll, ni ddylech ofni oherwydd byddwch chi'n gwneud eich dyletswydd i'ch cyflogwr a'r rhai rydych chi'n darparu gwasanaeth ar eu cyfer.
- c) Ni fydd y Cyngor yn goddef unrhyw aflonyddu neu erledigaeth, gan gynnwys pwysau anffurfiol, a bydd yn cymryd camau priodol i'ch diogelu pan fyddwch yn codi pryder yn ddidwyll. Bydd y camau hyn yn dibynnu ar y math o bryder a threfniadau gwasanaeth penodol. Ar adegau prin iawn, efallai y gofynnir i chi a fydddech chi'n barod i gael rhagor o wybodaeth.
- d) Byddai hyn yn gwbl yn ôl eich disgrisiwn a byddai asesiad risg llawn yn cael ei gwblhau, cyn cytuno ar y fath gamau.
- e) Ni fydd unrhyw ymchwiliad i honiadau o gamymddwyn posibl yn dylanwadu nac yn cael ei ddylanwadu gan unrhyw weithdrefnau disgyblu neu ddiswyddo sydd eisoes yn effeithio arnoch chi.

23.4 Cyfrinachedd

Bydd yr holl bryderon yn cael eu trin yn gyfrinachol a gwneir pob ymdrech i beidio â datgelu pwy ydych chi os dymunwch. Bydd unrhyw achos o dorri cyfrinachedd yn cael ei ystyried yn fater difrifol a bydd yn cael ei drin yn unol â hynny. Ar yr adeg briodol, fodd bynnag, efallai y bydd angen i chi ddod ymlaen fel tyst. Os hoffech gael eich cefnogi gan gynrychiolydd o'ch dewis, yna byddai hyn ar gael i chi.

23.5 Honiadau dienw

- a) Mae'r Cod hwn yn eich annog i roi eich enw i'ch honiad pryd bynnag y bo modd, fodd bynnag mae hyd yn oed adroddiad dienw yn cael ei ystyried gan y Cyngor yn well na methu â rhoi gwybod am bryder o gwbl.
- b) Mae pryderon a fynegir yn ddienw yn llawer llai pwerus ond dim ond yn ôl disgrisiwn y Cyngor y cânt eu hystyried ac mewn amgylchiadau eithriadol os ydych o'r farn y bydd datgelu eich hunaniaeth yn arwain at risg o niwed, rhowch wybodaeth ategol a bydd y Cyngor yn penderfynu a ddylid atal eich hunaniaeth.
- c) Wrth arfer y disgrisiwn hwn, byddai'r ffeithiau i'w hystyried yn cynnwys:
 - (i) difrifoldeb y materion a godwyd;
 - (ii) hygredd y pryder; a
 - (iii) y tebygolrwydd o gadarnhau'r honiad o ffynonellau priodoladwy.

23.6 Honiadau anwir

Os byddwch yn gwneud honiad yn ddidwyll, ond nad yw'r ymchwiliad yn cadarnhau hynny, ni chymerir unrhyw gamau yn eich erbyn. Fodd bynnag, os byddwch yn gwneud honiad yn wamal, yn faleisus neu er budd personol, gellir cymryd camau disgyblu yn eich erbyn.

23.7 Sut i Godi Pryder

Mae'r weithdrefn hon yn berthnasol i weithwyr a chontractwyr y Cyngor.

- a) Fel cam cyntaf, dylech fel arfer godi pryderon gyda'ch rheolwr llinell uniongyrchol neu eu gwelliant. Mae hyn yn dibynnu, fodd bynnag, ar ddifrifoldeb a sensitifrwydd y materion dan sylw a phwy yr amheuir eu bod yn camymddwyn. Er enghraifft, os ydych yn credu bod uwch reolwyr yn gysylltiedig, dylech gysylltu â'r Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro neu'r Prif Swyddog Cyllid.
- b) Yn achos ysgolion byddai angen hysbysu'r pennaeth a chadeirydd y corff llywodraethu. Yna byddai angen gwneud penderfyniad ynghylch y camau ymchwilio angenrheidiol.
- c) Yn achos twyll neu afreoleidd-dra ariannol, rhaid cysylltu ag Archwilio Mewnol neu'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith.
- d) Ar gyfer cynghorwyr, rhaid codi pryderon gyda'r Prif Weithredwr / Dirprwy Brif Weithredwr / Cyfarwyddwr, y Pwyllgor Craffu perthnasol neu'r Pwyllgor Safonau.
- e) Ar gyfer pryderon mewn perthynas â lles plant, y llwybr a ffefrir fyddai drwy Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol.
- f) Fel arall, gallwch adael neges ar "Linell Gwrth-dwyll" y Cyngor 24 awr ar 01685 725111 neu'r Cyngor ar fraudline@merthyr.gov.uk. Mae'r gwasanaeth hwn yn gwbl gyfrinachol, ac ni ofynnir i chi roi eich enw os nad ydych yn dymuno gwneud hynny.
- g) Gellir codi pryderon ar lafar neu'n ysgrifenedig. Gwahoddir staff sy'n dymuno gwneud adroddiad ysgrifenedig i ddefnyddio'r fformat canlynol:
 - (i) cefndir a hanes y pryder, gan roi dyddiadau perthnasol;
 - (ii) Y rheswm pam rydych chi'n poeni'n arbennig am y sefyllfa.
- h) Er nad oes disgwyl i chi brofi y tu hwnt i amheuaeth gwirionedd honiad, bydd angen i chi ddangos i'r person y cysylltwyd â nhw fod sail resymol dros eich pryder.
- i) Fel arall, efallai yr hoffech ofyn am gyngor gan berson sy'n annibynnol ar y Cyngor. Yn yr achos hwn, dylech gysylltu ag Archwilwyr Allanol y Cyngor (Archwilio Cymru). Yn ogystal, gellir cael cyngor/arweiniad ar sut i fynd ar drywydd materion sy'n peri pryder hefyd:
 - (i) Mae Deddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998 yn eich galluogi i gysylltu â'r Swyddfa Archwilio Genedlaethol ar linell ffôn arbennig, y rhif yw 0207 798 7999 neu drwy e-bostio - enquiries@nao.gsi.gov.uk
 - (ii) Am ragor o gyngor gallwch gysylltu â'r elusen Protect sy'n darparu cyngor cyfrinachol am ddim i weithwyr ar 020 3117 2520 neu drwy eu gwefan <https://protect-advice.org.uk/advice-line/>.
- j) Efallai yr hoffech ystyried trafod eich pryder gyda chydweithiwr yn gyntaf ac efallai y bydd yn haws i chi godi'r mater os oes dau neu fwy ohonoch sydd wedi cael yr un profiad neu bryderon.

- k) Gallwch wahodd eich undeb llafur, cynrychiolydd cymdeithas broffesiynol neu ffrind i fod yn bresennol yn ystod unrhyw gyfarfodydd neu gyfweiliadau mewn cysylltiad â'r pryderon yr ydych wedi'u codi.

23.8 Sut bydd y Cyngor yn Ymateb

- a) Bydd y Cyngor yn ymateb i'ch pryderon. Peidiwch ag anghofio nad yw profi eich pryderon yr un fath â naill ai eu derbyn neu eu gwrthod.
- b) Lle bo'n briodol, gallai'r materion a godir:
- (i) gael ei ymchwilio gan reolwyr, archwilio mewnol, neu drwy'r broses ddisgyblu;
 - (ii) gael eu cyfeirio at yr heddlu;
 - (iii) gael eich cyfeirio at yr archwilydd allanol (Swyddfa Archwilio Cymru);
 - (iv) ffurfio pwnc ymchwiliad annibynnol.
- c) Er mwyn amddiffyn unigolion a'r rhai a gyhuddir o gamymddwyn neu gamymddwyn posibl, gwneir ymholiadau cychwynnol i benderfynu a yw ymchwiliad yn briodol ac, os felly, pa ffurf y dylai ei gymryd. Yr egwyddor bwysicaf, a fydd gan y Cyngor mewn golwg, yw eich lles a'ch budd y cyhoedd. Fel arfer, bydd pryderon neu honiadau sy'n dod o fewn cwmipas gweithdrefnau penodol (er enghraifft, materion amddiffyn plant neu wahaniaethu) yn cael eu cyfeirio i'w hystyried o dan y gweithdrefnau hynny.
- d) Gall rhai pryderon gael eu datrys drwy gamau y cytunwyd arnynt heb fod angen ymchwilio. Os bydd angen gweithredu ar frys bydd hyn yn cael ei gymryd cyn cynnal unrhyw ymchwiliad.
- e) O fewn 10 diwrnod gwaith o godi pryder, bydd y person yr ydych wedi mynegi eich pryderon ag ef yn ysgrifennu atoch chi:
- (i) i gydnabod bod y pryder wedi dod i law;
 - (ii) nodi sut rydym yn bwriadu ymdrin â'r mater;
 - (iii) rhoi amcangyfrif o ba mor hir y bydd yn ei gymryd i ddarparu ymateb terfynol;
 - (iv) dweud wrthyh a oes unrhyw ymholiadau cychwynnol wedi'u gwneud;
 - (v) rhoi gwybodaeth i chi am fecanweithiau cefnogi staff; a
 - (vi) dweud wrthyh a fydd ymchwiliadau pellach yn cael eu cynnal, ac os na, pam lai?
- f) Bydd faint o gyswllt sydd rhwng y Swyddogion sy'n ystyried y materion a chi yn dibynnu ar natur y materion a godwyd, yr anawsterau posibl dan sylw ac eglurder yr wybodaeth a ddarparwyd. Os bydd angen, bydd y Cyngor yn gofyn am ragor o wybodaeth gennych chi.
- g) Fodd bynnag, os bydd angen casglu'r wybodaeth bellach hon gennych chi, gan berson arall, heb iddynt gael gwybod am eich cyfranogiad yn y broses adrodd gyfrinachol, bydd angen cymhwyso gweithdrefnau penodol.
- h) Os bydd rheolwr yn credu y gallai'r wybodaeth ychwanegol hon fod o gymorth i'r ymholiad, ac mai dim ond gennych chi y gellir cael gafael ar y wybodaeth, ni chymerir

unrhyw gamau nes bod y mater wedi'i gyfeirio at y Swyddog Monitro, er mwyn gwneud penderfyniad ynghylch a yw camau o'r fath yn angenrheidiol ac yn gymesur.

Pwysig:

- i) Ni ddylai rheolwyr, o dan unrhyw amgylchiadau, ofyn i unigolyn gael gwybodaeth bellach yn gudd, gan berson arall, heb ddilyn y weithdrefn hon. Gall methu â gwneud hynny dorri Hawliau Dynol a gwneud y Cyngor yn atebol i gamau cyfreithiol.
- j) Lle trefnir unrhyw gyfarfod, oddi ar y safle os dymunwch, gallwch ddod gyda chynrychiolydd undeb neu gymdeithas broffesiynol neu ffrind.
- k) Bydd y Cyngor yn cymryd camau i leihau unrhyw anawsterau y gallech eu profi o ganlyniad i godi pryder. Er enghraifft, os yw'n ofynnol i chi roi tystiolaeth mewn achos troseddol neu ddisgyblu, bydd y Cyngor yn trefnu i chi gael cyngor am y weithdrefn.
- l) Mae'r Cyngor yn derbyn bod angen i chi fod yn dawel eich meddwl bod y mater wedi cael sylw priodol. Felly, yn amodol ar gyfyngiadau cyfreithiol, byddwn yn eich hysbysu o ganlyniad unrhyw ymchwiliad.

23.9 Y Swyddog Cyfrifol

Bydd Cyfarwyddwyr Corfforaethol a'u uwch staff sy'n derbyn pryderon yn copïo'r gŵyn gychwynnol i'r Swyddog Monitro, ac yn rhoi gwybod i'r Swyddog hwnnw am gynnydd a chanlyniad yr ymchwiliad. Mae gan y Swyddog Monitro gyfrifoldeb cyffredinol dros gynnal a gweithredu'r Cod. Bydd y Swyddog hwnnw'n cadw cofnod o'r pryderon a godir a'r canlyniadau (ond ar ffurf nad yw'n peryglu eich cyfrinachedd) a bydd yn adrodd yn ôl yr angen i'r Cyngor.

23.10 Sut y gellir mynd i'r afael â'r mater ymhellach

- a) Bwriad y Cod hwn yw rhoi llwybr i chi o fewn y Cyngor i godi pryderon. Mae'r Cyngor yn gobeithio y byddwch yn fodlon ar unrhyw gamau a gymerwyd. Os nad ydych, ac os ydych yn teimlo ei bod yn iawn mynd â'r mater y tu allan i'r Cyngor, mae'r canlynol yn bwyntiau cyswllt posibl:
 - (i) Archwilwyr allanol y Cyngor (Archwilio Cymru);
 - (ii) Elusen diogelu
 - (iii) Y Swyddfa Archwilio Genedlaethol
 - (iv) Eich Canolfan Cyngor ar Bopeth leol;
 - (v) Cyrff proffesiynol neu sefydliadau rheoleiddio perthnasol;
 - (vi) Sefydliad gwirfoddol perthnasol;
 - (vii) Yr heddlu.
- b) Os byddwch yn mynd â'r mater y tu allan i'r Cyngor, dylech sicrhau nad ydych yn datgelu gwybodaeth gyfrinachol. Gwiriwch gyda'r pwynt cyswllt ynglŷn â hynny.

23.11 Ffurflen Cod Adrodd Cyfrinachol

PREIFAT A CHYFRINACHOL	
COD ADRODD CYFRINACHOL	
I'w gwblhau gan berson y mae'r pryder yn cael ei godi iddo	
I'w anfon ymlaen at Swyddog Monitro	
Enw'r person	
Swydd	
Codi pryder (gall fod yn ddienw)	
Amlinelliad byr o natur pryder a dyddiadau	
Enwau eraill sy'n gysylltiedig	
Disgrifiad byr o'r canlyniad, gyda dyddiadau	
Llofnod	
(person y codir cwyn iddo)	
Enw wedi ei brintio	
Dyddiad	

Atodiad 1 i'r cod chwythu'r chwiban

Deddf Datgelu er Lles y Cyhoedd (PIDA) 1998

Datgeliadau gwarchodedig

Ystyr "datgeliad gwarchodedig"

Adran 43A ystyr "datgeliad gwarchodedig" yw datgeliad cymwys (fel y'i diffinnir gan adran 43B) a wneir gan weithiwr yn unol ag unrhyw un neu ragor o adrannau 43C i 43H.

Adran 43B (1) Yn y Rhan hon ystyr "datgeliad cymwys" yw unrhyw ddatgelu gwybodaeth sydd, yn y gred resymol bod y gweithiwr sy'n gwneud y datgeliad yn cael ei wneud er budd y cyhoedd ac yn tueddu i ddangos un neu fwy o'r canlynol—

- (a) bod trosedd wedi ei chyflawni, yn cael ei chyflawni neu'n debygol o gael ei chyflawni,
- (b) bod person wedi methu, yn methu neu'n debygol o fethu â chydymffurfio ag unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol y mae'n ddarostyngedig iddi,
- (c) bod camweinyddiad cyfiawnder wedi digwydd, yn digwydd neu'n debygol o ddigwydd,
- (d) bod iechyd neu ddiogelwch unrhyw unigolyn wedi bod, yn cael ei beryglu neu'n debygol o fod mewn perygl,
- (e) bod yr amgylchedd wedi cael, neu'n debygol o gael ei ddifrodi, neu
- (f) bod yr wybodaeth honno sy'n tueddu i ddangos unrhyw fater sy'n dod o fewn unrhyw un o'r paragraffau blaenorol wedi ei chuddio'n fwriadol, neu'n debygol o gael ei chelu'n fwriadol.

GWYBODAETH A DDARPERIR GAN:

GWARCHOD
Y Tŷ Gwyrdd
244-254 Cambridge Heath Road
Llundain E2 9DA
Ffôn: 020 3117 2520
E-bost - <https://protect-advice.org.uk/contact-us/>

Crynodeb o PIDA

Daeth y Ddeddf i rym ar 2 Gorffennaf 1999. Mae'n annog pobl i fynegi pryderon am gamymddwyn yn y gweithle ac yn helpu i sicrhau bod sefydliadau'n ymateb trwy:

- mynd i'r afael â'r neges yn hytrach na'r negesydd; a
- gwrthsefyll y demtasiwn i guddio camymddwyn difrifol.

Trwy amddiffyn chwythwyr chwiban rhag diswyddo ac erledigaeth, mae'r Ddeddf yn hyrwyddo budd y cyhoedd.

Camarfer

Mae'r Ddeddf yn berthnasol i bobl yn y gwaith sy'n codi pryderon gwirioneddol am drosedd, troseddau sifil (gan gynnwys esgeulustod, torri contract, torri cyfraith weinyddol), camweinyddu cyfiawnder, perygl i iechyd a diogelwch neu'r amgylchedd a diogelu unrhyw un o'r rhain. Mae'n berthnasol p'un a yw'r wybodaeth yn gyfrinachol ai peidio ac yn ymestyn i gamymddwyn sy'n digwydd dramor.

Unigolion wedi'u cynnwys

Yn ogystal â gweithwyr, mae'n cynnwys hyfforddeion, staff asiantaeth, contractwyr, gweithwyr cartref, hyfforddeion. Llywodraethwyr ysgol, cynghorwyr ac aelodau cyfetholedig. Nid yw'r cyfyngiadau cyfraith cyflogaeth arferol ar isafswm hyd y gwasanaeth a'r oedran yn berthnasol.

Cyngor Cyfreithiol

Mae'r Ddeddf yn cadarnhau y gall gweithwyr ofyn am gyngor cyfreithiol yn ddiogel ar unrhyw bryderon sydd ganddynt am gamymddygiad. Mae hyn yn cynnwys ceisio cyngor gan Protect.

Datgeliadau mewnol

Bydd datgeliad i reolwr neu'r cyflogwr yn cael ei ddiogelu os oes amheuaeth resymol bod y camymddwyn wedi digwydd, ei fod yn digwydd neu'n debygol o ddigwydd ac y byddai'r datgeliad yn cael ei ddatgelu er budd y cyhoedd. Lle mae trydydd parti yn gyfrifol am y mater, mae'r un prawf hwn yn berthnasol i ddatgeliadau a wneir iddo.

Datgeliadau i Weinidogion

Pan fydd rhywun yn y GIG neu gorff cyhoeddus yn chwythu'r chwiban yn uniongyrchol i'r Adran sy'n noddi, mae'r datgeliad wedi'i ddiogelu yn yr un modd ag un mewnol.

Datgeliadau Rheoleiddio

Mae'r Ddeddf yn diogelu "datgeliadau gwarchodedig" a wneir i gyrff rhagnodedig fel yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, Cyllid y Wlad a'r Awdurdod Gwasanaethau Ariannol, lle mae'r chwythwr chwiban yn credu'n rhesymol fod yr wybodaeth ac unrhyw honiad ynddo yn sylweddol wir.

Datgeliadau Ehangach

Mae datgeliadau ehangach (e.e. i'r heddlu, y cyfryngau, ASau a rheoleiddwyr heb bresgripsiwn) yn cael eu diogelu os ydynt, yn ychwanegol at y profion ar gyfer datgeliadau rheoleiddiol, yn rhesymol o dan yr holl amgylchiadau a'u bod yn bodloni un o'r tri rhag-amod.

Ar yr amod nad ydynt yn cael eu gwneud er budd personol, y rhagamodau hyn yw bod y chwythwr chwiban:

- Yn credu'n rhesymol y byddent yn cael eu herlid pe baent yn codi'r mater yn fewnol neu gyda rheoleiddiwr rhagnodedig;
- Credai'n rhesymol fod gorchudd yn debygol ac nad oedd unrhyw reoleiddiwr rhagnodedig; neu
- eisoes wedi codi'r mater yn fewnol neu gyda rheoleiddiwr rhagnodedig.

Wrth benderfynu pa mor rhesymol yw'r datgeliad, bydd y tribiwnlys yn ystyried pwy yw'r person y gwnaed y datgeliad iddo, difrifoldeb y pryder, a yw'r risg neu'r perygl yn parhau, ac a yw'n torri dyletswydd o hyder roedd y cyflogwr yn ddyledus i drydydd parti. Lle codwyd y pryder gyda'r cyflogwr neu reoleiddiwr rhagnodedig, bydd rhesymoldeb ei ymateb yn arbennig o berthnasol. Yn olaf, os yw'r pryder wedi'i godi gyda'r cyflogwr am y tro cyntaf, mae'n berthnasol a oedd unrhyw bolisi chwythu'r chwiban yn y sefydliad wedi cael ei ddefnyddio neu a ddylai fod wedi'i ddefnyddio.

Materion Eithriadol o Ddifrifol

Pan fo'r pryder yn eithriadol o ddifrifol, bydd datgeliad yn cael ei ddiogelu os yw'n bodloni'r prawf ar gyfer datgeliadau rheoliadol ac nad yw'n cael ei wneud er budd personol. Rhaid i'r datgeliad hefyd fod yn rhesymol; gan roi sylw arbennig i hunaniaeth y person y cafodd ei wneud iddo.

Amddiffyniad llawn

Pan fydd y chwythwr chwiban yn cael ei erlid yn groes i'r Ddeddf, gallant ddwyn hawliad i dribiwnlys cyflogaeth am iawndal. Bydd gwobrau heb eu capio ac yn seiliedig ar y colledion a ddioddefwyd. Yn ogystal, lle caiff gweithiwr ei ddiswyddo, gall wneud cais am orchymyn dros dro i gadw ei swydd. Fodd bynnag, dylid nodi bod gan dribiwnlys cyflogaeth y pŵer i leihau unrhyw iawndal a ddyfarnwyd i weithiwr am niwed neu ddiswyddo sy'n ymwneud â datgeliad gwarchodedig hyd at 25% lle na wnaed y datgeliad yn ddiwyll.

Cymalau Gagio

Mae cymalau gagio mewn contractau cyflogaeth a chytundebau diswyddo yn ddi-rym i'r graddau eu bod yn gwrthdaro ag amddiffyniad y Ddeddf.

Atodiad 2 i'r COD CHWYTHU'R CHWIBAN

NODYN CYFARWYDDYD AR GYFER GWEITHWYR

Dylid dilyn y canllawiau canlynol os ydych yn amau twyll neu lygredd mewn unrhyw faes o weithgareddau'r Cyngor.

Gwneud

1. Gwnewch nodyn o'ch pryderon ar unwaith.

Nodwch yr holl fanylion perthnasol, megis yr hyn a ddywedwyd dros y ffôn neu sgysiau eraill, y dyddiad, amser ac enwau unrhyw bartïon dan sylw.
2. Cyfleu eich amheuon i rywun sydd â'r awdurdod a'r profiad priodol.

Fel arfer, eich rheolwr llinell neu'r gwasanaeth archwilio mewnol yw hwn. Fel arall, dylid cysylltu â'r Prif Swyddog Cyllid neu'r Pennaeth Adnoddau Dynol.
3. Trafodwch y mater yn brydlon os ydych yn teimlo bod cyfiawnhad dros eich pryderon.

Gall unrhyw oedi beri i'r Awdurdod ddioddef colled ariannol pellach.

Peidiwch

1. â gwneud dim.
2. â bod ofn codi pryderon.

Ni ddylech ddioddef unrhyw wrthwynebiad o ganlyniad i leisio amheuaeth a ddelir yn rhesymol. Bydd yr Awdurdod yn trin unrhyw fater rydych yn ei godi'n sensitif ac yn gyfrinachol.
3. Ymddwyn neu gyhuddo unrhyw unigolyn yn uniongyrchol.
4. Ceisio ymchwilio i'r mater eich hun.

Mae yna reolau arbennig ynghylch casglu tystiolaeth i'w defnyddio mewn achosion troseddol. Gall unrhyw ymgais i gasglu tystiolaeth gan bobl sy'n anghyfarwydd â'r rheolau hyn ddinistrio'r achos.
5. Cyfleu eich amheuon i unrhyw un heblaw'r rhai sydd â'r awdurdod priodol.

Cofiwch fod gan Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998 y rheolau canlynol ar gyfer gwneud datgeliad gwarchodedig.

- Mae'n rhaid i chi gredu ei fod yn hollol wir.
- Rhaid i'r datgeliad fod er budd y cyhoedd.
- Ni ddylech geisio unrhyw fudd personol.
- Rhaid i chi beidio â chyflawni trosedd drwy wneud y datgeliad

ADRAN 24

DISGRIFIADAU RÔL AELOD

24.1 Disgrifiad Rôl Aelod Etholedig

a) Atebolrwydd

- (i) i'r Cyngor Llawn.
- (ii) I etholwyr eu ward.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Cynrychioli a chefnogi cymunedau

- I gynrychioli buddiannau'r ward.
- Bod yn eiriolwr dros y Cyngor yn y ward a'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu.
- Bod yn sianel gyfathrebu i'r gymuned ar strategaethau, polisiâu, gwasanaethau a gweithdrefnau'r cyngor.
- Cynrychioli etholwyr unigol a sefydliadau lleol, ymgymryd â gwaith achos ar eu rhan a gwasanaethu pawb yn deg ac yn gyfartal.
- Cysylltu ag aelodau gweithredol, aelodau eraill y cyngor, swyddogion y cyngor a sefydliadau partner i sicrhau bod anghenion y cymunedau lleol yn cael eu nodi, eu deall a'u cefnogi.
- Hyrwyddo goddefgarwch a chydlyniant mewn cymunedau lleol.

(ii) Gwneud Penderfyniadau a Goruchwyllo Perfformiad y Cyngor

- Cymryd rhan yng nghyfarfodydd y Cyngor Llawn, cyrraedd a gwneud penderfyniadau gwybodus a chytbwys, a goruchwyllo perfformiad.
- Cymryd rhan mewn penderfyniadau gwybodus a chytbwys ar bwyllgorau a phaneli y gellir eu penodi iddynt.
- Cadw at egwyddorion democratiaeth a chyfrifoldeb cyfunol wrth wneud penderfyniadau.
- Hyrwyddo a sicrhau effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddarparu'r cyngor a gwasanaethau cyhoeddus eraill.

(iii) Cynrychioli'r Cyngor (yn amodol ar benodiad)

- Cynrychioli'r Cyngor ar gyrff allanol lleol fel penodai'r Cyngor.
- Cynrychioli'r Cyngor ar gyrff partneriaeth lleol, hyrwyddo diddordeb cyffredin a chydweithrediad er budd pawb.
- Cynrychioli a bod yn eiriolwr dros y Cyngor ar gyrff cenedlaethol ac mewn digwyddiadau cenedlaethol.

(iv) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da y Cyngor a'i faterion Darparu arweinyddiaeth gymunedol a hyrwyddo dinasyddiaeth weithredol.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraeth agored a thryloyw.
- Cefnogi, a chadw at berthnasoedd parchus, priodol ac effeithiol gyda gweithwyr y Cyngor.
- Cadw at God Ymddygiad yr Aelod, Protocol yr Aelodau/Swyddogion a'r safonau ymddygiad uchaf mewn swydd gyhoeddus.

(v) Datblygiad Personol a Rôl

Cymryd rhan mewn cyfleoedd ar gyfer datblygiad a ddarperir i aelodau gan yr awdurdod.

(vi) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd a gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.2 Arweinydd (a Dirprwy) Disgrifiad Rôl

a) Atebolrwydd

(i) i'r Cyngor Llawn.

(ii) Y cyhoedd.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Darparu arweinyddiaeth gwleidyddol i'r Cyngor

- Bod yn arweinydd gwleidyddol i'r Cyngor; i fod yn brif lefarydd gwleidyddol y Cyngor.
- Darparu arweinyddiaeth wrth adeiladu consensws gwleidyddol ynghylch polisiau'r cyngor.
- Ffurio gweledigaeth ar gyfer y Cyngor a'r gymuned.
- Darparu arweinyddiaeth gref a chlir wrth gydlyn polisiau, strategaethau a darparu gwasanaethau.

(ii) Penodi'r Cabinet¹

- I ddynodi'r portffolios priodol.
- Penodi aelodau etholedig priodol i bob portffolio.
- Dyrannu aelodau'r cabinet i rolau o ran eu galluedd.
- I ddynodi'r Dirprwy Arweinydd.

(iii) Cynrychioli a Gweithredu fel Llysgennad i'r Awdurdod

- Cynrychioli'r Awdurdod i safon uchel. Darparu ffigur cryf, cymwys a huawdl i gynrychioli'r Awdurdod yn y Sir ac mewn cyrff allanol.
- Cynrychioli'r Awdurdod ar bwyllgorau cydlynu perthnasol, byrddau partneriaeth a chyd-bwyllgorau corfforaethol.
- Darparu arweinyddiaeth a chefnogi partneriaethau a sefydliadau lleol.
- Cynrychioli'r Awdurdod mewn cyrff rhanbarthol a chenedlaethol fel y bo'n briodol.

(iv) Darparu Arweinyddiaeth o fewn y Portffolio

Lle bo'n briodol i gyflawni rôl deilydd portffolio, gan ystyried pwrpas rôl a gweithgareddau, a manyleb rôl aelod gweithredol.

(v) Rheoli ac arwain gwaith y Cabinet a'r Cadeirio Cyfarfodydd

- Cymryd rhan ac arwain wrth wneud penderfyniadau ar y cyd y Bwrdd Gweithredol
- Sicrhau bod y Cabinet yn rhedeg yn effeithiol drwy reoli'r Rhaglen Waith i'r Dyfodol a sicrhau ei ddatblygiad parhaus.
- Sicrhau bod gwaith y Cabinet yn cyflawni amcanion polisi cenedlaethol.
- Cyngori a mentora aelodau eraill o'r cabinet yn eu gwaith.
- Cadeirio cyfarfodydd y Cabinet yn unol â'r Cyfansoddiad.

(vi) Cymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau ar y cyd y Cabinet

- Gweithio'n agos gydag aelodau eraill o'r cabinet i sicrhau bod polisiâu'r cyngor effeithiol yn cael eu datblygu a'r fframwaith cyllidebol ar gyfer y Cyngor, a darparu gwasanaethau o ansawdd uchel i bobl leol.
- Derbyn cyfrifoldeb ar y cyd a chefnogi penderfyniadau a wnaed gan y Cabinet unwaith y byddant wedi'u gwneud.

(vii) Gweithio gyda swyddogion i arwain y sefydliad

- I gysylltu â'r Prif Weithredwr, a swyddogion priodol eraill, yn rheolaidd.

- Gweithio gyda gweithwyr y Cyngor mewn perthynas â gweledigaeth strategol a chyfeiriad y Cyngor, rolau rheoli swyddogion a datblygu materion polisi.

(viii) Arwain Partneriaethau ac Arweinyddiaeth Gymunedol

- Rhoi arweiniad i bartneriaethau strategol lleol a phartneriaid lleol wrth geisio nodau a blaenoriaethau cyffredin.
- I drafod a brocera mewn achosion o wahanol flaenoriaethau ac anghytundeb.
- Gweithredu fel arweinydd y gymuned leol drwy ddangos gweledigaeth a rhagolwg.

(ix) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da y Cyngor a'i faterion.
- Darparu arweinyddiaeth gymunedol a hyrwyddo dinasyddiaeth weithredol.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraeth agored a thryloyw.
- Cefnogi, a chadw at berthnasoedd parchus, priodol ac effeithiol gyda gweithwyr y Cyngor.
- Cadw at God Ymddygiad yr Aelodau, Protocol Aelodau/Swyddogion a'r safonau ymddygiad uchaf mewn swydd gyhoeddus.
- Cymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau eu Grŵp Gwleidyddol.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i ac arddangos y gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd a gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd;
- arweinyddiaeth gynhwysol;
- adeiladu consensws.

24.3 Dirprwy Arweinydd

- a) Cyflawni dyletswyddau'r Arweinydd yn ei absenoldeb.
- b) Cynorthwyo'r Arweinydd mewn dyletswyddau penodol yn ôl yr angen.

24.4 Disgrifiad Rôl Aelod Cabinet

a) Atebolrwydd

- (i) I'r arweinydd [au].
- (ii) i'r Cabinet (drwy gyfrifoldeb ar y cyd).
- (iii) i'r Cyngor Llawn.

b) Diben a Gweithgareddau Rôl

(i) Darparu Arweinyddiaeth Portffolio

- Rhoi cyfeiriad gwleidyddol i swyddogion sy'n gweithio o fewn y portffolio.
- ennill parch swyddogion o fewn y portffolio; darparu cefnogaeth i swyddogion wrth weithredu rhaglenni portffolio.
- Darparu arweinyddiaeth yn y portffolio.
- Cysylltu â'r cadeirydd craffu priodol a derbyn adroddiadau craffu yn ôl yr angen.
- Bod yn atebol am ddewisiadau a pherfformiad yn y portffolio.
- Cael trosolwg o reoli perfformiad, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y portffolio.
- Gwneud Penderfyniadau Gweithredol o fewn y Portffolio.

(ii) Cyfrannu at Sefydlu'r Agenda Strategol a'r Rhaglen Waith ar gyfer y Portffolio

- Gweithio gyda swyddogion i lunio dogfennau polisi strategol a statudol. Sicrhau bod ewylllys wleidyddol y mwyafrif yn cael ei gario i'r Cabinet a thrwyddi.
- Darparu cymorth i weithio a chynnal rhaglen waith strategol yn wleidyddol ac yn statudol. Cynnal ymgynghoriadau â rhanddeiliaid yn ôl yr angen. Gwnewch yn siŵr bod Blaenraglen Waith y portffolio yn cael ei diweddarau'n gywir ac yn gyfredol.

(iii) Darparu cynrychiolaeth ar gyfer y portffolio

Darparu ffigur cryf, cymwys a pherswadiol i gynrychioli'r portffolio. Bod yn arweinydd mewn cyfarfodydd gyda rhanddeiliaid.

(iv) Adrodd a Chyfrifyddu

- Adrodd fel y bo'n briodol i'r Arweinydd, y Cyngor Llawn, y Cabinet, cadeirydd priodol y gwaith craffu, cyrff rheoleiddio a'r cyfryngau.
- Bod yn brif lefarydd gwleidyddol y portffolio.
- Ymddangos gerbron pwyllgorau craffu mewn perthynas â materion o fewn y portffolio.

(v) Cymryd rhan weithredol yng nghyfarfodydd y Cabinet a gwneud penderfyniadau

- Dangos diddordeb a chefnogaeth i bortffolios pobl eraill.

- Adnabod a chyfrannu at faterion sy'n torri ar draws portffolios neu'n faterion o gyfrifoldeb ar y cyd.

(vi) Arwain Partneriaethau ac Arweinyddiaeth Gymunedol

- Rhoi arweiniad i bartneriaethau strategol lleol a phartneriaid lleol wrth geisio nodau a blaenoriaethau cyffredin.
- I drafod a brocera mewn achosion o wahanol flaenoriaethau ac anghytundeb.
- Gweithredu fel arweinydd y gymuned leol drwy ddangos gweledigaeth a rhagolwg.

(vii) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da y Cyngor a'i faterion.
- Darparu arweinyddiaeth gymunedol a hyrwyddo dinasyddiaeth weithredol.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraeth agored a thryloyw.
- Cefnogi, a chadw at berthnasoedd parchus, priodol ac effeithiol gyda gweithwyr y Cyngor.
- Cadw at y Cod Ymddygiad Aelodau, Protocol Aelodau/Swyddogion a'r safonau ymddygiad uchaf mewn swydd gyhoeddus.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd;
- arweinyddiaeth gynhwysol.

24.5 Maer yn eu rôl fel Cadeirydd y Cyngor

a) Atebolrwydd

Cyngor llawn.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Gweithredu fel symbol o awdurdod democrataidd y Cyngor

- Fel pennaeth seremonïol y Cyngor, i fod yn anwleidyddol a chynnal gwerthoedd democrataidd y Cyngor.
- Cynrychioli'r Cyngor mewn swyddogaethau dinesig a seremonïol.

(ii) Cadeirio Cyfarfodydd y Cyngor

- Llywyddu cyfarfodydd y Cyngor, fel y gellir cynnal ei fusnes yn effeithlon.
- Sicrhau bod y Cyngor yn cynnal ei gyfarfodydd yn unol â Rheolau Sefydlog y Cyngor.

(iii) Cynnal a Hyrwyddo Cyfansoddiad y Cyngor

Sicrhau y glynir wrth y Cyfansoddiad ac, os oes angen, i ddyfarnu ar ddehongliad y Cyfansoddiad.

(iv) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da y Cyngor a'i faterion.
- Darparu arweinyddiaeth gymunedol a hyrwyddo dinasyddiaeth weithredol.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraeth agored a thryloyw.
- Cefnogi, a chadw at berthnasoedd parchus, priodol ac effeithiol gyda gweithwyr y Cyngor.
- Cadw at y Cod Ymddygiad Aelodau, Protocol Aelodau/Swyddogion a'r safonau ymddygiad uchaf mewn swydd gyhoeddus.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.6 Dirprwy Faer

- a) Cyflawni dyletswyddau'r Maer yn ei absenoldeb.
- b) Cynorthwyo'r Maer mewn dyletswyddau penodol yn ôl yr angen.

24.7 Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd Disgrifiad Rôl

a) Atebolrwydd

i'r Cyngor Llawn.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Darparu arweiniad a chyfeiriad

- Darparu rheolaeth hyderus ac effeithiol o gyfarfodydd i hwyluso cynwysoldeb, cyfranogiad a gwneud penderfyniadau clir.
- Arwain y pwyllgor yn ei rôl yn:
 - aa. penodi Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd;
 - bb. cadw golwg ar y ddarpariaeth o staff, llety ac adnoddau eraill sydd ar gael i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, gan sicrhau bod y rhain yn ddigonol;
 - cc. gwneud adroddiadau blynyddol i'r cyngor llawn mewn perthynas â'r uchod;
 - dd. penodi is-bwyllgorau a chadeiriau is-bwyllgorau i ymgymryd â swyddogaethau a ddirprwywyd gan y pwyllgor;
 - ee. ystyried adroddiadau a baratowyd gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd;
 - ff. datblygu strategaeth cefnogi a datblygu aelodau'r awdurdod;
 - gg. sicrhau bod gan aelodau fynediad at lefel resymol o hyfforddiant a datblygiad fel y disgrifir yn strategaeth datblygu aelodau'r Awdurdod a Siarter Cymru ar gyfer Cefnogi a Datblygu Aelodau;
 - hh. sicrhau bod y gyllideb ar gyfer datblygu aelodau yn ddigonol;
 - ii. sicrhau bod gan aelodau fynediad at gynllunio datblygiad personol ac adolygiadau datblygiad personol blynyddol;
 - jj. Gweithio gyda'r Hyrwyddwr Cefnogi a Datblygu Aelodau lle bo hynny'n berthnasol i hyrwyddo rôl aelodau a chefnogaeth a datblygiad angenrheidiol.
 - kk. Dangos uniondeb a didueddrwydd wrth wneud penderfyniadau sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi

(ii) Hyrwyddo rôl y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

- Gweithredu fel llysgennad i'r pwyllgor DS, gan hwyluso dealltwriaeth o'r rôl.
- Gweithredu o fewn gofynion technegol, cyfreithiol a gweithdrefnol i oruchwylio swyddogaethau'r pwyllgor yn deg ac yn gywir.
- Sicrhau trylwyrdd a gwrthrychedd yn y pwyllgor, derbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol wrth gynnal cyfarfodydd.

(iii) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Datblygu statws a chywirdeb y pwyllgor a'i benderfyniadau.
- Deall priod rolau aelodau, swyddogion a phartïon allanol sy'n gweithredu ym maes cyfrifoldeb y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da gan y Cyngor.

c) Gwerthoedd

Ymrwymo i werthoedd y cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaethau diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.8 Aelod o Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd Disgrifiad Rôl

a) Atebolrwydd

- (i) i'r Cyngor Llawn.
- (ii) Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Deall natur y Pwyllgor:

Bod yn ymwybodol o rôl y pwyllgor a'i chyflawni'n effeithiol yn:

- penodi Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd;
- cadw golwg ar y ddarpariaeth o staff, llety ac adnoddau eraill sydd ar gael i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, gan sicrhau bod y rhain yn ddigonol;
- gwneud adroddiadau blynyddol i'r cyngor llawn mewn perthynas â'r uchod;
- penodi is-bwyllgorau a chadeiriau is-bwyllgorau i ymgymryd â swyddogaethau a ddirprwywyd gan y pwyllgor;
- ystyried adroddiadau a baratowyd gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd;
- datblygu strategaeth cefnogi a datblygu aelodau'r awdurdod;
- sicrhau bod gan aelodau fynediad at lefel resymol o hyfforddiant a datblygiad fel y disgrifir yn y Strategaeth Datblygu Aelodau a Siarter Cymru ar gyfer Cefnogi a Datblygu Aelodau;
- sicrhau bod y gyllideb ar gyfer datblygu aelodau yn ddigonol;
- Sicrhau bod gan aelodau fynediad at gynllunio datblygiad personol ac adolygiadau datblygiad personol blynyddol.
- Bod â digon o wybodaeth dechnegol, gyfreithiol a gweithdrefnol i gyfrannu'n deg ac yn gywir at swyddogaeth y pwyllgor.

- Bod yn drylwyr ac yn wrthrychol wrth dderbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol wrth gynnal cyfarfodydd a materion gerbron y pwyllgor.

(ii) Cymryd rhan mewn cyfarfodydd a gwneud penderfyniadau

- Cymryd rhan yn effeithiol yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.
- Gwneud penderfyniadau gwybodus a chytbwys, o fewn cylch gorchwyl y pwyllgor, sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi.

(iii) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Sicrhau uniondeb penderfyniadau'r pwyllgor a'u rôl eu hunain drwy gadw at y Cod Ymddygiad (au) a gofynion cyfansoddiadol a chyfreithiol eraill.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da gan y Cyngor.
- Deall priod rolau aelodau, swyddogion a phartïon allanol sy'n gweithredu ym maes cyfrifoldeb y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.9 Cadeirydd Disgrifiad Rôl Pwyllgorau Rheoleiddiol y Cyngor

a) Atebolrwydd

- (i) i'r Cyngor Llawn.
- (ii) i aelodau'r pwyllgor rheoleiddio.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Darparu arweiniad a chyfeiriad

- Darparu rheolaeth hyderus ac effeithiol o gyfarfodydd i hwyluso cynwysoldeb, cyfranogiad a gwneud penderfyniadau clir.
- Sicrhau bod ymgeiswyr a phartïon eraill sydd â diddordeb yn fodlon ynghylch tryloywder y broses reoleiddio.

- Dangos uniondeb a didueddrwydd wrth wneud penderfyniadau sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi
- Dirprwyo camau gweithredu i is-bwyllgorau fel y bo'n briodol

(ii) *Hyrwyddo rôl y Pwyllgor Rheoleiddio a Gwneud Penderfyniadau Lled-Farnwrol*

- Gweithredu fel llysgennad i'r pwyllgor rheoleiddio, gan hwyluso dealltwriaeth o'r rôl.
- Gweithredu o fewn gofynion technegol, cyfreithiol a gweithdrefnol i oruchwylio swyddogaethau'r pwyllgor yn deg ac yn gywir.
- Sicrhau trylwyredd a gwrthrychedd yn y pwyllgor, derbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol wrth gynnal cyfarfodydd ac mewn achosion/ceisiadau unigol cyn cyfarfodydd pwyllgor ffurfiol.

(iii) *Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd*

- Datblygu statws a chywirdeb y pwyllgor a'i benderfyniadau.
- Deall priod rolau aelodau, swyddogion a phartïon allanol sy'n gweithredu ym maes cyfrifoldeb y pwyllgor rheoleiddio.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da gan y Cyngor.

c) Gwerthoedd

Ymrwymo i werthoedd y cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaethau diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.10 Aelod o Bwyllgor Rheoleiddiol Disgrifiad Rôl

a) Atebolrwydd

- (i) i'r Cyngor Llawn.
- (ii) Cadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) *Deall natur y Pwyllgor Rheoleiddio a Gwneud Penderfyniadau Lled-Farnwrol*

- Bod yn ymwybodol o natur led-farnwrol penderfyniadau pwyllgorau rheoleiddiol.

- Bod â digon o wybodaeth dechnegol, gyfreithiol a gweithdrefnol i gyfrannu'n deg ac yn gywir at swyddogaeth y pwyllgor.
- Bod yn drylwyr ac yn wrthrychol wrth dderbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol wrth gynnal cyfarfodydd ac achosion / ceisiadau unigol gerbron y pwyllgor.

(ii) Cymryd rhan mewn cyfarfodydd a gwneud penderfyniadau

- Cymryd rhan yn effeithiol yng nghyfarfodydd y pwyllgor rheoleiddio, gan sicrhau bod ystyriaethau lleol ac argymhellion polisi yn cael eu cydbwyso i gyfrannu at wneud penderfyniadau effeithiol.
- Gwneud penderfyniadau gwybodus a chytbwys, o fewn cylch gorchwyl y pwyllgor, sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi.

(iii) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Sicrhau uniondeb penderfyniadau'r pwyllgor a'u rôl eu hunain drwy gadw at y Cod Ymddygiad (au) a gofynion cyfansoddiadol a chyfreithiol eraill.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da gan y Cyngor.
- Deall priod rolau aelodau, swyddogion a phartïon allanol sy'n gweithredu ym maes cyfrifoldeb y pwyllgor rheoleiddio.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.11 Disgrifiad Rôl Cadeirydd y Pwyllgor Safonau – Aelod llewyg yn unig

a) Atebolrwydd

i'r Cyngor Llawn.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Darparu arweiniad a chyfeiriad

- Gweithredu o fewn gofynion technegol, cyfreithiol a gweithdrefnol i oruchwylio swyddogaethau'r pwyllgor yn deg ac yn gywir.

- Sicrhau trylwyrdd a gwrthrychedd yn y pwyllgor, gan dderbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol ar y Cod Ymddygiad.
- Dangos annibyniaeth, uniondeb a didueddrwydd wrth wneud penderfyniadau sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi
- Darparu rheolaeth hyderus ac effeithiol o gyfarfodydd i hwyluso cynwysoldeb, cyfranogiad a gwneud penderfyniadau clir.
- Arwain y pwyllgor yn ei rôl yn:
 - (aa) hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig;
 - (bb) cynorthwyo'r Cynghorwyr a'r aelodau cyfetholedig i gadw at God Ymddygiad yr Aelodau;
 - (cc) cynghori'r Cyngor ar fabwysiadu neu adolygu Cod Ymddygiad yr Aelodau;
 - (dd) monitro gweithrediad Cod Ymddygiad yr Aelodau;
 - (ee) cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi cynghorwyr, cyd-gyfethol aelodau ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad Aelodau;
 - (ff) rhoi gollyngiadau i Gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig ar ddelio ag unrhyw adroddiadau gan dribiwnlys achos neu dribiwnlys achos interim, ac unrhyw adroddiad gan y Swyddog Monitro ar unrhyw fater a gyfeirir at y swyddog hwnnw gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru;
 - (gg) arfer y swyddogaethau hyn mewn perthynas â chynghorau cymuned ac aelodau'r cynghorau cymuned hynny.

c) **Gwerthoedd**

Ymrwymo i werthoedd y cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaethau diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.12 **Aelod o Ddisgrifiad Rôl y Pwyllgor Safonau**

a) **Atebolrwydd**

- (i) i'r Cyngor Llawn.
- (ii) Cadeirydd y Pwyllgor Safonau.

b) **Diben Rôl a Gweithgaredd**

- (i) Deall natur y pwyllgor Safonau a chyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol trwy:
 - hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig;

- cynorthwyo'r Cynghorwyr a'r aelodau cyfetholedig i gadw at God Ymddygiad yr Aelodau;
 - cynghori'r Cyngor ar fabwysiadu neu adolygu Cod Ymddygiad yr Aelodau;
 - monitro gweithrediad Cod Ymddygiad yr Aelodau;
 - cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi cynghorwyr, cyd-gyfethol aelodau ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad Aelodau;
 - rhoi gollyngiadau i Gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig ar ddelio ag unrhyw adroddiadau gan dribiwnlys achos neu dribiwnlys achos dros dro, ac unrhyw adroddiad gan y Swyddog Monitro ar unrhyw fater a gyfeirir at y swyddog hwnnw gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.
- (ii) Bod â digon o wybodaeth dechnegol, gyfreithiol a gweithdrefnol i gyfrannu'n deg ac yn gywir at swyddogaeth y pwyllgor.
- (iii) Bod yn drylwyr ac yn wrthrychol wrth dderbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol wrth gynnal cyfarfodydd a materion gerbron y pwyllgor.
- (iv) Cymryd rhan mewn cyfarfodydd a gwneud penderfyniadau
- Cymryd rhan yn effeithiol yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Safonau.
 - Gwneud penderfyniadau gwybodus a chytbwys, o fewn cylch gorchwyl y pwyllgor, sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi.
- (v) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd
- Sicrhau uniondeb penderfyniadau'r pwyllgor a'u rôl eu hunain drwy gadw at y Cod Ymddygiad (au) a gofynion cyfansoddiadol a chyfreithiol eraill.
 - Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da gan y Cyngor.
 - Deall priod rolau aelodau, swyddogion a phartïon allanol sy'n gweithredu ym maes cyfrifoldeb y pwyllgor Safonau.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.13 Disgrifiad Rôl Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

a) Atebolrwydd

i'r Cyngor Llawn.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Darparu arweiniad a chyfeiriad

- Dangos annibyniaeth, uniondeb a didueddrwydd wrth wneud penderfyniadau sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi
- Darparu rheolaeth hyderus ac effeithiol o gyfarfodydd i hwyluso cynwysoldeb, cyfranogiad a gwneud penderfyniadau clir.
- Cytuno ar yr agendâu ar gyfer cyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio .
- Arwain y pwyllgor yn ei rôl yn:
 - (aa) adolygu a chraffu ar faterion ariannol yr awdurdod;
 - (bb) gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr awdurdod;
 - (cc) adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a threfniadau llywodraethu corfforaethol yr awdurdod;
 - (dd) gwneud adroddiadau ac argymhellion i'r awdurdod ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny;
 - (ee) goruchwyllo trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod;
 - (ff) adolygu'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr awdurdod a'u cymeradwyo pan fydd pwerau'n cael eu dirprwyo;
 - (gg) datblygu perthynas gydag archwilywyr mewnol ac allanol a Swyddog Monitro'r Awdurdod;
 - (hh) datblygu Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol sydd wedi'i chynllunio i gyflawni swyddogaethau'r pwyllgorau llywodraethu ac archwilio;
 - (ii) adolygu a hunanasesu perfformiad y Pwyllgor a'i aelodau; a
 - (jj) adolygu a gwneud argymhellion mewn perthynas â'r adroddiad hunanasesu yn unol ag adran 91 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

(ii) Hyrwyddo rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- Gweithredu fel llysgennad ar gyfer y pwyllgor llywodraethu ac archwilio, gan hwyluso dealltwriaeth o'r rôl.
- Gweithredu o fewn gofynion technegol, cyfreithiol a gweithdrefnol i oruchwyllo swyddogaethau'r pwyllgor yn deg ac yn gywir.
- Sicrhau trylwyrdd a gwrthrychedd yn y pwyllgor, derbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol wrth gynnal cyfarfodydd ac yn y broses archwilio.

(iii) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Deall y risgiau ariannol sy'n gysylltiedig â llywodraethu corfforaethol; Bod yn fodlon bod datganiadau sicrwydd yr awdurdodau gan gynnwys y datganiad llywodraethu blynyddol yn adlewyrchu'r amgylchedd risg ac unrhyw weithgareddau sydd eu hangen i'w wella.

- Datblygu statws a chywirdeb y pwyllgor a'i benderfyniadau.
- Deall priod rolau aelodau, swyddogion a phartïon allanol sy'n gweithredu ym maes cyfrifoldeb y pwyllgor llywodraethu ac archwilio.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da gan y Cyngor.

c) Gwerthoedd

Ymrwymo i werthoedd y cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaethau diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.14 Aelod o Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Disgrifiad Rôl

a) Atebolrwydd

- (i) i'r Cyngor Llawn.
- (ii) Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

- (i) Deall rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac ymgymryd â'i swyddogaethau:
 - adolygu a chraffu ar faterion ariannol yr awdurdod;
 - gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr awdurdod;
 - adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a threfniadau llywodraethu corfforaethol yr awdurdod;
 - gwneud adroddiadau ac argymhellion i'r awdurdod ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny;
 - goruchwyllo trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod;
 - adolygu'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr awdurdod.
- (ii) Bod â digon o wybodaeth dechnegol, gyfreithiol a gweithdrefnol i gyfrannu'n deg ac yn gywir at swyddogaeth y pwyllgor.
- (iii) Bod yn drylwyr ac yn wrthrychol wrth dderbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol wrth gynnal cyfarfodydd a materion gerbron y pwyllgor.

(iv) Cymryd rhan mewn cyfarfodydd a gwneud penderfyniadau

- Cymryd rhan yn effeithiol yng nghyfarfodydd y pwyllgor llywodraethu ac archwilio; holi a gofyn am eglurhad ar faterion sy'n dod o fewn cylch gwaith y pwyllgor.
- Gwneud penderfyniadau gwybodus a chytbwys, o fewn cylch gorchwyl y pwyllgor, sy'n unol â gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisi.

(v) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Deall y risgiau ariannol sy'n gysylltiedig â llywodraethu corfforaethol; Bod yn fodlon bod datganiadau sicrwydd yr awdurdodau gan gynnwys y datganiad llywodraethu blynyddol yn adlewyrchu'r amgylchedd risg ac unrhyw weithgareddau sydd eu hangen i'w wella.
- Sicrhau uniondeb penderfyniadau'r pwyllgor a'u rôl eu hunain drwy gadw at y Cod Ymddygiad (au) a gofynion cyfansoddiadol a chyfreithiol eraill.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da gan y Cyngor.
- Deall priodolau aelodau, swyddogion a phartïon allanol sy'n gweithredu ym maes cyfrifoldeb y pwyllgor llywodraethu ac archwilio.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.15 Disgrifiad Rôl Cadeirydd Craffu

a) Atebolrwydd

- (i) Cyngor llawn.
- (ii) Y cyhoedd.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Darparu arweiniad a chyfeiriad

- Darparu rheolaeth hyderus ac effeithiol o'r tîm sy'n aelodau.

- Hyrwyddo rôl trosolwg a chraffu o fewn a thu allan i'r Cyngor, gan gysylltu'n effeithiol yn fewnol o fewn y cyngor ac yn allanol â phartneriaid y Cyngor.
- Dangos dull gwrthrychol a seiliedig ar dystiolaeth o drosolwg a chraffu.
- Gwerthuso effaith a gwerth ychwanegol gweithgarwch trosolwg a chraffu a nodi meysydd i'w gwella.

(ii) Rheoli'r Rhaglen Waith

- Datblygu rhaglen waith gytbwys o'r pwyllgor sy'n cynnwys craffu cyn penderfynu, datblygu polisi ac adolygu, craffu ymchwiliol, a dwyn y weithrediaeth i gyfrif gan gynnwys monitro perfformiad.
- Sicrhau bod y rhaglen yn ystyried ffactorau perthnasol fel: rhaglenni gwaith y pwyllgorau gweithredol a phwyllgorau eraill, blaenoriaethau strategol a risgiau, a materion cymunedol perthnasol.
- Sicrhau bod y rhaglen waith yn cael ei chyflwyno.
- Adrodd ar gynnydd yn erbyn y rhaglen waith i'r Cyngor, ac eraill fel y bo'n briodol.
- Cysylltu â swyddogion, aelodau eraill a chynrychiolwyr cymunedol i ddarparu adnoddau a chyflwyno'r rhaglen waith.

(iii) Rheoli Cyfarfod Effeithiol

- Gosod agendâu sy'n cynnwys amcanion a chanlyniadau clir ar gyfer y cyfarfod.
- Rheoli cynnydd busnes mewn cyfarfodydd, gan sicrhau bod amcanion y cyfarfod yn cael eu cyflawni, a glynir at y cod ymddygiad, rheolau sefydlog a gofynion cyfansoddiadol eraill.
- Sicrhau bod y gwaith paratoi angenrheidiol yn cael ei wneud ymlaen llaw
- Sicrhau bod pob cyfranogwr yn cael cyfle i wneud cyfraniad priodol.

(iv) Arweinyddiaeth Gymunedol

- Gweithredu fel ffocws ar gyfer cyswllt rhwng y cyngor, y gymuned a chyrrff allanol mewn perthynas â'r swyddogaeth graffu.
- Adeiladu dealltwriaeth a pherchnogaeth o'r swyddogaeth trosolwg a chraffu yn y gymuned.
- Nodi materion perthnasol yn y gymuned ar gyfer craffu.
- Hyrwyddo cyfranogiad llawn rhanddeiliaid allanol, er enghraifft, tystion arbenigol defnyddwyr gwasanaeth a phartneriaid mewn gweithgarwch craffu.

(v) Cynnwys a Datblygu Aelodau'r Pwyllgor

- Annog cyfraniadau effeithiol gan holl aelodau'r pwyllgor a grwpiau gorchwyl a gorffen.

- Asesu perfformiad unigol ac ar y cyd o fewn y pwyllgor a hwyluso datblygiad priodol.
- Hyrwyddo pwysigrwydd dysgu a datblygu.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.16 Disgrifiad Rôl Aelod Craffu

a) Atebolrwydd

- (i) Cadeirydd y Pwyllgor Craffu.
- (ii) Cyngor llawn.
- (iii) Y cyhoedd.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

Cymryd rhan lawn yng ngweithgareddau'r Pwyllgor Craffu, datblygu a chyflwyno ei raglen waith ac unrhyw grwpiau gorchwyl a gorffen cysylltiedig.

(i) Adolygu a Datblygu Polisi

- Helpu i greu, datblygu, gwella a mireinio polisi'r cyngor.
- Herio polisïau ar sail gadarn o dystiolaeth, er enghraifft yn erbyn deddfwriaeth neu flaenoriaeth wleidyddol leol.
- Asesu effaith y polisi presennol.

(ii) Dal y weithrediaeth i gyfrif, monitro perfformiad a darparu gwasanaethau

- Monitro perfformiad darparwyr mewnol ac allanol yn erbyn safonau a thargedau gan gynnwys cwestiynu swyddogion gweithredol ac uwch swyddogion dros amser.
- Cyfrannu at nodi a lliniaru risg.
- Ymchwilio a mynd i'r afael ag achosion perfformiad gwael.

- Gwerthuso dilysrwydd Penderfyniadau Gweithredol a herio penderfyniadau drwy alw i mewn lle bo hynny'n briodol.

(iii) Hyrwyddo Gwaith Craffu

- Hyrwyddo rôl craffu o fewn a thu allan i'r Cyngor, gan ddatblygu perthnasoedd mewnol ac allanol effeithiol.
- Dangos dull gwrthrychol a seiliedig ar dystiolaeth o graffu.
- Ychwanegu gwerth at benderfyniadau a darpariaeth gwasanaethau'r awdurdod drwy graffu effeithiol.

(iv) Arweinyddiaeth Gymunedol

- Defnyddio craffu fel modd i fynd i'r afael â materion cymunedol ac ymgysylltu â'r cyhoedd.
- Annog rhanddeiliaid i gymryd rhan yng ngwaith yr awdurdod, i ddatblygu atebion polisi lleol hyfyw a derbyniol.
- Adeiladu deialog ynghylch blaenoriaethau, amcanion a pherfformiad, ymhlith cymunedau a rhanddeiliaid.

(v) Cyfranogiad y Cyfarfod

- Paratoi digonol a phriodol ar gyfer cyfarfodydd drwy ymchwil a briffiau.
- Cymryd rhan mewn modd rhagweithiol, gwybodus ac effeithiol gan ystyried y Cod Ymddygiad, Rheolau Sefydlog a gofynion cyfansoddiadol eraill.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd.

24.17 Disgrifiad Rôl Arweinydd yr Wrthblaid

a) Atebolrwydd

I'r grŵp enwebu o fewn y cyfansoddiad.

b) Diben Rôl a Gweithgaredd

(i) Darparu arweinyddiaeth wleidyddol i grŵp gwrthblaid

- Bod yn ffigwr gwleidyddol i'r grŵp gwrthbleidiau; i fod yn brif lefarydd gwleidyddol ar gyfer gwrthwynebiad y Cyngor.
- Darparu arweinyddiaeth yn her adeiladol polisïau'r Cyngor.
- Herio'n adeiladol y weledigaeth ar gyfer y Cyngor a'r gymuned lle bo hynny'n briodol.
- Darparu arweinyddiaeth gref a chlir wrth gydlynu polisïau, strategaethau a darparu gwasanaethau amgen.

(ii) Cynrychioli gwrthwynebiad yr Awdurdod

- Cynrychioli Grŵp yr Wrthblaid i safon uchel; darparu ffigwr cryf, cymwys a huawdl i gynrychioli'r gwrthwynebiad o fewn yr Awdurdod.
- Cynrychioli'r Cyngor ar gyrff allanol.

(iii) Llywodraethu Mewnol, Safonau Moesegol a Pherthnasoedd

- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da y Cyngor a'i faterion.
- Darparu arweinyddiaeth gymunedol a hyrwyddo dinasyddiaeth weithredol.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraeth agored a thryloyw.
- Hyrwyddo, cefnogi a chadw at berthnasoedd parchus, priodol ac effeithiol gyda gweithwyr y Cyngor.
- Hyrwyddo, cefnogi a chadw at God Ymddygiad yr Aelod, Protocol Aelodau/Swyddogion a'r safonau ymddygiad uchaf mewn swydd gyhoeddus.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i ac arddangos y gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd;
- arweinyddiaeth gynhwysol;
- adeiladu consensws.

24.18 Rôl Dirprwy Arweinydd yr Wrthblaid

- (i) Cyflawni dyletswyddau'r Arweinydd yn ei absenoldeb.
- (ii) Cynorthwyo'r Arweinydd mewn dyletswyddau penodol yn ôl yr angen.

24.19 Rôl Aelod manylebau personol

Bydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn cadw manylebau ar gyfer pob aelod a byddant ar gael i aelodau/swyddogion a'r cyhoedd ar gais.

24.20 Pwrpas a rôl hyrwyddwr aelod

a) Beth yw Hyrwyddwyr Aelodau?

- (i) Mae Hyrwyddwyr Aelodau yn bodoli i roi llais i grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol yn draddodiadol, neu faterion y mae angen eu cadw ar flaen busnes y cyngor er efallai na fyddant yn gyfrifoldeb unrhyw unigolyn neu bwyllgor.
- (ii) Aelodau etholedig yw Hyrwyddwyr sy'n cael eu hethol sydd, yn ogystal â'u cyfrifoldebau cyngor eraill, yn sicrhau bod y mater neu'r grŵp y maent yn ei hyrwyddo yn cael eu hystyried pan fydd polisi'r cyngor yn cael ei ddatblygu a bod penderfyniadau'n cael eu gwneud. Mae rôl statudol ar gyfer aelod arweiniol gwasanaethau plant a phobl ifanc sydd â chyfrifoldeb dros oruchwyllo'r trefniadau a wnaed o dan adrannau 25 a 26 o Ddeddf Plant 2004.
- (iii) Cymeradwyr penodiad i rolau Hyrwyddwyr Aelodau yng Nghyfarfod Cyffredinol Blyneddol y Cyngor bob blwyddyn.

b) Cyfrifoldebau Hyrwyddwr Aelodau

Fel arfer, bydd yr Aelod Arweiniol yn:

- (i) sicrhau bod eu maes diddordeb yn cael ei ystyried wrth ddatblygu polisi neu wneud penderfyniadau;
- (ii) gofyn cwestiynau am berfformiad ac adnoddau ar gyfer yr ardal;
- (iii) codi proffil yr ardal a gwneud yr awdurdod yn ymwybodol o arfer da;
- (iv) ymgysylltu â chyrff allanol sy'n gweithio yn yr ardal;
- (v) ymgysylltu â swyddogion ac aelodau eraill mewn perthynas â'r rôl;
- (vi) ymgysylltu â grwpiau cymunedol sydd â diddordeb/cyfran yn yr ardal;
- (vii) rhoi gwybod am gamau gweithredu i'r cyngor.

24.21 Disgrifiad Hyrwyddwr Aelod

Weithiau mae canllawiau ar ymgymryd â'r rôl o ran y wybodaeth pwnc sydd ei hangen ar aelodau ar gael gan y cyrff allanol sy'n gysylltiedig â'r mater sy'n cael ei hyrwyddo, er enghraifft y pecyn cymorth ar gyfer hyrwyddwyr pobl hŷn o'r LGA. Fel arall, byddant yn

dibynnu ar eu hawdurdod am arweiniad yn y pwnc y mae'n arwain arno a hefyd eu rôl fel aelod arweiniol yn y maes hwn.

a) Atebolrwydd

i'r Cyngor Llawn.

b) Diben a Gweithgareddau Rôl

(i) O fewn y Cyngor

- Hyrwyddo'r diddordeb sy'n cael ei hyrwyddo o fewn blaenoriaethau corfforaethol a gwasanaeth y Cyngor.
- Hyrwyddo anghenion y grŵp cleientiaid a gynrychiolir er budd y rhai sy'n gwneud penderfyniadau o fewn y cyngor.
- Gweithio gyda'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau yn y Cyngor i sefydlu strategaethau/polisïau/cynlluniau gwaith sy'n gysylltiedig â'r diddordeb.
- Cynnal ymwybyddiaeth o'r holl faterion sy'n gysylltiedig â'r diddordeb.
- Cyfrannu at arfer da a gwella'r gwasanaethau a'r swyddogaethau sy'n gysylltiedig â'r buddiant yn barhaus.
- Ymgysylltu ag aelodau mewn materion sy'n ymwneud â'r diddordeb megis mynychu cyfarfodydd Trosolwg a Chraffu / Cabinet / Cyngor Llawn ac ati.
- Codi ymwybyddiaeth a chymryd rôl arweiniol yn natblygiad yr holl aelodau a swyddogion mewn perthynas â'r buddiant.

(ii) Yn y Gymuned

- Codi proffil y diddordeb yn y gymuned.
- Ymgysylltu â dinasyddion a grwpiau cymunedol mewn materion sy'n ymwneud â'r diddordeb.
- Arwain a chefnogi mentrau lleol sy'n gysylltiedig â'r diddordeb.

c) Gwerthoedd

Bod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:

- Bod yn agored ac yn dryloyw;
- gonestrwydd;
- goddefgarwch a pharch;
- cydraddoldeb a thegwch;
- gwerthfawrogi gwahaniaeth diwylliannol;
- cynaliadwyedd;

- arweinyddiaeth gynhwysol.

ADRAN 14 ATODIAD 1	ADRAN 14 ATODIAD 2	ADRAN 14 ATODIAD 3	ADRAN 14 ATODIAD 4	
<u>Anweithredol</u> - Swyddogaethau	Dirprwyaethau i Bwyllgorau	Cyfrifoldeb dros <u>Swyddogaethau</u> Gweithredol	Dirprwyaethau i Swyddogion	
		↓	↓	
		CYNLLUN A	CYNLLUN B	CYNLLUN C
		<u>Swyddogaethau</u> <u>Gweithredol</u> wedi'u dirprwyo i Aelodau'r Cabinet	<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor
			↓	↓
			RHAN I	RHAN I
			<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> dirprwyedig i Uwch Swyddogion y Cyngor drwy ymgyngori	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Uwch Swyddogion y Cyngor drwy ymgyngori
			↓	↓
			RHAN II	RHAN II
			<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> a ddirprwywyd i Uwch Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Uwch Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori
			↓	↓
			RHAN III	RHAN III
			<u>Swyddogaethau</u> <u>gweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori	<u>Swyddogaethau</u> <u>anweithredol</u> a ddirprwywyd i Swyddogion y Cyngor heb ymgyngori

ADRAN 14

ATODIAD 1

SWYDDOGAETHAU ANWEITHREDOL

- 1.01 Bydd y Cyngor yn gyfrifol am gymeradwyo neu fabwysiadu'r Fframwaith Polisi a'r Gyllideb.

FFRAMWAITH POLISI

- 1.02 Mae'r Fframwaith Polisi yn golygu'r cynlluniau, y cynlluniau a'r strategaethau i beidio â bod yn gyfrifoldeb gweithredol yr Awdurdod yn unig yn unol â'r ddeddfwriaeth bresennol.

CYLLIDEB

- 1.03 Mae'r Gyllideb yn cynnwys dyrannu adnoddau ariannol i wahanol wasanaethau neu brosiectau, cronfeydd wrth gefn arfaethedig, sylfaen y dreth gyngor, pennu'r dreth gyngor a phenderfyniadau sy'n ymwneud â rheoli gofyniad benthyca'r Cyngor, rheoli ei wariant cyfalaf a gosod terfynau ar gyfer byw. Bydd darpariaethau'r 'Cod Darbodus' hefyd yn effeithio ar y broses.

SWYDDOGAETHAU'R CYNGOR

1.04.01 Dim ond y Cyngor fydd yn arfer y swyddogaethau canlynol:

1. Mabwysiadu a newid y Cyfansoddiad;
2. Cymeradwyo neu fabwysiadu'r fframwaith polisi a'r gyllideb.
3. Yn ddarostyngedig i'r weithdrefn frys a gynhwysir yn y Rheolau Mynediad at Weithdrefn Wybodaeth yn Adran 15 a Rheolau Gweithdrefn y Fframwaith Cyllideb a Pholisi yn Adran 16 o'r Cyfansoddiad hwn, gwneud penderfyniadau ynghylch unrhyw fater wrth gyflawni swyddogaeth Cabinet a gwmpesir gan y fframwaith polisi neu'r gyllideb lle mae'r penderfynwr yn bwriadu ei wneud mewn modd a fyddai'n groes i'r fframwaith polisi neu'n groes i'r fframwaith polisi neu'n groes i'r cyllideb;
4. Penodi Cadeirydd y Cabinet (Cadeirydd y Cabinet fydd Arweinydd y Cyngor) a chael gwared ar yr Arweinydd. Gall yr Arweinydd dynnu aelodau eraill o'r Cabinet o'r swydd;
5. Penodi'r Cadeirydd, yr Is-gadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgorau Craffu;
6. Penodi'r Is-gadeirydd ac aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fydd yn penodi'r person sydd i gadeirio'r pwyllgor;

7. Penodi Cadeirydd, Is-gadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd. Bydd swyddogaethau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn cael eu cyflawni gan y Pwyllgor Cefnogaeth ac Adnoddau Corfforaethol;
8. Penodi'r Cadeirydd, yr Is-gadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio;
9. Penodi'r Cadeirydd, Is-gadeiryddion ac Aelodau'r Pwyllgor Trwyddedu Statudol
10. Penodi Aelodau'r Pwyllgor Apeliadau ac Aelodau'r Cynghorydd i'r Pwyllgor Safonau
11. Penodi Aelodau'r Cynghorydd i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf; ac i Gyd-bwyllgor Craffu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf
12. Cytuno a/neu ddiwygio'r cylch gorchwyl ar gyfer Pwyllgorau, penderfynu ar eu cyfansoddiad a gwneud penodiadau iddynt;
13. Penodi cynrychiolwyr i gyrff allanol oni bai bod y penodiad wedi'i ddirprwyo gan y Cyngor;
14. Mabwysiadu cynllun lwfansau;
15. Newid enw'r ardal, gan roi rhyddid y Fwrdeistref Sirol;
16. Gwneud penodiad y Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid, y Swyddog Monitro a'r Cyfarwyddwyr yn unol â Rheolau Cyflogaeth Swyddogion yn Rhan 12 o'r Cyfansoddiad;
17. Gwneud, diwygio, dirymu, ailddeddfu neu fabwysiadu is-ddeddfau a hyrwyddo neu wrthwynebu gwneud deddfwriaeth leol neu Filiau personol;
18. Pŵer i benderfynu ar geisiadau am ganiatâd cynllunio.
19. Pŵer i benderfynu ar geisiadau i ddatblygu tir heb gydymffurfio ag amodau a atodwyd yn flaenorol.
20. Pŵer i roi caniatâd cynllunio ar gyfer datblygiad sydd eisoes wedi'i wneud.
21. Pŵer i wrthod penderfynu ar gais am ganiatâd cynllunio.
22. Dyletswyddau sy'n ymwneud â gwneud penderfyniadau ynghylch ceisiadau cynllunio.
23. Pŵer i benderfynu ar geisiadau am ganiatâd cynllunio a wneir gan awdurdod lleol, ar ei ben ei hun neu ar y cyd â pherson arall

24. Y pŵer i wneud penderfyniadau, rhoi cymeradwyaethau a chytuno ar rai materion eraill sy'n ymwneud ag arfer hawliau datblygu a ganiateir.
25. Y pŵer i ymrwymo i rwymedigaeth gynllunio, rheoleiddio datblygiad neu ddefnydd tir.
26. Pŵer i gyhoeddi tystysgrif defnydd neu ddatblygiad cyfreithiol presennol neu arfaethedig.
27. Pŵer i gyflwyno hysbysiad cwblhau.
28. Pŵer i roi caniatâd ar gyfer arddangos hysbysebion.
29. Y gallu i awdurdodi mynediad i'r tir.
30. Pŵer r i fynnu bod defnydd tir yn dod i ben.
31. Pŵer i gyflwyno hysbysiad torri cynlluniau, hysbysiad torri amodau, rhybudd rhybuddio, hysbysiad stop neu hysbysiad stop dros dro.
32. Y pŵer i gyhoeddi hysbysiad gorfodi.
33. Pŵer i wneud cais am waharddeb atal torri rheolaeth gynllunio.
34. Pŵer i benderfynu ar geisiadau am gydsyniad sylweddau peryglus, a phwerau cysylltiedig.
35. Dyletswydd i bennu amodau i ba hen ganiatadau mwyngloddio, caniatadau cynllunio perthnasol sy'n ymwneud â safleoedd segur neu safleoedd Cam I neu II gweithredol, neu ganiatâd mwynau sy'n ymwneud â safleoedd mwyngloddio, yn ôl fel y digwydd, sydd i fod yn destun
36. Y pŵer i fynnu bod tir yn cael ei gynnal yn briodol.
37. Pŵer i benderfynu ar geisiadau am ganiatâd adeilad rhestredig, a phwerau cysylltiedig.
38. Pŵer i benderfynu ar geisiadau am ganiatâd ardal gadwraeth.
39. Dyletswyddau sy'n ymwneud â cheisiadau am ganiatâd adeilad rhestredig a chaniatâd ardal gadwraeth.
40. Pŵer i gyflwyno hysbysiad cadw adeiladau, a phwerau cysylltiedig.
41. Pŵer r i gyhoeddi hysbysiad gorfodi adeilad rhestredig.

42. Pwerau i gaffael adeilad rhestredig sydd angen ei drwsio ac i gyflwyno hysbysiad atgyweirio.
43. Pŵer i wneud cais am waharddeb mewn perthynas ag adeilad rhestredig.
44. Y gallu i weithredu gwaith brys.
45. Pŵer i benderfynu ar geisiadau ar gyfer rhyddhau amodau.
46. Pŵer sy'n gysylltiedig â gweithio mwynau.
47. Pŵer i benderfynu ar geisiadau ar gyfer hysbysiad ymlaen llaw.
48. Pŵer sy'n gysylltiedig â llwybrau troed a llwybrau ceffylau.
49. Pŵer o ran ardystio datblygiad amgen priodol.
50. Dyletswyddau mewn perthynas â hysbysiadau prynu
51. Pwerau'n ymwneud â hysbysiadau mân
52. Pŵer i roi trwyddedau sy'n awdurdodi defnyddio tir fel maes carafanau ("trwyddedau safle").
53. Pŵer i drwyddedu'r defnydd o anheddau symudol a safleoedd gwersylla.
54. Pŵer i drwyddedu cerbydau hacni a cherbydau hurio preifat.
55. Pŵer i drwyddedu gyrwyr cerbydau hacni a cherbydau hurio preifat.
56. Pŵer i arfer swyddogaethau trwyddedu yn unol â Deddf Trwyddedu 2003
57. Y pŵer i arfer swyddogaethau trwyddedu yn unol â Deddf Gamblo 2005
58. Pŵer i drwyddedu gweithredwyr cerbydau hacni a cherbydau hurio preifat.
59. Pŵer i gofrestru hyrwyddwyr pŵl.
60. Pŵer i ganiatáu trwyddedau betio trac.
61. Pŵer i drwyddedu cynlluniau betio rhyng-trac.
62. Pŵer i roi trwyddedau mewn perthynas â safleoedd sydd â pheiriannau difyrion.
63. Pŵer i gofrestru cymdeithasau sy'n dymuno hyrwyddo loteri.
64. Pŵer i roi trwyddedau mewn perthynas â safleoedd lle darperir difyrrwch gyda gwobrau.
65. Pŵer i gyhoeddi trwyddedau adloniant.
66. Pŵer i drwyddedu siopau rhyw a sinemâu rhyw.
67. Pŵer i drwyddedu perfformiadau hypnotiaeth.

68. Pŵer i drwyddedu eiddo ar gyfer aciwbigo, tatŵio, tyllu clustiau ac electrolysis.
69. Pŵer i drwyddedu cychod pleser a llongau pleser.
70. Pŵer i drwyddedu'r farchnad a masnachu stryd.
71. Dyletswydd i gadw rhestr o bobl sydd â hawl i werthu gwenwynau nad ydynt yn feddyginiaethol.
72. Pŵer i drwyddedu delwyr yn y gêm a lladd a gwerthu gêm.
73. Pŵer cofrestru a thrwyddedu safleoedd ar gyfer paratoi bwyd.
74. Pŵer i gyhoeddi, diwygio neu amnewid tystysgrifau diogelwch (boed yn gyffredinol neu'n arbennig) ar gyfer meysydd chwaraeon.
75. Pŵer i gyhoeddi, canslo, diwygio neu amnewid tystysgrifau diogelwch ar gyfer stondinau a reoleiddir ar dir chwaraeon.
76. Dyletswydd i hyrwyddo diogelwch tân
77. Pŵer i drwyddedu safleoedd ar gyfer bridio cŵn.
78. Pŵer i drwyddedu siopau anifeiliaid anwes a sefydliadau eraill lle mae anifeiliaid yn cael eu bridio neu eu cadw at ddibenion cynnal busnes.
79. Pŵer i gofrestru hyfforddwyr anifeiliaid ac arddangoswyr.
80. Pŵer i drwyddedu sŵau.
81. Pŵer i drwyddedu anifeiliaid gwyllt peryglus.
82. Pŵer i orfodi rheoliadau mewn perthynas â sgil-gynhyrchion anifeiliaid
83. Y gallu i drwyddedu cyflogaeth plant.
84. Pŵer i gymeradwyo mangre ar gyfer gweinyddu priodasau a chofrestru partneriaethau sifil.
85. Pŵer i gofrestru tir comin neu feysydd tref neu bentref, ac eithrio pan fo'r pŵer yn arferadwy at y diben o roi effaith i— 33(a)cyfnewid tiroedd yr effeithir arnynt gan orchymyn o dan adran 19(3) o Ddeddf Caffael Tir 1981 (p. 67) neu 3(b)gorchymyn o dan adran 147 o Ddeddf Amgáu 1845 (p. 8 & 9 Vict. c. 118).
86. Pŵer i gofrestru amrywiad ar hawliau cyffredin.

87. Pŵer i roi trwydded i gynnal casgliadau elusennol.
88. Pŵer i roi caniatâd ar gyfer gweithredu uchelseinydd.
89. Pŵer r i roi trwydded gwaith stryd.
90. Dyletswydd i gofrestru symudiad moch.
91. Pŵer i orfodi rheoliadau mewn perthynas â symud moch.
92. Pŵer i roi trwydded i symud gwartheg o farchnad.
93. Pŵer i sancsiynu defnydd o rannau o adeiladau ar gyfer storio seliwloid.
94. Dyletswydd i orfodi a gweithredu deddfwriaeth y DU yn unol â Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Cytundeb Ymadael) 2000 a gynhwyswyd gynt yn Rheoliadau (EC) Rhif 852/2004 ac 853/2004 mewn perthynas â gweithredwyr busnesau bwyd fel y manylir ymhellach yn rheoliad 5 Rheoliadau Bwyd (Hylendid) (Cymru) 2006.
95. Swyddogaethau mewn perthynas â sefydlu Pwyllgor Trwyddedu.
96. Dyletswydd i benodi swyddog cofrestru etholiadol.
97. Pŵer r i aseinio swyddogion mewn perthynas â gofynion y swyddog cofrestru.
98. Pŵer i ddiddymu cynghorau cymuned.
99. Pŵer i wneud gorchmynion ar gyfer grwpio cymunedau.
100. Pŵer i wneud gorchmynion ar gyfer diddymu grwpiau a gwahanu cynghorau cymuned oddi wrth grwpiau.
101. Dyletswydd i benodi swyddog canlyniadau ar gyfer etholiadau llywodraeth leol.
102. Dyletswydd i rannu etholaethau'n ardaloedd pleidleisio.
103. Pŵer i rannu rhaniadau etholiadol yn ardaloedd pleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol.
104. Pwerau mewn perthynas â chynnal etholiadau.
105. Pŵer r i dalu treuliau a dynnir yn briodol gan swyddogion cofrestru etholiadol.
106. Pŵer i lenwi swyddi gwag os na fydd digon o enwebiadau.
107. Dyletswydd i ddatgan swydd wag mewn rhai achosion.
108. Dyletswydd i roi rhybudd cyhoeddus o swydd wag achlysurol.

109. Pŵer i wneud apwyntiadau dros dro i gynghorau cymuned.
110. Pŵer i bennu ffioedd ac amodau ar gyfer cyflenwi copïau o, neu ddarnau o'r dogfennau etholiadau.
111. Pŵer i gyflwyno cynigion i'r Ysgrifennydd Gwladol am orchymyn o dan adran 10 (cynlluniau peilot ar gyfer etholiadau lleol yng Nghymru a Lloegr) o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000.
112. Pŵer i newid enw sir neu fwrdeistref sirol.
113. Y pŵer i newid enw cymuned.
114. Pŵer i roi teitl henadur anrhydeddus neu i gyfaddef ei fod yn rhyddfreiniwr anrhydeddus.
115. Pŵer i ddeisebu am siarter i roi statws bwrdeistref sirol.
116. Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau llywodraeth leol, ac ati.
117. Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau, lwfansau ac arian parod.
118. Swyddogaethau o dan gynlluniau pensiwn presennol o ran personau a gyflogir gan yr awdurdodau tân ac achub yn unol ag adran 1 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004.
119. Dyletswydd i gymeradwyo datganiad cyfrifon yr awdurdod, incwm a gwariant a mantolen neu gofnod o dderbynebau a thaliadau (yn ôl y digwydd).
120. Swyddogaethau sy'n ymwneud â physgodfeydd môr.
121. Pwerau sy'n ymwneud â gwarchod coed.
122. Pwerau sy'n ymwneud â diogelu gwrychoedd pwysig.
123. Pŵer i wneud gorchmynion sefydlog.
124. Penodi a diswyddo staff y Cyngor
125. Y gallu i wneud rheolau sefydlog ynghylch contractau.
126. Pŵer i ystyried adroddiadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.
127. Pwerau mewn perthynas â chofrestru gweithredwyr achub moduron.

128. Pŵer i benodi swyddogion at ddibenion penodol (penodi "swyddogion priodol").
129. Dyletswydd i ddynodi swyddog fel pennaeth gwasanaeth cyflogedig yr awdurdod, ac i ddarparu staff, ac ati.
130. Dyletswydd i ddynodi swyddog fel y Swyddog Monitro ac i ddarparu staff, ac ati.
131. Dyletswydd i bennu terfyn benthyca fforddiadwy.
132. Cymeradwyo strategaeth fuddsoddi flynyddol yn unol â chanllawiau.
133. Dyletswydd i wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu materion ariannol yn briodol.
134. Pennu lefel ac unrhyw newid yn lefel y tâl sydd i'w dalu i Brif Swyddog / Cyfarwyddwr (ac eithrio'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd).
135. Yr holl faterion eraill y mae'n rhaid eu cadw yn ôl y gyfraith i'r Cyngor.

ADRAN 14

ATODIAD 2

DIRPRWYAETHAU I GYFARFODYDD RHEOLIADOL AC ERAILL

Mae'r Cyngor wedi penderfynu sefydlu'r Pwyllgorau Rheoleiddio ac eraill canlynol i gyflawni ei swyddogaethau o dan bwerau dirprwyedig a wneir gan y Cyngor.

Bydd penodiadau, neu ailgadarnhau penodiadau Aelodau a'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd i bob Pwyllgor yn cael eu gwneud gan y Cyngor yng Nghyfarfod Blyneddol y Cyngor bob blwyddyn.

1.01 PWYLLGOR RHEOLEIDDIO A THRWYDDEDU CYNLLUNIO

11 o aelodau. Mae hyn er mwyn caniatáu un Cynghorydd o bob Adran Etholiadol, oni chytunir fel arall gan y Cyngor. Ni all unrhyw Aelod a benodir i'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio eistedd heb fod wedi ymgymryd â chyfnod o hyfforddiant mewn gweithdrefnau cynllunio fel y nodir gan yr Awdurdod.

Mae manylion swyddogaethau trwyddedu a rheoleiddio'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio sydd wedi'u dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth a swyddogion eraill wedi'u cynnwys yn y Cynllun Dirprwyo.

Swyddogaeth

- (a) Gweithredu'r swyddogaethau Cynllunio a Chadwraeth hynny sy'n ymwneud â chynllunio a rheoli datblygu trefi a gwlad fel y nodwyd:
 - (i) yn Rhan A paragraffau 1 – 32 a Rhan I paragraffau 3 a 4 o Atodlen 1 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd).
 - (ii) yn rheoliad 3(2), 3(3) neu 3(4) o'r Rheoliadau hynny nad ydynt ym mharagraffau 2 – 9 isod oni bai bod y cyfrifoldeb dros arfer unrhyw un o'r swyddogaethau hynny wedi'i ddirprwyo gan y Cyngor i unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor neu gorff arall arall;
- (b) Arfer y swyddogaethau Trwyddedu a Rheoleiddio hynny fel y nodir yn Rhan B paragraffau 1 – 32, 35 a 36, 37 – 41 a 43 o Atodlen 1 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007, fel y'u diwygiwyd.
- (c) Gwneud argymhellion i'r Cyngor mewn perthynas â:
 - (i) Ceisiadau Gadael yw'r rhai y mae'n ofynnol eu cyfeirio at Lywodraeth Cymru
 - (ii) Ceisiadau nad ydynt yn unol â Pholisi'r Cyngor y mae'r Pwyllgor yn bwriadu eu cymeradwyo

- (d) I ddelio â'r holl faterion sy'n ymwneud â'r rheoliadau neu'n codi o dan y rheoliadau am y tro sy'n llywodraethu:
 - (i) Rheoli hysbysebion
- (e) Cyflawni swyddogaethau'r Cyngor ac awdurdodi cyflwyno hysbysiadau a gwneud gorchmynion yn unol â'r pwerau a roddwyd i'r Cyngor fel awdurdod cynllunio lleol gan Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Amgylchedd Hanesyddol Cymru (Cymru) 2016.
- (f) Cyflawni swyddogaethau'r Cyngor yn unol â:
 - (i) Deddf Cynllunio (Sylweddau Peryglus) 1990;
 - (ii) Rheoliadau Rheoli Adeiladu
- (g) I fod yn gyfrifol am:
 - (i) Wneud Gorchmynion Diogelu Coed (TPO);
 - (ii) y cadarnhad o TPO nad oes unrhyw wrthwynebiadau na sylwadau mewn cysylltiad â hwy;
 - (iii) gwneud sylwadau ar drwyddedau cwmpo coed y bwriedir eu rhoi gan Cyfoeth Naturiol Cymru;
- (h) Cymeradwyo briffiau dylunio a nodiadau cyngor sy'n ymwneud â rheoli datblygu
 - (i) Derbyn tendrau ar gyfer cyflawni gwaith, perfformiad gwasanaethau neu gyflenwi nwyddau neu ddeunyddiau mewn cysylltiad ag arfer swyddogaethau'r Pwyllgor
 - (j) Penderfynu o bryd i'w gilydd unrhyw amodau safonol sy'n berthnasol i bolisiâu manwl a phennu sy'n llywodraethu dyroddi trwyddedau, trwyddedau a chydysniadau y mae'r Pwyllgor Trwyddedu wedi dirprwyo pŵer mewn perthynas â hwy i glywed a phenderfynu ar geisiadau ac i ddelio â materion manwl sy'n ymwneud â hynny;
- (k) Rhagnodi canllawiau, amodau, cyfyngiadau cyfyngiadau cyfyngiadau sy'n llywodraethu rhoi ceisiadau am Drwyddedau Gyrwyr Cerbyd Hacni a Cherbydau Hurio Preifat gan swyddogion y Cyngor o dan y pwerau a ddirprwywyd iddynt;
- (l) Pennu ffioedd a godir mewn perthynas â'r swyddogaethau trwyddedu hynny o fewn golwg y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ac i glywed a phenderfynu ar wrthwynebiadau mewn perthynas â diwygiadau ffioedd arfaethedig;
- (m) Penderfynu ar ddiwygiadau o docynnau Cerbydau Hacni a chlywed a phenderfynu ar wrthwynebiadau i ddiwygiadau arfaethedig;

Cworwm

- (a) Y cworwm ar gyfer y Pwyllgor Cynllunio, Rheoleiddio a Thrwyddedu (ac unrhyw is-bwyllgorau Cynllunio) fydd o leiaf hanner cyfanswm aelodau'r pwyllgor, wedi'i dalgrynnu i'r rhif cyfan agosaf. Ni all aelodau sy'n cymryd lle fynychu yn absenoldeb aelodau penodedig.

1.02 IS-BWYLLGOR TRWYDDEDU

Pwyllgor o 3 Aelod sy'n cynnwys y Cadeirydd a/neu Is-gadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ynghyd ag 1 neu 2 Aelod (yn ôl y digwydd) a dynnwyd ar sail rota gan Aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.

Os bydd angen mwy nag un Pwyllgor ac angen ymgynnull, yna bydd Cadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ynghyd â 2 Aelod yn eistedd fel un Pwyllgor a bydd Is-gadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ynghyd â dau aelod yn eistedd fel Pwyllgor arall.

Mae manylion swyddogaethau rheoleiddio'r Pwyllgor Trwyddedu sy'n cael eu dirprwyo i'r Dirprwy Brif Weithredwr, Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd neu swyddogion eraill wedi'u cynnwys yn y Cynllun Dirprwyo.

Swyddogaeth

- (a) Gwrando a phenderfynu ar geisiadau ac ymdrin â'r holl faterion manwl sy'n berthnasol iddynt (gan gynnwys trosglwyddo, addasu, amrywio, atal a dirymu trwyddedau) sy'n ymwneud â:
 - (i) Trwyddedau Cerbydau Hacni a Cherbydau Hurio Preifat, Trwyddedau Gyrwyr a Thrwyddedau Gweithredwr;
 - (ii) Trwyddedau a Chaniatâd Masnachu ar y Stryd;
 - (iii) Sefydliad rhyw;
 - (iv) Casgliadau Stryd;
 - (v) Casgliadau o dŷ i dŷ
 - (vi) Cyflawni pob swyddogaeth drwyddedu o dan Ddeddf Trwyddedu Sŵau 1981
 - (vii) Cyflawni pob swyddogaeth drwyddedu o dan Ddeddf Sefydliadau Lletya Anifeiliaid 1963
 - (viii) Cyflawni pob swyddogaeth drwyddedu dan Ddeddf Bridio Cŵn 1973 a 1991
 - (ix) Cyflawni holl swyddogaethau trwyddedu o dan Ddeddf Priffyrdd 1980
 - (x) Cyflawni pob swyddogaeth drwyddedu o dan Ddeddf Casgliadau Tŷ-i-Dŷ 1939
 - (xi) Cyflawni holl swyddogaethau trwyddedu o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1972, 1976 a 1982
 - (xii) Cyflawni pob swyddogaeth drwyddedu dan Ddeddf yr Heddlu, Ffatrioedd etc (Amrywiol) 1916
 - (xiii) Cyflawni pob swyddogaeth drwyddedu o dan Ddeddf Sefydliadau Marchogaeth 1964 a 1970
- (b) Penderfynu ar faterion o fanylion y Cwrs Gofal Cwsmer ar gyfer Gyrwyr Cerbydau Hacni a Cherbydau Hurio Preifat gan gynnwys gwneud unrhyw daliadau y bernir eu bod yn briodol
- (c) Penderfynu ar bob cais a dderbynnir mewn perthynas â stondinau a thiroedd Deddf Diogelwch Maes Chwaraeon 1975 a Deddf Diogelwch Tân a Diogelwch Lleoedd Chwaraeon 1987

- (d) Gwrando a phenderfynu ar geisiadau am gymeradwyo neu adnewyddu mangre ar gyfer gweinyddu priodasau yn unol ag adran 26(1) (bb) o Ddeddf Priodasau 1949, neu ddiddymu cymeradwyaeth o'r fath, mewn amgylchiadau pan fo'r Swyddog Cyngor y mae'r pŵer i benderfynu ar geisiadau o'r fath iddo, neu ddiddymu cymeradwyaeth o'r fath, wedi gwrthod arfer y pŵer dirprwyedig

Cworwm

- (a) Y cworwm ar gyfer yr Is-bwyllgor Trwyddedu fydd pob un o'r 3 aelod pwyllgor a dynnir ar sail rota gan Aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.

1.03 PWYLLGOR TRWYDDEDU STATUDOL

11 o aelodau. Mae hyn er mwyn caniatáu un Cynghorydd o bob Adran Etholiadol, oni chytunir fel arall gan y Cyngor. Mae manylion swyddogaethau'r Pwyllgor Trwyddedu Statudol sy'n cael eu dirprwyo i'r Dirprwy Brif Weithredwr a swyddogion eraill wedi'u cynnwys yn y Cynllun Dirprwyo. Bydd y Pwyllgor Trwyddedu Statudol yn cynnwys Aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.

Swyddogaeth

- (a) Cyflawni holl swyddogaethau trwyddedu yn unol â Deddf Trwyddedu 2003 ac unrhyw reoliadau cysylltiedig, yn benodol i adolygu yn unol â chanllawiau Polisi Trwyddedu'r Cyngor cyn ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn i'w gymeradwyo.
- (b) Cyflawni pob swyddogaeth Trwyddedu yn unol â Deddf Gamblo 2005 ac unrhyw reoliadau cysylltiedig, yn benodol i adolygu yn unol â chanllawiau Polisi Deddf Gamblo'r Cyngor cyn iddo gael ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn i'w gymeradwyo.

Bydd unrhyw drafodion y pwyllgor hwn yn cael eu llywodraethu gan Reoliadau Deddf Trwyddedu 2003 (Gwrandawiadau) 2005 a Rheoliadau Deddf Gamblo 2005 (Trafodion Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau Trwyddedu) (Trwyddedau Mangre a Datganiadau Dros Dro) (Cymru a Lloegr) 2007.

1.04 IS-BWYLLGOR TRWYDDEDU STATUDOL

Pwyllgor o 3 Aelod sy'n cynnwys y Cadeirydd a/neu Is-gadeirydd y Pwyllgor Trwyddedu Statudol ynghyd ag 1 neu 2 Aelod (yn ôl y digwydd) a dynnwyd ar sail rota gan Aelodau'r Pwyllgor Trwyddedu Statudol.

Swyddogaeth

- (a) Gwrando a phenderfynu ar geisiadau ac ymdrin â'r holl faterion manwl sy'n berthnasol iddynt (gan gynnwys trosglwyddo, addasu, amrywiad, atal a dirymu trwyddedau) sy'n ymwneud â Deddf Trwyddedu 2003;
- (b) Gwrando a phenderfynu ar geisiadau ac ymdrin â'r holl faterion manwl sy'n berthnasol iddynt (gan gynnwys trosglwyddo, addasu, amrywiad, atal a dirymu trwyddedau) sy'n ymwneud â Deddf Gamblo 2005

Cworwm

Y cworwm ar gyfer yr Is-bwyllgor Trwyddedu Statudol fydd pob un o'r 3 aelod pwyllgor a dynnir ar sail rota gan Aelodau'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.

1.05 PWYLLGOR APELIADAU

Pwyllgor o 10 Aelod Swyddogaeth

- (a) Clywed a phenderfynu apêl gan y Prif Weithredwr a'r Dirprwy Brif Weithredwr mewn perthynas â'r penderfyniadau cyflogaeth canlynol sef diswyddo a chwyno.
- (b) Gwrando a phenderfynu ar apeliadau gan weithwyr (ac eithrio'r Prif Weithredwr a'r Dirprwy Brif Weithredwr) mewn perthynas ag unrhyw benderfyniad cyflogaeth lleol e.e. amodau gwasanaeth a graddio swyddi.
- (c) I glywed a phenderfynu ar apeliadau yn erbyn penderfyniadau'r Pwyllgor Trwyddedu neu'r Pwyllgor Trwyddedu Statudol (lle bo hynny'n briodol).

1.06 IS-BWYLLGOR GWRTHWYNEBIADAU AC APELIADAU

Pwyllgor o 3 Aelod sy'n cynnwys y Cadeirydd a/neu Is-gadeirydd y Pwyllgor Apêl ynghyd ag 1 neu 2 Aelod (yn ôl y digwydd) yn cael ei dynnu ar sail rota gan Aelodau'r Pwyllgor Apeliadau.

Swyddogaeth

- (a) Penderfynu a ddylid gwneud gorchmynion arfaethedig yn unol ag unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir yn y deddfiadau a restrir isod (neu unrhyw addasiad statudol, ailddeddfiad neu ddiwygiad i'r cyfryw) y dylid cyflwyno gwrthwynebiadau a/neu sylwadau mewn perthynas â hwy fel y cynigir; i gyfeirio (lle bo angen) unrhyw orchymyn arfaethedig at ymchwiliad cyhoeddus lleol; i addasu, newid neu ddiwygio unrhyw orchymyn arfaethedig; Cynnal y gwrthwynebiadau a thynnu unrhyw orchymyn arfaethedig yn ôl:
 - (i) Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984
 - (ii) Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd (Digwyddiadau Arbennig) 1994
 - (iii) Deddf Cymalau Heddlu Tref 1847
- (b) I benderfynu a ddylid cadarnhau Gorchmynion Diogelu Coed y mae gwrthwynebiadau wedi eu derbyn mewn perthynas â hwy ac, os felly, p'un ai gydag addasiadau neu hebddynt.
- (c) Gwrando a phenderfynu ar wrthwynebiadau a sylwadau ynghylch unrhyw ddynodi neu ailddynodi arfaethedig strydoedd o fewn y Fwrdeistref Sirol at ddibenion masnachu ar y stryd a phenderfynu yn erbyn gwrthod caniatâd masnachu stryd neu drwyddedau.

- (d) Mae gwrando a phenderfynu ar apelïadau yn erbyn penderfyniad unrhyw Swyddog y Cyngor y mae pŵer i benderfynu ar geisiadau am roi neu adnewyddu mangre ar gyfer gweinyddu priodasau yn unol ag adran 26(1) (bb) o Ddeddf Priodasau 1949, neu ddirymu cymeradwyaeth o'r fath, wedi'i ddirprwyo i wrthod rhoi neu adnewyddu cymeradwyaeth o'r fath neu ddiddymu cymeradwyaeth o'r fath.

1.07 PWYLLGOR HAWLIAU TRAMWY

Pwyllgor o 5 Aelod sy'n cynnwys y Cadeirydd a/neu Is-gadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ynghyd â 3 neu 4 Aelod (yn ôl y digwydd) a dynnwyd ar sail rota gan Aelodau'r Cyngor.

Mae manylion y swyddogaethau a ddirprwyir i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth a swyddogion eraill wedi'u cynnwys yn y Cynllun Dirprwyo.

Swyddogaeth

- (a) Cymeradwyo gwneud ceisiadau ar gyfer a gwneud, addasu neu amrywio Gorchmynion sy'n ymwneud â hawliau tramwy yn unol ag unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir yn y deddfïadau canlynol (neu unrhyw addasiad statudol, ailddeddfiad neu ddiwygiad iddynt):
- (i) Deddf Priffyrdd 1980
 - (ii) Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990
 - (iii) Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981
 - (iv) Deddf Traciau Beicio 1984
- (b) I gadarnhau, lle mae gan y Cyngor bŵer i wneud hynny, unrhyw Orchymyn arfaethedig a wneir yn unol â'r uchod nad oes unrhyw wrthwynebiadau neu y tynnir unrhyw wrthwynebiadau mewn cysylltiad ag ef.
- (c) Lle nad oes gan y Cyngor bŵer i benderfynu ar unrhyw Orchymyn arfaethedig i gyfeirio'r Gorchymyn arfaethedig at gorff penderfynu o'r fath (h.y. Llywodraeth Cymru, y Llys Ynadon neu'r Llys Sir) fel sy'n briodol o dan yr amgylchiadau.
- (d) I neilltuo hawliau tramwy dros dir ym mherchnogaeth y cyngor.

1.08 PWYLLGOR SAFONAU (GWELER ADRAN 8)

Pwyllgor o 3 Aelod, 5 person annibynnol ac un cynrychiolydd o'r Cyngor Cymuned.

Swyddogaeth

Bydd gan y Pwyllgor Safonau y swyddogaethau a'r swyddogaethau canlynol:

- 1.08.01 hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan gynghorwyr ac Aelodau cyfetholedig yr Awdurdod (gan gynnwys cynrychiolwyr eglwys a rhieni llywodraethwyr);

- 1.08.02 cynorthwyo'r Cynghorwyr a'r Aelodau cyfetholedig i gadw at God Ymddygiad yr Aelodau (gan gynnwys cynrychiolwyr yr eglwys a rhieni lywodraethwyr);
- 1.08.03 cynghori'r Cyngor ar fabwysiadu neu adolygu Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- 1.08.04 gwneud adroddiad blynyddol i'r Cyngor;
- 1.08.05 monitro ac adolygu gweithrediad Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- 1.08.06 datblygu ar gyfer argymhelliad i brotocolau lleol y Cyngor i ategu Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- 1.08.07 gorfodi protocolau lleol a chymhwyso sancsiynau mewn perthynas â thorri rheolau fel y bo'n briodol;
- 1.08.08 cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi Cynghorwyr a chyfethol Aelodau ar faterion yn ymwneud â Chod Ymddygiad yr Aelodau a phrotocolau lleol (os o gwbl);
- 1.08.09 rhoi gollyngiadau i Gynghorwyr, aelodau cyfetholedig a chynrychiolwyr yr eglwys a rhieni lywodraethwyr o ofynion sy'n ymwneud â diddordebau a nodir yng Nghod Ymddygiad yr Aelodau a phrotocolau lleol cysylltiedig;
- 1.08.10 ymdrin ag unrhyw adroddiadau gan dribiwnlys achos neu dribiwnlys achos dros dro, ac unrhyw adroddiad gan y Swyddog Monitro ar unrhyw fater a gyfeirir at y swyddog hwnnw gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.;
- 1.08.11 adolygu, diwygio a gwneud darpariaethau ychwanegol i'r Protocol ar gysylltiadau Aelodau/Swyddogion;
- 1.08.12 adolygu, diwygio a gwneud darpariaethau ychwanegol i'r Protocol ar gysylltiadau Aelodau/Swyddogion;
- 1.08.13 adolygu, diwygio a gwneud darpariaethau ychwanegol i'r Protocol ar gysylltiadau Aelodau/Swyddogion;
- 1.08.14 arfer (a) i (l) uchod mewn perthynas â'r Cyngor Cymuned yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn ei ardal ac aelodau'r Cyngor Cymuned.

1.09 Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

- 1.09.01 Bydd y Cyngor yn penodi Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i gyflawni'r swyddogaethau a nodir isod ac yn unol ag adrannau 81-87 o'r Mesur.
- 1.09.02 Bydd y Pwyllgor yn cynnwys dwy ran o dair o Aelodau'r Cyngor ac un rhan o dair aelod nad ydynt yn Aelod o'r Cyngor (aelodau lleyg). Ni chaiff mwy nag un aelod o'r Pwyllgor fod yn aelod o'r Cabinet (ac ni ddylai fod yn Arweinydd y Cabinet) nac yn Gynorthwydd i'r Weithrediaeth, er na fydd gan y Pwyllgor unrhyw Aelodau Cabinet na Chynorthwywyr i'r Pwyllgor Gwaith ymhlith ei aelodaeth.
- 1.09.03 Bydd y Cyngor yn penodi Aelodau i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn unol â'r rheolau cydbwysedd gwleidyddol.

1.09.04 Penodir Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a'r Dirprwy Gadeirydd ganddo. Rhaid i'r person a benodir yn Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio fod yn aelod lleig. Ni all y person a benodir yn Ddirprwy Gadeirydd fod yn Aelod o'r Cabinet neu'n Gynorthwydd i'r Weithrediaeth.

1.09.05 Bydd cyfarfod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cael ei gadeirio:

(a) gan Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, neu

(b) os yw Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn absennol, gan y Dirprwy Gadeirydd.

(c) Os yw Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Dirprwy Gadeirydd yn absennol, gall y Pwyllgor benodi aelod o'r Pwyllgor nad yw'n aelod o Gabinet y Cyngor, neu'n Gynorthwydd i'r Weithrediaeth, i gadeirio'r cyfarfod.

1.09.06 Gall aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bleidleisio ar unrhyw fater gan y Pwyllgor.

1.09.07 Swyddogaethau

Bydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn:

(a) adolygu a chraffu ar faterion ariannol yr awdurdod,

(b) gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr awdurdod,

(c) adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, asesu perfformiad, llywodraethu corfforaethol a chwynion yr awdurdod,

(d) gwneud adroddiadau ac argymhellion i'r awdurdod ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny;

(e) ystyried adroddiad blynyddol yr archwilydd allanol ac adroddiadau perthnasol eraill; ac i wneud argymhellion ar eu gweithredu i'r Cabinet a/neu'r Cyngor fel y bo'n briodol.

(f) ystyried adroddiadau penodol fel y cytunwyd arnynt gyda'r archwilydd allanol ac i wneud argymhellion ar eu gweithredu i'r Cabinet a/neu'r Cyngor fel y bo'n briodol.

(g) ystyried adroddiad Hunanasesiad Perfformiad Blynyddol drafft y Cyngor ac, os bernir bod angen, gall wneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r Cyngor.

(h) derbyn adroddiad Hunanasesiad Blynyddol terfynol y Cyngor mewn perthynas â blwyddyn ariannol cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol honno.

(i) O leiaf unwaith yn ystod y cyfnod rhwng dau etholiad cyffredin yn olynol o gynghorwyr i'r Cyngor, ystyriwch yr adroddiad Asesiad Perfformiad Panel annibynnol y mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion perfformiad iddo.

(j) derbyn ac adolygu ymateb drafft y Cyngor i adroddiad yr Asesiad Perfformiad Panel annibynnol ac, os bernir bod angen, gall wneud

argymhellion ar gyfer newidiadau i'r datganiadau a wnaed yn yr ymateb drafft i'r Cyngor.

- (k) adolygu ac asesu gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol,
- (l) gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol
- (m) goruchwyllo trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod, a
- (n) adolygu'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr awdurdod.
- (o) ystyried effeithiolrwydd amgylchedd rheoli'r awdurdod a threfniadau gwrth-dwyll a llygredd cysylltiedig a chefnogi fframwaith moesegol y Cyngor.
- (p) gofyn am sicrwydd bod camau'n cael eu cymryd ar argymhellion a materion sy'n ymwneud â risg a nodwyd gan archwilywyr ac arolygwyr.
- (q) bod fframwaith a datganiadau sicrwydd yr awdurdod, gan gynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol, yn adlewyrchu'n briodol yr amgylchedd risg ac unrhyw gamau sydd eu hangen i'w wella, gan gynnwys partneriaethau a threfniadau cydweithio
- (r) cymeradwyo (ond nid yn uniongyrchol) strategaeth, cynllunio a monitro perfformiad archwilio mewnol.
- (s) Derbyn adroddiadau archwilio mewnol cryno a'r prif faterion sy'n codi, a gofynnwch am sicrwydd bod camau wedi'u cymryd lle bo angen.
- (t) derbyn adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol.
- (u) ystyried adroddiadau archwilio allanol ac asiantaethau rheoleiddio/arolygu perthnasol fel y bo'n briodol.
- (v) sicrhau bod perthnasoedd effeithiol rhwng archwilio allanol a mewnol, asiantaethau arolygu a chyrff perthnasol eraill, a bod gwerth y broses archwilio yn cael ei hyrwyddo'n weithredol.
- (w) adolygu'r datganiadau ariannol, barn ac adroddiadau allanol yr archwilydd i aelodau, a monitro camau rheoli mewn ymateb i'r materion a godwyd gan archwilio allanol.
- (x) monitro cydymffurfiaeth â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor a Rheolau Gweithdrefn Caffael a Chontractio.

1.09.08 Rhaid nodi nad oes dim y cyfeirir ato uchod yn atal Archwiliad Mewnol nac Allanol rhag adrodd i'r Cabinet/Cyngor neu Bwyllgor perthnasol arall fel y bo'n briodol.

1.10 PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

1.10.01 Bydd swyddogaethau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn cael eu cyflawni gan y Pwyllgor Craffu Cefnogaeth Gorfforaethol ac Adnoddau, ac eithrio'r Aelodau Lleyg Annibynnol (Gweler hefyd 9.3 – Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd)

Swyddogaeth

- (a) penodi swyddog yn Bennaeth y Gwasanaethau Democrataidd,
- (b) adolygu digonolrwydd darpariaeth staff, llety ac adnoddau eraill i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd, a
- (c) gwneud adroddiadau ac argymhellion i'r Cyngor, o leiaf bob blwyddyn, mewn perthynas â darpariaeth o'r fath.

1.11 CYD-DRAFOD A GRŴP YMGYNGHOROL (PWYLLGOR)

Grŵp trafod ac ymgynghori gydag aelodau'r Cyngor a chynrychiolwyr Undebau Llafur i hyrwyddo cyfranogiad ar y cyd ym mhob mater o ddiddordeb a phryder cyffredin sy'n ymwneud â chysylltiadau â chyflogwyr/gweithwyr. Bydd y grŵp yn gweithredu yn unol â'r cytundeb wedi'i lofnodi rhwng y Cyngor, y GMB, Unsain ac Unite a chyfansoddiad mabwysiedig y grŵp.

Aelodaeth grŵp

- (a) Bydd y grŵp yn cynnwys 5 aelod etholedig, i gynnwys yr Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Llywodraethu ac Adnoddau a fydd yn cadeirio'r grŵp, a 4 aelod etholedig arall.
- (b) Rhaid i aelodau'r grŵp adlewyrchu cydbwysedd gwleidyddol yr awdurdod.
- (c) Bydd cynrychiolaeth yr Undebau yn cynnwys un swyddog o GMB, un swyddog o UNISON ac un swyddog o Unite.
- (d) Bydd gan y grŵp gynrychiolaeth Swyddog y Cyngor a fydd yn cynnwys y Rheolwr Adnoddau Dynol ac un Dirprwy Brif Weithredwr / Cyfarwyddwr / Pennaeth Gwasanaeth arall i'w henwebu gan y Prif Weithredwr.

Swyddogaeth

- (a) Bydd y grŵp yn ymgysylltu, ymgynghori a thrafod ar bob mater sy'n ymwneud â thelerau ac amodau gwasanaeth staff y Cyngor, polisiau a gweithdrefnau staff a materion cyflogaeth.
- (b) Ni fydd gan y grŵp unrhyw bwerau i wneud penderfyniadau. Bydd ganddo'r pŵer i wneud argymhellion yn unol â chyfansoddiad mabwysiedig y grŵp.

1.12 FFORWM LLYWODRAETHU GWYBODAETH

Diben

- (a) Sicrhau bod gan yr Awdurdod bolisiau a threfniadau rheoli effeithiol ar waith i ymdrin â phob agwedd ar lywodraethu gwybodaeth.

- (b) Adrodd i'r Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Pwyllgor Archwilio bob mater mewn perthynas â datblygu, gweithredu, rheoli a monitro trefniadau llywodraethu gwybodaeth y Cyngor yn strategol.

Aelodaeth grŵp

Mae'r Fforwm yn cael ei gadeirio gan Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth y Cyngor (Prif Weithredwr), ac mae ganddo gynrychiolaeth gan yr Adran Llywodraethu Gwybodaeth, TGCh, Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Datblygu, Gwasanaethau Cymdeithasol, yr Adran Ysgolion a chynrychiolwyr yr Undeb yn ôl yr angen.

ADRAN 14

ATODIAD 3

CYFRIFOLDEB AM SWYDDOGAETHAU GWEITHREDOL

1.0 Y CABINET

1.01 Ar wahân i: -

- penderfyniadau a gedwir ar gyfer y Cyngor llawn (Atodiad 1 i Adran 14)
- penderfyniadau i'w gwneud gan Bwyllgorau Rheoleiddio ac eraill (gweler Atodiad 2 i Adran 14)
- penderfyniadau i'w gwneud gan Swyddogion (gweler Atodiad 4 i Adran 14)

Bydd yr holl benderfyniadau eraill mewn perthynas â gwahanol swyddogaethau'r Cyngor yn cael eu gwneud gan y Cabinet neu gan aelodau unigol y Cabinet neu Bwyllgorau'r Cabinet.

- 1.02 Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn pennu pa swyddogaethau awdurdodau lleol na ddylai fod, nid oes angen bod, neu nad ydynt i fod yn swyddogaethau gweithredol yn unig. Bydd y Cabinet yn cyflawni'r swyddogaethau a'r cyfrifoldebau hynny sydd wedi'u cadw ato yn y rheoliadau ynghyd â'r holl swyddogaethau dewis lleol ac eithrio fel y crybwyllir yn 4.06.10 a 14.03.03 uchod".
- 1.03 Mae'r Arweinydd yn gyfrifol am gyflawni swyddogaethau gweithredol a gall ddirprwyo'r swyddogaethau hynny fel y nodir yn Adran 5 y Cyfansoddiad hwn.
- 1.04 Mae'r Arweinydd wedi dyrannu portffolios (cyfrifoldebau arweiniol) ar gyfer swyddogaethau gweithredol penodol ymhlith Aelodau unigol y Cabinet. Bydd prif feysydd swyddogaethol portffolios y Cabinet yn cael eu pennu gan yr Arweinydd ac fel arfer byddant yn cyd-fynd â swyddogaethau Pwyllgor Craffu penodol y Portffolio fel y nodir yn Adran 7.3. Mae'r Pwyllgor Adfywio, Gwarchod y Cyhoedd a Chraffu Tai yn cwmpasu swyddogaethau'r Portffolio Tai ac Adfywio a'r Portffolio Gwarchod y Cyhoedd, Trosedd ac Anhrefn. Fel arfer, bydd y Cabinet yn gwneud penderfyniadau ar y cyd, ond gall Aelodau Cabinet unigol wneud penderfyniadau yn eu portffolios y maent yn eu hystyried yn rhai brys i amddiffyn budd y Cyngor, yn amodol ar ymgynghori ymlaen llaw â'r Prif Swyddogion (au) priodol a, lle bo angen, Aelodau eraill y Cabinet. Os oes ansicrwydd ynghylch a yw mater yn dod o fewn portffolio penodol, bydd yr Arweinydd yn penderfynu pa un yw'r Aelod Cabinet perthnasol. Gall yr Arweinydd wneud penderfyniadau brys yn absenoldeb deiliad y portffolio priodol.

Portffolio'r Cabinet yw'r canlynol -

Arweinydd gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Llywodraethu ac Adnoddau ar gyfer

Dysgu

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdogaeth

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer

Gwasanaethau Cymdeithasol

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Addysg

Aelod Cabinet â Phortffolio ar gyfer Gwarchod y Cyhoedd, Trosedd ac Anhrefn

- 1.05 Gall aelodau unigol o'r Cabinet gael y cyfrifoldeb am gyflawni swyddogaethau penodol. Mae manylion y rhain a'r telerau y cawsant eu dyrannu arnynt wedi'u cynnwys yng **Nghynllun A** yr Atodiad hwn (Dyrannu Swyddogaethau'r Cabinet i Aelodau Unigol y Cabinet).
- 1.06 Mae'r Cabinet hefyd wedi gwneud trefniadau ar y cyd â swyddogion gweithredol awdurdodau eraill i gyflawni'r trefniadau canlynol er enghraifft:
- Cyd-bwyllgor Amlogsgfa Llwydcoed
 - Cyd-bwyllgor Gwasanaeth Addysg Consortiwm Canolbarth y De (CSCJES)
 - Cyd-bwyllgor Archifau Morgannwg
 - Cyd-bwyllgor Capita Morgannwg

CYNLLUN A

CYNLLUN AR GYFER DYRANNU SWYDDOGAETHAU'R CABINET I AELODAU UNIGOL O'R CABINET

CYFFREDINOL

- Yn unol â'r ddyletswydd i wneud trefniadau gweithredol a osodwyd arno gan Ran II o Ddeddf Llywodraeth Leol 2001, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r Trefniadau Gweithredol ac wedi sefydlu Pwyllgor Gwaith y mae wedi penderfynu cael ei alw'n "y Cabinet" ac wedi gwneud darpariaeth drwy'r Cynllun hwn ar gyfer dyrannu swyddogaethau sy'n gyfrifoldeb y Cabinet i Aelodau unigol y Cabinet.
- Yn y cynllun hwn:
 - ystyr "y Cabinet" ("the Cabinet") yw'r Pwyllgor Gwaith a sefydlwyd gan y Cyngor;
 - ystyr "Aelodau'r Cabinet" ("Member of Cabinet") yw Cadeirydd y Cabinet ac Aelodau'r Cabinet;
 - ystyr "swyddogaethau'r Cabinet" ("Cabinet functions") yw'r swyddogaethau y mae'r Cabinet yn gyfrifol amdanynt;
 - Mae "Prif Swyddog Gweithredol" yn golygu unrhyw un o'r canlynol:
 - Prif Weithredwr;
 - Dirprwy Brif Weithredwr
 - Cyfarwyddwr Addysg
 - Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
 - Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth
 - Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau
 - Prif Swyddog Cyllid
 - Swyddog Monitro
 - Geiriau sy'n mewnfario'r rhif unigol yn unig fydd yn cynnwys y rhif lluosog ac i'r gwrthwyneb;
 - Bydd cyfeiriadau at unrhyw ddeddfiad yn cynnwys unrhyw addasiad neu ailddeddfiad statudol am y tro sydd mewn grym ac unrhyw is-ddeddfwriaeth a wneir o dan hynny.
- Caiff swyddogaethau'r Cabinet a ddisgrifir yn y Cynllun A atodedig eu dyrannu drwy hyn i'r Aelod Cabinet a bennir yng Nghynllun A mewn perthynas â phob swyddogaeth neu, os

os yw'r Aelod penodedig o'r Cabinet yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall, i'r Aelod Cabinet sydd wedi'i ddynodi yng Nghynllun A i weithredu yn ei le.

4. Ni chaiff unrhyw un o swyddogaethau'r Cabinet a ddyrennir felly gael eu cyflawni gan yr Aelod penodedig o'r Cabinet oni bai y bu ymgynghori ymlaen llaw ag Aelod y Cyngor neu Aelodau a/neu Swyddog y Cyngor neu Swyddogion a bennir yng Nghynllun A mewn perthynas â'r swyddogaeth honno.
5. Rhaid i Aelod o'r Cabinet sydd â buddiant personol mewn mater y mae ganddynt yr hawl i wneud penderfyniad mewn perthynas ag ef yn unol â'r swyddogaethau a ddyrannwyd iddynt hysbysu Swyddog Monitro'r Cyngor am fodolaeth a natur y buddiant ac, oni bai eu bod wedi cael gollyngiad gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor sy'n eu gorfodi i wneud y penderfyniad er gwaethaf bodolaeth y buddiant personol, rhaid iddo dynnu'n ôl o fod yn rhan o'r penderfyniad a chyfeirio'r mater i'w benderfynu gan Aelod arall o'r Cabinet sydd â'r grym i wneud y penderfyniad neu gan y Cabinet.
6. Bydd aelod o'r Cabinet yn gwneud penderfyniadau yn unol â'r swyddogaethau a ddyrennir iddynt drwy hyn:
 - (a) rhaid gwneud hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau dan sylw a budd y cyhoedd;
 - (b) rhaid rhoi sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan Swyddogion y Cyngor, yn benodol trwy:
 - (i) Prif Swyddog Cyllid y Cyngor sy'n gweithredu yn unol â dyletswyddau'r Swyddog hwnnw o dan Adran 114 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988;
 - (ii) Swyddog Monitro'r Cyngor sy'n gweithredu yn unol â dyletswyddau'r Swyddog hwnnw o dan Adran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989;
 - (iii) y Cyfreithiwr i'r Cyngor (os nad y Swyddog Monitro hefyd), y dylid ymgynghori ag ef pan fydd unrhyw amheuaeth ynghylch pŵer y Cyngor i weithredu, neu a yw'r camau a gynigir yn gorwedd o fewn y fframwaith polisi y cytunwyd arno gan y Cyngor; lle gallai canlyniadau cyfreithiol gweithredu neu fethiant i weithredu gan y Cyngor gael ôl-effeithiau pwysig;
 - (c) rhaid iddynt gydymffurfio ag unrhyw amodau neu gyfyngiadau ar arfer eu disgresiwn sydd wedi'u gosod naill ai gan y Cyngor neu'r Cabinet; a
 - (d) rhaid ystyried unrhyw benderfyniad blaenorol gan y Cyngor neu'r Cabinet ar unrhyw bolisiau neu weithdrefnau perthnasol.
7. Wrth gyflawni swyddogaethau'r Cabinet a ddyrannwyd iddynt bydd Aelodau'r Cabinet yn cydymffurfio â Rheolau Gweithdrefn Caffael a Chontractio'r Cyngor yn Adran 18 a Rheolau Gweithdrefn Ariannol yn Adran 17 o Gyfansoddiad y Cyngor, ac ni fyddant yn cyflawni unrhyw swyddogaeth pe byddai gwneud hynny'n cael effaith:
 - (a) peri bod gwariant refeniw yn cael ei ysgwyddo, oni bai ei fod yn cael ei ysgwyddo yn unol ag amcangyfrifon refeniw cymeradwy'r Cyngor neu'r darpariaethau sy'n ymwneud â gwyliadwriaeth a gynhwysir yn y Rheolau Gweithdrefn Ariannol; neu

- (b) achosi i wariant cyfalaf gael ei ysgwyddo, ac eithrio gwariant cyfalaf ar gaffael tir neu ar waith rhagarweiniol neu ddylunio neu mewn cysylltiad â chynllun sy'n ymddangos yn amcangyfrifon cyfalaf cymeradwy'r Cyngor.
8. Ym mhob achos, bydd dyrannu swyddogaeth Cabinet i Aelod o'r Cabinet yn cynnwys y pŵer i ddefnyddio unrhyw bŵer statudol sydd ar gael i'r Cyngor fel awdurdod lleol ar ran y Cabinet a fydd yn hwyluso cyflawni'r swyddogaeth a ddyrannwyd.
9. Gall unrhyw Aelod o'r Cabinet y dyrennir swyddogaeth Cabinet iddo wrthod gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth honno mewn perthynas ag unrhyw fater penodol a gall gyfeirio'r mater i'r Cabinet yn lle hynny.
10. Gall Prif Swyddog Cyllid y Cyngor a/neu Swyddog Monitro'r Cyngor ei gwneud yn ofynnol i unrhyw Aelod o'r Cabinet roi'r gorau i gyflawni holl swyddogaethau'r Cabinet neu'r cyfan ohonynt a ddyrennir i'r Aelod hwnnw tra'n disgwyl adroddiad i gyfarfod nesaf y Cabinet.
11. Oni bai ei bod yn amhriodol gwneud hynny am resymau brys a bennir yn y datganiad ysgrifenedig y cyfeirir ato ym mharagraff 12 isod, cyn gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw un o'r swyddogaethau a ddisgrifir yn yr Atodlen atodedig, bydd yr Aelod o'r Cabinet yn cynnig gwneud y penderfyniad:
- (a) cyfarwyddo'r swyddog priodol am y tro sy'n cael ei benodi gan y Cyngor i baratoi crynodeb ysgrifenedig sy'n cynnwys yr holl wybodaeth y mae'n ofynnol ei chynnwys yn y datganiad ysgrifenedig y cyfeirir ato ym mharagraff 12 isod, ac eithrio dyddiad y penderfyniad arfaethedig, a sicrhau bod y datganiad ar gael i'w archwilio gan Aelodau'r Cyngor yn gyffredinol;
- (b) peidio â gwneud penderfyniad terfynol wrth gyflawni'r swyddogaeth Cabinet a ddyrannwyd hyd nes y bydd cyfnod o bum diwrnod gwaith wedi mynd heibio o'r dyddiad y cafodd y crynodeb ysgrifenedig ei roi ar gael i'w archwilio gyntaf gan Aelodau'r Cyngor yn gyffredinol, ac eithrio'r diwrnod y cafodd ei wneud ar gael am y tro cyntaf;
- (c) ystyried, yn ogystal â'r safbwyntiau a fynegwyd gan Aelodau(au) y Cyngor a/neu Swyddogion (au) y Cyngor a bennir fel ymgynghorai(au) yn yr Atodlen atodedig, unrhyw farn a fynegwyd gan unrhyw Aelod o'r Cyngor mewn perthynas â'r penderfyniad arfaethedig cyn gwneud penderfyniad terfynol.
12. Cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl i Aelod o'r Cabinet wneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrannwyd iddo/iddi o dan y Cynllun hwn, bydd yr Aelod o'r Cabinet yn cyfarwyddo'r swyddog priodol i lunio datganiad ysgrifenedig o'r penderfyniad hwnnw sy'n cynnwys yr wybodaeth ganlynol:
- (a) y dyddiad y cyhoeddir y datganiad yn unol â pharagraff 15 isod;
- (b) cofnod o'r penderfyniad gan gynnwys y dyddiad y cafodd ei wneud;
- (c) cofnod o'r rhesymau dros y penderfyniad;
- (d) cofnod o unrhyw fuddiant a ddatganwyd gan unrhyw Aelod o'r Cabinet yr ymgynghorir ag ef gan yr Aelod o'r Cabinet yn cyflawni'r swyddogaeth a ddyrannwyd mewn perthynas â'r penderfyniad ac o unrhyw fuddiant a ddatganwyd gan unrhyw Aelod o'r Cabinet a fyddai wedi bod yn benderfynwr ac eithrio datganiad buddiant o'r fath;

- (e) mewn perthynas ag unrhyw fuddiant datganedig nodyn o unrhyw ollyngiad a roddwyd gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor;
 - (f) manylion unrhyw ymgynghoriad a gynhaliwyd yn unol â Rheolau Gweithdrefnol a Chyfansoddiad y Cyngor a lle na chynhelir ymgynghoriad o'r fath y rhesymau pam mae hynny'n digwydd;
 - (g) cofnod o unrhyw resymau dros frys a arweiniodd at weithredu'r penderfyniad cyn paratoi'r datganiad ysgrifenedig neu ar ôl paratoi'r datganiad ond cyn i 5 diwrnod gwaith ddod i ben ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad;
 - (h) Datganiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym, ac y gellir ei weithredu wedyn, ar ôl i 5 diwrnod gwaith ddod i ben ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad oni bai bod y penderfyniad arfaethedig yn cael ei alw i mewn.
13. Bydd yr Aelod Cabinet yn llofnodi'r datganiad ysgrifenedig o benderfyniad a wnaed gan Aelod o'r Cabinet mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrannwyd iddo/iddi gan yr Aelod Cabinet sy'n gwneud y penderfyniad.
 14. Bydd y datganiad ysgrifenedig o benderfyniad a wnaed gan Aelod o'r Cabinet mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrennir iddo/iddi yn cael ei gadw gan y swyddog priodol am gyfnod o chwe blynedd o ddyddiad y penderfyniad.
 15. Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i Aelod o'r Cabinet wneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrennir iddo/iddi bydd copïau o'r datganiad ysgrifenedig o'r penderfyniad hwnnw yn cael cyhoeddusrwydd drwy fod:
 - (a) bod ar gael gan y swyddog priodol i'w archwilio gan Aelodau'r Cyngor yn gyffredinol;
 - (b) bod y datganiad ar gael gan y swyddog priodol i'w archwilio gan y cyhoedd ar yr amod nad yw'r datganiad yn cynnwys "gwybodaeth eithredig" o unrhyw un o'r disgrifiadau yn Atodlen 12A o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 neu "wybodaeth gyfrinachol" fel y'i diffinnir yn Adran 100A(3) o'r Ddeddf honno;
 - (c) a anfonwyd gan y swyddog priodol at Aelodau(au) y Cyngor a/neu Swyddogion (au) y Cyngor y gofynnwyd iddynt ymgynghori cyn i'r penderfyniad gael ei wneud;
 - (d) a anfonwyd gan y swyddog priodol at Gadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol.
 16. Ni fydd penderfyniad a wneir gan Aelod o'r Cabinet mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrannwyd iddo/iddi (ac eithrio penderfyniad brys nad yw'r weithdrefn a gynhwysir yn y Rheolau Gweithdrefn Graffu yn Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor yn gymwys) yn dod i rym tan gyfnod o 5 diwrnod gwaith ar ôl i'r datganiad ysgrifenedig o'r penderfyniad ddod i ben ac oni bai bod y datganiad ysgrifenedig o'r penderfyniad wedi dod i ben ac oni bai bod y Nid yw'r penderfyniad wedi cael ei wrthwynebu yn ystod y cyfnod hwnnw ac wedi galw i mewn gan Bwyllgor Craffu. Os yw penderfyniad yn cael ei wrthwynebu ac yn cael ei alw i mewn bydd yn dod i rym os o gwbl yn unol â Rheolau'r Weithdrefn Graffu.
 17. Bydd y datganiad ysgrifenedig o benderfyniad a wnaed gan Aelod o'r Cabinet wrth gyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrennir iddo/iddi sydd wedi dod i rym yn ffurfiol

adrodd gan y swyddog priodol i'r Cabinet cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i'r penderfyniad ddod i rym.

18. Os bydd Aelod o'r Cabinet y dyrennir swyddogaeth Cabinet iddo gan y Cynllun hwn yn methu am ba reswm bynnag i gyflawni'r swyddogaeth honno, a'r Aelod Cabinet sydd wedi'i awdurdodi gan Gynllun A i gyflawni'r swyddogaeth honno yn ei le hefyd yn methu â chyflawni'r swyddogaeth honno, caiff yr Aelod o'r Cabinet y dyrennir y swyddogaeth iddo drefnu i'r swyddogaeth gael ei chyflawni gan un o Swyddogion y Cyngor. a ddynodwyd yn ysgrifenedig ganddo ef neu hi.
19. Os bydd unrhyw Aelod o'r Cyngor neu Swyddog y Cyngor sydd wedi'i ddynodi yn yr Atodlen atodedig fel ymgynghorai yn absennol neu am unrhyw reswm arall yn methu â gweithredu fel y cyfryw gall Aelod y Cyngor neu Swyddog y Cyngor enwebu wrth ysgrifennu Aelod arall o'r Cyngor neu Swyddog y Cyngor (yn ôl y digwydd) i weithredu fel ymgynghorai yn ei le.
20. Bydd pob dynodiad ysgrifenedig a wneir gan Aelod o'r Cabinet yn unol â pharagraff 18 uchod neu enwebiad ysgrifenedig a wnaed gan Aelod o'r Cyngor neu Swyddog Cyngor yn unol â pharagraff 19 uchod yn cael ei gadw gan y swyddog priodol am gyfnod o chwe blynedd o ddyddiad y penderfyniad y gwnaed y dynodiad neu'r enwebiad mewn perthynas ag ef.

CYNLLUN A - Swyddogaethau

1. Swyddogaethau a ddyrennir i bob aelod o'r Cabinet (neu os oes unrhyw un ohonynt yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall i'r Aelod Cabinet sydd â Phortffolio ar gyfer Llywodraethu ac Adnoddau

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

1.1	Caiff yr Aelod o'r Cabinet wneud penderfyniadau ar unrhyw faterion sy'n dod o fewn portffolio'r Aelod o'r Cabinet (ac eithrio penderfyniadau sy'n groes i'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi neu'n groes i neu beidio yn gyfan gwbl yn unol â'r Gyllideb a gymeradwywyd) a fyddai, pe bai'n cael ei oedi, yn rhagfarnu buddiannau'r Cyngor neu'r cyhoedd yn ddifrifol. Gall yr Aelod o'r Cabinet hefyd wneud unrhyw benderfyniad ar unrhyw fater a gyfeirir ato gan y Dirprwy Brif Weithredwr neu'r Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y swyddogaeth y mae angen y penderfyniad mewn perthynas â hi pan nad yw'r Cyfarwyddwr hwnnw yn dymuno arfer y pŵer dirprwyedig a roddwyd iddo.	Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y swyddogaeth y mae angen y penderfyniad mewn cysylltiad â hi. Prif Swyddog Cyllid Gweithredol
1.2	Awdurdodi cyflwyno ceisiadau am gymorth grant i Lywodraeth Cymru a chyrff priodol eraill at ddibenion sy'n gysylltiedig â materion sy'n dod o fewn portffolio'r Cabinet ar yr amod bod cais o'r fath yn unol ac yn cydymffurfio â Pholisi Cyllid Allanol y Cyngor.	Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y bwriedir cyflwyno'r cais mewn cysylltiad ag ef; Prif Swyddog Cyllid
1.3	Awdurdodi derbyn cymorth grant gan Lywodraeth Cymru neu gyrff priodol eraill at ddibenion sy'n gysylltiedig â materion sy'n dod o fewn portffolio'r Cabinet.	Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y bwriedir cyflwyno'r cais mewn cysylltiad ag ef; Prif Swyddog Cyllid
1.4	Mewn perthynas ag unrhyw contract arfaethedig sy'n ymwneud â gwasanaethau'r Cyngor sy'n dod o fewn portffolio'r Aelod o'r Cabinet sydd â gwerth amcangyfrifedig sy'n fwy na Lefel 'C' ond heb fod yn fwy na Lefel 'D': (1) Awdurdodi gwahoddiad tendrau; a (2) Derbyn y tendr isaf a dderbynnir pan fo taliad i'w wneud gan y Cyngor neu'r tendr uchaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn derbyn y taliad.	Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r Mae'r contract yn dod i ben; Prif Swyddog Cyllid,
1.5	Mewn perthynas ag unrhyw contract arfaethedig sy'n ymwneud â gwasanaethau'r Cyngor sy'n dod o fewn yr Aelod o'r Cabinet	Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth yn

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

portffolio sydd â gwerth amcangyfrifedig sy'n fwy na Lefel 'C' ond heb fod yn uwch na Lefel 'D' i dderbyn tendr heblaw'r tendr isaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn talu'r taliad neu'r tendr uchaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn derbyn y taliad lle mae rhesymau arbennig wedi'u cymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid am beidio â derbyn y tendr isaf na'r tendr uchaf yn ôl y digwydd.

y mae'r contract i'w gyflwyno mewn perthynas ag ef.

Prif Swyddog Cyllid

- 1.6 Mewn cysylltiad â gwasanaethau sy'n dod o fewn portffolio'r Cabinet i awdurdodi cyflwyno tendrau ar gyfer cyflenwi nwyddau, gwaith neu wasanaethau i awdurdod lleol arall neu gorff cyhoeddus yn unol â'r pwerau a roddwyd i'r Cyngor gan Ddeddf Awdurdodau Lleol (Nwyddau a Gwasanaethau) 1970 lle mae gwerth amcangyfrifedig y tendr arfaethedig yn fwy na Lefel 'C' ond nad yw'n fwy na Lefel 'D'.

Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y bwriedir cyflwyno'r cais mewn cysylltiad ag ef;

Prif Swyddog Cyllid

- 1.7 Awdurdodi gwaredu nwyddau dros ben a gafwyd mewn cysylltiad â gwasanaethau sy'n dod o fewn portffolio'r Aelod o'r Cabinet sydd ag amcangyfrif bod cyfanswm gwerth yn uwch na Lefel 'C' ond heb fod yn uwch na Lefel 'D'.

Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y prynwyd y nwyddau mewn cysylltiad ag ef;

Prif Swyddog Cyllid

- 1.8 Datgan tir neu adeiladau a ddefnyddir mewn cysylltiad â gwasanaethau sy'n dod o fewn yr Aelod o bortffolio'r Cabinet dros ben i'r gofynion.

Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y defnyddiwyd y tir neu'r adeiladau mewn cysylltiad ag ef o'r blaen.

- 1.9 I gymeradwyo:

- (1) Ffioedd a thaliadau am wasanaethau newydd yn unol ag unrhyw bolisi codi tâl perthnasol a gymeradwywyd gan y Cabinet; a
- (2) Cynnydd mewn ffioedd a thaliadau presennol sy'n unol ag unrhyw bolisi codi tâl perthnasol a gymeradwywyd gan y Cabinet, ac sy'n angenrheidiol i adlewyrchu naill ai chwyddiant neu gynnydd arall mewn costau.

Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r ffioedd a'r taliadau yn daladwy mewn perthynas ag ef;

Prif Swyddog Cyllid

- 1.10 Cymeradwyo ceisiadau am grantiau i fudiadau gwirfoddol yn unol ag unrhyw bolisi a gymeradwywyd o bryd i'w gilydd gan y Cyngor neu'r Cabinet lle mae swm y grant yn fwy na £10,000 ar yr amod bod cais o'r fath yn unol ac yn cydymffurfio â Pholisi Cyllid Allanol y Cyngor.

Cyfarwyddwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y bwriedir cyflwyno'r cais mewn cysylltiad ag ef;

Prif Swyddog Cyllid

2. Swyddogaeth a ddyrannwyd i aelod(au) y Cabinet gyda phortffolio ar gyfer Llywodraethu ac Adnoddau

	<u>Swyddogaethau a Ddyrannwyd</u>	Ymgynghorai(wyr)
2.1	Awdurdodi arfer hawliau rhagdybiaeth a freiniwyd yn y Cyngor.	Prif Swyddog Cyllid

3. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Aelod Cabinet â Phortffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdogaeth

	Swyddogaethau a Ddyrannwyd	Ymgynghorai(wyr)
3.1	(a) Cymeradwyo gwneud ceisiadau am orchmynion yn unol ag Adran 116 o Ddeddf Priffyrdd 1980 ac Adrannau 247, 248 a 249 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 a chymeradwyo gwneud, addasu neu amrywio gorchmynion yn unol ag unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir yn y deddfiadau canlynol (neu unrhyw addasiad statudol, Ailddeddfu neu ddiwygio'r rhain): Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984; Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd (Digwyddiadau Arbennig) 1994; Deddf Cymalau Heddlu Tref 1847; (b) cadarnhau, pan fo gan y Cyngor y pŵer i wneud hynny felly, unrhyw Orchymyn arfaethedig a wneir yn unol â pharagraff (a) nad oes unrhyw wrthwynebiadau neu y tynnir unrhyw wrthwynebiadau mewn cysylltiad ag ef; (c) pan nad oes gan y Cyngor y pŵer i benderfynu ar unrhyw Drefn Arfaethedig i gyfeirio y Gorchymyn arfaethedig i gorff penderfynu o'r fath (h.y., Llywodraeth Cymru, Llys yr Ynadon neu'r SirLlys) fel yn briodol yn yr amgylchiadau.	Dirprwy Brif Weithredwr neu Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth
3.2	I benderfynu enw a/neu rif stryd, neu newid neu newid enw a/neu rifo stryd, yn unol â darpariaethau perthnasol y Dref Deddf Cymalau Gwella 1847 a Deddf Iechyd y Cyhoedd 1925, ac i awdurdodi unrhyw gamau a ystyrir yn briodol o ganlyniad i wneud penderfyniad o'r fath.	Dirprwy Brif Weithredwr Gweithredol neu'r Cyfarwyddwr Cymdogaeth Gwasanaethau
3.3	Penderfynu ar geisiadau am ddefnyddio meysydd parcio'r Cyngor at ddibenion nad ydynt wedi'u hawdurdodi gan y oddi ar y stryd berthnasol Gorchymyn Lleoedd Parcio ac i atal defnyddio unrhyw Parcio lle neu rhan Ohoni pan Ystyried priodol.	Dirprwy Brif Weithredwr Gweithredol neu'r Cyfarwyddwr Cymdogaeth Gwasanaethau

4. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol

	Swyddogaethau a Ddyrannwyd	Ymgynghorai(wyr)
4.1	Cymeradwyo cynnydd yn Atodlen Pris Safonol y Cyngor sy'n ymwneud â lleoliadau mewn Cartrefi Gofal Preswyl a Gofal Nyrsio Sector Annibynnol sy'n angenrheidiol i adlewyrchu naill ai chwyddiant neu gynnydd arall mewn costau.	Prif Weithredwr neu Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
4.2	Cymeradwyo cynnydd yng nghyfraddau y grantiau a'r lwfansau ar gyfer Plant a Phobl Ifanc mewn Gofal Maeth a Phreswyl sy'n angenrheidiol i adlewyrchu naill ai chwyddiant neu gynnydd arall mewn costau.	Prif Weithredwr neu Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol

ADRAN 14

ATODIAD 4

CYNLLUNIAU SWYDDOGION DIRPRWYAETHAU

Pwrpas yr Adran hon o'r Cyfansoddiad yw dod â dirprwyaethau at ei gilydd i Swyddogion a rolau a chyfrifoldebau Swyddogion.

1.01 EGWYDDORION LLYWODRAETHU

- (a) Unrhyw Swyddog sy'n arfer swyddogaethau dirprwyedig
- (i) yn cydymffurfio â
 - Cyfansoddiad y Cyngor
 - holl benderfyniadau, gorchmynion a chyfarwyddiadau perthnasol y Cyngor a/neu'r Cabinet a/neu unrhyw Bwyllgor neu Is-bwyllgor, i'r graddau y mae'r rhain yn cydymffurfio â Chyfansoddiad y Cyngor
 - Y Fframwaith Cyllideb a Pholisi
 - (ii) pryd bynnag y bo'n briodol, bydd yn ymgynghori
 - Swyddogion mewn Gwasanaethau Eraill cyn cyflawni unrhyw swyddogaethau sy'n effeithio ar wasanaethau neu weithgareddau y mae'r olaf yn gyfrifol amdanynt, ac yn benodol bydd yn rhaid iddynt ystyried ac ymgynghori mewn perthynas â'r cyfreithiol, ariannol, eiddo neu bersonél
 - Goblygiadau cyflawni'r swyddogaethau
 - y Prif Weithredwr lle mae materion corfforaethol yn gysylltiedig.
 - (iii) Bydd yn gweithredu o fewn y cyllidebau a gymeradwywyd gan y Cyngor yn unig, fel y'i diwygiwyd gan virement a gymeradwywyd o dan y Cyfansoddiad yn amodol ar unrhyw amrywiad a ganiateir gan Gyfansoddiad y Cyngor.
- (b) Bydd pob Swyddog sy'n arfer pwerau dirprwyedig yn cadw cysylltiad agos ag Aelod priodol Cadeirydd neu Is-gadeirydd y Cabinet neu'r Is-gadeirydd neu'r Prif Weithredwr, neu'r Dirprwy Brif Weithredwr mewn perthynas ag unrhyw fater a allai fod yn sensitif neu'n ddadleuol ym marn y Swyddog.
- (c) Bydd y dirprwyaethau o dan y trefniadau hyn yn ychwanegol at ac nid yn rhanddirymiad o'r rhai a gynhwysir mewn mannau eraill yng Nghyfansoddiad y Cyngor.
- (d) Gall y Cabinet neu Bwyllgor Rheoleiddio y dirprwyir swyddogaethau iddo ddirprwyo unrhyw un neu ragor o'r swyddogaethau hynny i Swyddog ar unrhyw delerau ag y credant eu bod yn briodol. Fodd bynnag, bydd dirprwyaeth bellach o'r fath yn ddarostyngedig i'r un amodau ag sy'n ymwneud â'r Cabinet neu'r Pwyllgorau Rheoleiddio.
- (e) Ystyrir bod unrhyw gyfeiriad at unrhyw ddeddf, Gorchymyn, rheol rheoleiddio neu is-ddeddf yn cynnwys cyfeiriad at unrhyw ddiwygiad, amnewidiad, estyniad neu ailddeddfiad ohono.

- (f) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau blaenorol yr Egwyddorion Llywodraethu hyn ac i unrhyw ddarpariaethau eraill a allai fod wedi'u cymhwyso neu a allai fod wedi'u cymhwyso yn y dyfodol mewn perthynas ag unrhyw fater penodol Disgwylir i Swyddogion sy'n arfer pwerau dirprwyedig wneud penderfyniadau o'r fath i gychwyn camau o'r fath y maent yn credu sy'n angenrheidiol er mwyn rhedeg eu hadrannau'n effeithlon a'r swyddogaethau a gyflawnir ganddynt o fewn yr amcanion, polisïau, cyllidebau a rhaglenni'r Cyngor.
- (g) Bernir bod cyfeiriad yn yr egwyddorion cyffredinol at y Cabinet neu'r Pwyllgor Rheoleiddio yn cyfeirio at unrhyw Bwyllgorau neu Is-bwyllgorau'r Cabinet neu'r Pwyllgorau Rheoleiddio.

1.02 DIRPRWYAETH GYFFREDINOL: PRIF WEITHREDWR

- (a) Pan fo angen apwyntiad (ac eithrio ar sail flynyddol yng Nghyfarfod Blynyddol y Cyngor), bydd gan y Prif Weithredwr, ar ôl cytuno â Chadeirydd y Cabinet ac Arweinwyr Grwpiau yr Wrthblaid yr awdurdod i wneud ac i weithredu penodiadau i gyrff i arfer swyddogaethau cynghori a swyddogaethau eraill ar ran y Cyngor ac i wneud penodiadau i gyrff allanol.

1.03 DIRPRWYO CYFFREDINOL: PRIF WEITHREDWR, DIRPRWY BRIF WEITHREDWR, CYFARWYDDWYR, PRIF SWYDDOG CYLLID, SWYDDOG MONITRO A PHENAETHIAID GWASANAETH

- (a) Bydd y Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, Prif Swyddog Cyllid, Swyddog Monitro a Phenaethiaid Gwasanaeth yn ôl yr angen (ar ôl cytuno â Chadeirydd y Cabinet, Aelod o'r Cabinet neu Gadeirydd unrhyw Bwyllgor perthnasol) yn cymryd pob cam angenrheidiol i amddiffyn buddiannau neu hyrwyddo busnes y Cyngor.
- (b) Mae'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, Prif Swyddog Cyllid, Swyddog Monitro a Phenaethiaid Gwasanaeth wedi'u hawdurdodi i weithredu ar ran y Cyngor mewn perthynas ag unrhyw fater o fewn y maes gwasanaeth y mae'r person yn gyfrifol amdano yn ddarostyngedig i'r ddarpariaeth hollbwysig ym mharagraff 1.03(c) o'r Atodiad hwn.
- (c) Bydd unrhyw gamau gan y Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, Prif Swyddog Cyllid, Swyddog Monitro a Phenaethiaid Gwasanaeth o dan bwerau dirprwyedig yn unol â:
 - (i) Y polisïau cyffredinol a gymeradwywyd gan y Cyngor neu'r Cabinet;
 - (ii) Y Fframwaith Cyllideb a Pholisi;
 - (iii) Gofynion y Cyfansoddiad hwn gan gynnwys Rheolau'r Weithdrefn Ariannol a'r Rheolau Gweithdrefn Caffael a Chontractio
- (d) Bydd gan bob Pennaeth Gwasanaeth y pŵer i weithredu a threfnu ar gyfer gorfodi deddfwriaeth a gofynion cyfreithiol eraill sy'n berthnasol i'w maes gwasanaeth priodol gan gynnwys cyflwyno hysbysiadau statudol ac awdurdodi a threfnu achosion cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Prif Weithredwr neu'r Pennaeth Cyfreithiol neu'r Uwch Gyfreithiwr.
- (e) Pan fo arfer pŵer dirprwyedig yn debygol o effeithio ar fwy nag un maes gwasanaeth, cynhelir ymgynghoriad gyda'r Prif Weithredwr, y Dirprwy neu'r Prif Weithredwr.

Gweithrediaeth, neu Gyfarwyddwyr y maes gwasanaeth yr effeithir arnynt, neu'r Prif Swyddog Cyllid, neu'r Pennaeth Gwasanaeth y mae ei faes gwasanaeth yn debygol o gael ei effeithio.

(f) Mewn achosion priodol, disgwylir i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, y Prif Swyddog Cyllid a Phenaethiaid Gwasanaeth:

- (i) Cynnal cysylltiad agos â'r Aelod priodol o'r Cabinet;
- (ii) Sicrhau yr ymgynghorir â'r Cynghorydd/Cynghorwyr ar gyfer yr adran etholiadol leol neu gynghorir ar arfer pŵer dirprwyedig;
- (iii) Ymgynghori â'r Swyddog Monitro a'r Prif Swyddog Cyllid lle mae gan unrhyw fater oblygiadau cyfreithiol neu ariannol;
- (iv) Sicrhau (lle bo'n briodol) ymgynghori â'r Prif Weithredwr.

1.04 DIRPRWYO I SWYDDOGION PENODOL

- Prif Weithredwr
- Dirprwy Brif Weithredwr
- Cyfarwyddwr Addysg
- Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
- Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth
- Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau
- Prif Swyddog Cyllid
- Swyddog Monitro
- Penaethiaid Gwasanaeth a swyddogion dynodedig eraill

Fel y nodir yn y Cynllun Dirprwyo yn Adran 14 a'i atodiadau

CYNLLUN B

CYNLLUN AR GYFER DYRANNU SWYDDOGAETHAU'R CABINET I SWYDDOGION Y CYNGOR

CYFFREDINOL

- Yn unol â'r ddyletswydd i wneud trefniadau gweithredol a osodwyd arno gan Ran II o Ddeddf Llywodraeth Leol 2001, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Trefniadau Gweithredol ac wedi sefydlu Pwyllgor Gwaith y mae wedi penderfynu cael ei alw'n "Cabinet" ac wedi gwneud darpariaeth drwy'r Cynllun hwn ar gyfer dyrannu swyddogaethau sy'n gyfrifoldeb y Cabinet i Swyddogion y Cyngor.
- Yn y cynllun hwn:
 - ystyr "y Cabinet" ("the Cabinet") yw'r Pwyllgor Gwaith a sefydlwyd gan y Cyngor;
 - ystyr "Aelod o'r Cabinet" ("Member of the Cabinet") yw Cadeirydd y Cabinet (yr Arweinydd) ac Aelodau'r Cabinet;
 - ystyr "swyddogaethau'r Cabinet" ("Cabinet functions") yw'r swyddogaethau y mae'r Cabinet yn gyfrifol amdanynt;
 - Mae "Prif Swyddog Gweithredol" yn golygu unrhyw un o'r canlynol:
 - Prif Weithredwr;
 - Dirprwy Brif Weithredwr
 - Cyfarwyddwr Addysg
 - Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
 - Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth
 - Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau
 - Prif Swyddog Cyllid
 - Swyddog Monitro
 - ystyr "Swyddog JNC" ("JNC Officer") yw swyddog sydd wedi'i ddynodi gan y Cyngor fel un sy'n dod o fewn cwmpas Cydbwyllgor Negodi Prif Swyddogion Awdurdodau Lleol;
 - Geiriau sy'n mewnfario'r rhif unigol yn unig fydd yn cynnwys y rhif lluosog ac i'r gwrthwyneb;
 - Bydd cyfeiriadau at unrhyw ddeddfiad yn cynnwys unrhyw addasiad neu ailddeddfiad statudol am y tro sydd mewn grym ac unrhyw is-ddeddfwriaeth am y tro sy'n cael ei gwneud o dan hynny.

3. Mae'r swyddogaethau Cabinet a ddisgrifir yng Nghynllun B yn cael eu dyrannu drwy hyn i Swyddogion (au) y Cyngor a bennir yng Nghynllun B mewn perthynas â phob swyddogaeth Cabinet neu, os yw Swyddog y Cyngor a bennir felly yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall, i Swyddog y Cyngor (os oes un) a ddynodir yn y Cynllun i weithredu yn ei le.
4. **Mae Rhan I** o Gynllun B yn disgrifio swyddogaethau'r Cabinet a ddyrennir felly i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Addysg, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, y Prif Swyddog Cyllid a Phenaethiaid Gwasanaeth na all y Swyddog penodedig neu ddynodedig eu cyflawni oni bai bod ymgynghori blaenorol wedi bod gydag Aelodau'r Cabinet neu'r Aelodau a/neu'r Swyddog y Cyngor neu Swyddogion a bennir yn Rhan I o Gynllun B fel ymgynghorai(au) mewn perthynas â'r swyddogaeth honno.
5. **Mae Rhan II** o Gynllun B yn disgrifio swyddogaethau'r Cabinet a ddyrennir felly i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Addysg, y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, y Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, y Prif Swyddog Cyllid a'r Penaethiaid Gwasanaeth y gall y Swyddog penodedig eu cyflawni heb ymgynghori ymlaen llaw.
6. **Mae Rhan III** o Gynllun B yn disgrifio'r swyddogaethau Cabinet a ddyrennir felly i Swyddogion y Cyngor y gellir eu cyflawni gan Swyddog penodedig y Cyngor heb ymgynghori ymlaen llaw.
7. Swyddogion y Cyngor sy'n gwneud penderfyniadau mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaethau a ddyrennir iddynt drwy hyn:
 - (a) rhaid gwneud hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau dan sylw a budd y cyhoedd;
 - (b) rhaid rhoi sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan Swyddogion eraill y Cyngor, yn benodol trwy:
 - (i) Prif Swyddog Cyllid y Cyngor sy'n gweithredu yn unol â dyletswyddau'r Swyddog hwnnw o dan Adran 114 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988;
 - (ii) Swyddog Monitro'r Cyngor sy'n gweithredu yn unol â dyletswyddau'r Swyddog hwnnw o dan Adran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989;
 - (iii) y Cyfreithiwr i'r Cyngor (os nad y Swyddog Monitro hefyd), y dylid ymgynghori ag ef pan fydd unrhyw amheuaeth ynghylch pŵer y Cyngor i weithredu, neu a yw'r camau a gynigir yn gorwedd o fewn y fframwaith polisi y cytunwyd arno gan y Cyngor; lle gallai canlyniadau cyfreithiol gweithredu neu fethiant i weithredu gan y Cyngor gael ôl-ffeithiau pwysig;
 - (c) rhaid iddynt gydymffurfio ag unrhyw amodau neu gyfyngiadau ar arfer eu disgrisiwn sydd wedi'u gosod naill ai gan y Cyngor neu'r Cabinet; a
 - (d) rhaid ystyried unrhyw benderfyniad blaenorol gan y Cyngor neu'r Cabinet ynghylch unrhyw bolisiau neu weithdrefnau perthnasol.
8. Wrth gyflawni swyddogaethau'r Cabinet a ddyrennir iddynt bydd Swyddogion y Cyngor yn cydymffurfio â Rheolau Gweithdrefn Caffael a Chontractio'r Cyngor yn Adran 16 a Rheolau Gweithdrefn Ariannol yn Adran 17 Cyfansoddiad y Cyngor, ac ni fyddant yn cyflawni unrhyw swyddogaeth pe byddai gwneud hynny'n cael effaith:

- (a) peri bod gwariant refeniw yn cael ei ysgwyddo, oni bai ei fod yn cael ei ysgwyddo yn unol ag amcangyfrifon refeniw cymeradwy y Cyngor neu'r darpariaethau sy'n ymwneud â gwyliadwriaeth a gynhwysir yn y Rheolau Gweithdrefn Ariannol yn Adran 17 o Gyfansoddiad y Cyngor; neu
 - (b) achosi i wariant cyfalaf gael ei ysgwyddo, ac eithrio gwariant cyfalaf ar gaffael tir neu ar waith rhagarweiniol neu ddylunio neu mewn cysylltiad â chynllun sy'n ymddangos yn amcangyfrifon cyfalaf cymeradwy'r Cyngor.
9. Ym mhob achos, bydd dyrannu swyddogaeth Cabinet i Swyddog y Cyngor yn cynnwys y pŵer i ddefnyddio unrhyw bŵer statudol sydd ar gael i'r Cyngor fel awdurdod lleol ar ran y Cabinet a fydd yn hwyluso cyflawni'r swyddogaeth a ddyrannwyd.
10. Bydd Swyddog y Cyngor y dyrennir swyddogaeth Cabinet iddo yn cael ei benodi'n swyddog priodol y Cyngor at y diben o benderfynu a yw'r cofnod ysgrifenedig y cyfeirir ato ym mharagraff 14 isod o benderfyniad a wneir mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth honno yn cynnwys "gwybodaeth eithriedig" o unrhyw un o'r disgrifiadau yn Atodlen 12A i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 y mae gan y Cabinet hawl i'w dal yn ôl gan y cyhoedd.
11. Gall unrhyw Swyddog y Cyngor y dyrennir swyddogaeth iddo wrthod gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth honno mewn perthynas ag unrhyw fater penodol a gall gyfeirio'r mater at y Cabinet i'w benderfynu.
12. Gall Prif Swyddog Cyllid y Cyngor a/neu Swyddog Monitro'r Cyngor ei gwneud yn ofynnol i unrhyw Swyddog y Cyngor roi'r gorau i gyflawni'r holl swyddogaethau a ddyrannwyd i'r Swyddog hwnnw neu unrhyw rai ohonynt tra'n disgwyl cyflwyno adroddiad i gyfarfod nesaf y Cabinet.
13. Cyn gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw un o swyddogaethau'r Cabinet a restrir yn Rhan I o Gynllun B (ac eithrio penderfyniad arfaethedig gan y Prif Weithredwr i setlo achos sifil ar sail cydsynio neu i dynnu achos sifil neu droseddol yn ôl) bydd y Swyddog Cyngor yn cynnig gwneud y penderfyniad:
- (a) llunio crynodeb ysgrifenedig sy'n cynnwys yr holl wybodaeth y mae'n ofynnol ei chynnwys yn y cofnod ysgrifenedig y cyfeirir ato ym mharagraff 14 isod, ac eithrio dyddiad y penderfyniad arfaethedig, a bydd yn anfon copi o'r crynodeb at Brif Weithredwr y Cyngor i'w alluogi i sicrhau bod y crynodeb ar gael i'w archwilio gan Aelodau'r Cyngor yn gyffredinol;
 - (b) peidio â gwneud penderfyniad terfynol mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth Cabinet a ddyrannwyd nes bod cyfnod o bum niwrnod gwaith, ac eithrio'r diwrnod y'i hanfonwyd, wedi mynd heibio o'r dyddiad yr anfonwyd y crynodeb ysgrifenedig at y Prif Weithredwr;
 - (c) ystyried, yn ychwanegol at y farn a fynegwyd gan Aelodau(au) y Cyngor a/neu Swyddogion (au) y Cyngor a bennir fel ymgynghorai(au) yn Rhan I o Gynllun B o hyn ymlaen, unrhyw farn a fynegwyd gan unrhyw Aelod o'r Cyngor mewn perthynas â'r penderfyniad arfaethedig cyn gwneud penderfyniad terfynol mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth Cabinet a ddyrannwyd.
14. Pob Swyddog Cyngor yn gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrennir iddo o dan y Cynllun hwn (ac eithrio penderfyniad sy'n ymwneud ag ystyried "data personol" fel y'i diffinnir gan Adran 1(1) o'r Ddeddf Diogelu Data

Bydd 2018 a gynhelir at ddibenion swyddogaethau addysg, tai neu wasanaethau cymdeithasol y Cyngor) yn sicrhau bod cofnod ysgrifenedig yn cael ei wneud:

- (a) pennu'r swyddogaeth a ddyrannwyd mewn cysylltiad â pha benderfyniad a wnaed a dyddiad y penderfyniad;
 - (b) Crynhoi:
 - (i) y penderfyniad a wnaed;
 - (ii) y wybodaeth ffeithiol y seiliwyd hi arni;
 - (iii) unrhyw gyngor a dderbyniwyd, boed gan swyddogion eraill neu fel arall;
 - (iv) unrhyw bersonau neu gyrff yr ymgynghorwyd â hwy cyn gwneud y penderfyniad;
 - (c) datgan a yw'r cofnod ysgrifenedig yn cynnwys "gwybodaeth eithriedig" y mae gan y Cabinet hawl i'w dal yn ôl oddi wrth y cyhoedd ac, os felly, yn pennu paragraff(au) perthnasol Rhan I o Atodlen 12A i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 sy'n gymwys;
 - (d) nodi a yw'r cofnod ysgrifenedig yn cynnwys "gwybodaeth gyfrinachol" fel y'i diffinnir yn adran 100A (3) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
15. Bydd y cofnod ysgrifenedig o benderfyniad a wnaed mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth a ddyrennir i swyddog y Cyngor yn cael ei lofnodi gan Swyddog y Cyngor sy'n gwneud y penderfyniad.
16. Bydd y cofnod ysgrifenedig o benderfyniad a wnaed mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrannwyd i Swyddog y Cyngor yn rhinwedd y Cynllun hwn yn cael ei gadw am gyfnod o chwe blynedd o ddyddiad y penderfyniad gan y Prif Swyddog a wnaeth y penderfyniad neu y cyflogwyd Swyddog y Cyngor yn ei gyfarwyddiaeth.
17. Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i benderfyniad gael ei wneud mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddyrennir iddo/iddi bydd copïau o'r cofnod ysgrifenedig o'r penderfyniad yn cael eu hanfon gan Swyddog y Cyngor a wnaeth y penderfyniad i'r Prif Weithredwr at y diben o'i alluogi i fod ar gael i'w archwilio a'i ddehongli gan Aelodau'r Cyngor yn gyffredinol, oni bai ei fod yn cynnwys "gwybodaeth eithriedig" o unrhyw un o'r disgrifiadau yn Atodlen 12A o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 neu "wybodaeth gyfrinachol" fel y'i diffinnir yn Adran 100A(3) o'r Ddeddf honno, i fod ar gael i'r cyhoedd ei harchwilio.
- 18 Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth Cabinet a ddisgrifir yn Rhan I o Gynllun B o hyn ymlaen bydd copïau o'r cofnod ysgrifenedig ohono:
- (a) a anfonwyd gan Swyddog y Cyngor yn gwneud y penderfyniad i Aelodau/Swyddogion (au) y Cyngor a/neu Swyddogion (au) y Cyngor y bu'n ofynnol ymgynghori â nhw cyn i'r penderfyniad gael ei wneud;
 - (b) a anfonwyd gan Swyddog y Cyngor yn gwneud y penderfyniad i Gadeirydd pob un o'r Pwyllgorau Craffu sy'n gyfrifol am graffu ar benderfyniadau a wnaed mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth y Cabinet y gwnaed y penderfyniad mewn perthynas â hi;
 - (c) Adroddwyd yn ffurfiol i'r Cabinet gan Swyddog y Cyngor sy'n gwneud y penderfyniad neu ei Gyfarwyddwr.

19. Os bydd unrhyw Aelod o'r Cyngor neu Swyddog y Cyngor sydd wedi'i ddynodi yn Rhan I o'r Cynllun B fel ymgynghorai yn absennol neu am unrhyw reswm arall yn methu â gweithredu fel y cyfryw gall Aelodau'r Cyngor neu Swyddog y Cyngor dan sylw enwebu wrth ysgrifennu Aelod arall o'r Cyngor neu Swyddog y Cyngor i weithredu fel ymgynghorai yn ei le.
20. Bydd pob enwebiad ysgrifenedig a wneir gan Aelod o'r Cyngor neu Swyddog y Cyngor yn unol â pharagraff 19 uchod yn cael ei gadw am gyfnod o chwe blynedd o ddyddiad y penderfyniad y gwnaed yr enwebiad mewn cysylltiad ag ef gan y Prif Swyddog a wnaeth y penderfyniad neu y cyflogwyd Swyddog y Cyngor yn ei gyfarwyddiaeth.

CYNLLUN B

RHAN I

SWYDDOGAETHAU CABINET A DDYRENNIR I'R PRIF WEITHREDWR, Y DIRPRWY BRIF WEITHREDWR, Y CYFARWYDDWR ADDYSG, CYFARWYDDWR GWASANAETHAU CYMDEITHASOL, CYFARWYDDWR GWASANAETHAU NEIGHNOURHOOD, Y CYFARWYDDWR LLYWODRAETHU AC ADNODDAU, Y PRIF SWYDDOG CYLLID A PHENAETHIAID GWASANAETH NA ELLIR EU CYFLAWNI ONI BAI BOD YMGYNGHORI BLAENOROL WEDI BOD GYDAG AELODAU'R CYNGOR A/NEU SWYDDOGION(AU) CYNGOR PENODEDIG

PRIF WEITHREDWR

1. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr (neu os yw'n absennol neu'n methu gweithredu fel arall) i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

1.1	I gyfarwyddo cwnsler mewn perthynas ag unrhyw fater cyfreithiol sy'n effeithio ar y Cyngor lle amcangyfrifir bod y gost o wneud hynny yn fwy na £25,000.	Aelod o'r Cabinet dros Lywodraethu ac Adnoddau
1.2	Ymgysylltu cyfreithwyr allanol i weithredu ar ran y Cyngor mewn cysylltiad ag unrhyw fater lle mae'r ffioedd amcangyfrifedig sy'n daladwy yn fwy na £25,000.	Aelod o'r Cabinet dros Lywodraethu ac Adnoddau
1.3	Awdurdodi setlo achos sifil ar sail cydsyniad lle mae'r swm sy'n daladwy gan neu i'r Cyngor yn fwy na £10,000 ond nad yw'n fwy na £50,000.	Aelod o'r Cabinet dros Lywodraethu a Adnoddau

2. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r Cyfarwyddwr Addysg neu'r Pennaeth Addysg sy'n gyfrifol am yr agwedd ar y gwasanaethau a ddarperir gan ei adran y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad â hi).

	Swyddogaethau a Ddyrannwyd	Ymgynghorai(wyr)
2.1	Cyhoeddi a chyflwyno hysbysiad cyhoeddus o gynigion i agor ac i gau ysgolion ac ymgynghori ar gynigion o'r fath.	Aelod o'r Cabinet dros Addysg
2.2	Penderfynu apelïadau yn erbyn penderfyniadau i wrthod ceisiadau am gymorth ariannol gan fyfyrwyr.	Aelod o'r Cabinet dros Addysg
2.3	Awdurdodi gwariant brys mewn perthynas ag adeiladau ysgolion a gwasanaethau cysylltiedig.	Aelod o'r Cabinet dros Addysg
2.4	Penodi a diswyddo Llywodraethwyr yr ALI	Aelod o'r Cabinet dros Addysg

DIRPRWY BRIF WEITHREDWR

3. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr.

	<u>Swyddogaethau a Ddyrannwyd</u>	Ymgynghorai(wyr)
3.1	Awdurdodi gwneud taliadau dewisol i ymgeiswyr am Grantiau Cyfleusterau Anabl Gorfodol, a Grantiau Gwella sy'n fwy na'r uchafswm grant rhagnodedig.	Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio
3.2	Cynyddu neu leihau unrhyw un o'r cyfraddau sy'n daladwy gan y Cyngor mewn perthynas â gwaith Grant Gwella.	Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio
3.3	Cynyddu'r ffioedd proffesiynol sy'n daladwy i asiantau a ymgysylltir gan y Cyngor mewn cysylltiad â'r gweinyddu Grantiau Gwella.	Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai > Adfywio

4. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i Reolwr y Grŵp Eiddo Corfforaethol

	Swyddogaethau a Ddyrannwyd	Ymgynghorai(wyr)
4.1	Awdurdodi cyflwyno hysbysiadau sy'n terfynu prydles i thenantiaethau (gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â safleoedd busnes a gwmpesir gan Ran II o Ddeddf Landlord a Tenant 1954 lle nad yw wedi'i fwriadu i wrthwynebu rhoi les neu denantiaeth newydd) a hysbysiadau i unioni achosion o dorri cyfamod.	Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio
4.2	Argymhell cychwyn fforffedu neu achosion cyfreithiol eraill yn erbyn lesgeini/tenantiaid i'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau	Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio
4.3	Awdurdodi cyflwyno hysbysiadau priodol a gwrth-hysbysiadau a chymryd unrhyw gamau eraill sy'n ofynnol i ddiogelu buddiannau'r Cyngor fel rhai sy'n lleihau neu Prydlesai.	Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio

Swyddogaethau a Ddyrannwyd**Ymgynghorai(wyr)**

- 4.4 Awdurdodi, a chytuno telerau ar gyfer, gwaredu tir p'un ai drwy werthiant rhydd-ddaliadol neu roi les i ystyriaeth o dalu premiwm:-
- (a) bod â gwerth amcangyfrifedig o fwy na £50,000 ond heb fod yn fwy na £250,000 drwy dendr neu arwerthiant ffurfiol; neu
- (b) Mae ganddynt werth amcangyfrifedig o fwy na £50,000 ond heb fod yn fwy na £250,000 mewn gwerth heblaw trwy dendr neu arwerthiant ffurfiol.
- 4.5 Awdurdodi, a chymeradwyo telerau, unrhyw les sydd i'w rhoi i'r Cyngor neu gan y Cyngor i ystyried talu rhent, gan gynnwys unrhyw rent sy'n fwy na £50,000 y flwyddyn yn daladwy ond heb fod yn fwy na £250,000:-
- (a) gan y Cyngor; neu
- (b) i'r Cyngor.
- 4.6 Awdurdodi a chytuno i ryddhau cyfamodau cyfyngol o blaid neu rwyho'r Cyngor am symiau sy'n fwy na £50,000 ond heb fod yn fwy na £250,000.
- 4.7 Awdurdodi a chytuno ar delerau ildio lesioedd gan neu i'r Cyngor, gan gynnwys talu neu dderbyn premiwm sy'n fwy na £50,000 ond nid yn fwy na £250,000.

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio

5. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r Dirprwy Brif Weithredwr

Swyddogaethau a Ddyrannwyd**Ymgynghorai(wyr)**

- 5.1 Cymeradwyo neu ddiwygio rhaglenni ar gyfer paratoi dogfennau polisi sy'n ofynnol gan Ran II o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 yr amcangyfrifir eu bod yn fwy na £25,000.
- 5.2 Gwneud trefniadau ar gyfer cyhoeddusrwydd ac ymgynghoriad cyhoeddus ar gyfer yr holl ddogfennau polisi a baratowyd o dan ofynion Rhan II o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990.
- 5.3 Gwneud trefniadau ar gyfer cyhoeddusrwydd ac ymgynghoriad cyhoeddus ar gyfer holl ddogfennau polisi'r Cyngor sy'n ymwneud ag Agenda Leol 21, Bioamrywiaeth ac Adnewyddu Trefol.

Aelod Cabinet gyda Phortffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdogaeth

Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth

Aelod o'r Cabinet dros Gymdogaeth Gwasanaethau

Swyddogaethau a Ddyrannwyd**Ymgynghorai(wyr)**

5.4	Ar ôl ymgynghori i ddarparu sylwadau ffurfiol, gan gynnwys, lle bo'n briodol, gwrthwynebiadau, i awdurdodau cynllunio cyfagos mewn perthynas â dogfennau a baratowyd ganddynt i fodloni gofynion Rhan II o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.5	Trafod a mynegi barn ar ran y Cyngor ar ddatblygu Canllawiau Cynllunio Strategol ar gyfer De-ddwyrain Cymru a Pholisi Cynllunio Gwastraff ar gyfer De-orllewin Cymru gyda phersonau a chyrrff eraill sy'n ymwneud â llunio polisiau cynllunio cenedlaethol a rhanbarthol.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.6	Darparu sylwadau ar ran y Cyngor i Lywodraeth Cymru ar gynigion i ddiwygio "Canllawiau Cynllunio Cymru" a Nodiadau Cyngor Technegol cysylltiedig.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.7	Darparu sylwadau ar ran y Cyngor i Adran briodol y Llywodraeth ar gynigion i ddiwygio cynllunio cenedlaethol a pholisi amgylcheddol.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.8	Ar y cyd â'r Dirprwy Brif Weithredwr i gymeradwyo cytundebau lefel gwasanaeth gyda Cyfoeth Naturiol Cymru, Ymddiriedolaeth Archeolegol Morgannwg Gwent, Gwaith Daeor Merthyr Tudful a Rhondda Cynon Taf a Choed Cymru.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.9	Cychwyn prosiectau ar gyfer gwella a rheoli addysg amgylcheddol yn y Fwrdeistref Sirol.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.10	Gwneud trefniadau ar gyfer cyhoeddusrwydd ac ymgynghoriad cyhoeddus ar gyfer holl Ddogfennau Polisi'r Cyngor sy'n ymwneud â mynediad cefn gwlad a rheolaeth a chadwraeth adeiladu.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.11	Awdurdodi cyflwyno Hysbysiadau Cadw Adeiladau i berchnogion a meddianwyr adeiladau yn unol â Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990, Adranau 3 a 4.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.12	Gwneud trefniadau ar gyfer cyhoeddusrwydd ac ymgynghoriad cyhoeddus ar brosiectau ar gyfer addysg, gwella a rheoli amgylcheddol o fewn y Fwrdeistref Sirol.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
5.13	Cynyddu neu leihau'r ffioedd y gellir eu codi o dan y Rheoliadau Adeiladu heb fod yn fwy na 10%.	Aelod o'r Cabinet dros Gymdogaeth Gwasanaethau

6. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth (neu os yw'n absennol neu'n methu gweithredu fel arall) i'r Dirprwy Brif Weithredwr.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

6.1	Awdurdodi cynnal cynlluniau Adfer Tir a Draenio Tir heb fod yn fwy na gwerth amcangyfrifedig o £250,000.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth,
6.2	I ymrwymo i gytundebau i alluogi priffyrdd i fod yn gynaliadwy ar draul y cyhoedd yn unol â Rhan IV o Ddeddf Priffyrdd 1980.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth,
6.3	Awdurdodi gwneud Gorchmynion sy'n ymwneud â phriffyrdd (ac eithrio Gorchmynion sy'n ymwneud â chreu, atal neu ddargyfeirio llwybrau troed cyhoeddus a llwybrau ceffylau) a'u haddasu neu amrywio yn unol â'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau canlynol: Deddf Priffyrdd 1980; Deddf Traffig Ffyrdd 1991; Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984; Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd (Digwyddiadau Arbennig) 1994; Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990; Deddf Cymalau Heddlu Tref 1847; Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth,

7. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr (neu os yw'n absennol neu'n methu gweithredu fel arall) i'r Pennaeth Cydnerthedd Lleol

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

7.1	Gwneud penderfyniad ar unrhyw fater sy'n ymwneud â swyddogaethau cynllunio brys y Cyngor sydd, ar gyfer Rhesymau brys, ni all aros am gyfarfod nesaf y Cabinet.	Aelod gyda Phortffolio Cyhoeddus Amddiffyn a Throsedd ac Anhrefn

8. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r Dirprwy Brif Weithredwr

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

8.1 Awdurdodi cyflawni cynlluniau amwynder dinesig.

Aelod o'r Cabinet
dros Wasanaethau
Cymdogaeth

8.2 I drafod a mynegi barn ar ran y Cyngor
ar ddatblygu polisiâu cynllunio gwastraff strategol mewn cyfarfodydd
rhyng-awdurdod.

Aelod o'r Cabinet
dros

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

		Gwasanaethau Cymdogaeth
8.3	Cychwyn prosiectau Rheoli Gwastraff Cynaliadwy o fewn y Fwrdeistref Sirol.	Aelod o'r Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth
8.4	Gwneud trefniadau ar gyfer cyhoedduswydd ar gyfer ac ymgynghoriad cyhoeddus ar yr holl ddogfennau polisi gwastraff.	Aelod o'r Cabinet dros Gymdogaeth Gwasanaethau

9. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

9.1	Cynyddu neu leihau unrhyw un o'r ffioedd a'r taliadau a godir o fewn safleoedd hamdden y Cyngor i hyrwyddo cyfleusterau hamdden a chwaraeon yn gadarnhaol.	Aelod gyda Phortffolio ar gyfer Tai ac Adfywio

PRIF SWYDDOG CYLLID

10. swyddogaeth a ddyrennir i'r Prif Swyddog Cyllid (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r Dirprwy Brif Weithredwr

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Ymgynghorai(wyr)

10.1	Adolygu'r terfynau rhagnodedig o gymorth ariannol a ddarperir o dan y cynlluniau grant a weithredir gan y Cyngor yn unol â'i bwerau datblygu economaidd.	Aelod o'r Cabinet dros Lywodraethu a Adnoddau

PRIF WEITHREDWR, Y DIRPRWY BRIF WEITHREDWR, Y CYFARWYDDWR ADDYSG, CYFARWYDDWR GWASANAETHAU CYMDEITHASOL, DICTOR GWASANAETHAU CYMDOGAETH, Y CYFARWYDDWR LLYWODRAETHU AC ADNODDAU A'R PRIF SWYDDOG CYLLID

11. Swyddogaethau a ddirprwywyd i'r Prif Weithredwr, Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwr Addysg, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, y Prif Swyddog Cyllid ond os yw unrhyw un o'r prif swyddogion hyn yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall:

- (a) I'r Dirprwy Brif Weithredwr mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid os mai'r Prif Swyddog a fyddai fel arfer yn cyflawni'r swyddogaeth yw'r Prif Weithredwr; neu

- (b) I'r Penaethiaid Gwasanaeth sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad ag ef yn achos unrhyw brif swyddog arall

Swyddogaethau a Ddyrannwyd	Ymgynghorai(wyr)
11.1 Mewn perthynas ag unrhyw gontract arfaethedig sy'n ymwneud â gwasanaethau y mae'r Prif Swyddog dan sylw yn gyfrifol amdanynt ac sydd â gwerth amcangyfrifedig sy'n fwy na Lefel 'C' ond heb fod yn uwch na Lefel 'D': (1) I awdurdodi gwahoddiad tendrau; a (2) Derbyn y tendr isaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn talu'r taliad neu'r tendr uchaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn derbyn taliad.	Aelodau/aelodau o'r Cabinet sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r contract i'w gwblhau mewn cysylltiad ag ef; Prif Swyddog Cyllid
11.2 Mewn perthynas ag unrhyw gontract arfaethedig sy'n ymwneud â gwasanaethau y mae'r Prif Swyddog dan sylw yn gyfrifol amdanynt ac sydd â gwerth amcangyfrifedig sy'n fwy na Lefel 'C' ond heb fod yn uwch na Lefel 'D' i dderbyn tendr heblaw'r tendr isaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn talu'r taliad neu'r tendr uchaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn derbyn taliad lle mae rhesymau arbennig wedi'u cymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid am beidio â derbyn y tendr isaf na'r tendr uchaf fel Gall yr achos fod.	Aelodau o'r Cabinet sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r contract i'w gwblhau mewn cysylltiad ag ef; Prif Swyddog Cyllid

DIRPRWY BRIF WEITHREDWR A PHENNAETH DIOGELU'R CYHOEDD

12. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr a'r Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd

Swyddogaethau a Ddyrannwyd	Ymgynghorai(wyr)
12.1 Diwygio unrhyw amod a fabwysiadwyd gan y Cyngor mewn perthynas â Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn) (Cymru) 2014.	Aelod o'r Cabinet sy'n gyfrifol am drwyddedu
12.2 Cymryd pob cam i hwyluso Arwerthiant Gorfodol o dan Ddeddf Cyfraith Eiddo 1925 i gynnwys cyflwyno hysbysiadau yn unol ag a103 o'r Ddeddf Cyfraith Eiddo 1925 a'r mater o benderfyniad selio i'r Gofrestrfa Tir	Aelod o'r Cabinet sy'n gyfrifol am Ddiogelu'r Cyhoedd a'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol

CYNLLUN B

RHAN II

SWYDDOGAETHAU CABINET A DDYRENNIR I'R PRIF WEITHREDWR, Y DIRPRWY BRIF WEITHREDWR, Y CYFARWYDDWR ADDYSG, CYFARWYDDWR GWASANAETHAU CYMDEITHASOL, CYFARWYDDWR GWASANAETHAU CYMDOGAETH, Y CYFARWYDDWR LLYWODRAETHU AC ADNODDAU A'R PRIF SWYDDOG CYLLID A PHENAETHIAID GWASANAETH Y GELLIR EU CYFLAWNI HEB YMGYNHORI YMLAEN LLAW

- Swyddogaethau a ddyrennir i bob Cyfarwyddwr ac eithrio ar gyfer y Swyddog Monitro (neu os yw'r Cyfarwyddwr yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall):**
 - I'r Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid os mai'r prif swyddog a fyddai fel arfer yn cyflawni'r swyddogaeth yw'r Prif Weithredwr; neu
 - I'r Pennaeth Gwasanaeth sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad ag ef yn achos unrhyw Gyfarwyddwr arall.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 1.1** Awdurdodi cyflwyno ceisiadau am gymorth grant i Lywodraeth Cymru a chyrff priodol eraill at ddibenion sy'n gysylltiedig â materion sy'n dod o fewn portffolio'r Aelod o'r Cabinet y mae'r Cyfarwyddwr yn gyfrifol amdanynt lle nad amcangyfrifir bod swm y grant y gwneir cais amdano yn fwy na £150,000 ar yr amod bod cais o'r fath yn unol â Pholisi Cyllid Allanol y Cyngor.
- 1.2** Awdurdodi gwaredu nwyddau dros ben a gafwyd mewn cysylltiad â gwasanaethau y mae'r Cyfarwyddwr yn gyfrifol amdanynt sydd â chyfanswm gwerth amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £150,000 mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid.
- 1.3** Gweithredu'r pwerau a roddwyd iddynt o dan Weithdrefnau Disgyblu a Chwyno'r Cyngor.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 1.4 Gwahodd tendrau ar gyfer unrhyw gontract sydd â gwerth amcangyfrifedig nad yw'n fwy na Lefel 'C' a:
 - (a) i dderbyn y tendr isaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn talu'r taliad a'r tendr uchaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn derbyn taliad; neu
 - (b) i dderbyn tendr heblaw'r tendr isaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn talu'r taliad neu'r tendr uchaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn derbyn y taliad lle mae rhesymau arbennig wedi'u cymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid am beidio â derbyn y tendr isaf na'r tendr uchaf yn ôl y digwydd.
- 1.5 Awdurdodi cyflwyno tendrau ar gyfer cyflenwi nwyddau, gwaith neu wasanaethau i awdurdod lleol arall neu gorff cyhoeddus yn unol â'r pwerau a roddwyd i'r Cyngor gan Ddeddf Awdurdodau Lleol (Nwyddau a Gwasanaethau) 1970 lle nad yw gwerth amcangyfrifedig y tendr arfaethedig yn fwy na Lefel 'C'.
- 1.6 Ymateb i bapurau a chylchlythyrau'r llywodraeth sy'n ymwneud â materion o fewn eu priod feysydd cyfrifoldeb.
- 1.7 Cymeradwyo diwygiadau i strwythurau staffio presennol (ac eithrio adolygiadau sefydliadol, adrannau neu adrannau eraill) y gallir eu hariannu o fewn cyllidebau presennol a/neu gyda budd unrhyw gyllid ychwanegol y gallir ei dderbyn.
- 1.8 Penderfynu ar geisiadau gan staff am absenoldeb arbennig.
- 1.9 Awdurdodi gwylidwriaeth yn unol â gofynion Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000 mewn ymgynghoriad â'r Rheolwr perthnasol (oni bai ei fod wedi'i ddirprwyo mewn man arall yn y cynllun dirprwyo).ac yn unol â pholisi Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio y Cyngor.
- 1.10 Cymeradwyo honoraria a thaliadau dyletswyddau ychwanegol ar yr amod y gallir eu hariannu o fewn cyllidebau presennol a/neu gyda budd unrhyw gyllid ychwanegol y gallir ei dderbyn.

2.0 Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Swyddog Cyllid ac i'r Dirprwy Brif Weithredwr.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 2.1 Cymeradwyo ceisiadau gan fusnesau cymwys am gymorth ariannol o dan y cynlluniau grant a weithredir gan y Cyngor yn unol â'i bwerau datblygu economaidd.
 - 2.2 Awdurdodi gwariant ar farchnata a chymryd rhan mewn gweithgareddau a digwyddiadau datblygu economaidd priodol.
 - 2.3 Penderfynu ar geisiadau am gymorth grant o dan Ddeddf Ardaloedd Trefol Mewnol 1978 ar gyfer gwelliannau i eiddo mewn Ardaloedd Gwella Diwydiannol a Masnachol yn unol â'r rheolau a gymeradwywyd gan neu ar ran y Cyngor.
- 3.0 Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr, Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwr Addysg, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, ac i'r Prif Swyddog Cyllid**

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 3.1 Cychwyn achos troseddol mewn perthynas â'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor mewn ymgynghoriad â'r Prif Weithredwr neu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol.
- 3.2 Mewn ymgynghoriad â'r Prif Weithredwr a'r Swyddog Monitro i ystyried atgyfeirio achosion o amhriodoldeb ariannol gan staff y Cyngor neu Aelodau etholedig at yr Heddlu i'w hymchwilio.
- 3.3 Penderfynu ar geisiadau gan unigolion neu gyrff am gymorth ariannol nad oes unrhyw swyddog arall wedi dirprwyo'r pŵer i'w benderfynu.
- 3.4 Awdurdodi a chymeradwyo cynlluniau BIFFA a gytunwyd a gyflwynwyd yn unol â pholisi'r Cyngor lle mae pob Cynghorydd Rhanbarth Etholiadol wedi cytuno ar y dyraniad

4. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 4.1 Penderfynu ar geisiadau gan denantiaid am ganiatâd y Cyngor fel landlord ar gyfer:
 - (a) aseinio eu buddiannau lesddaliadol neu gontractiol;
 - (b) (i) isosod neu wahanu gyda meddiant o'r cyfan neu ran o'r safle ar osod;
 - (c) Mae'r newid defnydd o'r safle a osodwyd yn darparu'r defnydd arfaethedig:
 - (i) yn dod o fewn yr un dosbarth defnydd ag a ddiffinnir yng Ngorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Dosbarthiadau Defnydd) 1987 fel y defnydd cyfredol neu
 - (ii) yn newid defnydd y rhoddwyd caniatâd cynllunio ar ei gyfer naill ai'n benodol neu gan Orchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir) 1995.yn amodol ar unrhyw ôl-ddyledion rhent sy'n cael eu talu ac unrhyw achosion eraill o dorri'r cyfamod;
 - (d) creu morgais neu dâl dros eu buddiannau lesddaliad;
 - (e) Gwneud newidiadau mewnol ac allanol a chodi ychwanegiadau ac estyniadau yn amodol ar i'r tenant gael yr holl gydsyniadau statudol angenrheidiol a chydymffurfio â'r amodau eraill a ystyrir yn briodol.
- 4.2 Awdurdodi rhoi prydles, tenantiaeth neu contract diogel o dan Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 neu mewn amgylchiadau lle mae hunaniaeth y tenant arfaethedig wedi newid ers i delerau'r trafodiad gael eu cymeradwyo gan neu ar ran y Cyngor.
- 4.3 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer gosod pob eiddo gan neu i'r Cyngor (gan gynnwys y rhent sy'n daladwy) ar rent heb fod yn fwy na £50,000 y flwyddyn.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 4.4 Cymeradwyo setlo hawliadau iawndal statudol.
- 4.5 Penodi Gwerthwyr Tai i farchnata ar gyfer gwerthu tir neu eiddo'r Cyngor.
- 4.6 Awdurdodi, a, lle bo'n briodol, dderbyn telerau ar gyfer, gwaredu tir neu adeiladau sydd â gwerth amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £150,000 trwy dendr neu arwerthiant.
- 4.7 Awdurdodi, a chytuno telerau ar gyfer, gwaredu tir neu adeiladau sydd â gwerth amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £150,000 ac eithrio drwy dendr neu arwerthiant.
- 4.8 Awdurdodi, a chytuno telerau ar gyfer, caffael tir neu adeiladau mewn cysylltiad â chynllun sy'n ymddangos yn amcangyfrifon cyfalaf cymeradwy'r Cyngor.
- 4.9 Cytuno ar delerau pob adolygiad rhent sy'n ymwneud ag eiddo a brydlesir gan ac i'r Cyngor neu'n ddarostyngedig i gontract diogel lle mae'r Cyngor yn landlord yn unol â Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016.
- 4.10 I benderfynu na ddylid gweithredu'r darpariaethau adolygu rhent a gynhwysir mewn prydles neu gontract eiddo diogel ym mherchnogaeth y Cyngor pan ystyrir bod adolygiad rhent yn amhriodol oherwydd amgylchiadau arbennig.
- 4.11 Cytuno ar delerau ar gyfer adnewyddu pob les a chontractau diogel a roddwyd gan neu i'r Cyngor.
- 4.12 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer rhoi hawddfreintiau a gwacennau a thrwyddedau i feddiannu tir gan neu i'r Cyngor.
- 4.13 Gwneud ceisiadau cynllunio mewn perthynas â thir y mae'r Cyngor yn bwriadu ei waredu.
- 4.14 Trefnu i yswiriant indemniad teitl gael ei effeithio mewn amgylchiadau addas
- 4.15 Awdurdodi cyflwyno hysbysiadau sy'n terfynu lesioedd, tenantiaethau (gan gynnwys rhai eiddo busnes a gwmpesir gan Ran II o Ddeddf Landlord a Tenant 1954) neu gontractau diogel lle nad yw'r Cyngor yn gwrthwynebu rhoi prydles, tenantiaeth neu gontract diogel newydd.
- 4.16 Penderfynu a chymeradwyo ceisiadau ar gyfer trosglwyddo morgeisi a cheisiadau gan y Cyngor gan forgeisi ar gyfer rhyddhau rhan o eiddo morgeisiol o'r morgais.
- 4.17 Rhoi caniatâd i eiddo gael ei ymestyn fel amod gwerthu o dan ddarpariaethau Hawliau i Brynu y Ddeddf Tai.
- 4.18 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer setlo apeliadau sgorio a gyflwynwyd gan neu ar ran y Cyngor.
- 4.19 Awdurdodi a chytuno ar ryddhau cyfamodau cyfyngol o blaid neu rwymo'r Cyngor am symiau hyd at derfyn o £50,000.
- 4.20 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer ildio prydlesi neu gontractau diogel gan neu i'r Cyngor, gan gynnwys talu neu dderbyn premiwm heb fod yn fwy na £50,000.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 4.21 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer datrys hawliadau adfeiliedig a wneir gan neu yn erbyn y Cyngor.
- 4.22 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer caffael tir neu adeiladau sydd â gwerth cyfalaf neu flynyddol amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £50,000.
- 4.23 Cymeradwyo amrywio telerau prydles presennol.
- 4.24 I arfer y pwerau a roddwyd i'r Cyngor o dan Ddeddf Tir Comin 1899 neu unrhyw ddarpariaeth statudol arall mewn perthynas â thir comin rheoledig, ac eithrio'r pŵer i wneud, dirymu neu newid unrhyw is-ddeddfau.

5. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr ac i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 5.1 Cychwyn ac amddiffyn pob achos sifil a throreddol (gan gynnwys apeliadau) ar ran y Cyngor, gan gynnwys achos y dyrannwyd swyddogaeth debyg i unrhyw swyddog arall o'r Cyngor mewn perthynas â hwy, a chymryd unrhyw gamau eraill mewn cysylltiad â chynnal achosion fel y mae'n barnu sy'n briodol, gan gynnwys eu tynnu'n ôl neu ddod i ben.
- 5.2 Awdurdodi setlo'r achos ar sail cydsyniad lle nad yw'r swm sy'n daladwy gan neu i'r Cyngor yn fwy na £10,000.
- 5.3 Heb ragfarnu cyffredinolrwydd y pŵer a ddirprwyir gan baragraff 5.1 uchod i gymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol i sicrhau bod tresmaswyr yn cael eu symud ar dir y mae'r Cyngor yn ei feddiannu ac i roi cyfarwyddiadau mewn amgylchiadau lle rhoddir pŵer o'r fath i awdurdod lleol gan Ddeddf Cyfiawnder Troseddol a Threfn Gyhoeddus 1994.
- 5.4 Cyfarwyddo Cwnsler neu i ymgysylltu â chyfreithwyr allanol mewn cysylltiad ag unrhyw fater cyfreithiol sy'n effeithio ar y Cyngor lle nad yw'r gost amcangyfrifedig o wneud hynny yn fwy na £10,000.
- 5.5 Cychwyn a chynnal achos cyfreithiol ar ran unrhyw un o weithwyr y Cyngor yr ymosodwyd arnynt neu a oedd dan fygythiad o ymosodiad yn ystod ei gyflogaeth.
- 5.6 Awdurdodi unrhyw aelod o staff i ymddangos ar ran y Cyngor mewn achos llys sirol neu lys ynadon yn unol ag Adran 60 o Ddeddf Llys Sirol 1984, Adran 27 o Ddeddf Llysoedd a Gwasanaethau Cyfreithiol 1990 ac Adran 223 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
- 5.7 Awdurdodi unrhyw aelod o staff i wneud datganiadau o wirionedd, i dyngu affidafidau ac i wneud datganiadau statudol ar ran y Cyngor.
- 5.8 Cyhoeddi a chyflwyno Hysbysiadau i'w Trin, Hysbysiadau Mynediad, Gwarantau am Feddiant ac unrhyw hysbysiadau eraill o ba bynnag fath a allai fod yn angenrheidiol i roi effaith i a Gorchmynion Prynu Gorfodol a gadarnhawyd a wnaed gan y Cyngor ac i gyfeirio unrhyw anghydfod ynghylch yr iawndal sy'n daladwy ar gaffaeliad gorfodol i'r Tribiwnlys Tiroedd.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 5.9 Rhoi unrhyw dystysgrif neu hysbysiad sy'n ofynnol at ddibenion cofrestru unrhyw dâl statudol neu arall yng Nghofrestrfa Tir H. M. ar ran y Cyngor.
- 5.10 Cymryd camau priodol i orfodi unrhyw dâl statudol dros eiddo sydd o blaid y Cyngor.
- 5.11 Cyhoeddi a chyflwyno hysbysiadau sy'n terfynu lesoedd, tenantiaethau (gan gynnwys rhai eiddo busnes a gwmpesir gan Ran II o Ddeddf Landlord a Tenant 1954), contractau diogel a wneir o dan Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 a hysbysiadau i unioni achosion o dorri cyfamod.
- 5.12 Cyhoeddi a chyflwyno hysbysiadau priodol a gwrth-hysbysiadau i ddiogelu buddiannau'r Cyngor naill ai fel prydleswr neu lessee neu fel landlord mewn contract diogel.
- 5.13 Cymeradwyo ceisiadau am ganiatâd i drosglwyddo buddiannau morgeisi pan fyddant yn fodlon bod gan y trosglwyddai ddigon o adnoddau i dalu'r ad-daliadau morgais ac mae'r cyfrif morgais yn glir o ôl-ddyledion.
- 5.14 Cyhoeddi a chyflwyno hysbysiadau statudol sy'n gofyn am wybodaeth mewn perthynas â buddiannau mewn a/neu ddefnydd tir.
- 5.15 Cyhoeddi a chyflwyno unrhyw hysbysiadau y mae gan y Cyngor hawl i'w cyflwyno o dan unrhyw gontract fel cyflogwr.
- 5.16 Arfer unrhyw bwerau sydd ar gael i'r Cyngor o dan ddarpariaethau unrhyw gontract sy'n ymwneud â phenderfynu neu fforffedu'r contract.
- 5.17 Cyhoeddi a chyflwyno Hysbysiadau Cod Taliadau Ymlaen Llaw yn unol â Deddf Priffyrdd 1980.
- 5.18 Cynnal a chadw golwg ar restr o swyddogaethau Swyddogion Priodol.

6. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r Cyfarwyddwr Addysg neu'r Pennaeth Adran sy'n gyfrifol am yr agwedd ar y gwasanaethau a ddarperir gan ei adran y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad â hi).

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 6.1 Cychwyn achos am fethiannau mewn presenoldeb ysgol yn unol ag Adran 444 o Ddeddf Addysg 1996
- 6.2 Cymeradwyo, yn dilyn ymgynghoriad priodol, newidiadau i fformiwla ariannu'r Cyngor ar gyfer ysgolion
- 6.3 Cymeradwyo, yn dilyn ymgynghoriad priodol, newidiadau i bolisi derbyn y Cyngor
- 6.4 Gwneud dyfarniadau dewisol i fyfyrwyr mewn amgylchiadau sy'n dod y tu hwnt i ganllawiau arferol a ystyriwyd gan gyllid a dyfarniadau

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 6.5 Gweithredu fel y swyddog dynodedig o dan y weithdrefn gwyno leol a sefydlwyd o dan Adran 23 o Ddeddf Diwygio Addysg 1988
- 6.6 Pennu'r cyllidebau canolog blynyddol ar gyfer atgyweirio a chynnal a chadw a'r gwasanaeth prydau ysgol
- 6.7 Pennu ac awdurdodi gwariant ar brosiectau y rhoddwyd cymeradwyaeth benodol iddynt gan Lywodraeth Cymru
- 6.8 Cymeradwyo ceisiadau am grantiau i fudiadau gwirfoddol yn unol â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cabinet neu'r Cyngor lle nad yw swm y grant yn fwy na £10,000

7. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth a Rheoli Adeiladu Arweinydd y Grŵp.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 7.1 Gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud o dan ddarpariaethau'r Rheoliadau Adeiladu a Deddf Adeiladu 1994 ynghylch pasio (gydag amodau neu hebddynt) neu wrthod cynlluniau a adneuwyd, nid yw rhoi hysbysiadau a adneuwyd cynlluniau o unrhyw effaith a dileu neu newid gwaith troseddol.
- 7.2 Awdurdodi gweithredu gwaith i adeiladau peryglus ac adennill treuliau a dynnir yn unol â Deddf Adeiladu 1984, Adran 77.
- 7.3 Gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud o dan ddarpariaethau'r deddfiadau canlynol neu unrhyw is-ddeddfwriaeth a wneir o dan hynny: -

Darpariaeth

Crynodeb o'r Effaith

Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Deddf Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adran 2

Pwer i gyhoeddi rhestrau o adeiladau rhestredig

Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adran 3

Pwer i gyflwyno hysbysiad o restru ar berchennog a meddiannydd

Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adrannau 54-60

Pwer i wneud gwaith brys i gadw adeilad rhestredig ac adennill treuliau

Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adrannau 57-58

Pwer i benderfynu ar geisiadau am gymorth grant tuag at atgyweirio neu gynnal a chadw adeiladau hanesyddol

Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adran 76

Pwer i wneud gwaith brys a chadw adeilad gwag mewn ardal gadwraeth ac adennill treuliau

Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Deddf Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adrannau 79-80

Pwer i benderfynu ar geisiadau am gymorth grant tuag at atgyweirio neu

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

	cynnal a chadw adeiladau hanesyddol mewn cynllun tref
Deddf Adeiladu 1984 - Adran 77	Pwer i weithredu gwaith i adeiladau peryglus ac adennill costau.
Deddf Adeiladu 1984 - Adran 78	Mesurau brys ar gyfer delio â strwythurau peryglus

8. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr a/neu'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 8.1 Cymryd unrhyw gamau fel sy'n angenrheidiol i ddatgan priffyrdd y gellir eu cynnal ar draul y cyhoedd gan gynnwys pan ystyrir ceisiadau derbyn priodol am gysegru priffyrdd.
- 8.2 Cynnal a chadw pob gwaith (gan gynnwys newid a symud lle bo angen) at ddibenion priffyrdd yn unol â Rhan V o Ddeddf Priffyrdd 1980, ac ymrwmo i unrhyw gytundebau mewn perthynas ag unrhyw un o'r gwaith y cyfeirir ato yn Rhan V o Ddeddf Priffyrdd 1980.
- 8.3 Darparu gwasanaethau ac amwynderau dros briffordd a rhoi caniatâd i bartïon eraill o ran gweithredu gwaith a defnyddio gwrthrychau yn unol â Pharagraff VIIA o Ddeddf Priffyrdd 1980.
- 8.4 Cymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol i atal neu ddileu'r ymyrraeth anghyfreithlon gyda, cythruddo neu niwsans arnynt, neu rwystro priffyrdd, gan gynnwys cyflwyno hysbysiadau perthnasol lle bo hynny'n briodol.
- 8.5 Rhoi cydsyniad lle bo angen i ymyrryd neu rwystro priffordd yn unol â Rhan IX o Ddeddf Priffyrdd 1980.
- 8.6 Gweithredu'r holl bwerau sydd wedi'u cynnwys yn Rhan XI o Ddeddf Priffyrdd 1980 (ac eithrio'r pŵer a gynhwysir yn Adran 205 o'r Ddeddf honno) o ran ffurfio Strydoedd Preifat gan gynnwys pwerau i ymrwmo i gytundebau a chyflwyno hysbysiadau a phenderfynu ar daliadau ynghyd ag unrhyw gydsyniadau neu ganiatâd sydd eu hangen.
- 8.7 Arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddyrannwyd iddynt drwy hyn.
- 8.8 Arfer pwerau'r Cyngor o dan ddarpariaethau perthnasol Deddf Cymalau Gwella Trefi 1847 a Deddf Iechyd y Cyhoedd 1925 mewn perthynas ag enwi strydoedd, newid neu newid enw stryd a rhifo neu ail-rifo stryd.
- 8.9 Cymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol i atal dulliau preifat o gael mynediad i'r briffordd yn unol â Rhan VIII o Ddeddf Priffyrdd 1980.
- 8.10 Gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w gwneud sy'n angenrheidiol er mwyn gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau a restrir isod (eraill

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

nag unrhyw un o'r darpariaethau hynny nad yw eu gorfodi yn swyddogaeth y Cabinet) i gychwyn achos troseddol sy'n deillio o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hynny mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol.

Deddf Anifeiliaid 1971
Deddf Priffyrdd 1980
Deddf Draenio Tir 1991
Deddf Mwyngloddiau, Chwareli a
Thomenni 1969 Deddf Parciau
Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad
1949
Deddf Ffyrdd Newydd a Gwaith Stryd 1991 - Rhan III
Deddf Cronfa Ddŵr 1975
Deddf Traffig Ffyrdd 1991
Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984
Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd (Digwyddiadau
Arbennig) 1994 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990
Deddf Cymalau Heddlu Tref 1847
Deddf Trafnidiaeth 1985
Deddf Trafnidiaeth 2000
Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981

- 8.11 Awdurdodi gwneud Gorchmynion Traffig Brys o dan Ddeddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984.
- 8.12 Gwneud trefniadau cytundebol addas ar gyfer darparu cludiant ysgol
- 8.13 Terfynu contractau cludiant ysgol mewn amgylchiadau lle mae'r contractwr yn torri contract
- 8.14 Gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud o dan ddarpariaethau'r deddfiadau canlynol neu unrhyw is-ddeddfwriaeth a wneir o dan hynny: -

Darpariaethau

Crynodeb o'r Effaith

Deddf Adeiladu 1984 - Adran 77

Pŵer i weithredu gwaith i adeiladau peryglus ac adennill costau.

Deddf Adeiladu 1984 - Adran 78

Mesurau brys ar gyfer delio â strwythurau peryglus

Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 37

Darpariaeth lle gall y briffordd a grëir drwy ymroddiad ddod yn gynhaladwy ar draul y cyhoedd

Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 38

Pŵer awdurdodau priffyrdd i'w fabwysiadu drwy gytundeb

Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 57

Pwerau diofyn awdurdodau priffyrdd mewn perthynas â pheidio â thrwsio priffyrdd y gellir eu cynnal yn breifat.

Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 59

Adfer costau oherwydd traffig rhyfeddol

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 73	Pŵer i ragnodi llinell wella ar gyfer lledu'r stryd
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 74	Pŵer i ragnodi llinell adeiladu.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 122	Pŵer i wneud gwyrriad dros dro lle mae'r briffordd ar fin cael ei hatgyweirio neu ei hehangu.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 146	Dyletswydd i gynnal camfeydd ac ati ar lwybrau troed a llwybrau ceffylau.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 147	Pŵer i awdurdodi codi camfeydd ac ati ar lwybrau troed a llwybrau ceffylau.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 278	Cyfraniadau tuag at waith priffyrdd gan unigolion sy'n cael budd arbennig ohonynt.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 286	Pŵer i fynnu bod onglau o adeiladau newydd ar gornel stryd yn cael eu talgrynnu i ffwrdd.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 287	Pŵer i godi rhwystrau mewn strydoedd mewn achosion o argyfwng ac ati.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 288	Pŵer i fynnu bod pibellau nwy a dŵr yn cael eu symud
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 289	Pwerau mynediad i'r Awdurdod Priffyrdd at ddibenion arolwg.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 290	Darpariaethau atodol ynghylch pwerau mynediad at ddibenion arolwg.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 291	Pwerau mynediad awdurdod priffyrdd at ddibenion cynnal, ac ati, strwythurau a gwaith penodol.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 292	Iawndal am ddifrod sy'n deillio, a throeddau sy'n gysylltiedig â, arfer pwerau mynediad etc. o dan Adran 289 neu 291.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 293	Pwerau mynediad at ddibenion sy'n gysylltiedig â gorchmynion penodol sy'n ymwneud â llwybrau troed a llwybrau ceffylau.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 294	Mynediad etc., eiddo gan awdurdod priffyrdd neu gyngor ar gyfer rhai dibenion.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 295	Pŵer cyngorau i waredu deunyddiau penodol.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 296	Pŵer awdurdod priffyrdd neu gyngor i gyflawni gwaith penodol ar ran person arall.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 297	Pŵer awdurdod priffyrdd neu gyngor i fynnu gwybodaeth ynghylch perchnogaeth tir.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 305	Adfer costau gan Gyngorau ac Awdurdodau Priffyrdd.
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 - Adrannau 23 a 24.	Pwerau i ddelio â choed peryglus.
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 - Adrannau 25 a 26.	Pwerau i ddelio â gwaith cloddio peryglus.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 10	Pwer i gyflwyno rhybudd i leihau allyriadau llwch ac ati o weithrediadau adeiladu.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 11	Pwer i gyflwyno rhybudd i leihau llwch rhag symud glo.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 12	Pwer i waliau tywydd.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 13	Pwer i gymeradwyo cynlluniau ac ati o gadw waliau.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 14	Pŵer i gymeradwyo cynlluniau ac ati o garthffosydd newydd a chyflwyno hysbysiadau ar bobl sy'n cyflwyno cynlluniau ac ati.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 15	Pwer i atafaelu a phwyso anifeiliaid crwydr.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 17	Pwer i wneud gorchymyn sy'n gwahardd defnyddio strydoedd preswyl ar gyfer parcio gan gerbydau trwm.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 19	Pwer i gyflwyno rhybudd sy'n gofyn am waith i waliau parti neu ffiniau.
Deddf Mwyngloddiau, Chwareli a Thomenni 1969	Arolygiadau a phwerau mewn perthynas ag awgrymiadau
Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949 - Adran 57	Cosb am arddangos hysbysiadau ar lwybrau cyhoeddus sy'n atal defnydd y cyhoedd.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

Deddf Ffyrdd Newydd a Gwaith Stryd 1991 - Rhan III	Rheoli gwaith stryd gan ymgwymerwyr cyfleustodau cyhoeddus yn unol â thrwydded gwaith ar y dde neu stryd statudol
Deddf Cronfa Ddŵr 1975	Arolygu a chofrestru cronfeydd dŵr.
Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984 - Adran 14(1)	Pwerau i gyfyngu pwysau a maint cerbydau sy'n croesi pontydd priffyrdd.
Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981 - Adran 61	Aredig hawliau tramwy cyhoeddus.

9. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ac i Benaethiaid Gwasanaeth a/neu'r rheolwr sy'n gyfrifol am yr agwedd ar swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol y cyngor a ddarperir gan y gwasanaeth y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad ag ef

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 9.1 Asesu anghenion pobl a allai fod angen gwasanaethau gofal ac, os yw'n briodol, gallu gofalwyr i ddarparu gofal; penderfynu, ar sail yr asesiad, pa wasanaethau, os o gwbl, y dylid eu darparu i ddiwallu'r anghenion hynny; a chymryd pob cam angenrheidiol i ddarparu'r gwasanaethau hynny, gan gynnwys gwneud contractau ar gyfer eu darpariaeth.
- 9.2 Cymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol i sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â'i rwymedigaethau statudol ar y Gwasanaethau Cymdeithasol i blant ac oedolion fel y nodir yn y ddeddfwriaeth ganlynol:

Deddf Plant 1989
Deddf Gofalwyr (Cydnabod a Gwasanaethau)
1995 Deddf Trosedd ac Anhrefn 1998
Deddf Cyfraith Teulu 1996
Deddf Tai 1996
Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002
Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000
Deddf Cymorth Cenedlaethol 1948
Deddf Cleifion Cronig a Phobl Anabl 1970
Deddf Grantiau Tai, Adeiladu ac Adfywio 1996 Deddf GIG
1977
Deddf Gofal Cymunedol (Oedi Gollyngiadau)
2003 Deddf Gofal Cymunedol (Taliadau
Uniongyrchol) 1996 Deddf Safonau Gofal 2000
Deddf Iechyd Meddwl 1983: Mesurau Sifil
Deddf Iechyd Meddwl (Cleifion yn y Gymuned) 1995 Deddf
Plant (Gadael Gofal) 2000
Deddf Plant 2004
Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Cymorth Tai) (Cymru a Lloegr) 2002

- 9.3 Cymeradwyo rhieni maeth a gofalwyr eraill.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 9.4 Derbyn i bobl warcheidiaeth sy'n dioddef o anhwylder meddwl.
- 9.5 Cymeradwyo gweithwyr cymdeithasol fel rhai sydd â chymhwysedd priodol wrth ddelio â phobl sy'n dioddef o anhwylder meddwl.
- 9.6 I arfer holl rwymedigaethau'r Cyngor mewn perthynas â'r cyfleusterau y mae'n eu darparu ei hun a'r gwasanaethau y mae'n eu prynu o dan contract.
- 9.7 Gwneud penderfyniadau mewn perthynas ag achosion mabwysiadu unigol, gan ystyried argymhellion y Panel Mabwysiadu.
- 9.8 Cymeradwyo lefelau uchaf o gyllid i sefydliadau gwirfoddol sy'n destun cytundeb gwasanaeth ffurfiol lle nad yw swm y cyllid yn fwy na £150,000.
- 9.9 Awdurdodi gwneud gwaith addasu yn unol ag Adran 2 (e) Deddf Cleifion Cronig a Phobl Anabl 1970:
 - (a) hyd at y gwerth a bennir o bryd i'w gilydd gan y Cyngor;
 - (b) Mewn amgylchiadau eithriadol a lle mae angen penderfyniad brys hyd at y gwerth uwch a bennir o bryd i'w gilydd gan y Cyngor.

10. Swyddogaethau a ddyrannwyd i'r Dirprwy Bennaeth Gweithredol, y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth ac i'r Pennaeth Tai ac Adfywio

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 10.1 Penderfynu ar y flaenoriaeth a roddir i geisiadau unigol i'r Gofrestr Tai ac ar gyfer Trosglwyddiadau ac i ddyrannu llety'r Cyngor yn unol â pholisïau'r Cyngor.
- 10.2 Penderfynu ar geisiadau gan berchennog/meddianwyr i'r Gofrestr Tai, yn unol â pholisïau'r Cyngor.
- 10.3 Penderfynu ar geisiadau ar gyfer cyfnewidfeydd cydfuddiannol.
- 10.4 Penderfynu ar geisiadau ar gyfer olynadau, aseiniadau a newidiadau tenantiaeth/contract diogel.
- 10.5 Penderfynu ar geisiadau am dai nad ydynt o bosibl yn cydymffurfio'n llawn â gofynion Cofrestr Dai a Rheolau Dyrannu'r Cyngor ond sy'n cael eu hystyried o natur arbennig o frys neu sensitif.
- 10.6 Penderfynu ar geisiadau am gymorth gan bobl ddigartref a phobl sydd dan fygythiad o ddigartrefedd yn unol â Deddf Tai (Cymru) 2014 ac i sicrhau llety dros dro fel y bo'n briodol.
- 10.7 Mewn ymgynghoriad â'r Dirprwy Brif Weithredwr, cyflwyno hysbysiadau o geisio meddiant ar gyfer torri tenantiaeth ac eithrio peidio â thalu rhent neu daliadau ac, os yw'n briodol, i gychwyn achos i'w feddiannu.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 10.8 Mewn ymgynghoriad â'r Prif Weithredwr neu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol, lle bo'n briodol, i wneud pob penderfyniad cychwynnol o dan Ddeddf Diogelu Data 2018 a'r GDPR ynghylch a ddylid caniatáu mynediad at wybodaeth ac a ddylid cywiro neu ddileu gwybodaeth.
- 10.09 Awdurdodi dymchwel garejys sy'n eiddo i'r Cyngor.
- 10.10 Cymryd unrhyw gamau y mae'r Cyngor wedi'u grymuso i'w cymryd ar gyfer adennill rhenti tai ac incwm arall sy'n ddyledus i'r Cyngor, gan gynnwys cyfarwyddo'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol i gychwyn achos Llys Sirol.
- 10.11 Awdurdodi a chymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol er mwyn i'r Cyngor gydymffurfio â'i rwymedigaethau yn unol ag adran 3 a 4 o Ddeddf Tai 2004.
- 10.12 Gweinyddu Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl (DFG) gorfodol
- 10.13 Darparu Rhaglen Adnewyddu Tai y Cyngor.

11. Dileu

12. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr a Chyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 12.1 Y swyddogaeth o wneud unrhyw weithred y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w gwneud (gan gynnwys y pŵer i awdurdodi swyddogion ac unrhyw bersonau eraill y bernir eu bod yn briodol) ac i gyflwyno unrhyw hysbysiad sy'n angenrheidiol i orfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau a nodir isod ac i awdurdodi a chychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol sy'n codi o unrhyw achos o dorri Y darpariaethau hyn:

Deddf Claddedigaethau 1857

Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005

Deddf Rheoli Llygredd (Diwygio) 1989 Deddf

Rheoli Llygredd 1974

Deddfau Amlosgiadau 1902 a 1952

Deddf Cŵn 1906

Deddf yr Amgylchedd 1995 Deddf

yr Amgylchedd (Cymru) 2016

Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 Deddf

Atal Difrod gan Blâu 1949

Deddf Iechyd y Cyhoedd

1936 Deddf Iechyd y

Cyhoedd 1961

Deddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder)

1978 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref

1990 Deddf Lleihau Gwastraff 1998

Deddf Masnachu Gwastraff ac Allyriadau 2003

Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol (Cymru a Lloegr) 2010

Gorchymyn Mynwentydd Awdurdodau Lleol 1977

Gorchymyn Targedau Ailgylchu, Paratoi ar gyfer Ailddefnyddio a Chompostio
(diffiniadau) (Cymru) 2011
Mesur Gwastraff (Cymru) 2010

- 12.2 Arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddo gan y Cynllun hwn.
- 12.3 Arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor mewn perthynas â rheoli unrhyw ardal o fannau agored cyhoeddus.
- 12.4 Awdurdodi datgladiadau yn amodol ar unrhyw gydsyniadau angenrheidiol sy'n cael eu cael gyntaf.

13. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr a'r Pennaeth Tai ac Adfywio.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 13.1 Ystyried ac addasu cyfraddau Grant Gwella unigol pan ystyrir ei fod yn briodol.
- 13.2 Cymeradwyo ceisiadau am grantiau tuag at gostau gwella ac atgyweirio anheddau o dan ddarpariaethau Deddf Grantiau Tai, Adeiladu ac Adfywio 1996 a phenderfynu talu ffioedd rhesymol a phriodol mewn cysylltiad â hynny.
- 13.3 Awdurdodi, mewn amgylchiadau priodol, hepgor y cyfnod cymhwyso blaenorol ar gyfer perchen-feddianwyr a thenantiaid a bennir yn y Grantiau Tai, Adeiladu a Deddf Adfywio 1996 mewn perthynas â cheisiadau am Grantiau Adnewyddu.

14. Swyddogaethau a ddyrannwyd i'r Dirprwy Brif Weithredwr ac i'r Prif Swyddog Cyllid ac i'r Pennaeth Refeniw, Budd-daliadau a Gwasanaethau Cwsmeriaid

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 14.1 Cymryd unrhyw gamau y mae'r Cyngor wedi'u grymuso i'w cymryd i adennill Ardrethi Annomestig Cenedlaethol a Threth y Cyngor, gan gynnwys cychwyn achos a chymryd unrhyw gamau mewn cysylltiad â chynnal achosion.
- 14.2 Penderfynu ar:
 - (a) geisiadau am ryddhad ardrethol dewisol gan elusennau;
 - (b) ceisiadau am ryddhad ardrethu ar sail caledi.
- 14.3 Penderfynu ar geisiadau am Fudd-dal Tai a Budd-dal Treth y Cyngor.
- 14.4 Cymryd unrhyw gamau y mae'r Cyngor wedi'u grymuso i'w cymryd ar gyfer adennill symiau sy'n ddyledus o dan forgeisi'r Cyngor ac incwm arall sy'n ddyledus i'r Cyngor, gan gynnwys cyfarwyddo'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol i gychwyn achos Llys Sirol.
- 14.5 Dileu dyledion a rhenti heb fod yn fwy na £1,000 ar ôl y weithdrefn adfer flinedig mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid.

15. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr, y Pennaeth Tai ac Adfywio a Phennaeth Gwarchod y Cyhoedd

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 15.1 Swyddogaeth gwneud unrhyw weithred y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w gwneud (gan gynnwys y pŵer i gyflwyno unrhyw rybudd ac i awdurdodi swyddogion neu bersonau cymwys eraill sy'n gymwys) sy'n angenrheidiol er mwyn gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau a nodir isod ac unrhyw Orchmynion, Rheoliadau neu offerynnau eraill
- (a) (i) gwneud yno o dan neu
(ii) yn ymwneud â hi,
- (b) unrhyw addasiad neu ailddeddfiad ac awdurdodi a chychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol sy'n deillio o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hynny.
- Deddf Cofrestru Genedigaethau a
Marwolaethau 1926 Deddf Claddu 1857
Deddf Plant a Theuluoedd 2014
Deddfau Amlosgi 1902 a 1952
Rheoliadau Gwastraff Rheoledig 1992
Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990
Deddf Iechyd 2006 (diweddarwyd
2009) Deddf Iechyd a Diogelwch yn y
Gwaith 1974
Gorchymyn Mynwentydd Awdurdodau
Lleol 1977 Deddf Llywodraeth Leol 1972
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987
Deddf Diogelu rhag Troi Allan
1977 Deddf Iechyd y Cyhoedd
1936
Deddf Iechyd y Cyhoedd 1961
Deddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder) 1978
Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Cymorth Tai) (Cymru a Lloegr) 2002
Deddf Diwydiannau Dŵr 1991
- 15.2 Arfer pwerau'r Cyngor o dan Ddeddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder) 1978 i ddileu a gwaredu cerbydau segur ac adennill y treuliau sy'n gysylltiedig â nhw.

16. (a) Swyddogaethau a ddyrannwyd i'r Dirprwy Brif Weithredwr a'r Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd.

- (a) Dyrannodd swyddogaethau'r Prif Arolygydd Pwysau a Mesurau sy'n gweithredu yn eu rôl statudol.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 16.1 Y swyddogaeth o wneud unrhyw weithred y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w gwneud (gan gynnwys y pŵer i gyflwyno unrhyw rybudd ac i awdurdodi swyddogion neu eraill â chymwysterau addas eraill

personau) sy'n angenrheidiol ar gyfer gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau a nodir isod ac unrhyw Orchmynion, neu Reoliadau neu offerynnau eraill

- (a) (i) a wnaed yno o dan neu
(ii) yn ymwneud â hi, neu
(iii) (a) mewn hen Gyfraith yr Undeb Ewropeaidd wedi'i haddasu sy'n ymwneud â diogelwch bwyd, bwydydd anifeiliaid, amddiffyn defnyddwyr a busnesau, diogelu iechyd, metroleg, diogelwch cynnyrch a diogelu'r amgylchedd yn unol â Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Ymadael) 2018;

a

- (b) unrhyw addasiad neu ailddeddfiad ac awdurdodi a chychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd sy'n deillio o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hynny.

Deddfwriaeth sylfaenol

Deddf Gweinyddu Cyfiawnder 1970 a Deddf
Amaethyddiaeth 1985 1970
Deddf Amaethyddiaeth (Darpariaethau Amrywiol) 1968
Deddf Cynnyrch Amaethyddiaeth (Graddio a Marchnata) 1928 a
Deddf Anifeiliaid 1931
Deddf Sefydliadau Lletya Anifeiliaid 1963
Deddf Iechyd Anifeiliaid 1981 a 2002
Deddf Iechyd a Lles Anifeiliaid 1984 Deddf
Lles Anifeiliaid 2006
Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol 2003
Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddau a
Phlisma 2014 Deddf Gwenwyn Botulinum a Llenwyr
Cosmetig (Plant) 2021
Deddf Bridio Cŵn 1973
Deddf Bridio Cŵn 1989 a 1991
Deddf Bridio a Gwerthu Cŵn (Lles) 1999
Deddf Adeiladu 1984
Deddf Claddu 1857
Deddf Enwau Busnes 1985
Deddf Canser 1939
Deddf Rheoli Safleoedd Carafannau 1960
Deddf Safleoedd Carafannau 1968
Deddf Elusennau 1992
Deddf Plant a Theuluoedd 2014
Deddf Plant a Phobl Ifanc 1933
Deddf Plant a Phobl Ifanc (Amddiffyn rhag Tybaco) 1991
Deddf Dydd Nadolig (Masnachu) 2004
Deddf Aer Glân 1993
Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005
Deddf Cyfathrebu 2003
Deddf Cwmnïau 1985 a 2006
Deddf Credyd Defnyddwyr 2006
Deddf Diogelu Defnyddwyr 1987
Deddf Hawliau Defnyddwyr 2015
Deddf Rheoli Ceffylau (Cymru) 2014
Deddf Rheoli Llygredd 1974
Deddf Rheoli Llygredd (Diwygio) 1989 Deddf
Dyluniadau Hawlfraint a Phatent 1988 Deddf
Cyfiawnder Troseddol 1988
Deddf Cyfiawnder Troseddol a'r Heddlu 2001

Deddf Cyfiawnder Troseddol a Threfn
Gyhoeddus 1994

Deddf Rheoli Tollau Tramor a Chartref 1979

Deddf Anifeiliaid Gwyllt Peryglus 1976

Deddf Datblygu Twristiaeth 1969

Deddf Cŵn Peryglus 1989 a 1991

Deddf Cŵn 1871

Deddf Cŵn 1906

Deddf Diwygio Addysg 1988

Deddf Ynni 1976

Deddf Cadwraeth Ynni 1981

Rheoliadau Effeithlonrwydd Ynni (Eiddo Rhent Preifat)(Cymru a Lloegr) 2015

Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990

Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1995

Deddf Gwerthwyr Tai 1979

Deddf Ffrwydron yr Undeb Ewropeaidd
(Ymadael) 2018

Deddf Ffrwydron 1875 a Deddf
Ffrwydron 1923

Deddf Ffatrioedd 1976

Deddf Masnachu Teg 1973

Deddf Cemegau Fferm a Gardd 1967

Deddf Tân Gwyllt 1951, 1964 a 2003

Deddf Diogelwch Tân a Mannau
Chwaraeon 1987

Deddf Bwyd a'r Amgylchedd 1985

Deddf Bwyd 1984

Deddf Sgorio Hylendid Bwyd (Cymru)
2013

Deddf Diogelwch Bwyd 1990

Deddf Twyll 2006

Deddf Ffugio 1981

Deddf Gamblo 2005

Deddf Gemau 1831

Deddf Cŵn

Gwarchodlu 1975

Deddf Marcio 1973

Deddf Iechyd 2006 (diweddarwyd 2009)

Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc. Deddf 1974

Mesur Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009

Deddf Priffyrdd 1980

Deddf Casgliadau Tŷ i Dŷ 1939

Deddf Tai 1985 a 2004

Deddf Tai, Grantiau, Adeiladu ac Adfywio 1996

Deddf Hypnotiaeth 1952

Deddf Broceriaid Yswiriant (Cofrestru)
1971

Deddf Sylweddau Meddwol (Cyflenwi)
1985 Deddf Cylllyll 1997

Deddf Diwygio Cyfraith Lesddaliad (Rhent Tir)
2022 Deddf Gwasanaethau Cyfreithiol 2007

Deddf Trwyddedu 1964 a 2003

Deddf Llywodraeth Leol 2003

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1972

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982

Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989

Deddf Gemau Olympaidd a Gemau Paralympaidd Llundain

2006 Deddf Meddyginiaethau a Dyfeisiau Meddygol 2021

Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987
 Deddf Sŵn Beiciau Modur 1987
 Deddf Cerbydau Modur (Offer Diogelwch i Blant) 1991
 Deddf Cymorth Cenedlaethol 1948
 Deddf Cymorth Cenedlaethol (Diwygio) 1951
 Deddf Loteriau Cenedlaethol 1993
 Deddf Sŵn 1986
 Deddf Sŵn a Niwsans Statudol 1993
 Deddf Asiantaethau Nyrsys 1957
 Deddf Swyddfeydd, Siopau a Mangreoedd
 Rheilffyrdd 1963
 Deddf Arfau Tramgwyddus 2019
 Deddf Symbolau Olympaidd etc
 (Amddiffyn) 1995
 Deddf Anifeiliaid Perfformio (Rheoleiddio)
 1925
 Deddf Anifeiliaid Anwes 1951
 Deddf Petrolewm (Cydgrynhoi) 1928
 Deddf Petrolwm (Trosglwyddo
 Trwyddedau) 1936
 Deddf Gwenwynau 1972
 Deddf yr Heddlu a Chyfiawnder 2006
 Deddf yr Heddlu, Ffatrioedd etc (Darpariaethau Amrywiol)
 1916
 Deddf Atal a Rheoli Llygredd 1999
 Deddf Atal Difrod gan Blâu 1949
 Deddf Prisiau 1974 a 1975
 Deddf Enillion Troseddau 2002
 Deddf Camddisgrifiadau Eiddo
 1991
 Deddf Diogelu rhag Troi Allan 1998
 Deddf Diogelu rhag Troi Allan 1997
 Deddf Diogelu Anifeiliaid 1911
 Deddf Diogelu Anifeiliaid 1934
 Deddf Diogelu Anifeiliaid (Diwygio) 1954
 Deddf Diogelu Anifeiliaid (Anesthetig) 1954
 Deddf Diogelu Anifeiliaid (Diwygio) 1988
 Deddf Diogelu Anifeiliaid 1991
 Deddf Diogelu Anifeiliaid 2000
 Deddf Diogelu Plant (Tybaco) 1986
 Deddf Sylweddau Seicoweithredol 2016
 Deddf Iechyd y Cyhoedd
 1936
 Deddf Iechyd y Cyhoedd
 1961
 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau)
 1984
 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017
 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Isafbris am Alcohol) (Cymru)
 2018
 Deddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder) 1978
 Deddf Dyluniadau Cofrestredig 1949
 Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000
 Rhentu Cartrefi (Ffioedd etc.) (Cymru)
 Deddf Sefydliadau Marchogaeth 2019 1964 a
 1970
 Deddf Traffig Ffyrdd 1988 a 1991
 Deddf Traffig Ffyrdd (Cerbydau Tramor)
 1972

Deddf Diogelwch ar Sportsgrounds 1975
Deddf Delwyr Metel Sgrap 2013
Deddf Siopau 1950
Deddf Lladd Dofednod 1967
Deddf Gwelyau Haul (Rheoleiddio) 2010
Deddf Masnachu ar y Sul 1994
Deddf Tatŵio Plant Dan Oed 1969
Deddf Telathrebu 1984

Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Cymorth Tai) (Cymru a Lloegr) 2002
Deddf Lladradau 1968 a 1978
Deddf Rhannu Amser 1992
Deddf Hysbysebu a Hyrwyddo Tybaco 1992 a Deddf
Cymalau Heddlu Tref 2002 1847
Deddf Disgrifiadau Masnach
1968
Deddf Nodau Masnach 1994
Deddfau Cynrychiolaeth Masnachu (Pobl Anabl) 1958 a 1972
Deddfau Nwyddau a Gwasanaethau Digymell 1971 a 1975
Deddf Cerbydau (Trosedd) 2001
Deddf Recordiadau Fideo 1984 a 1993
Deddf Lleihau Troseddau Treisgar
2006 Deddf Diwydiannau Dŵr 1991
Deddf Pwysau a Mesurau 1976
Deddf Pwysau a Mesurau 1985
Deddf Trwyddedu Sw 1981

Deddfwriaeth eilaidd

Rheoliadau Gwasanaethau Teledu Uwch 2003
Rheoliadau Salwch Ceffylau Affricanaidd (Cymru)
2013
Rheoliadau Sgil-gynhyrchion Anifeiliaid (Gorfodi) (Cymru) 2014
Rheoliadau Anifeiliaid a Chynhyrchion Anifeiliaid (Archwiliad ar gyfer
Gweddillion a Therfynau Gweddillion Uchaf) (Cymru) 2019
Rheoliadau Bwyd Anifeiliaid (Cyfansoddiad, Marchnata a Defnydd) (Cymru)
2016
Rheoliadau Bwyd Anifeiliaid (Hylendid, Samplu ac ati a Gorfodi) (Cymru) 2016
Rheoliadau Ffliw Adar (Mesurau Ataliol)(Cymru) 2006 Rheoliadau
Ffliw Adar (Brechtu)(Cymru) 2006
Rheoliadau Labelu Cig Eidion a Llysiau (Cymru)
2011 Rheoliadau Labelu Biodanwydd 2004
Rheoliadau Y Tafod Gleision (Cymru) 2008
Rheoliadau Diogelu Busnes rhag Marchnata Camarweiniol 2008
Rheoliadau Ffwr Cat a Chŵn (Rheoli Mewnforio, Allforio a Gosod ar y
Farchnad) 2008
Rheoliadau Adnabod Gwartheg (Cymru) 2007
Rheoliadau Cynhyrchion Adeiladu 2013
Rheoliadau Contractau Defnyddwyr (Gwybodaeth, Canslo a Thaliadau
Ychwanegol) 2013
Rheoliadau Diogelu Defnyddwyr rhag Masnachu Annheg 2008
Rheoliadau Hawliau Defnyddwyr (Gordaliadau Taliadau) 2012
Rheoliadau Gorfodi Cynhyrchion Cosmetig 2013 a Rheoliad Cynhyrchion
Cosmetig yr UE 1223/2009
Rheoliadau Gwlad Tarddiad Cigoedd Penodol (Cymru) 2015
Rheoliadau Gwydr Crystal (Disgrifiadau) 1973
Rheoliadau Glanedyddion 2010
Rheoliadau Clefydau Moch 2014
Rheoliadau Gwrtait h y Comisiwn Ewropeaidd (Cymru a
Lloegr) 2006 Rheoliadau Wyau a Chywion (Cymru) 2009
Rheoliadau Cyfarpar Trydanol (Diogelwch) 2016
Rheoliadau Cydnawsedd Electromagnetig 2016
Rheoliadau Diogelu'r Amgylchedd (Microbeads) (Cymru) 2018
Rheoliadau Adnabod Ceffylau (Cymru) 2019
Rheoliadau Gwybodaeth am Ynni 2011
Rheoliadau Perfformiad Ynni Adeiladau (Cymru a Lloegr) 2012

Rheoliadau Adnabod Ceffylau (Cymru) 2009
 Rheoliadau Gwasanaethau Ariannol (Marchnata o Bell) 2004
 Rheoliadau Nwyon Tŷ Gwydr Fflworedig 2015
 Rheoliadau Bwyd ar gyfer Grwpiau Penodol (Gwybodaeth a Gofynion Cyfansoddiadol) (Cymru) 2016
 Rheoliadau Gwybodaeth am Fwyd (Cymru) 2014
 Rheoliadau Clefyd y Traed a'r Genau (Rheoli Brechu) Cymru 2006
 Rheoliadau Labelu Esgidiau (Dynodi Cyfansoddiad) 1995
 Rheoliadau Offer Nwy (Gorfodi) a Diwygiadau Amrywiol 2018
 Rheoliadau Diogelwch Cynnyrch Cyffredinol 2005
 Rheoliadau Bwyd a Addaswyd yn Enetig (Cymru) 2004
 Rheoliadau Organeddau a Addaswyd yn Enetig (Olrhain a Labelu) (Cymru) 2005
 Rheoliadau Fformiwla Fabanod a Fformiwla Ddilynol (Cymru) 2020
 Rheoliadau Deunyddiau ac Erthyglau mewn Cysylltiad â Bwyd (Cymru) 2012
 Rheoliadau Mesur Poteli Cynhwysydd (Gofynion EEC) 1977
 Rheoliadau Offerynnau Mesur 2016
 Rheoliadau Offerynnau Pwysu Anawtomatig 2016
 Rheolaethau Swyddogol (Anifeiliaid, Bwyd Anifeiliaid a Bwyd, Ffioedd Iechyd Planhigion ac ati) Rheoliadau 2019
 Rheolaethau Swyddogol (Anifeiliaid, Bwyd Anifeiliaid a Bwyd, Ffioedd Iechyd Planhigion ac ati) (Cymru) Rheoliadau 2020
 Rheoliadau Rheoli Swyddogol (Anifeiliaid, Porthiant a Bwyd) (Cymru) 2007
 Rheoliadau Rheolaethau Bwyd a Bwyd Swyddogol (Cymru) 2009
 Rheoliadau Olew Olewydd (Safonau Marchnata) 2014
 Rheoliadau Cynhyrchion Organig 2009
 Rheoliadau Sylweddau Datgysylltu Parth 2015
 Rheoliadau Teithio Pecyn a Threfniadau Teithio Cysylltiedig 2018
 Rheoliadau Pecynnu (Gofynion Hanfodol) 2015
 Rheoliadau Car Teithwyr (Defnydd o Danwydd a Gwybodaeth am Allyriadau CO2) 2001
 Rheoliadau Offer Diogelu Personol (Gorfodi) 2018
 Rheoliadau Cig Dofednod (Cymru) 2011
 Rheoliadau Offer Pwysau (Diogelwch) 2016
 Rheoliadau Cynhyrchion sy'n Dod o Anifeiliaid (Rheoli Clefydau) (Cymru) 2008
 Rheoliadau Erthyglau Pyrotechnegol (Diogelwch) 2015
 Rheoliadau Cynlluniau Ansawdd (Cynhyrchion Amaethyddol a Bwyd) 2018
 Rheoliadau Bwydydd Rhewedig Cyflym (Cymru) 2007
 Rheoliadau Cyfarpar Radio 2017
 Rheoliadau Gorfodi REACH 2008
 Rheoliadau Crefftau Hamdden 2017
 Rheoliadau Cofrestru Sefydliadau (Ieir Dod)(Cymru) 2004
 Rheoliadau Hawliau Teithwyr mewn Cludiant Bysiau a Choetsys (Eithriadau a Gorfodi) 2013
 Rheoliadau Wisgi Scotch 2009
 Rheoliadau Llongau Pwysedd Syml (Diogelwch) 2016
 Rheoliadau Tâl Bagiau Siopa Defnydd Sengl (Cymru) 2010
 Rheoliadau Cynhyrchion Penodedig o Tsieina (Cyfyngiad ar Eu Rhoi Gyntaf ar y Farchnad) (Cymru) 2008
 Rheoliadau Diodydd Ysbryd 2008
 Rheoliadau Cyflenwi Peiriannau (Diogelwch) 2008
 Rheoliadau Cynhyrchion Tecstilau (Labelu a Chyfansoddi Ffibr) 2012
 Rheoliadau Cyfran Amser, Cynhyrchion Gwyliau, Ailwerthu a Chontractau Cyfnewid 2010

Rheoliadau Tybaco a Chynhyrchion Cysylltiedig
2016

Rheoliadau Teganau (Diogelwch) 2011

Rheoliadau Masnach mewn Anifeiliaid a Chynhyrchion Cysylltiedig (Cymru)
2011

Rheoliadau Enseffalopathïau Spongiform Trosglwyddadwy (Cymru) 2018

Rheoliadau Meddyginiaethau Milfeddygol 2013

Rheoliadau Cyfansoddion Organig Anwedol mewn Paent, Varnishes a
Chynhyrchion Gorffen Cerbydau 2012

Rheoliadau Gwin 2011

Rheoliadau Pwysau a Mesurau (Nwyddau wedi'u Pecynnu) 2006

Rheoliadau Lles Anifeiliaid Adeg Eu Lladd (Cymru) 2014

Rheoliadau Zoonoses (Monitro) (Cymru) 2007

Mae swyddogion wedi'u hawdurdodi ar gyfer materion eraill am unrhyw drosedd o dan ddeddfwriaeth, neu mewn cyfraith gyffredin, sydd o natur debyg neu'n gysylltiedig â'r uchod, gan gynnwys trosedd o gynorthwyo, betio, cwnsela a chaffael, annog, cynllwynio ac ymdrechion troseddol

16.2 Arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddo gan y Cynllun Dirprwyo hwn.

16.3 Arfer pwerau'r Cyngor o dan Ddeddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder) 1978 i ddileu a gwaredu cerbydau segur ac adennill y treuliau sy'n gysylltiedig â nhw.

16.4 Caniatáu, cyhoeddi, diwygio dirymu neu wrthod rhoi neu adnewyddu trwyddedau (ac eithrio trwyddedau y mae'r swyddogaethau dywededig naill ai ddim yn swyddogaethau'r Cabinet neu'n cael eu dyrannu o dan y Cynllun hwn i Swyddog y Cyngor mewn cyfarwyddiaeth arall); i weithredu, diwygio neu ddiddymu cofrestriadau; a chyhoeddi, diwygio neu ddiddymu awdurdodiadau yn unol ag unrhyw un o'r ddeddfwriaeth a restrir uchod am 16.1. ac awdurdodi swyddogion neu bersonau eraill sydd â chymwysterau addas) sy'n angenrheidiol i gyflawni'r swyddogaethau o dan yr is-adran hon

a

(a) unrhyw Orchmynion, neu Reoliadau neu Offerynnau Eraill

(i) gwneud yno o dan neu

(ii) yn ymwneud â hi, neu

(iii) (a) mewn hen Gyfraith yr Undeb Ewropeaidd wedi'i haddasu sy'n ymwneud â diogelwch bwyd, bwydydd anifeiliaid, amddiffyn defnyddwyr a busnesau, diogelu iechyd, metroleg, diogelwch cynnyrch a diogelu'r amgylchedd yn unol â Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Ymadael) 2018;

a

b) unrhyw addasiad neu ail-greu i'r uchod.

16.5 Awdurdodi gwyliadwriaeth yn unol â gofynion Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000.

16.6 Bydd rôl statudol Prif Arolygydd Pwysau a Mesurau yn cael ei dirprwyo drwy hyn i Arweinydd y Tîm Safonau Masnach.

17. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a/neu i Bennaeth Gwasanaethau Plant

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 17.1 Cymeradwyo argymhellion y Panel Mabwysiadu
- 17.2 Caniatâd i briodi lle mae Gorchymyn Gofal yn bodoli
- 17.3 Cydsyniad i ymrestru yng ngrymoedd EM lle mae gorchymyn Gofal yn bodoli
- 17.4 Derbyn plentyn i lety diogel
- 17.5 Lleoliad plentyn mewn gofal gyda rhieni neu bersonau â chyfrifoldeb rhiant (Rheoliadau Lleoli Plant gyda Rhieni 1991)
- 17.6 Cytundeb ar gyfer plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal i'r presenoldeb rheolaidd mewn sefydliad crefyddol neu'n ymuno ag ef, pan nad yw'r rhiant yn cytuno
- 17.7 Cymeradwyo Gofalwyr Maeth
- 17.9 Pob cais i'r Uchel Lys
- 17.10 Penderfyniad ar raddfa y taliad ar gyfer Gofalwr Maeth
- 17.11 Cynnydd brys mewn taliad graddfa
- 17.12 awdurdodi taith/gwyliau tramor am gyfnod o fwy na mis ar gyfer plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal
- 17.13 awdurdodi taith/gwyliau tramor am hyd at gyfnod o fis i blentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal
- 17.14 triplau ysgol, gwersylloedd ac ati, ar gyfer plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal lle nad yw rhiant yn cytuno
- 17.15 Cyfranogiad plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal mewn gweithgareddau peryglus e.e. dringo creigiau neu sgîo, lle nad yw rhiant yn cytuno
- 17.16 Ceisiwch Orchymyn Amddiffyn Brys
- 17.17 Lletya plentyn i deithio dramor am gyfnodau o lai na mis
- 17.18 Derbyn cais Awdurdod Lleol arall i oruchwylio ar eu rhan.
- 17.18 Penderfyniad olrhain deublyg mewn perthynas â mabwysiadu
- 17.19 Atgyfeirio plentyn i'r Panel Mabwysiadu
- 17.20 Atgyfeirio paru plentyn ar gyfer mabwysiadu a rhieni mabwysiadol i'r panel mabwysiadu
- 17.21 Cytundeb ar gyfer presenoldeb rheolaidd plentyn sy'n lletya mewn sefydliad crefyddol neu'n ymuno ag ef, lle mae'r rhiant wedi rhoi cytundeb llafar
- 17.22 triplau ysgol, gwersylloedd ac ati (gan gynnwys caniatâd ar gyfer unrhyw driniaeth feddygol frys angenrheidiol) ar gyfer plentyn sy'n lletya lle mae rhiant wedi rhoi cytundeb llafar

- 17.23 Cymryd rhan mewn gweithgareddau peryglus (e.e. dringo creigiau neu sgïo) lle mae rhiant wedi rhoi cytundeb llafar
- 17.24 Penderfyniad i ddarparu ar gyfer plentyn
- 17.25 Triniaeth feddygol neu ddeintyddol nad yw'n arferol ar gyfer plentyn sy'n Derbyn Gofal, lle mae'r rhiant wedi rhoi cytundeb llafar
- 17.26 Newid ysgol i blentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal
- 17.27 Newid ysgol ar gyfer plentyn sy'n derbyn llety
- 17.28 Gofyn i Awdurdodau Lleol eraill oruchwyllo ar eu rhan
- 17.29 Penderfyniad i hysbysu'r Heddlu am blant coll
- 17.30 Taliadau ychwanegol brys unwaith ac am byth (hyd at 1 wythnos o Lwfans Gofalwr Maethu)
- 17.31 Gweithredu fel penderfynwr yr Asiantaeth Fabwysiadu mewn perthynas ag argymhellion a wnaed gan Asiantaeth Mabwysiadu Cyngorau Bwrdeistref Sirol

18. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr a/neu'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a/neu i'r Pennaeth Gwasanaethau Plant a/neu'r Rheolwyr priodol.

- 18.1 Cytundeb i brynu lleoliad allanol ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal
- 18.2 Awdurdodiad o Maethu/Mabwysiadu Preswyllo Lwfans - yn dilyn Panel Maethu/Mabwysiadu a'r Panel Lleoliad
- 18.3 Triniaeth feddygol neu ddeintyddol nad yw'n arferol i blentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal, pan nad yw rhiant yn cytuno
- 18.4 Cytundeb i atal cyswllt
- 18.5 Cychwyn Achosion Gofal
- 18.6 Awdurdodi cais pasbort ar ran plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal
- 18.7 Plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal i deithio dramor am gyfnodau o lai na mis
- 18.8 Atgyfeirio plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal ar gyfer asesu Anghenion Addysgol Arbennig
- 18.9 Plentyn lletyol yn cael ei gyfeirio i'w asesu ar gyfer datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig

19. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr neu os ydynt yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol neu'r Pennaeth Gwasanaeth / Rheolwr sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad ag ef.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 19.1 Trefnu gweithrediad effeithiol cyfrifoldebau'r Awdurdod dros brynu a darparu gwasanaethau gofal cymdeithasol i oedolion gan gynnwys pobl ag anableddau, pobl hŷn, pobl ag anghenion iechyd meddwl, pobl â phroblemau camddefnyddio sylweddau a phobl â HIV/AIDS.
- 19.2 Gweithredu swyddogaethau statudol yr Awdurdod o dan y Ddeddf Cymorth Cenedlaethol, y Ddeddf GIG a Gofal Cymunedol, y Ddeddf Cleifion Cronig a Phobl Anabl, y Ddeddf Iechyd Meddwl, y Ddeddf Gofalwyr a deddfwriaeth berthnasol arall.
- 19.3 Hyrwyddo lles ac annibyniaeth a sicrhau amddiffyniad oedolion agored i niwed.
- 19.4 Rheoli proses asesu anghenion a threfnu gwasanaethau a darparu cyfleusterau a chymorth lle bo hynny'n briodol, i ddiwallu'r anghenion hynny, i oedolion a'u gofalwyr.
- 19.5 Trefnu ymgynghoriad ar gynlluniau gwasanaeth ar y cyd rhngasiantaethol a'u cyhoeddi a chydlyn cyfraniad y Cyngor at gynlluniau o'r fath e.e. Strategaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Llesiant.
- 19.6 Cynrychioli'r Cyngor mewn cydgynllunio gyda'r Gwasanaeth Iechyd ac asiantaethau eraill, gan gynnwys Grwpiau Cynllunio ar y Cyd.
- 19.7 Trefnu ceisiadau am Grantiau'r Llywodraeth mewn perthynas ag oedolion ag anghenion gofal cymdeithasol ar ran y Cyngor, e.e. Grant Gallu.
- 19.8 Sicrhau bod contractau a chytundebau lefel gwasanaeth ar gyfer darparu gwasanaethau cymdeithasol i oedolion yn cael eu rheoli'n effeithiol a bod rhestrau cymeradwy cysylltiedig ar waith ac yn bodloni gofynion statudol.
- 19.9 Trefnu ar gyfer adnabod oedolion ag anableddau dysgu yn ardal yr Awdurdod sydd mewn angen a sicrhau bod ystod briodol o wasanaethau a chymorth ar gael i ddiwallu anghenion y bobl hynny a'u teuluoedd, gan gynnwys cynnal cofrestr o bobl o'r fath.
- 19.10 Trefnu gweithrediad effeithiol cyfrifoldebau'r Awdurdod dros brynu a darparu gwasanaethau gofal cymdeithasol ac iechyd i oedolion ag anableddau dysgu gan gynnwys pobl ag anhwylder ar y sbectrwm awtistig a diagnosis deuol sy'n ymgorffori anghenion iechyd meddwl ac anabledd dysgu.
- 19.11 goruchwyllo'r asesiad o angen ar gyfer, a darparu gwasanaethau a llety preswyl i'r rhai sy'n dioddef o anabledd, gan gynnwys anabledd meddwl, yn unol â Deddf Cymorth Cenedlaethol 1948, y Ddeddf Iechyd Meddwl, y Ddeddf Cleifion Cronig a Phobl Anabl, y Ddeddf Pobl Anabl (Gwasanaethau, Ymgynghori a Chynrychiolaeth) a Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol a Gofal Cymunedol
- 19.12 Goruchwyllo derbyn taliadau gan yr Awdurdod Iechyd Lleol tuag at wariant a dynnir ganddynt mewn cysylltiad ag unrhyw un o'u swyddogaethau yn unol ag Adran 28A o Ddeddf Gwasanaethau Iechyd Gwladol 1977 ac Adran 31 o Ddeddf Gwasanaethau Iechyd Gwladol 1999.

CYNLLUN B

RHAN III

SWYDDOGAETHAU'R CABINET A DDYRENNIR I SWYDDOGION Y

CYNGOR Y GELLIR EU CYFLAWNI HEB YMGYNGHORI YMLAEN LLAW

1.0 DIRPRWY BRIF WEITHREDWR

Bydd y swyddogaethau a restrir yn 1.1 i 1.3 isod yn cael eu dyrannu i'r Dirprwy Brif Weithredwr yn ogystal â swyddogion eraill y Cyngor y dyrennir y swyddogaethau dywededig iddynt gan y Cynllun hwn:

- Cymeradwyo ceisiadau gan fusnesau cymwys am gymorth ariannol o dan y cynlluniau grant a weithredir gan y Cyngor yn unol â'i bwerau datblygu economaidd.
- Awdurdodi gwariant ar farchnata a chymryd rhan mewn gweithgareddau a digwyddiadau datblygu economaidd priodol.
- Penderfynu ar geisiadau am gymorth grant o dan Ddeddf Ardaloedd Trefol Mewnol 1978 ar gyfer gwelliannau i eiddo mewn Ardaloedd Gwella Diwydiannol a Masnachol yn unol â'r rheolau a gymeradwywyd gan y Cyngor.

2.0 RHEOLWR GRŴP EIDDO CORFFORAETHOL

- Bydd y swyddogaethau a restrir yn 2.3 i 2.24 isod yn cael eu dyrannu i Reolwr y Grŵp Eiddo Corfforaethol yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn:
- Gall Rheolwr y Grŵp Eiddo Corfforaethol ddirprwyo'r swyddogaethau ymhellach yn 2.3.to 2.24 isod i swyddogion cymwys addas yn yr Adran Ystadau.
- Penderfynu ar geisiadau gan denantiaid am ganiatâd y Cyngor fel landlord ar gyfer:
 - aseinio eu buddiannau lesddaliad;
 - (i) isosod neu wahanu gyda meddiant o'r cyfan neu ran o'r safle ar osod;
 - Mae'r newid defnydd o'r safle a osodwyd yn darparu'r defnydd arfaethedig:

- (i) yn dod o fewn yr un dosbarth defnydd ag a ddiffinnir yng Ngorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Dosbarthiadau Defnydd) 1987 fel y defnydd cyfredol neu
 - (ii) (c) newid defnydd y rhoddwyd caniatâd cynllunio ar ei gyfer naill ai'n benodol neu gan Orchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir) 1995 ar yr amod bod unrhyw ôl-ddyledion rhent yn cael eu talu ac unrhyw achosion eraill o dorri'r cyfamod;
 - (d) creu morgais neu dâl dros eu buddiannau lesddaliad;
 - (e) Gwneud newidiadau mewnol ac allanol a chodi ychwanegiadau ac estyniadau yn amodol ar i'r tenant gael yr holl gydsyniadau statudol angenrheidiol a chydymffurfio â'r amodau eraill a ystyrir yn briodol.
- 2.4 Awdurdodi rhoi les neu denantiaeth mewn amgylchiadau lle mae hunaniaeth y tenant arfaethedig wedi newid ers i delerau'r trafodiad gael eu cymeradwyo gan neu ar ran y Cyngor.
- 2.5 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer gosod pob eiddo gan neu i'r Cyngor (gan gynnwys y rhent sy'n daladwy) ar rent heb fod yn fwy na £50,000 y flwyddyn.
- 2.6 Cymeradwyo setlo hawliadau iawndal statudol.
- 2.7 Penodi Asiantau i farchnata ar gyfer gwerthu unrhyw fath o dir neu eiddo'r Cyngor.
- 2.8 Awdurdodi, a, lle bo'n briodol, dderbyn telerau ar gyfer, gwaredu tir neu adeiladau sydd â gwerth amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £150,000 trwy dendr neu arwerthiant ffurfiol.
- 2.9 Awdurdodi, a chytuno telerau ar gyfer, gwaredu tir neu adeiladau sydd â gwerth amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £150,000 ac eithrio drwy dendr neu arwerthiant ffurfiol.
- 2.10 Cytuno ar delerau pob adolygiad rhent sy'n ymwneud ag eiddo a brydlesir gan ac i'r Cyngor.
- 2.11 I benderfynu na ddylid gweithredu'r darpariaethau adolygu rhent sydd wedi'u cynnwys mewn prydles eiddo ym mherchnogaeth y Cyngor pan ystyrir bod adolygiad rhent yn amhriodol oherwydd amgylchiadau arbennig.
- 2.12 Cytuno ar delerau ar gyfer adnewyddu pob les a roddir gan neu i'r Cyngor.
- 2.13 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer rhoi hawddfreintiau a gwacennau a thrwyddedau i feddiannu tir gan neu i'r Cyngor.
- 2.14 Gwneud ceisiadau cynllunio mewn perthynas â thir y mae'r Cyngor yn bwriadu ei waredu.
- 2.15 I drefnu bod yswiriant indemniad teitl yn cael ei effeithio mewn amgylchiadau addas.
- 2.16 Awdurdodi cyflwyno hysbysiadau sy'n terfynu prydlesi neu denantiaethau (gan gynnwys Safleoedd busnes a gwmpesir gan Ran II o Ddeddf Landlord a Tenant 1954) lle

nad yw'r Cyngor yn gwrthwynebu rhoi les neu denantiaeth newydd.

- 2.17 Penderfynu a chymeradwyo ceisiadau ar gyfer trosglwyddo morgeisi a cheisiadau gan y Cyngor gan forgeisi ar gyfer rhyddhau rhan o eiddo morgais o'r morgais.
- 2.18 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer setlo apeliadau sgorio a gyflwynwyd gan neu ar ran y Cyngor.
- 2.19 Awdurdodi a chytuno ar ryddhau cyfamodau cyfyngol o blaid neu rwymo'r Cyngor am symiau hyd at derfyn o £50,000.
- 2.20 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer ildio lesoedd gan neu i'r Cyngor, gan gynnwys talu neu dderbyn premiwm heb fod yn fwy na £50,000.
- 2.21 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer datrys hawliadau adfeiliedig a wneir gan neu yn erbyn y Cyngor.
- 2.22 Awdurdodi a chytuno ar delerau ar gyfer caffael tir neu adeiladau sydd â gwerth cyfalaf neu flynyddol amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £50,000.
- 2.23 Cymeradwyo amrywio telerau prydles presennol.
- 2.24 Penodi arbenigwr neu gymrodeddwr i benderfynu ar adolygiad rhent neu unrhyw anghydfod o dan ddarpariaethau prydles bresennol.

3.0 ARWEINYDD Y GRŴP CYNLLUNIO

- 3.1 Bydd y swyddogaethau a restrir isod yn 3.2 yn cael eu dyrannu i Arweinydd y Grŵp Cynllunio, yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn:
- 3.2 I wneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud o dan ddarpariaethau'r deddfiadau canlynol neu unrhyw is-ddeddfwriaeth a wneir o dan hynny: -

Darpariaeth

Crynodeb o'r Effaith

Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adran 2

Pwer i gyhoeddi rhestrau o adeiladau rhestredig

Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adran 3A

Pwer i gyflwyno hysbysiad o restru ar berchennog a meddiannydd

Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adrannau 54-56

Pwer i wneud gwaith brys i gadw adeilad rhestredig ac adennill treuliau

Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Deddf Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adrannau 57-58	Pwer i benderfynu ar geisiadau ar gyfer rhoi cymorth tuag at atgyweirio neu gynnal a chadw adeiladau hanesyddol
Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adran 76	Pwer i wneud gwaith brys a chadw adeilad gwag mewn ardal gadwraeth ac adennill treuliau
Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 - Adrannau 79-80	Pwer i benderfynu ar geisiadau am gymorth grant tuag at atgyweirio neu gynnal a chadw adeiladau hanesyddol mewn cynllun tref

4.0 . ARWEINYDD GRŴP RHEOLI ADEILADU

- 4.1 Bydd y swyddogaethau a restrir yn 4.2 i 4.4 yn cael eu dyrannu i Adeilad Arweinydd y Grŵp
Rheolaeth a'r Uwch Swyddog Rheoli Adeiladu, yn ogystal ag unrhyw Gyngor arall swyddogion y mae'r swyddogaethau dywededig yn cael eu dyrannu iddynt gan y Cynllun hwn:
- 4.2 Gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud o dan ddarpariaethau'r Rheoliadau Adeiladu a Deddf Adeiladu 1994 ynghylch pasio (gydag amodau neu hebddynt) neu wrthod cynlluniau a adnewwyd, nid yw rhoi hysbysiadau a adnewwyd cynlluniau o unrhyw effaith a dileu neu newid gwaith troseddol.
- 4.3 Awdurdodi gweithredu gwaith i adeiladau peryglus ac adennill treuliau yn unol â Deddf Adeiladu 1984, Adran 77 a
- 4.4 Cymryd mesurau brys ar gyfer delio â strwythurau peryglus yn unol â Deddf Adeiladu 1984, Adran 78.

5.0 PENNAETH PEIRIANNEG A PHRIFYRDD, PENNAETH DIOGELU'R CYHOEDD,

- 5.1 Bydd y swyddogaethau a restrir isod o 5.3 i 5.13 yn cael eu dyrannu i'r Pennaeth Peirianneg a Phrifyrdd a'r Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd, yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn.
- 5.2 Gall y Pennaeth Peirianneg a Phrifyrdd a'r Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd ddirprwyo'r swyddogaethau ymhellach yn 5.3 i 5.13 isod i swyddogion cymwys addas yn eu priod Adrannau sy'n gyfrifol am y swyddogaeth sydd i'w chyflawni.
- 5.3 Cymryd unrhyw gamau fel sy'n angenrheidiol i ddatgan priffyrdd y gellir eu cynnal ar draul y cyhoedd gan gynnwys pan ystyrir ceisiadau derbyn priodol am gysegro priffyrdd.

- 5.4 Cynnal a chadw pob gwaith (gan gynnwys newid a symud lle bo angen) at ddibenion priffyrdd yn unol â Rhan V o Ddeddf Priffyrdd 1980, ac ymrwymo i unrhyw gytundebau mewn perthynas ag unrhyw un o'r gwaith y cyfeirir ato yn Rhan V o Ddeddf Priffyrdd 1980.
- 5.5 Darparu gwasanaethau ac amwynderau dros briffordd a rhoi caniatâd i bartïon eraill o ran gweithredu gwaith a defnyddio gwrthrychau yn unol â Pharagraff Deddf Priffyrdd 1980

- 5.6 Cymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol i atal neu ddileu'r ymyrraeth anghyfreithlon gyda, cythruddo neu niwsans arnynt, neu rwystro priffyrdd, gan gynnwys cyflwyno hysbysiadau perthnasol lle bo hynny'n briodol.
- 5.7 Rhoi cydsyniad lle bo angen i ymyrryd neu rwystro priffordd yn unol â Rhan IX o Ddeddf Priffyrdd 1980.
- 5.8 Gweithredu'r holl bwerau a gynhwysir yn Rhan XI o Ddeddf Priffyrdd 1980 ynghylch ffurfio Strydoedd Preifat (ac eithrio'r pŵer sydd yn Adran 205 o'r Ddeddf honno) gan gynnwys pwerau i ymrwymo i gytundebau a chyflwyno hysbysiadau a phenderfynu ar daliadau ynghyd ag unrhyw ganiatâd neu ganiatâd sydd eu hangen.
- 5.9 Arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddyrannwyd iddynt drwy hyn.
- 5.10 Arfer pwerau'r Cyngor o dan ddarpariaethau perthnasol Deddf Cymalau Gwella Trefi 1847 a Deddf Iechyd y Cyhoedd 1925 mewn perthynas ag enwi strydoedd, newid neu newid enw stryd a rhifo neu ail-rifo stryd.
- 5.11 Cymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol i atal dulliau preifat o gael mynediad i'r briffordd yn unol â Rhan VIII o Ddeddf Priffyrdd 1980.
- 5.12 Gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud sy'n angenrheidiol er mwyn gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau a restrir isod (ac eithrio unrhyw un o'r darpariaethau hynny nad yw eu gorfodi yn swyddogaeth y Cabinet) ac i gychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Dirprwy Brif Weithredwr sy'n codi o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hynny:

Deddf Anifeiliaid 1971
Deddf Priffyrdd 1980
Deddf Draenio Tir 1991
Deddf Mwyngloddiau, Chwareli a Thomenni 1969
Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949
Deddf Ffyrdd Newydd a Gwaith Stryd 1991 - Rhan III
Deddf Cronfa Ddŵr 1975
Deddf Traffig Ffyrdd 1991
Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984
Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd (Digwyddiadau Arbennig) 1994
Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990
Deddf Cymalau Heddlu Tref 1847
Deddf Trafnidiaeth 1985
Deddf Trafnidiaeth 2000
Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981

- 5.13 Gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud o dan ddarpariaethau'r deddfiadau canlynol neu unrhyw is-ddeddfwriaeth a wneir o dan hynny: -

Deddf Adeiladu 1984 - Adran 77

Pŵer i weithredu gwaith i adeiladau peryglus ac adennill costau.

Deddf Adeiladu 1984 - Adran 78

Mesurau brys ar gyfer delio â strwythurau peryglus

Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 37	Darpariaeth lle gall y briffordd a grëir drwy ymroddiad ddod yn gynhaladwy ar draul y cyhoedd
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 38	Pŵer awdurdodau priffyrdd i'w fabwysiadu drwy gytundeb
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 57	Pwerau diofyn awdurdodau priffyrdd mewn perthynas â pheidio â thrwsio priffyrdd y gellir eu cynnal yn breifat.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 59	Adfer costau oherwydd traffig rhyfeddol
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 73	Pŵer i ragnodi llinell wella ar gyfer lledu'r stryd
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 74	Pŵer i ragnodi llinell adeiladu.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 122	Pŵer i wneud gwyriad dros dro lle mae'r briffordd ar fin cael ei hatgyweirio neu ei hehangu.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 146	Dyletswydd i gynnal camfeydd ac ati ar lwybrau troed a llwybrau ceffylau.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 147	Pŵer i awdurdodi codi camfeydd ac ati ar lwybrau troed a llwybrau ceffylau.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 278	Cyfraniadau tuag at waith priffyrdd gan unigolion sy'n cael budd arbennig ohonynt.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 286	Pŵer i fynnu bod onglau o adeiladau newydd ar gornel stryd yn cael eu talgrynnu i ffwrdd.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 287	Pŵer i godi rhwystrau mewn strydoedd mewn achosion o argyfwng ac ati.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 288	Pŵer i fynnu bod pibellau nwy a dŵr yn cael eu symud
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 289	Pwerau mynediad i'r Awdurdod Priffyrdd at ddibenion arolwg.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 290	Darpariaethau atodol ynghylch pwerau mynediad at ddibenion arolwg.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 291	Pwerau mynediad awdurdod priffyrdd at ddibenion cynnal, ac ati, strwythurau a gwaith penodol.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 292	Iawndal am ddifrod sy'n deillio o, a throseddau sy'n gysylltiedig ag arfer

	pwerau mynediad etc. o dan Adran 289 neu 291.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 293	Pwerau mynediad at ddibenion sy'n gysylltiedig â gorchmynion penodol sy'n ymwneud â llwybrau troed a llwybrau ceffylau.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 294	Mynediad etc., eiddo gan awdurdod priffyrdd neu gyngor at ddibenion penodol.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 295	Pŵer cynghorau i waredu deunyddiau penodol.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 296	Pŵer awdurdod priffyrdd neu gyngor i gyflawni gwaith penodol ar ran person arall.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 297	Pŵer awdurdod priffyrdd neu gyngor i fynnu gwybodaeth ynghylch perchnogaeth tir.
Deddf Priffyrdd 1980 - Adran 305	Adfer costau gan Gyngorau ac Awdurdodau Priffyrdd.
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 - Adrannau 23 a 24.	Pwerau i ddelio â choed peryglus.
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 - Adrannau 25 a 26.	Pwerau i ddelio â gwaith cloddio peryglus.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 10	Pwer i gyflwyno rhybudd i leihau allyriadau llwch ac ati o weithrediadau adeiladu.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 11	Pwer i gyflwyno rhybudd i leihau llwch rhag symud glo.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 12	Pwer i waliau tywydd.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 13	Pwer i gymeradwyo cynlluniau ac ati o gadw waliau.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 14	Pŵer i gymeradwyo cynlluniau ac ati o garthffosydd newydd a chyflwyno hysbysiadau ar bobl sy'n cyflwyno cynlluniau ac ati.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 15	Pwer i atafaelu a phwyso anifeiliaid crwydr.

Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 17	Pwer i wneud gorchymyn sy'n gwahardd defnyddio strydoedd preswyl ar gyfer parcio gan gerbydau trwm.
Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987 - Adran 19	Pwer i gyflwyno rhybudd sy'n gofyn am waith i waliau parti neu ffiniau.
Deddf Mwyngloddiau, Chwareli a Thomenni 1969	Arolygiadau a phwerau mewn perthynas ag awgrymiadau
Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949 - Adran 57	Cosb am arddangos hysbysiadau ar lwybrau cyhoeddus sy'n atal defnydd y cyhoedd.
Deddf Ffyrdd Newydd a Gwaith Stryd 1991 - Rhan III	Rheoli gwaith stryd gan ymgymerywyr cyfleustodau cyhoeddus yn unol â thrwydded gwaith ar y dde neu stryd statudol
Deddf Cronfa Ddŵr 1975	Arolygu a chofrestru cronfeydd dŵr.
Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984 - Adran 14(1)	Pwerau i gyfyngu pwysau a maint cerbydau sy'n croesi pontydd priffyrdd.
Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 - Adran 61	Aredig hawliau tramwy cyhoeddus.

6.0 PENNAETH DIOGELU'R CYHOEDD A PHENNAETH TAI AC ADFYWIO

Bydd y swyddogaethau a restrir isod yn cael eu dyrannu i Bennaeth Gwarchod y Cyhoedd a Phennaeth Tai ac Adfywio a holl swyddogion eraill y Cyngor a ddirprwyir â dyletswyddau gan y rheolwr y mae'r swyddogaethau dywededig yn cael eu dyrannu iddo gan y Cynllun hwn:

I wneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud sy'n angenrheidiol er mwyn gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn Neddf Tai 2004 Adrannau 3 a 4 (ac eithrio unrhyw un o'r darpariaethau hynny nad yw eu gorfodi yn swyddogaeth y Cabinet) ac i gychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Dirprwy Brif Weithredwr sy'n deillio o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hynny:

7.0 PENNAETH PEIRIANNeg, UWCH BEIRIANNYDD STRWYTHURAU, UWCH BEIRIANNYDD RHEOLI TRAFFIG, UWCH SAB a PHEIRIANNYDD DRAENIO TIR, UWCH BEIRIANNYDD (RHEOLI DATBLYGU PRIFFYRDD), UWCH BEIRIANNYDD DYLUNIO, RHEOLWR PRIFFYRDD A FFLYD, CYDLYNYDD FFYRDD A GWAITH STRYD NEWYDD, AROLYGYDD PRIFFYRDD, GORUCHWYLYDD GWEITHREDIADAU PRIFFYRDD a PHEIRIANNYDD GOLEUADAU'R STRYD

Dyrennir y pwerau mynediad, archwilio, gwaredu ac awdurdodi gwaith brys a roddwyd i'r Cyngor gan unrhyw un o'r deddfiadau a restrir isod i Swyddogion y Cyngor sydd am y tro yn meddiannu swyddi Pennaeth Peirianeg, Uwch Beiriannydd Strwythurau, Uwch Beiriannydd Rheoli Traffig, Uwch Beiriannydd SAB a Draenio Tir, Uwch Beiriannydd (Rheoli Datblygiad Priffyrdd), Uwch Beiriannydd (Rheoli Datblygiad Priffyrdd), Uwch Beiriannydd Dylunio, Rheolwr Priffyrdd a Fflyd, Cydlynnydd Ffyrdd Newydd a Gwaith Stryd (NRSW), Arolygydd Priffyrdd, Goruchwyliwr Gweithrediadau Priffyrdd, Peiriannydd Goleuadau Stryd yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn:

Deddf Anifeiliaid 1971
 Deddf Priffyrdd 1980
 Deddf Draenio Tir 1991
 Deddf Mwyngloddiau, Chwareli a Thomenni 1969
 Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949 - Adran 57
 Deddf Ffyrdd Newydd a Gwaith Stryd 1991 - Rhan III
 Deddf Traffig Ffyrdd
 1975 Deddf Cronfeydd
 Dŵr 1991
 Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984
 Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd (Digwyddiadau
 Arbennig) 1994 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990
 Deddf Cymalau Heddlu Tref 1847
 Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad
 1981
 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 Deddf
 Diogelwch ar y Ffyrdd 2006

8.0 PENNAETH TAI AC ADFYWIO

Bydd y swyddogaethau a restrir o 8.1 i 8.6 isod yn cael eu dyrannu i'r Pennaeth Tai ac Adfywio yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn:

- 8.1 Arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddo gan y Cynllun Dirprwy hwn.
- 8.2 Ystyried ac addasu cyfraddau Grant Gwella unigol pan ystyrir ei fod yn briodol.
- 8.3 Cymeradwyo ceisiadau am grantiau tuag at gostau gwella ac atgyweirio anheddau o dan ddarpariaethau Deddf Grantiau Tai, Adeiladu ac Adfywio 1996 a phenderfynu talu ffioedd rhesymol a phriodol mewn cysylltiad â hynny.
- 8.4 Awdurdodi, mewn amgylchiadau priodol, hepgor y cyfnod cymhwyso blaenorol ar gyfer perchen-feddianwyr a thenantiaid a bennir yn Neddf Grantiau Tai, Adeiladu ac Adfywio 1996 mewn perthynas â cheisiadau am Grantiau Adnewyddu.
- 8.5 Cymeradwyo ceisiadau am grantiau tuag at gostau gwella ac atgyweirio anheddau o dan ddarpariaethau Deddf Grantiau Tai, Adeiladu ac Adfywio 1996 a phenderfynu talu ffioedd rhesymol a phriodol mewn cysylltiad â hynny;
- 8.6 Awdurdodi, mewn amgylchiadau priodol, hepgor y cyfnod cymhwyso blaenorol ar gyfer perchen-feddianwyr a thenantiaid a bennir yn y Grantiau Tai, Deddf Adeiladu ac Adfywio 1996 mewn perthynas â cheisiadau am Grantiau Adnewyddu.

9.0 RHEOLWR STRYDLUN

- 9.1 Swyddogaethau gwneud unrhyw beth y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w wneud (gan gynnwys y pŵer i gyflwyno unrhyw rybudd) sy'n angenrheidiol er mwyn gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau a restrir isod (ac eithrio unrhyw un o'r darpariaethau hynny

nid yw ei orfodi yn swyddogaeth y Cabinet), ac i gychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth sy'n deillio o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hynny yn cael eu dyrannu i'r Rheolwr Strydlun yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau dywededig iddynt gan y Cynllun hwn:

Deddf Claddu 1857

Rheoliadau Gwastraff Rheoledig 1992 a
1952

Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990

Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith
1974

Gorchymyn Mynwentydd Awdurdodau
Lleol 1977

Deddf Llywodraeth Leol 1972

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982

Deddf Cyngor Sir Morgannwg Ganol 1987

Deddf Iechyd y Cyhoedd
1936

Deddf Iechyd y Cyhoedd
1961

Deddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder)

1978 Deddf Diwydiannau Dŵr 1991.

9.2 Hysbysiad o Gladdu o dan Ddeddf Cofrestru Genedigaethau a Marwolaethau 1926

9.3 Cyhoeddi Trwyddedau Coffa o dan Orchymyn Mynwentydd Awdurdodau Lleol 1977

10.0 PENNAETH GWASANAETHAU GWASTRAFF

10.1 Dyrennir y swyddogaethau a gynhwysir yn Rheoliadau Rheoli Gwastraff 1992 a Deddf Diogelu'r Amgylchedd i'r Pennaeth Gwasanaethau Gwastraff, yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn.

10.2 Gall y Pennaeth Gwasanaethau Gwastraff ddirprwyo'r swyddogaethau ymhellach yn 10.1 i swyddogion cymwys addas yn yr Adran Gwastraff ac Ailgylchu sy'n gyfrifol am y swyddogaeth sydd i'w rhyddhau.

11.1 RHEOLWR IECHYD YR AMGYLCHEDD

Yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau dywededig iddynt gan y Cynllun hwn, dyrennir swyddogaethau Rheolwr Iechyd yr Amgylchedd drwy hyn i wneud unrhyw weithred y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w gwneud sy'n angenrheidiol ar gyfer gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn y deddfiadau a nodir isod ac i gychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â'r Adran Gyfreithiol a Phennaeth Gwarchod y Cyhoedd sy'n deillio o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hyn:

Deddf Gweinyddu Cyfiawnder 1970 a 1985

Deddf Sefydliadau Lletya Anifeiliaid 1963

Deddf Iechyd Anifeiliaid 1981 a 2002

Deddf Iechyd a Lles Anifeiliaid 1984

Deddf Ymddygiad

Gwrthgymdeithasol 2003

Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a

Phlisma 2014

Deddf Bridio Cŵn 1973

Deddf Bridio Cŵn 1989 a 1991
Deddf Bridio a Gwerthu Cŵn (Lles) 1999
Deddf Adeiladu 1984
Deddf Claddu 1857

Deddf Enwau Busnes 1985
Deddf Canser 1939
Deddf Rheoli Safleoedd Carafannau 1960
Deddf Safleoedd Carafannau 1968
Deddf Plant a Phobl Ifanc 1933
Deddf Plant a Phobl Ifanc (Amddiffyn rhag Tybaco) 1991
Deddf Dydd Nadolig (Masnachu) 2004
Deddf Aer Glân 1993
Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005
Deddf Newid Hinsawdd 2008
Deddf Diogelu Defnyddwyr 1987
Deddf Rheoli Llygredd 1974
Deddf Rheoli Llygredd (Diwygio) 1989
Deddf Cyfiawnder Troseddol a'r Heddlu
2001
Deddf Cyfiawnder Troseddol a Threfn
Gyhoeddus 1994
Deddf Anifeiliaid Gwyllt Peryglus 1976
Deddf Datblygu Twristiaeth 1969
Deddf Cŵn Peryglus 1989 a 1991
Deddf Cŵn 1871
Deddf Cŵn 1906
Deddf Diwygio Addysg 1988
Deddf Ynni 1976
Deddf Cadwraeth Ynni 1981
Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990
Deddf yr Amgylchedd 1995
Deddf Gwerthwyr Tai 1979
Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Ymadael)
2018
Deddf Ffatrioedd 1961
Deddf Diogelwch Tân a Mannau Chwaraeon
1987
Deddf Bwyd a'r Amgylchedd 1985
Deddf Bwyd 1984
Deddf Sgorio Hylendid Bwyd (Cymru)
2013
Deddf Diogelwch Bwyd 1990
Deddf Gemau 1831
Deddf Cŵn
Gwarchodlu 1975
Deddf Marcio 1973
Deddf Iechyd 2006 (diweddarwyd 2009)
Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc.
Deddf Priffyrdd 1974 1980
Deddf Tai 1985
Deddf Tai 2004
Deddf Tai, Grantiau, Adeiladu ac Adfywio 1996 Deddf Trwyddedu
1964 a 2003
Deddf Llywodraeth Leol 2003
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982
Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989
Deddf Meddyginiaethau 1968
Deddf Cyngor Sir Ganol Morgannwg 1987
Deddf Ffug Arwerthiannau 1961
Deddf Sŵn Beiciau Modur
1987
Deddf Loteri Genedlaethol

1993

Deddf Sŵn 1986

Deddf Sŵn a Niwsans Statudol 1993

Deddf Swyddfeydd, Siopau a Mangreoedd
 Rheilffyrdd 1963
 Deddf Plaladdwyr 1998
 Deddf Anifeiliaid Anwes 1951
 Deddf Petrolewm (Cydgrynhoi) 1928
 Deddf Petrolïwm (Trosglwyddo Trwyddedau)
 1936
 Deddf Gwenwynau 1972
 Deddf Atal a Rheoli Llygredd 1999
 Deddf Atal Difrod gan Blâu 1949
 Deddf Diogelu rhag Troi Allan 1997
 Deddf Diogelu Plant (Tybaco) 1986
 Deddf Iechyd y Cyhoedd 1936
 Deddf Iechyd y Cyhoedd 1961
 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984
 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017
 Deddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder) 1978
 Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000
 Deddf Rhentu Cartrefi (Ffioedd etc.)
 Deddf Sefydliadau Marchogaeth Deddf
 Cymru 2019 1964 a 1970
 Deddf Diogelwch ar Feysydd Chwaraeon
 1975
 Deddf Delwyr Metel Sgrap 2013
 Deddf Siopau 1950
 Deddf Lladd Dofednod 1967
 Deddf Gwelyau Haul
 (Rheoleiddio) 2010
 Deddf Masnachu ar y Sul 1994
 Deddf Tatwio Plant Dan Oed 1969
 Deddf Telathrebu 1984
 Deddf Lladradau 1968 a 1978
 Deddf Hysbysebu a Hyrwyddo Tybaco 1992 a Deddf
 Cymalau Heddlu Tref 2002 1847
 Deddf Cerbydau (Trosedd)
 2001
 Deddf Diwydiannau Dŵr
 1991

a

(a) unrhyw Orchmynion, neu Reoliadau neu Offerynnau Eraill

- (i) gwneud yno o dan neu
- (ii) yn ymwneud â hi, neu
- (iii) mewn cyfraith Ewropeaidd a ddargedwir sy'n ymwneud â mesur offerynnau; diogelwch bwyd, bwydydd anifeiliaid, diogelu defnyddwyr a busnesau, iechyd a lles anifeiliaid, diogelwch cynnyrch a diogelu'r amgylchedd yn unol â Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Ymadael) 2018;

a

(b) unrhyw addasiad neu ail-greu i'r uchod.

- 11.2 Dyrennir y pwerau mynediad, archwilio, profi, samplu ac atafaelu a roddir i'r Cyngor gan unrhyw un o'r deddfiadau a restrir isod am 13.4 yn ychwanegol at unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau dywededig iddynt gan y Cynllun hwn:
- 11.3 Gall y Rheolwr Iechyd yr Amgylchedd arbed ar gyfer y sefydliad o achosion cyfreithiol ddirprwyo'r swyddogaethau ymhellach yn 11.1 a 11.2 uchod i swyddogion cymwys addas yn yr Adran sy'n gyfrifol am y swyddogaeth sydd i'w chyflawni

13.4 Deddf Gweinyddu Cyfiawnder 1970 a 1985
Deddf Sefydliadau Lletya Anifeiliaid 1963

Deddf Iechyd Anifeiliaid 1981 a
2002

Deddf Iechyd a Lles Anifeiliaid 1984

Deddf Ymddygiad

Gwrthgymdeithasol 2003

Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a
Phlisma 2014

Deddf Bridio Cŵn 1973

Deddf Bridio Cŵn 1989 a 1991

Deddf Bridio a Gwerthu Cŵn (Lles) 1999

Deddf Adeiladu 1984

Deddf Claddu 1857

Deddf Enwau Busnes 1985

Deddf Canser 1939

Deddf Rheoli Safleoedd Carafannau 1960

Deddf Safleoedd Carafannau 1968

Deddf Plant a Phobl Ifanc 1933

Deddf Plant a Phobl Ifanc (Amddiffyn rhag Tybaco) 1991

Deddf Dydd Nadolig (Masnachu) 2004

Deddf Aer Glân 1993

Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005

Deddf Newid Hinsawdd 2008

Deddf Diogelu Defnyddwyr 1987

Deddf Rheoli Llygredd 1974

Deddf Rheoli Llygredd (Diwygio) 1989

Deddf Cyfiawnder Troseddol a'r Heddlu
2001

Deddf Cyfiawnder Troseddol a Threfn
Gyhoeddus 1994

Deddf Anifeiliaid Gwyllt Peryglus 1976

Deddf Datblygu Twristiaeth 1969

Deddf Cŵn Peryglus 1989 a 1991

Deddf Cŵn 1871

Deddf Cŵn 1906

Deddf Diwygio Addysg 1988

Deddf Ynni 1976

Deddf Cadwraeth Ynni 1981

Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990

Deddf yr Amgylchedd 1995

Deddf Gwerthwyr Tai 1979

Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Ymadael)
2018

Deddf Ffatrioedd 1961

Deddf Diogelwch Tân a Mannau Chwaraeon
1987

Deddf Bwyd a'r Amgylchedd 1985 Deddf
Bwyd 1984

Deddf Sgorio Hylendid Bwyd (Cymru)
2013

Deddf Diogelwch Bwyd 1990

Deddf Gemau 1831

Deddf Cŵn

Gwarchodlu 1975

Deddf Marcio 1973

Deddf Iechyd 2006 (diweddarwyd 2009)

Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc.

Deddf Priffyrdd 1974 1980

Deddf Tai 1985

Deddf Tai 2004

Deddf Tai, Grantiau, Adeiladu ac Adfywio 1996
Deddf Trwyddedu 1964 a 2003
Deddf Llywodraeth Leol 2003
Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982
 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989
 Deddf Meddyginiaethau 1968
 Deddf Cyngor Sir Ganol Morgannwg 1987
 Deddf Ffug Arwerthiannau 1961
 Deddf Sŵn Beiciau Modur
 1987
 Deddf Loteri Genedlaethol
 1993
 Deddf Sŵn 1986
 Deddf Sŵn a Niwsans Statudol 1993
 Deddf Swyddfeydd, Siopau a Mangreoedd
 Rheilffyrdd 1963
 Deddf Plaladdwyr 1998
 Deddf Anifeiliaid Anwes 1951
 Deddf Petrolewm (Cydgrynhoi) 1928
 Deddf Petrolwm (Trosglwyddo Trwyddedau)
 1936 Deddf Gwenwynau 1972
 Deddf Atal a Rheoli Llygredd 1999
 Deddf Atal Difrod gan Blâu 1949
 Deddf Diogelu rhag Troi Allan 1997
 Deddf Diogelu Plant (Tybaco) 1986
 Deddf Iechyd y Cyhoedd 1936
 Deddf Iechyd y Cyhoedd 1961
 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984
 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017
 Deddf Rhentu Cartrefi (Ffioedd etc) Cymru
 2019
 Deddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder) 1978
 Deddf Sefydliadau Marchogaeth 1964 a
 1970
 Deddf Diogelwch ar Sportsgrounds 1975
 Deddf Delwyr Metel Sgrap 2013
 Deddf Siopau 1950
 Deddf Lladd Dofednod 1967
 Deddf Gwelyau Haul
 (Rheoleiddio) 2010
 Deddf Masnachu ar y Sul 1994
 Deddf Tatwio Plant Dan Oed 1969
 Deddf Telathrebu 1984
 Deddf Lladradau 1968 a 1978
 Deddf Hysbysebu a Hyrwyddo Tybaco 1992 a Deddf
 Cymalau Heddlu Tref 2003 1847
 Deddf Cerbydau (Trosedd)
 2001
 Deddf Diwydiannau Dŵr
 1991

a

(a) unrhyw Orchmynion, neu Reoliadau neu Offerynnau Eraill

- (i) gwneud yno o dan neu
- (ii) yn ymwneud â hi, neu
- (iii) mewn cyfraith Ewropeaidd a ddargedwir yn unol â Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Ymadael) 2018 sy'n ymwneud â mesur offerynnau; diogelwch bwyd, bwydydd anifeiliaid, diogelu defnyddwyr a busnesau, iechyd a lles anifeiliaid, diogelwch cynnyrch a diogelu'r amgylchedd;

a

(b) unrhyw addasiad neu ail-greu i'r uchod.

- 13.5 Dyrennir y Rheolwr Iechyd Amgylcheddol, yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn.

swyddogaethau yn (a) i (d) isod ac ar ben hynny mae'r Awdurdod yn indemneiddio ei swyddogion o dan Adran 26 Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith mewn perthynas ag unrhyw weithred a wneir wrth weithredu'r deddfiadau perthnasol.

- (a) Cyflwyno Hysbysiadau Gwella, Hysbysiadau Gwahardd Brys a Hysbysiadau Gwella o dan y Ddeddf Diogelwch Bwyd, Adrannau 10(1) a 2(1) a Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc 1974 Adrannau 21 a 22;
- (b) Grymuso i ddelio ag unrhyw erthygl neu sylwedd sy'n achos posibl o berygl o anaf personol difrifol o dan Adran 9 y Ddeddf Diogelwch Bwyd ac Adran 25 o Ddeddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974;
- (c) Cyflwyno hysbysiadau statudol mewn perthynas â charthffosydd sydd wedi'u blocio o dan Adran 35(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976, a rhoi'r gorau i ddraeniau, carthffosydd preifat, toiledau dŵr, pibellau gwastraff neu bibellau pridd o dan Adran 17(3) o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd 1961;
- (d) Cyflwyno hysbysiadau atal o dan Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd, Adran 80 ac Adran 80A, mewn perthynas â niwsans statudol sy'n deillio o:
 - sŵn sy'n cael ei allyrru, neu a ystyrir yn debygol o gael ei allyrru, o fangre er mwyn bod yn niweidiol i iechyd neu niwsans; neu
 - sŵn sy'n niweidiol i iechyd neu niwsans ac sy'n cael ei allyrru o neu a achosir gan, neu a ystyrir yn debygol o gael ei ollwng o gerbyd, peiriannau neu offer mewn stryd.

14.1 **RHEOLWR GWASANAETHAU GWASTRAFF**

- 14.2 Bydd y pwerau mynediad, arolygu, profi, samplu ac atafaelu a roddir i'r Cyngor gan unrhyw un o'r deddfiadau a restrir isod gan gynnwys cyflwyno hysbysiadau cosb benodedig yn cael eu dyrannu i'r Rheolwr Gwasanaethau Gwastraff, Arweinydd y Tîm Strategaeth Wastraff, Rheolwr Gwastraff ac Ailgylchu'r Cartref, Swyddog Gwastraff Masnach, Wardeniaid Ailgylchu, Goruchwyliwr Gweithrediadau Gwastraff a Gweithredwr Gwasanaethau Gwastraff yn ogystal ag unrhyw Swyddogion eraill y Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y cynllun hwn.

Deddf Claddedigaethau 1857

Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005

Deddf Rheoli Llygredd (Diwygio) 1989 Deddf

Rheoli Llygredd 1974

Deddfau Amlosgiadau 1902 a 1952

Deddf Cŵn 1906

Deddf Cŵn (Baeddu Tir) 1996

Deddf yr Amgylchedd 1995

Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990

Gorchymyn Mynwentydd Awdurdodau Lleol 1977

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 Deddf

Atal Difrod gan Blâu 1949

Deddf Iechyd y Cyhoedd

1936

Deddf Iechyd y Cyhoedd

1961

Deddf Gwaredu Sbwriel (Amwynder)

1978 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref

1990 Deddf Lleihau Gwastraff 1998

15.0 ARWEINYDD TÎM ATEBION TAI A RHEOLWR GWASANAETHAU TAI GWEITHREDOL

- 15.1 Bydd y swyddogaethau a restrir yn 15.1 i 15.6 isod yn cael eu dyrannu i Swyddogion y Cyngor sy'n meddiannu swyddi Arweinydd y Tîm Datrysiadau Tai a'r Rheolwr Gwasanaethau Tai Gweithredol Yn ogystal ag unrhyw Swyddogion eraill y Cyngor y dyrennir y swyddogaethau dywededig iddynt gan y Cynllun hwn:
- 15.2 Penderfynu ar y flaenoriaeth a roddir i geisiadau unigol i'r Gofrestr Tai ac ar gyfer Trosglwyddiadau ac i ddyrannu llety'r Cyngor yn unol â pholisïau'r Cyngor.
- 15.3 Penderfynu ar geisiadau gan berchennog/meddianwyr i'r Gofrestr Tai, yn unol â pholisïau'r Cyngor.
- 15.4 Penderfynu ar geisiadau ar gyfer cyfnewidfeydd cydfuddiannol.
- 15.5 Penderfynu ar geisiadau ar gyfer olyniaeth, aseiniadau a newidiadau tenantiaeth.
- 15.6 Penderfynu ar geisiadau am gymorth gan bobl ddigartref a phobl sydd dan fygythiad o ddigartrefedd yn unol â Deddf Tai (Cymru) 2014 ac i sicrhau llety dros dro fel y bo'n briodol.
- 15.7 Mewn ymgynghoriad â'r Swyddog Diogelu Data, lle bo'n briodol, i wneud pob penderfyniad cychwynnol o dan Ddeddf Diogelu Data 1998 ynghylch a ddylid caniatáu mynediad at wybodaeth ac a ddylid cywiro neu ddileu gwybodaeth.

16.0 UWCH BEIRIANNYDD RHEOLI TRAFFIG

Bydd Swyddogion y Cyngor, sydd am y tro yn meddiannu'r swydd o Uwch Beiriannydd Rheoli Traffig yn cael y swyddogaeth o gyhoeddi trwyddedau "Parcio i Breswylwyr yn Unig" yn unol ag Adrannau 32 a 35 Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984.

17.0 UWCH SWYDDOG LLES ADDYSG

Bydd swyddogaeth gorfodi darpariaethau Deddf Addysg 1996 gan gynnwys cyhoeddi llythyrau rhybudd, Hysbysiadau Cosb Benodedig a gosod achos cyfreithiol am fethiannau mewn presenoldeb ysgol yn unol ag Adran 444 o Ddeddf Addysg 1996 yn cael ei dyrannu i Swyddogion y Cyngor sydd, am y tro, yn meddiannu swyddi Uwch Swyddog Lles Addysg.

18.0 PRIF REOLWYR AR GYFER GWASANAETHAU DERBYN AC ASESU

Bydd y swyddogaethau a restrir isod o 18.1 i 18.26 yn cael eu dyrannu i'r Prif Reolwyr ar gyfer Gwasanaethau Derbyn ac Asesu sy'n Cefnogi Sefydlogrwydd a Rheolwr Gwasanaethau Troseddau leuenctid yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau dywededig iddynt gan y Cynllun hwn:

- 18.1 Penderfyniad olrhain deublyg mewn perthynas â mabwysiadu
- 18.2 Atgyfeirio plentyn i'r Panel Mabwysiadu

- 18.3 Atgyfeirio paru plentyn ar gyfer mabwysiadu a rhieni mabwysiadol i'r panel mabwysiadu
- 18.4 Cytundeb ar gyfer presenoldeb rheolaidd plentyn sy'n lletya mewn sefydliad crefyddol neu'n ymuno ag ef, lle mae'r rhiant wedi rhoi cytundeb llafar
- 18.5 tripiâu ysgol, gwersylloedd ac ati (gan gynnwys caniatâd ar gyfer unrhyw driniaeth feddygol frys angenrheidiol) ar gyfer plentyn sy'n lletya lle mae rhiant wedi rhoi cytundeb llafar
- 18.6 Cymryd rhan mewn gweithgareddau peryglus (e.e. dringo creigiau neu sgïo) lle mae rhiant wedi rhoi cytundeb llafar
- 18.7 Penderfyniad i ddarparu ar gyfer plentyn
- 18.8 Triniaeth feddygol neu ddeintyddol nad yw'n arferol ar gyfer plentyn sy'n Derbyn Gofal, lle mae'r rhiant wedi rhoi cytundeb llafar
- 18.9 Newid ysgol i blentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal
- 18.10 Atgyfeirio plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal ar gyfer asesu Anghenion Addysgol Arbennig
- 18.11 Newid ysgol ar gyfer plentyn sy'n derbyn llety
- 18.12 Plentyn lletyol yn cael ei gyfeirio i'w asesu ar gyfer datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig
- 18.13 Gofyn i Awdurdodau Lleol eraill oruchwyllo ar eu rhan
- 18.14 Penderfyniad i hysbysu'r Heddlu am blant coll
- 18.15 Taliadau ychwanegol brys unwaith ac am byth (hyd at 1 wythnos o Lwfans Gofalwr Maethu)
- 18.16 Ceisiwch Orchymyn Amddiffyn Brys
- 18.17 Derbyn cais Awdurdod Lleol arall i oruchwyllo ar eu rhan
- 18.18 Cytundeb i brynu lleoliad allanol ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal
- 18.19 Awdurdodiad o Maethu/Mabwysiadu Preswyllo Lwfans - yn dilyn Panel Maethu/Mabwysiadu a'r Panel Lleoliad
- 18.20 Triniaeth feddygol neu ddeintyddol nad yw'n arferol i blentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal, pan nad yw rhiant yn cytuno
- 18.21 Cytundeb i atal cyswllt
- 18.22 Cychwyn Achosion Gofal
- 18.23 Awdurdodi cais pasbort ar ran plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal
- 18.24 Plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal i deithio dramor am gyfnodau o lai na mis
- 18.25 Atgyfeirio plentyn sy'n destun Gorchymyn Gofal ar gyfer asesu Anghenion Addysgol Arbennig

- 18.26 Plentyn lletyol yn cael ei gyfeirio i'w asesu ar gyfer datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig

19.0 PENNAETH CYFATHREBU, YMGYNGHORI A SWYDDFA'R CABINET

- 19.1 Y swyddogaethau a gynhwysir yn Neddf Cofrestru Genedigaethau a Marwolaethau 1953 a Rheoliadau Cofrestru Genedigaethau, Marwolaethau a Phriodasau 1968. yn cael ei ddyrannu i'r Pennaeth Cyfathrebu, Ymgynghori a Swyddfa'r Cabinet, yn ogystal ag unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dyrennir y swyddogaethau hynny iddynt gan y Cynllun hwn.
- 19.2 Gall y Pennaeth Cyfathrebu, Ymgynghori a Swyddfa'r Cabinet ddirprwyo'r swyddogaethau ymhellach yn 19.1 i swyddogion cymwys addas yn Adran y Cofrestryddion / Swyddfa sy'n gyfrifol am y swyddogaeth sydd i'w rhyddhau.
- 19.3 Bydd y Pennaeth Cyfathrebu, Ymgynghori a Swyddfa'r Cabinet yn cael ei ddynodi'n "Swyddog Priodol" ar gyfer marwolaethau genedigaethau a phriodasau.

ADRAN 14

ATODIAD 4

CYNLLUN C

CYNLLUN DIRPRWYO SWYDDOGAETHAU AC EITHRIO SWYDDOGAETHAU'R CABINET I SWYDDOGION Y CYNGOR

Cyffredinol

- Mae'r Cynllun hwn yn darparu ar gyfer dirprwyo swyddogaethau i Swyddogion y Cyngor ar wahân i'r rhai sy'n gyfrifoldeb i'r Pwyllgor Gwaith y mae wedi penderfynu cael ei alw'n "y Cabinet" a sefydlwyd gan y Cyngor yn unol â'r ddyletswydd i wneud trefniadau gweithredol a osodir ar y Cyngor gan Ran II o Ddeddf Llywodraeth Leol 2001.
- Cymeradwywyd y Cynllun hwn gan y Cyngor yn unol â'r pŵer i drefnu i gyflawni unrhyw un o'u swyddogaethau gan Swyddogion y Cyngor a roddwyd iddynt gan Adran 101 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
- Yn y cynllun hwn:
Ystyr "Prif Swyddog Gweithredol" ("ChiefOfficer") yw unrhyw un o'r canlynol:
Prif Weithredwr;
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Addysg,
Cyfarwyddwr GwasanaethauCymdeithasol
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth,
Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau,
Prif Swyddog Cyllid,
Swyddog Monitro.
 - ystyr "Swyddog JNC" ("JNC Officer") yw swyddog sydd wedi'i ddynodi gan y Cyngor fel un sy'n dod o fewn cwmpas Cydbwyllgor Negodi Prif Swyddogion Awdurdodau Lleol;
 - Geiriau sy'n mewnfio'r rhif unigol yn unig fydd yn cynnwys y rhif lluosog ac i'r gwrthwyneb;

- (c) Bydd cyfeiriadau at unrhyw ddeddfiad yn cynnwys unrhyw addasiad neu ailddeddfiad statudol am y tro sydd mewn grym ac unrhyw is-ddeddfwriaeth am y tro sy'n cael ei gwneud o dan hynny.
4. Mae'r swyddogaethau a ddisgrifir yn y Cynllun yn cael eu dirprwyo drwy hyn i Swyddogion (au) y Cyngor a bennir yn y Cynllun mewn perthynas â phob swyddogaeth o'r fath neu, os yw Swyddog y Cyngor a bennir felly yn absennol neu'n methu â gweithredu fel arall i Swyddog y Cyngor (os oes un) a ddynodir yn y Cynllun i weithredu yn ei le.
5. **Mae Rhan 1** o Gynllun C yn disgrifio'r swyddogaethau a ddirprwywyd felly i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwr Addysg, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, Prif Swyddog Cyllid, Swyddog Monitro, a'r Rheolwyr na all gael eu cyflawni gan y Swyddog penodedig neu ddynodedig, oni bai y bu ymgynghori ymlaen llaw ag Aelod neu Aelodau'r Cyngor a/neu Swyddog y Cyngor neu Swyddogion a bennir yn y Cynllun fel ymgynghorai(au) mewn perthynas â'r swyddogaeth honno.
6. **Mae Rhan II** o Gynllun C yn disgrifio'r swyddogaethau a ddirprwywyd felly i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwr Addysg, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth, Cyfarwyddwr Llywodraethu ac Adnoddau, Prif Swyddog Cyllid, Swyddog Monitro a'r Rheolwyr y gall y Swyddog penodedig eu cyflawni heb ymgynghori ymlaen llaw.
7. **Mae Rhan III** o Gynllun C yn disgrifio'r swyddogaethau a ddirprwywyd mor ddirprwyedig i Swyddogion y Cyngor y gellir eu cyflawni gan Swyddog penodedig y Cyngor heb ymgynghori ymlaen llaw.
8. Mae Swyddogion y Cyngor yn gwneud penderfyniadau mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaethau trwy hyn a ddirprwywyd iddynt:
- (a) rhaid gwneud hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau dan sylw a budd y cyhoedd;
- (b) rhaid rhoi sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan Swyddogion eraill y Cyngor, yn benodol trwy:
- (i) Prif Swyddog Cyllid y Cyngor sy'n gweithredu yn unol â dyletswyddau'r Swyddog hwnnw o dan Adran 114 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988;
- (ii) Swyddog Monitro'r Cyngor sy'n gweithredu yn unol â dyletswyddau'r Swyddog hwnnw o dan Adran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989;
- (iii) Cyfreithiwr i'r Cyngor (os nad y Swyddog Monitro hefyd), y dylid ymgynghori ag ef pan fo unrhyw amheuaeth ynghylch pŵer y Cyngor i weithredu, neu a yw'r camau a gynigir yn gorwedd o fewn y fframwaith polisi y cytunwyd arno gan y Cyngor; lle gallai canlyniadau cyfreithiol gweithredu neu fethiant i weithredu gan y Cyngor gael ôl-ffeithiau pwysig;
- (c) rhaid iddynt gydymffurfio ag unrhyw amodau neu gyfyngiadau ar arfer eu disgrisiwn sydd wedi'u gosod naill ai gan y Cyngor neu gan unrhyw Bwyllgor neu gorff arall a sefydlwyd gan y Cyngor y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth y mae'r penderfyniad yn cael ei wneud mewn cysylltiad ag ef;

- (d) rhaid i ni ystyried unrhyw benderfyniad blaenorol gan y Cyngor neu gan unrhyw Bwyllgor neu gorff arall a sefydlwyd gan y Cyngor sydd â'r pŵer i wneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag unrhyw bolisiâu neu weithdrefnau perthnasol.
9. Wrth gyflawni'r swyddogaethau a ddirprwyir iddynt bydd Swyddogion y Cyngor yn cydymffurfio â Rheolau Gweithdrefn Caffael a Chontractio'r Cyngor a Rheolau Gweithdrefnau Ariannol yn Adrannau 17 ac 16 o Gyfansoddiad y Cyngor, ac ni fyddant yn arfer y swyddogaethau hynny pe byddai gwneud hynny'n cael effaith:
- (a) peri bod gwariant refeniw yn cael ei ysgwyddo, oni bai ei fod yn cael ei ysgwyddo yn unol ag amcangyfrifon refeniw cymeradwy'r Cyngor neu'r darpariaethau sy'n ymwneud â gwyliadwriaeth a gynhwysir yn y Rheolau Gweithdrefn Ariannol; neu
- (b) achosi i wariant cyfalaf gael ei ysgwyddo, ac eithrio gwariant cyfalaf ar gaffael tir neu ar waith rhagarweiniol neu ddylunio neu mewn cysylltiad â chynllun sy'n ymddangos yn amcangyfrifon cyfalaf cymeradwy'r Cyngor.
10. Ym mhob achos, bydd dirprwyo swyddogaeth i Swyddog y Cyngor yn cynnwys y pŵer i ddefnyddio unrhyw bŵer statudol sydd ar gael iddo fel awdurdod lleol ar ran y Cyngor a fydd yn hwyluso cyflawni'r swyddogaeth ddirprwyedig.
11. Bydd Swyddog y Cyngor y dirprwyir swyddogaeth iddo yn cael ei benodi'n swyddog priodol y Cyngor er mwyn penderfynu a yw'r cofnod ysgrifenedig y cyfeirir ato ym mharagraff 15 isod o benderfyniad a wneir mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth honno yn cynnwys "gwybodaeth eithredig" y mae gan y Cyngor hawl i'w dal yn ôl gan y cyhoedd.
12. Gall unrhyw Swyddog y Cyngor y dirprwyir swyddogaeth iddo wrthod gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth honno mewn perthynas ag unrhyw fater penodol a gall gyfeirio'r mater yn lle hynny at y Cyngor neu unrhyw Bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth y mae angen penderfyniad mewn cysylltiad ag ef.
13. Gall Prif Swyddog Cyllid y Cyngor a/neu Swyddog Monitro'r Cyngor ei gwneud yn ofynnol i unrhyw Swyddog y Cyngor roi'r gorau i gyflawni'r holl swyddogaethau a ddirprwyir i'r Swyddog hwnnw neu unrhyw rai ohonynt hyd nes y cyflwynir adroddiad i gyfarfod nesaf y Cyngor.
14. Cyn gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw un o'r swyddogaethau a restrir yn **Rhan I** o Gynllun C (ac eithrio penderfyniad arfaethedig gan y Prif Weithredwr mewn perthynas ag unrhyw fater na all aros am gyfarfod nesaf y Cyngor am resymau brys, neu benderfyniad arfaethedig gan Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol)i setlo achos sifil ar sail cydsynio neu i dynnu achos sifil neu droseddol yn ôl) bydd Swyddog y Cyngor yn cynnig gwneud y penderfyniadau:
- (a) sicrhau crynodeb ysgrifenedig o'r penderfyniad arfaethedig sy'n cynnwys yr holl wybodaeth y mae'n ofynnol ei chynnwys yn y cofnod ysgrifenedig y cyfeirir ato ym mharagraff 15 isod, ac eithrio dyddiad y penderfyniad arfaethedig, a bydd yn anfon copi o'r crynodeb at y Pennaeth Cyfreithiol a Llywodraethu i'w alluogi i wneud copi o'r crynodeb sydd ar gael i'w ddehongli gan Aelodau'r Cyngor yn gyffredinol;
- (b) peidio â gwneud penderfyniad terfynol mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth ddirprwyedig tan gyfnod o bum niwrnod gwaith, ac eithrio'r diwrnod y cafodd ei

anfon, wedi mynd heibio o'r dyddiad yr anfonwyd y crynodeb at y Pennaeth Llywodraethu a Chyfreithiol;

- (c) ystyried, yn ychwanegol at y farn a fynegwyd gan Aelodau/Swyddogion (au) y Cyngor a/neu Swyddogion (au) y Cyngor a bennir fel ymgynghorai(au) yn Rhan I o Gynllun C, unrhyw farn a fynegwyd gan unrhyw Aelod o'r Cyngor mewn perthynas â'r penderfyniad arfaethedig cyn gwneud penderfyniad terfynol mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth ddirprwyedig.
15. Rhaid i bob Swyddog Cyngor sy'n gwneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth a ddirprwyir iddo o dan y Cynllun hwn (ac eithrio penderfyniad sy'n ymwneud ag ystyried "data personol", fel y'i diffinnir gan Adran 1(1) Deddf Diogelu Data 2018, a ddelir at ddibenion swyddogaethau addysg, tai neu wasanaethau cymdeithasol y Cyngor neu benderfynu ar gais cynllunio) sicrhau bod cofnod ysgrifenedig yn cael ei wneud:
- (a) pennu'r swyddogaeth ddirprwyedig y gwnaed y penderfyniad mewn cysylltiad â hi a dyddiad y penderfyniad;
 - (b) Crynhoi:
 - (i) y penderfyniad a wnaed;
 - (ii) y wybodaeth ffeithiol y seiliwyd hi arni;
 - (iii) unrhyw gyngor a dderbyniwyd, boed gan swyddogion eraill neu fel arall;
 - (iv) unrhyw bersonau neu gyrff yr ymgynghorwyd â hwy cyn gwneud y penderfyniad;
 - (c) datgan a yw'r cofnod ysgrifenedig yn cynnwys "gwybodaeth eithriedig" y mae gan y Cyngor hawl i'w dal yn ôl gan y cyhoedd a phennu paragraff(au) perthnasol Rhan I o Atodlen 12A i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 sy'n gymwys;
 - (d) nodi a yw'r cofnod ysgrifenedig yn cynnwys "gwybodaeth gyfrinachol" fel y'i diffinnir yn Adran 100A (3) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
16. Bydd y cofnod ysgrifenedig o benderfyniad a wnaed mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth a ddirprwyir i Swyddog y Cyngor yn rhinwedd y Cynllun hwn yn cael ei lofnodi gan Swyddog y Cyngor sy'n gwneud y penderfyniad.
17. Bydd y cofnod ysgrifenedig o benderfyniad a wnaed mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth a ddirprwyir i Swyddog y Cyngor yn rhinwedd y Cynllun hwn yn cael ei gadw am gyfnod o chwe blynedd o ddyddiad y penderfyniad gan y Swyddog a wnaeth y penderfyniad, gan yr adran y cyflogwyd Swyddog y Cyngor a wnaeth y penderfyniad ynddi.
18. Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i benderfyniad gael ei wneud mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth a ddirprwywyd iddo bydd copïau o'r cofnod ysgrifenedig o'r penderfyniad yn cael eu hanfon gan Swyddog y Cyngor a wnaeth y penderfyniad i Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol i'w alluogi i fod ar gael i'w gweld gan Aelodau'r Cyngor yn gyffredinol ac, oni bai ei fod yn cynnwys "gwybodaeth eithriedig" o unrhyw un o'r disgrifiadau yn Atodlen 12A o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 neu "wybodaeth gyfrinachol" fel y'i diffinnir yn Adran 100A(3) o'r Ddeddf honno, i fod ar gael i'r cyhoedd ei harchwilio.
19. Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i Swyddog y Cyngor wneud penderfyniad mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaeth ddirprwyedig cyn gwneud y mae'r

Roedd yn ofynnol i Swyddog y Cyngor ymgynghori ag Aelod o'r Cyngor neu Aelod, y penderfyniad a wnaed mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth ddirprwyedig fydd:

- (a) a anfonwyd gan Swyddog y Cyngor yn gwneud y penderfyniad i Aelodau/Swyddogion (au) y Cyngor neu Swyddogion (au) y Cyngor y bu'n ofynnol ymgynghori â nhw cyn i'r penderfyniad gael ei wneud;
 - (b) a anfonwyd gan Swyddog y Cyngor yn gwneud y penderfyniad i Gadeirydd y Pwyllgor Craffu sy'n gyfrifol am graffu ar benderfyniadau a wnaed mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaeth y gwnaed y penderfyniad mewn perthynas â hi;
 - (c) adroddwyd yn ffurfiol gan Swyddog y Cyngor yn gwneud y penderfyniad neu ei Brif Swyddog i'r Cyngor neu i unrhyw Bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth y gwnaed y penderfyniad mewn cysylltiad ag ef.
20. Os bydd unrhyw Aelod o'r Cyngor neu Swyddog Cyngor sydd wedi'i ddynodi yn Rhan I o Gynllun C fel ymgynghorai yn absennol neu am unrhyw reswm arall na all weithredu fel y cyfryw gall enwebu wrth ysgrifennu Aelod arall o'r Cyngor neu Swyddog Cyngor i weithredu fel ymgynghorai yn ei le.
21. Bydd pob enwebiad ysgrifenedig a wneir gan Aelod o'r Cyngor neu Swyddog o'r Cyngor yn unol â pharagraff 20 uchod yn cael ei gadw am gyfnod o chwe blynedd o ddyddiad y penderfyniad y gwnaed yr enwebiad mewn cysylltiad ag ef gan y Prif Swyddog a wnaeth y penderfyniad neu y cyflogwyd y Swyddog Cyngor yn ei gyfarwyddiaeth.

CYNLLUN C

RHAN I

SWYDDOGAETHAU AC EITHRIO SWYDDOGAETHAU'R CABINET A DDIRPRWYIR I'R PRIF WEITHREDWR, Y DIRPRWY BRIF WEITHREDWR, CYFARWYDDWR ADDYSG, CYFARWYDDWR GWASANAETHAU CYMDEITHASOL, CYFARWYDDWR GWASANAETHAU CYMDOGAETH, CYFARWYDDWR LLYWODRAETHU AC ADNODDAU, PRIF SWYDDOG CYLLID, A PHENAETHIAID GWASANAETH, NA ELLIR EU CYFLAWNI ONI BAI Y BU YMGYNGHORI YMLAEN LLAW AG AELOD (AU) Y CYNGOR A/NEU SWYDDOGION(AU) CYNGOR PENODEDIG

1. Swyddogaethau a ddirprwyir i bob Prif Swyddog/Cyfarwyddwr (neu os yw'r Prif Swyddog / Cyfarwyddwr yn absennol neu'n methu â gweithredu fel arall:

- (a) I'r Dirprwy Brif Weithredwr mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a'r Prif Swyddog Cyllid os mai'r prif swyddog a fyddai fel arfer yn cyflawni'r swyddogaeth yw'r Prif Weithredwr;

NEU

- (b) I'r Pennaeth Gwasanaeth sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad ag ef yn achos unrhyw brif swyddog arall

Swyddogaethau dirprwyedig

Ymgynghorai

1.1	Awdurdodi cyflwyno ceisiadau am gymorth grant i Lywodraeth Cymru a chyrrff priodol eraill at ddibenion sy'n ymwneud â materion sy'n dod o fewn cyfrifoldebau'r Prif Swyddog/Cyfarwyddwr dan sylw ar yr amod bod cais o'r fath yn unol ac yn cydymffurfio â Pholisi Cyllid Allanol y Cyngor.	Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth iddo sy'n cynnwys y gwasanaeth y bwriedir cyflwyno'r cais mewn cysylltiad ag ef neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer.
		Prif Swyddog Cyllid
1.2	Awdurdodi derbyn cymorth grant gan Lywodraeth Cymru neu gyrff priodol eraill at ddibenion sy'n ymwneud â materion sy'n dod o fewn cyfrifoldebau'r Prif Swyddog/Cyfarwyddwr dan sylw.	Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r

Swyddogaethau dirprwyedig

Ymgynghorai

swyddogaeth sy'n cynnwys y gwasanaeth y bwriedir cyflwyno'r cais mewn cysylltiad ag ef neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer.

Prif Swyddog Cyllid

- 1.3 (a) Mewn perthynas ag unrhyw gontract arfaethedig sy'n ymwneud â gwasanaethau y mae'r Prif Swyddog / Cyfarwyddwr dan sylw yn gyfrifol amdanynt ac sydd â gwerth amcangyfrifedig sy'n fwy na Lefel C ond heb fod yn uwch na Lefel D:
- (b) I awdurdodi gwahoddiad tendrau; a
- (c) Derbyn y tendr isaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn talu'r taliad neu'r tendr uchaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn derbyn taliad.

Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth iddo sy'n cynnwys y gwasanaeth y mae'r contract i'w gwblhau mewn cysylltiad ag ef neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer.

Prif Swyddog Cyllid

- 1.4 Mewn perthynas ag unrhyw gontract arfaethedig sy'n ymwneud â gwasanaethau y mae'r Prif Swyddog / Cyfarwyddwr dan sylw yn gyfrifol amdanynt ac sydd â gwerth amcangyfrifedig sy'n fwy na Lefel C ond heb fod yn uwch na Lefel D i dderbyn tendr heblaw'r tendr isaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn talu'r taliad neu'r tendr uchaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn derbyn taliad lle mae rhesymau arbennig wedi'u cymeradwyo gan Gyfarwyddwr y Cyngor. Cyllid, am beidio â derbyn y tendr isaf na'r tendr uchaf yn ôl y digwydd.

Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth iddo sy'n cynnwys y gwasanaeth y mae'r contract i'w gwblhau mewn cysylltiad ag ef neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer.

Prif Swyddog Cyllid

- 1.5 Awdurdodi gwaredu nwyddau dros ben a gafwyd mewn cysylltiad â gwasanaethau y mae'r Prif Swyddog/Cyfarwyddwr dan sylw yn gyfrifol am gael amcangyfrif o gyfanswm gwerth nad yw'n fwy na £250,000.

Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth iddo, sy'n cynnwys y gwasanaeth mewn cysylltiad â Pa nwyddau

Swyddogaethau dirprwyedig

Ymgynghorai

wedi ei gaffael neu,
os nad oes pwyllgor
o'r fath neu gorff
arall, y Maer;

Prif Swyddog Cyllid

- 1.6 Cymeradwyo ffioedd a thaliadau ar gyfer gwasanaethau newydd a chynnydd mewn ffioedd a thaliadau presennol sy'n unol ag unrhyw bolisi codi tâl mabwysiedig ac sy'n angenrheidiol i adlewyrchu naill ai chwyddiant neu gynnydd arall mewn costau.

Cadeirydd unrhyw
bwyllgor neu gorff
arall y mae'r Cyngor
hefyd wedi dirprwyo'r
swyddogaeth iddo
sy'n cynnwys y
gwasanaeth y bydd y
ffioedd neu'r taliadau
yn daladwy mewn
perthynas ag ef neu,
os nad oes pwyllgor
o'r fath neu gorff
arall, y Maer.

Prif Swyddog Cyllid

- 1.7 Cymeradwyo adolygiadau cyfarwyddiaeth, adrannol neu adrannol eraill o sefydlu y gellir eu hariannu o fewn cyllidebau presennol a/neu gyda budd unrhyw gyllid ychwanegol y gellir ei dderbyn.

Naill ai'r Aelod o'r
Cabinet sy'n gyfrifol
am y swyddogaeth y
mae angen y
diwygiadau i
strwythurau staffio
presennol mewn
perthynas â hi, os
nad oes un, naill ai:
(a) Cadeirydd
unrhyw Bwyllgor
neu gorff arall y
mae'r Cyngor hefyd
wedi dirprwyo'r
swyddogaeth iddo
sy'n cynnwys y
gwasanaeth y
cyflogir y staff dan
sylw mewn
perthynas ag ef;
neu
(b) Os nad oes
pwyllgor o'r fath neu
gorff arall, y Maer;

Aelod o'r Cabinet
dros y Prif
Weithredwr

Prif Swyddog Cyllid

Swyddogaethau dirprwyedig

Ymgynghorai

Pennaeth Adnoddau
Dynol Strategol.

- 1.8 Awdurdodi penodi ymgynghorwyr sy'n darparu gwasanaeth proffesiynol yr amcangyfrifir bod eu ffioedd yn fwy na £25,000.

Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor hefyd wedi dirprwyo'r swyddogaeth iddo sy'n cynnwys y gwasanaeth y bydd y ffioedd neu'r taliadau yn daladwy mewn cysylltiad ag ef neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer

Prif Swyddog Cyllid

2. swyddogaeth ddirprwyedig i'r Prif Weithredwr (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol

Swyddogaethau dirprwyedig

Ymgynghorai

- 2.1 I wneud penderfyniad ar unrhyw fater na all y Cyngor, am resymau brys, aros am gyfarfod nesaf y Cyngor neu unrhyw Bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor wedi dirprwyo'r swyddogaeth y mae'n ofynnol gwneud penderfyniad mewn cysylltiad ag ef (ac eithrio penderfyniad y mae'n rhaid i'r Cyngor ei hun ei wneud yn ôl y gyfraith).

Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor wedi dirprwyo'r swyddogaeth y mae angen y penderfyniad mewn cysylltiad â hi neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer;

Arweinydd/arweinwyr pob grŵp gwleidyddol y mae aelodau'r Cyngor wedi eu rhannu iddynt;

Y Prif Swyddog / Cyfarwyddwyr(au) (os o gwbl) sy'n gyfrifol am y swyddogaeth y mae angen y penderfyniad mewn cysylltiad â hi.

Cadeirydd
Pwyllgor Craffu
perthnasol.

3. Swyddogaethau a ddyrennir i'r Prif Weithredwr ac i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a'r Uwch Gyfreithwyr(au)

Swyddogaethau dirprwyedig	Ymgynghorai
3.1 I gyfarwyddo cwnsler mewn perthynas ag unrhyw fater cyfreithiol sy'n effeithio ar y Cyngor lle nad amcangyfrifir bod y gost o wneud hynny yn fwy na £25,000.	Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor wedi dirprwyo'r swyddogaeth y bwriedir cyfarwyddo cwnsler mewn perthynas ag ef neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer.
3.2 Awdurdodi setlo achos sifil ar sail cydsyniad lle mae'r swm sy'n daladwy gan neu i'r Cyngor yn fwy na £10,000 ond nad yw'n fwy na £50,000.	Cadeirydd unrhyw bwyllgor neu gorff arall y mae'r Cyngor wedi dirprwyo'r swyddogaeth y maer yn ymwneud â hi neu, os nad oes pwyllgor o'r fath neu gorff arall, y Maer.
3.3 Penderfynu ar geisiadau am gymeradwyo neu adnewyddu eiddo ar gyfer gweinyddu priodasau yn unol ag adran 26 (1) (bb) o'r Ddeddf Priodasau ac i ddiddymu cymeradwyaeth o'r fath.	Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Trwyddedu.

4. Swyddogaethau a ddirprwywyd i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth ac i Gynllunio Arweinydd y Grŵp.

Swyddogaethau dirprwyedig	Ymgynghorai
4.1 Darparu sylwadau i awdurdodau eraill pan ymgynghorir â'r Cyngor ar geisiadau cynllunio mewn ardaloedd cyfagos ac nid oes digon o amser i roi gwybod i'r Cyngor am gynigion o'r fath.	Cadeirydd y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.
4.2 Cyhoeddi gwaharddeb yn unol â darpariaethau Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990.	Cadeirydd y Rheoliadau Cynllunio a Thrwyddedu Pwyllgor.

5. Dirprwywyd swyddogaeth i'r Dirprwy Brif Weithredwr ac i'r Pennaeth Tai ac Adfywio.

Swyddogaethau dirprwyedig**Ymgynghorai**

- 5.1 I ymrwymo i gytundebau i greu llwybrau troed a llwybrau ceffylau yn unol â Rhan III o Ddeddf Priffyrdd 1980.

Cadeirydd ac Is-gadeirydd
Pwyllgor Hawliau Tramwy

5. Swyddogaeth ddirprwyedig i'r Prif Weithredwr, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol ac Uwch Gyfreithiwr(ion)**Swyddogaethau dirprwyedig****Ymgynghorai**

- 6.1 Penderfynu ar geisiadau am gymeradwyo neu adnewyddu eiddo ar gyfer gweinyddu priodasau yn unol ag adran 26(1) (bb) o Ddeddf Priodasau 1949, ac i ddiddymu cymeradwyaeth o'r fath.

Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Cynlluni o Rheoliadol a'r Pwyllgor Trwyddedu.

7. Swyddogaeth a ddirprwywyd i'r Prif Swyddog Cyllid**Swyddogaethau dirprwyedig****Ymgynghorai**

- 7.1 Awdurdodi a chymeradwyo cynlluniau BIFFA cytunedig a gyflwynwyd yn unol â pholisi'r Cyngor lle mae Cyngorwyr wedi datgan buddiant personol.

Arweinydd y Cyngor ac os nad yw ar gael neu'n methu gweithredu'r Maer

8. Swyddogaeth ddirprwyedig i'r Dirprwy Brif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Addysg**Swyddogaethau dirprwyedig****Ymgynghorai**

- 8.1 I wneud unrhyw benderfyniadau sy'n briodol pe bai'r Pwyllgor CYSAG yn bresennol

Cadeirydd Pwyllgor CYSAG

9. Swyddogaeth a ddirprwywyd i Bennaeth Gwarchod y Cyhoedd ac Arweinydd y Tîm Trwyddedu**Swyddogaethau dirprwyedig****Ymgynghorai**

- 9.1 I benderfynu ar geisiadau i ail-drwyddedu Hacni Gyrwyr Cerbydau a Cherbydau Hurio Preifat a Cherbydau Hacni & cerbydau hurio preifat hyd at dri diwrnod ar ôl y dod â'r drwydded flaenorol i ben

Y Cadeirydd neu'r Is-gadeirydd
Cadeirydd Cynllunio,

Rheoleiddio & Pwyllgor Trwyddedu a'r pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol

CYNLLUN C

RHAN II

SWYDDOGAETHAU AC EITHRIO SWYDDOGAETHAU'R CABINET A DDIRPRWYR I'R PRIF WEITHREDWR, Y DIRPRWY BRIF GYFARWYDDWYR, PRIF SWYDDOG CYLLID A PHENAETHIAID GWASANAETH Y GELLIR EU CYFLAWNI HEB YMGYNGHORI YMLAEN LLAW

- 1.0 swyddogaethau a ddirprwywyd i'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, y Cyfarwyddwyr a'r Prif Swyddog Cyllid (neu os yw'r Cyfarwyddwr neu'r Prif Swyddog Cyllid yn absennol neu'n methu gweithredu fel arall) i'r Pennaeth Gwasanaeth sy'n gyfrifol am y gwasanaeth y mae'r swyddogaeth i'w chyflawni mewn cysylltiad ag ef)**

Swyddogaethau dirprwyedig

- 1.1 Cymeradwyo rhestrau byr ar gyfer apwyntiadau parhaol a dros dro i bob swydd yn eu priod gyfarwyddiadau.
- 1.2 Gweithredu'r pwerau a roddwyd iddynt o dan Weithdrefnau Disgyblu a Chwyno'r Cyngor.
- 1.3 Cymeradwyo diwygiadau i strwythurau staffio presennol (ac eithrio adolygiadau sefydliadol, adrannau neu adrannau eraill) y gellir eu hariannu o fewn cyllidebau presennol a/neu gyda budd unrhyw gyllid ychwanegol y gellir ei dderbyn.
- 1.4 Penderfynu ar geisiadau gan staff am absenoldeb arbennig.
- 1.5 I wahodd tendrau ar gyfer unrhyw gontract sydd â gwerth amcangyfrifedig nad yw'n fwy na £100,000 ac:
 - (a) i dderbyn y tendr isaf a dderbynnir lle mae'r Cyngor yn talu'r taliad a'r tendr uchaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn derbyn taliad; neu
 - (b) i dderbyn tendr heblaw'r tendr isaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn talu'r taliad neu'r tendr uchaf a dderbynnir pan fydd y Cyngor yn derbyn y taliad lle mae rhesymau arbennig wedi'u cymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid am beidio â derbyn y tendr isaf na'r tendr uchaf yn ôl y digwydd.

Swyddogaethau dirprwyedig

- 1.6 Ymateb i bapurau a chylchlythyrau'r llywodraeth sy'n ymwneud â materion o fewn eu priod feysydd cyfrifoldeb.
- 1.7 Awdurdodi penodi ymgynghorwyr sy'n darparu gwasanaeth proffesiynol nad yw eu ffioedd yn fwy na £25,000.

2.0 Swyddogaethau a ddirprwywyd i'r Prif Weithredwr ac i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol ac i'r Uwch Gyfreithiwr(au)

Swyddogaethau dirprwyedig

- 2.1 Cychwyn ac amddiffyn pob achos sifil a throseddol (gan gynnwys apêlau) ar ran y Cyngor, gan gynnwys achos y dyrannwyd swyddogaeth debyg i unrhyw swyddog arall o'r Cyngor mewn perthynas â hwy, a chymryd unrhyw gamau eraill mewn cysylltiad â chynnal achosion fel y mae'n barnu sy'n briodol, gan gynnwys eu tynnu'n ôl neu ddod i ben.
- 2.2 Awdurdodi setlo'r achos ar sail cydsyniad lle nad yw'r swm sy'n daladwy gan neu i'r Cyngor yn fwy na £10,000.
- 2.3 I gyfarwyddo Cwnsler neu gynghorwyr cyfreithiol allanol mewn perthynas ag unrhyw faterion cyfreithiol sy'n effeithio ar y Cyngor lle nad yw'r gost o wneud hynny yn fwy na £25,000.
- 2.4 I gychwyn a chynnal achos cyfreithiol ar ran unrhyw un o weithwyr y Cyngor yr ymosodwyd arnynt neu a oedd dan fygythiad o ymosodiad yn ystod ei gyflogaeth.
- 2.5 Awdurdodi unrhyw aelod o staff i ymddangos ar ran y Cyngor mewn achos llys sirol neu lys ynadon yn unol ag Adran 60 o Ddeddf Llys Sirol 1984, Adran 27 o Ddeddf Llysoedd a Gwasanaethau Cyfreithiol 1990 ac Adran 223 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
- 2.6 Awdurdodi unrhyw aelod o staff i wneud datganiadau o wirionedd, i dyngu affidafidau ac i wneud datganiadau statudol ar ran y Cyngor.
- 2.7 Cyhoeddi a chyflwyno Hysbysiadau i'w Trin, Hysbysiadau Mynediad, Gwarantau am Feddiant ac unrhyw hysbysiadau eraill o ba fath bynnag y gallai fod eu hangen i roi effaith i Orchymyn Prynu Gorfodol a gadarnhawyd a wnaed gan y Cyngor ac i gyfeirio unrhyw anghydfod ynghylch yr iawndal sy'n daladwy ar gaffaeliad gorfodol i'r Tribiwnlys Tiroedd.
- 2.8 I roi unrhyw dystysgrif neu hysbysiad sy'n ofynnol at ddibenion cofrestru unrhyw dâl statudol neu arall yng Nghofrestrfa Tir H. M. ar ran y Cyngor.
- 2.9 Cymryd camau priodol i orfodi unrhyw dâl statudol dros eiddo sydd o blaid y Cyngor.

Swyddogaethau dirprwyedig

- 2.10 Cyhoeddi a chyflwyno hysbysiadau statudol sy'n gofyn am wybodaeth mewn perthynas â buddiannau mewn a/neu ddefnydd tir.
- 2.11 Cyhoeddi a chyflwyno unrhyw hysbysiadau y mae gan y Cyngor hawl i'w chyflwyno o dan unrhyw gontract fel cyflogwr.
- 2.12 I arfer unrhyw bwerau sydd ar gael i'r Cyngor o dan ddarpariaethau unrhyw gontract sy'n ymwneud â phenderfynu neu fforffedu'r contract.
- 2.13 Cadarnhau gorchmynion cadw coed diwrthwynebiad o dan Adran 199 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990.
- 2.14 Cyflawni swyddogaethau'r Cyngor yn dilyn cyflwyno Hysbysiad Prynu neu Hysbysiad Mân, gan gynnwys cyflwyno hysbysiadau neu hysbysiadau cownter.
- 2.15 Penodi swyddogion awdurdodedig mewn cysylltiad â thrwyddedu Cerbydau Hacni a cherbydau hurio preifat at ddibenion Rhan II o Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976.
- 2.16 Cynnal a chadw golwg ar restr o swyddogaethau Swyddogion Priodol.

3.0 Swyddogaethau a ddirprwywyd i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdogaeth a'r Dirprwy Brif Weithredwr.

Swyddogaethau dirprwyedig

- 3.1 I arfer pwerau'r Cyngor canlynol i benderfynu neu fel arall yr holl geisiadau cynllunio (ac eraill) ac eithrio:-
 - i) Mae ceisiadau y mae Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdogaeth yn eu hystyried yn debygol o fod o ddiddordeb sylweddol i'r cyhoedd;
 - ii) Ceisiadau lle mae Cynghorydd yn gofyn yn ysgrifenedig yn ystod cyfnod ymgynghori penodedig o 21 diwrnod y dylai'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ystyried mater yn datgan ei resymau a'i gyfiawnhad dros gais o'r fath; **SYLWCH: Bydd Aelodau'r Ward yn cael eu hysbysu drwy e-bost pan dderbynnir gwrthwynebiadau i gais cynllunio er mwyn rhoi cyfle iddynt ystyried a ydynt yn dymuno i'r cais gael ei ystyried yn y Pwyllgor ai peidio.**
 - iii) Mae'r cais yn "ddatblygiad mawr" fel y'i diffinnir gan Orchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Gweithdrefn Rheoli Datblygu) (Cymru) 2012.
 - iv) Ceisiadau sy'n groes i ddarpariaethau'r Cynllun Datblygu Lleol mabwysiedig, lle mae'r argymhelliad i'w gymeradwyo.

- v) Ceisiadau a gyflwynir gan neu ar ran Cynghorydd, unrhyw aelod o Is-adran Gynllunio'r Cyngor, neu staff y Cyngor sy'n ymwneud â phrosesu/gwneud sylwadau ar geisiadau (neu briod neu bartner unrhyw un o'r rhain).

Bydd yr eithriadau y manylir arnynt yn i) – v) uchod yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio i'w penderfynu.

3.2 I arfer pwerau'r Cyngor canlynol:

- a. Adran 73 (Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990) ceisiadau sy'n ymwneud â datblygiadau mawr.
- b. Rhoi awdurdodiad ysgrifenedig i swyddogion priodol i'w galluogi i arfer pwerau mynediad;
- c. i gyhoeddi hysbysiadau sy'n gofyn am wybodaeth ynghylch buddiannau tir;
- d. Cyhoeddi Gorchmynion Cadwraeth Coed Dros Dro ac i gynnwys yn y gorchymyn gyfarwyddyd y bydd yn dod i rym ar unwaith heb gadarnhad blaenorol;
- e. Cyflwyno hysbysiadau amnewid coed;
- f. arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddi gan y cynllun dirprwyo hwn;
- g. cyflwyno hysbysiadau torri cynllunio ac ystyried unrhyw gynigion neu sylwadau a wneir yn bersonol mewn ymateb i hysbysiad o'r fath;
- h. cyhoeddi hysbysiadau gorfodi gan gynnwys hysbysiadau gorfodi adeiladau rhestredig;
- i. Cyflwyno hysbysiadau stop dros dro a hysbysiadau stopio;
- j. cyflwyno hysbysiadau torri amodau;
- k. Cyflwyno hysbysiadau rhybuddio gorfodi;
- l. Y pŵer i wrthod derbyn ceisiadau, pennu'r angen am Ddatganiad Amgylcheddol, derbyn tynnu'n ôl ceisiadau cynllunio yn ffurfiol; penderfynu ar geisiadau cynllunio fel rhai annilys;
- m. Hysbysiadau Torri Sylweddau Peryglus;
- n. Adran 215 o Hysbysiadau Deddf Cynllunio Gwlad a Thref
- o. Hysbysiadau mewn perthynas â hysbysebion anghyfreithlon;
- p. Pwerau sy'n ymwneud â diogelu gwrychoedd pwysig
- q. ymdrin â mân newidiadau i geisiadau cynllunio;
- r. Rhoi awdurdodiad ysgrifenedig i swyddogion priodol i'w galluogi i arfer pwerau mynediad;
- s. i gyhoeddi hysbysiadau sy'n gofyn am wybodaeth ynghylch buddiannau tir;
- t. Cyhoeddi Gorchmynion Cadwraeth Coed Dros Dro ac i gynnwys yn y gorchymyn gyfarwyddyd y bydd yn dod i rym ar unwaith heb gadarnhad blaenorol;
- u. Cyflwyno hysbysiadau amnewid coed;
- v. Awdurdodi gwaith yn unol ag amodau a osodir ar ganiatâd cynllunio;
- w. Awdurdodi i gyflawni'r gofyniad o amodau a osodwyd ar gydsyniadau cynharach drwy gytundeb ysgrifenedig;

- x. arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddi gan y cynllun dirprwyo hwn;
- y. cyflwyno hysbysiad torri cynllunio ac ystyried unrhyw gynigion neu sylwadau a wneir yn bersonol mewn ymateb i hysbysiad o'r fath;
- z. cyhoeddi hysbysiadau gorfodi gan gynnwys hysbysiadau gorfodi adeiladau rhestredig;
- aa. Cyflwyno hysbysiadau stopio;
- bb. cyflwyno hysbysiadau torri amodau;
- cc. Y pŵer i wrthod derbyn ceisiadau, pennu'r angen am Ddatganiad Amgylcheddol, derbyn tynnu'n ôl ceisiadau cynllunio yn ffurfiol; penderfynu ar geisiadau cynllunio fel rhai annilys;
- dd. Hysbysiadau Torri Sylweddau Peryglus;
- ee. Adran 215 o Hysbysiadau Deddf Cynllunio Gwlad a Thref
- ff. Hysbysiadau mewn perthynas â hysbysebion anghyfreithlon;
- gg. Pwerau sy'n ymwneud â diogelu gwrychoedd pwysig

3.3 Penderfynu ar geisiadau Rheoliadau Adeiladu a gyflwynwyd yn unol â darpariaethau perthnasol Deddf Adeiladu 1984.

3.4 Penderfynu ar geisiadau ar gyfer llacio a dosbarthu'r Rheoliadau Adeiladu.

4.0 Swyddogaeth a ddirprwywyd i'r Prif Swyddog Cyllid.

Swyddogaethau dirprwyedig

- 4.1 Awdurdodi a chymeradwyo cynlluniau BIFFA cytunedig a gyflwynwyd yn unol â pholisi'r Cyngor.

5.0 (a) Swyddogaethau a ddyrennir i'r Dirprwy Brif Weithredwr, a Phennaeth Gwarchod y Cyhoedd.

(b) Swyddogaethau a ddyrennir i'r swyddog sy'n gweithredu yn ei rôl statudol fel Prif Arolygydd Pwysau a Mesurau

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 5.1 Y swyddogaeth o wneud unrhyw weithred y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w gwneud (gan gynnwys y pŵer i gyflwyno unrhyw rybudd ac i awdurdodi swyddogion neu bersonau cymwys eraill sy'n gymwys) ac sy'n dod o fewn yr ardal wasanaeth sy'n angenrheidiol i orfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn Atodlen 1 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 ac i awdurdodi a chychwyn achos cyfreithiol mewn ymgynghoriad â y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol sy'n deillio o unrhyw achos o dorri'r darpariaethau hynny.

Swyddogaethau a Ddyrannwyd

- 5.2 Caniatáu, cyhoeddi, diwygio neu wrthod caniatáu neu adnewyddu trwyddedau (ac eithrio trwyddedau y mae'r swyddogaethau dywededig yn swyddogaethau Cabinet mewn cysylltiad â hwy neu a ddyrennir o dan y Cynllun hwn i Swyddog y Cyngor mewn cyfarwyddiaeth arall); i weithredu, diwygio neu ddiddymu cofrestriadau; ac i ddyroddi, diwygio neu ddirymu awdurdodiadau fel sydd wedi'u cynnwys yn unrhyw un o'r darpariaethau yn Atodlen 1 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007.
- 5.3 Arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddo gan y Cynllun Dirprwy hwn.
- 5.4 Awdurdodi gwyliadwriaeth yn unol â gofynion Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000. Nid yw'r ddirprwyaeth hon yn berthnasol i'r Dirprwy Brif Weithredwr.
- 5.5 Gweithredu fel Swyddog Datgelu fel y'i diffinnir yn y Cod Ymarfer at ddibenion y Weithdrefn Droseddol ac Ymchwiliad 1996.
- 5.6 Bydd rôl statudol Prif Arolygydd Pwysau a Mesurau yn cael ei dirprwyo drwy hyn i'r Rheolwr Safonau Masnach.
- 5.7 Y swyddogaeth o wneud unrhyw weithred y mae gan y Cyngor bŵer neu ddyletswydd i'w gwneud (gan gynnwys y pŵer i gyflwyno unrhyw rybudd ac i awdurdodi swyddogion neu bersonau cymwys eraill sy'n gymwys) ac mae'n dod o fewn y maes gwasanaeth sy'n angenrheidiol er mwyn gorfodi unrhyw un o'r darpariaethau a gynhwysir yn:

Deddf Cyndogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005

Deddf yr Heddlu a Chyfiawnder 2006

Deddf Lleihau Troseddau Treisgar 2006

Ynghyd â'r hawl i roi, cyhoeddi, diwygio dirymu neu wrthod rhoi neu adnewyddu trwyddedau (ac eithrio trwyddedau y mae'r swyddogaethau dywededig yn swyddogaethau Cabinet mewn perthynas â hwy neu'n cael eu dyrannu o dan y Cynllun hwn i Swyddog y Cyngor mewn cyfarwyddiaeth arall); i weithredu, diwygio neu ddiddymu cofrestriadau; a chyhoeddi, diwygio neu ddiddymu awdurdodiadau fel y mae wedi'u cynnwys yn unrhyw un o'r darpariaethau y cyfeirir atynt uchod.

CYNLLUN C

RHAN III

SWYDDOGAETHAU ARALL I SWYDDOGAETHAU DIRPRWYEDIG Y CABINET I SWYDDOGION Y CYNGOR Y GELLIR EU RHYDDHAU HEB YMGYNGHORI YMLAEN LLAW

1.0 DIRPRWY BRIF WEITHREDWR A PHENNAETH DIOGELU'R CYHOEDD

- 1.1 Bydd y swyddogaethau a restrir yn 1.3 i 1.12 isod yn cael eu dirprwyo i'r Dirprwy Brif Weithredwr ac i'r person am y tro sy'n dal swydd Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd (neu os yw'n absennol neu'n methu â gweithredu fel arall) i'r person am y tro sy'n dal swydd y Rheolwr Trwyddedu neu'r Cyfreithiwr Trwyddedu.
- 1.2 Gall y Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd ddirprwyo'r swyddogaethau y cyfeirir atynt ymhellach yn 1.3 i 1.12 isod i swyddogion cymwys addas yn yr Adran sy'n gyfrifol am y swyddogaeth sydd i'w chyflawni.

Swyddogaethau dirprwyedig

- 1.3 I roi ceisiadau am drwyddedau cerbydau hacni a cherbydau hurio preifat a thrwyddedau gweithredwyr.
- 1.4 I roi ceisiadau am drwyddedau gyrwyr cerbydau hacni a cherbydau hurio preifat yn unol â chanllawiau, amodau, cyfyngiadau neu gyfyngiadau o'r fath a bennir gan y Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio.
- 1.5 Diddymu trwyddedau cerbydau hacni a cherbydau hurio preifat presennol pan roddir ceisiadau gan berchnogion y cerbydau am roi trwyddedau newydd mewn perthynas â cherbydau newydd.
- 1.6 Atal trwyddedau sy'n ymwneud â cherbydau hacni a cherbydau hurio preifat nad ydynt yn cael eu cyflwyno ar gyfer profion chwe mis wedi'u trefnu ymlaen llaw ar ôl cyhoeddi rhybudd ffurfiol i'r perchnogion tan y cynhelir y prawf.
- 1.7 Penderfynu ar geisiadau am Drwyddedau Casglu Tŷ-i-Dŷ yn unol â'r rheoliadau sydd mewn grym am y tro.
- 1.8 Penderfynu ar geisiadau am drwyddedau casglu strydoedd yn unol â'r rheoliadau sydd mewn grym am y tro ac i wneud hynny ar sail y cyntaf i'r felin.
- 1.9 Cymeradwyo ceisiadau a wneir o dan Ddeddf Trwyddedu 2003 lle nad yw'r Cyngor wedi derbyn unrhyw wrthwynebiad.
- 1.10 Cymeradwyo ceisiadau a wneir o dan Ddeddf Gamblo 2005 lle nad yw'r Cyngor wedi derbyn unrhyw wrthwynebiad.

2.0 DIRPRWY BRIF WEITHREDWR, PENNAETH DIOGELU'R CYHOEDD AC ERAILL

- 2.1 Bydd y pwerau yn 2.2 a 2.3 isod yn cael eu dirprwyo i'r Dirprwy Brif Weithredwr, Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd, y Rheolwr Trwyddedu, yr Uwch Swyddog Trwyddedu a Thrafnidiaeth a Swyddogion Trwyddedu

Swyddogaeth (au) dirprwyedig

- 2.2 Atal neu ddiddymu trwydded yrru Cerbyd Hacni lle bodlonir y seiliau a nodwyd o fewn adran 61 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976.
- 2.3 Atal neu ddirymu trwydded cerbyd Hurio Preifat a Cherbyd Hacni trwydded cerbyd lle mae'r seiliau a nodwyd o fewn adran 60 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 yn cael eu bodloni.

3.0 DIRPRWY BRIF WEITHREDWR, PENNAETH DIOGELWCH Y CYHOEDD A RHEOLWR TRWYDDEDU

- 3.1 Bydd y pwerau yn 3.2 a 3.3 isod yn cael eu dirprwyo i'r Dirprwy Brif Weithredwr, Pennaeth Gwarchod y Cyhoedd a'r Rheolwr Trwyddedu.

Swyddogaeth (au) dirprwyedig

- 3.2 Atal neu ddiddymu trwydded yrru cerbyd Hurio Preifat neu Gerbyd Hacni ar unwaith yn unol ag adran 61(2B) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976.
- 3.3 Atal neu ddirymu trwyddedau gweithredwyr Llogi Preifat lle mae'r seiliau a nodir yn adran 62 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976 yn cael eu bodloni.

4.0 CYNLLUNIO ARWEINWYR GRŴP

- 4.1 Mae'r pwerau a restrir yn 4.5 a 4.7 isod ynghyd â:
- 4.2 unrhyw bŵer a roddwyd i'r Cyngor adennill treuliau a dynnir iddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddo gan y Cynllun Dirprwyo hwn;
- 4.3 y pŵer i benderfynu ar geisiadau cynllunio yn unol â'r cynllun a gymeradwywyd am y tro gan y Cyngor;

yn cael ei ddirprwyo i Gynllunio Arweinydd y Grŵp yn ychwanegol at unrhyw swyddogion eraill o'r Cyngor y dirprwyir y pwerau hynny iddynt gan y Cynllun hwn:

Swyddogaethau dirprwyedig

- 4.4 I arfer pwerau'r Cyngor canlynol i benderfynu neu fel arall yr holl geisiadau cynllunio (ac eraill) ac eithrio:-
- i) Mae ceisiadau y mae Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdogaeth yn eu hystyried yn debygol o fod o ddiddordeb sylweddol i'r cyhoedd;

- ii) Ceisiadau lle mae Cynghorydd yn gofyn yn ysgrifenedig yn ystod cyfnod ymgynghori penodedig o 21 diwrnod y dylai'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio ystyried mater yn datgan ei resymau a'i gyfiawnhad dros gais o'r fath; **NODYN: Bydd Aelodau'r Ward yn cael eu hysbysu dros y ffôn ac e-bost pan dderbynnir gwrthwynebiadau i gais er mwyn rhoi cyfle iddynt ystyried a ydynt yn dymuno i'r cais gael ei ystyried yn y Pwyllgor ai peidio.**
- iii) Mae'r cais yn "ddatblygiad mawr" fel y'i diffinnir gan Orchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Gweithdrefn Rheoli Datblygu) (Cymru) 2012.
- iv) Ceisiadau sy'n groes i ddarpariaethau'r Cynllun Datblygu Lleol mabwysiedig, lle mae'r argymhelliad i'w gymeradwyo.
- v) Ceisiadau a gyflwynir gan neu ar ran Cynghorydd, unrhyw aelod o Is-adran Gynllunio'r Cyngor, neu staff y Cyngor sy'n ymwneud â phrosesu/gwneud sylwadau ar geisiadau (neu briod neu bartner unrhyw un o'r rhain).

Bydd yr eithriadau y manylir arnynt yn i) – v) uchod yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Rheoleiddio a Thrwyddedu Cynllunio i'w penderfynu.

4.5 I arfer pwerau'r Cyngor canlynol:

- a. ymdrin â mân newidiadau i geisiadau cynllunio;
- b. Rhoi awdurdodiad ysgrifenedig i swyddogion priodol i'w galluogi i arfer pwerau mynediad;
- c. i gyhoeddi hysbysiadau sy'n gofyn am wybodaeth ynghylch buddiannau tir;
- d. Cyhoeddi Gorchmynion Cadwraeth Coed Dros Dro ac i gynnwys yn y gorchymyn gyfarwyddyd y bydd yn dod i rym ar unwaith heb gadarnhad blaenorol;
- e. Cyflwyno hysbysiadau amnewid coed;
- f. Awdurdodi gwaith yn unol ag amodau a osodir ar ganiatâd cynllunio;
- g. Awdurdodi i gyflawni'r gofyniad o amodau a osodwyd ar gydsyniadau cynharach drwy gytundeb ysgrifenedig;
- h. arfer unrhyw bŵer a roddir i'r Cyngor i adennill treuliau a dynnir ganddo o ganlyniad i arfer unrhyw un o'r pwerau a ddirprwywyd iddi gan y cynllun dirprwyo hwn;
- i. cyflwyno hysbysiad torri cynllunio ac ystyried unrhyw gynigion neu sylwadau a wneir yn bersonol mewn ymateb i hysbysiad o'r fath;
- j. cyhoeddi hysbysiadau gorfodi gan gynnwys hysbysiadau gorfodi adeiladau rhestredig;
- k. Cyflwyno hysbysiadau atal;
- l. cyflwyno hysbysiadau torri amodau;
- m. Y pŵer i wrthod derbyn ceisiadau, pennu'r angen am Ddatganiad Amgylcheddol, derbyn tynnu'n ôl ceisiadau cynllunio yn ffurfiol; penderfynu ar geisiadau cynllunio fel rhai annilys;
- n. Hysbysiadau Torri Sylweddau Peryglus;
- o. Adran 215 o Hysbysiadau Deddf Cynllunio Gwlad a Thref
- p. Hysbysiadau mewn perthynas â hysbysebion anghyfreithlon;
- q. Pwerau sy'n ymwneud â diogelu gwrychoedd pwysig